

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNIIGA 27

REDAKTORI :

Fabijan Trgo, pukovnik i Sandor Kaufer, potpukovnik

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 27

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GODINE

BEOGRAD

1961

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GOD.

- MAJ -

I

**DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE**

BR. 2

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 2. MAJA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJ-
STVIMA SEDME NOU DIVIZIJE OD 6. DO 26. APRILA¹**

Op. br. 138/44
2. V. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj
o radu dijelova VII
divizije

Noću 12/13. IV o.g. izvršen je napad na neprijateljsko uporište u s. Divuša.² Selo Divuša nalazi se na komunikaciji Bos. Novi — Kostajnica. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Napad na neprijatelja vršila je 1. i 2. brigada VII divizije sa Banijskim odredom.

Jačina neprijatelja bila je: 130 ustaša i naoružanih civila 1 30—40 domobrana. Naoružanje neprijatelja: 2 brdska topa, 1 teški bacač, 1 teški mitraljez, 2 protuavionska mitraljeza, 4 puškomitraljeza, a ostali su naoružani sa puškama. Ime komandanta posade nije poznato.

Zadatak posade u Divuši je osiguranje komunikacije Bos. Kostajnica — Dvor, a ujedno je i služio kao baza za neprijateljske prepade. Pored toga na istoj pruži neprijatelj je imao u Strugi 80—90 domaćih ustaša pod rukovodstvom podoficira iz 12. ustaške bojne. U Kostajnici se nalazi 12. ustaška bojna, od koje se 2 satnije nalaze u samoj Kostajnici, a ostale 2 satnije osiguravaju prugu, vijadukte i mostove na Uni od Kostajnice do Grdanovca; pored toga nalaze se 1 ustaška pripremna satnija i 2 eskadrona Kozaka. U Kostajnici se nalazi stalno 10—15 ispravnih tenkova, koji dolaze u obzir za intervenciju.

Na istoj komunikaciji u s. Zamlaća nalazi se 1 bojna domobrana, koja je skoro došla.

U Dvoru na Uni nalazi se 400—500 vojnika 373. divizije.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vo.inoistorijskog instituta, reg. br. 36—1/3, k. 426.

² Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 143.

Naša namjera bila je napasti neprijatelja u s. Divuša, uništiti ga, izvršiti konfiskaciju stoke u pomenutom selu.

Napad na neprijatelja u s. Divuša vršila su 2 bataljona i to 1 iz I, a jedan iz II. brigade, dok ostali dijelovi su vršili osiguranje. III brigada osiguravala je pravac iz Kostajnice postavivši zasjede na pogodnim položajima zapadno od ceste između rijeke Volinje i Krisnice. Minersko odjeljenje postavilo je 3 minska polja na cesti između s. Krisnica i Kuljani.

IV brigada zatvarala je pravac iz Dvora postavivši zasjede na Sokačkom Brdu i na padinama Metle (k. 256). Minersko odjeljenje postavilo je minsko polje na cesti između Struge i Unčana.

P. odred Banije zatvorio je izlaze iz Dvora u pravcu Vojnića, Hrtića i Starog Groblja. Brdska baterija pridata bataljonima koji su napadali Divušu. Pored toga postavljene su nazne mine za tenkove.

Za ovo je izdata pismena zapovijest od strane štaba VII divizije.³

Napad na neprijatelja u s. Divuša počeo je 12. aprila o.g. u 22,55 časova.

Na neprijateljsko uporište u s. Divuša vršila napad 2 bataljona i to 1. bataljon I brigade i 1. bataljon iz II brigade. Bataljoni su podišli neprijatelju na blisko odstojanje, a potom su izvršili juriš. Neprijatelj je bio razbijen u svojoj spoljnoj odbrani i pod borbom se povlačio prema svom glavnom uporištu oko crkve u s. Divuša. Jedan dio neprijatelja razbježao se po polju, te je pripucavao na naše jedinice koje su vršile napad. Neprijatelj se skoncentrisao oko crkve gdje je davao jak otpor. Sama crkva uređena je za odbranu, a oko crkve ima 5 solidno izgrađenih bunkera. Ovaj napad je trajao oko 2 sata. Zbog neuspjeha u daljnjem napadu, i zbog toga što topovi nisu mogli razbijati bunkere i zidove crkve, štab I brigade, bez znanja štaba VII divizije, povukao je svoj bataljon, a ovaj bataljon saopštio to opet bataljonu II brigade, da se povlači. Pošto je štab divizije dobio izvještaj o povlačenju bataljona, koji su vršili napad, donio je odluku da se ostale jedinice povuku iz razloga jer je bilo već prekasno da se ponovo naredi napad na neprijatelja. Ovo je štab divizije učinio iz razloga jer se počelo svanjivati, a u toku dana po mišljenju štaba divizije borba bi bila neuspješna, jer je neprijatelj dobro utvrđen i davao je jak otpor. Povlačenje je izvršeno oko 3 sata.

U međuvremenu napada, tj. oko 2 sata u noći, neprijatelj je naišao iz Kostajnice prema Divuši, kao pojačanje napadnutoj posadi u s. Divuša. Jačina ovog neprijatelja bila je

¹⁶ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 114.

200 pješaka i 4 borna kola. Borna kola naišla su na postavljene nagazne mine, mine su eksplodirale i tenkovi se nisu dalje kretali. Pješadija je vodila borbu sa našom zasjedom na Crlješnici (k. 284) i u s. Krisnica. Neprijatelj je na naprijed pomer. utim položajima bio zadržan i posle borbe natjeran na povlačenje, pretrpjevši tom prilikom znatne gubitke. Povlačenje jedinica sa osiguranja izvršeno je oko 4 časa kada je borba završena.

Postavljeni cilj nije izvršen. Zadatak koji je postavljen nije mogao biti izvršen.

Zaplijenjeno je 4 karabina, 600 metaka, 3 ručne bombe, 4 kompletne uniforme i 4 para veša, 5 čebadi, 15 konja i 24 komada rogate stoke.

Gubitci neprijatelja: u toku borbe 25 mrtvih i ranjenih. Oštećena su jedna neprijateljska borna kola.

Naši gubitci u toku borbe bili su: 10 ranjenih drugova.

Gubitaka u materijalu nije bilo.

Utrošeno je u toku borbe: 4000 pušč. i mitr. metaka, 40 mina za teški bacač, 15 mina za laki bacač, 17 granata za protuoklopne topove, 5 ručnih bombi i 4 metka za protutenkovsku pušku.

Pojedinaca i jedinica koji su se naročito istakli nije bilo.

Isto tako pojedinaca i jedinica, koji su se slabo držali u borbi nije bilo.

Akcija je bila dosta dobro pripremljena. Odluke i izdate zapovijesti bile su pravilne. Rukovođenje borbom nije bilo pravilno, jer nije bilo jedinstva komandovanja, a podređeni štab brigade vršio je povlačenje bataljona na svoju ruku, bez da je o tome dobio naređenje od strane štaba divizije, koji je stvarno trebao da rukovodi ovom svom akcijom. Isto tako je veza funkcionisala vrlo slabo. Nije bilo sadjejtva u radu. Potpomaganje sa artiljerijom i pratećim oruđima bilo je vrlo slabo, te prema tome teška oruđa uopće nisu iskorištena, naročito za razaranje bunkera.

II

Noću između 21/22. aprila o.g. izvršen je ponovo napad na neprijateljsko uporište u s. Divuša.⁴ Položaj je naprijed opisan i predstavljen.

Napad je vršila III i IV brigada, ojačane sa 2 bataljona iz II brigade.

Sam napad na s. Divuša vršila su 2 bataljona II brigade, a dok su III i IV brigada zatvarale pomenute pravce.

⁴ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 114.

Jačina neprijatelja u Divuši bila je ista. osim što je izvu- kao brdske topove, koji su prije napada otpremljeni u s. Struga.

Neprijatelj držeći s. Divušu štiti komunikaciju Kostaj- nica — Dvor. Naša odluka bila je ponovo napasti neprijatelja i uništiti u s. Divuša.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovijest.⁵

Borba je počela 21. IV o.g. u 23 časa.

Bataljoni II brigade krenuli su sa polaznih položaja u napad, te odmah u svom prvom naletu pročistili samo selo. Neprijatelj se [nalazio] iznad sela (30 vojnika) u zasjedi koji su se povukli u crkvu i bunkere, odakle su davali jak otpor. Neprijatelj je u crkvi bio opkoljen i privučena je artiljerija, topovi su počeli tući u bunkere oko crkve. Topovi nisu mogli probiti zid na crkvi, a gađanje bunkera bilo je otežano zbog noći, jer se bunkeru nisu mogli dobro vidjeti.

Za vođenje borbe u s. Divuša neprijatelj je neopaženo došao iz Struge lijevom obalom rijeke Une i napao naše dije- love u s. Divuša sa leđa, što je jako pogoršalo situaciju, a pošto su bili vrlo slabi izgledi na daljnji uspjeh i zauzimanje crkve i bunkera, to je Stab divizije donio odluku da se naše jedinice u zoru povuku, s tim da ostave slabije dijelove prema nepri- jatelju, dok se ne povuku topovi. Za razbijanje neprijatelja, koji je došao iz Struge, a koji nije bio jak. upotrijebljena je jedna četa koja je vršila napad.

Postavljeni cilj nije postignut, a zadatak uopće nije izvršen.

U ovoj borbi nije ništa zarobljeno niti zaplijenjeno.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci: 2 ranjena i 2 zarobljena druga.

U toku borbe utrošeno je municije: 1500 metaka, 20 gra- nata za protukolski top, 10 mina za bacač i 15 granata za brd- ske topove 75 mm.

Jedinica i lica koje bi trebalo pohvaliti nije bilo.

Jedinica i lica koji su se slabo držali nije bilo.

Priprema akcije je izvedena dobro. Ponovo u ovoj akciji na s. Divuša napravljena je ista pogreška: rukovođenje jedini- cama nije bilo pravilno, niti je bilo sadjejestvo jedinica u svom radu. Bunkeru nisu bili tučeni dobro artiljerijskom vatrom, a isti su se mogli uz pomoć artiljerije likvidirati. Pored toga, osiguranja nisu bila postavljena pravilno, tako da je neprija- telju uspjelo, sa svojim slabijim snagama, iznenaditi naše bate- ljone, koji su vršili napad. Veza je vrlo slabo funkcionisala, a to je i jedan veći razlog da nije postojala koordinacija u radu jedinica koje su napadale, kao i onih koje su vršile osiguranje.

¹⁶ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 114.

III

22. IV o.g. neprijatelj je napao našu I brigadu VII divizije i 2. bataljon II brigade. Neprijatelj je vršio napad iz Kostajnice, Petrinje i s. Komareva.⁶ Položaji na kojima je vođena borba bili su slijedeći: s. Mlinoga, Jošavica, D. i G. Pastuša, Begovići, Tremušnjak, Mačkovo Selo, Dodoši, Sv. Lazar (k. 345 l 225), Glinski Trtnik, Sibić, k. 185, Strašnik, s. Marinovići i s. Gore. Na ovim položajima je vodila borbu i bila raspoređena I brigada VII divizije.

2 bataljona II brigade VII divizije bili su raspoređeni na položajima: Staro Selo — groblje, Severovac, Mala Gradusa, Klupica, s. Bjelovac, Kukuruzarsko groblje i vjenac prema Babinoj Rijeci. Svi detalji navedenih položaja predstavljeni su na sekciji Petrinja i Kostajnica 1 : 100.000.

Sa naše strane učestvovala je I brigada VII divizije i 2 bataljona iste divizije.⁷

Jačina neprijatelja bila je iz pravca Kostajnice 7—800 Čerkeza, koji su u svom sastavu imali oko 5 tenkova srednje tonaže. Pored toga je neprijatelj imao 2 topa, 3 teška bacača i veći broj teških mitraljeza.

Sa pravca Petrinje neprijatelj je bio sastavljen od 1 ustaške bojne i oko 200 Kozaka konjanika/ Pravi nazivi jedinica i imena komandanata nepoznati.

Namjera neprijatelja bila je odbaciti naše snage od Gora, te istim ovladati, kao i vršiti terorisanje stanovništva sa ispadima u okolna sela, te zadržati se u s. Gore i uspostaviti ponovo svoj stari garnizon. Pored toga namjera je neprijatelja bila da sa dijelova koji su vršili napad u pravcu Mlinoge i Kraljevčana izvršiti širi manevar, odbaciti naše snage od komunikacije, a vjerovatno i opkoljavanje naših snaga, koje su vodile borbu kod Gora. Pored toga, neprijatelj je vršio pljačku sela kroz koja je prolazio. Naša definitivna odluka bila je slijedeća: Ne dozvoliti neprijatelju dublje prodiranje u oslobođeni teritorij, sačekati ga na naprijed pomenutim položajima, nanijeti mu što više gubitaka i baciti ga nazad u svoje baze.

Za ovu akciju izdate su direktive od strane štaba divizije štabovima brigada o držanju naprijed pomenutih položaja, prihvaćanju borbe sa neprijateljem, a u slučaju jačeg neprijateljskog napadaja eventualno povlačenje na slijedeće položaje.

⁶ i ⁷ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 143.

⁹ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za april 1944. o tome piše: »II bojna Ustaškog krajiškog zdruga u saradnji s kozačkim postrojbama preduzela je 21. IV. 1944 nasilno razviđanje u 3 skupine na dielu Bačuga — Čuntić — Mlinoga — Dodoši — Tremušnjak — Pecki — Gore, bez dodira sa odmetnicima.« (Vidi dok. br. 4/1—8. k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Borba sa neprijateljem otpočela je 22. IV o.g. i to kod bataljona II brigade na liniji Staro Selo (groblje) — G. Bjelovac — Kukuruzarsko polje — Babina Rijeka u 3 časa, dok kod I brigade na položajima koji su napred pomenuti borba počela između 5 i 6 sati istoga dana.

Kod I brigade neprijatelj je napao navedene položaje kod pravca Komarevo — Petrinja sa jačim svojim snagama. Borba je počela prvo na Vinodolu i Babinom Brdu. Neprijatelj je, imajući u sastavu i konjicu, brzo ovladao ovim položajima. Naše jedinice su se povukle iz Vinodola u pravcu Metle. Jedna jača neprijateljska kolona prodrla je do D. Jabukovca i krenula u pravcu Mlinoge, te ugrozila jedan bataljon I brigade kod s. Drobunjaci, koji se morao povući u pravcu s. G. i D. Pastuša. Neprijatelj je dalje nadirao i izbio je u G. i D. Pastušu. Naši bataljoni zauzeli su položaje iznad sela Pastuše i sela Begovići. Neprijatelj je i dalje nadirao u pravcu Tremušnjaka i Dodoša, gdje ga je na k. 241 sačekao jedan naš bataljon i spriječio mu dalje nadiranje. Ovdje se neprijatelj razdvojio i sa jednom kolonom krenuo u pravcu s. Šušnjar i Glavice (trig. 338) odakle je krenuo u pravcu Sv. Lazara. Bataljoni I brigade zaposjeli su položaje na Tremušnjaku i Mačkovom Selu, u cilju da spriječe daljnje neprijateljsko napredovanje. Jedan bataljon zaposjeo je Rakita Brdo (k. 304), sa zadatkom da spriječi daljnje neprijateljsko napredovanje prema s. Miočinovići i s. V. Gradac. Poslije toga neprijatelj se povukao u pravcu s. Šušnjar i Glavica. Od strane štaba divizije naredeno je da se jedan bataljon prebaci kod Marovaca i da se zaposjedne Lebrnica (k. 302), dok se sa jačim snagama posjednu Jovčići — k. 225. Istog dana oko 15 časova jedna neprijateljska kolona od Bačuge krenula je u pravcu Luščana, gdje su je na položaju Viluskog groblja sačekali dijelovi jednog bataljona i razbili. Jedna neprijateljska kolona se kretala iz Petrinje preko Mezura, a druga kolona iz Petrinje preko Kosinjaka. Pod pritiskom neprijatelja naše jedinice bile su prisiljene da se povuku u pravcu s. Marinovića. Poslije toga neprijatelj je nastavio sa prodiranjem u pravcu Novog Sela i s. Sibić. Jedan bataljon na ivici šume iznad Rijeke **Sanje** otvorio je vatru na neprijatelja i nanio im osjetljive gubitke.

Neprijatelj je istoga dana zanoćio u s. Šušnjar, s. Gore i s. Sibić. Naše snage zadržale su se na položajima kod Glinskog Novog Sela i kod Sv. Lazara.

23. IV o. g. krenuo je neprijatelj u pravcu Drenovca (k. 225), gdje je dočekan od jednog bataljona koji ga je prisilio na povlačenje prema Grabovcu i Luščanima. Iz Luščana neprijatelj je produžio u pravcu s. Brnjeuška; ovdje ga je do-

čekaao jedan bataljon i natjerao na povlačenje, gdje su stupili u akciju i drugi bataljoni i počeli goniti neprijatelja prema b. Luščani.

Istog dana oko 15 časova izdato je naređenje dvama bataljonima I brigade, da napadnu neprijatelja u s. Graberje i brdo Crkovička i da ga protjeraju. Borba je trajala oko 40 minuta nakon čega je neprijatelj protjeran u s. Gore. Ovi bataljoni zadržali su se na položajima zatvarajući pravac prema Glini.

Bataljoni II brigade, koji su se u vremenu neprijateljskog napada nalazili na osiguranju sjetve na prostoriji M. i V. Gradusa i Staro Selo, bili su prinuđeni da se povuku po3 borbom preko Biskupovca (k. 288). U međuvremenu neprijatelj se probio za Bjelovac i Babinu Rijeku, a neprijateljski tenkovi izbili su do Komogovine i D. Pastuše. Neprijateljska pješadija ovladala je D. Pastušom, a bataljoni II brigade zauzeli su položaje iznad Borojevića i Komogovine i u pravcu Gradi- ne, gdje je zauzet položaj za odbranu U Pastuši neprijatelj se je spojio sa kolonom koja je nastupala od Petrinje. Neprija- teljski tenkovi stalno su saobraćali drumom G. Pastuša — Ko- mogovina.

23. IV o.g. oko 16 časova neprijatelj se počeo povlačiti u pravcu Kostajnice. Naše jedinice, zamorene od ranijih borbi, nisu mogle da nastave gonjenje, te se tako neprijatelj povra- tio u svoje baze, a da nije pretrpio veće gubitke.

Rezultati borbe nisu zadovoljili, jer je neprijatelj uspio prodrijeti duboko u našu pozadinu, a da nisu neprijatelju nane- seni veći gubitci.

Postavljeni zadatak izvršen je djelomično; jedino je osu- jećena namjera neprijatelja da prodre u Glinu.

U ovoj akciji nije bilo zarobljenih neprijateljskih vojni- ka, a niti zaplijenjene kakove spreme i materijala.

Gubitci neprijatelja u toku borbe na dan 22. i 23. IV. o.g. bili su 34 mrtva i oko 40 ranjenih neprijateljskih vojnika i oficira.

Naši gubitci u toku borbe u ljudstvu i materijalu bili su slijedeći: 10 mrtvih, 16 ranjenih, 2 nestala i 9 zarobljenih dru- gova. U materijalu izgubljeno je: 1 puškomitraljez šarac i 3 karabina.

Municije je utrošeno 7000 pušč. i mitr. metaka, 30 mina za mali bacač, 17 granata za protivkolske topove i 42 metka za šmajser.

Jedinica i pojedinaca koji su se naročito istakli u ovim borbama nije bilo.

Jedinica i pojedinaca koji su se slabo držali u borbi, koje bi trebalo pozvati na odgovornost, nije bilo.

Rukovođenje sa borbom bilo je vrlo slabo. Rad svih jedinica (bataljona) bio je nepovezan, i takoreći bataljoni su operisali sami za sebe. Veza nije funkcionisala nikako, te štab divizije nije imao nikakav uvid u borbu niti je mogao utjecati na rad pojedinih dijelova. Povlačenja pred jačim neprijateljem nisu vršena pod prihvatom. Nije izvršen ni jedan jači protunapad na neprijatelja, a niti su mu nanijeti kakovi veći gubitci.

Rad štabova brigada bio je vrlo slab, jer nisu bili bataljoni međusobno povezani, a isto tako slabo su održavali vezu sa štabom divizije. Nije održavan stalno kontakt sa neprijateljem pa su se prema tome, o neprijatelju imali obično netačni podatci.

Općenito uzevši, u ovim borbama rad napred pomenutih dijelova VII divizije nije bio zadovoljavajući.

IV

U noći 17. aprila o.g. neprijatelj⁹ je iz Petrinje napao naše položaje na Strašniku, **Sestanju** (trig. 205) i **Zupiću** (trig. 264) kao i položaj u s. Gore i Kosinjaku. Ovi položaji zatvaraju pravac Petrinja — Glina.

Naše jedinice, koje su taj položaj branile, bile su 2 bataljona iz I brigade VII divizije.¹⁰

Jačina neprijatelja, koji je vršio napad, bila je Glinska uttaška bojna u jačini od 120 ustaša; kasnije, neprijatelj je dobio pojačanje još oko 100 Čerkeza i Nijemaca.

Neprijatelj je uspio mjestimično odbaciti naše jedinice sa položaja, ali su se naši bataljoni dobro snašli i prelazili su u povratne napade odbacujući neprijatelja k svojim polaznim položajima. Oko 9 časova istoga dana neprijatelju je stiglo pojačanje od 100 Čerkeza i Švaba i napali su na naše položaje kod s. Međurače. Naša dva bataljona I brigade vodila su borbu sa neprijateljem i prisilila neprijatelja da se povuče u pravcu Petrinje. Borba je završena u li časova kao i nastavljeno je gonjenje u pravcu Petrinje.

Jedinica i pojedinaca koji su se istakli u ovoj borbi nije bilo, a isto tako niti jedinica i lica koji su se slabo držali.

Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 30 ranjenih.

Zaplijenjena je manja količina puščane municije koju je neprijatelj bacio pri svom bijegu.

Gubitaka sa naše strane u ovoj borbi nije bilo.

• Druga bojna Ustaškog krajiškog zdruha (vidi dok. br. 4/1—7, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

¹⁰ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 142.

Municije je utrošeno 4000 pušč. i mitr. metaka i 20 mina za teški bacač.

Iako je neprijatelj odbačen u Petrinju sa gubicima, iako je postavljeni zadatak zatvaranje komunikacije Petrinja — Glina postignut, uspjeh nije zadovoljavajući. Pošto je ovo bio jedan neprijateljski ispad, a neprijateljske snage, koje su napadale bile su srazmjerno male, a naši dijelovi se nalazili utvrđeni na pomenutim položajima, to je trebalo vještim manevrom nanijeti neprijatelju veće gubitke, odnosno pokušati presjeći mu odstupnicu i po mogućnosti uništiti ga. S obzirom na jačinu neprijatelja i na opću situaciju trebali su se neprijatelju nanijeti mnogo veći gubitci u ljudstvu i materijalu.

V

Dana 19. aprila o.g. neprijatelj je napao iste položaje koji su navedeni pod IV, a koji su držali 2 bataljona I brigade VII divizije.¹¹

Borba se je vodila na komunikaciji Petrinja — Glina.

Jačina neprijatelja bila je 6—700 Čerkeza, od kojih je bilo 100—150 na konjima, i oko 80 ustaša.¹²

Naša 2 bataljona I brigade VII divizije nalazili su se na položajima s. Gore, Kosinjak, Mala Gora, s. Strašnik, Sibić, Bileg, **Zupić**, Šestanj (trig. 205), k. 129, Međuraće i prema Glinskom Novom Selu.

Neprijatelj je napao jednovremeno sve navedene položaje, koje su držala naša dva bataljona, a naši bataljoni pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja povukli su se pod borbom, te su oko 10 sati bili napušteni svi naprijed navedeni položaji. Naši bataljoni povukli su se u pravcu Glinska Poljana — k. 119, Marinbrod, s. Graberje, Crkovička (trig. 189) na nove prihvatne položaje. Na ovim položajima bataljoni su zadržali neprijatelja ne dozvolivši mu dalje napredovanje.

Oko 14 časova istog dana stiglo je pojačanje jednog našeg bataljona I brigade, koji se nalazio na prostori s. Luščani, i odavde napao neprijatelja sa jugozapadne strane u s. Marinovići prema k. 129. Pošto je neprijatelj bio odbačen sa spoljnih odbranbenih položaja, počeo se povlačiti i iz s. Gore u pravcu Petrinje. Naši bataljoni vršili su gonjenje neprijatelja do Petrinje i oko 16 časova istoga dana bataljoni su zauzeli svoje prvobitne položaje. *

Jedinica i lica koji su se naročito istakli u ovoj borbi nije bilo, a isto tako ni onih koji su se slabo držali.

» Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 142.

¹² Odnosi se na dijelove Prve kozačke konjičke divizije i na Drugu bojnu Ustaškog krajiškog zdruga.

Neprijatelj je imao 7 ubijenih i 25 ranjenih.
Zaplijenjeno nije ništa, osim što su uhvaćena 4 konja
Naši gubitci: 1 mrtav drug, ranjenih nije bilo i 3 konja
ubijena.

Municije utrošeno: 2500 pušč. i mitr. metaka, 13 mina za
teški bacač, 6 ručnih bombi.

S obzirom na jačinu neprijatelja rad naših jedinica bio
je zadovoljavajući. Bataljoni su se pod borbom povukli na
nove prihvatne položaje odakle su zadržali neprijatelja. Rad
bataljona i veza bio je zadovoljavajući.

VI

Dana 6. IV. o.g. neprijatelj je izvršio napad na naš oslobođeni teritorij.¹³ Neprijatelj je napadao sa pravca Kostajnice, Sunje, Komareva i Petrinje.

Naša I brigada bila je na položajima s. Kostreši, Bjelovac, Knezovljani, Ratkovića grm, s. Umetić, s. Prevršac, Kukuruzarsko polje i s. Babina Rijeka. Naša III brigada bila je na položajima Klinac, s. Deanovići, Babino Br. (k. 409) i 341.

Jačina neprijatelja bila je nepoznata, a u svome sastavu je imao tri topa, 7 bacača, veliki broj automatskog oružja i 3 borna kola. Teren ovih borbi je predstavljen na sekcijama Petrinja i Kostajnica 1 : 100.000.

U borbi na našoj strani učestvovala je I i III brigada VII divizije i 1 bataljon P. O. Banije.

Tačna jačina i naziv neprijatelja nije se mogla ustanoviti, ali je neprijatelj bio sastavljen od Kozaka i Nijemaca. Četnici su služili kao putovođe. Imena komandanata su nepoznata.

Namjera neprijatelja bila je napasti naše jedinice na položajima i odbaciti ih dublje u pozadinu te vršiti pljačku narodne imovine. Naša odluka bila je ne dozvoliti neprijatelju dublje prodiranje na neoslobođeni teritorij i nanijeti mu što više gubitaka.

Zapovijesti za ovu akciju bile su usmene, a prema momentalnoj situaciji.

Borba je počela kod I brigade 6. IV o.g. između 2 i 3 časa, dok kod III brigade borba je počela oko 14 časova, tj. onda kada se neprijatelj počeo povlačiti iz s. Gradusa.

Neprijateljska kolona koja se kretala iz Petrinje napala je preko Bijelnika i Blinja jedinice III brigade koje su se nalazile u s. Deanovići. Istovremeno sa jačim svojim snagama, tenkovima i konjicom, krenuo je neprijatelj iz Kostajnice t*

" Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 142.

pravcu s. Kukuruzari i Umetić. Vjerovatno je imao namjeru da se spoji sa kolonom koja je išla preko Bijelnika. Bataljoni I brigade i 1 bataljon III brigade, koji su se nalazili u s. Kostreši, Bjelovac, Kladaši bili su odsječeni, a po izvršenom spajanju neprijatelja iz Bijelnika i Kostajnice na cesti Kostajnica — Bijelnik. Ovi bataljoni prebacili su se preko ceste pod borbom i započeli napad ne dozvolivši neprijatelju da se probije ka Jošavici. Prilikom probijanja preko ceste bataljoni su bili dočekani jakim neprijateljskom vatrom i neke jedinice bile su razbijene. Ceta koja je bila u prvom borbenom redu bataljona uspjela je zauzeti na juriš Ratkovića grm. Neki naši dijelovi nisu mogli da se probiju preko ceste i tako ih je neprijatelj odbacio u pravcu šume Zivaja i s. Gradusa. Borba je vođena na ovoj komunikaciji oko 1 sat. Neprijatelj, koji je nadirao od s. Bijelnik, zaustavljen je od bataljona III brigade koji se nalazio na položajima V. Graduse. Preostali bataljoni III brigade koji se nisu probili preko ceste, izvršili su oko 15 časova istoga dana jak napad na neprijatelja u s. Knezovljani i probili se u pravcu Ravnovca. Neprijatelj je ovdje pretrpio velike gubitke. Jačina naših snaga, koje su se probijale, bila je sastavljena od 3 bataljona, a neprijatelj nastupajući od s. Svinjica sustizavao je našu kolonu i uspio razbiti začelje, tj. jednu bataljonsku komoru, čije se je ljudstvo razbježalo po šumi, a tovarna grla i ostali pribor ostavili te je neprijatelj uspio zarobiti izvjestan broj konja i ostale spreme. Na začelju se nalazilo također jedno minobacačko odjeljenje i vođa odjeljenja. Kada je vidio da mu je nemoguće bacač spasti, pokušao je da ga sakrije i da ga zakopa, ali ga je neprijatelj pronašao. Istog dana oko 15 sati bataljoni III brigade napali su neprijatelja u s. Deanovići prilikom njegovog povlačenja prema G. Budičini i nanijeli mu gubitaka.

Borba u s. Umetić vodila se i dalje. Neprijatelj je bio natjeran u zidove porušenih kuća, te je odavde davao jak otpor. Neprijatelju je prispjelo pojačanje u 5 kamiona i 1 tenku. Na ovo pojačanje naše jedinice otvorile su vatru i nanijele neprijatelju gubitaka. Na ovom dijelu neprijatelj je bio razbijen i počeo se povlačiti u pravcu Kukuruzara. U tom vremenu iz Kostajnice su naišla 2 veća tenka sa 1 oklopnim automobilom i tako omogućili povlačenje neprijatelja, koji je bio u dosta kritičnom položaju. Nastavljeno je gonjenje neprijatelja u svim pravcima.

U ovim borbama željeni rezultati nisu ispunjeni.

Gubitci neprijatelja: 30 ubijenih, 45 ranjenih vojnika i oficira.

Od oružja i ostalog materijala nije zarobljeno ništa.

Naši gubitci bili su: 8 mrtvih, 6 ranjenih i 9 zarobljenih drugova.

Gubitci u materijalu bili su: 1 talijanski teški bacač 81 mm sa 6 mina, 1 talijanski mali bacač 46 mm sa 19 mina. 15 karabina, 22 konja od kojih je 8 poginulo, a ostali su zarobljeni, 9 željeznih i 9 drvenih samara za tovarna grla i 4 jača sedla, 1 puškomitraljez šarac.

Utrošeno municije: 7000 pušč. i mitr. metaka, 303 mine za teški bacač, 35 granata za protukolske topove, 20 ručnih bombi i 120 metaka za šmajser.

Jedinica i lica koji su se naročito istakli u borbi nije bilo. a niti onih koji su se slabo držali.

Ova operacija nije bila dobro pripremljena. Neprijatelj je uspio iznenaditi naše jedinice, koje nisu imale nikakvih podataka o neprijatelju.

Rukovođenje jedinicama, kao cjelinom, bilo je slabo: situacija kod pojedinih bataljona bila je neki put dosta kritična. Snalaženje pojedinih štabova u pojedinim momentima bilo je pravilno, naročito onih koji su se probijali.

Noću 25/26. IV o.g. VII divizija izvršila je napad na neprijateljsko uporište u Gorama.¹⁴ Gore se nalaze na komunikaciji Petrinja — Glina. Teren je prikazan na sekciji Petrinja: 1 : 100.000.

Naše snage koje su vodile borbu bile su 4 brigade i artiljerijski divizion VII divizije.

Neprijatelj u Gorama bio je: glinska ustaška bojna jačine oko 300 vojnika i navodno eskadron konjice. Imena komandanata nepoznata.

Jačina neprijatelja u Petrinji 800 domobrana sa 1 baterijom od 4 topa, petrinjska ustaška bojna jačine oko 200 ljudi. 1 divizion sa oko 700 Kozaka, 1 kozačka baterija sa 4 topa.

Neprijatelj je 23. IV o.g. odbacio naše snage sa položaja Zupić — Kosinjak i zaposjeo Gore, Sibić, Strašnik sa isturenim dijelovima prema Marinoviću, Sestanju, Zupiću i Kosinjaku.

Namjera neprijatelja bila je sa zaposjedanjem Gora da osigura odbranu Petrinje te da im ujedno ovo posluži kao baza za daljnje prodiranje prema Glini.

VII divizija imala je zadatak da napadne i uništi neprijateljsku posadu u Gorama, Sibiću i Strašniku i ovlada ranijim svojim položajima na **Zupiću** i Kosinjaku.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovijest,¹⁵ a u toku borbe je zapovijest dopunjavana prema momentalnoj situaciji.

¹⁴ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 133.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 115.

Po ovoj zapovijesti I brigada napala je neprijateljske položaje na Župiću i Sestanju sa zadatkom da izbije na cestu sa jednim dijelom i da zatvori pravac Petrinja — Gore, a sa drugim dijelom da produži napad pravcem: crkva Sv. Jovo i Pavao (k. 96) — crkva u Gorama. II brigada imala je zadatak da zatvori pravce Križ — dolina Utinje — Pecki — Cepeliš — D. Bačuga — Hrastovica — Tešnjak. Od ove brigade postavljen je jedan bataljon kao divizijska rezerva u Glinskom Novom Selu. Pored toga u Tešnjaku je postavljeno jedno minsko polje nagaznih mina za tenkove. III brigada napadala je neprijateljske položaje na Kosinjaku, s tim da produži napad u pravcu Jelačić spomenika i da zatvori pravac Petrinja — Gore. Istovremeno dijelovi te brigade imali su napasti neprijatelja u Sibiću i Strašniku. Pored toga postavljena su tri minska polja i imao se porušiti most na Utinji. IV brigada imala je izvršiti napad pravcem Marinovići — Gore. Artiljerija je plansirana na prostoriji južno od Bilega.

Zbog jake kiše i velike pomrčine naše jedinice nisu stigle na određene položaje u određeno vrijeme, te je tako napad počeo 26. IV u 2 sata.

Naša IV brigada u svom prvom naletu uspjela je odbaciti neprijatelja iz s. Marinovići, a 1 bataljon od te brigade uspio se probiti do raskrsnice u samom selu, gdje je neprijatelj izgubio svaku prisebnost i počeo bježati prema crkvi Sv. Jovo i Pavao pretrpjevši pri tom osjetljive gubitke. Ostali dijelovi brigade vršili su u svom pravcu pritisak na neprijatelja i sabili ga u crkvu i popov stan, odakle je neprijatelj davao žestok otpor.

I i III brigada zbog zakašnjenja nisu izbile na svoje određene položaje, te se je neprijatelj uspio probiti prema Gorama sa dosta jakim snagama, našto je IV brigada obustavila daljnji napad na neprijatelja u crkvi i popovom stanu i povukla se prema Marinovićima.

Neprijatelj koji je došao iz Petrinje kretao se uglavnom drumom Petrinja — Gore, a s jednom svojom kolonom odbacuje bataljon III brigade sa k. 226 i krenuo u pravcu s. Strašnik. Na sjevernom dijelu s. Strašnik dijelovi III brigade dali su neprijatelju jak otpor i neprijatelj nije uspio da se probije za s. Strašnik iako mu je to bio cilj. Sa desnom svojom kolonom neprijatelj je krenuo preko **Zupića** (k. 264), Šestanja (k. 205) i odatle se spušta prema s. Gore. Također jedna slabija neprijateljska kolona dolazila je neprijatelju u pojačanje sa pravca Mokrice preko Međuraća u namjeri da ugrozi naše lijevo krilo. Na ovom pravcu dijelovi I brigade uspjeli su zadržati ovu neprijateljsku kolonu, sve dok nije naređeno povla-

čenje jedinica. Nakon što je neprijatelj prodro i povezo se sa posadom u Gorama, a s obzirom na izmorenost ljudstva u toku noći pod nepovoljnim prilikama, štab divizije donio je odluku, da se jedinice izvuku iz borbe ostavljajući slabije dijelove prema neprijatelju.

Istoga dana oko 11 sati neprijatelj je krenuo iz Gora prema Crkovički (trig. 189) i prema Bilegu preko Graberja. Jačina neprijatelja bila je oko 300 Kozaka od kojih je 80 bilo konjanika sa jednim tenkom. IV brigada držala je položaje Bileg — Crkovička — Glinsko Novo Selo i prihvatila borbu sa neprijateljem. Poslije 2 sata borbe neprijatelj je bio prisiljen da se povuče u Gore uz osjetljive gubitke.

Na ostalim pravcima neprijatelj nije pokušavao nadirati.

U ovoj borbi nisu postignuti željeni rezultati. Postavljeni zadatak izvršen je djelomično.

Gubitci neprijatelja: 45 ubijenih i 25 ranjenih neprijateljskih vojnika, zarobljeno je 6 ustaša, zaplijenjen 1 puškomi-traljez, 20 karabina, 1400 pušč. i mitr. metaka. 16 pari odijela, 10 opasača, 11 mombi.

Naši gubitci: 18 ranjenih i 4 mrtva druga.

Gubitaka u materijalu nije bilo.

Utrošeno municije: 4700 pušč. i mitr. metaka, 30 mina za teški bacač, 12 ručnih bombi, 8 granata za brdske topove 75 mm, 15 granata za poljske topove.

U ovoj borbi naročito se istakao 2. bataljon IV brigade, koji je upao u neprijateljske rovove, dezorganizirao odbranu i nanio neprijatelju osjetljive gubitke. Naročito su se istakli u borbi komandir 3. čete, zamj. komesara Vujičić Milan, Zec Božo, Zlonoga Jovan i Paurić Stevo.

Jedinica i lica koji su se slabo držali u borbi nije bilo.

Priprema za akciju izvršena je dobro. Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Rukovođenje borbom nije bilo dobro iz razloga što je trebalo pravilno procijeniti situaciju, a naročito vrijeme, kao i pređeni prostor, pa su trebale sve jedinice da stignu blagovremeno i da bude jedinstvo u radu, a ne kao u ovom slučaju kada je IV brigada bila ostavljena da sama likvidira s. Gore, a ostale brigade, koje su trebale da potpomognu napad i da vrše zatvaranje pravca, uopće nisu stigle na određene položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, general-major:

BR. 3

PRIZNANJE VRHOVNOG KOMANDANTA NOV I POJ JEDINICAMA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE I MORNARICI NOVJ ZA JUNAČKO DRŽANJE I UPORNOST PRILIKOM UNIŠTENJA NJEMAČKIH POSADA NA MLJETU I KORČULI¹

STAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
2. V. 1944.

SVIM JEDINICAMA XXVI DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Povodom uspješne akcije izvršene na otoku Mljetu i Korčuli,- te junačkog držanja svih jedinica koje su učestvovala u ovim borbama, Maršal Jugoslavije drug Tito uputio je ovome Štabu sljedeću depešu:

»Borcima, komandirima, komandantima i politkomesarima XXVI Divizije i Mornarici koji su se istakli prilikom napada na otoke Korčulu i Mljet izražavam svoju zahvalnost i priznanje za njihovo držanje i upornost prigodom uništavanja fašističkih zločinaca koji su toliko zločina počinili, u ovoj borbi vi ste proneli još jedanput slavu oružja NOV i POJ u svim savezničkim zemljama. Slava palim herojima koji su dali živote za slobodu svog naroda!

Tito, Maršal Jugoslavije.«

Vjerujemo da će ovo priznanje, ukazato nam sa najvišeg mjesta, ispuniti svakog borca i rukovodioca ponosom i dati nam još više poleta u borbi koja nam predstoji do konačnog uništenja neprijatelja.

Prepis gornje depeše pročitati svim borcima pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

D.¹ Korać

Komandant, p. pukovnik:

(M. P.)

B.⁴ Božović

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16/10, k. 1100.

² Napadi na Mljet i Korčulu izvedeni su u drugoj polovini aprila 1944 (opširnije o tome vidi tom V. knj. 26, dok. br. 117, 120, 123 i 132).

³ Dušan

⁴ Božo

BR. 4

NAREDBA ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. O FORMIRANJU ŠTABA GRUPE JUZNODALMATINSKIH NOP ODREDA¹

NAREDBA Br. 26.

Štaba XXVI Divizije N. O. V. Jugoslavije za 2. V. 1944. god.

Usljed sve snažnijeg razvoja partizanskih odreda na otocima i sve većih mogućnosti razvoja njihove aktivnosti a u vezi ranijeg naređenja štaba VIII Korpusa, formira se Štab grupe južnodalmatinskih otočkih odreda² u koju svrhu

n a r e đ u j e m o :

- 1.) Za komandanta Grupe južnodalmatinskih otočkih odreda imenuje se kapetan drug **Marinković Bepo**, dosadašnji zamjenik komandanta III Brigade. Komesar grupe biti će drug **Leković Stevo**. Intendant grupe odreda biti će drug **Jeričević Božo**, informativni oficir **Cvitanić Ante**.
- 2.) Štab Grupe južnodalmatinskih otočkih odreda spada u organizacionom i operativnom smislu pod Štab XXVI. Divizije.
- 3.) Štab Grupe primit će se odmah dužnosti i postarati se da se hitno uspostave čvrste i sigurne veze sa štabovima odreda. Proučiće stanje u odredima kao i mogućnosti i po tome donijeti svrsishodno rješenje. Treba sve učiniti da ovaj štab bude na vrijeme obaviješten o svim zbivanjima i neprijateljskim pokretima na otocima. Naročitu pažnju obratiti partizanskom odredu na Pelješcu preko kojeg razviti obavještajnu službu u pravcu Dubrovnika. Također će nastojati uspostaviti vezu jedinicama koje operišu na području Metković — Trebinje — Dubrovnik. Dužnost je pojedinih odreda pravljenje zasjeda na neprijateljske patrole, likvidiranje manjih garnizona i likvidiranje raznih špijuna, gestapovaca, izroda itd., mobiliziranje novih boraca, zaštita i osiguranje rada vojno-pozadinskih i pozadinskih vlasti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—3, I, k. 1100.

² Vidi dok. br. 8 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26, dok. br. 16.

Naročitu pažnju obratiti pored vojničkog i političkom izdizanju Lastovskog odreda. Ovaj odred po potrebi reorganizovati, zamjeniti novim ljudstvom.

Uložiti sve sile da se omladina Lastova sva mobiliše u početku kao radnu četvu kako bi kasnije mogla preći u vojničku jedinicu.

Od ađutanta ovog štaba izuzeti će sve formulare radi podnošenja izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **D.ª Korać** Komandant, p. pukovnik: **B.⁴ Božović**

Načelnik — p. pukovnik: **Biočić³**

(M. P.)

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD NOVOG MAROFA¹

**STAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 86/44.
Dne 2. maja 1944.**

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbama vodenim na dan 28. travnja 1944.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Od štaba X korpusa naša divizija dobila je zadatak² da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof. Sadej-

¹ Dušan

⁴ Božo

⁵ Ante

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 22—6/1, k. 551 A.

⁵ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14Jl. k. 551.

stvjuće jedinice u vršenju ovog zadatka bile su I moslavačka brigada XXXII divizije i jedinice Zapadne grupe odreda.

Udarna brigada »Braće Radića«, sa dva bataljona, trebala je izvršiti likvidaciju samog uporišta, dok je sa dva bataljona držala položaje Lužan — Kresovica.

Brigada »Matija Gubec« vršila je osiguranje u pravcu Varaždina, držeći položaje: kota 338 i grupa kuća sjeverno od potoka Korušćak, sa dva bataljona, dok sa jednim bataljonom trebala je držati položaj Presečno i izvršiti likvidaciju neprijateljskog bunkera koji se nalazio u blizini mosta na Bednji kod Presečna (sekcija Ptuj). Bataljoni koji su držali kotu 338 trebali su izvršiti likvidaciju drvenog neprijateljskog bunkera na željezničkom mostu na Bednji kod Krušljevca. Bataljon Udarne brigade »Braće Radića«, koji je držao položaj Kresovica, trebao je likvidirati neprijateljski zidani bunker kod željezničkog mosta na Bednji, kod Krušljevca.

Bataljoni brigade »Matija Gubec« i brigade »Braće Radića« koji su držali položaje Kresovica i kotu 338, izvršili su svoj zadatak. Bataljon brigade »Matija Gubec« koji je držao položaj Presečno izvršio je zadatak samo djelomično, pošto su od uporišta Novi Marof naišli tenkovi, koji su omeli izvršenje zadatka.⁸

Pri izvršenju ovih zadataka zarobljeno je: 1 p.mitraljez »šoša«, 16 francuskih pušaka, 1200 komada francuske municije, 23 domobrana i ostale ratne spreme.

Oko 16 sati 30 min. neprijatelj je preko Strmca, u jačini jedne satnije ustaša i gestapovaca, izvršio napad na II bataljon brigade »Matija Gubec« koji se je nalazio na položaju kote 338. Bataljon je prešao u protivnapad, razbio neprijatelja koji je u paničnom bjehu pobjegao u pravcu Novog Marofa i tom prilikom ostavio je na bojnopolju 6 mrtvih, dok je ranjenih bilo mnogo više.

Zarobljeno je jedan šmajser, 2 pištolja i nešto manliher municije, dok su mrtvi svučeni.

Kada je neprijatelj, koji je vršio napad na II bataljon brigade »Matija Gubec«, razbijen, u isto vrijeme neprijatelj je od pravca Novog Marofa napao III bataljon brigade »Matija Gubec« koji se nalazio poviše Presečna zajedno sa II bataljonom Udarne brigade »Braće Radića«. Borba je bila vrlo bliska i tom prilikom neprijatelj je odbijen i nanijeti su mu gubitci od 15 mrtvih, dok je ranjenih bilo znatno više. Zarobljeno je jedan karabin, jedne fišeklije pune municije. Na našoj strani nije bilo niti mrtvih niti ranjenih.

³ Vidi dok. br. 70.

III i IV bataljon brigade »Braće Radića«, koji su imali zadatak da izvrše likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof, nastupali su ujutro rano prema Madžarevu sa topovima, dok je tenk dobio zadatak da krene iz svoje baze u 3 sata kako bi stigao do Novog Marofa u 4 sata i 30 min., tj. baš u vrijeme kada je trebao početi napad II i dijelom III bojne ustaša kod Madžareva, koji su nastupali u pravcu Podruta prema položajima Udarne brigade »Braće Radića«. Razvila se je vrlo žestoka i bliska borba. Naše snage razvile su se odmah u strelce, a dvije čete zauzele su položaje na uzvisini iznad Madžareva. Međutim neprijatelj je isto tako odmah hvatao uzvisinu tako da su na tim kosama bile naše i neprijateljske snage. Osim toga neprijatelj je već ranije sa svojim snagama zaposjeo Krč. Na lijevo naše krilo izbacili smo jedan vod na kotu 455 sa zadatkom da ne dozvoli neprijatelju da se domogne tog brda. Ujedno za to vrijeme već je stigao i naš tenk, koji je neprijatelja sa ceste razjurio prema brdu. Zbog toga što su neprijateljske snage bile u velikoj nadmoćnosti prema našim snagama, to se neprijatelj imao vremena, sa dijelom svojih snaga, srediti i počeo je sve više da pruža jak otpor i da koncentrisanom vatrom automatskih oružja tuče naše jedinice koje nisu bile sredene i nisu bile u stanju da tako brzo zauzmu povoljne dominantne tačke, kako bi mogle tući neprijatelja i pružiti mu efikasan otpor. Topovskom i minobacačkom vatrom neprijatelj je uspio da razbije naše lijevo krilo i naše jedinice su došle u vrlo nezgodan položaj. Topovi su povučenom nazad u pravcu Zapadne grupe odreda prema Podrutama, ali neprijatelj je već bio zaposjeo položaje Zapadne grupe odreda i topovi su sada pod vrlo teškim okolnostima bili prebačeni u pravcu I moslavačke brigade. Tenk kojemu je za vrijeme jurenja neprijatelja na cesti spala gusjenica, nije mogao više da se izvuče i neprijatelj je videći ga u takvom položaju, izvršio napad na tenk. Tenkisti su se uspjeli izvući, s tim što su prethodno tenk zapalili i bacili u njega bombe. Neprijatelj je brzo prodro do tenka, pogasio vatru i onako oštećenog' odvuкао volovima za Novi Marof.⁴ Jedinice III i IV bataljona većim dijelom probile su se u pravcu I moslavačke brigade, dok se manji dio probio u pravcu brigade »Matija Gubec«.

Teški bacač, koji se nije mogao zbog svoje težine tako brzo prenositi i izvući konspirisan je u šumi, ali ga je neprijatelj uspio pronaći i zaplijeniti.

⁴ U dnevnom izvještaju PTS — Ia od 29. aprila 1944. o tome piše: Vlastita borna kola, koja su bila zarobljena 21. o.m. vraćena su nazad-. (Vidi dok. br. 1 268—26. k. 112, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

U borbama istoga dana naša divizija zarobila je 23 domobrana i 3 žive ustaše, dok je tenk oštetio jedan neprijateljski top 75 mm.

Od oružja zarobljeno je 23 puške, jedan p.mitraljez »Sosa«, 2100 metaka, 24 bombe, 3 šmajsera, 3 pištolja i 2 rezervne cijevi za p. mitraljez i 30 mina za laki bacač.

Izbačeno je iz stroja neprijateljskih vojnika oko 120.

Sopstveni gubici: 8 mrtvih i ranjena dvojica.

Od rukovodilaca poginuo komandant bataljona Kocijan Ivan, komesar čete III bataljona drug Jurmanović, dok su ranjeni oficir pri štabu III bataljona Duh Antun i zamjenik komandanta bataljona.

Kod Podruta ranjen je i komesar divizije drug Robić Ivan.

Od oružja izgubljen je 1 tenk od 7,5 tona koji je djelomično uništen i jedan p.mitraljez »šoša« koji je ostao na položaju, jer mu je posluga pobijena, i jedan teški bacač.

Utrošak municije 6.300 metaka.

U ovim borbama naročito su se istakli borci i rukovodioci topovskih odjeljenja topa 75 mm i topa 47 mm, za koje je ovaj štab izdao pohvalnu naredbu. To su drugovi Tustić Franjo, komandir top. odjeljenja topa 75 mm, Spinčić Kuzmo, stariji vodnik istog odjeljenja, Sobak Drago, vodnik istog odjeljenja. Koporčić Mijo, desetar istog odjeljenja, Cabrajac Stjepan, borac u istom odjeljenju, Senjan Milan, komandir prateće čete brigade »Matija Gubec«, Nač Juraj komesar prateće čete brigade »Matija Gubec«, Milić Mile, konjovodac topovskog odjeljenja topa 47 mm, Rahle Drago, borac kod topa 47 mm i Siladi Stjepan, borac pri istom odjeljenju.

Ovi borci i rukovodioci pod najtežim okolnostima svojom požrtvovanošću i odlučnošću izvukli su, tukući se sa neprijateljem, topove i prebacili ih u pravcu I moslavačke brigade.

Sve pripreme za izvršenje same akcije izvršene su solidno, ali zadatak nije izvršen, pošto ga je neprijatelj osujetio nastupajući u isto vrijeme prema položajima naših jedinica, nametajući im borbu.

Da je bilo više raspoloživih snaga, neprijatelja se moglo mnogo više uništiti, a ujedno zarobiti i dosta ratnog materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Za komandanta,
načelnik štaba:
Miloš Manojlović

(M. P.)

neprijatelj imao vremena sa djelom svojih snaga orediti i počeo je sve više da pruža jak otpor i da koncentrisanom vatrom automatskih pušaka naše jedinice koje nisu bile sređene i nisu bile u stanju dati tako brzo zauzeti povoljne dominantne tačke kako bi mogle tući neprijatelja i pružiti mu efikasan otpor. Topovsko i minobacačko vatrom neprijatelj je uspio da razbije naše levo krilo i naše jedinice dođe su u vrlo nepovoljan položaj. Topovi su povučeni nazad u pravcu zapadne grupe Odreda prema Podrutama, ali neprijatelj je već bio zaposjedao položaje zapadne grupe Odreda i topovi su sada pod vrlo teškim okolnostima bili prebašeni u pravcu I. Moslavačke brigade. Tenk kojemu je za vrijeme jučerašnjeg neprijatelja na cesti, spaljena gusjenica nije mogao više da se izvuče i neprijatelj videći ga u takovom položaju izvršio je napad na tenk. Tenkisti uspjeli su se izvući s tim što su predhodno tenk zapalili i bacili u njega bombe. Neprijatelj je brzo prodrle do tenka parasio vatru i onako ošteđenog odvuкао sa volovima za Novi Marof. Jedinice III. i IV. bataljona većim djelom probile su se u pravcu I. Moslavačke brigade, dok se manji deo probio u pravcu brigade "Matija Gubec".

Teški bacač koji se nije mogao zbog njegove težine tako brzo prenosciti i izvući konspirisan je u šumi, ali ga je neprijatelj uspio pronaći i zaplijeniti.

U borbama istoga dana naša Divizija zarobila je 23 domobrana i 3 žive ustaše, dok je tenk oštetiо jedan neprijateljski top 75 mm.

Od oružja zarobljeno je 23 puške, jedan p. mitraljez "Boša" 800 metaka, 24 bombe, 3 šnajpera, 3 pištolja i 2 rezerve o. vi. za p. mitraljez i 30 mina za laki bacač.

Izbačeno je iz stroja neprijateljskih vojnika oko 120.

Sopstveni gubitci: 8 mrtvih i ~~ixxxx~~ ranjena dvojica.

Od rukovodioca poginuo komandant bataljona Kocijan Ivan, komesar čete III. bataljona drug Jurandović, dok su ranjeni oficir pri štabu III. bataljona Duh Antun i zamjenik komandanta bataljona.

Kod Podruta ranjen je i komesar Divizije drug Robić Ivan.

Od oružja izgubljeno je 1 tenk od 7,5 tona kojije djelomično uništen i jedan p. mitraljez "Boša" koji je ostao na položaju jer mu je posluga pobijena, 4 p. mitraljeza i 30 mina.

Utrošak municije 6.300 metaka.

U ovim borbama naročito su se istakli borci i rukovodioci topovskih odjeljenja topa 75 mm. i topa 47 mm., za koje je ovaj štab izdao pohvalnu naredbu. To su drugovi Tustiđ Franjo komandir top. odjeljenja topa 75 mm. Spinčić Kuzma stariji vodnik istog odjeljenja, Šabak Drago vodnik istog odjeljenja, Kopovčić Mijo desetar isto odjeljenja, Čabrajac Stjepan borac u istom odjeljenju, Benjan Milan komandir prateće čete brigad "Matija Gubec", Nađ Juraj komesar prateće čete brigad "Matija Gubec", Milid Mile konjovođa topovskog odjeljenja topa 47 mm. Rahle Drago borac kod topa 47 mm. i Siladi Stjepan borac pri istom odjeljenju.

Ovi borci i rukovodioci pod najtežim okolnostima svojom podrškom i odlučnošću izvukli su tučevne sa neprijateljem topove i prebacili ih u pravcu I. Moslavačke brigade.

Sve pripreme za izvršene same akcije izvršene su solidno, ali sadatak nije izvršen, pošto ga je neprijatelj osujetio nastupajući u isto vrijeme prema položajima naših jedinica, nametajući im borbu.

Da je bilo više raspoloživih snaga, neprijatelja se moglo mnogo više uništiti, a ujedno zarobiti i dosta ratnog materijala.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar,

J. O.

Za komandanta,

načelnik štaba,

M. K. K.

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD PODRUTA, PECA I GOTALOVCA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: /44
Dne 2. maja 1944.

Op. 257/44.

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbama na dan 1. V 1944. god.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Na dan 1. maja 1944. god. naša divizija držala je položaje i to: Udarne brigada »Braće Radića« Podrute, Pece, kota 428. Brigada »Matija Gubec« Gotalovec, Krapinica, Zajezda. Istoga dana neprijatelj² je nastupao od Novog Marofa u pravcu položaja udarne brigade »Braće Radića« u jačini od dve ustaške bojne. U svom nastupanju uspio je razbiti II bataljon brigade »Braće Radića« u Podrutama, te je produžio dalje i potisnuo IV bataljon sa položaja Peca. Lijevo neprijateljsko krilo došlo je u sukob sa jedinicama brigade »Matija Gubec« kod Gotalovca — Krapinice. Jedinice brigade »Matija Gubec« pružile su jak otpor neprijatelju i poslije izvršenog juriša, koji nije uspio u potpunosti, neprijatelj se povukao u pravcu Huma preko kote 428.

U ovim borbama istrijebljeno je oko 40 neprijateljskih vojnika i oko 25 ranjenih.

Zarobljeno nije ništa.

Naši gubici: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 7 nestalih drugova.

Od oružja izgubljen je jedan puškomitraljez i to od II bataljona brigade »Braće Radića« koji je bio razbijen.

Od rukovodilaca ranjen operativni oficir I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Jutriša Janko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Načelnik štaba:
Miloš Manojlović

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—2, k. 1191.

² Dijelovi PTS (vidi dok. br. 1/268—26, k. 112 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 7

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE
DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. PODREDENIM JEDINICAMA
ZA UNIŠTENJE USTAŠKE POSADE U DONJEM OREŠJU'**

**STAB
I BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ**

Dne 2. maja 1944. u 17.30 h.
Oper, broj 52/44

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Ptuj — Zagreb 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Neprijateljsko uporište Marija Bistrica ima 250 ustaša i 30 žandara, naoružani sa 2 topa, 1 teškim bacačem i automatskim oružjem.

Uporište Komin posjednuto sa 40 ustaša, Donje Orešje zaposjednuto sa 40 članova »milicije« i nekoliko ustaša, koji su uglavnom rukovodioci, naoružani su 1—2 automatska oružja. Nalaze se u školskoj zgradi, koja je utvrđena sa kamenim zaprekama na prozorima, dok oko škole imaju rovove.

Neprijateljsko uporište Sv. Ivan Zelina ima 200—300 ustaša, koji su niskog morala, regrutovani iz okoline i nedovoljno izvježbani; među njima se nalazi manji broj starijih, a naoružani su sa 2 teška mitraljeza, 8—10 puškomitraljeza. U Kašini nalazi se 120 »bjelogardista« među kojima ima ustaša; naoružani su jednim teškim bacačem i jednim lakim bacačem, 1 teškim mitraljezom i 5 puškomitraljeza.

Neprijateljsko uporište Belovar — Moravče zaposjednuto je sa 45 ustaša, uporište Popovec sa 30 ustaša, uporište Donja Zelina sa 30—40 ustaša.

Jedinice naše brigade i Zagrebačkog odreda od 2. na 3. maja o.g. izvršiti će likvidaciju neprijateljskog uporišta Donje Orešje.²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-Istorijskog instituta, reg. br. 8/1, k. 1210.

* O uništenju tog ustaškog uporišta, vidi dok. br. 30.

Za izvršenje zadatka

NAREĐUJEMO

- I bataljon:* zaposjesti će kotu 332 prema selu Katinje i Gornja Topličica sa bočnim osiguranjem prema brdu Padežici.
- II bataljon:* postaviti će zasjedu na cesti Donje Orešje prema selu Hrastje kod kote 145.
- IV bataljon:* sa jednom četom zaposjesti će rub šume iznad sela Komnik prema Sv. Tri Kralja, a ostale dvije čete nalaziti će se uz Stab brigade, koji će se nalaziti na koti 193 iznad sela Salovec.
- III bataljon:* za vrijeme ove akcije zaposjesti će Sv. Trojstvo i kotu 249 iznad Breznice, s tim što će vršiti izviđanje raskrsnice cesta kod Viničnog i kod Huma [radi] eventualnog neprij. pokreta na cesti. Pomoću patrola i kurira izvještavati će jedinice, koje će se nalaziti u Sv. Križu i jedinice, koje će biti u akciji. Isti bataljon na položajima može primiti borbu, ali mora biti elastičan.
- Prateća četa:* dodijeliti će top 37 mm Zagrebačkom p.odredu, koji će vršiti likvidaciju samog uporišta.
- Ceta za vezu:* povezati će telefonskom linijom Stab brigade i Stab Zapadne grupe odreda.
- Previjalište:* Sanitet, previjalište Štaba brigade nalaziti će se uz Stab brigade, a evakuacija ranjenika biti će u selu Zadrkovec.
- Veze:* Štabovi bataljona održavati će vezu između Štaba brigade i svojih štabova pomoću kurira i odlučnih patrola.
- Vrijeme napada:* vrijeme napada odrediti će se naknadno,
Znaci raspoznavanja: za cijelo vrijeme napada na uporište, kao i akcije biće: **Bliski: Živio — Tito**

Ugovoreni: Gjuro — Mato

Dnevni znaci: **Poziv:** Kapom tri puta napraviti krug iznad glave.

Odziv: Dva puta mahnuti lijevom rukom iznad glave.

Mjesto Štabova: Štab brigade nalaziti će se na koti 193, i Štab Zagrebačkog p.odreda u selu Zadrkovec, a štabovi bataljona biti će u neposrednoj blizini svojih jedinica, otkuda će imati najbolji pregled i otkuda će moći najlakše rukovoditi istima.

Napomena: Napad na Donje Orešje ima veoma važan značaj za razvoj borbe u Prigorju. Domaća banda uspjela je organizirati »Bijelu gardu«, koja vrši teror nad stanovništvom. Borci i rukovodioci naše brigade trebaju dati sve od sebe i biti budni i uporni na svojim zasjedama, da bi jedinice, koje vrše napad, mogle nesmetano izvršiti zadatak.

Tako treba povesti računa da ako neprijatelj eventualno počne bježati iz napadnutog uporišta, da se pohvata ili uništi. Snage koje su na zasjedama, odnosno na položajima, trebaju biti raspoređene tako, da se ne bi razvukle po položaju gdje nije potrebno. Treba ustanoviti što više izviđača kao i uputiti dubinske patrole u pravcu otkuda bi neprijatelj mogao naići. Pokret za akciju biti će izvršen u 20 h sa zbornog mjesta kod Štaba brigade.

Izviđački vod: zaposjesti će kotu 433 (Bolšak), sa zadatkom da kontroliše put i osmatra od pravca Biškupec, a biti će povezan pomoću patrola desnim krilom 1 bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant:
poručnik
Alojz Kovačić

*Dostavljeno
na znanje:*
Zapadnoj grupi odreda.

Na znanje i postupak:
Štabu I bataljona
Štabu II bataljona
Štabu III bataljona
Štabu IV bataljona.

BR. 8

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSMOG KORPUSA OD 3. MAJA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZA-
CIONOM STANJU JEDINICA¹**

**STAB
VNI KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE**

Br.
3. maja, 1944. g.

Opći izvještaj za mjesec april.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Na sektoru ovoga Korpusa nema nekih naročito izrazitih promjena od zadnjeg dostavljenog izvještaja.² Neprijateljske snage po jedinicama ostale su iste, samo što je njihova brojčana snaga znatno smanjena, a što nije došlo povodom odlaska i izvlačenja izvjesnih jedinica, nego provjeravanjem njihovog brojnog stanja, koje u zadnjem izvještaju nije bilo u potpunosti provedeno. Prema najnovijim podacima koji se temelje na iskazima zarobljenika i izvještajima naše obavještajne službe, jačina neprijateljskih snaga kreće se oko 15.000 Nijemaca." Tačno ustanoviti njihove snage dosta je teško, jer vrše neprestano premještanja i pokrete. Snage četnika također su nešto manje i iznose 4.500 dok su snage NDH ostale iste jačine, oko 15.800. Tako da ukupno neprijateljske snage na sektoru ovoga Korpusa iznose oko 36.500.

I pored, skoro svakodnevnih pokreta koje vrši neprijatelj, nije bilo većih koncentracija i pothvata, sem manjih ispada. Jedino je nešto pojačana aktivnost neprijateljske avijacije. Od vazduhoplovnih snaga na sektoru ovoga Korpusa, imaju 5 aparata raznih tipova, na aerodromu Zemunik (sekcija Zadar), koje prilikom raznih bombardovanja potpomažu vazduhoplovne snage sa drugih aerodroma van naše teritorije.

Obzirom na jačinu neprijateljskih snaga, neprijatelj nije u stanju da preduzme ništa ozbiljno protivu naše vojske, niti je do sada pokazao takvu tendenciju. Neprijatelj i dalje čvrsto drži uži obalski pojas, sa mnogim garnizonima, a komunika-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1/4, k. 517 A.

² Vidi dok. br. 8—1/3, k. 517 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

* O njemačkim snagama koje su stacionirane tada na području Osmog korpusa vidi tom V, knj. 26, dok. br. 104.

cije kontroliše redovno dosta živim saobraćajem. Jačim kontrolisanjem obale i čestim bombardovanjem od strane savezničke avijacije kao i potapanjem neprijateljskih brodova, neprijatelju je skoro onemogućeno korišćenje morskog puta, te razvija naročito živ saobraćaj na komunikacijama koje vode iz južne za sjevernu Dalmaciju, a s druge strane za Mostar, kao jedine veze iz južne za sjevernu Dalmaciju sa željezničkom prugom Dubrovnik — Mostar — Sarajevo, kojima se služi za snabdjevanje trupa itd. Neprijatelj i dalje vrši utvrđivanje obale, a naročito nastoji da prekine svaku našu vezu sa Visom (saveznicima) u kom je cilju razvio intenzivnu obavještajnu službu i uspio da zapljene nešto od prebačenog materijala. Neki kanali su već — i pored toga — otvoreni i u izgledu je njihovo održavanje. U pogledu daljnje mobilizacije našeg stanovništva uspjesi su neprijatelja neznatni, jedino je nešto mobilisano u Ravnim Kotarima (sekcija Zadar) koje još drži u potpunosti pod svojom kontrolom. Prema primljenim podacima, a i iz daljnjih akcija, vidi se da moral kod neprijatelja nije na zavidnoj visini.

Sto se tiče četničkih snaga one su u opadanju, kako brojčano tako i u moralnom pogledu. Neuspjesi nekoliko zadnjih četničkih akcija uticali su znatno na slabljenje njihovog morala, a u akcijama su pokazali vrlo slabu borbenost. Savezničko bombardovanje četničko-ustaških uporišta vrlo je pozitivno uticalo na njihovu demoralizaciju i osipanje. Osjeća se pridolazak četnika u našu vojsku, tako imamo slučaj da je jedna cijela četa četnika iz sela Tepljuha (sekcija Šibenik) prešla na našu stranu.⁴

Stanje je slično i kod snaga NDH iako još ne nosi u sebi masovni karakter, već više pojedinačni slučajevi ili u manjim grupama, domobranci bježe iz svojih garnizona i prelaze u našu vojsku. Njihov je moral također u opadanju, a uticaj snaga NDH na stanovništvo se također smanjuje, sem u izvjesnim mjestima gdje je naš uticaj bio slabiji zbog neprisutnosti naših jedinica za duže vrijeme.

Ovom i ovakvom stanju, pored općeg razvoja događaja u svijetu i kod nas, doprinijela je i pojačana aktivnost naših jedinica kroz ovaj period vremena, jači vojnički i politički uticaj naših snaga na sektorima svog djelovanja, kao i već naglašeno savezničko bombardovanje.

Savezničko bombardovanje na kopnu nije zadalo neprijatelju neke teže udarce i nanijelo veće štete. Znatniji su

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 7—1/4, k. 517A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

uspjesi bili na moru i na komunikacijama, dok je po gradovima i opće po naseljima u kojima se nalaze neprijateljski garnijzoni najviše žrtava pretrpjelo civilno stanovništvo.

Prolaskom zime stvorili su se povoljniji uslovi za operativne djelatnosti naših jedinica što je prilično i iskorišteno. Zadnji mjesec dana prošao je skoro u svakodnevnim akcijama i operacijama u kojima su postignuti ozbiljni uspjesi. Neprijatelj je stalno uznemiravan, vršeni su napadi i prepadi na njegove garnizone, akcije ometanja saobraćaja, razbijanje četničko-ustaških uporišta itd. Neprijatelju su zadani teški gubitci i u ljudstvu i u materijalu (Korčula,⁵ Mljet,⁶ Dinara⁷).

Sve naše jedinice koraknule su osjetno naprijed. Njihova udarna snaga u odnosu na brojno stanje dobra je i stalno se pojačava. Borbenost i moral također može se reći da su dobri, u izvjesnim operacijama pokazalo se masovno herojstvo boraca (Korčula). Opći vojnički nivo i izgled naših jedinica u mnogome je viši nego prilikom podnošenja prošlog izvještaja. Svi štabovi — viši i niži — prilično upotpunjeni, osvježeni i pojačani pokazali su dosta snalažljivosti u rukovanju sa jedinicama. Niži komandni kadar znatno zaostaje i još ne zadovoljava. Mali broj boraca u jedinicama predstavlja čvrst kostur i temelj za daljnje njihovo izgrađivanje i brojno jačanje; saživjelost boraca je dobra, što se osjeća kod prijema novih boraca i nestajanja dezerterstva.

Razbijanjem izvjesnih četničkih i ustaških uporišta, u vezi svega naprijed iznijetog stvoreni su povoljni uslovi za našu mobilizaciju, koja je u toku, a dosadašnji rezultati iako su prilični, nisu toliko izraženi brojevima koliko su baš zato stvoreni uslovi. Najpovoljniji uslovi za mobilizaciju su u sjevernoj i južnoj Dalmaciji gdje je do sada formirano nekoliko novih jedinica. U južnoj Dalmaciji grupa odreda koja je do skoro brojila 230 boraca sada je prešla preko 500 boraca. U nekim drugim krajevima, gdje je naš uticaj manji, slabiji rad jedinica i komandi mjesta i područja, ima više oportuniteta te je odaziv slabiji.

Spuštanje naših većih jedinica ka užem obalskom pojasu otežano je zbog komunikativnosti i čestih neprijateljskih garnizona, što je navedeno u ranijim izvještajima, te su u ovom pravcu orijentisani odredi koji obrazovanjem manjih udarnih grupa i minerskih odjeljenja vrše akcije i postavljaju zasjede, što je do sada dalo vrlo korisne rezultate, a u buduće će se rad znatno pojačati.

¹ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 88, 117, 120.

⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 117, 120 i 123.

⁷ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 112 i 130.

Organizaciono stanje

Organizaciono stanje izmijenjeno je samo u toliko što je formiran Inženjerski bataljon pri ovom Štabu.

Čete za vezu formirane su u svim divizijama i u Sjevernodalmatinskoj grupi odreda, i u ovom pogledu nema znatnih promjena od ranije dostavljenog izvještaja, sem što je kod izvjesnih jedinica njihovo brojno stanje povećano i što su bolje osposobljene za rad. Prema primljenim izvještajima u XXVI diviziji formirane su čete za vezu kako pri štabu divizije tako i po svim brigadama i u artiljerijskom divizionu. Služba veze u ovoj diviziji zadovoljava u sadašnjim uslovima u svakom pogledu, ne znamo kako bi se snašli na terenu i u pokretima. Sa materijalom raspolaže se u dovoljnoj količini. Štab divizije povezan je telefonom sa svim brigadama na položaju, brigade sa bataljonima i četama; štab artiljerijskog divizona povezan je također sa štabom divizije i svim baterijama na položaju. Signalna služba također nalazi ovdje punu primjenu. U formiranju su jedinice za vezu kod Grupe srednjedalmatinskih odreda, a u najskorije vrijeme pristupit će se njihovom formiranju i kod Grupe južnodalmatinskih odreda. Putem radio-stanica održavamo vezu sa svim štabovima divizija, mornaricom i grupama odreda, a u izgledu su i dodjeljivanja radio-stanica svim brigadama i bataljonima. Osjeća se da se u zadnje vrijeme jedinicama za vezu i uopće održavanju veze posvećuje znatno veća pažnja od strane štabova, nego što je to bilo ranije.

Inženjerske čete formirane su uglavnom u XIX i XX diviziji, za XXVI diviziju nemamo podatke, dok su kod ostalih jedinica iste u formiranju, sa neznatnim pojačanjem od ranije dostavljenog izvještaja. Glavni razlog za ovakav spor razvoj ovih jedinica jeste malobrojno stanje, nedostatak stručnog osoblja i potrebnog materijala.

U svim jedinicama formirane su intendanture i sanitet prema datim direktivama, ali sa mnogo manjim stanjem od predviđenog uslijed malog brojnog stanja jedinica. Općenito uzev stanje po intendanturama se popravlja pošto su izvršene potrebne izmjene u rukovodećem ljudstvu i postavljeni drugovi koji će po svojim organizacionim sposobnostima i preduzimljivošću zadovoljiti. U intendanturama izvjesnih jedinica organizovane su radionice: obučarska, krojačka, potkivačka itd: pristupa se obrazovanju ovakvih radionica kod svih štabova divizija, brigada, grupa odreda, samo se nailazi na poteškoće u pogledu stručnog ljudstva i potrebnog alata i materijala.

Izviđačke i osmatračke jedinice formirane su kod svih štabova divizija, brigada i Grupe sjevernodalmatinskih odre-

da. Za sada ne raspolažemo podacima sa stanjem ovih jedinica kod XXVI divizije i grupa srednje[dalmatinskih] i južnodalmatinskih odreda.

Sjevernodalmatinska grupa odreda ima u svome sastavu **Kninski**, Prominski, Zadarski i Sjevernodalmatinski partizanski odred, Ceranjsko-pristeški bataljon, Stankovačku i Šibensku čet, a u formiranju je Sjevernodalmatinski otočki odred. Svi su odredi jačine od po dva bataljona. U formiranju je Benkovački odred, koga će činiti Ceranjsko-pristeški bataljon i **Stankovačka** četa. Odred će imati dva bataljona, jer su izgledi za mobilizaciju i narastanje Stankovačke čete na bataljon, kao i brojčano pojačanje Ceranjsko-pristeškog bataljona, vrlo **po- voljni**. Dosadašnji Sjevernodalmatinski odred preformirat će se u IV bukovačku brigadu u sastavu XIX divizije.⁸

Kod Srednjedalmatinske grupe odreda u organizacionom pogledu nema nikakvih promjena, sem što je grupa brojčano oslabljena pošto je iz svoga sastava uputila 160 boraca za popunu IX divizije, 40 boraca za zaštitnicu Štaba ovog korpusa i 50 boraca za bataljon P.P.K.⁹

Južnodalmatinska grupa odreda formirana je iz: Neretvanskog, Makarskog i Imotskog partizanskog odreda.¹⁰ Neretvanski odred sastavljen je od 4 čete sa ukupnom jačinom oko 150 boraca. Makarski odred ima samo jednu čet, jačine 54 borca, a u najskorije vrijeme će se pristupiti formiranju druge čete. Imotski partizanski odred jačine je svega 25 boraca. Obzirom da na sektoru južne Dalmacije ne djeluje ni jedna naša veća jedinica pred ovu grupu odreda postavljen je zadatak da se brojčano što više ojača, kako bi odredi bili u stanju i dovoljno jaki za potrebnu veću aktivnost na tom sektoru.

Kod Grahovsko-peuljskog odreda u organizacionom pogledu nema promjena, a u grupi otočkih odreda srednje i južne Dalmacije odredi su jačine od 15—30 ljudi. Odredi su maleni radi toga što je opstanak većih jedinica, s obzirom na prostor i neprijatelja, težak.

Pri Štabu ovoga Korpusa formiran je Inžinjerski bataljon, koji je za sada jačine svega oko 40 boraca formiranih u jednu čet, ali se nastoji da se kroz najskorije vrijeme ovaj bataljon popuni do predviđene jačine i sastava kako bi mogao da odgovori svome zadatku. Štab bataljona sačinjava komandant i komesar a ostalo osoblje većinom su kvalifikovani radnici. Pošto je bataljon formiran prije kratkog vremena ne može se dati ocjena njegovog rada, ali je u izgledu da će se povoljno razvijati.

⁸ O formiranju te brigade vidi tom V, knj. 25. dok. br. 94.

* Skraćena znači: protiv pete kolone.

¹⁰ Vidi tom V. knj. 26, dok. br. 16.

IX divizija: Stab IX divizije kao cijelina u komandovanju i rukovođenju sa divizijom, zadovoljava, samo mu je potrebna jača pomoć i povremena kontrola pretpostavljenog štaba. Rad ovoga štaba u posljednje vrijeme postao je znatno intenzivniji i nakon održanih sastanaka sa ovim štabom isti bolje uočava pojedine probleme koji se pojavljuju u njihovim jedinicama i nastoje ih brže i efikasnije ukloniti. U samome štabu, od posljednjeg izvještaja nema naročitih promjena. U čitavoj diviziji stanje se općenito popravilo. Ranije iznijeta familijarnost još se bila u izvjesnom stepenu održala, a naročito kod štabova brigada i bataljona te ovi štabovi zbog iste nisu mogli u potpunosti sprovesti vojnički život. Nisu imali dovoljno odlučnosti da takvome stanju stanu na put te je bilo potrebno premještanje štabova bataljona čime je ovo mekušstvo donekle uklonjeno. Premještanje štabova je povoljno djelovalo naročito kod I brigade.

Stab I brigade je potpun i u novome sastavu obećava da će u potpunosti zadovoljiti. Do sada ovaj štab nije imao načelnika štaba, ali je sad postavljen, te će potpunost štaba povoljno uticati na daljnji razvoj ove brigade.

Štabovi bataljona u ovoj brigadi morali su biti skoro svi izmijenjeni jer zbog gore navedene familijarnosti i neodlučnosti po pitanju sprovođenja vojničkog života u svojim jedinicama nisu zadovoljavali. Njihovo izmjenjivanje pozitivno je uticalo i na njih same kao i na bataljone i brigadu kao cijelinu što se je odmah i osjetilo. Svi štabovi bataljona sada u potpunosti zadovoljavaju uz izvjestan nedostatak vojničkog znanja što će se jačim pružanjem pomoći i teoretskim osposobljavanjem nadoknaditi.

Sto se tiče nižeg starješinskog kadra i pored svih nastojanja on se nije mnogo uzdigao, posjeduje slabo teoretsko znanje i praktično iskustvo, slabo se snalazi na terenu i bez dovoljno autoriteta, iz kojih razloga nije u stanju da u potpunosti rukovodi sa svojim jedinicama, tako da se u borbi osjeća dosta nesigurnim. Učinjene izmjene i kod nižeg starješinskog kadra, upućivanjem na kurseve i veća pomoć koja im se ukazuje od strane pretpostavljenih štabova povoljno će uticati na njegov budući razvoj i osposobljavanje.

Stab II brigade koji je do sada bio nepotpun zbog nedostatka načelnika štaba upotpunjen je. Kad ove brigade također su učinjene izvjesne izmjene u pojedinim štabovima, što je sve pozitivno uticalo na život i rad brigade a općenito uzev stanje se popravlja.

Štabovi bataljona su potpuni i zadovoljavaju, a niži komandni kadar je u glavnom sa istim nedostacima kao i u I brigadi.

Stab III brigade je također potpun i u svome radu pokazuje dosta uspjeha, obzirom na stanje koje je pre kratkog vremena vladalo u ovoj brigadi. Općenito uzev sve starješine u ovoj brigadi bile su prilično odvojene od boraca tako da skoro ni jeda od njih nije poznavao svoje borce, njihova imena, potrebe itd.: niti su pak borci sa svoje strane znali imena ni neposredno pretpostavljenih starješina. Veza između jednih i drugih bila je vrlo slaba, a tako isto i autoritet samih starješina. Ovo je najslabija brigada u diviziji. Održanim sastancima ukazivanjem na najosnovnije probleme i načine na koji će isti da se otklone, kao i neposrednim pružanjem pomoći oko uklanjanja ovih nedostataka u ovoj brigadi, stanje se postepeno sređuje i poboljšava, a ozdravljenje ove brigade je u toku i istoj se poklanja naročita pažnja.

Osnovni problemi čitave ove divizije jesu organizaciono sređenje i popuna. Rješavanju ovih problema pristupilo se temeljito i već se ukazuju povoljne posljedice.

XIX divizija: U štabu ove divizije kroz vrlo kratko vrijeme oošlo je do većih promjena. Dosadašnji komandat pukovnik Sakić¹¹ premješten je za komandanta XI korpusa, a za komandanta divizije došao je potpukovnik Popović Tomica. Potpukovnik Popović je vrlo hrabar, posjeduje prilično vojničkog znanja i iskustva, a sudeći po njegovom ranijem radu u jedinicama ovoga Korpusa i dosta snalažljivosti na terenu i rukovođenju sa jedinicama. . . .

Stab I udarne brigade. Za komandanta brigade došao je dosadašnji načelnik štaba XXVI divizije drug Parmač Stanko, čiji rad kao komandanta brigade još nije mogao biti uočen, da bi se dala neka ocjena. Obzirom na njegov dosadašnji rad, obećava da će zadovoljiti. Stab brigade je potpun i kao takav zadovoljava . . . Za vrijeme samih operacija štab ne djeluje kao cjelina, nego se razdijeli po bataljonima te na taj način nije mogao doći do izražaja, niti pravilno rukovoditi brigadom. . . .

Štabovi bataljona uglavnom izvršavaju svoje zadatke, ali se može reći izuzev štaba I ud. bataljona, da zadovoljavaju. To su većinom podmlađeni štabovi, kojima nedostaje mnogo znanja i iskustva u rukovođenju. Kod štaba III bataljona ima pomalo i neodgovornosti. Štabovi bataljona nisu potpuni.

Niži komandni kadar također izvršava svoje zadatke, ali ne zadovoljava. Teoretska sprema nižih starješina nije na potrebnoj visini, autoritet također nedostaje iako se osjetno podigao, a postoji i niz slučajeva nepravilnog odnosa prema potčinjenim i borcima.

¹¹ Mićun

Štab II brigade. Štab brigade nije potpun. Komandant major Damjanović¹² razbolio se je i nalazi se u bolnici na Visu. Dužnost komandanta brigade vrši poručnik Celič,¹³ komandant jednog bataljona iste brigade. Ovaj štab još se nije u potpunosti snašao, premda su u ovom periodu vremena sami zadatci koji su bili postavljeni pred ovu brigadu, dovodili do cijepanja njihovih jedinica, tako da sam štab nije djelovao kao cjelina niti na taj način mogao doći do punog izražaja. Uglavnom, pojedini članovi štaba nisu uspjeli da savladaju sve one slabosti i nedostatke koji su navedeni u prošlom izvještaju.

Štabovi bataljona su potpuni, dobrog sastava i zadovoljavaju. Nedostaje im stručne vojničke sprema, te im je potrebno više pomoći. Niži komandni kadar skoro istih je kvaliteta i osobina kao kod I. udarne brigade.

Štab III brigade. Ovaj štab nije potpun, komandant brigade nalazi se na kursu a ovih dana trebao je doći iz bolnice i major Gvardiol,¹⁴ koji će primiti brigadu do povratka kapetana Breke¹⁵ sa kursa. Ocjenu rada toga štaba kao i pojedinaca, ne možemo dati obzirom da se ta brigada nalazi u sastavu XXXV divizije,¹⁰ te nemamo tačnu kontrolu njihovog rada. Po svemu sudeći izgleda da se taj novi štab prilično snašao, a naročito je došao do izražaja u zajedničkim operacijama na komunikaciji Otrić — Gračac.¹⁷ . . .

Štabovi bataljona su potpuni, . . .

Niži komandni kadar u glavnom pozitivno se razvija, iako ne tako brzo.

XX divizija: Novi štab divizije prilično se je snašao, premda još u potpunosti nije ušao u suštinu svih onih problema koji stoje pred ovom divizijom.

Komandant¹⁸ i komesar¹⁹ divizije su skoro došli na dužnost u ovoj diviziji i obzirom na njihovu energiju i istrajnost u radu, i pravilno postavljenih stvari, stanje se u diviziji mnogo izmjenilo. Njihovim dolaskom u ovaj štab znatno se stanje poboljšalo i izmjenilo. Osjeća se više plana i sistema u radu, veća i pravilnija pomoć štabovima brigada i bataljona. Dosašnjim svojim radom obećavaju da će zadovoljiti. Načelnik

¹² Danilo

¹⁵ Milan

¹⁴ Ante

¹⁵ Mane

" Vidi dok. br. 61.

" Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 22 i 144.

¹⁸ Mile Uzelac

" Edo Santini

štaba major Čelik²⁰ prodoran i istrajan u radu. . . Sa ovim štabom je održana konferencija na kojoj se ukazalo na pojedine propuste i nedostatke ranijeg štaba.

I brigada: Nakon ukazanih grešaka koje su učinjene u ovome štabu, a koje su proizlazile iz nedovoljnog savjetovanja i zajedničkog rada, štab Prve brigade se je znatno popravio. Saradnja je mnogo bolja nego ranije, komandant brigade je uporan i hrabar. . .

Štabovi bataljona su svi popunjeni, momentalno se dva zamjenika i jedan komandant nalaze na kursu, uglavnom zadovoljavaju.

Niži komandni kadar je također popunjen, izvjestan broj komandira i komandanata nalaze se na kursevima. Isti nemaju dovoljno autoriteta, a osnovni uzrok za ovo je što ne posjeduju potrebno iskustvo u rukovođenju u akcijama i teoretsku spremu.

Stanje u ovoj brigadi popravlja se. Postepeno nestaje samovolje i nedisciplinovanosti koja je doskora bila karakteristična za ovu brigadu.

Štab II brigade: Ovaj štab također nije potpun, nedostaje mu načelnik. . .

Za štabove bataljona i niži komandni kadar uglavnom važi sve ono što je iznijeto kod I brigade.

III brigada: Štab ove brigade kao i cijela brigada najbolji je jedinica u ovoj diviziji. Štabu nedostaje načelnik. Inače štab u potpunosti zadovoljava, a to je rezultat uske saradnje i saglasnosti te primjene harmonije među članovima ovog štaba. Štab je inicijativan, a u odnosu na potčinjene vrlo taktičan i kod istih ima dovoljno autoriteta.

Štabovi bataljona i niži komandni kadar sličan je onom kod I i II brigade, samo što greške i nedostaci nisu tako izraziti.

XXVI divizija: Novi štab ove divizije izgleda da se na novoj dužnosti vrlo dobro snašao,²¹ premda ne raspolažemo konkretnim podacima o općem stanju ove divizije, niti primamo redovne izvještaje. Po zadnjim uspjesima koje je ova divizija imala prilikom izvršenja operacija na ostrvima Mljetu i Korčuli da se zaključiti da je opće stanje u ovoj diviziji zadovoljavajuće i da se ona pravilno razvija. Otpala je bojazan od inertnosti i slabe borbenosti za ove jedinice, koje su dugo vremena bile bez akcije i pod relativno vrlo povoljnim uslovima

²⁰ Ahmet Fetahagić, narodni heroj. Poginuo 25. decembra 1944. u selu Izačiću, kod Bihaća, kao zamjenik komandanta Unske operativne grupe Četvrtog korpusa NOVJ.

²¹ Komandant Dvadeset šeste divizije bio je tada Božo Božović. politički komesar Dušan Korać, načelnik štaba Ante Biočić.

života. Naprotiv, navedenim operacijama pokazao se visoki moral boraca i dobro rukovođenje od strane starješina. O unutrašnjem odnosu u samom štabu kao i ocjenu štabova brigada, bataljona i nižeg komandnog kadra nismo u stanju dati, pošto sa ovim podacima ne raspolažemo.

Sjevernodalmatinska grupa odreda: Stab grupe je potpun i kao cjelina zadovoljava. U istome vlada zdrava harmonija. Stab ima prilično inicijative i organizacijskog smisla. U zadnje vrijeme štab je razvio naročito aktivnost, u pogledu mobilizacije ljudstva sa terena sjeverne Dalmacije, pri čemu je imao znatnog uspjeha.

Štabovi odreda i bataljona su još nepotpuni, ali uglavnom zadovoljavaju. Nedostaci vojničkog života te slučajevi samovolje i nedisciplinovanosti postepeno iščezavaju. Niži komandni kadar također je nepotpun, a naročito se oskudica osjeća u komesarskom kadru. Nivo nižeg komandnog kadra nije na zavidnoj visini, ali se i on uzdiže.

Srednjedalmatinska grupa odreda: Stab grupe je potpun i kao cjelina zadovoljavaju. Komandant grupe nalazi se na višem vojnom kursu ali njegovo momentalno odsustvo neće znatno uticati na život i rad grupe odreda obzirom da je zamjenik komandanta prilično dobar rukovodioc. Štabovi bataljona kao i niži komandni kadar nisu potpuni. Osjeća se nedostatak i vojničkih i političkih rukovodioca. Kvalitet starješina je sa sličnim osobinama i nedostacima kao i u drugim odredima: nedostatak stručnog vojnog znanja, pomalo nedisciplinovanosti i nesnalaženja u težim situacijama. Glavni nedostaci ove grupe odreda jesu organizaciona nesređenost, a i borbenost nije najbolja. Izvršenim obilascima, ukazivanjem na greške i propuste te uočavanjem raznih problema koji se pojavljuju u njihovim jedinicama, stanje je na putu popravljavanja i ozdravljenja.

Južnodalmatinska grupa odreda: Stab ove grupe je nepotpun, ima samo komandanta i komesara.²² Ova grupa odreda nalazi se dosta daleko kako od ovog Štaba tako i od većih naših operativnih jedinica i djeluje potpuno samostalno.

Zbog ove udaljenosti i slabih veza nemamo tačan pregled stanja u ovoj grupi. Ali i pored ovoga obzirom na akcije i uspjehe koje ova grupa odreda postiže, može se reći da štab zadovoljava u vojničkom pogledu, dok u političkom pogledu ne znamo kako je pravo stanje.

Štabovi bataljona i niži komandni kadar nepotpuni su, a, naročito se nedostatak osjeća u političkom kadru, jer postojeći ne zadovoljava.

^K Komandant Južnodalmatinske grupe NOP odredba bio je Gaće Ivan. a politički komesar Žarko Despot

Grahovsko-peuljski odred: Štab odreda nema načelnika, a kao cijelina može zadovoljiti uz jaču i češću kontrolu i ukazivanjem pomoći pretpostavljenih starješina. Štab je dosta neinicijativan a vezanošću za teren i dugovremenim defanzivnira stavom i borbenost boraca je popustila.

O štabu mornarice i grupi otočkih odreda kao i njihovim jedinicama nemamo do sada konkretnijih podataka iz koga razloga ne možemo dati naš sud i ocjenu o istima.

Za sve jedinice ovoga Korpusa općenito se može reći da se stanje od zadnjeg izvještaja prilično popravilo i na putu je potpunog sređenja premda nema izrazitih preloma i prelaza, već se održava karakter kontinuelnosti. Moral ljudstva i njegova borbenost na priličnoj su visini, dočim disciplina i vojničko držanje ne odgovara u potpunosti visini morala. Da disciplina nije kod boraca još u potpunosti zadovoljavajuća krivica je najviše do nižeg komandnog kadra koji ne posjeduje dovoljno autoriteta da bi na taj način mogao pozitivno uticati i na pojačanje discipline, a i iz nedostataka dovoljno razvijene političke svijesti. Stručna vojnička naobrazba povoljno se razvija kako kod boraca, tako i kod starješina. Zimski period vremena, rđave atmosferske prilike i manja operativna aktivnost pozitivno je iskorištena za organizaciono sređivanje jedinica i uzdizanju vojničke i političke nastave. Posljedice ovog rada osjećaju se sada kroz uspješne akcije i operacije koje su jedinice ovog Korpusa vodile kroz zadnjih mjesec dana. Kod svih štabova divizija a tako isto štabova brigada organizovani su vojnički kursevi za niže vojne rukovodioce, kroz koje je već prošao priličan broj nižih vojnih rukovodioca i na kojima su njihova znanja upotpunjena. Njihov povratak u jedinice znatno se osjetio na rad. život i uspjehe ovih, što je najbolji znak da su ovi kursevi odgovorili svojoj namjeri. Ovi će se kursevi dalje održavati tako da kroz njih prođe sav niži komandni kadar, a rad na kursevima teče po planu i programu kojega je ovaj Štab dodjelio svim štabovima divizija. Izvođenje nastave sa borcima također se vrši svakodnevno, isto po planu i programu koga je ovaj Štab dodjelio jedinicama, a kroz ovu nastavu uzdiže se disciplina i upotpunjuju vojnička znanja boraca, što je također do sada dalo vrlo povoljne rezultate. Kod Štaba ovog korpusa organizovan je kurs za vojničke rukovodioce na koji se pozivaju vojnički rukovodici, zaključno do komandanta bataljona, iz jedinica IX i XX divizije i Grupe odreda za srednju Dalmaciju i Grupe odreda za južnu Dalmaciju, dok iz XIX divizije i Grupe odreda za sjevernu Dalmaciju drugovi kojima je potreban vojnički kurs upućuju se na kurseve Glavnog štaba Hrvatske, a za XXVI diviziju ovi se

kursevi održavaju na Visu. Pored ovoga za viši vojni kurs pri Vrhovnom štabu upućuju se slušaoci iz svih naših jedinica. Pri Štabu ovog korpusa također je organizovan kurs za komandire četa, a ukazuje se ista potreba i za jedan kurs za praćea oruđa, jer se nedostatak stručnog osoblja za upravu i komandovanje pratećim oruđima najviše osjeća po svim našim jedinicama, ali za ovaj kurs nemamo nastavnika. Kod čete za vezu ovoga Štaba održava se isto tako kurs za vezu sa koga se dobro obučeni i osposobljeni drugovi upućuju po jedinicama. Obzirom na izgleda da će sve naše brigade pa i bataljoni dobiti radio stanice nedostatak radio-telegrafista je znatan, te se pristupilo i uzdizanju ovog stručnog osoblja na taj način što se kod svih sadašnjih radio stanica nalazi po nekoliko drugova koji imaju smisla za ovu službu, te kao pomoćna radna snaga osposobljava se za nove dužnosti. Ovaj način uzdizanja radio-telegrafista prilično je dobar, ali je znatno spor. te bi bio neophodan jedan radio-telegrafski kurs.

Za uzdizanje nastave i stručne spremlje naših starješina priprema se izdavanje priručnika.

Stanje u jedinicama i problemi koji iskrsavaju:

Od prošlog dostavljenog izvještaja stanje u jedinicama se je znatno popravilo iako, kako je to već naglašeno, nema nekih izrazitih preloma. Postepen i stalan napredak osjeća se kod svih jedinica, a tako isto i uočavanje najosnovnijih problema i njihovo rješavanje. Obilazak članova ovoga Štaba IX i'XX divizije kao i Grupe odreda za srednju Dalmaciju, komandi područja itd. umnogom je doprinio poboljšanju ovog stanja, organizacionom sređivanju i rješavanju problema koji su u pojedinim jedinicama bili vrlo akutni, no koji su do toga vremena postajali i neuočeni i nerješavani.

Osnovni problemi naših jedinica kao takvi ostali su i dalje oni koji su navedeni u ranijem izvještaju, samo što se oni sada ispoljavaju u jednoj blažoj formi. Nedovoljna organizacionost i nedostaci planskog i sistematskog rada postepeno se popravljaju a tako isto i nedostaci starješinskog kadra, nedovoljna budnost, nedovoljnog vojničkog i političkog rada itd. Svi su ovi problemi u toku rješavanja, samo njihovo potpuno otklanjanje kao problema zahtjeva jedan duži period vremena, energije, istrajnosti i upornosti. Dosljedna upornost u njihovom rješavanju i otklanjanju daće jedino korisne rezultate. Ishrana na pr. koja je do sada bila jedan od težih problema naših jedinica kao posljedica neorganizovanosti i labavog rada intendantura, promjenama izvršenim u intendanturama i dovođenjem sposobnog ljudstva ne postoji više kao

problem, čisto organizacijski. Ishrana je stalna i redovita samo što njen kvalitet i kvantitet ostao je i dalje nezadovoljavajući, te se sada ovaj problem izražava u formi nedostatka životnih namirnica. Analogno ovome stojimo i sa ostalim navedenim problemima. Pitanje popune naših jedinica također je u toku rješavanja i postoje svi izgledi da će se mobilizacijom koja je u toku naše jedinice uskoro brojčano pojačati.

Akcije:

Ranije postavljeni operativni zadaci pred naše jedinice ostaju u cijelosti skoro isti. Kao osnovni zadatak ostaje i dalje razbijanje domaćih izdajničkih bandi, a naročito četnika. Obzirom da su četnička uporišta, naročito Kosovska dolina gdje se nalazi gro četničkih snaga, zaštićena sa svih strana neprijateljskim garnizonima, pod sadašnjim okolnostima neće se moći radikalno pristupiti njihovom uništavanju i razbijanju, ali zato postoje povoljne mogućnosti za njihovo uništavanje u Cetinskoj dolini kao i njihovim manjim uporištima po sjevernoj Dalmaciji, čemu će se pristupiti izvođenjem akcija kao i političkim radom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant — pukovnik
V. Cetković"

^M Narodni heroj Vlado Četković. Poginuo 20. oktobra 1944. kao komandant Osmog korpusa NOVJ.

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEŠETOG KORPUSA NOVJ OD 3.
MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
BORBAMA OD 28. MARTA DO 28. APRILA¹

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 259
Dne, 3. V 44.

Operativni izvještaj
za drugu polovicu
mjeseca aprila do-
stavlja

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od posljednjeg izvještaja² jedinice X korpusa **Zagre-
bačkog** imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

XXXII divizija
28 III 1944.

Jedinice ove divizije u zajednici sa jedinica-
ma Zapadne grupe odreda imale su zadatak da
izvrše likvidaciju neprijateljskih uporišta Zut-
nica i Đurmanec³ (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Za izvršenje ovoga zadatka naše jedinice za-
uzele su slijedeći raspored:

Likvidaciju uporišta Zutnica trebao je izvr-
šiti II bataljon Udarne brigade »Braće Radića .
I i III bataljon iste brigade držali su položaje:
Preseka (k. 353) — Petrovsko sa zadatkom osigu-
ranja prema Krapini i Krapinskim Toplicama.
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000). Jedinice brigade »Ma-
tija Gubec« držale su položaj: jedan bataljon
Radoboj sa jednom četom od Gorjana (k. 335), sa
zadatkom osiguranja prema Lepoglavi. Jedan ba-
taljon držao je položaje kod Šušeljbrege (k. 441).
sa zadatkom osiguranja prema Krapini, a jedan
bataljon nalazio se u divizijskoj rezervi.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu
Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—1/4, k. 551—a.

* Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 52.

⁵ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 51.

Napad je trebao otpočeti 28. III o. g. u 4 sata ujutro, ali zbog zakašnjenja jedinica sa napadom se otpočelo tek u 5.30 sati. Pri izvršenju pokreta za zauzimanje određenih položaja I bataljon brigade »Braće Radića« pri prelazu ceste Zutnica — Krapina naišao je na bunker iz kojega je neprijatelj opalio par metaka i bataljon se vratio natrag. Svega jedna četa uspjela se je prebaciti preko ceste i stići na određeni položaj. Od strane Štaba divizije preduzete su mjere, te su i ostale dvije čete toga bataljona prikupljene i postavljene na položaj iznad Podgore, jer ih se više nije moglo prebaciti na ranije određene im položaje.

Jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele su svoj položaj na vrijeme, s tim što je II bataljon prethodno izvršio likvidaciju neprijatelja koji se nalazio u centrali Donje Strahinje.

II bataljon Udarne brigade »Braće Radića«, pošto je zauzeo određeni položaj, uspio je sa jednom četom uz prethodnu pripremu automatskog oružja i potpomognut topom 47 mm., zauzeti prvu zgradu gdje se nalazio neprijatelj. Po zauzeću ove zgrade neprijatelj se je povukao u samu tvornicu odakle je pružao daljnji otpor. Za to vrijeme bataljon brigade »Braće Radića«, koji se nalazio na položaju kod Petrovskog, vodio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od Krapine u pravcu Sv. Tri Kralja.

Oko 8 sati neprijatelj je nastupao i prema položajima brigade »Matija Gubec« u jačini od jedne satnije gestapovaca sa pravca Krapine. I bataljon, koji se nalazio na tome pravcu, u prvo vrijeme se pokolebao i povukao ali uticajem Štaba brigade vraćen je na svoj položaj i neprijatelj je bio potjeran ka Krapini.

Oko 11 sati počelo je neprijatelju pristizati jače pojačanje, kako pješadije tako i motorizacije. Neprijateljska avijacija isto tako bila je aktivna. Zbog slabe kontrole ceste Krapina — Zutnica, jer I bataljon nije bio na određenom položaju bilo je neprijatelju omogućeno da sa svojom pješadijom, pomognut motorizacijom, prodre do same tvornice i da na taj način osujeti likvidaciju toga uporišta.

Oko 18 sati toga dana jedinice su povučene sa položaja.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 100 izbačenih iz stroja.

Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 1 laki bacač, 10 pušaka, 1 pištolj, 600 metaka i 15 pari cipela i odijela.

Vlastiti gubici iznose: 8 mrtvih i 14 ranjenih.

U ovoj borbi naročito su se istakli komandant brigade «Matija Gubec» drug Došen Stevan i komandant II bataljona brigade »Matija Gubec« drug Đuričić Valent.

Kritika akcije: Podaci koji su primljeni bili su netačni i nedostatni. Jedinice u velikoj mjeri kolebljive, a niže rukovodstvo vrlo slabo.

29. III 44.

Ovoga dana III bataljon brigade »Matija Gubec« vodio je borbu sa neprijateljem na položajima kod Veternice (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Borba je počela oko 10.30 sati i vođena je preko cijelog dana. Neprijatelj je nastupao od pravca Radoboj u jačini jedne bojne.⁴

Gubici neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati.

Vlastiti gubici: 1 ranjen i 2 nestala.

4. IV 44.

Udarna brigada »Braće Radića« nalazila se na položajima Desinić — Gaber — Tomaševac. [sekcija Rogatec], a brigada »Matija Gubec« na položajima: Pažurovec — Sv. Križ — Prepuštovec — Gor. Konjščina (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Do sukoba je došlo između naših i neprijateljskih patrola i tom prilikom ubijena su tri neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je: 3 puške, 200 metaka, 9 bombi i 3 para odijela.

5. IV 44.

Brigada »Matija Gubec« nalazila se na položajima: Zajezda — Pece — Toličica — Gotalovec — Krapinica (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Oko 11.50 sati neprijatelj je naišao od pravca Madžareva i stupio u borbu sa III bataljonom brigade »Matija Gubec« kod sela Pece. Nakon kraće borbe neprijatelj se je povukao. Gubici neprijatelja iznose 4 mrtva i 4 ranjena.

Vlastiti gubici: 1 mrtav.

6. IV 44.

Brigada »Braće Radića« nalazila se na položajima: Dubrovčan — Tuheljske Toplice — Rakovec (sekcija Rogatec 1 : 100.000).

¹⁶ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 114.

Pošto se neprijatelj u uporištu Klanjec osjetio ugrožen to je istome pristiglo pojačanje iz Zagreba i iz Slovenije. Iz Slovenije nastupali su Nijemci, a iz Zagreba ustaške jedinice PTS, pojačane sa oko 16 tenkova i oklopljenih kola. Neprijatelj je pod svaku cijenu htio da probije naše položaje ali su borci I i III bataljona I brigade odbili sva četiri napada neprijatelja.⁵

U tim borbama oštećena su 2 tenka, dok je neprijatelj imao preko 40 što mrtvih i ranjenih.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

14. IV 44.

Jedinice ove divizije davale su osiguranje prema Krapini i Zlataru jedinicama Zapadne grupe odreda koje su imale zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Novi Golubovec.⁶

U cilju izvršenja ovoga zadatka jedinice su zauzele slijedeći položaj: Sv. Jakob — k. 511 — Ranjen Isus — Veternička Gora — Petrova Gora — Lobar — Pilana — Košenica Gora. Ujedno su jedinice brigade »Braće Radića« imale zadatak da likvidiraju neprijateljsku posadu na Veterničkoj Gori. Likvidacija ove posade nije uspjela.⁷

Na zasjedama došlo je do borbe i to na k. 511 kuda je neprijatelj nadirao od pravca Krapine pojačan sa 3 tankete i 12 blindiranih automobila. Poslije 4-satne borbe neprijatelj je odbijen i nanijeti su mu gubici.

Brigada »Matija Gubec« je, isto tako, ovoga dana vodila borbu kod Lobora sa neprijateljem koji je nastupao od Zlatara u jačini jedne bojne sa 6 tanketa. I na ovome pravcu neprijatelj je odbijen.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 60 izbačenih iz stroja.

Zarobljen je 1 karabin i 600 metaka.

Oštećen je 1 kamion i 1 tanketa.

Naši gubici: 2 mrtva i 18 ranjenih.

16. IV 44.

Jedinice ove divizije zauzele su slijedeće položaje: Udarna brigada »Braće Radića«: Purga —

⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 51.

⁶ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 71, 77 i 166.

⁷ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je o tom napadu slijedeće: »U mjestu Veternici napadnut je po odmetnicima ne-utvrđene jačine oklopni sklop PTS koji je dolazio iz Zagreba u pravcu Varaždina. Poslije kraće borbe odmetnici su protjerani«. (Vidi dok. br. 4/1—13, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

Lobor — Martinščina (sekcija Ptuj 1 : 100.000). a brigada »Matija Gubec«: Veliko Repno — Juranščina — Belec (sekcija Ptuj). Pri dolasku na nove položaje jedinice brigade »Matija Gubec« došle su u sukob sa neprijateljem koji je zauzeo Belec. Napad je izvršen ali je neprijatelju brzo pristiglo pojačanje u pješadiji i motorizaciji.* Borba se je vodila preko cijeloga dana i u istoj su učestvovala obje brigade. Snage neprijatelja bile su oko 1.000 vojnika pojačane motorizacijom.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 60 izbačenih iz stroja. Oštećen je 1 tenk od 7,5 tona. Naši gubici iznose: 6 mrtvih i 18 ranjenih.

21. IV 44.

Jedinice brigade »Braće Radića« držale su položaj: Podrute — Kamena Gorica — Mačkovića, a jedinice brigade »Matija Gubec«: Krapinica — Pažurovec — Budinščina (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Oko 7 sati toga dana neprijatelj je otpočeo nastupanje prema našim položajima u jačini 2 bojne PTS pojačane brzim i oklopnim sklopom (oko 7 tenkova, 5 kamiona i 7 motor kotača). Poslije žestoke borbe neprijatelju je uspjelo, da se probije do sela Budinščine, a potom i u pravcu Zajezde. Borba je vođena preko cijeloga dana. Podvečer neprijatelj se je počeo povlačiti, jer su na njega izvršile napad jedinice Zapadne grupe odreda. Neprijatelj se je povlačio jednim dijelom u pravcu Budinščine i Konjščine, dok je sa motorizacijom i dijelom pješadije krenuo putem Kraljevec — Novi Marof, gdje je naišao na položaje jedinica Udarne brigade »Braće Radića«. Naše jedinice, tj. brigada »Braće Radića« u zajednici sa jedinicama brigade »Matija Gubec«, zatvorile su prolaz neprijatelju i potom izvršile napad na njega.

U ovim borbama neprijatelj je imao preko 40 mrtvih i oko 70 ranjenih. Među mrtvima nalaze se i 4 oficira.

Zaplijenjeno je: 1 tenk od 7,5 tona u ispravnom stanju sa posadom, 2 topa 75 mm, »Skoda

⁸ Dijelovi PTS zauzeli su Belec 15/16. aprila 1944. Napadnutoj posadi pritekli su u pomoć dijelovi Brzog sklopa PTS. (Vidi dnevna izvješća PTS-Ia u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—268/26 k. 112.)

sa 13 granata, 2 teška mitraljeza, 1 radio-stanica, 1 šmajser, nekoliko pušaka, 2 pištolja, 5.000 pušanih metaka, 5 motobicikla i 7 konja.

Uništeno: 3 kamiona, 1 motobicikl.

Oštećena 3 tenka, 1 kamion i 1 motobicikl.
Vlastiti gubici iznose: 1 mrtav i 4 ranjena.⁹

23. IV 44.

Jedinice ove divizije davale su osiguranje prema Varaždinu i Lepoglavi, jer je I brigada XXXIII divizije imala zadatak: likvidaciju neprijateljskog uporišta Ivanec. Jedinice brigade »Braće Radića« imale su ujedno i zadatak da likvidiraju neprijateljski bunker kod stanice Stažnjevec na pruzi Ivanec — Varaždin.¹⁰ U cilju izvršenja tog zadatka jedinice su zauzele slijedeće položaje: Udarne brigade »Braće Radića«: Cerje Tužno — Stažnjevec — Majdan Kamen k. 451 — k. 516 (sekcija Ptuj). II bataljon ove brigade izvršio je likvidaciju bunkera i tom prilikom zarobio 11 neprijateljskih vojnika sa pušakama, 1 puškomitraljez i oko 1.200 metaka.

Brigada »Matija Gubec« držala je položaje: Cukovec — Kameneca — Borje — Ves Lepoglavska — Cretno.

Istoga dana, po završenoj likvidaciji uporišta Ivanec, neprijatelj je nastupao od Lepoglave u jačini jedne bojne prema položajima jedinica brigade »Matija Gubec«. U prvi momenat neprijatelju je uspjelo da potisne I bataljon, ali odmah potom jedinice su sredene i uz pomoć tenka protjerale neprijatelja prema Lepoglavi.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 27 mrtvih i 16 ranjenih.

Vlastiti gubici iznose: 5 mrtvih.

24. IV 44.

Oko 16 sati nastupao je neprijatelj od pravca Varaždina prema položajima Udarne brigade »Braće Radića«. Neprijatelj je nastupao pješadijom, motorizacijom, a bio je pojačan i artiljerijom. Borba je trajala do 21 sat i neprijatelj je bio odbačen prema Varaždinu.¹¹

U tim borbama izbačeno je iz stroja oko 15 neprijateljskih vojnika.

• Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 96 i 100.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 108.

» Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 141.

- Uništen je 1 tenk koji je naišao na minu i izgorio zajedno sa posadom.
Naši gubici: 1 ranjen.
25. IV 44. Već rano ujutro neprijatelj je počeo ponovno sa nadiranjem u pravcu Varaždina. Jedinice Udarne brigade »Braće Radića« vodile su borbu sa neprijateljem preko cijeloga dana.
Gubici neprijatelja iznose oko 35 izbačenih iz stroja.
Zaplijenjeno: 1 karabin i nešto municije.
Vlastiti gubici: 2 mrtva i 15 ranjenih.
27. IV 44. Neprijatelj je izvršio napad na jedinice brigade »Matija Gubec« koja je zauzela položaje na kojima se ranije nalazila Udarne brigada »Braće Radića« i uspio je da se probije do mjesta Ivanec.¹²
Brigada »Braće Radića« zauzela je položaj: Pece — Cerje — Petruševac — Gotalovec u vezi sa akcijom koja je bila predviđena radi likvidiranja neprijateljskog uporišta Belec.
28. IV 44. Divizija je dobila zadatak¹³ da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof. Ovaj zadatak bio je povjeren III i IV bataljonu Udarne brigade »Braće Radića«, dok su se ostale snage divizije nalazile na osiguranju pravca prema Varaždinu. U cilju izvršenja ovoga zadatka jedinice su zauzele položaj na liniji: Lužan — Kresovica — k. 338 — grupa Kuća sjeverno od potoka Korušćak sa bočnim osiguranjem na brdu Cevo na lijevom krilu, a na desnom krilu prema Ključu. Ujedno ove jedinice imale su zadatak da likvidiraju neprijateljske bunkere kod mosta na Bednji kod Presečna, kod Krušljevca i zidani bunker kod željezničkog mosta kod Krušljevca (sekcija Ptuj i Čakovec 1 : 100.000).
III i IV bataljon brigade »Braće Radića« nastupali su rano ujutro sa topovima prema Madžarevu sa ciljem napada na neprijateljsko uporište Novi Marof.

¹² Iz bojne relacije Prvog zbornog područja i dnevnih izvještaja PTS vidi se da je neprijatelj ponovo ovladao Ivancem 26. aprila (vidi dok. br. 41—14 i 1/268—26, k. 58 i 112, u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta).

¹³ Vidi dok. br. 14 I. k. 551. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Jedinice I brigade XXXIII divizije osiguravale su pravac prema Zagrebu na liniji: Hum — Radešić — Visoko — Sudovec, a jedinice Zapadne grupe osiguravale su pravac kod Podruta pa prema k. 428 (sekcija Ptuj i Čakovec).

III i IV bataljon, u svom nastupanju prema uporištu došli su iznenadno u sukob sa neprijateljem koji je isto tako, ne znajući za naše nastupanje, preduzeo nastupanje ka našim položajima sa ciljem da nas napadne. Došlo je do iznenadne borbe u susretu. Poslije prve i kratke zbunjenosti III i IV bataljon brzo su se sredili i otpočeli sa napadom na neprijatelja, koji je zaposjeo visove oko sela Madžarevo i uspjeli su za kratko vrijeme da ga potisnu sa tih visova. Međutim, neprijatelj je bio već ranije zaposjeo Krč (južno od ceste kod Madžareva) i sa tog položaja tukao je naše jedinice snažnom vatrom automatskog oružja. Neprijatelj je isto tako uspio da se brzo sredi i da zauzme neke dominantne tačke sa kojih je jakom vatrom minobacača i automatskih oružja počeo tući naše jedinice. Snage neprijatelja iznosile su skoro dvije bojne i isti je bio u nadmoćnosti prema našim snagama. Neprijatelju je uspjelo da razbije naše desno krilo i time su naše jedinice bile dovedene u vrlo nezgodan položaj. Vrlo tešku situaciju kod ova dva bataljona spasio je naš tenk, koji je pravovremeno stigao na mjesto borbe i svojim dejstvom uspio da pokoleba neprijatelja. Tenk je prodro do samih artiljerijskih položaja neprijatelja, rastjerao poslugu topa i naletivši na neprijateljski top slomio mu lafet. Prisustvom tenka bilo je omogućeno jedinicama III i IV bataljona da se povuku sa relativno malim gubicima.

Istovremeno, kad je otpočela ova susretna borba, napao je neprijatelj i na položaje koje su držale jedinice Zapadne grupe snagama jačine 1 ustaške bojne. Poslije žestoke borbe neprijatelj je uspio da potisne Udarni bataljon Zapadne grupe i time je položaj naših jedinica kod Madžareva bio još više otežan.

Za vrijeme borbe sa neprijateljem tenku je spala gusjenica tako da isti nismo mogli više izvući. Tenkisti su uspjeli da se izvuku i ponesu sobom teški mitraljez.

Topovi koji su bili upućeni u pravcu položaja I brigade XXXIII divizije našli su se u naročito teškom položaju, i samo zahvaljujući izvanrednoj hrabrosti i prisebnosti posluge kod topova, koja je, povremeno otvarajući vatru na ustaše koji su bili na udaljenju od 30 do 40 met. od topova, uspjela ipak izvući topove i municiju.

Jedinice III i IV bataljona većim dijelom su se probile u pravcu Moslavačke brigade, dok se manji dio probio u pravcu položaja brigade »Matija Gubec«.

U ovim borbama izbačeno je iz stroja oko 120 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 23 puške, 3 šmajsera, 3 pištolja, 24 bombe, 30 mina za laki bacač i 2.100 metaka.

Zarobljeno je: 26 neprijateljskih vojnika.

Oštećen je 1 top 75 mm.

Vlastiti gubici: 8 mrtvih i 2 ranjena.

Među poginulima nalazi se komandant bataljona drug Kocijan Ivan, komesar čete III bataljona drug Jurmanović.

U ovim borbama je također ranjen i komesar divizije drug Robić Ivan, koji se nalazio kod topova i svojim autoritetom i hrabrošću saču-vao iste.

Naročito su se istakli borci i rukovodioci topovskih odjeljenja 75 mm i 47 mm drugovi Tustić Franjo, komandir topovskog odjeljenja 75 mm, Spinčić Kuzmo, stariji vodnik istog odjeljenja, Šobak Drago, Koporčić Mijo, desetar, Cabrac Stjepan, svi iz topovskog odjeljenja 75 mm. Senjan Milan komandir prateće čete brigade »Matija Gubec«, Nač Juraj komesar iste čete, Milić Mile konjovodac topovskog odjeljenja 47 mm. Rahle Drago i Siladi Stjepan, borci pri topovskom odjeljenju 47 mm. Svi ovi borci i rukovodioci su pod najtežim okolnostima, svojom hrabrošću i odlučnošću uspjeli izvući svoje topove, tukući se sa neprijateljem za njih i dopremiti ih do položaja I brigade XXXIII divizije.

Za neuspjeh u postizavanju postavljenog cilja, tj. likvidacije neprijateljskog uporišta Novi Marof, u najvećoj mjeri leži krivica na obavještajnoj službi, koja je vrlo slaba i koja nije pružila dovoljno podataka o neprijatelju, a naročito

to da je dan uoči napada stiglo pojačanje odnosno jače neprijateljske snage u samo uporište.

XXXIII divizija

I brigada

10. IV 44.

Jedinice ove brigade preduzele su pokret u pravcu Crkvene. Ovoga dana brigada je krenula sa Štabom korpusa na put prema Zagorju.¹⁴ Za vrijeme kretanja, kod sela Hrsova, neprijatelj je pripucao na naše patrole prethodnice. U ovoj borbi ubijen je jedan ustaša, a jedan je živ zarobljen. Zaplijenjena su dva karabina.

13. IV 44.

Jedinice brigade produžavaju pokret sa ciljem da pređu cestu i prugu Križevci — Koprivnica i da se prebace na sektor Kalnika. Jedna četa III bataljona upućena je prema Carevdaru da osigura prelaz ostalih jedinica. Od tamošnjih civila, krivo obaviještena, četa ulazi u selo, ali u selu po kućama se nalazi neprijatelj koji je otvorio jaku vatru na našu četv. Četa odmah prelazi u napad i uspijeva da razbije neprijatelja.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih među kojima i jedan poručnik.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i dva ranjena.

21. IV 44.

Jedinice ove brigade nalazile su se na slijedećim položajima: I bataljon selo Sv. Križ (k. 253); II bataljon u šumici ispod sela Zajezde povezan sa IV bataljonom, koji je držao položaje ispod sela Grtovec; III bataljon nalazio se na položajima oko šumice prema selu Pažurovec (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Oko 9 sati neprijatelj je počeo tući položaj naših jedinica jakom artiljerijskom vatrom, a potom je počeo prodirati ka našim položajima sa pravca Marigutić (Rudnik uglja) i od pravca željezničke stanice Budinščina. Neprijateljska pješadija bila je potpomognuta tenkovima.¹⁵

Usljed jakog pritiska sa strane neprijatelja, II bataljon povukao se na položaje prema k. 258 i tu se spojio sa IV bataljonom. Ostale jedinice ostale su na svojim položajima spriječavajući nadiranje neprijatelja. Borba je vođena sve do 15.30 sati kada je neprijatelj počeo odstupati.

¹⁴ Pokret je vršen iz Moslavine (vidi dok. br. 78).

¹⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 96 i 100.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Vlastiti gubici: 3 mrtva i 4 ranjena.

23. IV 44.

Brigada je dobila zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Ivanec. Za izvršenje ovoga zadatka bio je određen IV bataljon i dvije čete II bataljona, dok se I bataljon nalazio u rezervi, a III bataljon je bio pridat Zapadnoj grupi odreda.

Napad na uporište otpočeo je u 4 sata ujutro. Za vrlo kratko vrijeme bila je likvidirana neprijateljska otporna tačka kod crkve Sv. Duh, tako da je već u 4.15 sati otpočeo direktan napad na samo uporište Ivanec.

Borba za uporište trajala je do 9.30 sati kada je uporište konačno bilo likvidirano. Uporište je bilo utvrđeno sa 9 bunkera solidno građenih od cigle. U borbi oko uporišta jedinice ove brigade bile su potpomognute i tenkom, kao i topom 75 mm. U ovim borbama neprijatelj je pretrpio sljedeće gubitke:

Ubijeno 10, zarobljeno 26 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno: 8 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 31 puška, 1 laki bacač, 1 askerica, 30 bombi, 5 mina za bacač, 12.000 metaka, 1 telefonska centrala, 3 telefona, 11 šinjela, 3 para hlaća, 4 bluže i 2 deke.

Vlastiti gubici: 3 poginula i 9 ranjenih.

26. IV 44.

Brigada ima zadatak da postavi osiguranje prema Zlataru na liniji: selo Repno, selo Gor. Batina, pošto su jedinice Zapadne grupe odreda imale zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Belec.

Neprijatelj, koji je bježao iz uporišta Belec. naišao je na zasjedu našeg II i IV bataljona i tom prilikom ubijeno je 24, a zarobljeno 12 neprijateljskih vojnika.

Plijen: 21 puška, 1 puškomitraljez, 1 šmajser, i oko 800 metaka.¹⁶

II brigada

17. IV 44.

Ujutro oko 8 sati bataljon ove brigade, koji se nalazio u selu Mikleuška (sekcija Čazma 1 : 100.000), izvršio je pokret prema Srpskom Se-

¹⁶ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 114.

lišću. Kratko vrijeme nakon toga naišao je neprijatelj u jačini od oko 400 domobrana i nešto ustaša iz uporišta Popovača i upao u Mikleušku. Bataljon je odmah vraćen natrag sa zadatkom da napadne neprijatelja. Međutim neprijatelj je osjetio našu navalu i brzo se povukao. Istovremeno neprijatelj je nastupao i iz pravca Kutine i stigao do sela Čaire, ali čim je osjetio blizinu naših jedinica povukao se.¹⁷

U ovim borbama koje su bile kratke ubijeno je 9. a ranjeno 11 neprijateljskih vojnika.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

20. IV 44. Brigada je izvršila pokret u toku noći sa ciljem da izvrši akciju na miliciju u Vel. Grđevcu (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Kod pretresa kuća ubijeno je 6, a ranjeno 10 milicionera. Zaplijenjena je 1 puška.

Istovremeno je srušen most na rijeci Česmi na pruzi Bjelovar — Daruvar dug 25 m i zapaljene su vojničke barake kod željezničke stanice Vel. Grđevac.

Vlastiti gubici: 1 lakše ranjen.

*Zapadna grupa odreda .
Kalnički NOP odred*

13. IV 44. Dva bataljona ovoga odreda upućena su da prate i osiguravaju ranjenike na putu za Moslavinu. Jedan bataljon je ostao na sektoru Apatovac.

14. IV 44. Bataljon sa sektora Apatovac rokiran na položaju sela Duga Rijeka (sekcija Čakovec 1 : 100.000). Međumurski vod upućen u Međumurje sa zadacima diverzantske prirode.

16. IV 44. Jedan bataljon ovoga odreda postavio je zasjedu na cesti Ludbreg — Koprivnica. Oko 20 sati naišao je neprijatelj na zasjedu. U borbi je ubijen 1 ustaša, a 5 ih je ranjeno. Uništen je 1 motorkotač i 1 kamion.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

¹⁷ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: »Na temelju prikupljenih podataka, diovi I. gorskog združenja i njemački diovi sa Goila razviđali su područje: Mikleuška — Srp. Selišće — Čaire. te su vodili jaku borbu sa II. Moslavačkom brigadom, te ovu odbacili iz Srp. Selišća i postava kod s. Mikleuške«. (Vidi dok. br. 4/1—9. k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Udarna desetina Kalničkog odreda na Varaždinskom bregu zarobila je 1 ustašu i zaplijenila je 1 pušku i 3 pištolja.

Zagrebački NOP odred

23. III. 44. II bataljon ovoga odreda došao je u sukob sa neprijateljem kod sela Gor. i Donj. Jertovec (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Bataljon je u zajednici sa snagama brigade »Matija Gubec« odbio neprijatelja, koji se povukao prema Konjšćini. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva od kojih je 1 ustaški poručnik.
- Plijen: 2 motobicikla, 1 šmajser i 1 pištolj.
5. IV 44. II bataljon ovoga odreda postavio je zasjedu na cesti Oroslavje — Zagreb. Oko 7 sati ujutro naišao kamion sa 7 pripadnika časne radne službe. Izvršen je napad na kamion i tom prilikom ubijen je zastavnik, 1 ranjen a 5 zarobljeno. Kamion je uništen, zaplijenjena 3 šmajsera.
10. IV 44. Jedan bataljon ovoga odreda nalazio se u zasjedi na cesti Varaždin — Zagreb kod sela Bisag. Zarobljena su 2 domobrana.
17. IV 44. Bataljon ovoga odreda držao je položaje kod sela Jertovca. Jedan bataljon, koji se vratio sa sektora Kalnika kuda je pratio ranjenike, držao je zasjedu kod sela Breznice. Ovoga dana na ovaj sektor stiže I brigada XXXIII divizije, koja se prebacuje dalje za Hrašćinu — Trgovišće (sekcija Ptuj). Bataljon koji se nalazio kod sela Breznice vodio je borbu sa neprijateljem koji je krenuo iz Konjšćine.
- U ovoj borbi ubijena su 2 ustaše, a dvojica su ranjena.
- Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena.
18. IV 44. Jedan bataljon ovoga odreda nalazio se na položaju kod sela Brezovo, a drugi bataljon na položaju na k. 226 jugoistočno od sela Donj. Konjšćina (sekcija Ptuj).
- U 13 sati nastupa neprijatelj iz pravca Donj. Konjšćina prema k. 226. Za vrijeme borbe koja je nastala neprijatelj dobiva stalno pojačanje iz Zlatara i Zlatar-Bistrice, kako u pješadiji tako i u motorizaciji. Jakom minobacačkom i artiljerijskom vatrom tukao je neprijatelj po položajima bataljona na k. 226. Borba je potrajala sve do 21

sat, kada se neprijatelj povukao ne uspjevši da potisne naše jedinice.

U ovoj borbi imao je neprijatelj dva mrtva i tri ranjena.

Vlastiti gubici: 3 mrtva i 10 ranjenih.

Bataljon je ovom prilikom pokazao priličnu borbenost i upornost pred daleko nadmoćnijim neprijateljem, ali svojim upornim držanjem položaja pretrpio je dosta osjetljive gubitke, iako se nije mogao nadati uspjehu s obzirom na jačinu neprijatelja.

20. IV 44. Bataljon ovoga odreda imao je zadatak da krene prema Sv. Ivanu Zelini i razoruža i zarobi teško odjeljenje posade u pomenutom uporištu. Zadatak je bio olakšan time što je bila uspostavljena veza sa jednim dijelom ustaške posade u uporištu Sv. Ivan Zelina.

Bataljon je izvršio zadatak sa uspjehom i tom prilikom je zaplijenjeno: 1 teški bacač sa 125 mina, 1 teški mitraljez »Breda« sa 400 metaka, 10 pušaka. Na našu stranu prešlo je 10 ustaša, a jedan je ubijen.

Zagorski NOP odred

28. III 44. Pri napadu na fabriku tkanina **Zutnicu koji** je napad vršila XXXII divizija, i na Đurmanec na koji je napadao Udarni bataljon Zapadne grupe odreda, jedinice Zagorskog odreda imale su zadatak zatvaranja pravca Lepoglava — Đurmanec i pravca Macelj — Đurmanec.

Oko 11 sati nastupa neprijateljska motorizovana kolona i pred mostom preko rijeke Sutle zaustavlja se. Jedna četa Zagorskog odreda, koja je bila na položaju kod Bandiča (sekcija Rogatec), otvorila je vatru na kolonu i zapalila 3 kamiona. Ubijeno je 20 Nijemaca dok je veći broj ranjen.

17. IV 44. III bataljon ovoga odreda nalazi se bazom u selu Vrbno (sekcija Ptuj). U 13 sati naišla je jedna satnija ustaša iz neprijateljskog uporišta Bednja prema Trakošćanu i izvršila napad na ovaj bataljon. Borba je trajala do 20 sati kada se neprijatelj povukao.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i 22 ranjena.

- Vlastitih gubitaka nije bilo.
18. IV 44. Jedna satnija gestapovaca, u jačini od 60 ljudi, preobučena u raznolike uniforme, uspjela je iznenaditi I bataljon ovoga odreda, koji se nalazio u Gor. Jesenju. U borbi koja je počela u 7 sati ujutro, neprijatelju je uspjelo odbaciti bataljon sa njegovih položaja, ali je bataljon, pošto se je sredio, izvršio povratni napad i natjerao neprijatelja natrag u uporište Krapinu.
- U ovim borbama neprijatelj je imao 3 mrtva i 12 ranjenih.
- Vlastitih gubitaka nije bilo.
22. IV 44. Jedan bataljon ovoga odreda držao je zasjedu kod sela Jertovec (sekcija Ptuj), pošto se imala izvršiti akcija na neprijateljsko uporište Ivanec.
23. IV 44. Pošto je akcija na Ivanec bila odgođena uslijed borbi koje su bile kod Podruta, bataljon se zadržao na sektoru Ravna Gora (sekcija Ptuj). Jedan bataljon nalazio se na položajima kod sela Bedenec.
- U 13 sati nastupa jedna satnija ustaša iz Lepoglave i jedna 'satnija ustaša iz Ivanca prema položajima ovoga bataljona. Neprijatelj je potpomognut i dejstvom oklopnog vlaka koji je došao iz Varaždina. Borba se vodila do 19 sati kada je neprijatelj odstupio. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog.
- Vlastitih gubitaka nije bilo.

Udarni bataljon.

20. III 44. Udarni bataljon nalazio se u selu Prepuštovec sa izbačenim predstražama ka cesti Konjščina — Kraljevec (sekcija Ptuj). Rano ujutro pomenutom cestom kretala se veća kolona Nijemaca. Sudeći po jačini kolone mogao je to biti jedan puk sa komorom. Bataljon je zauzeo položaj na kosi sjeverozapadno od sela Prepuštovec i otvorio vatru na začelje kolone. Neprijatelj je odmah reagirao, izbacivši dio snaga na pomenutu kosu kao bočno osiguranje, i bataljon se morao povući sa svojih položaja. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Ubijeno je 5 konja.

Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena.

28. III 44. Udarni bataljon ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Đurmanec.
Napad otpočinje u 4.30 sati. Sve do 10.30 sati nije bio postignut nikakav realan uspjeh. U 10.30 sati dopremljen je minobacač pomoću kojega je neprijatelj izbačen iz bunkera. Neprijatelj se neometano, ali u paničnom bijegu, povukao u fabriku Zutnicu.
Plijen pri osvojenju ovoga uporišta bio je: 7 pušaka, 6.500 metaka i nešto druge ratne opreme.
Gubici neprijatelja: 5 ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.
29. III 44. Bataljon vrši uništavanje željezničke stanice, tračnica, vagona i bunkera u uporištu Đurmanec.
- 1.— 6. IV 44. Bataljon vrši uništavanje komunikacija i postavlja zasjede na pogodnim mjestima.
10. IV 44. Bataljon se nalazio kod sela Gređice (sekcija Rogatec). Neprijateljska patrola jačine od 15 ljudi prodrla je od pravca Lepoglavca između položaja dva voda. Kada je otvorena vatra na neprijateljsku patrolu ovaj je odstupio. Gubici neprijatelja iznose 2 mrtva i 2 ranjena.
12. IV 44. Bataljon je vršio uništavanje ceste Kraljevec — Zaprešić.
13. IV 44. Izvršena je akcija na željezničku stanicu Pušća (sekcija Samobor).
U ovoj akciji ubijen je 1 domobran, a 6 je zarobljeno.
Zaplijenjeno: 9 pušaka i 500 kom. metaka.
Vlastiti gubici: 2 ranjena.
21. IV 44. Neprijatelj poduzima ofanzivu na snage XXXII i XXXIII divizije iz pravca Novog Marofa i Zlatara. Jača neprijateljska kolona kreće prema Sambolićima i prema Gor. Selnici (sekcija Ptuj). Neprijatelj u jurišu odbacuje naš Udarni bataljon sa položaja, ali ovaj u kontrajurišu razbija neprijatelja i goni ga prema Zlataru.
Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 16 ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.
23. IV 44. Udarni bataljon vrši osiguravanje na predjelu Crnih Mlaka i Pilane (sekcija Ptuj), pri napadu na neprijateljsko uporište Ivanec.

26. IV 44. Udarni bataljon sa jednom četom vrši napad na neprijateljsko uporište Belec (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Napad je izvršen jurišem poslije artiljerijske i minobacačke pripreme. Poslije kratke borbe uporište je zauzeto.
Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 12 zarobljenih.
Plijen: 12 pušaka i 60.000 metaka.
Vlastitih [gubitaka] ranjenih niti mrtvih nije bilo.

*Istočna grupa odreda
Bjelovarski odred*

28. III 44. Jedna četa ovoga odreda nalazila se u selu Kozarevcu. Jedan vod ove čete napao je ustaše u selu Bedenik (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). U ovoj borbi ubijeno je 5 ustaša i zaplijenjen 1 karabin.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
7. IV 44 Jedna četa I bataljona dočekala je u zasjedi ustaše kod tunela na pruzi Bjelovar — Kloštar. Ubijeno je 2 ustaše, a 1 je ranjen.
Zaplijenjena je 1 puška, 2 bombe i 1 pištolj.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
18. IV 44. I bataljon ovoga odreda vodio je borbu sa neprijateljem na položajima Kapela — Pavlin Kloštar — G. Sredice (sekcija Čakovec 1:100.000). Neprijatelj je nastupao u jačini 600 Nijemaca i 200 gestapovaca. Borba je započela u 7.15 sati. Neprijatelj je tukao naše položaje jakim artiljerijskom i minobacačkom vatrom.
Gubici neprijatelja iznose 3 mrtva i veći broj ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav.

Moslavački odred

28. III 44. I bataljon ovoga odreda postavio je zasjedu na pruzi između Gračenice i Repušnice (sekcija Čazma 1 : 100.000), [te] je od neprijateljske patrole, koja je naišla, jednog vojnika ubila, a jednog zarobila.
31. III 44. Odred je izvršio rušenje mosta na glavnoj cesti Križ — Popovača (sekcija Čazma).
8. IV 44 II bataljon ovoga odreda postavio je zasjedu kod mosta na rijeci Česmi u selu Obedišću (sek-

cija Čazma). Oko 10 sati naišao je neprijatelj i borba se vodila 1 sat.

Gubici neprijatelja 4 mrtva, a vlastiti gubici 1 mrtav,¹⁸

13. IV 44. Odred je vodio borbu kod Kopčić Brda sa neprijateljem¹⁹ koji je nastupao iz Vojnog Križa (sekcija Čazma). Borba se vodila 4 sata i neprijatelj je bio odbijen.

Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

14. IV 44. Odred je vodio borbu sa neprijateljem²⁰ koji je nastupao prema selu Katoličko Selišće (sekcija Čazma) u jačini od oko 70 ustaša, 30 žandara i 40 Nijemaca. Borba je trajala od 8 do 15 sati.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 2 ranjena.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

21. IV 44. U 3 sata ujutro postavljena je zasjeda kod sela Nova Marča (sekcija Čazma). Neprijatelj je u jačini od oko 80 Čerkeza nastupao ka selu. Nakon kraće borbe neprijatelj je bio razbijen.

Gubici neprijatelja iznose: 5 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zaplijenjeno je 8 karabina, 7 konja, 2 para obuće i odijela i 2 kola.

Udarni bataljon

28. III 44. Ovaj bataljon izvršio je rušenje mosta na rijeci Glogovnici (sekcija Čazma).

30. III 44. Bataljon se nalazio u Dubravi (sekcija Čazma) gdje je bio napadnut od strane neprijatelja. Nakon dvosatne borbe i pored velike nadmoći neprijatelja bataljon se morao povući.

Gubici neprijatelja nepoznati.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

31. III 44. Bataljon se nalazio u zasjedi na pruži između Vrbovca i Prikraja (sekcija Čazma). Od neprijateljske patrole koja je naišla u jačini od 7 vojnika petorica su zarobljena a dva ubijena, bez vlastitih gubitaka.

13. IV 44. Jedna četa ovoga odreda nalazila se na položaju kod Dubrave, a druga četa krenula je u

⁶³ " Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 161.

⁵⁰ "i Iz sastava Prvog gorskog zdruga (vidi dok. br. 4/1—9. k 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

pravcu sela Kostanj sa zadatkom da pohvata 20 Čerkeza koji su se tamo nalazili. Podaci koje je četa imala bili su krivi, tako da je naišla ne na 20, već na cijelu četu Čerkeza. U borbi koja je nastala ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika. Plijen: 2 karabina, 7 bombi, 2 ručne granate i 70 kom. municije.

Prilikom povlačenja četa je naišla na neprijatelja kod sela Cerine; tom prilikom ubila je jednog neprijateljskog vojnika.

Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena.

23 IV 44. Bataljon se nalazio u zasjedi kod sela Stari Glog (sekcija Čazma). Neprijatelj je nastupao od Gradca. U kratkoj borbi koja je nastupila neprijatelj je imao 3 mrtva.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

24. IV 44. Neprijatelj se nalazio u jačini od 20 vojnika u šumi Bukovcu iznad sela Gor. Vukšinc (sekcija Čazma). Bataljon je napao neprijatelja, te je tom prilikom zarobljeno 12, a ubijeno 7 neprijateljskih vojnika.

Plijen: 11 karabina, 1 pištolj, 3 šmajsera, 18 bluza, 14 hlača, 14 čizama, 1 [par] cipela, 9 ručnih granata i 1.000 kom. puščane municije.

111 diverzantski bataljon

17. III 44. Na pruzi Dugo Selo — Zagreb, između stanica Sesvetski Kraljevec i Sesvete, dignut je u zrak teretni vlak. Oštećena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 vagona su potpuno uništena. Uništeno je pruge 60 metara. Promet je stajao 14 sati.

19. III 44. Na pruzi Zagreb — Dugo Selo, između stanica Dugo Selo i Sesvetski Kraljevec, dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, dok je 5 vagona oštećeno. Uništeno je 45 m pruge, a promet stajao 16 sati.

30. III 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Obedišća na rijeci Čazmi, srušen je most.

1. IV 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Kutina, postavljena je nagazna mina koju je neprijateljska patrola pronašla. Pri vađenju mine ista je eksplodirala i tom prilikom poginulo je 11 neprijateljskih vojnika i među njima 1 inženjer, 1 ustaški satnik, a 1 vojnik je ostao teško ranjen.

2. IV 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Voloder, dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 9 vagona. Pruga je uništena u dužini od 70 m. a promet je stajao 30 sati.²¹

6. IV 44 Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Moslavačka Gračenica, dignut je u zrak nje-mački transportni vlak. Uništena je 1 lokomotiva i 4 osobna i 2 teretna vagona. Broj poginulih i ranjenih nije poznat. Pruga je oštećena u dužini od 20 m, a promet je stajao 48 sati.²²

Gore iznijeti podaci odnose se samo na jednu četvu, dok od ostalih četa nisu primljeni izvještaji.

U svim gore izloženim akcijama i borbama neprijatelj je pretrpio slijedeće gubitke:

Neprijateljskih vojnika:

ubijeno	406
ranjeno	451
zaroblj.	132

Zaplijenjeno:

tenkova	1	
topova	2	
teš. bacača	1	
lak. bacača	2	
teš. mitralj.	2	
puškomitralj.	12	radio-stanica
pušaka	180	telefon, centr.
šmajsera	13	telefona
pištolja	12	motorkotača
granata za top	22	odijela pari
metaka za pušku	90.770	čebadi
bombi	65	čizama
mina za bacač	160	cipela
		konja
		kola

ⁿ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 153.

^a Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 157.

<i>Uništeno:</i>		<i>Oštećeno:</i>	
kamiona	8	tenkova	5
motorkotača	2	kamiona	2
tenkova	1	motorkotača	1
topova	1	lokomotiva	1
lokomotiva	3	vagona	8
vagona	18		
pruge uništeno	2.800 m.		

Vlastiti gubici:

poginulo	53	<i>gubitak u oružju:</i>	
ranjeno	108	teških mitraljeza	2
neznatno	2	teških bacača	1
		puškomitralj.	3
		tenk	1
		pušaka	12

Osim gore navedenih uspjeha izvršena su i rušenja u osvojenim neprijateljskim uporištima, kao rušenje bunkera, utvrđenih zgrada itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
službeno odsutan

Komandant general-major:

Prilog:

Zapovijesti za napad na uporišta:
Ivanec, Belec i Novi Marof.²³
Naredbe Štaba korpusa br. 20 i 21.²⁴
Zapovijest Štaba XXXII divizije
za napad na neprijateljsko uporište
Zutnicu.²⁵
Zapovijest Štaba Zapadne grupe
određa za napad na neprijateljsko
uporište Đurmanec.²⁸

²³ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 78 i 114.

²⁴ Naredbom br. 20 pohvaljeni su borci i rukovodioci za pokazano junaštvo u borbama kod Ivanca i Pažurevca. Naredba br. 21 govori o postavljenju rukovodilaca. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35/1 i 2/2, k. 113 A).

²⁵ U bojnoj relaciji Trideset druge divizije piše da je ta zapovijest izgubljena. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3'5. k. 1191).

²⁸ Redakcija ne raspolaže tom zapoviješću.

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEŠETOG KORPUSA NOVJ OD 3.
MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA¹

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 258
Dne, 3. V 44.

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
Broj 1507 dne 26. V 1944.

Opći vojnoorganizacioni
izvještaj za mjesec april

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA

Operativna situacija u prošlom mjesecu ostala je uglavnom nepromijenjena. Neprijatelj je vršio nekoliko upada na oslobođeni teritorij snagama jačine 2 do 3 bojne uglavnom sa ciljem izvršenja prisilne mobilizacije.

Na sektoru Moslavine neprijateljska uporišta ostala su uglavnom sa posadama iste jačine kao i ranije. Osim starih posada u uporištima na ovom sektoru se nalaze i dijelovi I kozačke divizije koji osiguravaju komunikacijske pravce od Dugog Sela prema Vrbovcu i Gradecu, a pojedini dijelovi ove divizije nalaze se i na pravcu Zagreb — Sisak. Na sektoru Moslavine upade na oslobođeni teritorij uglavnom su i vršili dijelovi ove Kozačke divizije.²

Ovakvi upadi neprijatelja su uspijevali pogotovo u zadnje vrijeme, pošto je na sektoru Moslavine ostala samo II brigada XXXIII divizije sa Moslavačkim odredom, a ove su snage i suviše male da bi mogle zaštititi oslobođeni teritorij. Čistih njemačkih jedinica na ovom sektoru ima vrlo mali broj i to jedino u Bjelovaru. Ostale neprijateljske jedinice sastoje se iz ustaša, nešto domobrana, gestapovaca i domaće milicije.

Na sektoru Bilo Gore stanje je uglavnom nepromijenjeno. Na ovom sektoru djeluje Bjelovarski partizanski odred, koji uslijed veličine oslobođenog teritorija isto tako nije u stanju da spriječi prodiranje neprijatelja na naš teritorij. Upade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33—1/3, k. 112.

* Vidi dok. br. 9. '

na naš teritorij vrše uglavnom ustaške jedinice iz Križevaca i Koprivnice.

Na Kalničkom sektoru neprijatelju je uspjelo da češće prodire na oslobođeni teritorij, pošto je na istom ostao samo Kalnički partizanski odred, koji ovo prodiranje nije mogao spriječiti uslijed nadmoćnosti neprijateljskih snaga, kao i radi toga što je neprijatelj na naš teritorij nadirao sa više strana. Na ovome sektoru nalaze se dosta jaka neprijateljska uporišta, koja je neprijatelj uspio uspostaviti poslije ofanziva koje je vršio u mjesecu februaru i martu.³ Momentano se nalazi u Koprivnici oko 1.200 ustaša, uglavnom Crna legija Bobanova.¹ U Križevcima se nalaze oko 500 ustaša, a pored njih veći broj domobranskih jedinica i gestapovaca. Neprijatelj na sve načine pokušava da popravi pruge Varaždin — Koprivnica i Križevci — Koprivnica, ali mu do danas to nije uspjelo. Isto tako neprijatelj drži svoje posade u Ludbregu, Varaždinskim Toplicama i Novom Marofu, a u posljednje vrijeme postavio je i posadu od oko 100 do 200 vojnika u Rasinji, kao i manju posadu u Delekovcu. Iz ovoga se jasno vidi da neprijatelj pokušava uspostaviti veći broj manjih uporišta oko svojih garnizona, kako bi na taj način spriječio napade na veće garnizone i kako bi bolje mogao kontrolisati teritorij.

Na sektoru Zagorja i Prigorja do dolaska naših snaga, tj. XXXII divizije,⁵ a u prošlom mjesecu još i I brigade XXXIII divizije,⁶ neprijatelj je uspostavio veći broj manjih uporišta i gotovo kontrolisao cijeli teritorij Zagorja i Prigorja. XXXII divizija, koja je došla na ovaj sektor polovinom mjeseca marta, imala je teške borbe sa neprijateljem pošto je ovaj htio na svaki način uništiti naše jedinice na ovom sektoru.⁷ Dolaskom I brigade XXXIII divizije sve naše jedinice na sektoru Zagorja i Prigorja prešle su u ofanzivu i za vrlo kratko vrijeme uspjele su nanijeti neprijatelju vrlo osjetljive gubitke i likvidirati borbom dva neprijateljska uporišta: Ivanec i Belec.⁸ Kao posljedica naših uspjeha bilo je to da je neprijatelj napustio

⁵ O tim ofanzivama vidi tom V, knj. 24, dok. br. 128 i 129, knj. 25, dok. br. 3 i 129.

⁴ Riječ je o dijelovima PTS — Poglavnikovog tjelesnog zdruga (vidi dnevne izvještaje PTS — Ia u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—268/26, k. 112).

⁵ Njen pokret iz Bilo-gore u Hrvatsko Zagorje počeo je 12/13. marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 131).

⁶ Ona je napustila Moslavinu u prvoj polovini aprila 1944 (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 126).

⁷ Vidi dok. br. 9.

» Vidi dok. br. 9 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26. dok. br. 114.

svoja manja uporišta Hum, Bednju, Mače i Novi Golubovec i povukao se u jača uporišta Lepoglavu i Zlatar. Osjetivši pojačanu aktivnost naših jedinica, neprijatelj je odmah na ovaj sektor prebacio svoje jače snage iz Koprivnice, Križevaca i Novog Marofa. Tako je poslije pada Ivanca odmah na ovaj sektor došla Crna legija.

Pored snaga koje je neprijatelj ranije imao na ovom sektoru u svojim uporištima, u posljednje vrijeme došle su na sektor Prigorja i jedinice I kozačke divizije, koje se nalaze na prostoru Jakovlje, Zabok i Bedekovščina. Cisto njemačkih jedinica na ovom sektoru gotovo i nema, osim nešto gestapovaca i domobrana. Svoja uporišta neprijatelj je pojačao prisilno mobilisanim ljudstvom, koje upućuje u ustaške postrojbe.

Na cijelom teritoriju ovoga Korpusa od neprijateljskih jedinica nalaze se uglavnom ustaške postrojbe, koje su najjače na sektoru Zagorja i Prigorja. Pored ustaških jedinica nalazi se manji broj domobrana, gestapovaca i žandara. Čisto njemačkih jedinica ima manji broj i to u Bjelovaru i u Zagrebu i bližoj okolini Zagreba. Njemačke jedinice koje se nalaze oko Zagreba pripadaju većim dijelom vazduhoplovstvu.

U ustaškim jedinicama u posljednje vrijeme primjećuje se veći broj prisilno mobilisanih čija je borbenost dosta slaba. Vojni bjegunci iz domobranstva isto tako upućuju se u ustaške postrojbe. Naoružanje ovako prisilno mobilisanih je prilično slabo.

Od naših jedinica veliki dio se sada nalazi na sektoru Zagorja i Prigorja, kao cijela XXXII divizija, Zapadna grupa odreda i I brigada XXXIII divizije. XXXII divizija nalazi se na ovome sektoru već mjesec i pol dana i kroz to vrijeme imala je stalne i žestoke borbe sa neprijateljem, tako da se kod jedinica te divizije osjeća već jača zamorenost boraca. Usljed toga što je mobilizacija zastala u priličnoj mjeri i što su jedinice u posljednjim borbama imale priličan broj izbačenih iz stroja, brojno stanje pojedinih brigada je vrlo malo, tako da se prosječno kreće između 500 do 600 boraca.

Naše operativne namjere jesu da koncentracijom naših jačih snaga na sektoru Zagorja i Prigorja likvidiramo što veći broj neprijateljskih uporišta i stvorimo i ovdje oslobođeni teritorij, i tučemo neprijatelja na ovome sektoru, koji je za njega najosjetljiviji. Nadamo se da će kao posljedica naših vojničkih uspjeha biti i pojačana mobilizacija u našu korist.

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA

Organizacija Štaba korpusa uglavnom je provedena prema posljednjim naređenjima.

Nedostaje nam šef operativnog odsjeka, pošto je drug major Hohšteter Vojko poginuo,⁹ a na njegovo mjesto nije drugi određen.

Za organizaciju vojnog suda nismo još primili uputstva. Pod neposrednom komandom Štaba korpusa nalazi se:
XXXII divizija
XXXIII divizija
Zapadna grupa odreda
Istočna grupa odreda i
III diverzantski bataljon.

XXXII divizija

Štab divizije

Štab divizije je dobro organiziran. U posljednim borbama kod Madžareva ranjen je komesar divizije drug Robić.ⁱⁿ Za vršioca dužnosti zamjenika komesara divizije postavljen je drug Tuđman Franjo, koji je do sada bio zamjenik komesara Udarne brigade »Braće Radića«. Štab zadovoljava svojim radom i zalaganjem.

XXXII divizija u svom sastavu ima:

Udarne brigade »Braće Radića«
Brigada »Matija Gubec«
Ceta za vezu
Bolnički vod
Artiljerijsko odjeljenje 75 mm.

Udarne brigade »Braće Radića«

Štab brigade kao cjelina ne djeluje dovoljno na potčinjene jedinice i ne ispoljava na njih svoj utjecaj u dovoljnoj mjeri. Štab bi trebao više biti aktivan i pružati veću pomoć svojim štabovima bataljona. Isto tako trebao bi da sprovedi veću kontrolu nad radom potčinjenih mu jedinica.

Brigada u svom sastavu ima:

4 bataljon
Prateću četvu, koja je podjeljena na odjeljenje bacača i odjeljenje sa antitenkovskom puškom.
Izviđački vod
Cetu za vezu

⁹ On je poginuo u borbama kod s. Oborovo 29. marta 1944 (vidi tom V, knj. 26. dok. br. 52).

* Ivan

Minerski vod i
Bolnički vod.

I bataljon. Kao cjelina ima dobre borce, koji su se skoro u svakodnevnim borbama prekalili i osposobili za vođenje **borbi**. Bataljon je sposoban za izvršenje težih zadataka.

II bataljon. Ovaj bataljon je po svojoj borbenoj sposobnosti udarnoj moći i preduzimljivosti samih boraca najbolji bataljon ove brigade. Komandant bataljona drug Vulić uživa kod boraca veliki autoritet i borci imaju puno povjerenje u njega.

III bataljon. Borci, a i rukovodioci ovoga bataljona, nemaju još dovoljno odlučnosti i povjerenja u svoju snagu i udarnu moć. Bataljon je sposoban za izvršenje srednjih zadataka.

IV bataljon. Ovaj bataljon je bio dosta vremena izvan sastava svoje brigade, jer je pratio ranjenike u Slavoniju, a brigada je u međuvremenu bila otišla u Zagorje. U to vrijeme dosta je boraca iz ovog bataljona otišlo u druge jedinice . . .

Dolaskom novog komandanta i komesara bataljona jedinica se pomalo popravila, i u posljednjim borbama ovaj bataljon se dobro držao. S obzirom na malo bročano stanje bataljon je sposoban za izvršenje manje važnih zadataka.

Brigada kao cjelina može se smatrati čvrstom i srednjom jedinicom, koja je sposobna za izvršenje zadataka koji budu pred nju postavljeni. Brigada bi mogla postići još bolje uspjehe, kada bi štab brigade davao više podrške i pomoći štabovima bataljona. U tom pogledu preduzete su mjere da se stanje popravi.

Brigada »Matija Gubec«

Brigada u svom sastavu ima:

3 bataljona
Cetu za vezu
Bolnički vod.

I bataljon. Borci su se u posljednje vrijeme u većoj mjeri popravili; moral a isto tako i udarna moć je kod istih porasla. Bataljon je sposoban za izvršenje i težih zadataka.

II bataljon. Ovaj bataljon je kao cjelina dobar. U zadnjim borbama borci ovoga bataljona pokazali su dovoljno odlučnosti i hrabrosti. Bataljon je sposoban za izvršenje težih zadataka.

III bataljon. Bataljon kao cjelina sposoban je za izvršenje težih zadataka. Borci su hrabri i iskusni, a osjeća se i vojnički rad u bataljonu.

Brigada »Matija Gubec« kao cjelina znatno se popravila i vidno se primjećuje porast borbenosti i odlučnosti kod boraca. Brigada kao cjelina je sposobna za izvršenje i težih zadataka.

XXXII divizija kao cjelina predstavlja čvrstu i iskusnu jedinicu za vođenje borbi sa neprijateljem. Za vrijeme od kako se divizija nalazi na sektoru Zagorja i Prigorja, ista je bila svakodnevno u teškim borbama sa neprijateljem. Borci ove divizije, a naročito brigade »Braće Radića«, imaju veliko iskustvo u borbi protiv neprijateljskih oklopnih jedinica, tako da borba sa neprijateljskim tenkovima za njih ne predstavlja ništa naročito. Usljed svakodnevnih borbi, koje je divizija imala u posljednjih mjesec i pol dana, osjeća se jača zamorenost kod boraca.

XXXIII divizija.

Štab divizije je potpun, predstavlja u cjelini dobro organizovan štab i svojim radom i zauzumljivošću zadovoljava.

Divizija u svom sastavu ima:

I brigadu
II brigadu
Izviđačku četvu
Vod za vezu
Bolnički vod i
Pontonirsku četvu.

I brigada.

Štab brigade je potpun i svi članovi štaba pokazuju mnogo volje i poleta za rad. Ulažu mnogo truda i ispoljavaju u velikoj mjeri svoj utjecaj na štabove bataljona. Ovaj štab mnogo obećava. Za sada bi se moglo reći da je to jedan od najboljih štabova brigada i ako je najmlađi. Članovi štaba međusobno se još nisu saživjeli.

Brigada u svom sastavu ima:

4 bataljona
Prateću četvu, koja je podjeljena na topovski, minobacački i protukolski vod (protukolska puška i protukolski mitraljez)
Vod za vezu
Izviđački vod
Bolnički vod

Minersku grupu i
Tehniku sa glazbom.

I bataljon. Borbenost i disciplina kod boraca je dobra. Stab pokazuje u manjoj mjeri odsutnost samoinicijative. Bataljon se u posljednje vrijeme vidno popravlja i sposoban je za izvršenje srednjih zadataka.

II bataljon. Stab bataljona trebao bi biti okretniji pri izvođenju manevra sa jedinicama. Borbenost kod bataljona i upornost boraca je na visini. Komande četa su čvrste. Bataljon je sposoban za izvršenje i težih zadataka.

III bataljon. Moral boraca vrlo dobar. Disciplina kod ovoga bataljona malo slabija, ali se stanje popravlja. Bataljon je sposoban za izvršenje i težih zadataka.

IV bataljon. Ovo je najbolji bataljon u brigadi. Moral boraca na visokom stupnju, borbenost i upornost dobra, štab bataljona u potpunosti zadovoljava. Bataljon sposoban za izvršenje i težih zadataka.

Prateća četa. U svakom pogledu zadovoljava. Borbenost dobra, borci upoznati sa oružjem kojim rukuju.

II brigada.

Stab brigade je popunjen i djelimično izmijenjen. Stab brigade kao cjelina, iako je mlad, zadovoljava i mišljenja smo da će biti u stanju da sredi i podigne brigadu.

Brigada u svom sastavu ima:

3 bataljona
Pionirsku četvu
Prateću četvu
Bolnički vod
Izviđački vod.

I. bataljon. Stab bataljona kao cjelina još ne zadovoljava, jer nema potrebne saživjelosti i iskustva u rukovođenju bataljonom.

Ovaj je bataljon za sada najslabiji. Isti je došao u sastav brigade iz Moslavačkog odreda i popunjen je novopridošlim drugovima. Do sada još nije bio u borbi.

II bataljon. Stab bataljona nije se još potpuno snašao, a glavni mu je nedostatak što se često gubi u sitnicama i nema pregleda nad bataljonom.

Ovaj bataljon prošao je kroz više borbi i po svojoj udarnoj snazi je najčvršći. Disciplina u bataljonu je dosta dobra, a niži rukovodioci imaju dosta iskustva.

III bataljon. Stab bataljona za sada je najbolji u odnosu na ostale bataljone.

Bataljon je sastavljen od dijelova bivšeg I i III bataljona. Nešto je slabiji od II bataljona i još ne daje utisak saživjele jedinice.

Brigada kao cjelina još se nalazi u stanju sređivanja i očvršćivanja poslije poraza koji ju je zadesio kod Oborova u Posavini. U brigadi se još osjeća pomanjkanje iskustva i discipline kao i slabo upravljanje vatrom, no ima izgleda da će se to uskoro popraviti i da će brigada zadobiti potrebnu udarnu snagu.

Prateća četa. U ovoj četi za sada postoji samo minobacačko odjeljenje, pošto se top nalazi na popravci. Četa svojim radom zadovoljava.

Izviđačka četa. Svojim radom zadovoljava.

Vod za vezu. Vod za vezu zadovoljava, no glavni nedostaci jesu nedostatak potrebnih sredstava i materijala za vezu.

Bolnički vod. Svojim radom zadovoljava.

Pontonirska četa. Ova četa do sada praktički još nije bila upotrijebljena. Komanda čete zadovoljava, a sama jedinica vrši izobrazbu sa dosta uspjeha.

Divizija kao cjelina ne predstavlja danas onako udarnu snagu kako je to bilo prije poraza II brigade u Posavini. Borbeno vrijednost I brigade je vrlo dobra i na visini, dok sa II brigadom bit će potrebno proći više uspješnih akcija da ista očvrstne i stekne borbenost i iskustvo. Sada se II brigada pomalo uvodi u manje akcije i vrši se sređivanje iste.

Zapadna grupa odreda.

Stab Zapadne grupe odreda popunjen je i u potpunosti zadovoljava svojim radom. Stab je vrlo aktivan, u velikoj se mjeri osjeća utjecaj štaba na potčinjene štabove i jedinice.

Zapadna grupa odreda u svom sastavu ima:

Zagorski NOP odred
Zagrebački NOP odred
Kalnički NOP odred
Udarni bataljon
Izviđačku četvu
Bolnički vod i
Vod za vezu

Zagorski NOP odred.

Stab odreda je potpun i aktivnim angažovanjem svojih jedinica zadovoljava. Stab odreda pokazuje prilične nedostatke u pogledu izgradnje boraca i rukovodilaca, ali ulaže dovoljno truda te postoji nada da će se ovi nedostaci ukloniti.

Odred ima u svom sastavu 3 bataljona.

I bataljon. Bataljon je potpun i svojim radom i borbenošću zadovoljava.

II bataljon. Štab bataljona je potpun ali ne zadovoljava svojom aktivnošću, jer nema dovoljno autoriteta kod potčinjenih rukovodilaca.

III bataljon. Štab bataljona je nepotpun pošto je komandant ranjen i njegovu dužnost obavlja operativni oficir bataljona, koji ne pokazuje dovoljno sposobnosti za obavljanje ove dužnosti.

U jedinicama Zagorskog NOP odreda, uslijed neuspjeha u posljednjem periodu vremena, preovladala je prilična demoralizacija kod boraca, te cijeli odred preživljava dosta jaku krizu. U posljednjim borbama poginulo je ili ranjen veliki broj rukovodilaca i boraca, tako da je brojno stanje pojedinih bataljona za 100 do 200 ljudi spalo na 100 boraca u bataljonu. Samo iz III bataljona izbačeno je iz stroja 16 rukovodilaca.

Zagrebački NOP odred.

Štab odreda potpun je i zadovoljava svojim radom.

Odred ima u svom sastavu 2 bataljona.

I bataljon. Štab je nepotpun, nedostaje operativni oficir. Štab nije u dovoljnoj mjeri disciplinovan i ne izvršava na vrijeme dobivena naređenja.

II bataljon. Štab je nepotpun, nedostaje operativni oficir. Inače štab zadovoljava svojim radom.

Nekada slabi Zagrebački odred, kako u pogledu borbenosti tako i u pogledu discipline, postaje iz dana u dan sve bolji i bolji. Reorganizacija sprovedena u odred urodila je plodom. Jedinice su postale dosta čvrste da mogu napadati i manja neprijateljska uporišta.

Kalnički NOP odred.

Štab odreda je potpun, međutim svojom aktivnošću ne zadovoljava. Među članovima štaba vlada familijarnost, rijetko obilaze svoje jedinice i sprovode slabu kontrolu nad njima. Uslijed ovakvog rada štaba, Kalnički odred je u zadnjem periodu vremena bio gotovo potpuno neaktivan.

Ovaj odred u svom sastavu ima 3 bataljona.

I bataljon. Štab bataljona je potpun,...

II bataljon. Štab je potpun i svojim radom zadovoljava.

III bataljon. Štab bataljona je potpun i radom svojim zadovoljava.

Jedinice Kalničkog NOP odreda ne pokazuju dovoljno inicijative i ofanzivnog duha. Na mahove se pokazuju dobre,

a potom opet zataje. Ovaj nedostatak dolazi uslijed slabog rukovodstva. Odred, kao cjelina, u posljednje vrijeme ne zadovoljava svojim radom. Potpuno je neaktivan i bez inicijative.

Udarni bataljon.

Stab bataljona je potpun. Rukovodioci su, iako mladi, disciplinovani i obećavaju mnogo. Bataljon pokazuje priličnu borbenost i unutar bataljona radi se na uzdizanju vojničkog znanja kod boraca.

Istočna grupa odreda.

Stab Istočne grupe odreda potpun je. Još nemamo podataka kako se ovaj štab pokazao u svom radu, pošto je Stab korpusa kratko vrijeme poslije formiranja Štaba Istočne grupe" otišao na sektor Zagorja, a iz izvještaja inače ne vidi se da bi se ovaj štab naročito istakao u svom radu.

Štab Istočne grupe u svom sastavu ima:

Bjelovarski NOP odred
Moslavački NOP odred
Udarni bataljon
Izviđački vod
Vod za vezu
Bolnički vod.

Bjelovarski NOP odred.

Stab odreda ne zadovoljava potpuno u vojničkom pogledu, jer pokazuje premalo samoinicijative i odlučnosti. Od strane štaba Grupe ukazuje mu se na ove nedostatke i postoji nada da će isti biti otklonjeni.

Odred u svom sastavu ima:

3 bataljona.

I bataljon. Stab nije potpun jer nedostaje operativni oficir. Stab je sastavljen iz mladih i dosta neiskusnih rukovodilaca, te ovi uslijed toga u potpunosti ne zadovoljavaju. Bataljon kao cjelina pokazuje premalo borbenosti, a naročito se osjeća nedostatak pri izvođenju manevra.

II bataljon. Stab je potpun, ali potpuno ne zadovoljava svojim radom. Bataljon kao cjelina nema dovoljno čvrstine.

III bataljon. Stab je potpun i zadovoljava svojim radom. Bataljon kao cjelina još nema potrebne čvrstine u borbi.

¹¹ O formiranju tog štaba vidi tom V. knj. 25. dok. br. 40.

Bjelovarski NOP odred, kao cjelina mogao bi biti mnogo bolji, jer zato ima uslova, ali izgleda da su rukovodioci toga odreda mladi i dosta neiskusni u borbi, te uslijed toga odred ne daje od sebe ono što bi mogao dati.

Moslavački NOP odred.

Štab odreda nije potpun. Komandant odreda postavljen je prije kratkog vremena, a sada još nedostaju komesar i operativni oficir. Rad je otežan uslijed pomanjkanja rukovodilaca u štabu.

Moslavački odred ima sada u svom sastavu samo jedan bataljon pošto je jedan bataljon ovoga odreda pridat II brigadi XXXIII divizije.

Bataljon, kao cjelina, ne zadovoljava niti svojom borbenošću ni vojničkim duhom i disciplinom. Rad na učvršćenju ove jedinice onemogućen je time što se stalno ista upotrebljava, bilo cijela bilo po dijelovima za razne pratnje materijala.

Najbolji rukovodioci i borci nalaze se često na putu, te se uslijed toga sa novopridošlim drugovima ne može vršiti vojnička obuka.

Udarni bataljon. Štab bataljona je neotpun, nedostaje politkomesar. U vojničkom pogledu potpuno zadovoljava. Borbenost, čvrstina i upornost su na visini, dok je disciplina prilično slaba. Nekoliko uspješnih akcija dale su ovom bataljonu poleta, te se kod istog osjeća polet i porast borbenosti.

Izviđački vod, Bolnički vod i Vod za vezu svojim radom zadovoljavaju.

III diverzantski bataljon. Bataljon je popunjen i zadovoljava svojim radom. Bataljon ima u svom sastavu 3 čete i vod pri štabu bataljona. Po jedna četa ovoga bataljona pridata je u operativnom pogledu štabu XXXIII divizije, Istočne i Zapadne grupe odreda radi izvođenja zajedničkih akcija.

Na sektoru Kalnika formiran je jedan vod Međumuraca sa potrebnim brojem diverzanata i isti vod je prebačen na sektor Međumurja. Do sada nemamo izvještaja o radu ovoga voda

FORMACIJSKO STANJE

XXXII divizija

Udarna brigada »Braće Radića« ima na licu 588 boraca. Brigada je podijeljena na 4 bataljona, Prateću čet, Izviđački vod, Četu za vezu, Minerski vod i Bolnički vod.

Brigada »Matija Gubec« ima na licu 438 boraca i u svom sastavu ima 3 bataljona, Četu za vezu i Bolnički vod.

Pored ove dvije brigade XXXII divizija ima u svom sastavu još

Cetu za vezu jačine 25 boraca
Bolnički vod jačine 21 borac
Artiljerijsko odjeljenje 75 mm, jačine 27 boraca
Štab i ljudstvo pri štabu, jačine 31 borac.

XXXIII divizija

I brigada ima na licu 618 boraca i u svom sastavu ima 4 bataljona, Prateću četvu, Vod za vezu, Izviđački vod, Bolnički vod i Minersku grupu.

II brigada ima na licu 553 boraca i u svom sastavu ima 3 bataljona, Pionirsku četvu, Prateću četvu, Bolnički vod i Izviđački vod. Pored ove dvije brigade XXXIII divizija ima u svom sastavu još i:

Izviđačku četvu jačine 25 boraca
Vod za vezu jačine 19 boraca
Bolnički vod jačine 12 boraca
Pontonirsku četvu jačine 60 boraca.

Zapadna grupa odreda

Zagorski NOP odred ima na licu 401 borca i podijeljen je na 3 bataljona i Udarni vod.

Zagrebački NOP odred ima na licu 247 boraca i podijeljen je na 2 bataljona.

Kalnički NOP odred ima na licu 347 boraca i podijeljen je na 3 bataljona.

Udarni bataljon ima na licu 159 boraca i podijeljen je na 3 čete.

Izviđačka četa ima na licu 17 boraca

Bolnički vod ima na licu 10 boraca

Vod za vezu ima na licu 8 boraca.

Istočna grupa odreda

Bjelovarski NOP odred ima na licu 460 boraca i podijeljen je na 3 bataljona.

Moslavački NOP odred ima na licu 129 boraca od kojih je formiran jedan bataljon podijeljen u 4 čete.

Udarni bataljon ima na licu 92 boraca i podijeljen je u 3 čete.

Izviđački vod ima na licu 8 boraca.

Vod za vezu ima na licu 13 boraca.

Bolnički vod ima na licu 6 boraca.

Štab i ljudstvo pri štabu 16 boraca.

III diverzantski bataljon

Za ovaj bataljon nismo primili podatke.

PROMJENE U ORGANIZACIJI I FORMACIJI

Od posljednjeg izvještaja u organizaciji i formaciji jedinica nastupile su slijedeće promjene:

Za šefa operativnog odsjeka ovoga štaba određen je major drug Kučić Stjepan.

U XXXII diviziji:

Za v.d. politkomesara divizije postavljen je drug Tuđman Franjo, pošto je dosadanji politkomesar drug Robić Ivan ranjen.

Za komandanta Udarne brigade »Braće Radića« postavljen je poručnik drug Vulić Ivan.

Za zamjenika komesara Udarne brigade »Braće Radića« postavljen je drug Gretić Ivica.

Za komandanta brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Došen Stjepan, do sada operativni oficir XXXII divizije.

Za politkomesara brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Brodnjak Ivan.

Za načelnika štaba brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Novak Stjepan.

U XXXIII diviziji:

Iz bivšeg I i III bataljona II brigade formiran je sadašnji III bataljon, a od jednog bataljona Moslavačkog odreda formiran je I bataljon.

Komandant II brigade major drug Korać Miloš upućen je na službu u IV korpus.

Za v.d. komandanta II brigade postavljen je poručnik drug Kosak Ivan.

Za komesara II brigade postavljen je drug Zvonko Komarica.

Komandant III bataljona drug Džakula Dragan premješten je u Istočnu grupu odreda za komandanta Udarnog bataljona.

Za komandanta III bataljona II brigade postavljen je drug Mandekić Mirko.

Zapadna grupa odreda

Za v.d. politkomesara Zagorskog odreda postavljen je drug Križnik Stjepan, a za zamjenika politkomesara odreda drug Rafaj Drago.

Za v.d. politkomesara Zagrebačkog odreda postavljen je drug Selendić Josip.

Istočna grupa odreda

Za komandanta Udarnog bataljona postavljen je drug Džakula Dragan, a za operativnog oficira drug Krnić Mile.

Jedan bataljon ovoga odreda upućen je u sastav XXXIII divizije.

III diverzantski bataljon

Nisu primljeni podaci.

Od strane ovoga štaba formiran je jedan vod Međumuraca u čiji je sastav ušlo i 6 diverzanata. Vod je upućen na sektor Medumurja.

Pored ovih promjena izvršene su i promjene u štabovima bataljona i komandama četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
službeno odsutan

Komandant generai-major:
Vlado Matetić

(M. P.)

BR. 11

**ZAPOVIJEST ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
3. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA
USTAŠE NA DUMANU¹**

**STAB
XI KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE**
O. br. 94, 3. V 1944.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija: Gospić 1 : 100.000.)

Neprijatelj jačine jedne ustaške bojne drži prostoriju Ramljane — Duman.-¹ Od toga ima u Dumanu jednu ustašku satniju koja je raspoređena u selu Duman, a osigurava se na

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10—1/1, k. 569.

² Tu prostoriju je držala Trideset četvrta ustaška bojna (vidi Istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

lj. 1053 (Oštri Grič) i k. 1062 (Lisac). U Ramljanima nalaze se dva brdska topa.

U Perušiću nalazi se 34. ustaška bojna, dvije satnije lovačke ustaške bojne, 150 vojnika iz obrambene bojne.³

U Vrhovinama jedna bojna legionara, jedna satnija ustaša, dva brdska topa i tri haubice, a vjerovatno nekoliko manjih tenkova i blindiranih automobila.⁴

Na prostoru Sinac — Lešće nalaze se oko tri satnije 19. ustaške bojne.

Na prostoru Otočac — Podum nalazi se 20. ustaška bojna.

U Otočcu nalazi se jedna bojna legionara sa nešto artiljerije i nekoliko tenkova.

Naše jediince koje su sastavljene iz tri brigade XXXV divizije i dvije brigade VIII divizije imaju zadatak:

1) Uništiti neprijateljsku satniju u Dumanu.⁵

2) Osigurati izvršenje ove akcije od intervencija neprijatelja iz pravca Perušić, Otočac i Vrhovine — Crna Vlast.

3) U povoljnoj situaciji preći u napad na Ramljane i uništiti neprijateljsku posadu obuhvatom sa juga i sjevera.

N a r e đ u j e m o :

XXXV divizija: Sa I brigadom izvršiće uništenje neprijateljske satnije u Dumanu.
Sa III brigadom XIII divizije izvršiće osiguranje akcije I brigade prema Perušiću.⁶
Sa II brigadom izvršiće zatvaranje pravca Vrhovine — Crna Vlast — Turjanski i Vrhovine — Babin Potok — Cudin Klanac na liniji Klanac — Velika Greda — Metla — Veliki Ogradak.⁷

VIII divizija: Sa III brigadom osiguraće akcije I brigade XXXV divizije od Ramljana na liniji Stipanov Grič (k. 1234) — k. 909 — Vršak (k. 882)*

Sa manjim dijelovima izviđače u pravcu Sinca i u pravcu Vrhovina.

³ Vidi dok. br. 23 i 135.

⁴ U Vrhovinama su tada bili Treći bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije i dijelovi Devetnaestog ustaškog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39.14. k. 18).

⁵ Ustašku satniju (četu) na Dumanu (jugoistočno od Ramljana) razbila je Prva brigada Trideset pete divizije (vidi dok. br. 39).

⁶ Vidi dok. br. 37.

⁷ Vidi dok. br. 131.

⁸ Vidi dok. br. 107.

Sa brdskom baterijom potpomoći će prema potrebi rad I brigade XXXV divizije u napadu na Duman i izvršiće kontrabatiranje neprijateljske artiljerije u Ramljanima.

I brigada smjestiće se na prostoriji Končarov Kraj — Homoljac i služiće kao korpusna rezerva.

II četa tenkovskog bataljona:

Smjestiće se u selo Trnovac, popuniti benzinom i municijom, a upotrebiće se prema situaciji po naređenju štaba korpusa.

Veze:

Istaknuti centar veze VIII divizije kod zaseoka Mašić Budžak, a od XXXV divizije u zaseoku Zarkovići, divizija će se vezati na polustalnu liniju Turjanski — Trnovac — Krbavica — Kuzmanovača. Sve veze moraju biti uspostavljene do početka napada.

Naša osmatračnica biće na k. 1071. Štabovi divizije će poslati na osmatračnicu po 4 kurira koji će osigurati kurirsku vezu između ovog štaba i divizije. Četa za vezu ovog štaba postaviće centralu u Zivulji i uspostaviti telefonsku vezu sa osmatračnicom i pregledati prije akcije polustalnu liniju Turjanski — Zivulja — Trnovac — Krbavica — Ljubovo — Kuzmanovača i osigurati neprekidnost veze za vrijeme operacije.

Sanitet:

Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom VIII divizije u Zivulji, a divizijsko previjalište XXXV divizije sa kirurškom ekipom ovog štaba u selu Kozjan. Evakuacija ranjenika u bolnicu u Krbavici.

Ref. saniteta obratiće se saobraćajnom odsjeku Korpusne vojne oblasti za potreban broj kola za prevoz ranjenika.

Znaci:

Znaci raspoznavanja: Sovjeti—Sloboda za noć 4. na 5. i za dan 5. maja.

Ugovoreni znaci: Dizanje lijeve ruke dva puta u vis, a odgovor isturanje puške jedan put u stranu za dan 5. maja. Jedna bijela i jedna crvena raketa znak da je

- I brigada XXXV divizije likvidirala Duman.
- protivavionska odbrana:** Svi će štabovi preduzeti najstrože mjere protiv udara i dejstva neprijateljske avijacije, izvršiti potrebna maskiranja pješadije, artiljerije i spriječiti nepotrebno kretanje za vrijeme aktivnosti avijacije. Protivavionske vodove rasporediti za dejstvo protiv aviona koji će letjeti na maloj visini.
- Fortifikacije:** Sve jedinice i oruda će odmah po posjedanju položaja pristupiti utvrđivanju što je naročito važno za one brigade koje vrše osiguranje akcije I brigade XXXV divizije.
XXXV divizija miniraće cestu Perušić — Ramljane i Vrhovine — Babin Potok, a VIII divizija miniraće cestu Ramljane — Duman.
- Početak operacije: Sve jedinice moraju biti na svojim mjestima od 5. maja do 4 sata u jutro.
Početak napada 5. maja u 4 sata.
- Evakuacija: Evakuacija plijena i zarobljenika u Korenicu, a obezbjeđenje će dati Stab XXXV divizije.
- Komandno mjesto: Komandno mjesto Štaba XXXV divizije u selu Marković, a Štaba VIII divizije u Mašić Budžaku.
Komandno mjesto našeg štaba u Zivulji, a osmatračnica na k. 1071.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. o.

(M. P.)

Komandant, pukovnik:
P-⁹ Jakšić

Dostavljeno:

Štabu VIII divizije
Štabu XXXV divizije
II četi Tenkovskog bataljona
Sefu kirurške ekipe XI korpusa.

• Pavle

BR. 12

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 3. MAJA
1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA U
SJEVERNOJ DALMACIJI OD 22. APRILA DO 2. MAJA¹**

STAB
XIX DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 36
3. V. 1944. g.

Op. br. 116

Operativni izvještaj

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj za izvedene akcije u vremenu od 22. IV. do 2. V. 1944. g.

Sekcija Šibenik, Knin, Zirje i Novigrad 1 : 100.000.

22. IV. tg. jedan bataljon II. Brigade dobio je zadatak da se prebaci na obalu, a usput da izvrši osiguranje i transport ranjenika, koji su odpremani za Vis.

Po ukrcavanju ranjenika koje je izvršeno 23. o. mj. bataljon je dobio zadatak da sa obale sprovede karavan sprema i hrane za ovu Diviziju i Grupu S.D.P.² Odreda. Sprema i materijal nisu na vrijeme stigli na pristanište, te je bataljon čekao dok ista stigne.

23. IV. tg. neprijatelj jačine 20 kamiona i 3 tenka stigao je u Banjevce od pravca Benkovca. Bataljon koji se nalazio južno od sela Banjevca, zauzeo je određene položaje i stupio u borbu sa neprijateljem. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao u polaznom pravcu.

Gubici neprijatelja nepoznati. Sopstvenih nije bilo.

25. IV. 1944. g. 60 ustaša pojačani sa nešto Nijemaca izvršili su ispad iz Vrane u pravcu sela Radašinovaca. Brzom intervencijom IV. bataljona II. Brigade koji se nalazio za prijem materijala i nakon kraće borbe neprijatelj je odstupio. Pri gonjenju neprijatelja uhvaćena su dva neprijateljska špijuna (domaća banda), koji su predati Komandi zadarskog područja no postupak.

U toku 27 o.m. stigla je na obalu određena sprema, koju je ovaj bataljon preuzeo, organizovao karavan i krenuo u pravcu sjevera. Noću 27 i 28. IV. tg. prilikom prelaza preko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1/4, k. 517 A.

² sjevernodalmatinskih partizanskih

komunikacije Benkovac — Bribirske Mostine, između sela Lišana i Bulića, ovaj bataljon sa čitavim karavanom naišao je na neprijateljska minska polja, kojom prilikom poginulo je od nagaznih mina 5 drugova, 15 ranjenih i 5 nestalih. Među poginulima poručnik Banjanin Gojko, zamjenik komandanta IV. bataljona i zamjenik komesara čete Bezbradica Spiro. Među ranjenima je komandir čete Pavlica Petar i Milić Dušan i bataljonski bolničar Bujić Dušan.

Prilikom prelaza noć je bila tamna, da se nije moglo videti, a usto baš u momentu prelaza preko ceste naišlo je nekoliko kamiona od pravca Bribirskih Mostina prema Benkovcu, tako da kolona i karavan nisu maršovali u redu. Po nailasku na prvu minu, koja je eksplodirala, komandni kadar nije se snašao da ljudstvo skrene i kolonu sa puta, već su debotovali i mislili da je to neprijatelj otvorio vatru iz topa sa ceste kuda si kamioni prolazili i krenuli su pokret dalje putem, gdje su naišli na ostale mine.

Materijal koji je sprovodio ovaj bataljon sa mjesta gdje se ovaj slučaj dogodio preuzela su dva bataljona I. Brigade, tako da od materijala nije ništa ostalo na mjestu gdje se ovo desilo.

Borba 27. IV. 1944. g.

I. ud. brigada nalazila se na prostoru Brgud — Rodaljice — Dobropoljci — Gošić, sa zadatkom zatvaranja pravca Đevrske — Dobropoljci — Lišane — Dobropoljci i Benkovac — Brgud — Bjelina. Dva bataljona u toku noći 28 o.mj. vršili su prebacivanje materijala kojeg su preuzeli od IV. bataljona II. Brigade i izvlačenje ranjenih drugova iz tog bataljona.

Neprijatelj je istog dana u 7 časova jačine oko 700 vojnika (ustaša, četnika i Nijemaca) krenuo iz tri pravca: Đevrske — Gošić — Dobropoljci — Lišane — Dobropoljci i Benkovac — Brgud preko Lisičića. Namjere neprijatelja odbaciti naše snage, a najvjerojatnija da bi oduzeo materijal koji je sproveden sa obale, a o čemu je sa podacima raspolagao i doznao da je ljudstvo naišlo na nagazne mine. koje je on postavljao.

Sage I. ud. brigade od kojih su dva bataljona upotrebljena za izvlačenje ranjenika i materijala, nisu bile u prvi mah spremne organizovati otpor neprijatelju na položajima, te je neprijatelj uspio da iste odbaci na prihvatne položaje.

Borba je počela 27. IV. tg. na desnom krilu u 7 sati, a na lijevom u 9 sati prije podne, koja je trajala sve do 18 časova.

Tok borbe: Za vrijeme od 11 sati borbe, neprijatelj je energično nastupao prema našim položajima uz pomoć teškog

oružja, ali su naše jedinice držale uporno svoje položaje i postepeno se povlačile na prihvatne položaje. Na lijevom i desnom krilu neprijatelj je brže napredovao, dok na sredini fronta sporije. Završetak je bio na prihvatnim položajima u 18 časova, kad je neprijatelj počeo odstupati pod zaštitom vatre u svoje polazne baze.

Rezultat borbe: Uspjelo je neprijatelja zadržati ga i spriječiti mu daljnje napredovanje u oslobođeni teritorij. Zarobljeno spremne i oružja nije bilo. Gubici neprijatelja 60 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubici: 1 mrtav, 1 nestao i 10 lakše ranjeno, koji su ostali u jedinicama. Izgubljenog oružja i spremne nije bilo.

Utrošeno municije: za pješadijsko naoružanje 9805 metaka, 73 granate za t. bacač i top.

U ovoj borbi naročito se istakla 2. četa 1. bataljona koja je smjelo i energično privukla se k neprijatelju, koji se je nalazio grupisan kod teškog oružja, gdje mu je nanijela teške gubitke i poslije toga istakla se u rukovođenju komanda čete, koja se u redu povukla bez ikakvih gubitaka na svoje određene položaje.

Borba 28/29. IV. 1944. g. I. ud. brigade. Sekcija Novigrad 1 • 100.000.

1. — Opis položaja: Visoravan, relativno kamenjar, bez raslinja.

2. — Naziv naše jedinice: I. ud. brigada, direktnim napadom na selo Lisičić u noći 28/29. IV. t.g. Direktnog sadejstva sli drugim jedinicama, sa susjednim jedinicama nije bilo, nego iste noći II. Brigada pristupila je čišćenju sela Popović, sa jednim bataljonom obezbjeđivala je desno krilo naše brigade. S.D.P. Odred zatvarao je pravac Kistanje — Nunić — Parčić — Biovičino Selo, te pravac — Djevske — Gošić — Dobropoljci.

3.) Naziv, jačina i sastav neprijateljskih jedinica: Nikakva specijalna jedinica nije bila, nego u garnizonu Lisičić je bila posada od 30 ustaša i 80 legionara, pod komandom Bačića Petra.

4.) Obostrana situacija: Uz pomoć okupatora uspostavljena je posada u selu Lisičić sa namjerom: 1. — da štiti bok Benkovca, tim da ometa naše prebacivanje preko komunikacije Benkovac — Bribirske Mostine, kao i prebacivanje u Primorje, 2. — ovaj ustaški logor trebao je da bude pritisak ustaša na susjedna srpska sela, čime bi okupator organizirao u ustaškim selima ustaše, a u srpskim četnike, 3. — selo Lisičić ustaška je kula za cijelu zapadnu Bukovicu i kao takovo je služilo kao moralni oslonac za organizaciju i mobilizaciju

ostalim hrvatskih sela zapadne Bukovice za ustaše. 4. — U takvom je odnosu selo Lisičić prema N.O.B. — i bilo je zapreka mobilizaciji srpskog i hrvatskog elementa u Bukovici, i svojim terorom ugrožavao je srpska i hrvatska sela. Na osnovu gore iznešenih tačaka Štab Divizije dao je u zadatak I. ud. brigadi da likvidira pomenuto selo.

5.) Vrijeme kad je borba počela: Borba je počela u 11 sati noću dana 28. IV. 1944. g. Neprijatelj u istočnom dijelu sela davao je jaki otpor iz čvrstih kamenih kuća pokrivenih pločama. Na zapadnom dijelu sela neprijatelj je također još jače bio utvrđen u čvršćim i dvospratnim zgradama. Sredstva koja smo imali na raspoloženju naime oružje, nije bilo u stanju likvidirati neprijatelja u takvim utvrđenjima, jer je svaka kuća predstavljala čvrst bunker, opasan čvrstim zidom. Prozori su zazidani, zidovi bušeni za puškarnice. Moral kod neprijatelja je na visini, što se ogleda u korisnoj upotrebi vatre. Iz nekoliko kuća neprijatelj je izbačen, ali jedna u istočnom dijelu sela i četiri zgrade u zapadnom dijelu sela u komšiluku Bačić, nisu se mogli likvidirati niti sa p.k.³ topom, ni sa bacačima. U 5 sati naše jedinice su se povukle na liniju Šupljak — k. 341, k. 364, selo Drenovača i selo Rodaljice.

6.) Ishod borbe: Rezultat borbe je takav, da se u cjelosti nije uspjelo, ali su ovom akcijom stvoreni uslovi za potpuni uspjeh u sljedećoj akciji, paljenjem prečišćenih zgrada, odlučnošću napada, neprijatelj je u mnogome demoralisan. ...

Naši gubici su 2 lakše ranjena, koji su ostali u jedinicama, a za koje se ne prilaže lista gubitaka.

7. — Utrošak municije: 1410 metaka za pješadijska oruđa, 5 mina za mali bacač, 36 mina za t. bacač i 1 topovska granata, top se nije mogao više upotrebljavati, jer je zaglavila jedna topovska granata.

8. — U ovoj borbi nije se niko istakao.

Borba 27 i 29. IV. tg. II. Brigade. Sekcija Novigrad 1 :100.000.

1. — Opis položaja: Akcija je izvršena na D. i G. Karin i Popović.

2. — Naše jedinice: I. i II. bataljon II. Brigade sa pridodata dva teška bacača 81 mm.

3. — Naziv i jačina neprijatelja: U D. i G. Karinu, Karinski četnički odred, kojima je komandant Volarević Đuro, podjeljen na 5 četa. U G. Karinu nalazilo se 120 četnika, dok u D. Karinu oko 150. Ovdje se ubrajaju i novomobilisani. U Popoviću se nalazilo 40 milicionera. Ova je banda bila naoružana da hvata kririre i manje grupice partizana.

* protukolskim

4. — Obostrana situacija: Ova banda s vremena na vrijeme upadala je u slobodni teritorij u pravcu Zelengrada, Medvidja, Bruške i Brguda, u cilju sprječavanja mobilizacije u NOV i širenje četničke propagande. Naš zadatak bio je napasti G. i D. Karin, Popović, što više [neprijatelja] pohvatati i uništiti, izvršiti konfiskaciju stoke i ostalih živežnih namirnica kod četničko-ustaških organizacija (narodnih neprijatelja).

5. — Vrijeme kad je borba počela: 27. IV. tg. u 23 časa na G. i D. Karin i 29. IV tg. u 23.30 časova na Popoviće.

6. — Tok borbe: Tačno prema izdatoj zapovijesti pristupilo se čišćenju zaseoka Čoso i Lakić. Neprijatelj je spreman dočekaao naše snage i nakon manjeg otpora pobjegao u pravcu Donjeg Karina. Po prečišćenju zaseoka Čoso i Lakić pristupilo se čišćenju sa dve čete zaseoka Dupori, dok se sa ostalim snagama produžilo gonjenje neprijatelja prema Donjem Karinu do zaseoka Dmiovića, gdje se nalazilo četničko uporište kod crkve i škole, kao i magacin sa hranom i municijom. Četnici su i odavde pobjegli u pravcu Kule Atlagića. Po završetku čišćenja zaseoka Dmiovića u Donjem Karinu i Duporima jedinice su se povukle u Radeke i Vukše, gdje su istog dana i predanile. Po dodatku zapovjesti Štaba divizije, brigada je izdala ponovno zapovijest štabovima bataljona za čišćenje sela Popović. Čišćenje je otpočelo 28 ov. mj. u 23 časa i 30 minuta. I. bataljon čistio je sa južne strane, dok je II. bataljon čistio sa sjevero-istočne strane i postavio zasjedu prema Benkovcu i Karinu. Banda se u selu nije nalazila, te prema tome nije ni bilo borbe. 29 ov. mj. oko 8 časova neprijatelj je nastupao — četnici i Nijemci od pravca Debelog Brda, D. Karina i Kule Atlagića. Od pravca D. Karina napali su četnici Karinskog odreda pod komandom Mijat-a Pupavca, na desnom krilu nalazili su se četnici Milorada Stegnjajića, sa kojim su išli Nijemci teškim bacačima. Ova borba počela je oko 8 časova i trajala do 13 časova. Neprijatelj je tukao u naše položaje sa teškim oružjem, dok je Stegnjajićeva banda manevrisala da zaobiđe naše snage sa lijevog boka. Naše snage su se uporno držale na položajima, ne dozvoljavajući neprijatelju napredovanje, ali je neprijatelj uspio da se podvuče našim snagama kod Vidića, tako da su naše snage odstupile u ograde prema crkvi Sv. Mihovila. Po upotrebi našeg t. bacača i pripreme za protivnapad, uspjelo se neprijatelja odbiti i vršiti gonjenje, 'ako da je u samom gonjenju neprijatelj pretrpio velike gubitke. U ovom gonjenju zarobljen je komandant četničkog Karinskog odreda, komandir 5 četničke čete i 7 četnika, dok je Miloradu Stegnjajiću uspjelo pobjeći na 30 metara. Neprijatelj se raspršio na sve strane.

7. — Ishod borbe: U ovim borbama ubijeno je 15 neprijateljskih vojnika, od kojih 2 Nijemca, zarobljeno 12 četnika, među kojima komandant i komandir, među mrtvim četnicima nalazi se i jedan komandir četnički. **Za** ranjene nam nije tačno **poznato**, ali ima ih oko 20. Zarobljeno je 17 pušaka, od kojih dvije civilne, razne talijanske municije, 16000 metaka. 2 paracipela, 5 šinjela, 2 čebeta, 2 dvogleda, 2 sata, 2 pištolja, 2 ranca 170 klg. soli, 1 signalni pištolj, 600 komada hleba, 15 mina

mali bacač, 20 bomba, 10 klg. marmelade, 10 klg. šećera, 5 klg. putera, 30 klg. riže, 300 klg. brašna, 20 klg. konzerve.

8. — Naši gubici: 2 mrtva, od kojih je jedan iz čete za vezu kojeg su u putu uhvatili špiljari, te zajedno sa vodičem **predali** Stegnjajiću koje je lično Stegnjajić streljao, i 5 ranjenih, koji se nalaze u Divizijskoj bolnici.

9. — Utrošak municije: 5 mina za t. bacač 81 mm., 2077 metaka za pješadijsko naoružanje, 12 ručnih bomba, 18 mina za mali bacač. Oružja nije bilo izgubljenog.

30. IV./1. V. 1944. g. borba I. ud. Brigade. Sekcija Novi grad 1 :100.000.

Dana 30. IV. tg. na 1. V. 1944 g. ponovno je preduzet napad na selo Lisičić, sa jedinicama I. ud. brigade i planom kako je u priloženoj zapovjesti Štaba Brigade od 30. I. tg. predviđeno.

Ovim napadom u potpunosti smo uspjeli. Uspjehu je najviše doprinijela upotreba teških mina, koje su formalno rušile zgrade i zatrpavale neprijatelja. Nešto je uspjelo neprijatelju pobjeći u posljednju zgradu, a kako smo potrošili sve mine istu zgradu smo napadali ručnim bombama i ostalom pješadijskom vatrom. Iz ove zgrade neprijatelj je uspio pobjeći.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 25 mrtvih vojnika. Zaplijenjeno je 4 puške, 1 bicikl, nekoliko čebadi i šatorskih krila.

Na našoj strani nije bilo gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu.

Utrošeno je municije: 640 metaka za pješadijsko naoružanje, 62 bombe. Pod zgradom su postavljene 4 mine koje su doprinijele likvidaciji tih zgrada.

Borba I. ud. Brigade. Sekcija Novigrad 1 : 100.000.

U toku 1 maja tg. neprijatelj je krenuo iz pravca Benkovca u pravcu Lisičića sa 5 kamiona i jednom kolonom pješadije, jačine 200 vojnika i napao u 16 sati položaje I. ud. Brigade, II. bataljona. Položaj za neprijatelja bio je dosta slab, pošto je imao pred sobom dosta veliki brisani prostor, a s druge strane, što su naše snage nalazile se na dominirajućoj tački.

Na položaju Supljaka, nalazio se je jedan vod II. bataljona I. ud. brigade, dok su se ostale snage odmarale u zaseoku

Matica. Desno od snaga I. ud. Brigade, nalazile su se snage II. Brigade, koje su držale položaje na Otavcu.

Neprijatelj koji je nadirao u glavnom bili su Nijemci sa manjim brojem ustaša.

Neprijatelj je imao namjeru zbaciti sa ovih položaja naše snage i doći u Brgud radi pljačke. Naša odluka bila je, ne dozvoliti neprijatelju tu njegovu namjeru, izmanevrisati ga, nanijeti mu što više gubitaka i vratiti ga natrag u Benkovac.

Neprijatelj je kretao u streljačkom stroju i zasipao minobacačkom i mitraljeskom vatrom naše položaje, te prisilio ovaj vod koji se je nalazio na padinama Supljaka, da se povuče na vrh Supljaka. Neprijatelj je uspio izaći na padine Supljaka, gdje je bio tučen bočno i frontalno. I. četa II. bataljona izvršila je juriš u sadejstvu malog bacača i protjerala neprijatelja u pravcu odakle je i došao.

Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 14 ranjenih vojnika, u ovoj borbi.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, osim lakše ranjenog jednog vodnika, koji je ostao u jedinici, a za koga se ne prilaže lista gubitaka.

Zarobljen je jedan sanduk municije za »Šarca« sa 100 metaka. Od naše spremne i oružja nije ništa uništeno, ni izgubljeno.

U ovoj borbi utrošeno je 850 metaka za pješadijsko naoružanje, i za mali bacač 16 mina.

UKUPNI GUBICI U VREMENU OD 22. IV. do 2. V. 1944. g.

a) neprijatelja: 70 mrtvih, među kojima jedan četnički komandir, 76 ranjeno, 12 četnika zarobljeno, među kojima komandant četničkog bataljona Pupavac Mijat i četnički komandir.

b) Sopstveni gubici: 8 mrtvih, među kojima zamj. komandanta bataljona Banjanin Gojko, zamj. komesara čete Bezbradica Spiro. Ranjeno 30 drugova među kojima komandiri četa Pavlica Petar i Milić Dušan, i Bujić Dušan, bataljonski bolničar. Nestalih 6 drugova.

Zaplijenjeno 21 puška, 16.100 metaka, 2 pištolja, 2 dvo-gleda, 20 bomba, 15 mina za m. bacač, 1 sign, pištolj, 5 šinjela, 2 čebeta, 2 ranca, 600 kom. hlebova, 1 bicikl i ostale ratne spremne.

Izgubljenog i oštećenog oružja na našoj strani nije bilo.

Utrošak municije: 14.782 metka za pješad. naoružanje, 119 komada mina za bacač i granata za top., 39 mina za m. bacač. 74 komada ručnih bomba.

KRITIČKI OSVRT:

U svim ovim borbama pokazali su i starešine i borci izvanrednu upornost i odlučnost u borbi. Odluke i zapovjesti u pojedinim momentima i situacijama bile su realne i odgovarale su situaciji. Starešine i borci pokazali su umješnost u rukovanju jedinicama i oružjem. Manji nedostaci koji su se pokazali naročito kod nižeg starješinskog osoblja nisu bitno uticali na razvoj borbe, a preduzimaju se sve mjere da se iste otklone. **Usljed** nedostatka mauzerove municije osjeća se veća potreba za štednjom municije, te se naročito ukazuje na disciplinu vatre. Smatram da ćemo u tome potpuno uspjeti.

Nesretan slučaj kod IV. bataljona II. Brigade, koji je izazvao tolike žrtve, posljedica je neobavještenosti rukovodstva i boraca toga bataljona o borbenim postupcima neprijatelja.

U prvoj akciji na Lisičić koja je bila dobro pripremljena i izvođena, moglo bi se primjetiti Štabu I. ud. Brigade, da nije na vrijeme pristupio prikupljanju mina za rušenje zgrada, a koje su pokazale u drugoj akciji sjajno dejstvo. Ove mine izrađene su u radionici ove Divizije na taj način što su kante od masti napunjene eksplozivom, a upotrebljavaju se na taj način što se prislone uz zid i temelje zgrade koju treba rušiti i upale. Po mogućnosti te se mine još malo i ukopaju. Dejstvo im je izvanredno, jer potpuno sruše zid i krov dotične zgrade i u koliko borci koji se u njoj nalaze ne nađu smrt pod ruševinama, uhvate ih naši borci koji odmah po eksploziji upadaju u zgrade. Primjena ovih mina vrlo je korisna i preporuča se i ostalim jedinicama koje se bore na terenu gdje treba savladivati neprijateljska uporišta koja su sastavljena od zgrada zidanih kamenom i pokrivenih kamenim pločama.

U akcijama na Lisičić istakao se cijeli I. bataljon I. Brigade, jer je uspio da likvidira dodjeljene mu zgrade bez upotrebe mina.

U akcijama na Karin istakla se 2. četa II. bataljona II. Brigade, zamjenik komandira 1. čete I. bataljona drug Kanazir Stevo i borci čete Simo i Luka Babić, kao i borci mitralješke čete Jovo Opačić i Dušan Trivić. Svi ovi pokazali su se neustrašivi borci jurišajući i zarobljavajući žive četnike.

Uspješna akcija na Lisičić, Popović i Karin veoma je povoljno odjeknula kod naroda Bukovice jer su to bila žarišta ustaško-četničkih bandi, te su time poboljšani uslovi za mobilizaciju. Osim toga ovo je znatno uticalo i na pojačanja morala i borbenosti naših jedinica. Tako je na pr. u borbi 1. maja

tg. na Šupljaku drugarica Jurić Marija vodni delegat 1. čete bila u jurišu prva sa podvikom: »Juriš udaraši, pohvatajmo ih žive«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant — p. pukovnik:
T.⁴ J. Popović

(M. P.)

BR. 13

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 3. MAJA 1944. PODREDENIM JEDINICAMA O ČESTITKI KOJU JE KOMANDANT SAVEZNIČKIH SNAGA ZA SREDOZEMLJE UPUTIO VRHOVNOM KOMANDANTU NOVJ POVODOM UNIŠTENJA NJEMAČKIH GARNIZONA NA MLJETU I KORČULI¹

**STAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
3. V. 1944.**

SVIM JEDINICAMA XXVI DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Nakon uspješno završene akcije na otoku Mljetu i Korčuli² i junaštva kog su pokazali svi naši borci i rukovodioci u tim borbama, Komandant sredozemnih snaga Saveznika, general gospodin Vilson uputio je Vrhovnom Komandantu Maršalu Jugoslavije Drugu Titu sljedeću depešu:

»Mnogo cenim rad vaše vojske u napadu na Mljet i Korčulu. Bio bih Vam zahvalan da isporučite komandirima i borcima moju čestitku za njihovu uspješnu borbu.

M. Vilson«

⁴ Tomica

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27—10. k. 1100.

² Opširnije o napadu na Mljet i Korčulu (u drugoj polovini aprila 1944) vidi dok. br. 3 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26. dok. br. 117. 120. 123 i 132.

Ovaj izraz priznanja naših Saveznika — vjerujemo ispunit će svakog našeg borca i rukovodioca ponosom i dati im još više poleta za rad i borbu utirući tako put uzvišenom cilju oslobođenja cijelog našeg naroda.

Prednju depešu pročitati svim borcima pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polikomesar:

D. Korać

(M. P.)

Komandant, p. pukovnik:

s. o.

BR. 14

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 3. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO¹

STAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
3. V. 1944.

ŠTABU I, II, III BRIGADE
ŠTABU ARTILJERIJE
ŠTABU III PREKOMORSKE BRIGADE

Položaj

1.) Po ukazanoj potrebi radi izvođenja akcija i odbrane Visa činimo sljedeći raspored jedinica na otoku Visu.

III Prekomorska brigada- preuzet će položaje od I U. brigade, s tim da posjedne čitav sektor rasporeda I U. brigade, uključiv i sektor koji je spadao pod I Brigadu, a bio posjednut od čete III Brigade na Rogačicu.³

II i III Brigada ove Divizije posjesti će svoje stare položaje i nastaviti utvrđivanje i dotjerivanje položaja prema ranije izdatim naređenjima i dopunjujući prema zapovijesti za

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 33/2, k. 1101.

* O formiranju te brigade i njenom dolasku na otok Vis vidi tom V, knj. 26, dok. br. 55.

³ O dotadašnjem rasporedu jedinica na Visu vidi tom V, knj. 24, dok. br. 78, knj. 25, dok. br. 137.

fortifikacijsko uređenje otpornih tačaka koje će štabovi brigada dobiti.⁴

II Brigada oslobodit će jedinicu III Brigade koja je zauzimala položaj od Kupinovca do Rta Stupišće, a bila u operativnom pogledu potčinjena II Brigadi. II Brigada ovaj dio položaja zaposjest će svojim jedinicama.

I. U. brigada pripremit će svoju jedinicu za pokret i pristupiti prikupljanju detaljnijih podataka za akciju na otok Hvar.⁵

Stab III Brigade, Stab II Brigade i Stab III Prekomorske brigade također će odvojiti po jedan bataljon i usposobiti ga za akcije u roku od 2 do 5 dana.⁶

Stab II Brigade ispitaće i djelovati na sektoru Mljet — Korčula. **Stab III** Brigade i III Prekomorske brigade svojim jedinicama orijentisat će se za akcije na otok Brač i u tom smislu prikupljati detaljnije podatke.⁷

Smjena jedinica i posjedanje položaja mora biti završeno 4 ovog mj. do 12 časova. U tu svrhu Stab I i Stab III Prekomorske brigade sastati će se još večeras i Stab I Brigade dati će detaljna uputstva Štabu III Prekomorske brigade.

Radi daljeg fortifikacijskog uređenja položaja na otoku Visu štabovi brigada obraćat će se za uputstva kapetanu Dumaniću i u tom pogledu izvršavati njegova uputstva i naređenja.

Štabovi brigada će ponovo pregledati sve položaje, dopuniti ih i upotpuniti. Naročitu pažnju obratiti na maskiranje.

Opazili smo da je popustila pažnja na rad na uređivanju i pripremama za odbranu Visa, prema kojim pojavama nećemo imati nikakvih obzira i otkloniti ćemo ih ukoliko bude potrebno.

Štabovi brigada ne smiju dozvoliti da im se u ovom smislu postavi i najmanja zamjerka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant, p. pukovnik:
B. Božović

Načelnik, p. pukovnik:
T. Biočić

⁴ Vidi dok. br. 15.

⁵ Napad na Hvar tada nije vršen.

⁶ Divizija je tada vršila pripreme za napad na Šoltu (vidi dok. br. 22, 29, 60, 62, 181, 182 i 183).

⁷ O napadu na Brač, izvršenom 2. juna 1944, vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 9. juna 1944.

BR. 15

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 3. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA UTVRĐENJE I ODBRANU OTOKA VISA¹

**STAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
3. V. 1944**

Z A P O V I J E S T

Sekcija Vis razmjera 1 : 100.000

Osjeća se potreba za daljnjim utvrđenjem otoka Visa,¹ da bi na taj način u datom momentu što bolje izvršio svoj zadatak. U tom cilju

N A R E Đ U J E M O :

Sve dosadašnje otporne tačke na glavnoj liniji odbrane opasati sa dva reda bodljikave žice na međusobnom odstojanju od 30 metara. U samom međuprostoru postaviti dva reda mina u šahmatnom poretku na međusobnom rastojanju od 15 metara. Prepreku tako postaviti da bude flankirana mitraljeskom vatrom sa susjednih tačaka. Predvidjeti da će se međuprostor između otpornih tačaka, čim se dobije vrijeme povezati sa preprekom. Svaka otporna tačka mora biti sposobna za vođenje samostalne borbe i u slučaju da bude opkoljena. Prema tome predvidjeti i rezervna mjesta za automatska oruđa, ovo specijalno za odbranu neprijateljskog napada sa leđa.

Saobraćaj na otpornoj tački da bude prikriven zašto izraditi saobraćajnice za stavove koje teren omogućava.

Dosadašnja mitraljeska gnezda u koliko imaju veliki profil nastojati na svaki mogući način sniziti kopanjem što više u dubinu. Također izbjegavati pravljenje triju puškarnica na gnezdu i da otvor puškarnice bude što manji, tako da se iz daljine ne vidi.

Sve objekte kamuflirati.

Utvrdivanje otpornih tačaka započeti po redu prešnosti t.j. najprije one koje su važnije i t.d.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 32/2, k. 1101.

¹ O mjerama koje su ranije preduzete vidi tom V, knj. 25, dok. br. 14 i 52.

Primjer utvrđivanja jedne otporne tačke opisujemo n. k. 73 — sektor Rukavac. Na ovoj tački nalaze se 3 teška mitraljeza, 1 protivavionski mitraljez i 2 bacača. Mitraljezi su postavljeni tako da jedan tuče u pravcu k. 122, drugi u pravcu zaseoka D. Rukavac (Luke), treći u pravcu kose poviše kuća sjeverno od natpisa Zaravniče. U slučaju prodora neprijatelja na drugom pravcu (U. Ruda ili U. Milna), neprijatelj je u mogućnosti da ovu tačku napadne i iz pravca s. Podstražje ili zaseoka G. Rukavac. Kako ova otporna tačka mora biti sposobna za samoodbranu do dolaska pojačanja to moramo i tu napraviti dva mitraljeska gnezda, — jednog u pravcu s. Podstražje, a drugog u pravcu G. Rukavac. Ovo će biti rezervno mjesto mitraljeza koji su napred plasirani, a koji će se prebaciti preko saobraćajnica do novog mjesta.

Prepreka ispred tačke mora biti flankirana od mitraljeza koji se nalazi na kosi levo od k. 122 i desno od k. 103. Pozadi otporne tačke prepreku zaokružiti i spojiti. Na prepreci ostaviti samo jedan prolaz i to uzan za saobraćaj na zadnjoj strar tačke. Za zatvaranje ovoga prolaza izraditi krstila, koja će se namestiti u slučaju neprijateljskog napada.

U ovom smislu organizovati sve otporne tačke na glavnoj borbenoj liniji, no s tim da se svaka mora organizovati prema zemljištu na kojem se nalazi.

Sa radom započeti odmah.

Potreban materijal u koliko ga nedostaje trebovati će štabovi brigada od intendanture ove Divizije.

Po svakom završenom radu izvestiti ovaj Stab tako da je isti svaki dan upoznat sa situacijom.

Radna snaga za izradu gore navedenog biće jedinice koje i posedaju te tačke.

Sa radovima će rukovoditi drug Dumanic* čija naređenja izvršavati, jer ih izdaje u ime Štaba Divizije. Drug Dumanic će dan prije izvijestiti Stab brigade na čijem će sektoru sutradan raditi i mjesto na kome će se sastati najmanje sa jednim vojnim članom Štaba.

Utvrđiti najprije otporne tačke po sektorima, t.j. red prešnosti je sljedeći:

1. — Sektor Vis: Veli Vrh (k. 131) — Zlamenovanje (k. 162) — Terjun (k. 76) — Banderica (k. 116) — k. 129 — Velington (k. 177).

2. — Sektor Stončica: Banderica (k. 171) — Stončica (k. 209) — V. Glava (k. 167).

3. — Sektor Rukavac: Vaganj (k. 133) — k. 103 — k. 122 — k. 162 — k. 154.

* Mario

4. — Sektor Podhumlje: Glavica (k. 246) — k. 226 —
k 232 — k. 208 — k. 295.

5. — Sektor Komiža: sve otporne tačke na glavnoj liniji odbrane.

6. — Sektor Rudine: padine k. 262.

7. — Sektor Oključna: sve otporne tačke na glavnoj liniji odbrane.

Dostavlja se primjer utvrđene otporne tačke na k. 73.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Načelnik, ppukovnik. Komandant, ppukovnik,
D.⁴ Korać   **T.⁵ Biočić**   **B.⁶ Božović**

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 3. MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BOR- BAMA I O STANJU U ODREDIMA'

**STAB ZAPADNE GRUPE
NOP ODREDA VI KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE**

Broj: 273

Dana: 3. V 1944. g.

Predmet: Desetodnevni operativni
izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

P o l o ž a j

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o
radu naših jedinica za proteklih 10 dana.

⁴ Dušan

⁵ Toni Ante

⁶ Božo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 30/1—3. k. 1621.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica:

Na sektoru jedinica Posavskog odreda neprijatelj je izvršio dva upada na našu oslobođenu teritoriju i zapalio selo Kričke.² Dana 19. ov. mj. ubila je ista banda 17 duša u istome selu. Neprijatelj koji je palio isto selo došao je iz Jazavice šumom, i spustio se je u Donje Kričke. To je radila Crna legija iz Jazavice. Dana 20. IV o.g. neprijatelj je upao od Novske i Brestače u jačini od 500 vojnika u selo Bair i ubio 7 duša te spalio nešto kuća. Istoga dana upao je neprijatelj i u selo Bujavicu.³ To su bili Nijemci iz Gojila, Banove Jaruge i Poljane. Neprijatelj je bio u jačini od 1000 vojnika sa dva tenka, jedna borna kola. Šteta koju su počinili: polupali su samo prozore po kućama. Namjere neprijatelja jesu, kako se saznaje, da u Lipik treba da dođe Luburićeva⁴ bojna, te isto tako se saznaje da neprijatelj ima namjeru opraviti most na Krndiji i prugu Pakrac — Daruvar.

Na sektoru jedinica Daruvarskog odreda, za prošlih 10 dana u neprijateljskim uporištima brojno stanje i naoružanje se promjenilo u uporištu Daruvar, pošto je došlo neprijateljske vojske iz Pakraca za Daruvar u jačini jedna mitraljeska satnija koja je sa sobom dovezla 4 topa. Kalibar topova nepoznat. U Badljevini se vojska promijenila, ali je brojno stanje i naoružanje isto. Isto tako neprijatelj se počeo utvrđivati u selu Doljanima na križanju kod škole. Jačina neprijatelja u istom mjestu jest jedna satnija. Isto tako za posljednjih 10 dana neprijatelj je zaposjeo cestu Daruvarski Batinjani, Vrijeska prema Bastajima, te su ujedno iseljavali neke civile sa Vukovja u uporište Daruvar.

Na sektoru jedinica Bilogorskog odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je izlazio iz uporišta Virovitice u selo Korija, kao i vršio saobraćaj na cesti Virovitica — Suhopolje — Cabuna za Podrav. Slatinu. Dana 25. IV o.g. prolazio je neprijatelj sa motorizacijom u jačini od 30 motornih vozila iz Virovitice prema Slatini. Isto tako u posljednjih 10 dana neprijatelj je napravio nova uporišta i to: Suhopolje u jačini od jednog bataljona, Cabuna isto jedan bataljon. Iz uporišta Grubišno Polje neprijatelj izlazi neodređeno do Ivanovog Sela. Iz uporišta Veliki Grđevac — Pisanica, neprijateljski »Trup« upadne čas u jedno, čas u drugo selo u okolici ova dva upori-

* Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 148.

¹ Upad u Bujavicu izveli su dijelovi Prvog gorskog zdruga iz Kutine, Pakračke Poljane i Novske i ustaše iz Jasenovca (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja za april 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1—10, k. 58).

⁴ Maks Luburić. poznati ustaški zločinac. Pobjegao iz Jugoslavije krajem rata.

šta. Iz uporišta Bjelovar i Velikog Trojstva, neprijatelj upada u selo Šandrovac. U Pitomaču neprijateljski »Trup« iz Križnice preko Drave upao je dva puta. Smjena neprijateljskih vojnika po uporištima, koliko nam je poznato, nije bila, kao **niti** pojačanja nisu dolazila, sem ovih jedinica koje krstare cestom Virovitica — Suhopolje — Cabuna i Slatina.

2.) *Rad naših štabova i podređenih jedinica:*

Sto se tiče članova štabova naših odreda, tj. njihovog **rada**, dobar je. Sva primljena naređenja koja se izdavaju podređenim jedinicama riješavaju se u suglasnosti. Članovi **štabova** bataljona nisu dovoljno inicijativni, i tako se osjeća **slabost** kod rukovodilaca u upravljajnu sa jedinicama u borbi, **što se** je već više puta dokazalo. Iste nedostatke nastojati ćemo **da se** čim prije otklone. Obuka se izvodi prema planu rada i drugovi su upoznati sa rukovanjem oružja kojim raspolazu. Rukovodioci su upoznati sa predmetom čitanja karata i **planova**. Predmet ratne službe i borbene obuke treba više **praktično** izvoditi, jer se pokazao nedostatak u samom podvlačenju **pod** vatrom. Sto se tiče fortifikacije, borci su upoznati i **pravilno** primjenjuju, tj. koriste zaklone i udešavaju za odbranu. **Stražarska** služba zadovoljava. Služba veze u našim jedinicama **donekle** zadovoljava.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

Sto se tiče discipline, obična i strojeva dobra je, dok **borbena** disciplina isto je dosta dobra, a u Bilogorskom odredu može se reći da je i odlična. Pozdravljanje starijih u Posavskom odredu je dosta slabo, u Daruvarskom dobro, dok u **Bilogorskom** je odlično. Pljačke nema. Samovolje se desi po kada i to redi slučaj. Moral jedinica je zadovoljavajući.

4.) *Stanje unutar jedinica:*

U Posavskom odredu za prošlih 10 dana izbačeno je iz **stroja** 9 boraca, od kojih su dva dezertirali, 3 druga su poginula, 2 ranjena, 2 otišla u prekomandu kao Dalmatinci za svoj kraj. Priraštaj oružja jest jedan šmajser dobiven preko veze, jedan njemački p.m. dobiven u borbi. Manjak oružja: 15 talijanki metnute u bunker, 11 mauzera, od kojih su 3 izgubljena u **borbi**, 8 mauzera dato drugovima prilikom njihovih upućivanja na druge dužnosti. Isto tako manjak: jedan laki minobacač koji je izgubljen u borbi sa neprijateljem.

U posljednjih 10 dana u Daruvarskom odredu izbačeno je iz **stroja** 4 druga od kojih su 3 poginula i jedan ranjen. Manjak oružja jest 5 manlihera, 2 talijanske puške koje su date

drugovima prilikom njihovog prekomandovanja u druge jedinice. Isto tako pokazao se manjak jedan laki bacač, koji je dat Bilogorskom odredu. Viška oružja jest 5 mauzera, koji su dobiti u borbama i jedna protivtenkovska puška koja je dobita iz Art. slagališta VI korpusa.

U prošlih 10 dana u Bilogorskom odredu izbačeno je iz stroja 2 druga koji su ranjeni u borbi. Novopridošlih boraca ima 8, gubitak u oružju i materijalu nismo imali. U borbama dobita je jedan mauzer, 150 metaka i jedno komplet odijelo.

5.) *Služba veze:*

Služba veze u jedinicama ne zadovoljava s obzirom da vodovi za veze ne raspolažu sa dovoljnom količinom telefonskog kabla, a naročito u Bilogorskom odredu koji ne raspolažu od više jedan kim. iste žice. Kurirska veza je dobra; ista se održava kuririma pješice, a ponekad kada je hitnija pošta istima se dodijeljuju konji.

6.) *Izvedene akcije:*

a.) *Posavski odred:*

Za posljednjih 10 dana imao je slijedeće borbe na svome sektoru:

Dana 19. IV o.g. neprijatelj je upao od Novske u jačini od 300 Crne legije u selo Kričke gdje je palio isto selo. I bataljon je udario na njega od Baira, a II bataljon od s. Alavudci, te su ga tako uspjeli protjerati da nije uspio zapaliti celo selo i otjerati marvu koju je opljačkao. Borba je vođena jedan sat.

Dana 20. IV o.g. iste jedinice dale su osiguranje za konfiskaciju sela Antunovca. Tom prilikom neprijatelj je upao u Trokut od Novske i Poljane, s kojima je I i II bataljon vodio borbu na Bairu i Bujavici.

Dana 20. IV o.g. uz pomoć diverzantske čete jedinice istog odreda porušile su mostove na glavnoj cesti i to na sektoru Lipovljani — Novska na rijeci Subockoj. Most je potpuno uništen. Isto tako porušen je most u Paklenici. Isto tako jedinice istoga odreda u posljednjih 10 dana davale su osiguranje u vezi sa sjetvom na našem oslobođenom teritoriju.

b.) *Daruvarski odred:*

U prošlih 10 dana jedinice istog odreda vodile su 3 puta borbu i to: 20. IV o.g. u selu Bijela, 21. IV o.g. u selu Siraču i 22. IV o.g. u selu Kusonjama sa neprijateljem⁵ koji je kretao

⁵ Odnosi se na jedinice Četvrtog gorskog zdruga (vidi dok. br. 4/1—11, k. 58. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

od **Pakraca** da ometa oranje i sjetvu u Spanovici. Isto tako taj odred nalazio se je na osiguranju sjetve na našem oslobođenom teritoriju.

c.) *Bilogorski odred:*

Dana 23. IV o.g. jedinice istog odreda, tj. II bataljon, vodio je borbu sa neprijateljem na cesti Suhopolje — Cabuna, i tom prilikom ubijen je jedan neprijateljski vojnik, te zarobljen jedan karabin i jedan par odijela.

Dana 24. IV o.g. neprijatelj je gađao jedinice ovoga odreda u selu Pčelicu iz Suhopolja i ceste ispred stanice Pčelica sa dva topa, te tom prilikom izbacio je oko 100 granata iz topa 75 mm, te je lakše ranio jednog druga iz I bataljona.

Dana 25. IV o.g. II bataljon ovoga odreda vodio je borbu sa neprijateljem u selu Pčelicu koji je bio u jačini od 200 vojnika sa dva tenka. Tom prilikom ubijen jedan gestapovac i dva su teže ranjena. Zarobljeno je dva redenika sa municijom za »šarac«. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

7.) *Stečeno iskustvo:*

U svim našim jedinicama treba poučiti rukovodioce u boljoj upravi i rukovanju s vatrom, kao i manevrisanju jedinica u borbi. Drugove poučiti u pravilnom korištenju vatre i pokreta.

8.) *Raspored jedinica i njihovo stanje:*

Jedinice Posavskog odreda i to I i II bataljon nalazio se na sektoru Trokuta. Bataljon »Hajduk Veljka« u okolini Okučana, dok četa »Matije Gupca« nalazi se u Hrvatskoj Posavini. Stanje u odjeći i obući je dosta slabo. Imade dosta drugova bosih i pocijepanih. Ishrana kao i zdravlje je dosta dobro.

Jedinice Daruvarskog odreda nalazile se i to: I i II bataljon nalazio se na sektoru Bijela, tj. kontrolišu cestu Pakrac — Daruvar.

Jedinice Bilogorskog odreda nalazile su se na sektoru i to: I bataljon nalazi se u Bukovoj, dok II bataljon u selu Jasenaši.

Odjeća i obuća u Daruvarskom i Bilogorskom odredu ista je dosta slaba. Ishrana donekle zadovoljava. Zdravlje je dobro.

9.) *Daljnje namjere:*

Namjere jedinica naših odreda jesu da sprječavaju neprijatelju upadanje na naš oslobođeni teritorij, te isto tako ometati neprijatelja koji se kreće cestama kroz našu teritoriju,

i uznemiravati ih u njihovim uporištima, te praviti im zasjede i tako uništavati neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Zam. komandanta, kapetan:
Stojan Divić Milaković Jovan
(M. P.)

BK. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 3. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBI KOD BABINOG POTOKA I CUDINOG KLANCA«

STAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ
3. maja 1944. god.

Predmet: Operativni
izvještaj od 1. V 44. g.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj o borbama 1. maja ov. god. koje je vodila ova brigada.

Brigada je 1. V ov. g. držala odnosno vodila borbu na slijedećim položajima: II i IV bataljon na V. Ogratku, Visibabi, Borić Selištu i Vrelinama, dok je I i III na Cudinom Klanca i šumi južno od G. Babinog Potoka.

Borbu je vodila cela brigada u zajednici sa ostalim snagama XXXV divizije.

Neprijatelj, sa kojim je brigada vodila borbu, bio je sastavljen od ustaša, legije i SS trupe na koje je naišao naš I bataljon. Jačina neprijatelja koji je nadirao sjevernom stranom ceste može biti 400 do 500 vojnika, potpomognuti sa arti-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—4, k. 1237 A.

² Izviđački odred i Treći bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije i Devetnaesti ustaški bataljon izvršili su 1. maja prodor pravcem Vrhovine — Babin Potok s namjerom da »očiste« Babin Potok i okolne visove od naših jedinica (vidi Istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39'14. k. 18).

ljerijom od 4—5 topova i 8 tenkova (među kojima su bila tri veća, do 8 tona).

Naš zadatak je bio: sa dva bataljona smijeniti jedinice VIII divizije" koje su držale položaj na koti 944 i tunel kao i bataljon II brigade koji se nalazio na koti iznad Rudopolja.⁴ Neprijatelj je napao na naše položaje i tako nam nametnuo borbu, dočim su njegove namjere bile po izgledu i dalje prodiranje radi odbacivanja naših snaga sa ovog sektora.

Zapovijest pismena nije izdavata, već su jedinice dobijale usmena naređenja na licu mjesta.

Borba je počela kod bataljona VIII divizije u 5 sati, gdje su i naša dva bataljona kroz pola sata prihvatili borbu na V Ogratku.

Tok borbe kod II i IV bataljona bio je slijedeći: Prema naređenju štaba Divizije bataljoni su krenuli po napred navedenom zadatku i kada su prešli V. Ogradak te izbijali prema tunelu, neprijatelj je napao na kotu 944 i tunel gdje je zbacio snage bataljona III brig. VIII div. Jedna četa II bataljona koja je izbila na vrh bacila se sjeveroistočno od ž. stanice i zaposjela zapadnu padinu kote 1152, gdje je vodila borbu sa neprijateljem koji je nadirao sjeverno od ž. stanice prema koti Visibabi (1152); ostatak bataljona povukao se na V. Ogradak gdje je prihvatio borbu zajedno sa jednom četom IV bataljona. Borba je bila vrlo oštra i trajala je jedan sat dok nije neprijatelj izbio na Visibabu i odbacio četvu u pravcu Bigine Krčevine. Mitr. vod i II četa IV bataljona otvorili su vatru na neprijatelja koji se kretao cestom prema G. Babinom Potoku i poslije se prebacio u šumu, gdje naša vatra nije više mogla da spriječi njegov pokret. Izbijanjem neprijatelja na Visibabu i prodorom u G. Babin Potok snage sa kote 901 bile su povučene iznad Borić Selišta, gdje su se spojile sa onim koje su vodile borbu na V. Ogratku, od kuda su krenule prema vrhu da spriječe nepr. nadiranje u pravcu Bigine Ograde. Neprijatelj je sa jednom kolonom prošao od Visibabe u pravcu Vreline da nije bio zapažen usled guste šume sve dok nije došao do kote 943; tu je na njega otvorena jaka vatra i krenuli su bataljoni napred, međutim on se odmah bacio ispod kote i prebacio se na kotu 940 sa par mrtvih i ranjenih koje su nosili. Misleći da je neprijatelj sav prošao sa Visibabe, krenuli smo sa bataljonima u streljačkom stroju prema koti 901 sa namjerom da napadnemo neprijatelja koji bi eventualno kretao prema G. Babinom Potoku preko navedene kote. Neprijatelj nije uopće držao kotu i kada je opazio nas na koti, tj. kada smo

E ³ Vidi dok. br. 90.

⁴ Vidi dok. br. 20.

otvori vatru na njega u prolazu cestom, počeo je da tuče jakim art. i bacačkom vatrom. Poslije jednog sata bataljoni su krenuli rubom šume da napadnu neprijatelja koji se penjao u koloni na kotu 940. Pošto nismo mogli da prelazimo čistinu polja kod Vreline stoga smo otvorili vatru sa ruba šume sve dok se neprijatelj nije prebacio na drugu stranu brda gdje mu nije smetala naša vatra. Borba je i dalje bila oštra na **Cudinu** Klancu i stoga smo krenuli sa ova dva bataljona u pravcu Crnog Vrhla kota 923, međutim **kada** smo izbili na cestu sjeveroistočno od Vreline za jedan km., naišli smo na jedan trag gdje se jedna neprijateljska kolona spustila preko Bigine Ograde i prošla sa istočne strane kote 940 gdje se nalazio bat. II brigade, koji se posle borbe povukao prema Crnom Vrhlu. Radi nepoznavanja šta je sa ovom kolonom i kamo je krenula, bataljoni su se bacili sjeverno iznad ceste i izbili na kotu 962 gdje smo uhvatili vezu sa jedinicama III brig. VIII div., koji su nam javili da su njihova dva bataljona krenula prema koti 940 da napadnu neprijatelja sa te strane. Bataljoni su se povratili kroz jedan sat na čiji smo povratak i mi čekali radi toga što nam je vojska bila dosta umorna i trebala je hrana da dođe na to mjesto: oni su izjavili da se neprijatelj nalazi u selu i loži vatre, a oni su krenuli **za** Plitvički Leskovac. II bataljon koji je bio pozadi, krenuo je preko Crnog Vrhla za Končarov Kraj, dok su IV bat. i II brigada ostali na Crnom Vrhlu, s time da upute jedan vod koji će ispitati selo i prema tome ukoliko se neprijatelj povlači ili se povukao, da se krene u tom pravcu. Komandant i zam. komesara koji su se nalazili sa ta dva bataljona krenuli su preko Plitvičkog Leskovca **za** K.^{fi} Kraj gdje se nalazio veći dio brigade. Dolaskom u Plitvički Leskovac i javljanjem Divizije preko telefona, dobili smo naređenje da se bataljon povuče sa Končarovog Kraja, pošto je neprijatelj odstupio. Kuriri, koje smo uputili, nisu mogli da pronađu bat. preko noći, već sutr oko 10 sati. Patrola koju je bataljon upućivao za ispitivanje, naišla je pod kotu 940 i zapucala na istu od kuda je, kao odgovor, dobila od našega osiguranja par metaka, tako da kada se povratila bat. nije znao šta je sa neprijateljem, dok nije dobio naređenje za pokret prema Končarovom Kraju, kao i bat. II brigade koji je krenuo prema Selištu, a nalazio se pod komandom našega štaba.

III bataljon je zaposio Cudin Klanac u 7 sati i kr kratko vrijeme prihvatio borbu sa neprijateljem, koji je doša šumom preko Metle i tenkovima cestom. Bataljon je staln trpio veliku art. i minobacačku vatru od koje je imao dos

⁵ Bogdan Mamula

⁶ Končarov

velike gubitke, tako da je iz mitr. voda i 1. čete bilo izbačeno iz stroja preko 15 boraca i oni koji su ranjene nosili. U 17 sati bataljon je dobio smjenu od I bataljona, koji se povratio iz šume gdje je bio razbijen od neprijateljske zasjede.

I bataljon koji je spao pod komandu II brigade, krenuo je od Cudinog Klanca u šumu sa zadatkom da napadne neprijatelja ostalim snagama II brigade od jugozapadne strane ceste. Bataljon je kretao u koloni kroz šumu gdje je naišao na neprijateljsku zasjedu koja ga je pustila na par koraka i raspalila po koloni. Tom prilikom su poginula dva druga, dok se jedan broj razbježao i povratio osim vodnika, delegata i p.mitraljesca sa p.mitr. Jedan borac i zam. komesara bataljona bili su uhvaćeni, a zam. kom. se iščupao iz ruku te pobjegao, dok je i taj borac kroz jedan sat iskoristio vatru, koju je poslije jedna četa istog bataljona otvorila, i uspio da pobjegne. Povratkom bataljona iz šume, zaposio je kote sjeverno od ceste prema Končarovom Kraju, sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje ili spuštanje sa kote južno od ceste (Kosa). U 17 sati bataljon je dobio zadatak da smjeni dvije čete III bataljona na Čudinom Klancu, pošto su ove imale gubitke i bile su slabe za držanje položaja. Bataljon je držao taj položaj do 19 sati kada je neprijatelj odstupio.

Zadatci koji su bili postavljeni pred ovu brigadu nisu izvršeni, pošto se nije predviđalo da će neprijatelj sa jačim snagama da otpočne sa prodiranjem na naše položaje. Ostali zadatci koji su bili postavljeni, poznavajući situaciju izvršavali su se, osim I bataljona koji je svojom krivnjom bio razbijen, tj. jedna četa koja je kretala napred.

Zaplijenjene su jedne cipele i jedno čebe kao i 70 metaka od jednog ustaše koji je ostao mrtav. Gubitci neprijatelja u ovoj borbi koliko se moglo ustanoviti dosta tačno: do 50 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 9 mrtvih, među kojima komandant I bat. Đuro Ivošević, komandant III bat. poručnik Stipe Karakaš, stariji vodnik Pskaš Luka, delegat Maravić Nedjeljko. Ranjeni 28 boraca, među kojima komesar I bat. Grgurić Tugomir, komandir čete Gostović Dušan, komesar čete Blažina Vinko, zam. komesara čete Maljković Bogdan, vodnik Jugo Anton, desetar Lisac Mirko. Nestalih u ovoj borbi 3 borca.

Gubitci u oružju: jedan p.mitr., 6 pušaka i municija od istoga oružja. Uništeno 30 komada mina za mali bacač od topovske granate.

Utrošeno municije za »Bredu« 1.200 komada, za tal. p.m. i puške 1.500 komada, za mauzer 400 komada i mina za laki bacač 20 kom., mina za teški bacač 46 kom. koje su efikasno padale.

Dobro se držao III bataljon koji je pod jakom art. i bačakom vatrom održao položaje. Istakao se Stab bataljona, a naročito komandant koji se herojski držao među borcima obilazeći polazaj i govoreći da se ne dižu, dok se on sam nije toliko sagibao i tako je poginuo; pojedinci su se istakli kao: vodnik mitr. voda Kajfeš Marijan, kao borac i rukovodioc desetar poginuli Soštarić Josip, desetar ranjeni Jugo Anton, koji je, na naređenje komesara bat. da nepr. može preći samo preko mrtvih, rekao: »preko mene neće«, od boraca Lovrić Ivan, niš. nu »Bredi«, i vodnik II čete Felker Vlado.

Naređenja koja su izdavata od strane ovog štaba, nisu bila toliko ispravna, jer smo ostavili IV bataljon na položaju ispod Crnog Vrh a i nismo krenuli u pravcu G. Babinog Potoka. Razlog je bio što smo prilikom povratka bataljona VII div. zaključili da se bataljon ostavi na tom položaju dok mu ne stigne hrana, međutim trebali smo krenuti prema G. Babinom Potoku i nepr.

Greške kod štabova bataljona bile su kao i prilikom svake borbe da se ne posveti pažnja ukopavanju boraca na položaju kao i slabo držanje nižeg kadra kao rukovodioca.

Veza u ovoj borbi nije zadovoljila, kako sa višim štabovima tako i između jedinica; razlog je neprijateljski prodor preko šume i tako nismo smjeli uputiti neku patrolu koja bi mogla da nastrada kao dosta slaba za borbu.

Taktički i borbeni postupci nisu bili u vezi razvoja situacije, pošto se neprijatelj povukao bez našega gonjenja i pritiska.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

KOMANDANT. MAJOR: I

? nišandžija

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 3. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD HUMA¹

**STAB
i BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG
NOV i POJ**

Dne 3. V 1944. u 19.10 h.
Oper, broj 53/44.

Operativni izvještaj

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

Jedinice naše brigade nalazile su se na odmaranju 1. V 1944. u selima Trgovišće — Hrašćina. Neprijatelj je iz uporišta pokušao da se probije ka pravcu naših položaja.¹

Jedinice naše brigade zauzele su slijedeće položaje:

I bataljon zauzeo je položaj iznad groblja i preko ceste do šumarka pod Hrašćinom, sa zadatkom da spriječi eventualno nastupanje neprijatelja cestom sa pravca Huma. Iz tog razloga bio je pojačan sa protukolskom puškom.

II bataljon bio je u brigadnoj rezervi i sa jednom četom držao je kotu 251 kod crkve.

III bataljon sa jednom četom smjestio se je na cesti kod Huma sa zadatkom da kontroliše cestu Paka — Bisag, kao i da kontroliše prilaz hrptom Gorjanske šume. Jedna četa ovoga bataljona nalazila se je na koti 365 šuma Cerje od 4 do 9 h sa zadatkom da štiti lijevi bok I bataljona brigade »Braće Radića«,³ koji se je nalazio na koti 308 u zasjedi: do 10 h trebao je ostati

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/3, k. 1210.

³ U dnevnom izvještaju PTS od 2. maja 1944. o tome piše: »Tekom dana 1. V. 1944. izvršen je pothvat na području Podrute — Kraljevec — Hrašćina — Trgovišće — Hum — Podrute, j.j. zap. Varaždin.

Neprijateljski gubitci: 51 mrtav i 6 zarobljenih. Zarobljen je 1 teški bacač, 1 teška trojnica, nekoliko strojopušaka i više pušaka. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena«. (Vidi dok. br. 173 u ovoj knjizi i dok. br. 1/268—26. k. 112, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

* Vidi dok. br. 70.

na tom položaju. Preostala četa ovoga bataljona nalazila se je na hrptu kose ispod kote 428 duž puta, koji vodi ka Trgovišću. IV bataljon osiguravao je od pravca Vrbova ka Trgovišću iznad Domoveca lijevo i desno od puta.

Teren djelomično pokriven šumom i brdovit.

Neprijatelj je naišao u tri pravca od Kamene Gorice do Borja (Madžarevo) ka koti 308, gdje se je nalazio bataljon brigade »Braće Radića«, potisnuo ga, potom našu četvu na koti 365, tada smo izvršili pregrupisanje snaga po čukama iznad Trgovišća sve do kote 428. U isto vrijeme neprijatelj nadire od pravca Pake sa dvije satnije ustaša pojačane sa tri tenka dobro organiziranim pobočnicama ka Humu, gdje izbacuje našu 3. četvu III bataljona sa položaja. Ova četa dijelom se je povukla ka Hrašćini, a dijelom preko Radešića za Kalnik.

Borili su se I, II, III bataljon te bataljon brigade »Braće Radića«.

Neprijatelj, vjerojatno Boban-ustaše (jer su izvikivali: napred Bobanovi!), jačine jedne bojne oko 600, zapovjednik' nepoznat, dobro naoružani automatskim oružjem.

Pregrupisavši snage nakon donijete odluke, dvije čete II bataljona zauzele su položaj na kosi iznad Kraljeveca i time I se spojile sa krilom III bataljona; u produženju ovoga bio je bataljon brigade »Braće Radića« ka koti 428. [gdje] smo zastavili nadiranje neprijatelja. Potom je izvršen manevar sa II i III bataljonom. Neprimjetno smo se podvlačili ka koti 428 i to u dvije kolone, a jedan vod I bataljona uputili smo još prije toga u Hum, da markira napad na neprijatelja u Humu s ciljem da pažnju neprijatelja skrenu na sebe. Podvukavši se kaj koti 428, nakon kratkog prepada, neprijatelj je odstupio pravcem ceste Paka — Novi Marof.

Cilj je postignut tek u drugoj fazi borbe. Koliko je gubi-1 taka imao neprijatelj nije nam poznato, ali po pričanju seljakaj samo jedna nepr. kolona odvezla je osam kola izbačenih iz stroja.

Naši gubici: 3 mrtva druga, ranjenih nema. dok je 19 drugova iz 3. čete III bataljona sa politkomesarom te čete od-1 stupilo pravcem Kalnika. Od materijala izgubljen je 1 teški mitraljez. Utrošeno je oko 2.500 metaka municije.

Prilikom zauzimanja položaja pokazalo se je, da Štab III bataljona nije vodio dovoljno računa o smještaju teškog mitraljeza. Niži rukovodioci u tom bataljonu pokazali su se nedorasli svom zadatku, jer nisu smjeli dozvoliti, da ih neprijatelj iznenadi i odbaci u pravcu koji je njemu najbolje konvenirao. Elastičnost Štaba III bataljona je slaba, jer se je

teško prilagodio novostvorenoj situaciji. Dok u drugoj fazi borbe situacija se je promijenila time što smo neprijatelju parirali protuakcijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
Luka Juras

Komandant:
poručnik
Alojz Kovačić

BR. 19

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 3. MAJA 1944.
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA NA POD-
RUČJU TURJANSKOG¹**

STAB I BRIGADE XXXV DIV.
3. V 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Na dan 30. IV 1944. brigada je bila sa jednim bataljonom u Kuzmanovači, 3 bataljona u Trnovcu na odmoru. Istog dana u 8 časova ujutro obaviješteni smo od II bataljona II brigade da se neprijatelj¹ kreće iz pravca Duman — Mašić Budžak — Bobiće — kota 843, te smo odmah izdali naređenje II bataljonu da krene pravcem Trnovac — Zivulja i napadne neprijatelja na navedenom pravcu. Bataljon je izvršio pokret u 9 sati i sukobio se sa neprijateljem na liniji Štampar — kota 1045 — kota 843. U 11 sati Štab brigade primio je telefonsko naređenje da sa cijelom brigadom krene u pravcu neprijatelja sa zadatkom da ga napadne i protjera. U 12 sati brigada sa dva bataljona i pratećom četom nastupnim mršem krenula je iz Trnovca prema Zivulji, a IV bataljonu u Kuzmanovači izdato

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 9—12/6, k. 1234.

² Vjerovatno dijelovi Trideset prve i Trideset četvrte ustaške bojne koje su bile raspoređene na području Perušića i Ramljana (vidi tom V. knj. 26, dok. br. 146).

je naređenje depešom da krene odmah pravcem Kuzmanovača — Lulici — Jurkovići — zapadno od Čanka i napadne neprijatelja s leđa. II bataljon, koji se sukobio u 11 časova energičnim nastupanjem uspio je podići na blisko odstojanje i kod neprijatelja stvoriti zabunu prisilivši ga na panično povlačenje koji je ostavljao pri tome na položaju mrtve vojnike i materijal. Bataljon, pošto je odbacio neprijatelja sa kota 1045 i 843, nije nastavio gonjenje pokretom nego samo vatrom. Štab brigade sa dva bataljona izašao je na Zivulju u 13.30 časova kada je već neprijatelj bio protjeran, te su se bataljoni smjestili u Hrkalovićima i Bobićima.

IV bataljon na putu od Kuzmanovače susreo se i sukobio sa neprijateljem koji se nalazio kod Lulića — kota 834. Borba je bila na vrlo bliskom odstoju. Bataljon je bio angažovan u borbi sa dvije čete, a treću četvrtu postavio je kao rezervu koja se nalazila na koti 917. U prvom momentu bataljon je uspio odbaciti neprijatelja ali nije iskoristio njegovo odstupanje nego je neprijatelj ponovo izvršio protivnapad na kotu 834 gdje mu je uspjelo odbaciti naše snage. Poslije 4 sata borbe bataljon jakim protunapadom uspio je odbaciti neprijatelja koji je odstupio u pravcu Ramljana. U međuvremenu, dok je bataljon vodio borbu, Štab brigade izdaje naređenje III bataljonu da krene sjeverno od Čanka i udari neprijatelja s leđa. Bataljon je krenuo od Bobića u 6 sati no na putu je doznao da je naš IV bataljon odbacio neprijatelja i dolazio u sastav brigade te se stoga vratio i on u pravcu logorovanja brigade, s time što je uputio s komesarem I čete jedan vod na kotu 936 da osigura prolaz glavnih snaga, a dao mu naređenje kada glavnina bataljona dođe na bezimenu kotu kod Malog Čanka da i oni krenu za bataljonom. Pored toga saopćio mu je znakove raketom, i to: bijela raketa, puštena pravo u vis značila je zbor čitavog bataljona. Štab bataljona, kada je sišao u Mai Čanak, dao je znak raketom, no vod i dalje nije došao u sastav. Tada je Štab bataljona uputio oficirsku patrolu na kotu 936 da povuče pomenuti vod, a pošto vod nije bio na pomenutoj koti, patrola se vratila u sastav glavnine. Štab po drugi put daje znak za zbor ali i dalje vod nije došao u sastav. Tada je štab odlučio da sa glavninom bataljona krene prema brigadi (Zivulji). Po izjavi komesara I čete, koji je bio SE tim vodom, oni su se sa kote 936 prebacili na kotu 1075 i poslije spustili se u kuću istočno od kote 694 odakle su se uputili za bataljonom prema Grabaru u 4 časa. Prilikom izlaska na Grabar ugledali su jednog vojnika koga su pitali »tko je gore?« Isti je odgovorio: »I četa IV bataljona I brigade«. Pošto je taj bataljon prije dva sata prošao tim pravcem, oni

su to povjerovali i uputili se na Grabar. Međutim na Grabaru se nalazio neprijatelj koji je vod pustio na vrlo blisko odstojanje i osuo ga bombama i jakim puščanom i mitraljeskom vatrom. Vod je bio razbijen i pretrpio je gubitke od 2 mrtva i 1 ranjenog. Među mrtvima nalazio se i desetar koji je ujedno bio i puškomitraljezac, te je p.mitraljez ostao sa njime na istome položaju.

Na dan 1. V 1944. brigada je bila smještena kod Bobica i na Zivulji. Između 30. IV i 1. V neprijatelj je u toku noći uspio da prođe kroz naše položaje i zavladao Lisinom (k. 1182), a sa jačim snagama išao je od Čanka kroz Korito u pravcu Trnovca gdje su ga primijetile snage našeg II bataljona i o tome obavijestile Stab brigade. Raspored brigade bio je sljedeći: I bataljon da napadne neprijatelja preko Gradine — Sječivice, neprijatelja koji se nalazio na Metli, a po zauzeću Metle da produži dalje napad i gonjenje neprijatelja na sektoru prema Babinom Potoku. II bataljon dobio je zadatak da zaposjedne položaj iznad Bobića i Zivulje prema Čanku na kote 843 i bezimenoj koti, levo da održava vezu sa izviđačkom četom koja se je nalazila na bezimenim kotama. III bataljon dobio je zadatak da bude brigadna rezerva pozadi I bataljona i II bataljona II brigade. Bataljon je krenuo u 8 časova po zadatku. IV bataljon dobio je zadatak da se prebaci u Kuzmanovaču i da drži tamo položaj. Prateća četa dobila je zadatak da krene u pravcu Lisine te po potrebi tuče Lisinu i potpomogne naš I bataljon i II bataljon II brigade.³

Po obavještenju II bataljona da se neprijatelj kreće u pravcu Trnovca, Stab brigade preduzeo je sljedeći manevar: I bataljon ostaje na istom zadatku. II bataljon ostaje na kotama iznad Zivulje, s tim da tuče neprijatelja i manevriše sa svojim snagama. III bataljon dobio je zadatak da se što prije prebaci preko kote 834 sjeveroistočnim stranama sela Trnovca te da se baci bočno neprijatelju koji se je nalazio na Ciceru, što je bataljon odmah i učinio. IV bataljon ponovno je dobio zadatak da napadne na neprijatelja na kotama 1045 i 1071, pošto se bataljon nije mogao prebaciti u Kuzmanovaču. Prateća četa je dobila zadatak da sa bezimene kote iznad Zivulje potpomogne III i IV bataljon u izvršenju zadatka te da tuče kote na kojima se nalazi neprijatelj.

Uz pomoć teških bacača III i IV bataljon uspjeli su da odbace neprijatelja na polaznu bazu nanijevši mu osjetljive gubitke. II bataljon ostao je čitavo vrijeme na istim kotama pošto je bio ugrožen od neprijatelja koji se je kretao od Božića i Hinića. I bataljon je potpuno odbacio neprijatelja sa Lisine

* Vidi dok. br. 20.

nanijevši mu gubitke, a zatim se povratio u svoju bazu. Likvidiravši Metlu, Štab bataljona, po vlastitoj inicijativi, sa dvije čete napada neprijatelja na Lisini i odbacuje neprijatelja nanijevši mu gubitke, te se povratio u svoju bazu bez naređenja, umjesto da nastavi gonjenje neprijatelja prema Babinom Potoku. Dobiveno je naređenje da se udari bočno na neprijatelja u Babinom Potoku te da olakša našim snagama⁴ koje vode borbu na tome sektoru, ali pošto se je I bataljon povukao sa toga sektora, to je izdato naređenje štabu III bataljona da krenu sa bataljonom i udari neprijatelja. Bataljon je krenuo prema dobivenom zadatku, II bataljon je dobio isti zadatak kao i III, no isti se odmah natrag povratio pošto je depešom javljeno da nije potrebno pošto je neprijatelj odstupio. Neprijatelj se je povukao u svoju polaznu bazu u 20 časova. Prilikom povlačenja istom su nanoseni osjetljivi gubitci.

Ishod borbe:

U toku ove dvije borbe neprijatelj je imao 25 mrtvih i veći broj ranjenih, samo nije poznat broj, od poginulih jedara oficir.

Zaplijenjen je jedan telefon, 6 km. kabla, 1 mazga sa samarom, jedan ham, 10 čebađi, 8 šatorskih krila, 7 porcija, 3 ustaške kape, 10 ranaca, 800 metaka, 4 okvira za Z. B. p.mitraljez, 1 redenik za šarac, 20 bombi.

Sopstveni gubitci: 4 mrtva među kojima desetar u III bataljonu drug Kolak Ivan, ranjeno je 9 drugova od kojih tri lakše te su ostali u svojoj jedinici.

Izgubljeno oružje: 1 p.mitraljez.

Pokvarenog oružja nije bilo.

Utrošeno municije: 3.350 metaka po svim pješadijskim oruđima, 32 mine za teški bacač 81 m/m, 4 granate za top 37 m/m, 4 mine za mali bacač.

Kritički osvrt: U toku ovih borbi sve su se jedinice dobro držale, a nedostaci u toku samih borbi bili su slijedeći, kod I bataljona, što se je povukao sa Lisine i ostalih položaja bez naređenja u Zivulju, a nije nastavio gonjenje neprijatelja po zadatku i da potpomogne naše snage koje vode borbu u Babinom Potoku. Kod II bataljona, pri odstupanju neprijatelja prema Čanku nije nastavio gonjenje neprijatelja vatrom i pokretom nego je ostao sa snagama na položaju, a neprijatelja gonio samo vatrom. IV bataljon, po zauzeću kote 1071 i 1045, nije pristupio energičnom gonjenju neprijatelja prema Čank koji je odstupio kroz Canačka Korita, već je ostao na pome-

⁴ Odnosi se na Drugu brigadu Trideset pete divizije (vidi dok. br. 20).

nutim kotama a neprijatelja gonio samo vatrom. Da su II i IV bataljon bili energičniji u gonjenju neprijatelja vatrom i pokretom, neprijatelj bi bio pretrpio mnogo veće gubitke. U toku ovih borbi nije se naročito nitko istakao koji bi se mogao istaknuti i služiti za primjer.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar: Oper. of. poručnik Komandant, poručnik:
N.³ Drakulić **Bog.**⁶ **Podkonjak** **M.**⁷ **Koprivica**

(M. P.)

Prilog: 3 liste gubitaka

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 3. MAJA 1944.
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBI KOD SELA
BABIN POTOK"**

**ŠTAB
II BRIGADE XXXV DIVIZIJE
XI KORPUSA NOVJ
Br. si.
3. maja 1944. g.**

Operativni izvještaj o
vođenoj borbi na dan
1. maja 1944. g.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Dostavljamo vam operativni izvještaj o vođenoj borbi jedinica ove brigade sa neprijateljem na dan 1. maja o.g. u slijedećem:

⁵ **Nenad**
⁶ **Bogdan**
⁷ **Mirko**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 9—116.

Jačina i raspored neprijatelja:

Na sektoru Perušić — Crna Vlast — Vrhovine i okolnim kotama neprijatelj² ovladao i utvrdio se na tim položajima, da bi organizirao sigurnost garnizonu u Vrhovinama.

Jačina neprijatelja je oko 600 vojnika pojačanih sa nekoliko poljskih i haubičkih baterija, zatim nekoliko teških bacača, bornih kola, blindiranih kamiona. Naoružanje neprijatelja u automatskom oružju: nepoznato.

Jačina i raspored naših snaga:

Naše jedinice nalaze se na sektoru željeznička stanica Rudopolje, Borić Selište, Donji Babin Potok (Metla), Turjanski pa prema Ljubovu.

Naoružanje naših snaga je dovoljno prema brojnom stanju.

Zadatak naših snaga" za 29. IV o. g.:

Da napadnu neprijatelja na koti 944, 913 i Perušić unište i ovladaju sa istim masivom. Poslije zauzetog masiva utvrditi se na istom i čekati na daljnje zapovijesti.

Naš I i III bataljon, pojačani sa vodom bacača, stavljeni su pod komandu Štaba VIII divizije sa zadatkom da pomognu jedinicama VIII divizije ovladati sa navedenim masivom.⁴ III bataljon imao je zadatak da izvrši pokret 29. o.m. u 9 sati iz Borić Selišta pravcem istočno od kote 996, zatim Bigina Krčevina—kota 1152 sjeverno od željezničke pruge Rudopolje—kota 1039, Odanova Kosa (k. 1035). U pokretu, zadatak bataljona je da pročisti teren i osigura plasiranje baterije sjeverno od željezničke pruge Rudopolje.

Dolaskom na kotu 1035 dobro se utvrditi i onemogućiti neprijatelju iz Vrhovina da dođe kao pojačanje napadnutom neprijatelju, kao i ukoliko neprijatelj napusti masiv i počne dostupati, da se spusti na kotu 766 i tuče bočno neprijatelja pri odstupanju.

I bataljon, koji je držao položaje Metla, imao je zadatak da napada neprijatelja na koti [913] (Perušić) sa jugozapadne

¹ Navedene položaje držale su tada slijedeće neprijateljske jedinice: Izviđački odred i Treći bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije, Devetnaesta. Trideset prva i Trideset četvrta ustaška bojna (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 127 i Istorijat 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

» i * Vidi dok. br. 24 i 90.

strane i osigura poljsku bateriju, koja se je nalazila u zapadnom dijelu Gornjeg Babinog Potoka. Vod teških bacača **plasiran** je zapadno od kote 901 sa zadatkom da tuče kotu 913.

Početak napada i tok borbe:

29. IV o.g. borba je trebala otpočeti u 18 sati, međutim zakašnjenjem prilaženja jedinica borba je otpočela u 23 sata. **Borba** je bila kroz čitavu noć. Sa kotom 944 ovladato je oko 24 sata. Dalje je borba uslijedila za kotu 913 i Perušić, koja **nije** uspjela. Također 30. IV o.g. neprijatelj je napadat na koti 913 bez uspjeha; poslije neuspjelih napada jedinice VIII divizije, kao i naš III bataljon povukli su se na svoje polazne **položaje**.

Gubitci neprijatelja:

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati, pošto naši bataljoni nisu direktno napadali neprijatelja već imali sporedne zadatke.

Gubitaka na našoj strani u ljudstvu nije bilo, tj. nestao je jedan drug sa puškomitraljezom, na kojeg se još uvijek računa da će se vratiti pošto je vrlo dobar borac, kao i politički pouzdan.

Gubitci u oružju jesu: jedan mali bacač, prilikom iznenađenja čete III bataljona, koja je imala zadatak da pročisti zapadne padine kote 1152 prema pruži. Dočekao ih je neprijatelj u zasjedi, te u momentu iznenađenja nije se znala snaći već doživjela rasulo i tu je pomoćnik nišandžije bacio bacač. Ostalo oružje je u cijelosti.

Utrošak municije:

Po pješadijskim oružjima 150 metaka, mina za mali bacač 40, mina za teške bacače 86 kom.

Borba 1. V 1944.:

Neprijatelj se nalazi kako je to naprijed navedeno. Naše snage nalaze se: Borić Selište, zatim zapadni dio Gornjeg Babinog Potoka (Metla), Turjanski Klanac.

Zadatak bataljona je da zatvara ovaj pravac na oslobođeni teritorij.

Tok borbe:

Oko 5 sati neprijatelj je napadao iz više pravaca sa nepoznatom jačinom njegovih snaga. Neprijatelj je uspio da po-

tisne snage naše brigade i brigade XIII divizije do Čudinog Klanca i Crnog Vrha.

Borba je vođena od navedenog vremena pa do 7 sati na večer. Neprijatelj je bio nadmoćniji u svojoj artiljeriji, što mu je to uspjelo odbaciti naše snage na navedene položaje.

Povlačenje naših snaga sa položaja na položaj nije bilo vojnički uslijed toga što je neprijatelj uspijevaio da natkriljuje i baca se u bokove našim jedinicama.

Gubitci neprijatelja:

Gubitci neprijatelja su 14 mrtvih i oko 30 ranjenih; isti podatci provjereni su preko boraca i komandnog kadra, koji su dosta tačni.

Naši gubitci:

Naši gubitci su jedan mrtav, 7 ranjenih i 7 nestalih, od kojih će se još neki vratiti.

Gubitaka u oružju nije bilo sem ovih 7 pušaka, koje su nosili nestali, a zarobljen je jedan sanduk municije (300 komada) za šarac.

Kritički osvrt po svim borbama u ovom operativnom izvještaju:

Uvijek se dešava da u svakoj borbi doživljujemo nepotrebne žrtve prilikom povlačenja ili nastupanja. Pored upornog rada i ubjeđivanja na poučena iskustva: kako da se komanduje sa jedinicama u povlačenju, kao i nastupanju, ali kroz borbe, vidjelo se je da naš rad nije polučio neki uspjeh, već se dešavaju uvijek iste stvari: kada se napuste položaji niko sa nikim ne komanduje i ne vidi se vojničko držanje kod rukovodilaca a kamoli kod boraca.

Jedan od najvažnijih problema u našoj brigadi jeste održavanje kontakta sa neprijateljem, tj. osiguravanje svojih predstražarskih položaja, da se ne doživi iznenađenje od strane neprijatelja. Kroz sve borbe neprijatelj uspijeva da nas napadne iz onog pravca odakle je to njemu povoljno, pa i ako smo mi naređivali nižem komandnom kadru da obrati naročitu pažnju na taj sektor.

Uzajamno potpomaganje, manevriranje snagama, izvještavanje, čuvanje oružja, također u ovim borbama nije bilo vojnički već je također komandni kadar podbacio potpunoma.

Mišljenja smo da bi naš II bataljon, kao i I kontrolisali između prostora onako kako je to naređeno u zapovijesti, da

se ne bi doživilo onakvo odstupanje kako se to doživilo kod našeg I i H bataljona III brigade na južnom dijelu Gornjeg Babinog Potoka.

Sadanje stanje u našoj jedinici je onako kako je to u operativnom izvještaju od 27. aprila o.g. navedeno.⁵ Napomena: Utrošak municije 1. V o.g. po pješadijskim oružjima je 7.350 komada, 60 mina za male bacače, 78 mina za teške bacače, za protukolske topove kalibra 47 mm 90 granata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Antić Uzelać

(M. P.)

Komandant, kapetan:
Ivošević⁶

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 4. MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 22. MARTA DO 22. APRILA¹

Op. br. 130/44
4. V 1944.

GLAVNOM ŠTAB NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj
o izvršenim akcijama
Diverz. bataljona

II Diverzantski bataljon u vremenu od 22. III do 22. IV 1944. izvršio je slijedeće akcije:

22 III. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa novomobilisanim ustašama.² Prema podacima bilo je ukupno 250

⁵ Redakcija ne raspolaže tim izvještajem.
• Miloš

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—1/6, k. 426 A.

² U dnevnom izvještaju zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23. marta 1944. o toj diverziji piše: »Na pruzi Zagreb — Karlovac 22. III u 08.18 sati između ž.p. Leskovac i Zagreb putnički

ranjenih i mrtvih Nijemaca i ustaša. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 vagona su oštećena. Promet je stajao 24 sata.

22. III. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, između Bos. Krupce i Grmuše, dignut je u vazduh 1 oklopni vlak. Oštećena su tri vagona. Promet je stajao 12 sati.
23. III. 1944. Na glavnoj cesti Zagreb — Vel. Gorica susrela se jedna desetina 3. čete sa jednom jačom ustaškom patrolom u jačini od 20 ljudi. Naša desetina otvorila je vatru na ustašku patrolu na što ; su se ustaše razbjegle i zaplijenjeno je nešto rezervnih odjevnih predmeta i 2000 kuna. Neprijatelju je stiglo pojačanje i naša desetina raela se povući ne ustanovivši točno rezultate borbe. Gubitaka na našoj strani nije bilo.
24. III. 1944. Na putu kod s. Dragonožec jedna desetina 3.1 čete imala je borbu sa čerkeskom patrolom. Ubi-] jen je 1 Čerkez i zaplijenjen 1 konj sa cijelom ratnom spremom. Naši nisu imali gubitaka.
25. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Staze, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Podaci o ovome nisu se mogli prikupiti.³
- 26 III. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Sunje, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva, 3 vagona. Nije se mogao ustanoviti broj mrtvih i ranjenih neprijatelja. Promet je stajao 20 sati.
26. III. 1944. Na cesti Skakavac — Karlovac dignut je u vaz-] duh 1 voz duljine 30 metara koji je potpuno' uništen.⁴
26. III. 1944. Na pruzi Sunja — Bihać, između Majura i Kostajnice, dignuta su u vazduh 2 vagona i potpuno uništena. Promet je stajao 12 sati.⁵
27. III. 1944. Na pruzi Karlovac — Zagreb, između Jaske i • Zdenčine, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak.⁶ Uništena lokomotiva sa cijelom kompozi-

vlak je naletio na minu. Lokomotiva i službena kola su se prevrnula, a 4 putnička kola su teže oštećena. Poginulo je 16 osoba (od toga 1 ustaša, 2 domobrana i 1 njemački častnik). Teško je ranjeno 47, a lakše 70 osoba.« (Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 155.)

» Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 158.

* Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 162.

⁵, ⁶, ⁸ i ' Vidi operacijski dnevnik Grupe diverzantskih odreda; NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4. k. 121.

čijom. Podaci o mrtvim i ranjenim nisu se mogli dobiti. Promet je stajao 36 sati.

27. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Sv. Klare, dignut je u vazduh njemački transportni vlak." Uništena je lokomotiva, a tri vagona su teško oštećena i bačena iz kolosjeka. Prema podacima bilo je 2 mrtva i 3 ranjena. Promet je stajao 18 sati.
27. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Remetinca, dignut je u vazduh neprijateljski vlak. Podaci nisu se mogli dobiti.⁸
27. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, dignut je u vazduh jedan vlak.⁹ Podaci se nisu mogli dobiti, jer je vlak naišao na minu kada su drugovi izbačeni iz akcije.
29. III. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, između Blatne i Čađavice, dignut je u vazduh vojni transportni vlak. Uništena lokomotiva i 7 vagona. Mrtvih i ranjenih prema podacima bilo je dosta, ali se nije moglo ustanoviti. Promet je stajao 27 sati.
1. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh neprijateljski vlak. Podaci se nisu mogli dobiti.¹⁰
1. IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Rečica dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Mrtvih i ranjenih bio je veći broj. Uništena 2 oklopna vagona, a oštećena lokomotiva i 1 oklopni vagon. Podaci o mrtvim i ranjenim nisu se mogli dobiti, a promet je stajao 48 sati.¹¹
3. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, kod Grede, dignut je u vazduh transportni vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i cijela kompozicija od 10 vagona; vlak je dignut na jednom propustu od 8 metara duljine. Prema podacima bilo je 50 mrtvih i ranjenih preko 100 neprijateljskih vojnika i oficira. Promet je stajao 27 sati.¹²
3. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, kod Siska, dignut je u vazduh vlak sa vojskom i civilima. Uništena lokomotiva i tri vagona oštećena. Prema nepotpunim podacima bilo je 3 mrtva i 9 ranjenih. Promet je stajao 10 sati.¹³

¹⁰ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 151.

¹¹ Vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 153.

¹³ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 154.

4. IV. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica u suradnji sa I brigadom VII divizije dignuto je u vazduh 2 km želj. pruge. Promet je stajao više dana.¹⁴
5. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona. Broj mrtvih i ranjenih nepoznat. Promet stajao 10 sati.¹⁵
6. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Kostreša, dignut je u vazduh vlak sa radnicima, koji su išli u pomoć srušenom vlaku kod Staze. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 3 vagona su oštećena. Prema podacima bilo je 8 mrtvih i 16 ranjenih radnika. Promet je stajao 24 sata.¹⁶
6. IV. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Bos. Kru] dignut je u vazduh vlak sa neprijateljskim ranjenicima. Uništeno je 14 vagona, a oštećena lokomotiva i 3 vagona. Prema podacima bilo je 70 mrtvih, a 210 ranjenih. Promet je stajao 60 sati.¹⁷
6. IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Ogulin, između Duge Rese i Zvečaja, dignut je u vazduh oklopni vlak sa ustašama.¹⁸ Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Podaci o mrtvim i ranjenim nisu se mogli ustanoviti. Promet je stajao 12 sati.
7. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh vojni transportni vlak sa Nijemcima i Čerkezima.¹⁹ Uništena službena kola i 4 vagona. Mrtvih je bilo 16. a ranjeno 30. ; Promet je stajao 10 sati.
8. IV. 1944. Na pruzi Sunja — Banja Luka, kod Majura, presječena je pruga na 18 mjesta. Saobraćaj je stajao 12 sati.
- S. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Lekenika, u suradnji sa Turopoljsko-Posavskim odredom, presječena je pruga na osami mjesta. Promet je stajao 12 sati.
9. IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama.²⁰ Uništena lo-

¹⁴ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 155.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 156.

u i? j i8 vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Vojnoistorijsk instituta.

¹⁹ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 158.

w j si vidi dok. br. 2—4, k. 121. u Arhivu Vojnoistorijskog institui

- komotiva i 2 vagona. Nepoznat broj mrtvih i ranjenih. Promet je stajao 15 sati.
- 10 IV. 1944. Na pruzi Sunja — Bihać, kod Blatne, presječena je pruga na 3 mjesta u suradnji sa Banijskim odredom.¹
- IC IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak.² Uništena je lokomotiva i 5 vagona. Promet stajao 22 sata.
12. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Lenika, u suradnji sa Turopoljsko-Posavskim odredom presječena je pruga na 5 mjesta.²³
14. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Jaske, presječena je pruga na 17 mjesta u suradnji sa 1. četom Turopoljsko-posavskog odreda.⁴
12. IV. 1944. Na cesti Cazin — Ostrožac dignuta su u vazduh 3 teretna kamiona u suradnji sa VIII divizijom, kao i 1 tenk.²⁵
15. IV. 1944. Na cesti Cazin — Ostrožac dignut je u vazduh 1 kamion i 2 vojnička kola u suradnji sa II muslimanskom brigadom.
15. IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški vlak. Uništena lokomotiva i 6 vagona. Promet stajao 48 sati.²⁰
- 20 IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac između Horvata i Zdenčine presječena je pruga na 46 mjesta u suradnji sa Turopoljsko-posavskim odredom.²⁷
20. IV. 1944. U Karlovcu kod tvornice »Mustad« bačen je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 8 vagona. Po podacima bilo je 36 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je stajao 18 sati.

U svim ovim akcijama II diverz. bataljon utrošio je 526 kg raznovrsnog eksploziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, general-major:

^K Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 162.

⁸⁴ i ⁸⁵ Vidi dok. br. 2—4. k. 121, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁸⁶ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 166.

⁸⁷ Vidi tom V. knj. 26, dok. br. 171.

BR. 22

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE NOVJ
OD 4. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD
NA NJEMAČKI GARNIZON NA OTOKU ŠOLTI¹**

**STAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
4. V 1944.**

Z A P O V I J E S T br. 3

(Sekcija Šolta, Omiš 1 : 100000 jugosl. izdanje i eng. kopije)

Podaci o neprijatelju:

Poslije likvidacije neprijateljskih garnizona na Mljetu⁸ i Korčuli,³ položaj neprijateljskih snaga na ostrvima znatno je uzdrman. Neprijatelj se grupiše, na brzinu pregrupiše i utvrđuje.

Na otoku Šolti sada se nalazi oko 400—500 neprijateljskih vojnika.⁴ Smješteni su na Maloj Straži (kota 197), na koti 103 sjeverno od sela Grohote i u uvali Rogač. Detalji u priloženom informativnom izvještaju.⁵

Namjera neprijatelja:

Uporna odbrana utvrđenih uporišta na otoku Šolti radi obezbjeđenja saobraćaja Splitskim kanalom.

Naše snage:

I brigada ojačana jednim bataljonom i jednim vodom bacačke čete III brigade i jedna baterija brdskih topova 75 mm.

Naš zadatak:

Likvidacija neprijateljskih uporišta na Šolti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10—1/2, k. 1100.

* i ³ Vidi dok. br. 3 i 13 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 117, 120, 123 i 132.

¹ Šoltu su branile dvije ojačane čete 892. puka njemačke 264. pješadijske divizije (vidi dok. br. 29).

⁵ Vidi dok. br. 10—8'3. k. 1100. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

*Zapadna kolona:*⁶
3 bataljona i
bacačka četa,
komandant, kap.
Stupar.⁷

Napasti će i likvidirati Malu Stražu (kota 197), kotu 103, sjeverno od Grohota i Uvalu Rogač, pravcem napada uvala Šešula, kota 106—101 — selo Grohote.

Zona širenja: lijevo — kota 180 (Odar) — 173 (Strličina) — kota 185 (Gradina) i Rogač.

Zona širenja desno: kota 142 (Ograde) — trig 208 (Vela Straža) i kota 197 (Mala Straža), gdje će se spojiti sa jedinicama istočne kolone.

Istočna kolona
Dva bataljona i
jedan vod baca-
čke čete. Komandant kap. Truta.⁹

Napadat će sa istočne strane i potpomoći likvidaciju kote 197 (Mala Straža), kotu 103 sjeverno od Grohota i Rogač, pravcem napada: Uvala Senjska — kota 132 — selo Grohote.

Zona širenja desno: Maslinica — kota 48 — kota 101. Zona širenja lijevo: Tatinja — kota 165 (Križišće).

Artiljerija:
baterija brd. t.
75 mm, 4 oruđa.¹⁰

Iskrcat će se sa istočnom kolonom, a potpomagat će napad i likvidiranje Male Straže, Grohota i Rogača. Za vrijeme bombardiranja neprijateljskih uporišta na koti 103 i Rogaču od strane savezničkih aviona, tući će kotu 197.¹¹ Po završetku bombardiranja prenijet će vatru i tući će kotu 103 radi spriječavanja sređivanja neprijateljskih snaga. Dalji zadatak dobit će od štaba ove divizije na licu mjesta.

• Sastav zapadne kolone bio je slijedeći: Prvi i Drugi bataljon i Minobacačka četa Prve brigade i Treći bataljon Treće brigade (vidi dok. br. 62).

⁷ Bogdan Stupar je bio tada komandant Prve brigade.

⁸ U sastavu istočne kolone bili su: Treći i Četvrti bataljon Prve brigade i Minobacački vod Treće brigade (vidi dok. br. 62).

• Ljubo Truta je tada bio načelnik štaba Prve brigade.

¹⁰ Odnosi se na Drugu bateriju Prvog brdskog divizionu (vidi dok. br. 14—17, k. 1100—I u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

¹¹ Vidi dok. br. 62.

- Rezerva:* Zapadna i istočna kolona iz svog sastava odredit će po jedan bataljon kao rezervna na ovom odsjeku. Rezervni bataljon istočna kolone biti će ujedno zaštita artiljeriji.
- Mineri i pioniri:* Stab I brigade dat će u zadatak rminerskom vodu čišćenje i pronalaženje mina oko neprijateljskih uporišta. Za ovo će se lično starati štabovi i stvarno iskoristiti izvježbanost minera i upotrijebiti ih kao takove u ovoj akciji.
- Avijacija:* Ukoliko vremenske prilike dozvole, saveznička avijacija bombardirat će u 0600 časova neprijateljska uporišta na koti 103 i Rogaču, a mitraljirati kotu 197 (Malul Stražu). U toku dana u 1000, 1400 i 1600 časova saveznička avijacija vršit će izviđačke letove u cilju obezbjeđenja i zaštite : iz vazduha, kao i u cilju spriječavanja do- a laska pojačanja neprijatelju morskim putem. U međuvremenu saveznički lovci protivno vremenu će krstariti nebom. Od ugleda iz vazduha borce i oruđa maskirati pruga- "j davanjem terenu.
- Način izvođenja akcije:* Saveznička avijacija bombardirat će oko 30 minuta neprijateljsko uporište na koti 103, i a mitraljirat na koti 197. Iskrčavanje na otoku Šolti zapadne i istočne kolone biti će oko 2400 časa.¹² Jedinice će se prikupiti i podići polaznim položajima u najvećoj tišini i uz sve mjere opreza da ne budu opažene od neprijatelja. Na polaznim položajima sačekati dejstvo savezničke avijacije, i za vrijeme dejstva iste podilaziti na jurišno odstojanje, bacačima poduprijeti i do kraja dezorganizirati neprijatelja i brzim udarom iskoristiti neorganiziranost neprijateljske odbrane uslijed dejstva avijacije. Ukoliko se neprijatelj povuče u Rogač, opkoliti ga, tući sa kota 80 i 101. Na 1

¹² Istočna kolona je počela iskrčavanje 9. maja u 24,00 časa u uvali Senjskoj a zapadna kolona jedan čas kasnije u uvali Sešula (vidi dok. br. 62).

ove kote čim prije izbaciti odjeljenja sa automatskim oruđima radi spriječavanja neprijateljskog izvlačenja prema Rogaču. Obratiti pažnju na podilaženje, na međusobno potpomaganje jurišnih odjeljenja sa automatskim oruđem unutar samih strijeljačkih jedinica, potpomaganje pješadije bacačima, kao i potpomaganje artiljerijom pri likvidaciji jače utvrđenih neprijateljskih točaka.

*Izviđanje i
obezbjeđenje:*

Istočna i zapadna kolona odredit će osmatrače mora, radi blagovremenog otkrivanja eventualnog pridolaska pojačanja neprijatelju sa obale ili okolnih otoka. Zapadna kolona iz rezervnog bataljona odredit će i postaviti osiguranje prema o. Drveniku.

Istočna kolona iz rezervnog bataljona odredit će osiguranje na koti 237 radi osiguranja od pravca Brača kao i osiguranja luke Stomorske.

III brigada uputit će minerski vod pojačan do jačine 30 boraca na otok Brač i u zajednici sa Bračkim odredom minirati komunikaciju Sumartin — Nerežišće — Bobovišće radi onemogućavanja privlačenja neprijateljske artiljerije iz Sumartina i Nerežišća prema Bobovišću u toku trajanja akcije na Šolti.

*Organizacija
veze:*

Radi pravilne koordinacije i potpunog iskorišćenja potpomaganja napada bacačkom i artiljerijskom vatrom punu pažnju pokloniti stalnom i neprekidnom funkcionisanju veze. Istočna i zapadna kolona sa štabom divizije bit će povezane radiofonskim putem. Istočna kolona i artiljerija sa komandnim mjestom divizije povezat će se telefonskom vezom. Stab divizije sa otokom Visu bit će povezan radiofonskim i radiotelegrafskim putem. Radiofonska stanica na o. Visu nalazit će se na Humu i bit će povezana telefonskim putem sa Štabom mornarice.

Pored ove veze kolone između sebe, kolone unutar svojih jedinica, kolone i artiljerija sa štabom ove divizije bit će u stalnoj neprekidnoj vezi putem kurira. Za sprovođenje organizacije veze odgovoran je referent za vezu štaba ove divizije i isti će regulisati detalje o organizaciji veze zapoviješću, koja se prilaže.¹³

Odredbe o intendanturi:

Borce snabdijeti suhom hranom na ruke za dva dana. Pored izdate municije borcima na ruke, predvidjeti rezervu, koju iskrcati na mjestu iskrcavanja pojedir kolona, a odavde po potrebi snabdijevati jedinice. Načelnik intendanture¹⁴ Štaba divizije regulisat će detaljno organizaciju intendanture za ovu akciju zapoviješću koja se prilaže.¹⁵ B

Odredbe o sanitetu:

Stab I brigade sa zapadnom kolonom odredit će referenta saniteta brigade i brigadno previjalište. Sa istočnom kolonom u Uvali Senjska bit će kirurška ekipa štaba divizije i sanitetski brod »Martin 2«. Zapovijest referenta saniteta divizije prilaže se.¹⁶

Ugovoreni znaci:

Znaci raspoznavanja izdat će se jedinicama prije ukrcavanja. Za prekid artiljerijske vatre na pojedine položaje napadne kolone izbacit će po tri crvene raketle. Potpomaganje i sadejstvo pješadije i bacačkih četa i ugovorene znake regulisat će komandanti kolona za svoje jedinice. Vidljivi znaci raspoznavanja: Titovka na pušci i dizanje okomito po nekoliko puta.

¹³ Vidi dok. br. 10—6 3, k. 1100, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹⁴ Marko Gašpić

¹⁵ Vidi dok. br. 10—5 3, k. 1100, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹⁶ Vidi dok. br. 10—7/3, k. 1100, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

plijen i zarobljenici: Sav zaplijenjeni materijal, oružje i spremu, kao i novac i arhivu dostaviti u intendanturu štaba divizije. Sve zarobljenike na licu mjesta saslušati i uzeti potrebne podatke, a pri završetku akcije predati štabu divizije.

početak, napada: Sa napadom početi po završetku bombardiranja od strane savezničkih aviona, to jest oko 0630 časova, 6-og maja 1944. godine. Eventualne promjene po ovome izričito će se narediti.¹⁷

Mjseto štabova: Operativni dio štaba divizije nalazit će se na pravcu napada istočne kolone u blizini kote 132 (Vlake). Štabovi istočne i zapadne kolone nalazit će se na pravcima napada kolona, a samo mjesto i svaku promjenu izvijestit će štabovi ovih kolona preko kurira štab divizije. Osmatračnica artiljerije nalazit će se uz štab divizije.

Odredbe o prevoženju: Mjesto i način ukrcavanja kao i iskrcavanja po priloženoj zapovijesti Štaba mornarice.¹⁸ Obratiti pažnju i odrediti prethodnicu, koja će se prva iskrcati i obezbijediti iskrcavanje kolona. Sve ostale odredbe i red za vrijeme prevoženja po ranijim izdatim naređenjima i datim usmenim uputstvima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, ppukovnik
Dule Korać

Načelnik — ppukovnik:
T. Biočić

(M. P.)

Dostavljeno:

Na znanje: Vrhovnom štabu, štabu VIII korpusa, Štabu mornarice i Štabu savezničkih snaga na o. Visu.

¹⁷ Usljed nevremena napad je morao biti odgođen za 9/10. maj 1944.

¹⁸ Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 90.

Na izvršenje: Štabu I i III brigade i štabu artiljerije ove divizije.

Frilog: Zapovijest Štaba mornarice,
Zapovijest načelnika intendature ove divizije,
Zapovijest referenta za vezu i referenta saniteta ove divizije i informativni izvještaj o neprijatelju na o. Šolti.

BR. 23

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 4. MAJA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE NA LISCU, OŠTROM GRICU I DUMANU¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ

Op. Br. 307
dne 4. maja 1944. god.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Gospić razm. 1:100.000)

Neprijateljska posada u Ramljanima sastoji se iz 31. ustaške bojne sastava četiri satnije, ojačane sa dva brdska topa.²

Od ovih snaga: Na Tavanu (jugozapadno k. 811) u dvije barake sa rovovima i na Klokoću iznad Jerbića u četiri barak sa rovovima nalaze se promjenljive snage od jedne desetine do jednoga voda, a na uzbunu ove barake i rovovi posjedaju se svima preostalim snagama 31. bojne,

na Vencu (trig 906) nalazi se osiguranje od jednog voda ustaša,

na Oštrom Griču (k. 1053) u bunkerima od kamena nalazi se jedan vod posade,

u kućama na Dumanu jedan vod.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 2—1/2, k. 1234.

² U Ramljanima je tada bila Trideset četvrta bojna (vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 11).

na sjeveroistočnim padinama Lisca (k. 1062) nalazi se jedan vod,

na kotama iznad samih Ramljana u bunkerima dva voda, dva brdska topa vjerovatno se nalaze u Ramljanima.

U Perušiću se nalazi kompletna 34. bojna, koja se sprema za pokret,³ dvije satnije domobrana, 15 žandarma i 140 domobrana odbranbene bojne.

Na ostalim sektorima stanje neprijatelja nije se promijenilo.

Snage naše divizije nalaze se na sektoru Vrhovina i Trnovca.

Naša divizija ima zadatak da likvidira neprijateljska uporišta na sjeveroistočnim padinama Lisca, na Oštrom Griču i Dumanu i da osigura I brigadu sa pravca Perušića.⁴

III brigada VIII divizije sadejstvovaće izvođenju akcije naše divizije i osigurače istu sa pravca Ramljana i Lešća postavljanjem osiguranja i to: Na Vršku (k. 882) jedan bataljon, k. 909 jedan bataljon, na Stipanovom Griču (k. 1234) jedan bataljon. Ova brigada vršiće izviđanje sa manjim snagama prema Lešću i Sincu. Stab brigade sa jednim bataljonom nalaziće se vjerovatno negdje kod Stipanovog Griča.

I brigada iste divizije nalaziće se u Končarovom Kraju i Homoljcu kao korpusna rezerva.

N A R E Đ U J E M O :

- 1) I brigada:
  1. — Ima zadatak likvidirati neprijateljska uporišta na Liscu, Oštrom Griču i Dumanu.
Jednim bataljonom napadaće neprijatelja i likvidiraće uporište na sjeveroistočnim padinama Lisca pravcem: s. Markovići — k. 885 — Lisac.
Jednim bataljonom napadaće neprijatelja i likvidiraće uporište u Dumanu pravcem: s. Markovići — k. 885 — Goli Vrh — Duman. (Ovaj bataljon u izvršenju zadatka potpomagaće vod bacača VIII divizije sa pravca Drvenjaka, radi čega na vrijeme se povezati sa dijelovima te divizije na tome pravcu.)
Jednim bataljonom napadaće neprijatelja i likvidirat će uporište na Oštrom Griču pravcem: Trnovac — Štampar — Korito — Oštri Grič.

* Vidi dok. br. 11.

⁴ O izvršenju toga zadatka vidi dok. br. 37. 39. 135 i 179 u ovoj knjizi i Istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnotorijskog instituta, reg. br. 39.14, k. 18.

Jedan bataljon ostaviti u rezervi i iz njegovog sastava postaviti jednu četvu kod škole u Ivčevića Kosi radi osiguranja sa pravca: Križanovog Brda — Ivčevića Kosa — Duman. Komandno mjesto na k. Goli Vrh.

- 2) II brigada: 2. — Ostaje na dosadanjim položajima i u istom rasporedu sa zadatkom odbijanja eventualnog neprijateljskog ispada iz Vrhovina u kom cilju na dan akcije divizije preduzeće sve mjere bezbjednosti i osiguranja u svrhu pariranja mogućih iznenađenja i upada neprijateljskih dijelova u raspored brigade.
Komandno mjesto kao i do sada.
- 3) III brigada XIII diviz. 3. — Ima zadatak osigurati dejstvo I brigade sa pravca Perušića slijedećim rasporedom snaga:
jednim bataljonom posjesti će V. Vidovač (k. 741),
jednom četom Boište (k. 804) i sa dvije čete Vijenac (k. 734),
jedan bataljon zadržati će u svojoj rezervi u Magaricama,
jedan bataljon odrediće za divizijsku rezervu,
komandno mjesto u Magaricama.
4. — Art. divizion bez jedne baterije Svega: dvije haubice 4. — Postaviće se na prostor: k. 1030 — Zivulja — k. 903 sa zadatkom potpomaganja napada I brigade na neprijateljska uporišta na Lisca, Dumanu i Oštrom Griču.
Pripremiti elemente za sjeveroistocne padine Lisca, za Duman, za Oštri Grič i za Ramljane.
Komandno mjesto k. 1071.
5. — Bataljon Ličkog odreda: 5. — Uputiće jednu četvu u Sv. Trojicu sa zadatkom osiguranja sa pravca **Ličkog** Osika i Perušića.
6. — Rezerva: 6. — Postaviće se u šumu sjeverozapad s. Markovići i djelovaće po naređenju **štaba** divizije.
7. — Veze: A) Divizijski centar veze biće u selu Markovići.

Divizijska četa za vezu vezaće C. V.⁵ divizije za polustalnu liniju u Kuzmanovači, na kojoj će raditi Stab XI korpusa.

Također vezati C. V. sa divizijskom osmatračnicom na k. Lisac.

Veze divizije sa potčinjenim jedinicama vide se iz priložene zapovijesti za vezu.

Divizion vezaće se za C. V. divizije preko polustalne linije Svilari — Trnovac.

I brigada uspostaviće vezu sa dijelovima VIII divizije na Vršku (k. 882).

B) Komandna mjesta: ove divizije u selu Markovići, Stab korpusa u Zivulji.

C) Znaci raspoznavanja: Sovjeti — Sloboda za noć 4/5. i za dan 5. maja. Ugovoreni znaci: dizanje lijeve ruke dva puta u vis, a odgovor isturanje puške jedan put u stranu za dan 5. maja.

Jedna bijela i jedna crvena raketla znak da je I brigada naše divizije likvidirala Duman.

8. — Sve jedinice još u toku noći preduzeće mjere maskiranja na polaznim položajima.

9. — Pošto nije isključena intervencija neprijateljske avijacije, svi štabovi preduzeće najstrože mjere protiv ugleda i dejstva neprijateljske avijacije, izvršiti potrebna maskiranja i spriječiti nepotrebno kretanje za vrijeme aktivnosti avijacije.

I brigada svoj P. A.⁶ vod plasiraće u Kuzmanovači sa zadatkom gađanja neprijateljskih nisko letećih aviona.

II brigada upotrebiće svoj P. A. vod na svome sektoru.

10. — Utvrđivanje: Sve jedinice i oruđa odmah po posjedanju ložaja pristupiti utvrđivanju, što je naročito važno za one igade, koje vrše osiguranje akcije I brigade naše divizije. U tu svrhu sve jedinice iz svojih mjesta stanovanja poneće dovoljan broj pijukova i lopata.

I brigada u toku noći 4/5. miniraće cestu Perušić — Ramljane i Perušić — Lešće.

11. — Divizijsko previjalište i kirurška ekipa nalaziće se u selu Kozjan.

Evakuacija ranjenika u bolnicu u Krbavici.

Referenti saniteta obratiće se saobraćajnom odsjeku Korpusa Vojne oblasti za potreban broj kola za prevoz ranjenika.

12. — Evakuacija plijena i zarobljenika u Korenicu.

13. — Ishrana: za dan 5. ov. mj. izdati jedinicama suhu hranu.

⁵ Centar veze
⁶ protuavionski

Trupne komore imaju biti iza svojih jedinica na propisnom odstojanju.

Intendanture brigada preduzeće sve, da ishrana boraca bude za vrijeme akcije normalna i blagovremena.

14. — Sve jedinice moraju biti na svojim mjestima 5. maja do 4 sata ujutro. Početak napada 5. maja u 4 sata. •

15. — U slučaju da neprijatelj pobjegne, ili ga ne bude bilo u Dumanu, pod povoljnim uslovima nastaviće se akcija na Ramljane.

16. — Stab divizije u početku nalaziće se u selu Markovići; a potom na k. Lisac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnika
P.⁷ Kleut

DOSTAVLJENO:

Štabovima I, II i III brigade,
Štabu divizionu, štabu XI
korpusa, štabu VIII divizije,
po kuririma, bataljonu Ličkog
odreda u izvodu telefonogramom.
Koncept u akta.

Načelnik štaba, major
Slobodjaninov⁸ i

⁷ Petar
" Ivan

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 4. MAJA 1944.
CTABU OSME DIVIZIJE O BORBAMA U GACKOJ DOLINI
OD 25. APRILA DO 4. MAJA¹

CTAB I UDARNE BRIGADE
vili DIVIZIJE NOVJ
Op. broj: 16/44.
4. maja 1944. god

predmet: Operativni izvještaj o bor-
bama od 25. IV. do 4. V. 1944. god.

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

1) Brigada je u ovome međuvremenu vodila operacije na **sekciji** Gospić, Senj i Karlovac 1:100.000. Zemljište na kome **su** vođene borbe ispresjecano je, lančasto i šumovito mjesti-
[mično.

2) Borbu je vodila naša brigada. Susjednih i sadjejtstvu-
jućih jedinica u ovim borbama nije bilo, sem što je 2. V sadjejt-
stvovao sa naša dva bataljona Plaščanski partizanski odred u
gonjenju neprijatelja koji se probio prema Plaškom.

3) Nazivi kao i jačine neprijateljskih jedinica, s kojima
smo vodili borbe, nisu nam poznati, kao niti njihovih koman-
danata.

4) Brigada se nalazila na prostoriji Cetingrada otkuda je
f izvršila marš za Dabar. Put koji je prevalila bio je dosta težak
i naporan, koji je dosta dobro savladan s razloga što se brigada
na prostoriji Cetingrada kratko vrijeme odmorila i nahranila.

Neprijatelj koji je držao svoje posade na prostoriji Otočca,
tj. Gacke doline,² sa svojim jednim dijelom zaposjeo je polazne
položaje na prostoriji Vrhovine, kao svoje bočno osiguranje,
koje se duboko uvlači u naš oslobođeni teritorij.

Naša konačna odluka bila je, u vezi sa ostalim jedinicama,³
odbaciti neprijatelja sa navedene prostorije te time omogućiti
K

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
t istorijskog instituta, reg. br. 7/12, k. 830.

² Na toj prostoriji, bili su razmješteni dijelovi njemačke 392. le-
I gionarske divizije i Devetnaesti ustaški bataljon (vidi dok. br. 39/14,
k- 18, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

³ Odnosi se na jedinice Četvrtog i Jedanaestog korpusa. Po od-
luci Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske trebalo je da one napadnu ne-
prijateljske posade u Bosiljevu, Drežnici i duž komunikacije Otočac
— Vrhovine — Crna Vlast (vidi dok. br. 17, 20 i 50 u ovoj knjizi, tom
V, knj. 26. dok. br. 141 i 146 i dok. br. 24—1/1. k. 111. u Arhivu Vojno-
istorijskoo instituta).

nesmetan rad našeg civilnog stanovništva, produžavajući sa čišćenjem Gacke doline, čime bi postigli kako vojnički tako i politički.

5) Za pojedine borbe izdavane su pismene zapovijesti, dok u mnogim slučajevima borbe izdavane su usmene zapovijesti.

6) Noću 25/26. IV sa brigadom smo izvršili pokret u duhu izdate zapovijesti⁴ za likvidaciju neprijatelja koji bi se nalazio u Zalužnici, s tim što smo predvidjeli, odmah po zauzimanju Zalužnice, sa jednim bataljonom dati osiguranje, na jugozapadnim padinama Komarnice između k. 543 i 744, neprijatelju koji bi naišao od pravca Vrhovina na čiju posadu je trebala izvršiti napad naša III udarna brigada.⁵ Dva bataljona postavili smo na osiguranju prema Otočcu na liniji Jurjeve Kose, Atlina Vrha i Đrenovca, dok smo jedan bataljon imali u rezervi. Uslijed rđavog vremena sa brigadom smo se povukli u polazne baze prethodno pročišćavajući Zalužnicu i kote na kojima se predvidjelo da se neprijatelj nalazi.

27. IV neprijatelj je saznao da se naši dijelovi nalaze na liniji Brezovac — Živica — Dabar, te je istog dana ujutro oko 6 časova krenuo sa jednom bojnom iz Otočca u tri pravca i to: preko Doljana, Škara i jednim dijelom preko Glavaca u pravcu Dabra. Naš 1. bataljon, koji se nalazio na položajima iznad Brezovca i Petrinić Polja, prihvatio je sa neprijateljem borbu kog je neprijatelja odbacio u pravcu Tuka. Ovaj neprijatelj je uspio s manevrom preko k. 670, koristeći visove, doći na Mali Lisac na kome se nalazila jedna četa 2. bataljona koju je poslije kraće borbe odbacio. Poslije zauzeća Malog Lisca neprijatelj se sa jednim svojim dijelom spustio u Lug, gdje je evakuisao stoku i pojedine stvari tamošnjih ustaša odvozeći ih za Otočac. Istog dana nije bilo nikakvih borbi na prostoriji ostalih naših bataljona. 1. bataljon vršio je poslije toga jak pritisak na neprijatelja od pravca k. 697 te time prisilio je neprijatelja na povlačenje. Ovaj neprijatelj povukao se sa jednim dijelom preko Glavaca, a sa jednim preko Tuka koristeći šumu.

28. IV neprijatelj sa jednom satnijom napravio je ispad u pravcu Glibodola i Dabra. Ovaj neprijatelj bio je brzo odbačen od dijelova našeg 4. bataljona, koji se nalazio na položajima sjeverno od k. 563, i od dijelova našeg 3. bataljona, koji se nalazio na liniji Konjske Glave i Kujače. Za vrijeme ove borbe neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i više ranjenih. Za evakuaciju ovih ranjenika, kao i za potpomaganje izvlačenja ove satnije, došlo je pojačanje iz Lipica jačine oko 50—60 vojnika.

⁴ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2 1. k. 827.

⁵ Vidi dok. br. 90.

29. IV neprijatelj jačine oko dve satnije krenuo je od pravca Škara i Doljana prema Brezovcu i Petrinić Polju. Naš 1 bataljon nalazio se na sjeveroistočnim padinama, odnosno na jugoistočnim padinama Božičevića Vrh i k. 976. Navedenog neprijatelja sačekali smo i pustili na blisko odstojanje otvorivši na njega jaku mitraljesku i puščanu vatru, zadavši mu osjetne gubitke. Poslije kraće borbe neprijatelj je u bjekstvu raspršen i povukao se za Škare. Ovom prilikom neprijatelj je imao 10 [mrtvih i više ranjenih vojnika, koje smo, tj. mrtve uspjeli svući.

30. IV neprijatelj sa jačim snagama krenuo je ujutro oko 8 časova u pravcu Brezovca od Doljana i sa jednim dijelom [prema Petrinić Polju i Malom Liscu. Sa jednim snagama neprijatelj je također poduzeo napad na položaje od pravca Brinja, Stajnice i Glibodola na položaje našeg 3. i 4. bataljona koji su bili raspoređeni za odbranu na liniji Kujača — Konjska Glava [k. 563 i k. 735. Ovaj neprijatelj, koji je bio u nadmoćnosti i nad našim snagama, uspio je oko 12 časova odbaciti naše lijevo krilo, produžavajući sa pokretom prema Malom Liscu, Živici. Također neprijatelj koji se kretao od pravca Glibodola, oko 13 [časova potpomognut artiljerijom, odbacio je naš 3. i 4. bataljon [koji su se povukli prema Koraću i Božinom Vrh (k. 1067). Daljnjim svojim manevrima u stalnoj borbi sa neprijateljem povlačili smo se cijelom brigadom u pravcu želj. stanice Lička Jesenica i Trolokava. Istog dana neprijatelj je uspio da sa svojim prednjim dijelovima stigne do raskrsnice cesta koje i kreću od Male Kapele prema Glibodolu, zadržavajući u svojim Irukama sjeverozapadne padine kote 817 (Trolokve).

1. V neprijatelj koji je zanoćio na liniji Glibodol — Mala Kapela, ujutro oko 8 časova, produžio je pokretom prema Lič-! koj Jesenici. U tom momentu naša brigada bila je razmještena, tj. držala je položaje na liniji Borovi Vrh i Pištenik, protežući se sa svojim desnim krilom prema Blatima. Neprijatelj se sa jednom manjom kolonom uputio prema Borovom Vrh preko Vrela Jesenice i tako manevrom zaobišao Borovi Vrh te prisilio četu 2. bataljona na povlačenje. Ova četa se je povukla na k. 644 gdje su se nalazili i ostali dijelovi tog bataljona protegnuti Julijevo prema k. 735, a udesno prema k. 782 (Sivnik). Neprijatelj poslije ovladavanja sa Borovim Vrhom i osiguranjem koje i je stiglo prugom do slova B. Begovac, produžio je pokret u [Ličku Jesenicu gdje je i zanoćio. Dijelovi našeg 4. bataljona, koji su se nalazili na jugoistočnim padinama Pištenika, istog • neprijatelja su tukli.

2. V ujutro oko 4 sata neprijatelj se iz Jesenice povukao u pravcu Plaškoga. Naš 4. bataljon nije pratio u potpunosti ovaj ; pokret tako da je neprijatelj uspio se povući prema Blatima i

Dragi, a tek onda je bio otsječen. Odmah poslije ovoga sa 4. i 3. bataljonom izvršili smo gonjenje istog neprijatelja u pravcu Plaškoga sa kojim je već vodio borbu Plaščanski odred. Poslije završenog gonjenja prema Plaščanskoj dolini, 4. i 3. bataljon povukli su se za Ličku Jesenicu i Saborski. Neprijatelj koji se nalazio na želj. stanici Lička Jesenica povukao se sa iste oko 15.30 sati u pravcu Glibodola. 2. bataljon koji je trebao da izvrši gonjenje neprijatelja u pravcu Glibodola, zadocnio je uslijed zaobilaženja od k. 735 prema želj. stanici Javornik i Jasenove Drage za Malu Kapelu, koje je vrijeme neprijatelj iskoristio u povlačenju.

7) Za vrijeme ovih operacija nisu u potpunosti postignuti uspjesi koji su bili postavljeni pred našu brigadu, kao i ostale jedinice koje su trebale sadejstvovati u zajedničkim operacijama na prostoriji Gacke doline. Zadatci nisu uspjeli uslijed toga što je neprijatelj, saznajući za koncentraciju naših dijelova, učinio protivmjere izbacivajući nas iz Gacke doline.⁶ Za vrijeme svih ovih operacija možemo reći postignuti su približno relativno dobri uspjesi, te za vrijeme svih ovih operacija bilo je 130 mrtvih i veći broj ranjenih vojnika i oficira. Zaplijenjeno je 1.000 mauzer metaka i svučeno 15 odijela sa mrtvim neprijateljskih vojnika. Također su zaplijenjena 3 mauzer karabina i 6 bombi

8) Za vrijeme ovih operacija na našoj strani bilo je 3 mrtva, 6 nestalih i 15 ranjenih drugova, za koje prilažemo liste" gubitaka.

9) Za vrijeme svih ovih borbi utroženo je municije i to: 5.740 mauzer. 2.250 talijanske, 850 za mitraljez »Breda«, 140 za šmajkere, 40 mina za lake bacače, 96 mina za teške bacače, 5 metaka za mitraljez »Breda« 20 mm, 50 metaka za protivavionski mitraljez »Fiat« i 15 bombi. Izgubljeno je 6 karabina sa nestalim drugovima, dok pokvarenog i drugog izgubljenog oružja nije bilo.

10) U svim ovim operacijama nemamo lica, kao niti jedinica koje su se naročito istakle i koje bi zasluživale pohvalu.

11) U međuvremenu ovih borbi angažovanje štabova bataljona nije bilo dobro, tj. nije se vodilo dovoljno računa o međusobnoj povezanosti i saradnji između pojedinih bataljona, a k tome nije se posvetilo ni najmanje pažnje manevrisanju sa svojim bataljonima.

12) Operacije koje su pripremljene nije im se posvećivalo dovoljno pažnje da se iste u potpunosti i na vrijeme izvrše. Tako za vrijeme pripremljene akcije na Vrhovine i Zalužnicu

• Vidi dok. br. 90 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26, dok. br 146. J

III udarna brigada nije došla na vrijeme, uslijed čega su se bataljoni naše brigade morali povući. Za vrijeme ofanzivnih pothvata na našu brigadu nije bilo potpomoći od strane ostalih jedinica koje su se nalazile na prostoriji oko Babinog Potoka i Vrhovina, čime dolazi do izražaja nedovoljno potpomaganje jedinicama koje se nalaze u borbi.⁷ Odluke kao i zapovijesti koje su izdavane od strane štaba ove brigade bile su dobre. Upotreba kao i saradnja artiljerije i pješadije nije dolazilo do izražaja u ovim borbama. Taktički borbeni postupak starješina, kao i trupa, nisu bili u potpunom skladu sa razvijanjem situacije na bojištu, pošto se ista često mijenjala. Veza sa štabovima bataljona bila je dosta dobra. Veza između štaba brigade i bataljona vršena je kuririma, a veza između štaba brigade i divizija bila je telefonska.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
s. o.

Za komandanta, major:
M.⁸ Kljajić

⁷ Vidi dok. br. 17 i 20 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26, dok. br. 146 i 147.

* MiloJ

BR. 25

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE
DIVIZIJE OD 4. MAJA 1944. ŠTABU DIVIZIJE O OBEZBJE
ĐENJU NAPADA NA USTAŠKU POSADU U DONJEM
OREŠJU¹**

**STAB
I BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«**

NOV i POJ
Dne 4. maja 1944. 9.15 h.
Oper, broj 55/44.

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«]
NOV I POJ

U vezi naređenja Štaba Zapadne grupe p. odreda Op. I broj 89/44. od 2. V 1944.

Jedinice naše brigade bile su pridodane Zapadnoj grupi p. odreda za postavljanje zasjede prilikom likvidacije neprij. uporišta Donje Orešje.²

Po izvršenoj koncentraciji kod kote 193 ispod Komina, jedinice naše brigade zaposjele su slijedeće položaje:

I bataljon zaposjeo je kotu 332 i zatvorio sve puteve, koji vod od Kalinja, Gornje Topličice i Sv. Ivana Zeline, a bočno osiguranje postavio je na Padežnici Brdu.

II bataljon postavio je zasjedu na koti 145, zatvorio put Donje Orešje — Hrastje, postavio barikade i ugrozio cestu sa protukolskim mitraljezom.

IV bataljon zaposjeo je rub šume iznad sela Kominal prema Sv. Tri Kralja sa jednom četom, dok sa ostale dvije čete nalazio se je u brigadnoj rezervi na koti 193 iznad sela Šalovca.

III bataljon zauzeo je kotu 249 iznad Breznice i zaposjeo selo Sv. Trojstvo, sa zadatkom da vrši izviđanje i kontrolu raskrsnice cesta kod Viničnog i Huma.

Izviđački vod zaposjeo je kotu 433 (Boljšak), sa zadatkom da kontroliše put od pravca Biškupec, dakle nalazio se je na desnom krilu II bataljona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/3, k. 1210.

² Vidi dok. br. 7.

Teren brdovit, djelomično pokriven šumom, a djelomice duboko ispresijecan. Za odbranu položaj dobar.

Jedinice su zauzele položaj 3. V 1944. u 3.15 ujutro.

Borbu smo vodili protiv ustaša" i domaćih milicionera, jije brojno stanje ne možemo točno utvrditi, jer je neprijatelj napadao u manjim skupinama jačine 30 do 40 ljudi i iz više pravaca.

Namjera neprijatelja bila je da se probije i da pomogne napadnutima u uporištu. Naša namjera bila je spriječiti neprijatelja u tom njegovom nastojanju i uništiti ga na terenu.

Neprijatelj je pokušao sa prodorom najprije na našem desnom krilu kod I bataljona i to od pravca Kalinje i Sv. Ivan Zelina oko 4 h. Neprijatelj se nalazio u dolini otkud otvara vatru; na lijevom krilu pokušavaju se probiti 30 ustaša između Boljšaka i kote 332, međutim su odbijeni i zadovoljavaju se otvaranjem vatre izdaleka. Za opkoljavanje neprijatelja na ovom sektoru izdato je naređenje od ovoga Štaba, ali kako je u međuvremenu stiglo naređenje od Zapadne grupe da se jedinice sa zasjede povuku do 10 h, to smo morali odustati od te namjere.

Na sektoru II bataljona neprijatelj u jačini dva voda pokušao je da se probije od Sv. Ivana Zeline cestom Salovec, gdje se je razvio i krenuo nešto čistinom uz Oreščak, a nešto šumom ka koti 193 i koti 145. II bataljon prihvaća borbu i nakon kratke i žestoke vatre neprijatelj se na brzinu povlači, tako da manevar sa jednom četom IV bataljona, koja je imala zadatak da neprijatelju presječe odstupnicu, nije mogao doći niti ovdje do izražaja.

Poslije ovoga neprijatelj je otvarao vatru izdaleka iz teških mitraljeza, a na našem povlačenju opalio je nekoliko mina iz teškog bacača i ispalio nekoliko granata iz topa manjeg kalibra.

Cilj je postignut i zadatak je izvršen.

Neprijatelj je na bojištu ostavio 4 mrtva i jednog zarobljenika, koji je pri pokušaju bijega ubijen.

Gubitaka u materijalu neprijatelj je imao: 2 puške, 200 metaka, jedne cipele i jedne čizme.

Naši gubici jesu: 1 ranjen drug i to zamjenik politkomesara bataljona Bakarić Josip. Utrošeno je oko 1.000 metaka municije, te 4 mine.

Zapovijedi su izdate realno, jedinice su savjesno vršile svoje dužnosti, sitnih pojedinačnih grešaka je bilo u nižem ru-

* Iz sastava Pete bojne Prometnog zdruga ustaške vojnice (vidi Bok. br. 7 u ovoj knjizi i dok. br. 1'6. k. 113. u Arhivu Vojnoistorijskog ituta).

kovodstvu četa. Zakašnjenje od 15 minuta bilo je iz razloga], što se je otežalo na putu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant, poručnik
Alojz Kovačić

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 4. MAJA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA PRILIKOM OSIGURANJA NAPADA NA BOSILJEVO¹

**ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE NOV i PO
JUGOSLAVIJE
Broj 102
Dne 4. maja 1944.**

**ŠTABU IV KORPUSA, ŠTABU XIII DIVIZIJE I
ŠTABU VIII DIVIZIJE**

Prema naređenju² Štaba XIII divizije naša brigada vodila je obrambenu borbu na dan 26. aprila 1944. godine i **time** osiguravala izvršenje zadatka 1. brigade XIII divizije u najpadu na neprijateljsku posadu u Bosiljevu.¹ Zadatak i razmještaj brigade vidi se iz operativne zapovijesti br. 91 od **24.** aprila 1944. godine.⁴

Položaj 2. i 4. bataljona bio je u taktičkom pogledu dobar, osim što je imao loše strane, veliku otkrivenost i nešto mrtvih uglova u koritu rijeke Dobre.

Položaj 1. i 3. bataljona bio je u navedenom pogledu mnogo lošiji za obranu uslijed mnogo mrtvih uglova i sasvim maloga dijela korita Dobre, koji se mogao uspješno tući, a prema našem položaju izvodi dosta prikrivenih pravac[†] koje može neprijatelj upotrijebiti za manevar.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnog historijskog instituta, reg. br. 4—4/1, 426.

² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 102.

* O rezultatima napada vidi tom V, knj. 26, dok. br. 135.

⁴ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta reg. br. 4/1, k. 1229.

VII

U borbi je učestvovala Karlovačka brigada sa I karlovačkim partizanskim odredom. Susjedne jedinice bile su 2. bataljon II brigade XIII divizije koji su držali položaje u Trošmariji prema Ogulinu. I brigada XIII divizije vršila je napad na neprijateljsku posadu Bosiljevo.

III

Naš 2. i 4. bataljon vodio je borbu sa jedinicama »B« bataljona I Jägerersatzregimente.® Ove jedinice bile su kao posada u Lešću i Generalskom Stolu, a izvjesno pojačanje koje je došlo iz Karlovca vlakom do Generalskog Stola, a odatle pješice do Lešća. nije mu poznato ime, niti jačina, kao ni sastav.⁰ Jačina neprijatelja cijeni se na 350 vojnika sa vodom haubica 105 mm, jedan brzometni top kl 28 mm i više automatskih oružja. Pored toga u momentu početka borbe od mosta u Lešću Toplici nalazilo se 4 tenka srednje tonaže sa jednom amfibijom tenkova i nekoliko kamiona. Imena komandanata nisu poznata.

IV

Situacija našeg 2. i 4. bataljona nije bila najpovoljnija u toku I perioda borbe radi prisutnosti oklopnih kola i nedostataka protukolnih oružja kod tih jedinica. U II periodu borbe kad su odbijeni svi napadaji neprijatelja, a borba za Bosiljevo bila je u najpovoljnijem toku, situacija na našoj strani bila je povoljna. III period borbe, kad je neprijatelj pi-odro i kad je izgubljena veza sa štabom divizije, bila je neizvjesna za našu brigadu jer nismo znali pravo stanje u Bosiljevu i prema Ogulinu.

V

Osim izdate operativne zapovijesti, izdavane su manje usmene i pismene zapovijesti prema momentalnoj situaciji.

VI

Borba je počela 26. aprila 1944. god. u 4 sata i 35 min.

⁵ Prvog lovačkog rezervnog puka

¹ Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944. vidi se da su napadnutoj posadi u Bosiljevu pored Nijemaca pritekli u pomoć dijelovi Treće bojne Drugog posadnog zdruga i Tridesete ustaške bojne. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1—18, k. 58.)

»

VII

Pokret je izvršen pravilno jedino što je smetalo bila je apsolutno nevidljiva noć sa situnom i gustom kišom.

U prvoj fazi borbe izvršilo se privlačenje neprijateljskoj posadi u Lešću. Privlačenje je podpuno uspjelo, jedino 4. bataljon omela je neprijateljska objavica koja se nalazala kod crkve u selu Lešću i od koje je bila iznenađena jedna četa 4. bataljona. Uslijed ovog nenadanog prisustva neprijatelja, nj mjestu za koje se držalo da ga neprijatelj nije zaposjeo, ušli? jedilo je povlačenje 4. bataljona na susjedni položaj. Za vrijeme noći neprijatelj nije vršio pokret niti je otvarao vatru. Odmah po svanuću neprijatelj otvara jaku vatru iz svih oružja i priprema tenkove za pokret. Naša minobacačka vatra uspješno tuče posadu i pješadiju koja se kretala oko tenkova. Mitraljeska vatra uspješno djeluje na neprijateljske kamione. Dva pogotka iz minobacača oštećuju tenk, a mitralj ska vatra oštećuje kamione. U ovom momentu, a naročito kad je izbačena mina (6.600 kg.) direktno pogodila tenk, neprijatelj otvara još jaču vatru i pod zaštitom vatre užurbano izvlači tenk iz korita r. Dobro od mosta. Poslije ovoga dolazi neprijatelju pojačanje iz Generalskog Stola koje se pod zaštitom artiljerijske vatre prebacuje u pravcu mosta u Lešću Toplici. Po dolasku u zonu dejstva naše mitraljeske vatre, pokret neprijatelja postaje ukočen i potpuno paralizovan. Ovaj period traje do 13 sati.

Drugi period borbe odvijao se u znaku povremene artiljerijske i minobacačke vatre. U ovom periodu borbe neprijatelj je pokušao da sa manjim snagama privuče pažnju osiguravanja prema Lešću i da ispita mogućnost prelaza kod s. Lipa, te je snagom od jedne čete sa teškim bacačem i automatskim topićem otvorio vatru na jedinice I K.P.O.⁷ u selu Protulipi. Odmah je poslana četa iz rezerve da udari sa desnog krila iz pravca Crno Kamenje, te je neprijatelj odmah potom odstupio, a onda slijedio je u Lešću poslednji neprijateljski pokušaj napada koji je također odbijen.

Ovaj period trajao je otprilike 20 časova kad je neprijatelj prodro u Bosiljevo, a jedna ustaška jedinica kretala se prema Spehari selu.

III period borbe. Tada se gubi veza sa II brigadom i sa štabom divizije kao i sa I brigadom. U ovakvoj situaciji 4. bataljon izbacio je jednu četu na Gradišće (k. 258) i na k. 211. U ovakvom rasporedu ostali smo do momenta kad smo doznali da se prva brigada povukla iz Bosiljeva. Tada je od 2. i 4.

⁷ Prvog kordunaškog partizanskog odreda

bataljona postavljena po jedna četa uz cestu Kozek — Lešće. **Oko** 22 sata nailazi iz Bosiljeva jedan kamion praćen tenkom. **Kamion** nailazi na nagaznu minu i bude uništen. Osiguranje i tenk otvaraju vatru tako da nismo mogli iskoristiti ovaj **uspjeh**.

Ovaj period traje do 0.30 sati 27. aprila 1944. god.

VIII

Postavljeni ciljevi postignuti su, a zadaci potpuno izvršeni od 2. i 4. bataljona. Kod 1. i 3. bataljona nije bilo borbe **za** čitavo vrijeme. Zaplijenjeno i zarobljeno nije ništa. Oštećen je jedan tenk srednje tonaže, 2 kamiona i jedan luksuzni **automobil**. Luksuzni automobil naletio je idućeg dana na nagaznu minu koja je namjerno ostavljena. Neprijatelj je imao 26 mrtvih koliko se moglo točno utvrditi i nepoznat broj **ranjenih**.

IX

Naše jedinice imale su 1 mrtvog i 6 lakše ranjenih.

X

Utrošak municije: utrošeno 39 mina za teški bacač, za laki bacač 10 mina, mauzer municije 265 metaka, bređa municije 910 metaka, talijan. puščane i puškomitraljeske 1.133 metaka, španjolske municije 245 metaka, 2 bombe i 4 nagažne mine.

XI

Bataljoni kao jedinice kolektivno su se istakli, hladnokrvnošću i otpornošću, a vod teških bacača preciznim gađanjem i potpomaganjem streljačkih jedinica.

XII

Jedinica kao i lica koji su se slabo držali nije bilo.

XIII

Akcija je bila dobro pripremljena. Odluke i zapovijesti bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je također dobro. Sadjejestvo minobacača sa streljačkim jedinicama bilo je **dobro**.

Borbeni postupci bili su u skladu sa razvojem situacije. Slijedeće pouke možemo izvući:

Minobacače koristiti u povoljnim prilikama (kad su na mjestu) za tučenje oklopnih kola.

Za vrijeme tamnih noći bolje je kretanje boljim komunikacijama, makar bile i dulje, nego poprečnim slabim komunikacijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
P.^s Erdeljac

Komandant, major
Molek®

(M. P.)

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 5. MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD TIŠOVCA I PRGOMELJA¹

**ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Broj: SI.
Dana: 5/V 1944. g. u. 9.40^h

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Prema vašem naređenju od jutros možemo vam odgovoriti slijedeće:

1) Naš štab nalazi se na grebenu Psunja, na G. Klupama, gdje put iz Snjegavića izbija na bilo.

Naše jedinice nalaze se na sektoru Javorovica — Petkovića sa slijedećim rasporedom: Na Javorovici nalaze se 2 bataljona, čija jedna četa drži s. Cikote. Jedan bataljon nalazi se na mjestu gdje put, koji vodi preko Jazavčijeg Brda, izbija na bilo. Jedan bataljon drži sa dvije čete G. Klupe, a s jednom četom drži k. 905, s. od V. Krčevina. Naš posljednji bataljon drži Petkovicu (k. 901).

⁸ Petar
¹ Franjo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19/2, k. 882.

Položaji su osigurani sa izviđačkim patrolama i izviđačkim vodom koji se nalaze u pravcu neprijatelja sa zadatkom da mu se što više približe i da prate svaki njegov pokret, a o tome da izvještavaju.

Položaj se uređuje, tj. jedinice se ukopavaju.

2) Neprijatelj² je jučer nadirao cestom Požega — Pakrac i u tom nadiranju stigao je do s. Cikote, odakle je odbijen preko Ograde (472) u pravcu ceste. Pri prvom naletu neprijatelj je uspio da iznenadi II bataljon XVIII brigade došavši 11 šume koja se nalazi j.i. od s. Zabrdski Tisovac. Jedinice su se razbježale. Poslije toga uspjelo se srediti jedinice i vršen je povratni napad. J-z. dio sela Tisovca bio je povraćen. Neprijatelj se držao u s-i. dijelu sela i na Trojacima. U to vrijeme mu je stigla pomoć u pješadiji i motorizaciji i naše jedinice bile su primorane na odstupanje na prihvatne položaje.

Cim je ponovno ušao u Tisovac, neprijatelj je palio selo.

Nedugo zatim ponovo je neprijatelj dobio pojačanja kamionima i napao je Zabrdske Prgomelje. III bataljon XVIII brigade, koji je branio to selo, sačekao je neprijatelja, malo pripucao i izvršio izvlačenje iz borbe zbog malog broja municije kojom je raspolagao.

Po ulasku u Prgomelje neprijatelj je palio i to selo.

Oko 17 čas. neprijatelj je nastupao ka s. Cikote, ali je isti bio odbijen i povukao se preko Ograde u pravcu ceste.

Gdje se momentalno nalazi neprijatelj i šta radi ne znamo, jer još nismo dobili izvještaj od naših informat. i izviđačkih patrola.

Naši gubitci u toku jučerašnje borbe bili su 6 mrtvih i 12 ranjenih, dok je neprijatelj ostavio u međuprostoru borbe 35 mrtvih. . . Dobiveno je 10 pušaka. Pri iznenađenju u Tisovcu izgubili smo komore I i II bataljona XVIII brigade. Pogotkom mine oštećen nam je 1 teški mitraljez. Ranjene drugove uspjelo se izvući iz brisanog prostora; 4 mrtva druga nisu izvučena uslijed brisanog prostora na kom su ležali. Navađamo slučaj kada su dva druga pošli da izvuku jednog ranjenog: obadvojica su pri samom izvlačenju također ranjeni, tako da nisu mogli izvući druga koji je bio teško ranjen u obe noge i koji se nije mogao uopće kretati, tako da je ovaj nosljednji britvom prerezao sam sebi grlo.

3) Naše jedinice, poslije jučerašnje borbe, nalaze se na gorepomenutim položajima u sređivanju i utvrđivanju položaja. Prema vašim uputama poslali smo u Psunjsko područje

¹ O neprijateljskim snagama koje su od 26. aprila do 8. maja učestvovala u napadu na oslobođenu teritoriju Slavonije vidi tom V, knj. 26, dok. br. 136.

neispravno oružje kao i 2 teška mitraljeza, 1 teški bacač i 1 laki bacač.

Za ishranu svih naših jedinica na ovome sektoru Dobri- nuli smo se i borci su primali redovito obroke.

U pogledu akcije nismo izdali dosada nikakovo naređe- nje. Radi ispitivanja prelaza na cesti za Papuk, poslali smo informat. odeljenja koja su se nakon neobavljenog posla vra- j' tila. Odmah po povratku uputili smo drugo koje se nije još vratilo.

4) Vezu sa Psunjskim područjem imamo putem kurira! Nemamo dovoljno kabla da se sa njima prikopčamo na glav- liniju.

5) Odmah poslije sastanka sa vama ozbiljno smo pove- računa o pitanju veze uopšte, a napose s vama. Upozorili sm, našeg telegrafistu da mora, bez obzira na pokret ili mirovanje, u svaki određeni sat hvatati vezu sa vama. U toku jučerašnjeg dana naš je telegrafista slušao u svaki određeni čas i sam po- zivao. Svi su članovi ovoga štaba jučer kontrolirali rad stanic- Imali smo čak i hitnu depešu koju međutim nije uspio predati! u toku cijelog dana. On je jučer čak i kontrolirao da li stanica radi sa drugim stanicama i tek je po prvi put čuo jučer veće kada se je javljala vašoj inf. stanici. Pojačat ćemo ko- trolu nad radom naše stanice.

Nemamo još vezu sa Osječkom brigadom.³ Jučer nave- čuli smo veoma jaku artiljerijsku vatru u pravcu Papuka.

3. V o.g. u 17 sati po podne upućena je oficirska patroli na Papuk da na svaki način uhvati vezu sa komandantom vizije⁴ i našom Osječkom brigadom. Drug je komandant]_ zvan najhitnije u štab divizije dok je štabu Osječke briga- izdana zapovijest o djelovanju na sektoru Papuka u vezi va naređenja.

Mi se nalazimo na gore pomenutim položajima i čekar- vaš dolazak.

Naredili smo ukopavanje i utvrđivanje položaja i korf- troliramo iste.

Pri zaključku ovog izvještaja dobili smo izvještaj da se neprijatelj nalazi u selu Jakovci [j.z. od Buča] i da se **tamo** utvrđuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmir Kreačić

Načelnik štaba, maj
Kofler⁵

³ Ona je tada vodila borbe na Papuku (vidi dok. br. 4/17, k. 1602. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁴ Komandant Dvanaeste divizije bio je tada Milan Stanivuk

⁵ Franjo

BR. 28

**7APOVIJEST ŠTABA TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 5.
MAJA 1⁹⁴⁴ - ZA NAPAD NA USTAŠKO-DOMOBRAANSKU
POSADU U ROVIŠĆU¹**

**ŠTAB XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA
ZAGREBAČKOG NOV i PO**
Broj Opr. 50
Dne 5. maja 1944.

**ŠTABU ISTOČNE GRUPE ODREDA
ŠTABU II BRIGADE OVE DIVIZIJE**

Snage našeg korpusa, koje se nalaze u ofanzivnim operacijama u Hrvatskom Zagorju, polučile su zavidne rezultate i, sada, nakon nekoliko uspješnih akcija na tom sektoru, neprijatelj je grupisao svoje snage i vrši protivnapade na naše jedinice sa namjerom da ponovno osvoji oslobođeni teritorij i izbaci naše jedinice sa tog sektora.² Naša je dužnost da pomognemo našim snagama odnosno da ih rasteretimo neprijateljskog pritiska, a to ćemo najbolje učiniti ako pređemo sa našim raspoloživim snagama u ofanzivu, tj. u naĐad na koje neprijateljsko uporište.

Na osnovu napred izložene situacije Štab ove divizije donio je odluku da se napadne i likvidira neprijateljsko uporište Rovišće.³ U tom uporištu nalaze se 50—70 ustaša i domobrana i zadržavaju se isključivo oko željezničke stanice. Neprijatelj je utvrđen u dva bunkera i to: u jednom na samoj pruzi, a u drugom pored pruge istočno od sela Rovišća. Neprijatelj je naoružan jednim teškim mitraljezom, 3—4 puškomicinaljeza, ostalo puške, a raspolaže sa dovoljnom količinom municije.

U ovoj akciji učestvovati će jedinice Istočne grupe odreda i to cijeli Bjelovarski odred i Udarni bataljon, kao i naša II brigada, kojoj je povjeren zadatak da likvidira uporište.

Da bi se ovaj zadatak izvršio u potpunosti, a također i da pružimo pomoć našim jedinicama, Štab ove divizije izdaje slijedeću:

B. * Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1, k. 1207.

* Opširnije o tome vidi dok. br. 9.

• O rezultatima i toku napada vidi dok. br. 180 u ovoj knjizi i ook. br. 6—19/4, k. 551a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

ZAPOVIJED

(sekcija Čazma 1 : 100.000)

- II brigada** Sa jednim bataljonom ima zadatak likvidirati uporište sa strana prema priložen-skici. Istom bataljONU dodijeliti 2 teška mitraljeza i protivtenkovski top.
- pojačana sa protutenkovskim topom 47 mm, jednim teškim bacačem i 4 t. mitr. Sa jednim bataljonom postaviti će osi ranje prema Sv. Ivanu Zabnu, preko pruge, i ceste na mjestu od zaseoka Glovno preko ceste i pruge u pravcu Ciglane. Istom bataljONU dodijeliti tehničku jedini; za pravljenje prepreka i jedan teški mitraljez.
- Jedan bataljon ostaviti u rezervu, te ga smjestiti istočno od sela Tuk, kako bi sa istim bataljonom mogli dati osiguranje prema uporištu Bjelovaru ili ga upotrijebiti za pomoć pri likvidaciji uporišta. Istom bataljONU dodijeliti jedan teški bac i jedan teški mitraljez.
- Bjelovarski odred** Postaviti će osiguranje prema uporis sa svim svojim snagama i naoružanjem. Bjelovaru, i to na liniji od sela Marići te sa zapadne strane potoka Bokana ispre sela Staničić do sela Prgomelja kod Ciglane, sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja iz pravca Bjelovara prema napadnutom uporištu. Isti odred ima zadatak izvršiti diverziju pruge kao i ceste.
- Udarni bataljon** Postaviti će osiguranje prema uporištu na cesti za Haganj kod kote 142, sa zadatkom da istu cestu učini neprolaznom i da ne dozvoli bandi prolaz u pravcu napadnutog uporišta. Isti bataljon priteći će u pomoć bataljONU II brigade ukoliko čuje borbu istog kod Sv. Ivana Zabnog.
- Način borbe** Likvidacija uporišta izvršiti će se pre rasporedu kako je naznačeno na skici. Zasede prema uporištima ne treba da postavljaju dugačke kordonske redove, t streljačke strojeve, već manja osigurati u pravcu mogućnosti neprijateljskog postupanja, dok glavnina saga treba da bu

	<p>na tako prihvatnom položaju odakle će moći brzo i lako stupiti u deistvo, tj. tući neprijatelja bočno i razbijati ga. Ukoliko neprijatelj proдре kroz koju zasjedu, ista jedinica mora neprijatelja slijediti i tući ga s leđa, ne dozvoliti mu slobodnu intervenciju kod napadnutog uporišta.</p> <p>Zasjede se moraju međusobno pomagati u razbijanju neprijatelja; to znači ukoliko neprijatelj naiđe na koju zasjedu, susjedne jedinice treba da pomognu tu jedinicu u razbijanju neprijatelja.</p>
Početak napada i mjesto štabova	<p>Napad na uporište izvršiti će se 7. V 1944. godine u 24 sata. Do toga vremena, jedinica koja vrši napad treba da izvrši podilaženje, te da u određeno vrijeme napadne na samo uporište.</p> <p>Jedinice koje daju osiguranje treba da budu na određenim položajima 15 minuta prije početka napada, te da prije početka napada prekinu telefonsku vezu i da izvrše diverziju pruge.</p> <p>Za vrijeme ove akcije Štab divizije nalaziti će se u sjevernom dijelu sela Tuk. Štab II brigade nalaziti će se u južnom dijelu sela Rovišća u neposrednoj blizini same stanice. Štab Bjelovarskog odreda nalaziti će se u istočnom dijelu sela Staničić. odakle će rukovoditi zasjedom. Štabovi bataljona nalaziti će se uz svoje jedinice.</p>
Vera	<p>Veza će se održavati preko kurira po mogućnosti za daljnje jedinice na konjima. Sa svakim izvještajem slati najmanje dva druga. Sve jedinice međusobno treba da se povežu putem patrola.</p> <p>Štab Bjelovarskog odreda kao i Štab II brigade dostavljati će Štabu divizije izvještaj svaki sat, a po dolasku na položaj odmah će uputiti izvještaj, kako bi znali da li je položaj zaposjednut.</p>
Evakuacija	<p>Evakuacija ranjenika vršiti će se do Štaba II brigade odakle će biti sa osiguranjem otpremljeni za bolnicu.</p>

	Evakuacija plijena i zarobljenika vršiti će svaka jedinica u svom pravcu povlačenj
Povlačenje	II brigada, po likvidaciji uporišta, povući će se u svoje polazne baze. Bjelovarski odred kao i Udarni bataljon povući će se također u svoje polazne baze. Znaci za povlačenje biti će izdati od ovoga Štaba pismeno i signalnim raketama— i to: dvije crvene i jedna zelena raketa ispaljene jedna za drugom u pravcu juga. I Ukoliko koja jedinica ne bude primijetila znakove za povlačenje i bude ostala na položaju, povući će se ujutro u 4 sata sa položaja.
Znaci	Znaci raspoznavanja za noć na 8. V 1944. jesu:
	Zivili—brigadiri
Znaci	Daljni znaci za noć jesu: Mile — Šta je. Znaci raspoznavanja za noć 7. na 8. V 1944. jesu:
	Zivili—brigadiri
	Daljni znaci za noć jesu: Mile — Šta je. Po završenoj akciji sve jedinice poslati će ovome Štabu izvještaj i grubo iznijeti cifre o plijenu kao i gubitcima. Za vrijeme akcije Štabovi kad šalju izvještaje treba da naznače u koliko sati otpremaju isti izvještaj.

Po prijemu ovog naređenja štabovi treba da počnu vršiti? pripremu sa svojim borcima za ovu akciju i da im omoguće da se borci prethodno odmore kao i nahrane kako bi išli u akciju što svježiji i odmorniji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik

Dostavljeno

Štabu X korpusa na uvid
 Štabu Istočne grupe odreda
 Štabu II brigade
 Štabu Bjelovarskog odreda
 Štabu Udarnog bataljona.

BR. 29

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NOU BRIGADE DVADESET
«ESTE DIVIZIJE OD 5. MAJA 1944. PODREDENIM JEDINI-
CAMA ZA NAPAD NA NJEMAČKU POSADU NA ŠOLTI¹**

**STAB
I UDARNE BRIGADE
XXVI DIVIZIJE NOVJ
5. V 1944.**

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Šolta, Omiš 1:100.000 jugosl. izd. i eng. kop.)

Podaci o neprijatelju:

Poslije likvidacije neprijateljskih garnizona na Mljetu i Korčuli,² položaj neprijateljskih snaga na ostrvu znatno je uzdrman. Neprijatelj se grupiše, na brzinu pregrupiše i utvrđuje.

Na otoku Šolti sada se nalazi oko 400—500 neprijateljskih vojnika.³ Smješteni su na Maloj Straži (kota 197), na koti 103 sjeverno od sela Grohote i u Uvali Rogač. Detalji u priloženom informativnom izvještaju.

Namjera neprijatelja:

Uporna odbrana utvrđenih uporišta na otoku Šolti radi obezbjeđenja saobraćaja Splitskim Kanalom.

Naše snage:

Kompletna naša brigada ojačana jednim bataljonom i jednim vodom bacačke čete III brigade i jedna baterija brdskih topova 75 mm, dobila je zadatak⁴ da likvidira neprijateljsko uporište na otoku Šolti.⁵

Za izvršenje prednjeg zadatka jedinice nastupaju u dvije kolone:

Zapadna kolona, komandant kap. Stupar, u čiji sastav ulazi naš I. II bataljon, bacačka četa i IV bataljon III brigade. Istočna kolona, komandant kapetan Truta, u čiji sastav ulazi naš III i IV bataljon i bacački vod III brigade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-rijskog instituta, reg. br. 5—1/3, k. 1102.

² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 117, 120, 123 i 132.

* i ⁴ Vidi dok. br. 22.

⁵ O rezultatu napada vidi dok. br. 22, 60, 62, 182 i 183.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

Zapadna kolona:

III bataljon, III brig.. Kreće se kao prethodnica ove kolone i osigurava mostobran ostalim jedinicama na koti Gradina 185 i k. 106. Po pridolasku glavnine ove kolone nastupa preko Donjeg Sela i neprimijećeno posjeda (k. 173) Strličina i k. 80 šireći se udesno do k. 90 gdje će hvatati vezu sa dijelovima našeg I bataljona. Odmah po bombardiranju neprijateljskih položaja od strane savezničkih aviona bataljon napada kotu 103 i Uvalu Rogač, sa zadatkom potpune likvidacije ovih uporišta. Zona širenja lijevo — kota 146—180 (Odar) — k. 173 — (Strličina) — k. 80 (Gradina) i Rogač. •
Zona širenja desno k. 106, k. 101 i k. 90 — selo Grohote.

I bataljon, komandant poručnik Guvo Ivan. Nastupa preko k. 106 na trig. 208 (Vela Straža) i 101 (Sv. Mihajlo) gdje se neprimijećeno zadržava do savezničkog bombardiranja. U toku savezničkog bombardiranja podilazi kotu 197 (Mala Straža) sa zadatkom likvidacije iste i napad na nju potpomoći će dijelovi istočne kolone. Po likvidaciji ove kote bataljon će nastupiti u pravcu s. Grohota sa zadatkom da s juga napada k. 103 i potpomaže likvidaciju iste.] Bataljon će svojim desnim krilom hvatati vezu sa dijelovima istočne kolone. Zona širenja lijevo je desna granica širenja IV bataljona III brigade, a zona širenja desno kota 142 (Ograde), trig. 208 (Vela Straža) i k. 197 (Mala Straža) gdje će se spojiti sa jedinicama istočne kolone.

II bataljon, komandant Drašković Milorad. Nalaziti će se u rezervi zapadno od kote 102 kod Donjeg Sela i upotrijebiti će se prema nahođenju komandanta kolone. Bataljon će postaviti osiguranje prema otoku Drveniku, koristeći prvenstveno teške mitraljeze i to na koti 123, kontrolirajući luku

	Maslinicu i Sešulu, a izviđačko odjeljenje na k. 180 (Odar).
Minobacačka četa, komandir poručnik Vaso Gavranović.	Postaviti će se jugozapadno od kote 102 sa zadatkom tučenja neprijateljskih uporišta na koti 197 (Mala Straža) i k. 103 sjeverno od sela Grohota.
prijevoz morem.	Sve jedinice ove kolone prebaciti će se na otok Šoltu savezničkim transportnim brodovima pod zaštitom lakih savezničkih pomorskih jedinica." Ovo isto vrijedi i za povratak trupa sa otoka Šolte na otok Vis koji se predviđa 6. o.mj. navečer. ⁷ Svi dijelovi ove kolone ukratće se danas u 16 časova u luci Rukavac, a iskreat će se u uvali Sešula na otoku Šolti. ⁸ Do 21 časa brodovi će se zadržati na sidrištu u Komiži. Ukcavanje ove kolone na otoku Šolti — za povratak za Vis izvršit će se i to: Poslije uspješne akcije iz Uvale Senjska. U slučaju neuspjele akcije na mjestima iskrcavanja.
Sanitet.	Sa ovom kolonom ide referent saniteta brigade i brigadno previjalište koje će se nalaziti na putu Maslinica — Grohote kod kote 82. Referent saniteta brigade organizaciju saniteta detaljnije će razraditi prema zapovijesti referenta saniteta divizije."
Radiofonska veza.	III bataljon III brigade dobit će jednu radiofonsku stanicu sa osobljem (»Mila«). I bataljon također će dobiti jednu radiofonsku stanicu (»Jovan«). Obe ove stanice održavat će vezu sa stanicom komandanta kolone (»Bogdan«) koja će održavati radiofonsku vezu sa štabom divizije (»Toni«),

• Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 90 i 185.

⁷ Zbog nevremena napad je odložen za 10. maj; istog dana jedinice su se povukle na Vis (vidi dok. br. 60 i 62 u ovoj knjizi i dok. br. &17. k. 1100—1, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

; • Vidi dok. br. 22, 60 i 62.

⁸ Vidi dok. br. 10—7/3, k. 1100. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta

Istočna kolona:

III bataljon,
komandant, kap.
Ilija Antunović.

Nastupat će preko kote 85—132—lijevo od Maslinice i do časa savezničkog bombardiranja zaposjesti će položaje sjeverno od k. 143 (Ripča) pa do k. 101 — Sužanj. Odmah po savezničkom bombardiranju bataljon će sa istočne strane napasti neprijateljska uporišta na k. 103 i u Rogaču. Bataljon će težiti otcjepljenju neprijateljskih snaga na k. 103 od onih u Rogaču. Zona širenja desno: Maslinica k. 48 i k. 101 — Sužanj.

Zona širenja lijevo: sjeverne padine k. 143 i k. 105 južno od Grohota.

IV bataljon,
komandant,
Vaso Dapić.

Iskrcava se kao prethodnica ove kolone i osigurava mostobran na k. 132 (Vlake) i k. 107. Bataljon nastupa preko k. 85 na k. 143 gdje ostavlja glavninu i sa jednom četom neprimjetno izbija na k. 165 odakle će po savezničkom bombardovanju izvršiti napad na k. 197 (Mala Straža) sa istočne strane. Glavnina na koti 143 nalaziti će * u rezervi i služiti će kao zaštita artiljerije, a upotrijebiti će se prema nahodanju komandanta kolone.

Bataljon će uputiti svoju prateću četvu bez bacača na k. 237 radi osiguranja pravca Brača i osiguranja luke Stomorske.

Zona širenja lijevo: Tatinja — k. 165 (Križišće).

Zona širenja desno: put između kote 132 (Vlake) i Maslinice — k. 143 (Ripča).]

Minobacački vod
III brig.

Postaviti će se istočno od kote 143 (**Ripča**) sa zadatkom da tuče neprijateljska uporišta na koti 103 i k. 197.

Prevoz morem.

Sve jedinice ove kolone ukrcati će se danas u 14 časova u Uvali Rukavac na savezničke transportne brodove, pod zaštitom lakih savezničkih pomorskih jedinica; kolona će se iskrcati u Uvali Senjskoj na otoku Šolti. Ovo isto vrijedi i za povratak trupa sa otoka Šolte na otok Vis koji se predviđa 6. o.mj. na večer. Po ukrcavanje

- u Rukavcu brodovi će se zadržati do 21 sat na sidrištu u Komiži.
- Sanitet: Kirurška ekipa nalaziti će se na mjestu iskrcavanja u Uvali Senjskoj gdje sprovođiti ranjenike. Vod bolničke čete nalaziti će se na koti 143 (Ripča) i prema potrebi će se upućivati.
- Veza: Vod za vezu uspostaviti će telefonsku liniju od mjesta iskrcavanja preko kote 132 na kotu 143 i dalje na kotu 103, južno od Grohota. Telefonom će povezati komandanta kolone sa štabom divizije i artiljerije.
- Mjesto štabova. Štab zapadne kolone nalaziti će se na koti 102 južno od Donjeg Sela, a štab istočne kolone na koti 143 (Ripča), kasnije 103 južno od Grohota.
Operativni dio štaba divizije nalaziti će se u blizini kote 132 (Vlake).

Opće napomene:

- Artiljerija: Iskrcati će se sa istočnom kolonom, a potpomagati će napad i likvidiranje Male Straže, Grohota i Rogača.¹⁰ Za vrijeme bombardiranja neprijateljskih uporišta na k. 103 i Rogaču od strane savezničkih aviona tući će k. 197. Po završetku bombardiranja prenijet će vatru i tući će k. 103 radi spriječavanja sređivanja neprijateljskih snaga. Dalje zadatke dobiti će od štaba divizije.
- Mineri i pioniri. Minerski i pionirski vod rasporediti će se tako da dio ide sa zapadnom, a dio sa istočnom kolonom. Njihov je zadatak pronalaženje i čišćenje mina oko neprijateljskih uporišta. Oni će biti pridodati štabovima bataljona koji će ih stvarno iskoristiti kao stručnjake u tom pogledu, po njihovim direktivama.
- Avijacija. Ukoliko vremenske prilike dozvole saveznička avijacija bombardirati će u 6 časova neprijateljska uporišta na k. 103

O dejstvu artiljerije vidi dok. br. 62.

i Rogaču, a mitraljirati k. 197 (Malj Stražu). U toku dana u 10,14 i 16 časovj saveznička avijacija vršiti će izviđači letove u cilju obezbjeđenja i zaštite iz vazduha, kao i u cilju spriječavanja dolaska pojačanja neprijatelju morskim putem. U međuvremenu saveznički lovci povremeno će krstariti nebom. Od toga da iz vazduha borce i oruđa maskirati prilagođavanjem terenu.

Način izvođenja akcije:

Saveznička avijacija bombardirati će oko 30 minuta neprijateljsko uporište na koti 103, a mitraljirati na k. 197. Iskrcavan na otoku Šolti zapadne i istočne kolone biti će oko 24 časova. Jedinice će se prikupiti i podići polaznim položajima u najvećoj tišini i uz sve mjere opreza da ne budu opažene od neprijatelja. Na polaznim položajima sačekati dejstvo savezničke avijacije i za vrijeme dejstva iste podilaziti na jurišno odstojanje, bacačima poduprijeti i do kraja dezorganizirati neprijatelja i brzim udarom iskoristiti neorganiziranost neprijateljske odbrane uslijed dejstva avijacije. Ukoliko se neprijatelj uvuče u Rogač opkoliti ga, tući sa kota 80 i 101. Na ove kote čim prije izbaciti odjeljenja sa automatskim oruđima radi spriječavanja neprijateljskog izvlačenja prema Rogaču! Obratiti pažnju na podilaženje na međusobno potpomaganje jurišnih odjeljenja sa automatskim oruđem unutar samih strijeljačkih jedinica, potpomaganje pješadije bacačima, kao i potpomaganje artiljerijom pri likvidaciji jače utvrđenih neprijateljskih točaka.

Izviđanje i obezbjeđenje.

II bataljon zapadne kolone i IV bataljon istočne kolone odrediti će osmatrače mora radi blagovremenog otkrivanja eventualnog pridolaska pojačanja neprijatelju sa obale ili okolnih otoka. Dijelovi ovih bataljona dobili su zadatak osiguranja i obezbjeđenja u tom pravcu.

- Organizacija veze: Radi pravilne koordinacije i potpunog iskorištenja potpomaganja napada bacačkom i artiljerijskom vatrom, punu pažnju pokloniti stalnom i neprekidnom funkcionisanju veze i obaviještavanju. Pored radiofonske veze i telefona za vezu sa štabom divizije i artiljerije, veza unutar bataljona i kolona održavati će se neprekidno putem kurira. Bataljonima koji imaju zadatak obezbjeđenja i otkrivanja pridolaska pojačanja neprijatelju s mora, četa za vezu pridodati će jednu grupu signalista.
- Odredbe o intendanturi: Borce snabdjeti sa suhom hranom na ruke za dva dana. Pored izdate municije borcima na ruke, predvidjeti rezervu koju iskrcati na mjestu iskrcavanja pojedinih kolona, a odavde po potrebi snabdjevati jedinice. Intendantura brigade rukovoditi će se priloženom zapoviješću¹¹ načelnika intendature Štaba divizije.¹²
- Ugovoreni znaci: Znaci raspoznavanja izdati će se jedinicama pre ukrcavanja. Za prekid artiljerijske vatre na pojedine položaje bataljoni će izbacivati sa tri crvene rakete. Znak da je zauzet neprijateljski položaj biti će paljenje vatre na tim položajima. Znak dokle su doprli istureni djelovi u napadu označavajte stalnim bacanjem bijelih raketa. Vidljivi znaci raspoznavanja: Titovka na pušci i dizanje okomito po nekoliko puta.
- Plijen i zarobljenici: Sav zaplijenjeni materijal, oružje i spremu, kao i novac i arhivu dostaviti u intendanturu štaba divizije. Sve zarobljenike na licu mjesta saslušati i uzeti potrebne podatke, a pri završetku akcije predati štabu divizije.
- Početak napada: Sa napadom početi po završetku bombardiranja od strane savezničkih aviona, to jest oko 6.30 časova. Eventualne promjene po ovome izričito će se narediti.

¹¹ Vidi dok. br. 10—5/3 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹² Načelnik je bio Marko Gašpić

Odredbe o prevoženju: Operacije na otoku Šolti treba da se završe naveče istog dana po iskrcavanju. Ukrcavanje trupa izvršiti će se oko 20.30 časa na savezničke brodove i to: Poslije uspješne akcije iz uvale Senjsk U slučaju neuspjeha akcije na mjestf iskrcavanja. Sve odredbe i red za vrijeme prevožen' po ranije izdatim naređenjima i dati; usmenim uputstvima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik, kapetan: Komandant, kape
Ljubo Truta **Bogdan Stupar**

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 8. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O UNIJ ŠTENJU NEPRIJATELJSKE POSADE U DONJEM OREŠ.

**ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**
Op. broj 97/44.
6. V 1944.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Dostavlja operativni
izvještaj o napadu na
neprijateljsko uporište
Donje Orešje. (Sekc. Zagreb
— Ptuj 1 : 100.000)

Neprijateljsko uporište Donje Orešje nalazi se u dalj' okruženo strmim brdima. U bližoj okolici nalaze se neprijateljska uporišta Sv. Ivan Zelina i Komin. Zadatak likvidacije

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/1—9, k. 1623.

I. ^g ovog neprijateljskog uporišta ima izvršiti II bataljon KSebačkog NOP odreda.

pridodata I brigada XXXIII divizije NOVJ imala je za-
filatak da zatvori pravce mogućeg neprijateljskog nadiranja u
ilju pružanja pomoći napadnutoj posadi, iz neprijateljskih
iiorišta Marije Bistrice, jačine 1 ustaške posadne sati, Sv. Ivan
Zeüna, 1 ustaške sati prometnih zdrugova, i Komina, 1 usta-
[Aog voda prometnih zdrugova.

I bataljon Zagrebačkog odreda imao je zadatak da za-
tvori pravac prema Kominu i služi kao manevarska rezerva

Posadu neprijateljskog uporišta Donje Orešje čini jedan
vod prometnih zdrugova. Posjedanjem ovog uporišta neprija-
telj je htio pojačati kontrolu na sektoru Sv. Ivan Zelina.

Napad na posadu neprijateljskog uporišta otpočeo je u
4 30 sati. Neprijatelj se žilavo branio. Likvidacija je bila omo-
gućena tek nakon gađanja pridodatih dva protivtenkovska topa
47 mm i nakon dizanja jednog dijela zgrade u zrak od strane
jednog odjeljenja II čete III diverzantskog bataljona.

Borba je prestala u 8 sati, pošto su borci II bataljona
Zagrebačkog odreda prodrli u zgradu.

Neprijatelj je imao 18 mrtvih i 12 zarobljenih ustaša. Na
ovaj način cijela posada je što pobijena, što zarobljena.

Zaplijenjen je jedan teški mitraljez, jedan puškomitra-
ljez i 40 pušaka, pored 4.000 kom. metaka i ostale ratne
opreme.

Bataljon je imao 2 mrtva i 1 lakše ranjenog.

Utrošeno je 1.480 kom. mauzer i 230 kom. manliher me-
taka i 14 bombi.

Priprema kao i napad na neprijateljsko uporište izvedena
je točno po predviđenom planu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

t Pditkomesar:
s. o.

Komandant — major:
Bulat Rade

* Vidi dok. br. 7.

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ oo
7. MAJA 1944. ŠTABU OSME DIVIZIJE DA SPRIJEČI PRO-
DOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRAVCIMA LIČKO
PETROVO SELO — PRIJEBOJ — PLITVIČKI LESKOVAC
VRHOVINE — PLITVIČKI LESKOVAC I BABIN POTOK
BREZOVAC¹

ŠTAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 311, 7. V 1944.

ŠTABU VIII DIVIZIJE NOVJ

Neprijatelj je danas poslije podne izvršio prodor sa ne-
koliko tenkova iz Ličkog Petrovog Sela u Prijeboj gdje se za-
držao.² Osim tenkova neprijatelj ima i nešto pješadije i oko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 11—1/1, k. 569.

⁵ Štab njemačkog Petnaestog brdskog korpusa je tada započeo planiranu operaciju »Morgenstern« da bi uništio naše jedinice i ovladao slobodnom teritorijom Like. U Istorijatu njemačke 392. legionarske divizije rečeno je o ovoj operaciji slijedeće: »Krbavsko polje, najveći centar bandi na području korpusa, zavičajno ratno područje bandi, već odavno je uz pomoć korpusnih trupa trebalo da bude likvidirano. Otkako je izvršeno posjedanje Hrvatske nije nijedna jedinica stupila i ovo područje. Pored oficirskih škola ovdje su obučavane i klase regr a prema izvještajima povjerenika ovdje su se nalazila velika profijrska slagališta materijala i jedan aerodrom. Uprkos tome što je oblast bila van divizijskog područja, divizija je odavno pripremila jedan poduhvat koji je stalno morao da bude odlagan, iz razloga što nije bilo dovoljno raspoloživih snaga. Napad bandi na Ramljane i Per (u napadu na ustaše na Dumanu i u Ramljanima učestvovala su nice Osme, Trinaeste i Trideset pete divizije; napad je počeo 5. maja 1944 — prim. red.) sada je doveo do preduzimanja ovog velikog poduhvata ... Izviđački odred (njemačke 392. legionarske divizije — prim. red.) prešao je oko 70 km puta, 5. V ujutro stigao u Otočac i još iste večeri je kamionima prebačen u Lič. Jesenicu, da bi odavde sa 1846 (Prvim bataljonom 846. puka njemačke 392. legionarske divizije — prim. red.), koji je bio ojačan jednim vodom 4. bater. artiljer. puka i koji fe prodirao sa prostora jugoist. od Josipdola preko Plaškog, u zoru 8. preduzeo nastupanje ka jugoistoku. Neprijatelj, koji je protivnapaf ustaških bataljona i jedinica Dajncer (naziv starješine koji je u operaciji komandovao Drugom četom 847. puka i Šestom četom 846 puka — prim. red.) bio na prostoru Ramljane ponovo odbačen, trej je da sada bude razbijen iznenadnim napadom Izviđačkog odreda, sadejstvo 1/846. koji je od Lič. Jesenice prodirao na prostor Polja — Plitvička Jezera. Izviđačkog odreda [njemačke] 373. [legionaf div., koji je nastupao od Ličkog Petrovog Sela na Prijeboj i Plitvi^^ jezera, i III/846. i 19. ustfaškogj bataljona, koji su napadali od Vrhovina. Pošto su Izviđački odred i 1/846. puka, pri probouju na jugo;¹

ino ustaša. Danas poslije podne neprijatelj je izvršio upad u **fplaški** i poduzima izviđanje u pravcu Blata,
ft Vjerovatna namjera neprijatelja je, da se sa snagama prijeboju i sa snagama koje se još nalaze na prostoru 2e-jjgva____Bihać, spoji sa neprijateljskim snagama u Vrhovina-

r~7 saborskog i Kuselja odbacili slabog neprijatelja, Izviđački odred »nastavio napad preko Poljanka (8 km sjev. od Plitvičkog Leskovca)

1/846. preko Corkova (vjerovatno Corkova uvala — prim. red.) Izviđački odred je svojim motorizovanim čelom zatvorio kod Poljanka put E*Drežnik-Gradu, zatim razbio ostatak jedne grupe bandi i iznenadno prodro na prostor Plitvička jezera. Dalje je rasterao komoru brigade 35. div., pri čemu je u naše ruke pao izvjestan broj vojila sa materijalom, municijom i opremom, zaplijenio 17 djelomično ispravnih motornih vozila i spojio se sa dijelovima Izviđačkog odreda SJJ. pješ. div. III/846. i 19. ustaškim bat. (koji je 7. V kamionima prebačen iz Ramljana u Vrhovine); pred veće su, boreći se protiv jačeg neprijatelja, zauzeli položaje sasvim istočno od G. Babinog Potoka, dok je borbena grupa Dvk (jedinica Dajncer, 31. i 32. ust.fuški bataljon), uz slab neprijateljski otpor, dostigla Čanak i visove zap. od Trnovca (10 km sjeverozap. od Krbavskog polja — prim. red.). HI/846, je 9. V prodro prema istoku, pred Plitvičkim Leskovcem odbacio prema sjev. ist. jednu jaču grupu bandi i uspostavio vezu sa I 846.

t Produženje napada ka jugu bilo je utvrđeno za 10. V; za ovaj cilj je pod komandu divizije stavljen Izviđački odred 373. pješ. div... Obadva izviđačka odreda, nastupajući od Prijeboja ka jugu, odbacili su kod Koreničke Kapele (4 km juž. od Prijeboja) slabijeg neprijatelja, zauzeli visove sjev. i ist. od Vrela i motorizovanim čelom oko 14,00 čas. dostigli Korenicu; neprijatelj se povukao ka jugu.

£ 111/846. i 19. ustaški batalj. su kod Homoljca i zap. od prevoja Vrele naišli na jačeg neprijatelja, tako da su za otvaranje prevoja Vrelo morali biti angažovani dijelovi Izviđačkog odreda za dejstvo u leđa neprijatelja. Pošto su 11. V Izviđački odred 392. divizije, 19. ustaški batalj. i borbena grupa Dvk očistili prostor oko Krbavice (7 km. zap. od Korenice), radi sadejstva u ovom poduhvatu, još od 10. V nalazili su se na maršu ka Udbini: puk »Brandenburg«, sa zadatkom da nastupa ka zapadnoj ivici, i 92. motorizovani puk, da nastupa ka istočnoj ivici Krbavskog polja. Komandovanje obuhvatom bilo je u rukama k-danta 392. pješ. div. Pošto su puk »Brandenburg« i 92. motor, puk 12. V uveče dostigli juž. ivicu Krbavskog polja, 13. V otpočeo je pravi napad. Izviđački odred divizije, koji je angažovan prema jugoistoku. boreći se protiv jačeg neprijatelja, zauzeo je Bunić, prodro do u Laudonov Gaj i ovdje zaplijenio nepregledne zalihe municije, hrane, djelomično upotrebljive kamione i veliko stado stoke. Izviđački odred 373 [divizije] prodro je preko Bjelog Polja prema jugoistoku, uspostavio vezu sa 92. motorizovanim pukom i 16. V se prebacio ka Prijeboju radi osiguranja puta za dotur od Bihaća. Puk »Brandenburg« i 92. motor, puk su očistili Krbavsko polje s jugoistoka, i prodorima sjev. i juž. u brdsko zemljište nanijeli bandama znatne gubitke. Pri ovome su zaplijenjena velika stada stoke i u besputnom predjelu je uništeno nekoliko velikih slagališta municije. Radi transportovanja plijena iz Bihać-i su došle velike kolone kamiona.

Na izvještaj L846 (koji je ostao u Babinom Potoku kao osiguranje puta za dotur) da se na prostoru Poljanak nalazi jak neprijatelj, P^V je 19. ustaški bataljon, koji se kretao terenom paleći i ubijajući, ^Bftcen u Plitvički Leskovac. Jedinica Dajncer je preuzela osiguranje

ma po komunikaciji preko Plitv. Leskovca. Osim toga posto® opasnost da neprijatelj sa svojom motorizacijom prodre u Ko-3 reničku kotlinu.

Naše snage,³ koje su zadržavale neprijatelja na sektoru Ličko Petrovo Selo, povukle su se pred nadmoćnijim neprija. teljem na položaje Jezerce — Čujića Krčevina.

Da bi spriječili neprijateljske namjere i odvajanje naših snaga od Korduna,

n a r e đ u j e m o :

da sa vašom I brigadom zatvorite pravac koji vodi od Ličkog Petrovog Sela preko Prijeboja na Plitvička Jezera fl Plitvički Leskovac, s tim da sa jednim bataljonom zaštiti ko- munikaciju Poljanak — Plitvička Jezera iz pravca **Drežnilj** i iz pravca Saborskog, s tim da se bataljon smjesti u **Poljanku**.⁴

Pravac Prijeboj — Korenica zatvaraće dva bataljona II brigade XXXV divizije.⁵

Sa III brigadom® zatvoriti pravac Vrhovine — Plitvički Leskovac i Babin Potok — Brezovac na liniji Crni Vrh — Cudin Klanac — Kosa.

Ove položaje uporno braniti, a u slučaju nadmoćnog neprijateljskog pritiska i u slučaju proboja neprijateljske mo' rizacije iste propustiti, s tim da se neprijatelj stalno napa na bokove i leđa na pomenutim pravcima.

Artiljeriju i komoru kao i ostala vozila prebaciti sjeverno od komunikacije Prijeboj — Plitvički Leskovac — Vr-

Vrela, a borbena grupa Dvk (31. i 32. ustaški bataljon) upućena je na marš od Bunića, preko planinskog zemljišta, ka Bilaju da bi odbila vjerovatno predstojeći napad na Gospić. Puk »Brandenburg« je 16. V, po naredenju Komande armije (odnosi se na Drugu oklopnu armiju — prim. red.), izvučen iz akcije radi druge upotrebe. Puk je povučeo! na komunikaciju Bihać — Knin da bi sadejstvovao njemačkim snagama koje su učestvovala u drvarskoj operaciji. Osim naprijed navedenih, u ovoj su operaciji učestvovala i slijedeće neprijateljske jedinice: dijelovi 384. puka 373. legionarske divizije i 202. tenkovskog bataljona i Medački četnički odred. (Vidi dok. br. 36, 45, 47, 50, 51, 88 i 131 u ovoj knjizi i dok. br. 39'14, k. 18, dok. br. 15/5, k. 8, dok. br. 18/3—12. k. 5 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

» Odnosi se na Četvrti bataljon Druge brigade Trideset pete divizije (vidi dok. br. 131).

⁴ Radi zatvaranja ovih pravaca upućen je u Poljanak Prvi bataljon Preve brigade Osme divizije, ali se on pod pritiskom (iijelo« njemačke 392. legionarske divizije, morao povući istočno od komunilaM cije Saborski — Poljanak (vidi dok. br. 102).

⁵ Vidi dok. br. 131.

⁶ Riječ je o Trećoj brigadi Osme divizije (vidi dok. br. 90).

bovine i to što prije tako da ovi dijelovi ne bi ostali odsječeni
Nužno od ove komunikacije.

Pokret jedinica izvršiti odmah kako bi se jedinice **još
toku** noći našle što bliže položajima koji su određeni da ih
fposjednu ili bar da pređu komunikaciju Babin Potok —
Homoljac.

Stab divizije nalaziće se u Uvalici u prvo vrijeme, a ka-
snije se prebaciti sjeverno od komunikacije Prijeboj —
Vrhovine održavati svim sredstvima i stalno nas izvještavati
0 situaciji.

Naše mjesto biće do daljnjega na istom mjestu gdje se
1 sada nalazi.

Prijem naređenja potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

A.⁷ Turkulin

(M. P.)

Komandant, pukovnik:

M.⁸ Šakić

BR. 32

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 7. MAJA
1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O RASPOREDU
JEDINICA I POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA¹**

**STAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Broj: Sl.

i Dana: 7/V 1944. g. 10.55^h

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Izvještavamo Vas da smo posjeli slijedeće položaje sa na-
šim jedinicama: 2 bataljona na Ravnoj Gori (trig. 856), 2 ba-
taljona na Krševinama, 1 bataljon na Metli, objavnica na V.
•Javorniku

- ¹ Artur
* Mićun

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
«onjskog instituta, reg. br. 20 2, k. 882.

u-

Poslali smo kurire da uhvate vezu sa Vama. Još ne zna koji je položaj posjeo P.P.K, bataljon.² Za njega smo bili predvidili bezimeni čuvik s-z. od trigonom. 856. Poslali smo kurire da i sa njim uhvatimo vezu.

Izviđačke patrole poslane su na sve strane, a najviše u pravcu juga i j-i. da ispitaju sela s ove i one strane ceste, kao i samu cestu Zvečevo — Pakrac. Od dvije konjičke patrole već smo dobili izvještaj. Jedna je bila upućena na Javornik, J druga na Lutoč. Patrola koja je bila na Javorniku izvještava da se na istom, kao i u najbližoj okolini njegovoj, ne nalazi neprijatelj. Također izvještava da je 5. V o. g. prešla preko Javornika neprijateljska kolona jačine 300—400 ljudi, koja je došla sa pravca Ravne Gore.³ Ista je otišla za Sirač. 6. V o. g. cestorfj Pakrac — Kamensko prošla je kolona jačine 500 ljudi, 8 tenkova, 3. kamiona i veći broj praznih kola. Kolona se zadržala! u Buču, dok su se tenkovi u samu noć vratili nazad u pravcu Pakraca. Manje njezine snage kretale su se kao pobočnice u obližnja sela pored ceste.

Druga konjička patrola bila je na Lutoču. U s. Zajle saznala je od jednog partizana da je neprijatelj pošao iz Zvečeva, u jačini od dvije naše brigade bez motorizacije i topova i krenula za Lutoč. On je žurno prošao dolinom, nije se penjao na Lutoč, a njegova lijeva pobočnica popalila je s. Zajle, ubila 4 krave i 1 ženu. Također se ne vide tragovi njihovog bivšeg prisustva na Lutoču. Na samom Lutoču i okolini nema neprijatelja. Na njemu se nalazi 1 mrtav partizan, bez obuće, nepokopan. Jedan partizan čuva stoku VI korpusa, koja je sva spasena na Lutoču, dok su sve manastirske zgrade popaljene.

Bolnice na Lutoču i Ravnoj Gori ostale su čitave.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
Kofler

¹ To jest: bataljon za borbu protiv pete kolone.
* Vidi dok. br. 175, 176, 177, 178, 179 i 180.

BR. 33

17 VJEŠTAJ ŠTABA ZUMBERAČKOG NOP ODREDA OD 7.
Vij 1944. ŠTABU TRIDESET ČETVIRTE DIVIZIJE O
BORBI KOD DRAGONOŠA I HRZENIKA¹

ŠTAB ZUMBERACKOG PARTIZANSKOG
ODREDA HRVATSKE
Op. Br. 31/44
Dne 7. maja 1944.

ŠTABU XXXIV DIVIZIJE IV. KORPUSA NOVJ

Predmet: Operativni
fevieštaj dostavlja

1. Sekcija Samobor 1 : 100.000. Naš II bataljon zauzeo je **položaje** u Noršić Selu i jednom četom kod crkve Sv. Duh I bataljon bio je sa jednom četom u Dragonošu, a sa jednom četom, bacačkim vodom i štabom u Jarušju. Sam taj teren je **uzvišen** do 700 metara, a okolni teren pošumljen i spušta se u duboke jaruge ispresijecane mnogim šumskim putevima. Napomenuta sela nalaze se malo ispod kota, okružena šumom na 200 do 400 metara od sela. Prema istoku se teren izdiže do Japetića.

2. Borbu je vodio I i II bataljon ZPO.

3. Neprijatelj je bio u jačini oko 150 ustaša i Nijemaca.

4. Naši bataljoni nalazili su se na tim položajima na odmoru, te su davali vlastito osiguranje tako, da su postavljene ročne zasjede na prilazima ka selu i to dosta udaljene od sela.

Neprijatelj² je dobio zadatak, da se kreće terenom tako dugo dok se ne sukobi s našim jedinicama, a nije znao gdje se nalaze naše jedinice. Za povlačenje ostavio je oko 500 ljudi na osiguranju kod Višnjevca, Bašičev Brijega, Bedera i koti 605 kod Bedera.

5. Zapovijest nije izdata za akciju, nego samo za smještaj jedinica sa naređenjem vlastitog osiguranja i kontroliranja pravaca prema Samoboru i Lipovcu.

6. Borba je počela 5. V u 2.45 h noću.

7. Neprijatelj je najprije naišao na zasjedu I bataljona koja je bila postavljena na putu od Dragonoša za Slani Dol,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12/2, k. 1223.

² Trinaesta ustaška bojna i njemačka policijska jedinica iz Samobora (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja za maj 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5'1—4).

te je zasjeda otvorila vatru na neprijatelja. Na to je 1. četa u Dragonošu zauzela položaj na koti 763, a četa u Jarušju je „ strijelcima počela nastupati prema Dragonošu. Kad se privukla k selu neprijatelj je počeo bacati rakete i bombe, te otvorio jaku vatru na tu četetu. Usljed nesporazuma primila je ta četa vatru sa boka od naše 1. čete te se morala povući preko Jarušja na Pavlance, a bacački vod se povukao jarkom prei Delivukima.

Kako su se istovremeno, tj. za vrijeme borbe, dijelovi snaga neprijatelja kretali od Dragonoša preko Jarušja ka Noršić Selo, to se neprijatelj sukobio sa snagama II bataljona. I

II bataljon, čim je čuo borbu koju je vodio I bataljon, zauzeo je položaje: sa 1. četom Noršić Selo, sa II četom kotu 678 sa 3. četom Sv. Duh sa kontrolom prema Bašičev Brijegu, a bacački vod bio je na položaju pozadi 1. i 2. čete. Odmah le upućena patrola da ispita, da li se jedinice I bataljona nalaze u Jarušju, te kako bi pritekao u pomoć napadnutom bataljonu. Patrola je naišla na neprijatelja, primila jaku vatru i povukla se u pravcu Šimraka, te je kasnije uhvatila vezu sa svojim bataljonom. II bataljon ocijenio je prema vatri da se I bataljon povukao te ostao na položaju, ali je oko 4,30 h neprijatelj naišao na položaje II bataljona te je započela borba. Naš bataljon bio je na dobrim položajima, u dobroj situaciji, ali je neprijatelj počeo nadirati od Bašičev Brijega, te se je bataljon počeo povlačiti pošto nije mogao izdržati jaku bočijuru vatru. Povukao se je preko kote 730 u pravcu Tisovca, a 1. četa sa bacačkim vodom povukla se u Šimrake, kako je to bilo predviđeno. Borba je trajala do 5 sati i tada se je neprijatelj počeo povlačiti.

U 5,30 h jedan avion bombardirao je položaje neprijatelja, te je u Višnjevcu poginuo od avionskih bombi gestapovski kapetan Hartmann, a na Bederu od aviona poginula su trojica i tri su ranjena neprijateljska vojnika. U Dragonošu poginuo* je u borbi jedan ustaša, a jedan je ranjen. U Noršić Selo imao je neprijatelj 1 mrtvog i nekoliko ranjenih. Ukupni gubi' neprijatelja jesu: 6 mrtvih i 4 ranjena, što je utvrđeno, broj ranjenika je sigurno veći.

9. U borbi imali smo jednog ranjenog druga i 3 nesl Ranjen je komesar čete Jurman Vid. I bataljon je izgubio 3 šinjela i dva šatorska krila.

10. I bataljon je utrošio 540 metaka, a drugi 140 me! Ukupno utrošeno 680 metaka. I bataljon izgubio je postol od teškog mitraljeza »Fiat« i 1.200 metaka za »Fiat«.

11. Naročito se istakao nije nitko.

12. Komandir 1. čete 1 bataljona ... dopustio je da mu **igta odstupi** u neredu, ostavivši postolje teškog mitraljeza i 2 200 metaka ne poduzimajući ništa da se to spase.

13. Kad je napadnutoj 1. četi u Dragonošu pritekla u pomoć II četa, otvorila je 1. četa na nju vatru, a da nije prethodno pokušala ustanoviti tko se tamo nalazi. Dakako da se ta četa u zabuni morala onda povući. Isto tako nije bilo veze za vrijeme same borbe između I i II bataljona niti zajedničke koordinacije u borbi, nego je II bataljon čekao na položaju ocjenjujući samo po vatri da li se već I bataljon povlači, a nije odmah stupio u pomoć i napao neprijatelja koji se već spuštao u Jarušje.

I | ... Naročito prvi momenat bili su svi iznenađeni, a štabovi bataljona nisu mogli ocijeniti jakost neprijatelja i pokušali ga razbiti, nego se ograničili samo na odbranu, što ih je dakako prisililo na povlačenje.

Drugovi iz bacačkog voda I bataljona bili su u patroli, pošto bataljon imade malo brojno stanje, te je tako došlo do gubitka postolja i municije,...

Borba III bataljona 5. V 1944.

Isti dan, tj. 5. V nalazio se je naš III bataljon u Bukovici, te kontrolirao Hrženik. U 9 sati počeo je nailaziti neprijatelj prema Hrženiku u jačini od 70 ljudi. Naš bataljon izašao je na položaj pojačan s jednim teškim bacačem Omladinske brigade i primio borbu u 9,30 sati. Nakon kraće borbe neprijatelj se je povukao. Gubitci neprijatelja nisu poznati, a mi nismo imali gubitaka. Utrošeno je 95 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

'tkomesar:
Dijanović T.'

Komandant:
Boco Balaš

BR. 34

DIREKTIVA ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 8. MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME NOU DIVIZIJE ZA RAD PO DOLASKU NA PODRUČJE MOSLAVINE«

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 280
Dne. 8. V 44.

Trajne vredm

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE NOVJ

Naš štab sa XXXII divizijom i I Moslavačkom brigadiom nalazi se u Zagorju.² Vaša divizija koja je stigla u Moslavinu³ treba da koordinira sa našom grupom koja se nalazi ovdje. Da bi taj rad bio objedinjen za sve jedinice na teritoriju našeg korpusa, šaljemo u vaš štab šefa operativnog odsjeka našeg štaba majora druga Kučiša.⁴ On će vam usmeno obrazložiti stanje, kako je u Zagorju, Kalniku i Podravini, da bi mogli dobiti opći pregled situacije.⁵

Prema direktivama Glavnog štaba Hrvatske vaša divizija samostalno će rukovoditi operacijama, a po našim konkretnim direktivama tj. pojedine zadatke određivati će naš štab. Telegram Glavnog štaba glasi ovako:

>Br. 105: Javili smo VI korpusu da i XXVIII div., ako ima uslova, najprije napadne Koprivnicu. Dok XXVIII div. bude na vašem sektoru uputite nekog iz vašeg štaba da objedinjuje rad. Štab divizije neka sam rukovodi jedinicom po vašim konkretnim direktivama.«⁸

Obzirom na to postavljamo Vam slijedeće zadatke:

1. Likvidirati Garešnicu, Nartu i Hercegovac.⁷ Red kojim ćete pristupiti likvidaciji procjenite vojnički i tako postupite.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23—2, k. 1123.

* i ² Vidi dok. br. 9 i 165.

* Vidi dok. br. 83.

⁴ Stjepan Kučiš

* Vidi dok. br. 164.

⁷ U dvomjesečnim borbama na području Moslavine, Bilogore i Kalnika Divizija je izvela napade na slijedeća neprijateljska uporišta: I Hercegovac, Kloštar Ivanić, Veliki Grdevac — Ludbreg i druga. Pored toga, ona je rušila neprijateljske komunikacije, sadejstvovala jedinicama Desetog korpusa pri napadu na pojedina neprijateljska uporišta i spriječavala prodor neprijatelja na oslobođenu teritoriju. (Vidi dok. br. 83 i 161 u ovoj knjizi i Istorijat Dvadeset osme divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—24/2, k. 112).

2. **Pokret** divizije u Podravinu **radi** likvidacije Koprivice i **Ludbrega** u koordiniranim operacijama XXXII divizije, I Moslavačke brigade, koje će djelovati na sektoru Novi Marof — Varaž. Toplice — Varaždin. Ukoliko neprijatelj izvrši koncentraciju svojih snaga iz uporišta Koprivnica i Ludbreg **K pravcu** Varaždina i Zagorja, potrebno je da vaša divizija hitno krene u Podravinu i likvidira Koprivnicu. Za taj slučaj dobit ćete konkretan zadatak od nas putem telegrama. Ovi zadatci mijenjat će se ukoliko situacija bude izmijenjena, te **ćete u** tom slučaju dobivati direktive preko radio-stanice.

Snage [pregled] neprijateljskih uporišta prilažemo.

Ustaše PTS koje se nalaze na sektoru Ludbreg — Varaždin — Novi Marof — Ivanec srednjeg su kvaliteta. U Koprivnici nalazi se pored domobrana i Bobanova Crna legija, koja broji najviše 700 ustaša, koji su dosta borbeni i može se reći i jedina udarna snaga ustaša na našem terenu.

Za vrijeme dok vaša divizija bude na sektoru Moslavine, radi jedinstva komandovanja, stavlja se pod vašu neposrednu komandu II brigada XXXIII divizije i Istočna grupa odreda. **II Moslavačka** brigada još je mlada i ima slabe štabove **bataljona**, pa joj prema tome treba dati lakše zadatke gdje će **imati** siguran uspjeh, da bi se mogla pravilno razvijati. Istočna grupa odreda može vam poslužiti za diverzije u pozadini neprijatelja. Stab XXXIII divizije pomoći će štabu svoje brigade ali neće biti potčinjen vašem štabu.

Uvjereni smo da ćete nastaviti sa uspjesima, koje je vaša divizija postigla na jesen 1943. god. na svom putu kroz Kalnik, Zagorje i Moslavinu,⁸ i na taj način pružiti pomoć našim mladim jedinicama, da se i one prekale i ojačaju, da bi mogle po vašem odlasku samostalno produžiti sa novim uspjesima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
službeno odsutan

Komandant general-major:
Vlado Matetić
(M. P.)

⁸ Vidi tom V, knj. 19, 20, 21, 22 i 23.

BR. 35

NAREĐENJE ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 8
MAJA 1944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA JA
SE STAVI POD KOMANDU DVADESET OSME DIVIZIJE«

STAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG
NOV i POJ
Op. br. 281
Dne, 8. V 44.

ŠTABU ISTOČNE GRUPE ODREDA

Za vrijeme dok budu jedinice XXVIII divizije na sektoru Moslavine i Bilo Gore² stavlja se vaš štab u operativnom pogledu pod neposrednu komandu štaba XXVIII divizije. Ovo je potrebno radi jedinstva u rukovođenju operacijama. Naš štab je daleko, da bi mogao sa tim operacijama rukovoditi i zato to je rukovodstvo odlukom Glavnog štaba Hrvatske dato XX diviziji.⁴

Zadatci koji budu stavljeni od štaba XXVIII divizije pred vaš štab i vaše jedinice, treba da izvršavate najsavjesnije tak da bi u akcijama imali što više uspjeha. Postignute vojničke uspjehe treba što više popularizirati kod naroda, da bi posti što bolji uspjeh mobilizacije. Pri tome vodite računa da XXXI fl diviziji prepustite veći broj boraca i vaš štab vodi kampanju u lom pravcu. Isto tako treba istaći i popularizirati uspjehe XXVIII divizije, jer se i ona mora popunjavati sa vašeg sektori.

Aktivnost vašeg Bjelovarskog odreda je slaba i taj odr; reba stalno da obilazi jedan član vašeg štaba, da se njegova borbenost pojača i da iskoristi povoljne situacije, koje mu se cesto put pružaju. Kalnički odred djeluje svojim snagama u pravcu Varaž. Toplica i Novog Marofa, pa je potrebno da jedf bataljon Bjelovarskog odreda drži pod kontrolom cestu Križe — Koprivnica, kojom ustaške patrole nesmetano krstare.

Za saradnju sa XXVIII divizijom dolazi šef operat. odsjeka našega štaba major drug Kučiš,⁵ koji će se nalaziti uz šta*

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivi Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9/3, k. 552.

² Divizija je prešla iz Slavonije u Moslavinu 5 6. maja 1944. m naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. (Vidi dok. br. 83 i IM u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 141.)

³ Stab korpusa je tada bio u Hrvatskom zagorju (vidi dok. br. 31

⁴ Vidi dok. br. 164.

⁵ Stjepan

hrvVIII divizije i u slučaju potrebe da vam ne bude nešto ja-
sne obratite se na njega.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
službeno odstutan

Komandant general-major:

BR. 36

**NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
8 MAJA 1944. ŠTABU OSME DIVIZIJE DA ODBACI NEPRI-
JATELJA I ZATVORI KOMUNIKACIJE PRIJEBOJ — PLI-
TVIČKA JEZERA I PLITVIČKI LESKOVAC — PLITVIČKA
JEZERA — POLJANAK¹**

**STAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 312, 8. V 1944**

Koncept

ŠTABU VIII DIVIZIJE NOVJ

Neprijatelj jačine od dvije legionarske bojne od kojih se jedna jutros nalazila u Ličkoj Jesenici, a jedna na pravcu Plavča Draga—Blata krenuo je preko Saborskog — Kuselja i stigao u Sertić Poljanu.¹

Neprijatelj⁵ koji je noćas zanoćio na Prijeboju krenuo je prema Plitv. Leskovcu i prema posljednjim podacima nalazi se već u selu Jezerce.

; U vezi sa prednjom situacijom naređujemo:

I brigadu vaše divizije odmah prebacite na prostor Poljanak--s. Plitv. Jezera sa zadatkom da aktivnim dejstvom na neprijatelja istog odbaci od komunikacije preko Poljanka, tako da se omogući prebacivanje komore i artiljerije prema Rakovici.¹

! ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12—1/1, k. 569.

H ¹ Na tom pravcu su prodirali Izviđački odred i Prvi bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 31).

* Odnosi se na Izviđački odred njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 31).

I ⁴ Vidi dok. br. 102.

Sa III brigadom obrazujte zaštitnicu te stoga zatvorite komunikaciju Prijeboj — Plitv. Jezera i Plitv. Leskovac — Plitv. Jezera — Poljanak.⁵

Ukoliko situacija na sektoru Sertić Poljana — Poljari nije takva i prema tome da vi niste ugroženi sa te strane, ipak sa I brigadom nađite se na tom pravcu i komunikaciji Jezera — Poljanak — Sertić Poljana, dok sa III brigadom u tom slučaju možete ostati na prostoru Jezerce — Plitv. Leskovac — Plitv. Jezera i aktivno djelovati na komunikaciji Prijeboj — Cu Klanac.

Teško naoružanje i komore u svakom slučaju treba prije prebaciti prema Rakovici kako je to već ranije regulirano.

Za vrijeme boravka na prostoru Plitv. Leskovac — Plitv. Jezera dužni ste redovno održavati vezu sa našim štabom i redovno nas obavještavati o situaciji. Isto tako dužni ste održavati vezu i slati izvještaj Glavnom štabu NOV i POH.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik
M. Šakić

(M. P.)

Vidi dok. br. 118.

**17VJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVI-
ZIJ OD 8. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE
O BORBAMA KOD SELA RAMLJANE¹**

ŠTAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ.
8. maja 1944. god.

t Predmet: Op. izvještaj
o borbama 5. i 6. ov. mjes.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Podnaša se naslovu Operativni izvještaj o borbama 5. i 6. ov. mjes. na sektoru Kuzmanovača — Perušić (Seksija Gospić).

Borbu je vodila cijela brigada u zajednici sa I brig. I XXXV div. Ličkim odredom, kao na lijevom krilu se nalazile dvije brigade VIII divizije.²

Borba se vodila sa 34. nepr. ustaškom bojnom kao i nekim dijelovima, koji su dolazili kao pojačanje iz Gospića.³ Jačina neprijatelja na našem sektoru bila je oko dve satnije, kao jedna kolona koja je stigla u pojačanje preko Sv. Trojice u jačini 100 vojnika.

Naša brigada imala je zadatak da osigura lijevo krilo I brigade i očisti prethodno kote na kojima se neprijatelj nalazio, kako bi na istima mogla odbijati pojačanje neprijatelja od I Perušića i Široke Kule. Neprijatelj je držao taj položaj, kao spoljnu obranu i prema tome bio je u obrani i reagirao sa prof. tunapadima na naše položaje.

Zapovijest pismena, koja se prilaže, nije u skladu sa izvođenjem operacija, pošto nije bilo predviđeno da se neprijatelj nalazi na položajima koje je trebala brigada zaposesti i prema tome bilo je izmjene sa potpunom usmene zapovijesti i uputstva.

Borba je počela 6. ov. mjes. u 4 sata i 20 minuta, na našem lijevom krilu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 24—7/5, k. 1234.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 131.

³ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o toj borbi piše: »Jake snage odmetnika napale su uporišta XXXIV. i XXXV ustaške bojne Ramljane i Janjču. Vodile su se jake borbe prsa o prsa. U toku posle podneva naše čete su uspjele prikupiti se i odbaciti odmetnike«. (Vidi dok. br. 5/1—16. k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Tok borbe kod brigade bio je slijedeći: I bataljon je bio određen za rezervu divizijsku,⁴ II bataljon je imao zadatak zauzme k. Boište i zaposjedne istu za obranu, III bataljon je bio kao rezerva brig. dok je IV bataljon imao zadatak da posje kotu »Vijenac« (k. 734).

U 4 sata bataljoni su došli do bezimene kote sjeverno od Gostovače i zauzeli navedenu kotu na kojoj se neprijatelj nije lazio, dok Boište⁵ nije napadano pošto se neprijatelj nalazio ni lijevom krilu i desno iznad sela Magarica, gdje je trebala da napada I brigada. Nakon jedan sat borbe neprijatelj je napr naše lijevo krilo sa snagama u jačini oko 300 vojnika i ta" smo morali povući lijevo krilo i prebaciti 2 bat. na lijevo krilo na Prosinac i prema Gradini. Manevrom IV bat. od Gradit neprijatelj je bio odbijen i povukao se prema Sv. Trojici. Po zauzeću starih položaja izvršen je napad na »Vijenac« koji je uspio uz manje žrtve. Neprijatelj se zaustavio na Čardaku, dok je I brig. zauzela Boište i V. Vidovaču. Isti dan oko 20 sati dali smo naređenje jedinicama, da ostanu na položajima sa nekinj snagama, a sa pola da se povuku pozadi položaja i odmire, i to: I bat. zanoćio kod div. u rezervi, II bat. sa jednom četom na bez. koti, a ostalim pozadi položaja, III bataljon je zanoćio na Vijencu« dok je IV bataljon na položaju iznad Sv. Trojice. I

Neprijatelj je zanoćio u Sv. Trojici — Čardak V. i M. i Boište koje je zauzeo pred večer.

Štab brigade nalazio se u Gostovači sa pratećom četom i ostalim dijelovima.

7. ov. mjes. neprijatelj je počeo napadom na »Vijenac« i to bočno od Boišta⁶ naš III bataljon koji se nalazio na desnoj položaju morao se povući, radi pomanjkanja municije i zauzeo] prihvatne položaje na bezimenoj koti, II bat. je i dalje držao položaje lijevo od III bat.

Popunom municije i napadom I brigade na Boište. naredili smo našim jedinicama da napadnu neprijatelja na »Vijencu« i kod Sv. Trojice. Napad je izvršio II bat. na Vijenac i zauzeo ga, dok je IV bat. zauzeo Sv. Trojicu i potjerao neprijatelja na V. Čardak. III bat. koji je imao vezu sa bataljonom I brigade] napao je u zajednici sa istim bat. na koti Vrščić (k. 670) i desno na 674. U samom napadu neprijatelj je dobio pojačanje od 5 kamiona i bacio nazad ova dva bataljona i tako zavladao sa Sv. Marijom Magdalenom i k. Kamenitovac (675). Bataljon se povukao na desno krilo II bataljona, tj. desno od Vijenca prema Pocrniću.

⁴ Vidi dok. br. 131.

⁵ Trigonometar 804 (7 km jugoistočno od s. Ramljana)

⁶ Vidi dok. br. 23.

Neprijatelj, koji se nalazio na Čardaku, bio se uskolebao **nnočeo** (ja napušta položaj; oni su bili vraćeni od oficira i dobili » g j popunu položaja jačine 50 vojnika, i kada su naše haubice JLxgle da tuku sa Ljubova, nastalo je kolebanje na položaju, 'Ente smo htjeli iskoristiti, ali nije bilo moguće pošto je bio veliki brisani teren za prilaz.

Istoga dana u 20 i 30 sati dobili smo mine za teški bacač, koi smo plasirali na Vijencu i odlučili da napadnemo neprijatelja na V. Čardaku, kako bi mogli istu noć da likvidiramo neke kote na kojima se navodno nalaze domobrani. IV bataljon je napadao od Sv. Trojice uz pomoć bacača, dok je II bataljon pravio pritisak od sela Alivojvodić. Napad je bio dosta oštar, ali nije uspio pošto je neprijatelj znao da će biti napadnut, te je imao dosta njemačkih bombi, sa kojima je tukao prilaz i jaku bočnu vatru sa Lipove Glavice. U isto vrijeme kada je vršen napad dobili smo naređenje da se povučemo sa brigadom sa položaja i da produžimo za Krbavicu na odmor, u vezi toga mi *smo* obustavili daljnji napad na navedenu kotu i dali naređenje da se jedinice povuku. Napad koji bi se produžio, uspio bi uz veće gubitke. Tu nam je poginuo komandant toga bataljona i još jedan borac i to pozadi par sto metara, pošto je sa četama bio op. oficir i zamj. komesara, dočim se komandant nalazio pozadi i u sredini.

Bataljoni su stigli sa položaja u Kuzmanovaču u 2 sata 7. ov. mjes. gdje su se odmorili i jeli do 8 sati istoga dana, od kuda smo krenuli na put i stigli na određeno mjesto u 16 sati.

Postavljeni zadaci koji su bili pred ovom brigadom izvršeni su, kao i naređenja koja su se u toku borbe postavljala pred istu. Bataljon, koji je bio pod komandom Štaba divizije, odnosno u rezervi, nije izvršio postavljeni zadatak, zbog slabog rukovođenja od štaba bataljona, koji nije potpun.

U ovim borbama zaplijenjeno je 500 mauzer metaka, 5 ustaških šinjela, 2 para veša i 20 porcija vojničkih. Neprijatelj, sa kojim smo vodili borbu, bio je pokretan i prema tome nije imao neke veće spremne u napuštanju pojedinih položaja.

Gubitci neprijatelja u ovim borbama sa našom brigadom: izbačenih iz stroja 60 vojnika, što mrtvih što ranjenih.

Naši gubitci: Poginulih 7, među kojima je v. d. komandanta IV bat. Milan Dadasović, ranjenih 20 boraca, među kojima komesar čete drug Frančišković Josip, zamj. komesara čete drug Juretić Drago, vodnik Blažević Branko i vodnik Maravić Zivko... Nestalih boraca u ovoj borbi 2 koji su nestali odnosno zalutali u hvatanju veze, prema tome postoji mogućnost da se neki vrate.

Utrošak municije u ovim borbama je slijedeći: za Bredu 3.600 komada, pm. 20.820 komada, mauzer 1.250 komada

Šmajser 400 komada, mina za laki bacač 203 komada, mina a teški bacač 60 komada i 35 ručnih bombi.

U ovim borbama držala su se dobro sva tri bataljona, kojij' su bila pod našom komandom, a naročito II i III bataljon, 9

Kritički osvrt:

U ovim borbama nije bilo većih propusta, već jedino, što se mogao bolje iskoristiti slabi moral neprijatelja koji je bio dosta razbijen. Drugo, što je bilo malo nezgodno, da su bataljoni imali vrlo loše vodiče i nisu vodili kolone sa pravcima kojima je bilo potrebno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivo Stipančić

Komandant, major:
B.⁷ Mainula !

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE BRIGADE OD 8 MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME NOU DIVIZIJE O BORBAMA I POKRETIMA OD 27. APRILA DO 6. MAJA'

**STAB XXI UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Br. 115

Trajne vrijedno®

Dana: 8'V 1944. god.

Operativni izvještaj o borbama na terenu za vrijeme neprijateljske ofenzive na Slavoniju i prelaz preko Ilove na Moslavinu

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Poslije akcije na Feričance² koju su izvršile naše jedinice krenula je naša Brigada na put prema Kusionjama i Hum Varoši

¹ **Bogdan**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39—1, k. 1124.

² Brigada je napala ustašku posadu u Feričancima 21 aprila 1944 (vidi dok. br. 81).

•e prijeko za Petlovu Nogu — Lutoč — Vrani Kameni — Ravna Gora. Na ovom putu jedinice su vodile slijedeće borbe:

- 1.) a.) Iznad sela Mačkovca i Gornjih Kusonja (sekcija Slatina).
b.) Kod Kuzme u šumi (ista sekcija).
c.) Fingiran je napad na Voćin (ista sekcija).
d.) Borba na Lutoču i kod Zajle (ista sekcija).
e.) Probijanje kod Ilove u selu Tomašici (sekcija Bje-
lovar).
f.) Borbe kod Dišnika sa neprijateljem koji je naišao
kod Garešnice.
- 2.) a.) Borbu kod s. G. Kusonje vodio je naš I bataljon;
djelomično mu je pomogao i osiguravao desni bok
II bataljon i jedan vod III bat.
b.) Borbe kod Kuzme vodio je naš I i IV bataljon.
c.) Na Voćin fingirao je napad I bataljon.
d.) Borbe na Lutoču i s. Zajle vodili su po dijelovima
II, III i IV bataljon.
e.) Borbe za probijanje kod Tomašice vodila je I i II
četa I bataljona.
f.) Borbe kod Dišnika vodila je I i III četa IV bata-
ljona.
- 3.) a.) Naziv, jačina i sastav neprijatelja koji se borio sa
našim jedinicama kod s. G. Kusonje, bili su gesta-
povci, ustaše i Nijemci, jačine 6 satnija; naziv je-
dinice i tačan broj neprijatelja je nepoznat.
b.) Borba kod Kuzme vođena je protiv Švaba; jačina
370—400 neprijateljskih vojnika; naziv jedinice je
nepoznat.
c.) Fingiran napad na Voćin; neprijatelj je bio mije-
šan; naziv i jačina nepoznat.
d.) Borbe na Lutoču. Sastav i jačina i naziv neprija-
teljskih jedinica je nepoznat.
e.) Probijanje kod Tomašice. Borba vođena sa dve sat-
nije I bojne I Gorskog zdruga; jačina neprijatelja
je nepoznata.
f.) Borba kod Dišnika vođena protiv dve satnije I
Gorskog zdruga.
- 4.) U ovim borbama neprijatelj je namjeravao da nas raz-
bije ili spriječi u našem putu.³ Odluke za akciju, odnosno ope-
raciju, donšane su na licu mjesta i usmeno.

¹ Brigada se 5 maja sa ostalim snagama Dvadeset osme divizije (prebacivah; iz Slavonije u Moslavinu (vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i dok. br. 19—2 i 20—2, k. 1123, u Arhivu Vojnostorijskog instituta).

5.) Pošto su zapovijesti izdavane usmeno, stoga ne može-
mo priložiti pismenu zapovijest.

6.) Borba kod s. G. Kusonje trajala je od 10 sati ujutro
27. IV 1944. pa do 18.30 sati navečer. Ostale borbe, tj. borba
kod Kuzme trajala je od 7 sati ujutro 28. IV 1944. pa do 19 sati
navečer istoga dana; ostale borbe su vođene na momente.

7.) Neprijatelj, koji je dana 27. IV 1944. naišao od Slatine]
preko Gornjih Kusonja, imao je namjeru u zajednici sa ostalim
kolonama da vrši ofanzivu na naš oslobođeni teritorij i naišao je
na četu I bat. koja je bila na osiguranju od Slatine. Ista četa
je prihvatila borbu dok je cio bataljon spremio se i izašao na
položaj. Neprijatelj je htio svojim manevrom da zaobiđe i raz-
bije naše jedinice, ali, junačkim držanjem boraca I bataljona,
svi njegovi pokušaji bili su bezvrijedni. Nakon 7 1/2 sati borbe
naše su jedinice prešle u napad i razbile ovu kolonu. Borba je
završena kod Pecke.⁴

Dana 28. IV 1944. kod Kuzme, pošto naše jedinice nisu
stigle na vrijeme, neprijatelj je zaposjeo naše položaje i napao
nas još u pokretu. Mi smo zauzeli druge položaje i odlučili smo
da zadržimo neprijatelja što duže, znajući da je to ofanziva,
kako bi naši drugovi mogli što više da sprema i da bunkerišu
raznog materijala; dobrim držanjem naših boraca neprijatelj je
i ovdje bio odbijen.

Ostale borbe su bile na momente s namjerom da uništimo®]
što više neprijatelja ili se probijemo u određenom pravcu, i

U borbi kod s. Zajle neprijatelj je uspio da odvoji našu
jednu četvu od naših jedinica koja se povukla u suprotnom prav-
cu i uslijed užurbanog pokreta ista još nije došla u sastav.

8. — a.) U borbi kod s. G. Kusonje naše jedinice izvršile]
su zadatak. Neprijatelj je razbijen i povukao se u paničnom bi-
jegu po dijelovima i imao je osjetljive gubitke; na bojnom polju
ostalo je 9 neprijateljskih leševa sa jednim gestapovskim ofici-
rom, dok je veći broj ranjenih i mrtvih neprijatelj odvuкао, a
zarobljena su 3 gestapovca, 3 laka mitraljeza Maksim, jedan
protukolski top 42 mm sa 22 granate. Mi smo imali 7 ranjenih
drugova od kojih su svega 2 teže ranjeni i imali smo oštećenoj
dva puškomitraljeza.⁵

b.) U borbi kod Kuzme neprijatelj je također imao osjet-
ljive gubitke.⁶ Mi smo imali 9 mrtvih i 30 ranjenih, 4 nestala i
izgubili smo jedan teški mitraljez Svarcloze. Uslijed toga što je
neprijatelj zaštićen šumom i sa nadmoćnijim snagama nego što

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136.

* Vidi dok. br. 171.

naše bile na tom položaju, izvršio je prodor na naše položaje jV bataljona, tako da mu je pao u ruke jedan teški mitraljez.

c.) Fingiranje na Voćin izvršio je naš I bataljon i zadatak • **izvršio.**⁷ Borci II čete istog bataljona koristili su mrak i zaklon od oka i privukli se uza same rovove; neprijatelj je bio **neoprezan**: naši borci su upadali u rovove i tom prilikom ubili i **zaklali** oko 5 neprijateljskih vojnika, dok su bombe bačene i u druge rovove, ali djeinstvo istih nije nam poznato. Dok se neprijatelj osvijestio i počeo da tuče naše borce, oni su se povukli i tom prilikom zarobljene su dve puške sa 400 metaka, a mi smo imali dva lakše ranjena druga.

d.) Na Lutoču i s. Zajle neprijatelj je naišao u više pravaca, u pravcu položaja našeg II i III bataljona, ali ga nismo uspjeh odbiti. Neprijatelj je i ovdje imao osjetljive gubitke. Mi smo imali iz II bataljona 4 nestala druga od kojih je drug Štihman Pavao navodno lakše ranjen i tada nestao, a od III bataljona kod Zajla kad je fingirao napad na Đulavec zarobljeno nije ništa; gubitci neprijatelja u ljudstvu nepoznati, a isti bataljon je imao dva ranjena kod Đulavca i 5 ranjenih i 1 mrtvog kod Zajla; od ovih drugova trojica su teže ranjeni, a ostali lakše.⁸ Borba i gubitci čete IV bataljona, koja je bila zajedno sa zamjenikom kom. bat., nije nam poznata, jer se povukla u suprotnom pravcu.

e.) U borbi kod Tomašice neprijatelj je imao gubitaka, a na bojištu ostala su dva mrtva neprijateljska vojnika, tj. jedan vodnik i jedan vojnik, dok je jedan vojnik zarobljen. U samoj borbi mi smo imali jednog lakše ranjenog druga, dok smo kod prebacivanja od neprijateljskog bacača imali 4 ranjena druga iz IV bataljona kod samog mosta na Ilovi. U ovoj borbi zarobljeno je 4000 mauzer municije, postolje teškog mitraljeza i par pu-

⁷ Vidi dok. br. 173.

⁸ Opširnije o tome vidi dok. br. 82, 83 i 175.

• i ¹⁰ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tim borbama • fe: »... Iste noći sa područja južno od Daruvara, prebacile su se 3 odmetničke brigade u smjeru sjeverozapada i to: XXI brigada i još neke nepoznate jedinice preko s. Pašjan, ka s. Popovac i Dišnik, a dvije odmetničke brigade jačine 1000 ljudi, sa 1 topom i nešto konjice, preko st Palešnika u oblast Trnovitica.

Ove odmetničke snage naišle su na zaprečnu vatru 1. gorskog idruga između V. Zdenci i Kaniške Ive, s namjerom da se probiju u sjeverozapadnom smjeru, što im je i uspjelo usljed velike nadmoćnosti. Prvi nalet odmetnika je odbijen, ali je nadmoćniji neprijatelj ponovio nalet i u borbi prsa o prsa kod s. Tomašice uspjelo je odmetnicima Probiti zaprečnu crtu . . . Kod s. Dišnik došlo je do jakog okršaja, odmetnici su napokon odstupili.« (Vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i dok. br. 51—9. k. 58. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

f.) U borbi kod Dišnika neprijatelj je odbijen uz dosta velike gubitke, a mi smo imali 4 ranjena druga.¹⁰

— U svim ovim borbama neprijatelj je imao veći mrtvih i ranjenih, dok je na mjestu borbe ostavio 17 mrtvih vojnika, jednog oficira i jednog podoficira. Zarobljeno je: 1 top protukolski sa 22 granate, 3 laka mitraljeza, nekoliko pusa?* 4400 metaka, jedno postolje teškog mitraljeza, 4 neprijateljska vojnika.

9.) Naši gubitci u ljudstvu i materijalu: 10 mrtvih, 55 ranjenih, 8 nestalih, 2 puškomitraljeza oštećena, 8 karabina, 1 teški mitraljez. Među ranjenima nalaze se od rukovodilaca i to: vodnik Cerević Petar, zamj. komesara čete Lovrić Andrija zamj. komesara čete Gostimir Stanko, komesar čete Adžić Dragan, zamj. komandira čete Popić Dušan, komandir čete Stankević Jefto, komandir čete Stanišić Nikola, vodnik Petrović MiM mlađi vodnik Raduka Jovo, vodnik Kurjak Mile, delegat Petrović Zvonko, obav. oficir Kuprešanin Nikola p. poručnik, svi iz IV bataljona, ali veći dio od ovih ranjeno je lakše i ostalo u jedinicama. V

Desetar Lazić Mitar, politdelegat Sašlić Jovan, ranjeni iz III bataljona, a poginuo je desetar Stanić Nikola.

Iz II bataljona ranjen je delegat Horvat Franjo, dese. Kobača Vinko, a poginuli desetar Makarić Đorđe, delegat Miovkić Đuro. B

Iz I bataljona ranjen desetar Micek Tomo, desetar Stojaković Dragan, desetar Katalinić Josip, vodnik Marović Nikola, vodnik Kovačec Franjo.

10.) Municije utrošeno 20.100 metaka, 14 mina za teški bacač; oštećen 1 teški mitraljez i dva puškomitraljeza Bmo, 8 pušaka izgubljeno.

11.) Kao jedinica u ovim borbama istakao se I bataljon, a kao pojedinac svojom borbenošću i rukovođenjem u borbi istakao se komandir II čete I bataljona drug Božo Vojvodić. «

12.) Prilikom borbe kod Dišnika koju su vodile dve čete IV bataljona i propustile neprijatelja na blisko odstojanje, neprijatelj je uspio uteći, zbog toga što je štab II bataljona očekivao naređenje koje je dobio kad je već bilo kasno, a nije se sam sjetio i ako mu je postojala mogućnost da neprijatelja zaobiđe i uništi.

13.) Pošto su borbe vođene na terenu, stoga kritike u akciji nemamo; bilo je manjih slučajeva nesnalaženja kod pojedinih rukovodilaca u samoj brigadi.

14.) Veza je održavana kuririma i telefonom. Sa štabo¹ bataljona bila je dobra, dok sa štabom divizije nije bila dovolj-

I nošto su kuriri kasno stizali zbog velikog puta u pojedinim momentima, dok je djelomično bila bolja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pnlitkomesar:

J. o.

(M. P.)

Komandant, major:

Dušan Kreća

BK. 39

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 8. MAJA 1944.
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE
NA DUMANU¹**

STAB I BRIGADE XXXV DIV.

8. V 1944.

Operativni izvještaj
za akciju 5/6. maja
1944. dostavlja

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

4. maja 1944. god. brigada je bila raspoređena sa dva bataljona u Zivulji, jednim bataljonom u Trnovcu i jednim bataljonom u Kuzmanovači. Istog dana štab brigade dobio je telefonsko naređenje da se brigada prebaci u Kuzmanovaču, s tim što će jedan bataljon ostati u Trnovcu. 4. maja 1944. brigada je stigla u Kuzmanovaču gdje je štab brigade primio zapovijest² za akciju koju je trebalo izvesti 5. maja 1944. u 4 sata na Dumanu i okolnim osiguranjima gdje se nalazila 34. ustaška bojna. Štab brigade je odmah razradio zapovijest i pozvao štabove bataljona te sa njima zajedno razradili i naredili raspored snaga i to: I bataljon iz pravca Zivulja — Štampar — Oštri Grič. Sa tim bataljonom krenuo je zamj. komandanta brigade. II bataljon Kuzmanovača — Markovići—k. 885 — Duman. III bataljon isto Markovići—k. 885 — sjeveroistočne padine Lisca — Duman. IV bataljon sa jednom četom na položaj kod Ivčevića Kose sa zadatkom obezbjeđenja od Križanovog Brda. sa dvije čete u

i ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg br. 24—6 5, k. 1234.

. ¹ Vidi dok. br. 23.

brigadnu rezervu na Golom Vrh. Čete pratećeg oruđa sa dva teška bacača na Golom Vrh, protukolski top na cesti Ljubovo — Široka Kula, protivavionski mitraljezi na položaj Kuzmano*-vača — Skriljak sa zadatkom odbrane iz vazduha od nisko letećih aviona. Sve jedinice izvršile su pokret 4. maja 1944. u 23 časa. Na polazne položaje stigle su 5. maja u 4 časa odakle su vršile podilaženje. 5. maja u 5 časova neprijatelj je otvorio vatru na naše jedinice. Jedinice, koje su uspjele podići na vrlo blisko odstojanje, odgovorile su na neprijateljsku vatru, i, odmah energičnim udarom bombama, neprijatelja su likvidirale sa okolnih osiguranja i to: jednu satniju sa Golog Vrh, nepotpunu satniju sa Lisca i sjeveroistočnih padina Lisca, također i sa Oštrog Griča. Poslije osvajanja prvih neprijateljskih položaja, jedinice su nastavile brzim napadom na sam Duman. Neprijatelj, koji je bio djelimično neorganizovan i nesređen zbog energičnog udara naših jedinica; iz tog razloga nije mogao da daje efikasan otpor na Dumanu, već se, poslije borbe koja je trajala 15—20 minuta, dao u paničan bijeg i uspio da se izvuče jugoistočnim padinama kote 909, jer jedinice VIII divizije nisu na vrijeme posjele određene položaje.³ Također vremenske prilike, tj. jaka magla nije dozvolila dobro osmatranje niti efikasno gonjenje vatrom. Ipak, naše jedinice nastavile su sa gonjenjem vatrom i pokretom sve do određenih položaja jedinicama VIII divizije koje su preuzele na sebe daljnje gonjenje. Poslije izvršenja svog zadatka, jedinice su se odmah prikupile i sredile."! Stab brigade izdao je naređenje da se sve jedinice koncentrišu na Golom Vrh, a IV bataljonu, koji se do tada nalazio u brigadnoj rezervi, naređenje za posjedanje položaja kod škole Ivčevića Kose, o čemu je odmah bio obaviješten štab divizije, od kojega je štab brigade primio naređenje 5. maja u 10 časova, da sa tri bataljona pođe u napad na neprijatelja na Vidovaču i Boište. U tom napadu bio je slijedeći raspored: I bataljon pravac Ivčevića Kosa — Vidovača, II bataljon pravac kota 881 — bezimena kota — Boište, IV bataljon međuprostor pomenutfl) pravaca, III bataljon na osiguranje Goli Vrh — Ivčevića Kosa, teški bacači na bezimenoj koti pozadi Boišta odakle su efikasno potpomagali nastupanje pješadije. Neprijatelj sa ovih položaja nije davao jak **otDor**, te su naše jedinice brzo izišle na Boište odakle su odmah osmotrile neprijateljski pokret iz pravca Janjča — Ivčevića Kosa, tj. prema našem III bataljonu. Stab brigade odmah je naredio IV bataljonu da se rokira prema **GH** lom Vrh. Istome to nije uspjelo, jer je neprijatelj iz pravca Ramljana Dio već napao bočno III bataljon koji je poslije kraće borbe bio prisiljen na povlačenje. Neprijatelj je ovladao Golim

Vidi dok. br. 102 i 107.

Vrhom, a drugim snagama išao je ispod Ivčevića Kose zaobilazno na Vidovaču, te je odmah naređeno I bataljonu da se rokira na bezimenu kotu pozadi Boišta, kotu 881 — Markovići, gdje se je već tada nalazio IV bataljon. II bataljon je do 20 časova ostao na Boištu. Isti se osjećao ugrožen te je štab bataljona donio odluku da se bataljon povuče u pravcu Bašića Duboki — Lulići. Sa novoposjednutih položaja neprijatelju je dat jak otpor u kome je uzeo učešće bataljon divizijske rezerve odakle se neprijatelj povukao prema Boištu i Vidovači; naše jedinice zanočile su na tim položajima pošto je bilo već 22 časa, a ljudstvo izmoreno i nije se moglo goniti neprijatelja.

6. maja u 7 sati brigada je dobila naređenje od štaba divizije da krene u napad na neprijatelja, koji se nalazio na Boištu i Vidovači, i produži prema Perušiću. Brigada je ojačana sa dva bataljona I brigade VIII divizije, od kojih je jedan ostavljen na Golom Vrhu kao osiguranje desnog krila. Ostale snage bile su raspoređene: I bataljon Vidovača — Kamenitovac — Jasenovača, IV bataljon zaselak južno od Vidovače — Uremović — Kiljer, II bataljon Boište — Sv. Marija Magdalena — Selište — Stitar, III bataljon i bataljon I brigade VIII divizije zadržani su u brigadnoj rezervi, teški bacači po potrebi odakle će moći tući neprijatelja. U 8 časova jedinice su pošle na izvršenje zadatka, te je neprijatelj sa Vidovače i Boišta dao vrlo mali otpor, a naše snage ovladale su tim položajima i odatle pošle na daljnje izvršenje svog zadatka te brzim pokretom u četnim kolonama i jačim pritiskom pješadijske vatre potpomognute minobacačkom, ovladale su u 14 časova slijedećim položajima: Jasenovača — sjeveroistočnim kotama kod Kiljera, Vrščić (k. 670) sjeverozapadno od Maloga Čardaka. U napadu je sudjelovala na našem lijevom krilu III brigada XIII divizije⁴ u pravcu M. i V. Čardak — Sv. Trojica, koja nije ovladala neprijateljskim položajima na tom pravcu, već u 15 časova povukla se na svoje polazne položaje, tj. Vijenac, i omogućila neprijatelju da nam jačim snagama pritisne lijevo krilo i prisili na povlačenje. Povlačenje se izvršilo u 16 časova; isto je bilo organizovano i pod zaštitom svoje vatre, tako da nije bilo gubitaka. Povlačenje se vršilo do Boišta i Vidovače gdje su jedinice zauzele položaje. U 22 časa štab divizije daje naređenje da se brigada povuče u Kuzmanovaču, po kome naređenju je odmah postupljeno.

Ishod borbe: Neprijatelj je u ovim borbama bio protjekan sa slijedećim gubitcima: 60 mrtvih među kojima je jedan oficir i nekoliko podoficira, 80 ranjenih među kojima ima oficira i podoficira. Od mrtvih ostalo je na položajima oko 40 vojnika

⁴ Vidi dok. br. 37.

sa kojih smo skinuli ratnu spremu. Zarobljena dva neprijateljska vojnika koja su predana štabu divizije. Naši gubici: 12 mrtvih, 17 ranjenih, 3 zarobljena i 9 nestalih. Među mrtvim nalazi se komesar čete drug Pavičić Marko, 3 vodnika i to: drugovi Polovina Nikola, st. vodnik, Copic Buro, v.d. vodnik? Čorak Nikola, v.d. vodnika. Među ranjenim nalaze se dva komesara čete i to: Uzelac Mišo, kom. čete za vezu. Rađenovi Mića, komesar čete u II bataljonu, Guteša Dane, st. vodnik⁵ Dimić Jovo, vodnik.

Zarobljeno: 1 top (protukolski 47 m/m) bez zatvarača sa 94 granate, jedan teški bacač sa 200 mina (teških 100, laki¹ 100), jedan p. mitraljez Z. B., 4 postolja za Svarcloze, metaka za pješadijska oruđa 17.964, ručnih bombi 92, pušaka 17, pištolja 2, signalnih pištolja 1 sa 45 raketa, šinjela 51, bluza 8, šatorskih krila 13, čebadi 35, cipela 5 pari, 1 par čizama, neš kapa, torbica i ranaca, 3 km telefonskog kabla, 10 konja, 1 kola* 7 kara, 12 konjskih zaprežnih pribora, nešto porcija i čuturi

Utrošeno: 18.837 metaka po svim pješadijskim oruđima 41 mina za laki bacač, 17 mina za teški bacač.

Izgubljeno: 11 pušaka, jedan p.mitraljez, jedno postolje od teške Brede.

Pokvareno oruđe: oštećen jedan laki bacač od mitraljezskog rafala.

Veza u ovim borbama sa potčinjenim jedinicama oteža i neredovita zbog slabog terena. Veza sa pretpostavljenim štabovima bila je telefonska i kurirska i stalna. Komandovanje otežano zbog lošeg terena, nedovoljno izvježbanih jedinica¹ otežavano je manevrisanje. Sve jedinice u ovim borbama imale su dobro držanje i izvršavale na vrijeme zadatke. Naročito si istakao u energičnom napadu II bataljon. Pojedinačnih primjera hrabrosti i dobrog rukovanja starješina, koji zaslužuju pohvalu, naknadno ćemo dostaviti.

Kritički osvrt: Slaba budnost III bataljona na Golo Vrhu omogućila je neprijatelju da zađe u bok i za leđa naših jedinica i prisilio nas na povlačenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Op. oficir, poručnik: Komandant, poručnik¹
N.⁵ Drakulić Koprivica

(M. P.)

Prilog: liste gubitaka

⁵ Nenad

* Mirko

...bilo su napredovale: I bataljon Vidovca, Komandant: ...
...od Vidovca-Uroševica-Kilijer, II bataljon Komanda ...
...Beliste-Stakar, III bataljon i bataljon I brigade VIII Divizije ...
...brigadnoj rezervi, teški bacači po potrebi odakle će učestvovati neprijatelju.
U 6 časova jedinice su prošle na izvršenje zadatka te neprijatelj na Vidovca i
...dvo je vrlo mali otpor, a naše snage ovladale su tim položajima i ostale
...dale na daljnje izvršenje ovog zadatka te brzo pokretno u petna kolona-
...i ušla pritom pješadijske vatre potkopane minobacačkom ovladale su u
...14 časova slijedećim položajima: Uroševica, sjeveroistočno od Kilijer,
...Kilijer /K.670/ sjeverozapadno od Kaloša, a napadu je sudjelovala na na-
...svoj lijevom krilu III Brigada VIII Divizije u pravcu M. i V. Čardak-Sv. Trojica
...koja nije ovladala neprijateljskim položajima na tom pravcu već u 15 časova po-
...vula se na svoje polazne položaje t.j. Višnjac i omogućila neprijatelju da ima
...svojim snagama pritiska lijevo krilo i prisilio na povlačenje. Povlačenje se
...izvršilo u 16 časova, isto je bilo organizovano i pod zaštitom svoje vatre te
...da nije bilo gubitaka. Povlačenje se vršilo do Bojišta i Vidovca gdje su
...jedinice zauzele položaje. U 22 časa štab Divizije daje naredjenje da se Briga-
...da povuče u Kamanovacu, po čemu naredjenje je odmah postupljeno.
Ishod borbe: Neprijatelj je u ovim borbama bio protjeran sa slijedećih
...gubitcima: 60 artvila među kojima je jedan oficir i nekoliko podoficira,
...ranjenih među kojima ima oficira i podoficira. Od artvila ostalo je na polo-
...ajima oko 40 vojnika sa kojih smo sakupili ratnu opremu. Zarobljena dva ne-
...priateljska vojnika kojih su predali štabu Divizije. Među gubitcima: 12 artvila,
...17 ranjenih, 3 zarobljena i 9 nestalih. Među artvilima nalazi se komesar čete
...Srdje Faričić Marko, 3 vodnika i to, drugovi Polovina Nikola, st. vodnik, Čopić
...Bjano, v.d. vodnika, Čorak Nikola, v.d. vodnika. Među ranjenima nalaze se dva
...komesara čete i to, Uzelac Mišo, kom. čete sa vazu, Radjenović Miša, komesar
...čete u II bataljonu, Gudeša Đane, st. vodnik, Jumić Jovo, vodnik.
Zarobljeno: 1 top /protukokalski 47 m/m/ bez zatvarača sa 9 granata,
...jedan teški bacač sa 200 mina /teški/100, laki/100/, jedan p.mitraljes Z.B.,
...postolja za Svarclove, metaka sa pješadijska oružja 17.964, ručnih bombi 92,
...puška 17, pištolja 2, signalnih pištolja 1 sa raketa 45, šinjala 50, bluz 6,
...motorskih krila 13, šabadi 35, cipela 5 pari, 1 par čizama, nešto kapa, torbi-
...sa i ranaca, 3 km. telefonskog kablja, 10 konja, 1 kola, 7 kara, 12 konjskih sa
...premašnih pribora, nešto poroija i buturica.
Utrošeno: 18.877 metaka po svim pješadijskim oružjima, 41 mina za la-
...ki bacač, 71 mina za teški bacač.
Izgubljeno: 11 pušaka, jedan p.mitraljes, jedno postolja od teške
...Breda.

Pokvarano oružje: oštećen jedan laki bacač od mitraljeskog rafala.
Vezu u ovim borbama sa podčinjenia jedinicama otežana i neredovita
...zbog slabog terena. Vezu sa predpostavljenia štabovima bila je telefonska i ku-
...rirska i stalna. Komandovanje otežano zbog lošeg terena, nedovoljno izvještanih
...jedinica, otežavano je manevrisanje. Sve jedinice u ovim borbama imale su dobro
...znanje i izvršivale na vrijeme zadatke. Narocito se istakao u energičnom na-
...padu II bataljon. Pojedinačnih primjera hrabrosti i dobrog rukovanja starješini-
...na koji zaslužu pohvalu, naknadno ćemo dostaviti.

Kritički osvrt: Slaba budnost III bataljona na Golom Vrhu omogućila
...je neprijatelju da zadje u bok i na leđa naša jedinica i manji prisilio nas
...na povlačenje.

SMRT PASIZME - SLOBODA NARODU !
Fotokopirani: [Signature] Op. oficir, poručnik: Komandant, poručnik: [Signature]

Prilog: liste gubitaka

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 39

BR. 40

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 9. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U LIŠANIMA I VRANI¹

Z A P O V J E S T

Štaba XIX Divizije N.O.V. Jugoslavije za rad 9/10. maja 1944. g.

Podaci o neprijatelju: U samom djelomično spaljenom selu Lišane ponovno je uspostavljena posada od 90 ustaša sa jednim t. mitraljezom, 3 p. mitraljeza, a ostalo puške. U selu Lepuri noću nema posade (ovo nije provjereno).

U selu Vrani ima 80—100 ustaša sa 2 t. mitraljeza, jednim lakim bacačem i nekoliko p. mitraljeza. Smješteni su u staroj turskoj zgradi »Hanu«, koja je dobro utvrđena.

Moral kod ustaša je znatno pao poslije likvidacije Lisičića.² Na municiji jako oskudjevaju. Na pravcu Bribirske Mostine — Benkovac neprijatelj motorizacijom saobraća i noću. Treba računati i sa eventualnom upotrebom tenkova od pravca Bribirskih Mostina, ali ona nije vjerovatna u toku noći.

Prema poslednjim podacima u selu G. Karin i Popović nema neprijatelja.

U cilju likvidacije uporišta Lišane i Vrane,

N A R E Đ U J E M O :

- 1.—I. Ud. brigada likvidiraće u toku noći 9/10. maja o.g. uporište Lišane.³ Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema Bribirskim Mostinama, a sam napad izvršiti sa dva bataljona. Sa jednim bataljonom zatvoriti pravac Đevrske — Gošić i u slučaju nedolaska Prominskog Odreda i pravac Kistanje — Modrino Selo.
- 2.—II. brigada Osiguraće akciju I. ud. brigade jednim bataljonom na komunikaciji Benkovac — Lišane, a drugim bataljonom pretresti selo G. Karin. Na dosadašnjim položajima

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1, k. 1009.

² Napad na ustašku posadu u Lisičiću izveden je 28/29. aprila 1944 (vidi dok. br. 12).

³ O rezultatima napade vidi dok. br. 124.

ma ostaviti dva bataljona, i to jedan Bilišanima, a jedan na prostoru Zegar - Krupa.

Osiguranja postaviti prije početka napada, a pretresu sela G. Karin pristupiti još u toku dana.

3.— Štab grupe
odreda sa:

Prominskim Odredom zatvoriti pravac Kistanje — Modrino Selo, Benkovački bataljon da osigura kanal i ukrcavanje na obali, a sa Sjevero-Dalm. P. Odredom likvidira*« u toku noći 9/10. o.mj. neprijateljsko uporište u selu Vrani.⁴

4.— Početak napada na selo Lišane i Vranu u 23 sata tačn<đ

5.— Štab I. ud. brigade na pravcu svoga djelovanja, a Štab II. Brigade da ostane na svome mjestu, s tim da sa sva4} kim bataljonom koji ide u akciju pođe i jedan član Štaba Brigade.

6.— Veza: I. ud. Brigada će uspostaviti telefonsku vezu sa Štabom Divizije i sa jednim bataljonom u napadu. Sa bataljonom na osiguranju održavati vezu kuririma.

II. Brigada: bataljon na osiguranju prema Benkovcu uhvatiće vezu sa I. ud. brigadom još prije samoga napada, putem patrole i održavati ju u toku cijelog napada

7.— Za napad pripremiti dovoljno rušućih mina i sredstava za palenje kuća iz kojih se bude davao odpor. Sekcija za naoružanje ovoga Štaba dodjeliti će Štabu I. brigada] 4 velike mine, a Štab Inžinjerskog bataljona staviti će na raspolaganje jedno minersko odjeljenje sa 20 nagaz« nih mina.

8.— Bataljoni na osiguranju isturiti će što dalje u pravcu neprijatelja svoje patrole.

9.— U selu Lišane i G. Karin uništiti kuće iz kojih se bude davao odpor.

10.— U koliko bude kakovoga plijena u selu Lišanima, evakuijirati ga staranjem Intendanture I. Brigade.

11.— Borbeni postupci imaju biti kako je to već ranije naređivano.

12.— Znaci raspoznavanja za noć 9/10 o.mj. Motor—Mostine, a 10/11. o. mj. Pepa—Benkovac. Ugovoreni znaci 9/10. o. mj. 10—30, a 10/11. o.mj. 20—50.

* Ustaško uporište u Vrani uništila je Prva brigada Devetnaeste divizije u prvoj polovini juna 1944 (vidi dok. br. 40—1/1, k. 518. dok. br. 25—1 2. k. 1009 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

jj__ Kirurška ekipa dodjeljuje se Štabu I. Brigade na raspolaganje.

14.—Štab I. Brigade i Grupa Odreda izraditi će detaljne zapovjesti, a jedan primjerak dostaviti ovome Štabu najdalje do 12,00 sati 9 o.mj.

15__Postupak nakon likvidacije: I. Brigada **povući će se** na liniju Brgud — Dobropoljci — Gošić, a Štab Grupe izdati će naređenje S.D.P.O. da se po likvidaciji sela Vrana sa dva bataljona prebaci odmah na sektor: Bukovica na liniji Nunić — Modrino Selo, a sa jednim bataljonom ostaće na osiguranju kanala zajedno sa Benkovačkim Odredom, a koje poslije upotrebiti za sprovod sprema i materijala sa obale na sektor Bukovice.

16.— Za vrijeme ove operacije sve ostale jedinice imaju na svojim sektorima djelovanja vršiti akcije demonstrativnog karaktera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Petar Babić s. r.

Komandant — p.pukovnik:
Tomo J. Popović s. r.

DOSTAVLJENO:

na znanje: Štabu VIII. Korpusa NOVJ

na izvršenje: I. i II. Brigadi i
Grupi Odreda.

Za tačnost prepisa jamči:
Načelnik — major:
Sirovatka

(M. P.)

BR. 41
ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME NOU DIVIZIJE OD
9. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA
NEPRIJATELJSKU POSADU U HERCEGOVCU¹

STAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE vojske
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 159
Dana: 9/V 1944. god. 17.35

Z A P O V I J E S T
(Sekcije: Bjelovar i Čazma 1 : 100.000)

Neprijateljska posada u mjestu Hercegovcu jačine 242 vojnika 6. sati II bojne I gorske pukovnije I gor. zdruga, 122 vojnika 1. sata I bojne domobranske poljoprivredne straže i 12 žandara, svega 376 vojnika. 11

Naoružanje: 2 protivtenkovska topa 47 mm, 3 teška bacača, 4 laka bacača, 2 t. mitraljeza, 14 puškomitraljeza, 10 šmajsera, ostalo puške.

U cilju likvidacije napred navedenog uporišta, j

N A R E Đ U J E M O

1.— XVII udarna brigada:

Sastav: 4 bataljona
1 top 47 mm
1 top 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Svega: 4 bataljona
2 topa
2 odjelj. t. bac.

Zadatak:

Dva bataljona u pratnji dva topa i dva odjeljenja teških bacača likvidirat će posadu u uporištu Hercegovac² i osloboditi ga tako, da sa jednim bataljonom i u pratnji jednog protivkolskog topa 47 mm i jednim odjeljenjem teških bacača izvrši napad u uporište i to sa sjeverne strane gdje će biti težište napada i glavni prodor za upad u mjesto. Sa drugim bataljonom pojačanim jednim protivkolskim topom 37 mm i jednim odjeljenjem teških bacača, izvrši napad

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg br. 20—1/1, k. 1123.

² O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 64, 66, 75, 83, 182 i 183.

sa južne strane uporišta prema mlinu.

Jedan bataljon ove brigade određuje se u brigadnu rezervu, a jedan u divizijsku rezervu.

2.— XXI udarna brigada:

Sastav: 4 bataljona
1 top 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Svega: 4 bataljona
1 top 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Zadatak:

Postavlja zasjedu u pravcu neprijateljskih uporišta Garešnica — Gojilo na liniji gdje se spaja selo Tomašica — Kajgana, dalje selo Zdenčec, Mali i Veliki Pašijan, zaključno cesta Bjelovar — Garešnica kod Lipovog Brda.

Porušiti mostove na rijeci Ilovi zapadno od sela Tomašice i Klokočevca i kontrolisati ovu stranu. Ispred Zdenčeca porušiti prugu i minirati cestu Garešnica — Bjelovar, Garešnica — Zdenčec i na putu ispred zasjede kod sela Tomašice.

3.— Brodska brigada i češka brigada:³

Sastav: 6 bataljona
1 top 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Svega: 6 bataljona
1 top
2 odjelj. t. bac.

Zadatak:

Postavlja zasjedu u pravcu neprijateljskih uporišta Daruvar, Grubišno Polje, Vel. Zdeneci, Vel. Grđevac, Vel. Pisanica i Bjelovar na liniji: južno od Vel. Zdenaca — Crni Lug, k. 130 (cesta Hercegovac — Vel. Zdeneci), istočnu ivicu Zdenačkog Gaja — put Trnava — Vel. Zdeneci, pruga i cesta istočno od Pavlovca, šuma Gaj — selo Pavlovac, te lijevo zaključno za selak Pavlovac-Dražica (k. 140).

Na ovom sektoru zasjeda Češka brigada zatvorit će sektor cesta Vel. Grđevac — Zdeneci, pruga i put Vel. Zdeneci — Tr-

³ Misli se na Cehoslovačku NO brigadu »Jan Žižka«.

nava, dok će glavne pravce o
sta Vel. Zdenci — Hercegovj
put Vel. Grđevac — Ladis] ^ I
držati Brodska brigada. ^ ^ B
Ispred zasjeda porušiti sve mo-
stove, istrugati prugu i postaviti
nagazne mine.

4.— II moslavačka brigada:

Zadatak:

Sastav: 3 bataljona
1 odjelj. t. bac.

Svega: 3 bataljona
1 odjelj. t. bac.

Jedan bataljon pojačan sa
jednom četom u pratnji jednog
odjeljenja teš. bacača postavlja
zasjedu u produženju lijevoga
krila Brodske brigade na liniji
Dražica — Nova Ploščica.

Jedan bataljon postaviti će
zasjedu sjeverno od sela Ivan-
ske u pravcu uporišta Narte.

Ostali dio snaga ove brigade
porušiti će prugu Bjelovar -
Vel. Grđevac kod sela Kokinac
— Patkovac. Poslije rušenja ove
pruge postaviti će nagazne mine
na cesti Bulinac — Vel. Grđe-
vac u šumi sjeverno od Male
Pisanice.

5.— Moslavački NOP odred:

Zadatak:

Sastav: 3 čete

Svega: 3 čete

Postavlja osiguranje u prav-
cu neprijateljskog uporišta Voj-
ni Križ na liniji sela Milaševac
— Suhaja.

6 —Mjesto štabova:

Štab divizije nalaziti će se u ž. st. Trnovitica-Hercegovac.
Štab XVII ud. brigade u prvim zgradama sjevernog dijela
Hercegovca.

Operativni štab za Brodsku i Češku brigadu bit će u istofir-
nom dijelu sela Trnave.

Štab XXI udarne brigade zapadni dio sela Palešnik.]

Štab II moslavačke brigade selo Mala Trnovitica.

Štabu Moslavačkog NOP odreda selo Grabovnica.

7—Početak napada:

K Izvršit će se noću između 10/11. maja 1944. god. u 2 sata poslije pola noći.

g — Znaci raspoznavanja:

Za noć 10/11. V 1944. Gora—Zelena

Za dan 11. maj 1944. Poziv: Desnom rukom izbaciti pušku u vertikalni položaj dva puta u stranu.

Odziv: Lijevom rukom sa kapom u ruci učiniti dva kruga iznad glave.

Za dalje važe redovni znaci.

9.— Veza:

Radio-vezu, telefonsku vezu, kao i ostalu vezu pomoćnim sredstvima organizirat će referent za vezu ovoga štaba **i priložiti** dopunsku zapovijest.

10.— Sanitet:

Referent saniteta ovoga štaba izradit će dopunsku zapovijest u kojoj će predviditi raspored i podjelu cjelokupne sanitetske službe za operaciju.

11.— Evakuacija plijena:

Evakuaciju plijena organizirat će intendant ovoga štaba za selo Popovac.

12.— Povlačenje:

Povlačenje će se izvršiti po pismenom ili telefonskom naređenju ovoga štaba u pravcu mjesta sadašnjeg boravka jedinica ukoliko se na licu mjesta ne bi odredio koji drugi pravac. Svjetlosni znaci za povlačenje bit će ispaljeni: dvije bijele i jedna zelena raketa dva puta u razmaku od 5 minuta.

13.— Napomena:

Sve jedinice određene na osiguranja i zasjede, a kako vidimo da su na čistini ili ravnici stoga će se pristupiti najboljem utvrđivanju i uređenju položaja, kao i njegovoj organizaciji. Sve mostove porušiti, izvršiti prekopavanje cesta i puteva, tj. organizirati najbolju kako pasivnu, tako i aktivnu odbranu protiv motorizacije i motomehanizacije.

vanih jedinica; pored toga zasjede moraju biti vrlo elastične i uporne. Sve zasjede na svojim pravcima pored miniranja puteva odredit će grupe vojnika koji će na većoj udaljenosti ispred svojih zasjeda postavljati lažne mine, tj. iskopati rupicu za minu, a potom je zagrnuti praznu tako, da liči kao da je stvarna mina; ovo isto učiniti i kod stvarno postavljenih mina.

Sve greške konstatovane u analizi iz akcije na [P₀. drav.] Slatinu, napominjemo da se ovoga puta ne smiju ponoviti.

Kamuflažu položaja na svim zasjedama solidno izvršiti protiv dještva iz vazduha.

Kako su naše jedinice tokom borbi kroz ofanzivu u Slavoniji⁴ utrošile veću količinu municije, a nama je svima poznato da je nikuda ne možemo dobiti nego od samo uništenog neprijatelja, stoga će svi rukovodioci ovoga puta najstrože povesti računa da svi strelci što bolje i tačnije budu gađali i da nijedan metak ne bude ispaljen, a da isti nije dobio tačan svoj cilj.

Operativni štab sjeveroistočnih zasjeda u selu Trnava sačinjava celokupni štab Brodske brigade i komandant Češke brigade.⁵

Prilog: Skica uporišta u triplikatu, te dopunske zapovijesti veze i saniteta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Đ.⁶ Kladarin

Komandant, potpukovnik:
Radojica Nenezić i

Dostavljeno:

Štabu X korpusa NOV i POJ, radi znanja.

Štabu XVII udarne brigade,

Štabu XXI udarne brigade,

Štabu Brodske brigade,

Štabu II moslavačke brigade i

Štabu Moslavačkog NOP odreda, svima na izvršenje zadataka.

⁴ Riječ je o ofanzivi koju su njemačke i ustaško-domobranske snage započele u Slavoniji 26. aprila 1944 (vidi dok. br. 103 u knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136).

⁵ Komandant te brigade je bio narodni heroj Josip Ružička. Poginuo u februaru 1945. kod Orahovice.

⁶ Đuro

BR. 42

17VJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE DI-
MIJE OD 9. MAJA 1944. ŠTABU DIVIZIJE I ŠTABU DE-
SETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD IVANCA¹

STAB
I BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
v KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
* NOV i POJ
rDne 9- maja 1944. u 11.10 h.
Oper, broj 56/44.

predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA
»ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

U vezi naredenja Štaba X korpusa »Zagrebačkog« NOV i
POJ Op. broj 260 od 5. maja 1944.²

Jedinice naše brigade izvršile su koncentraciju u selu Pri-
gorec sa tri bataljona i jednim dijelom jedinica pri štabu.

Prema usmenoj zapovijedi štaba XXXII divizije, kojoj
smo za ovu akciju bili pridodani, sa dva bataljona zauzeli smo
položaje i to:

III bataljon sa dvije čete na koti 421 iznad sela Vuglovec,
dok je IV bataljon zauzeo položaj ispod Vesi Lepoglavske na
kosi koja vodi od hrpta iste ka selu Kaniži. Ovaj bataljon bio
je pojačan sa jednim teškim mitraljezom iz našeg I bataljona,
protukolskim mitraljezom i protukolskom puškom, te miner-
skom grupom, koji su dobili zadatak da miniraju cestu, koja
vodi od Kaniže ka Cretnu, gdje je ovaj bataljon postavio jednu
desetinu uz samu cestu, sa zadatkom da spriječi eventualni sa-
obračaj kurira između uporišta Ivanec i Lepoglave. Jedan vod
bio je upućen ka Pilani šume Skalovka, s tim da kontroliše
konjsku stazu koja vodi od Lepoglave ovim pravcem.

Sam položaj je brdovit, ispresjecan i na mjestima jako
gusto pošumljen, sa niskim stablima. Prilaz kotama kao i po-
ložajima moguć je samo kotlinom, jer je tamo uočljivost
najmanja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
Iskog instituta, reg. br. 4/3, k. 1210.

² Redakcija ne raspolaže tim naredenjem. Iz izvještaja Štaba
tog korpusa vidi se da je Prva brigada zatvarala pravac Lepoglava
— Ivanec obezbjeđujući time napad brigade »Matija Gubec« na Iva-
nec (vidi dok. br. 165).

Položaj smo posjeli 6. maja 1944. u 2 h ujutro.

Naš izviđački vod bio je upućen ka Sv. Ivanu s izviđanja neprijatelja i eventualnog njegovog kretanja.

Tokom dana neprijatelj je pokušao u manjim skupinama da se probije od pravca Lepoglave i da uhvati vezu sa opsjednutima u Ivancu i to prugom i cestom koja vodi ka Ivani. Neprijatelj je svaki put bio odbijen i pobjegao natrag, te ostao na bojištu dva mrtva, koja nije sobom mogao povući.

Naše jedinice nisu imale za ovo vrijeme gubitaka niti u ljudstvu niti u materijalu.

Istoga dana u 17.30 h neprijatelj je pokušao prodor, a to mu je i uspelo prugom i desno od iste u jačini od 200 vojnika od Ivanca ka Lepoglavi.³ Sudarivši se sa našom zasjedom, ostao je na bojnopolju 7 mrtvih.

Tokom noći neprijatelj nije izlazio iz uporišta Lepoglave, samo je odgovorio vatrom sa Sv. Ivana kada su naše patrole na neprijatelja zapucale.

Dne 7. maja 1944. u 11 h štab ove brigade primio je pismeno naređenje štaba X korpusa, a nedugo iza toga i depešu od štaba XXXII divizije da se jedinice sa zasjede privuku blize ka Ivancu radi ishrane boraca i postave zasjede oko Vuglovca. U 15 h istoga dana povukli smo zasjedu uz postavljena osiguranja na prijašnjim položajima, dok se jedinice smjestile na novim položajima. Nove položaje zauzeli smo na liniji iza Vuglovca — Knapić brdo (kota 260), dok jednu četvu smjestili smo na groblju u Ivancu, druga četa IV bataljona smjestila se je na hrptu kose, koja vodi prema Donjem Gečkovcu, mrtva straža postavljena je na Knapiću, dok preostale dvije čete smjestile su se na dvije čuke od Obdaništa prema Vuglovcu. Položaje smo zauzeli u 16.15 h.

Sam položaj je duboko ispresijecan i oko kote 260 pokriven šumom; uočljivost dobra; prilaz težak; jedinice su bile dobro povezane dodirom po danu pogledom, a noću patrolama.

U dnevnom izvještaju PTS-Ia piše o tome slijedeće: Bombena

sačice
sati PTS bila je određena da u noći 6/7. 5. 1944. uspostavi vezu sa I/1 puk. PTS u Lepoglavi. Nakon odstranjenja zapreka na cesti veza je bila uzpostavljena u rane jutarnje sate 7. 5. 1944.

Dijelovi I/1. puk. PTS koji su se dne 6. 5. 1944. još nalazili u Ivancu, morali su se zbog pomanjkanja streljiva i premoćnosti neprijatelja povući u Lepoglavu. Neprijateljski gubitci: 30 mrtvih i 1 zarobljen. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 5 ranjenih...« Iz bojne relacije Prvog zbornog područja se vidi da su ustaše pri povlačenju iz Ivanca u Lepoglavu imale 2 mrtva i 12 ranjenih. (Vidi dok. br. 70 i 165 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268'26. k. 112, dok. br. 5/1—15. k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

U 17 h neprijatelj je artiljerijskom pripremom od Ribić Mrega hteo stvoriti njenu pogodnu situaciju za podilaženje od «Lnvca Jerovca, od kuda je počeo faktično nastupati u tri kolone i⁴ jednom kolonom ka želj. stanici Ivanec, drugom kolonom cestom ka Ivancu i trećom kolonom prema R. uglja. Neprijatelj je prvi put odbijen, dok se u sumrak podvukao ka železničkoj stanici Ivanec sve duž pruge do rudnika.⁴ Minobacačkom vatrom lupali smo njihove položaje oko želj. stanice i oko rudnika. U 21 h, a po instrukcijama primljenim od štaba brigade »Braće Radića« da koordiniramo rad, tj. da bočno lupimo neprijatelja, uputili smo jednu i pol četu ka rudniku, neprijatelj ga od istog protjerali, koji se je povukao uz prugu ka želj. stanici, ali kako je ova četa i pol bila usamljena i, kako smo očekivali da će brigada »Braće Radića« napasti pravcem želj. stanice Ivanec, ova je nada izostala, to se ova četa i pol povukla prema starim položajima. U 23.40 neprijatelj je naišao od pravca Lepoglave u jačini od 60 ustaša. Po sudaru sa našom mrtvom stražom, koja se je povukla, povukao se i neprijatelj. U noći su tu i tamo zapucavali; patrole koje su upućene primijetile su da se neprijatelj kreće oko naših ranijih položaja pred Vuglovcem; jačina neprijatelja nije poznata, ali izgleda da su bile manje snage.

Tokom noći od strane Lepoglave napadi neprijatelja nisu se ponavljali.

Tokom jutra 8. maja 1944. neprijatelj je pokušao doći na kotu 260, ali je bio odbijen. U 7.30 h četa iz brigade »Braće Radića« napustila je položaj koji je držala na groblju i mi se tamo osiguravamo sa jednim vodom, jer po povratku one čete i pol od rudnika mi smo zauzeli frontalan položaj prema Lepoglavi uz bočna osiguranja od pola čete sa isturenom mrtvom stražom u vinogradima, kod dvije velike zidane bijele kleti. U 10.10 neprijatelj žestoko udara na naše lijevo krilo, a dijelom se probija klančičima i podilazi nam u zaleđe. Ovaj dio fronta pojačavamo četom iz IV bataljona, dok dolje ka cesti prikupljamo snage i stežemo front.

U to vrijeme šaljemo našu komoru u Prigorec sa manje pokretljivim jedinicama pri štabu brigade. U 10.35 h dobivamo naređenje za povlačenje od štaba XXXII divizije i povlačenje usleđuje brzo, ali za to ipak ostavljamo osiguranje, no ta osiguranja bila su slaba s leđa, iz razloga što se već nešto ranije povukao bataljon brigade »Braće Radića« s kojim smo bili vezani.

⁴ Prikupivši jače snage (dvije bojne Prve pješačke pukovnije liubuški sklop PTS i vod topova) neprijatelj je, poslije ogorčenih borbi 7. i 8. maja, ponovno zauzeo Ivanec (vidi dok. br. 70 i 165 u ovoj knjizi i dok. br. 5/1—15, k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

U naređenju je bio naznačen pravac povlačenja selo P[^] gorec, ali nismo smjeli izvršiti pokret tim pravcem, iz razloga što je neprijatelj već u to vrijeme izbijao na kosu iznad sairmp Dječjeg obdaništa, pa smo se provlačili između kota 428 i 260. U to vrijeme već je neprijatelj postavio zasjede ili je bio u pokretu na svim manjim čuvicima na ovom sektoru. Na koti 260 neprijatelj još nije bio. Neprijatelj je na nas otvorio žestoki vatru; kolonu smo na brzinu povelili u tri pravca i to: jednu koja se je sa III bataljonom probijala preko čuvika i čuka, drugu a djelom IV bataljona srednjim pravcem, i treću kolonu koja je bila manje naoružana, jer se je sastojala većinom iz jedinica pri štabu brigade; kolona je krenula dolinom ispod kote 260. te je prošla relativno dobro i bez jače vatre, jer je naša prva kolona, koja je išla čukama, jurišem gonila neprijatelja i njegovu pažnju skrenula na sebe.

Rezultat borbe: probili smo obruč neprijatelja uz relativno male gubitke. Koliko je neprijatelja ubijeno ili ranjeno nije nam poznato, ali svakako mora da su imali većih gubitaka s obzirom što su nas dočekali na bliskom odstojanju (par metara).

Naši gubici: 6 mrtvih, 1 ranjen drug i 6 nestalih. U materijalu: 6 karabina, dok protukolski mitraliez je ostao zakonspirisan, pa je po njega upućena patrola. Utrošeno je municije: mauser 4.212, talijanske 660, šmajserke 460 metaka, 6 metaka od protukolske puške, lakših mina za t. bacač 21. a teških mina za t. bacač 2.

Tokom ove akcije bilo je krupnih griješaka i to: davanje nepotpunih podataka ovom štabu od strane nižih štabova; patrola nisu zadovoljile, može se reći pravo, da su zatajile, jer da su one bile na svojem mjestu, neprijatelj klancem ne bi mogao da nam dođe iza leđa. Greška operativnog štaba brigade bila je, što nije posvetila dovoljno pažnje Ivanšćici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant — poručnik:
Alojz Kovačić

BR. 43

17VJEŠTAJ ŠTABA TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP OD-
pFDA OD 9. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET ČETVRTE DI-
VIZIJA ° PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA
OSLOBOĐENU TERITORIJU POKUPLJA¹

STAB
TUROPOLJSKO-POSAVSKOG ODREDA

Dne 9. V. 1944.

Op. br. 45/44.

13/45—br. p. 117

Ref.

ŠTABU XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja izvještaj

7. V. 1944. otpočela je neprijateljska ofenziva na naš teren sastavljena uglavnom od Čerkeza, potpomognuta sa ustašama iz Zdenčine i jurišantima iz Turopolja.² Neprijatelj je nastupao od Zdenčine, Brezovice, Lomnice, Mraclina, Buševca, Pešćenice, Lekenika i Siska. Glavne neprijateljske snage nastupale su prema Pisarovini i cestom od Siska. Kolona koja je nastupala cestom prema Pisarovini stigla je do Kramarića i u Pisarovinu oko 5 sati ujutro, te je tako brzinom nastupala prema Lijevom Sredičkom, cestom kao i poljima lijevo i desno. Nastupanjem produžila je prema Pokupskom, a kolona koja je nastupala od Siska sastala se je sa kolonom koja je nastupala od Pisarovine između Lijeve Štefanki i Cerja u šumi Suvači između 10 i 11 sati. Ostale kolone koje su nastupale od Kravarskoga, Dubranca, Lipnice išle su glavnim putevima kao i seoskim putevima, a njihove pobočnice u šume i jarke, te su oko Lukinić Brda i Sestak Brda sastale se. Iste kolone koje su nastupale od Kravarskog i Dubranca nisu ostavljale nikakvih snaga.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
ljskog instituta, reg. br. 13/2, k. 1223.

² O tome u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja piše: »Prema zadnjim podacima o neprijatelju, poduzet je zajednički pothvat sa iozačkim postrojbama na prostoru između r. Kupe i željezničke pruge Sisak — Zagreb u cilju uništenja neprijatelja. U ovom pothvatu učestvovalo je 1 častnik, 31 dočastnika i 410 domobrana 1. jurišne bojne i to u slijedećem pravcu: Buševac — Novo Selo — Barbarić — Kravarsko — G. Hruševac — Roženica, gdje je cijela skupina prenoćila. Tokom dana nije došlo do borbe nego samo do manjih čarkanja između pojedinih izvidnica, kojom prilikom su zarobljena 4 partizana«. Već slijedećeg dana (8. maja 1944) Prva jurišna bojna vraćena je u Pešćenicu a odatle u svoja uporišta (vidi dok. br. 5/1—33. k. 58. u Arhivu Vojno-
ljskog instituta).

Ofenziva je trajala 7-og V, 8-og V; oko 12 sati već su se i zadnji dijelovi bande povukli koji su se zadržavali u PQ, kupskom. Sva banda koja je bila u ofenzivi, osim ustaša iz Zdenčine i jurišanata iz Turopolja, povukla se je cestom PQ kupsko — Letovanić u pravcu Siska i Petrinje. Daljnje njihovo kretanje ne znamo. Usput su govorili pred narodom da idu prema Glini. Banda, tj. ustaše koji su sudjelovali u ofenzivi iz Zdenčine, a vjerovatno i iz Horvata, zadržali su se u Kupčini do 12 sati 8-og V, a zatim se povukli kroz šumu prema Zdenčini. Banda koja je nastupala prema Pisarovini imala je sa sobom nekoliko tenkova.

Jačina čitave neprijateljske ofenzive na sektor Pokuplje bila je 4 do 5 hiljada, uglavnom konjica, biciklisti i nešto malo pješadije.

Kolone koje su nastupale cestom Zdenčina — Pisarovi — Pokupsko i Letovanić — Pokupsko, pre su ovladale čest nego što su ostale kolone stigle, tako da su ostale kolone bile još negdje na liniji Lučelnica — Gornji Hruševac, Roženica. j

Naše jedinice 7-og V ujutro bile su na položajima: I i HI bataljon na Vukomeričkim Goricama s namjerom da će ići istog dana navečer u konfiskaciju u Hudibitek i Obrež. Ruski bataljon³ nalazio se na sektoru Donji Hruševac, mitraljeska četa Grebenić, štab odreda na starom mjestu, četa Zumberačkog odreda i četa Omladinske brigade kod štaba odreda. Istovremeno kad je banda nastupala u Pisarovinu mi smo odmah stavili pod komandu komandantu IV bataljona Z.P.O.⁴ i četu Omladinske brigade minere, i poslali u Lijevo Sredičko sa zadatkom da poruše mostove i spriječe nadiranje bande, pret čamce koji su se nalazili kod Lijevo Sredičkog prema Lijevim Stefankima, prebaci intendanturu itd., ali pošto je banda na konjima brzo nastupala, oni nisu stigli na Lijevo Sredičko, jer se već banda nalazila tamo, nego su zauzeli položaje između Lijevo Sredičkog i Skender Brda na cesti, ali je banda ta jakim snagama nastupala, te su se isti povukli sa malim otporom. Povukli su se u šume prema Batinovec Brdu, Petkovetfi Šumi, te s tim smo ostali bez veze sa tim bataljonom. I i III bataljon kojim se nalazio u Goricama dobio je naređenje da se povlači prema Grebeniću, štab odreda smjestio se u Škrinjarić, mitraljeska četa u Vugrinić, a Ruski bataljon pravac Cerje Pokupsko, misleći odmah ujutro da nepruatielj neće zavladatai sa cestom Gradac — Pokupsko, te da ćemo se mi uspjeti prebaciti preko Kupe za Baniju i Kordun, ali pošto je neprija-

³ O formiranju tog bataljona vidi tom V, knj. 26, dok. br. 141, objašnjenje br. 111.

⁴ Zumberačkog partizanskog odreda

Ali kako smo već gore naveli brzo nastupao, sa Ruskim bataljonom ostali smo bez veze. Područje, komanda mjesta **Pisarovina** i još neki dijelovi iz pozadine povukli su se odmah **g«8uinu Petkovec i Ogranovo**, dok smo mi sa I, III bataljonom, **Kiitraljeskom** četom i **nekim** drugovima iz O.K. ostali do između [**11 i 12 sati** na prostoru Grebenić, Miković, Skrinjarić, ali je [**gć banda** u to vrijeme nadirala prema nama iz svih pravaca i

- s m o donijeli odluku da se prebacujemo bandi iza leđa, što **smo i učinili**. Prebacivali smo se pod vatrom od Vugrinića, Ce-
•ovski Vrh, Cakanec, sve kroz šume do blizu Novog Brda. **Banda** se tada nalazila u Jerebić Selu, Cvetković Brdu, ali već u to vrijeme u Dubrancu, Cakancu, Novom Brdu, Kravarskom nije ih bilo.

Prilikom prebacivanja od Vugrinića banda je tukla sa više **strana** te su se neki dijelovi od našega štaba (sanitetskog voda, **straže** i kuhinje) otcijepili desno od nas prema Lukinić Brdu, **ali** pošto je tamo već izbijala banda, to su neki od njih stradali.

7. V. navečer prebacili smo se prema Lučelnici u šumu između Lučelnice i Bukovčaka. 8. V ujutro stupili smo u vezu sa bataljonom kojim je rukovodio komandant IV bataljona Zumberačkog odreda, sa područjem i još nekim drugovima, koji su se također 7-og navečer prebacili bandi za leđa.

Gubici našeg odreda za vrijeme ove ofenzive iznose oko 12 do 14 drugova, među kojima je i naš bivši šef kancelarije. Ostali drugovi uglavnom su iz sanitetskog voda, straže, kurira itd.

O Ruskom bataljonu još nemamo tačnih podataka; oni su se uglavnom nalazili sa komandom mjesta Sisak. Područje imalo je isto tako nešto gubitaka, tačno neznamo koliko ali uglavnom poginuo je komandant područja drug Fabijan.⁵

Iz okolice Pisarovine otišlo je oko 100 ljudi u bandu, a otišlo ih je nekoliko i iz okolice Pokupskog. Tačno još ne znamo koliko. Banda je prilikom prolaza pljačkala po svom starom običaju i svu pljačku pratila sobom prema Sisku. Kako smo već javili, Čerkeza sada nema na potezu od Siska prema Karlovcu, mjestimično ima nešto Švaba, kao napr. oko Vel. Gorice. Govori se da će doći na prostoriju Vel. Gorice neki protuavionci — Nijemci. Za sada još nema ništa. Mi smo uputili informativce na sve strane te će nas o svim promjenama obavještavati, kao što ćemo i mi vas.

Drug komesar divizije⁶ otišao je prije nekoliko dana u bolnicu, te sada ne znamo gdje se nalazi. Jučer poslije podne upu-

* **Ivan Smolčić**

• **Politički komesar Trideset četvrte divizije bio je tada Franc Knebl.**

tili smo jedan dopis u bolnicu i do njega. Isto tako kom našeg odreda obolio je i sada se nalazi u bolnici, a gdje se **na!** bolnica, intendatura i protuavionski vod nije nam momen poznato, pošto su se oni iseljavali još 5. V. i 6. V, a 7-og uju stvar se rano odigrala i brzo, te prema tome ne znamo gM se nalaze. ^ ^

Mitraljezi, bacač našeg odreda, kao i radio-stanica nisu pali u ruke bandi, ali radio-stanica ništa nam ne koristi, nemamo šifre. Šifra je u komesara divizije.

Šifre za telefonske razgovore između nas i naših bataljona i nas i vas, između nas i područja pale su u ruke ban^J jer su se iste nalazile kod šefa naše kancelarije.

Mi ćemo večeras ići posjetiti bandu negdje oko Vel. Go. rice, ukoliko dobijemo dobre podatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:

Komanc
Cokara⁷

(M. P.)

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 9. MAJA 1944. O DIVERZIJAMA NA PRUGAMA ZAGREB — BANOVA JARUGA I DUGO SELO — KRIŽEVCI OD 25. APRILA DO 9. MAJA¹

STAB III DIVERZANTSKOG BATALJONA NOV i PO JUGOSLAVIJE

Dan 9/V 1944. god.

I Z V J E Š T A J

Izveštaj o izvršenim akcijama od 25/IV do 10/V 1944. god.

Dana 1/V 1944. god. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Ivanić Grad dignut je u vazduh teretni vlak. Lokomotiva je uništena i 4 va-

⁷ Milan Radović Cokara

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 618—4. k. 551 a.

gona, a 5 ih je oštećeno; 3 mrtva su željezničari. Promet je stajao 12 sati.²

- k-oa 2/V 1944. god. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Voloder postavljena je mina koja je pronađena i kod vađenja mine poginula su 2 neprijateljska vojnika.
- Bpia 2/V „ „ Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Vidrenjak dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva, 5 vagona i 7 ih je oštećeno; mrtvih je bilo 18 i 27 teže i lakše ranjenih. Promet je stajao 15 sati.³
- Dana 3/V „ „ Na pruzi kod Gračenice zarobljeno je 2 domobrana, zarobljena je 1 francuska puška, 1 manliher sa malo metaka.
- Dana 2'V „ „ Naišla je neprijateljska vojska u selo Hruškovića i pošla prema Kopčiću. Naša I četa zajedno sa radnom četom sa Kopčića protjerali su neprijatelja iz sela Hruškovića sve do Kat. Selišća i neprijatelj se povukao kao u svoju bazu. Tom prilikom neprijatelj je imao 3 ranjena i 2 mrtva.
- Dana 1/V „ „ Na pruzi Dugo Selo — Križevci kod stanice Repinac dignut je u vazduh teretni vlak: uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 2 su oštećena. Mrtvih je bilo 6, a 17 teško ranjenih koji su ostali bez ruku i nogu. Promet je stajao 48 sati.⁴
- Dana 5/V „ „ Na pruzi Dugo Selo — Križevci kod stanice Prikraj dignut je u vazduh teretni vlak, uništena je lokomotiva i 4 vagona, 3 željezničara su mrtvi. Saobraćaj je stajao 20 sati.⁵
- pna 5/V „ „ Kod stanice Vidrenjak razorena je pruga na jednom mjestu.
- Dana 2/V „ „ Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Sesvete postavljena je mina koja

² i ⁴ Vidi dok. br. 172.

³ Vidi dok. br. 173.

⁵ Vidi dok. br. 177.

nije dala eksploziju nego se je zapalila kada je vlak naišao. Vlak je bio osobni; nŠ lupani su mu prozori.
Ovo su akcije od naše 2. čete; od 3. nemamo podataka.«

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant*
D.⁶ Sokler (M. P.) Mirko Palčić

BR. 45

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
10. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE ZA RA-
SPORED I DEJSTVO JEDINICA¹

ŠTAB
XI KORPUSA NOVJ
— JUGOSLAVIJE —
Br. 314, 10. V. 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Neprijatelj je u toku današnjeg dana ovladao Korenicomi vjerojatno izbio na Vrpile.²

U Korenicu je stigao veći broj motorizacije.

U toku današnjeg dana neprijatelj je nepoznate jačine izbio sa pravca s. Kruge na Kamensko i produžio sa nadiranjem prema Frkašiću.³

S obzirom na situaciju, vi čete sve mjere poduzeti da se što hitnije izvrši raspored jedinica, kako je to ranije regulisaii»* usmenim naređenjem komandanta ovog Korpusa.

U naređenom rasporedu treba izvršiti još izmjene i to: j

1) II brigada treba da se prikupi i postavi na prostor Gorica — Padališta, s tim da napadne kolonu koja se probija prema Frkašiću. Također zadatak iste da minira i preko]

• Drago

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13—1/1, k. 569.

* Motorizovani dijelovi izviđačkih odreda 373. i 392. njema' legionarske divizije stigli su u Korenicu 10. maja u 14 časova <vidi dok. br. 31>.

³ Vidi dok. br. 47 i 131.

tu **Korenica** — Udbina na što većoj dužini i što temeljitije
^ brani taj prolaz. U slučaju da neprijatelj prodre komunika-
\vnom **Korenica** — Udbina, brigada ne treba da se povlači fron-
talno ispred njega nego da se smakne na lijevi bok neprijatelja
i da ga od tuda napada. Važno je da brigada podesi svoje dje-
lovanje tako da ne dozvoli širenje neprijatelja van komunika-
cije i u šumu sa linije Kamensko — Frkašić. Čitavu šumu pozadi
svojih položaja također dobro kontrolisati patrolama i izviđač-
kim odjeljenjima.

2) I **brigada VIII divizije ostaje na prostoru** Debelo Brdo
— **Krbavica** — Kozjan **sa zadatkom zatvaranja tih pravaca.**⁴

3) III brigada XIII divizije treba da ostane na starom sek-
toru, s tim što će pojačati svoje lijevo krilo i solidno zatvoriti
komunikaciju Široka Kula — Ljubovo i zatvoriti pravac Široka
Kula — Podlapača.⁵

4) I brigada treba da bude u rezervi na prostoru Podla-
pača — Mekinjar.

Po primitku ovoga naređenja, odmah naredite isto vašim
jedinicama i pod svaku cijenu nastojati da se odmah i što prije
sprovede u djelo.

Naročitu pažnju obratite na pitanje veza kako unutar vaše
divizije tako i sa našim štabom.

Brigadama tačno odredite mjesta gdje će se međusobno
vezati i način na koji će morati održavati vezu pretpostavlja-
jući mogućnost da neprijatelj ovlada komunikacijama.

Stab Korpusa danas od 5 sati nalaziće se u Toliću.

Odmah ispitajte detaljno stanje na komunikaciji Prijeboj
— Plitvički Leskovac — Vrhovine i osigurajte stalne podatke
sa te komunikacije. To učinite pomoću jedne izviđačke jedinice
koja će preći na onaj teren i tamo ostati i održavati vezu
sa vama.

Treba nastojati da se neprijatelju zadadu osjetniji udarci
i zbog toga razvijte punu inicijativu kod potčinjenih vam jedi-
nica i komandanata. Također obezbijedite saradnju i među-
sobno potpomaganje kod jedinica.

Potvrditi prijem ovog naređenja i vezu sa nama odmah
hvatajte.

Sve komore osposobiti za brdski transport.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik:

(M. P.)

⁴ Vidi dok. br. 102.

⁵ Vidi dok. br. 47.

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 10. MAJ_a
1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O PROTJERJ
VANJU USTAŠA I LEGIONARA KOJI SU POKUŠALI PR_o
DRIJETI NA OSLOBOĐENU TERITORIJU BANIJ_e¹

ŠTAB
vn UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

Br. 5/44.

Dne 10. maja 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja se

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.

1) Da se spriječi neprijateljsko nadiranje iz pravca Cazina na oslobođenu teritoriju i time omogućiti sređivanje u jedinicama Unske grupe; naše jedinice imale su organizovane položaje na liniji Barska — Skokovi — Mrcelje. Položaji su bili fortificirani.

2) Borbu su vodila tri bataljona II brigade, dok je jedan bataljon bio u rezervi.

3) Neprijateljske snage, koje su nadirale iz pravca Cazina, iznosile su ukupno do 500 vojnika sastavljenih većim dijelom od legionara 373. divizije, te cazinskih ustaša.² Od teškog oružja neprijatelj je imao dva teška bacača.

4) Vjerojatne namjere neprijatelja bile su da svojim dejstvom na oslobođeni teritorij proširi svoju kontrolu i da unese dezorganizaciju u muslimanske jedinice³ na toj prostoriji.

5) Zapovijest za sprječavanje ovakvog neprijateljskog dejstva izdata je pismeno (prepis zapovijesti prilažemo).⁴

6) Borba je počela 3. ov. mj. u 9 časova, a trajala je do 15 časova.

7) Neprijateljske snage kretale su od Cazina glavnim napadnim pravcem Brezova Kosa — Mahmutovići kota 466 i 518. Sporedni pravci bili su cestom u pravcu Skokova i u pravcu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg br. 3—4/1, k. 426.

² Vidi dok. br. 176.

³ Riječ je o jedinicama Unske operativne grupe.

⁴ Vidi dok. br. 37—1/1, k. 426, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

elia- **Neprijatelj je** bio od isturenih dijelova na vrijeme Ariven i sa predstražarskih položaja kota 518 dočekan organom • **ovanom** vatrom. Nakon toga neprijatelj dijelom snaga vrši **nevar** u pravcu Barske, ali **je** uz gubitke odbačen vatrom ¹¹⁰ **Določaja** kote 508. Neprijatelj tada pokušava kosom **preko** CJrjka i snagama na sporednom pravcu obići naše položaje i **»biti na** raskrsnicu Cazin — Pećigrad — Todorovo. Naišavši - **organizovanu** vatru sa položaja kod Mrcelja, neprijatelj **se** ločeó organizovano povlačiti pod zaštitom dobro postavljenog **Automatskog** oružja i bacača.

8) Postavljeni ciljevi postignuti su u ovoj borbi utoliko sto je neprijatelj spriječen u svojoj namjeri i odbačen sa oslobođene teritorije. Situacija koja se stvorila razvojem borbe za **izvršenje** protivnanada nije iskorišćena. Zarobljeno u ovoj borbi nije ništa. Nađeno je na bojištu nešto sitne spreme i par stotina metaka što je neprijatelj rasuo prilikom odstupanja. Po prikupljenim podacima od civila, od kojih su uzimana kola za **otpremanje** mrtvih i ranjenih, neprijatelj je imao 20 mrtvih i **15** ranjenih vojnika.

9) Naši gubici u ovoj borbi su 5 ranjenih boraca od kojih je jedan vodnik.

10) Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo. Utrošeno je 14 mina za teški bacač, 6 mina za laki bacač, municije za brede 2415 kom., za puške kal. 6,5 mm 1620 i 7/9 mm 84 kom.

11) Za pohvalu i odlikovanje prilikom ove borbe nije bila nikoga.

12) Isto tako nema lica ni jedinica koje bi radi slabog držanja trebalo pozvati na odgovornost ili kazniti.

13) Položaji na kojima se vodila borba bili su dobro odabrani i utvrđeni. Plan vatre bio je dobar.

— Izdata zapovijest za korištenje tih položaja bila je realna.

— Komandni kadar držao je jedinice i vatru u rukama, eđutim i niže i više komandovanje podbacilo je u procjeni situacije koja se nadala u toku borbe. Njihovi postupci nisu bili u skladu sa razvojem situacije na bojištu. Neprijatelj je dobro organizovanom vatrom bio stvarno razbijen i uslijed znatnih gubitaka pometen. To se vidi i iz toga što je jedan dio ustaša pobjegao u pravcu Cazina, dok su se organizovano povukli samo legionari. Takovu situaciju trebalo je iskoristiti do kraja i upotrebom rezerve koja je bila na vrijeme privučena, i manevrom bataljona sa Barske izvršiti protivnapad. Kod starješina prevladavao je u ovoj borbi defanzivni duh. U ovoj akciji sudjelovala je samo pješadija; sadejstvo i uzajamni rad jteškog pješadijskog naoružanja bio je dobar.

Iz ove borbe treba izvući pouku da povoljne situacije koje se nadaju razvojem borbe treba hitro iskoristavati, ako se hoće postići potpuni uspjeh.

II.

Noću 6/7. ov. mj. odjeljenje inženjerske čete, osigura jedinicama I brigade, podmetnulo je minu na pruzi **Otoka - Bos. Krupa**. U 8 i 30 časova naišao je na minu voz sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Po podacima prikupljenim od seljaka neposredno kraj pruge, neprijatelj je imao mrtvih 17 vojnika i 4 oficira Nijemaca i 15 ustaša, te 4 željezničari i 1 strojovođa. Broj ranjenih nepoznat.

III.

Noću 7/8. ov. mj. odjeljenje II brigade izvršilo je **rušenje** t.t. stupova na cesti Čazin — Ostrožac, te kupljenje telefonskog kabla, kojeg je prikupljeno 1200 metara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant, p. pukovnik:
Mil.⁵ Pavlović

BR. 47

IZVJEŠTAJŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 10. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O POKRETIMA NEPRIJATELJA I RASPOREDU SOPSTVENIH JEDINICA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. S1/10. V. 1944
u 18.10 sati

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

Izvjestavamo taj štab o situaciji na našem sektoru:

Neprijatelj je izbio na Gradinu (k. 783) — Mrsinj (k. 943) i k. 1159 — k. 889 — k. 827. Zauzeo je Trnovac i izgleda da se spustio u Homoljac.²

Tenkovima je došao u Bunić, Debelo Brdo i Krbavicu.³

Za sada se ne primjećuje njegov pokret te je na ovim položajima i zadržat.

Za sada svoj napad usmjerio je komunikacijom za Bunić i prema Krbavici.

Na ostalim sektorima stanje za sada nije promijenjeno.

Naše snage nalaze se i to: I brigada sa tri bataljona u korpusnoj rezervi u Podlapači, dva bataljona II brigade izbili su u 18 časova kod k. 705 (Murgovača), za druga dva bataljona nemamo podataka,⁴ III brigada XIII divizije nalazi se na sektoru Kozjan — Kuzmanovača,⁵ I brigada VIII divizije nalazi se kod k. 705 (Murgovača).⁶

Od Komande I. Ličkog područja dobili smo slijedeći izvještaj, pisan u 13 časova:

»Prema naređenju zamjenika komandanta Korpusa⁷ izvještavamo vas o slijedećem: Neprijatelj je sa jačim snagama

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 4/5, k. 1234.

² O sastavu neprijateljskih snaga, njihovim namjerama i Kima nastupanja vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 31.

³ Prvi i Treći bataljon Druge brigade dejstvovali su na liniji ^•enica — Homoljački Klanac a Drugi i Četvrti bataljon na pravcu ^•ko Petrovo Selo — Prijeboj — Korenica (vidi dok. br. 63).

⁴ Vidi dok. br. 74.
⁵ I Vidi dok. br. 102.

⁶ Zamjenik komandanta Jedanaestog korpusa NOVJ bio je tada Stevo Opsenica.

⁷ Zbornik, tom v, knj.

izašao na Kamensko i Unjku te kreće u pravcu Frkašića i Kiš-šnice. Bolnice, koje se nalaze na ovom sektoru, tj. u Frkašiću, Klašnici i Vedašiću, evakuisane su prema već određenom pravcu: nepokretne drugove otpremili smo na određeno mjesto* dok su pokretni drugovi krenuli u pravcu Pećanskih i Debn^brdskih Padališta, s time da izađu niže od Padališta, a vjfc samih Pećana.«

Mi namjeravamo da branimo Krbavicu aktivno.

Molimo za odobrenje da usmjerimo pokret sa našim iB čim snagama prema polaznim bazama, a s obzirom na pokre> neprijatelja prema Kamenskom, Unjki, Frkašiću i Klašnici. kao i s obzirom na neprijateljske posade na liniji Otočad-Lešće — Perušić — Lički Osik — Gospić, kao i s obzirom uopće na taktičke i ekonomske razloge.⁹

Mi se sada nalazimo kod k. 705 (Murgovača).

Molimo po ovome nam hitno odgovorite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mrda¹⁰

Komandant, potpukovnik
N. R. Grubor^{TM}

⁸ O smještaju ranjenika poslao je Stab Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13. maja slijedeću depešu: ^H i nepokretne ranjenike sklonili smo u zemunice kod Srednje Gore. Pokretni ranjenici će danas ili večeras poći iz Mogorića za Počitelj i Čitluk, a onda prema situaciji ili opet prema sjeveru ili istoku i južno. Rukovođenje i organizaciju sklanjanja i odbrane ranjenika povjerili smo potpukovniku Stevi Opsenici, Momčilu Novkoviću i Simi Mrd. koji će rukovoditi i sa brigadama III. — XIII. i XIX (riječ je o Trećoj brigadi Trinaeste i Trećoj brigadi Devetnaeste divizije — prim. redi i I. br. VIII divizije. I brigada VIII divizije će se odmah vratiti na sjever čim prebaci ranjenike. (Drugi i Četvrti bataljon Prve brigade Osmo divizije obezbjeđivali su transport 800 ranjenih i bolesnih drugova sa Orlovače preko Plješevice na Kordun — prim. red.). Zemunice a ranjenike su solidno izrađene i prekontrolisane od zamj. komandama Korpusa. Nepokretnih i težih ima oko 220—230, a lakih i pokretn^ ^J 500—600«. (Vidi dok. br. 88. 105 i 164 u ovoj knjizi i knjigu, Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta reg. br. 1—33'3, k. 572.)

⁹ Vidi dok. br. 45, 50 i 54.

¹⁰ Simo

¹¹ Nikola

BR. 48

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 10. MAJA 1944.
ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 1. DO
10. MAJA¹**

STAB

III BRIGADE XX. DIVIZIJE

Položaj 10. V. 1944.

Operativni izvještaj
od 1. do 10. maja 1944.

ŠTABU XX DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Početak ovoga mjeseca naša Brigada nalazila se je na sektoru Kamešnice orijentisana ka Trilju i Aržanu, dok je pravac od Hana i Obrovca zatvarao IV. bataljon I. brigade sa Dinarskim odredom.

3. maja o.g. od ranoga jutra čuli smo jaku pucjavu od pravca Gljeva — Gale. U 10 sati prije podne izdali smo naređenje našem I. bataljonu da krene usiljenim maršem u tome pravcu i da ispomogne jedinice, koje se tu nalaze na zatvaranju toga pravca.

Dok je naš bataljon stigao na određeno mu mjesto situacija je tu bila slijedeća: Oko 300 neprijateljskih vojnika rano **ujutro** uspjelo je potisnuti jedinicu I. brigade, kao i Dinarski i Odred : prodrijeti u Gljev. Bataljon I. brigade povukao se je na **ns nove** položaje iznad sela Gljeva. Po nastupu našeg I. bataljona neprijatelj se je počeo povlačiti iz Gljeva te se je zadržao na položajima iznad Gale i Glušca.

Jedinice I. bataljona odmah su stupile u borbu sa **neprijateljem** i to: jedna četa u zajednici sa četom bataljona I. **brigade** udarila je neprijatelja sa položaja iznad Gale, dok je druga četa rokirana od pravca Gljeva i Bilog Briga. Nakon **duže** borbe našem I. bataljonu uspjelo je protjerati neprijate-
• **lja** :z Gale. -a položaja Glušca — Kušinca i Obrovca i prisilile neprijatelja da se povuče u Han, sa oko 30 kamiona i 3 tenka.
^B U ovoj borbi neprijatelju su nanešeni gubici 12 mrtvih BBjemaca i 27 ranjenih. Sa naše strane nije bilo mrtvih niti ranjenih.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-wjnjskoK instituta, reg. br. 27.2. k. 1029.

Komandni kadar kao i borci u ovoj borbi su potpuno za,
dovoljili.

Utrošeno je 800 metaka.

4. o.mj. jedna neprijateljska patrola od 20 vojnika ni
vukla se je preko Strizirepa, Vrpolja i izbila na Jelinak. Ovdje
su naišli na jedan vod našeg II bataljona, koji ih je sprer^
dočekao.

Nakon kraće borbe neprijatelju je uspjelo izvući gl
Prema primljenim podacima neprijatelj je imao sedam, što
teže što lakše ranjenih.

4. o. mj. Oko 150 neprijateljskih vojnika »Vražje divi-
zije«² došlo je iz Aržana preko Gornje na Donju Tijaricu
Ovdje su ih naše patrole sačekale. Razvila se je jača borba
te se je uslijed nadmoćnosti naše patrole, koja je zadržala ne-
prijatelja, dok joj je stiglo pojačanje — neprijatelj u panij.
nom bijegu počeo da bježi, nazad u Aržano. Četa našeg IV
bataljona, koja je učestvovala u ovoj borbi, gonila je neprija-
telja do iza crkve Sv. Duha u G. Tijaricu.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao jednog mrtvog i 5 teže
ranjenih. Ovaj mrtvi — koga smo našli na položaju — bio je
podoficir »Vražje Divizije« na čijim prsima je nađeno osam
odlikovanja (Hitlera, Pavelića i Nedića). Zarobljena je jedna
strojnica. Sa naše strane nije bilo mrtvih niti ranjenih, i

7. maja 1944. Uslijed svakodnevnog izviđanja neprijatelja
i učestalih njihovih patrola postavili smo nekoliko zasjeda.

3. četa II. bataljona postavila je zasjedu na Medova™
kota 591, kraj ceste Ugljani — Blato n/Cetini. Teren za zasjedu
bio je dobar — pokriven malom šumicom.

Oko 10 sati naišla je jedna neprijateljska patrola u ja-
čini od 20 ustaša i Nijemaca. Kada su bili udaljeni oko 150 me-
tara od naše zasjede susrela ih je jedna žena s kojom su raz-
govarali i odmah okrenuli nazad. Vjerovatno, da im je ova
žena saopštila naše položaje. U tom momentu otvorili smo va-
tru za njima. Nakon kraće borbe sa ovom patrolom — stiglo
je neprijatelju pojačanje od 60 neprijateljskih vojnika. Ukupno
naoružanje neprijatelja: nekoliko šaraca, 8 parabela i jedan
teški bacač, koji je stigao sa ovim pojačanjem.

Neprijateljska patrola je uništena, a pojačanje odbijeno.
Neprijatelj je ostavio na mjestu borbe 7 mrtvih, a jedm
je živ zarobljen. Zarobljeno je 2 šmajsera, 2 pištolja, 7 paf
cokula, 4 puške, 1 dvogled i 600 metaka. Sa naše strane nije
bilo gubitaka. Utrošeno je 600 metaka.

Ova akcija je u potpunosti uspjela. Držanje boraca, kao
i rukovodioca bilo je dobro.

² Odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju.

8. maja o.g. oko 11 sati prije podne 20 vojnika »Vražje Divizije« i 6 Nijemaca, pošlo je iz Ciste sa namjerom, da na-
jne 1. četu IV. bataljona, koja se je nalazila na Strizirepu. Na Pečunu (trig. 831) nalazila ^e je izvidnica ove čete od 4 borca.

Ova četvorica su spremno dočekali neprijatelja, te 4 neprijateljska vojnika teško ranili, . . .

1 Na našoj strani nije bilo mrtvih niti ranjenih. Utrošeno 210 metaka.

9. maja o.g. naš III. bataljon je vodio borbu na položaju I zapadno od Gornjih i Donjih Voštana, kod polažaja Pčelinak (1170), preko kote 969 do kote 909 (Glavica) sa Nijemcima, I ustaša'ma i domobranima.

Jačina neprijatelja bila je oko 400 vojnika sa 22 konja, 2 teška bacača i jedan laki bacač.

Borba je počela u 8.05 sati. Neprijatelj je napao naše položaje iz 4 pravca: prema Jelinaku, sa lijeve i desne strane Tovarnice i podnožja Plane.

Poslije dvosatne jake borbe, četa koja je bila na desnom krilu iznad Grubišića morala se je povući do kote 969, na položaj južno od sela Varvodić, radi nadmoćnosti neprijatelja. Vidilo se da im je težište borbe na lijevo naše krilo gdje smo morali prebaciti jedan dio snaga. Neprijatelju je uspjelo se probiti do podnožja kote 969 oko 12.30 sati. Na ovom položaju neprijatelj se je zadržao do 13 sati kada je počelo njihovo povlačenje.

Gubici neprijatelja po izvještaju Štaba bataljona su dosta osjetljivi. Tačan broj ranjenih niti poginulih se ne zna, ali po pričanju seljaka iznosi oko 15 mrtvih i 15 ranjenih. Naši borci vidili su kako je neprijatelj izvlačio svoje mrtve. Na položaju je nađena jedna krvava njemačka kapa i 40 metaka, a osim toga mnogo tragova krvi.

Naši gubici bili su 2 mrtva i 4 lakše ranjena. Od poginulih bio je zamj. komesara 1. čete III. bataljona Svetina Ivan rodom iz Drniša. Svi naši gubici bili su od teškog bacača.

U ovoj borbi utrošeno je 2.152 metka i 4 ručne bombe.

' Držanje boraca i rukovodioca bilo je odlično, što se vidi i po tome da su upotrebljene čak i ručne bombe.

Iz ove borbe do sada nisu se povratila dva borca, za koje se još ne zna jesu li nestali.

Ukupan broj neprijateljskih vojnika izbačenih iz stroja

1.—10. maja bio je: ubijenih 35, ranjenih, 58, zarobljeno 2, zaplijenjeno 3 strojnice, dva pištolja, 7 pari cokula, 4 puške, 1 dvogled, 640 metaka.

Naši gubici u ovom periodu bili su: dva mrtva, 4 ranjenj
i 2 nestala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

(M. P.)

Komandant, mai<J

Ivan Vulin 1

BR. 49

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 11
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA
MIHOVLJAN I MAČE¹

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 285
Dne, 11. V 44.

Z A P O V I J E S T
(sekcija Ptuj 1 : 100.000)

U cilju izvršenja svojih zadataka, jedinice ovoga korpusa nastavit će sa napadima i likvidiranjem pojedinih neprijateljskih uporišta. Jedinice Zapadne grupe odreda imaju zadatak da napadnu i likvidiraju neprijateljsko uporište Mihovljan,¹ a jedinice I brigade XXXIII divizije neprijateljsko uporište Mače.³

Podaci o neprijatelju:

Uporište Mače: posada oko 100 ustaša (milicija), koji su naoružani puškama i koliko se zna raspolažu sa svega dva automatska oružja. Borbenost slaba.

Uporište Mihovljan: posada oko 50 do 80 ustaša (milicija), koji su naoružani samo puškama. Borbenost slaba.

U ostalim neprijateljskim uporištima stanje je **uglavnom** nepromijenjeno, s tim što se u Ivancu nalaze naše jedinice i što je neprijatelj napustio uporište Novi Golubovec.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—1/1, k. 551.

² O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 109 i 185.

³ Vidi dok. br. 184.

Radi izvršenja napada na neprijateljska uporišta Mače i JBhovljan

NAREĐUJEMO:

1. Zapadna grupa
• odreda

1. Ima zadatak da sa Zagorskom brigadom i jednim bataljonom Zagorskog p. odreda izvrši napad i likvidiranje neprijateljskog uporišta Mihovljan, kao i da postavi potrebno osiguranje prema Lepoglavi i Krapini za vrijeme izvršenja ovoga napada.

Osiguranje prema Lepoglavi postaviti na liniji: Ranjen Isus — Veternička Gora, a osiguranje prema Krapini postaviti na liniji: most pored puta Mihovljan — Radoboj južno od Riseka — krst zapadno od »G« od riječi Zagorje.

2.1. brigada XXXIII
divizije

2. Ima zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Mače kao i da postavi potrebna osiguranja prema Bedekovčini na liniji: selo Kroflini — most na potoku Graba ispod slova »a« od riječi Kolemnic.

Napad na uporište vršiti snagama jačine od jednog bataljona, dva bataljona postaviti za osiguranje na gore spomenutoj liniji, a jedan bataljon zadržati u rezervi. Mjesto rezerve: grupa kuća sjeвероistočno od k. 286 (selo Bukovec).

Voditi računa da se most na potoku Graba poruši.

3. XXXII divizija

3. Ima zadatak da sa Udarnom brigadom »Braće Radića« postavi osiguranja prema Zlataru na liniji: Cetinovec — grupa kuća južno od raskrsnice puteva, južno od sela Cetinovec — poškim putem do slova »i« od naziva Srečiči.

Za ovo osiguranje upotrijebiti tri bataljona, a jedan bataljon će biti u korpusnoj rezervi, koja će se nalaziti kod grupe kuća južno od slova »C« od naziva Cetinovec.

Voditi računa da se poruši most na cesti Mače — Golubovec kod Peršavesi i

istočno od ovog mosta na grebenima ^H staviti jedan vod koji će imati zadataka osmatranje ceste Golubovec — Mačel^B

Sa brigadom na izvršenje zadatkj poći će i štab divizije.

Jedan član štaba divizije ostat će brigadom »Matija Gubec«, koja ostaje u bazama, a prema naredenju ovoga štab» Op. br. 284 od 11. V o. g.⁴

4. Korpusna rezerva 4. U korpusnoj rezervi biti će jedan bataljon Udarne brigade »Braće Radića^

Mjesto korpusne rezerve: grupa kuća južno od slova »C« od naziva Cetinovec

5. *Evakuacija ranjenika.* Evakuaciono mjesto ranjenika bit će selo Grtovec. Za organizaciju i evakuaciju ranjenika, kao i za organizaciju previjališta ostalih jedinica, izdat će potrebno naredenje šef sanitetskog odsjeka ovoga štaba.⁵

6. *Veze.* Sve jedinice održavat će vezu za vrijeme izvođenja ovih napada putem radio-stanica. Sve potrebno za održavanje veze, kao i potrebne šifre izradit će šef odsjeka za vezu ovoga štaba. Šifre će vrijediti samo dok traju ove akcije, a potom se imaju iste uništiti.

7. *Evakuacija plijena i zarobljenika.* Evakuacija plijena kao i zarobljenika vršiti će se u pravcu sela Grtovec.

8. *Ishrana.* Ishrana jedinica za vrijeme izvođenja akcije vršit će se iz mjesnih sredstava sa terena. Ukoliko je potrebno mogu jedinice ponijeti sobom i suhu hranu za jedan dan.

9. *Vrijeme početka napada.* Početak napada na oba neprijateljska uporišta biti će jednovremeno 13. o. mj. u 4 sata. Jedinice koje se nalaze na osiguranju imaju biti na svojim mjestima najkasnije do 3.30 sati.

10. *Znaci raspoznavanja.* Znaci raspoznavanja za vrijeme trajanja akcije biti će: za noć:

bliski znaci: Mače — Zlatar

daljni znaci: Rade — Alojz

dnevni znaci: Poziv: Desnu ruku ispružiti tri puta udesno.

Odziv: Lijevu ruku dignuti dva puta uvis.

⁴ Prema tom naredenju Prva brigada je bila raspoređena na linije Pažurovec — Zajezda (vidi dok. br. 19a — 6/1, k. 551).

⁵ Dr Josip Milunić

Ml Mjesta štabova. Štab korpusa nalazit će se kod grupe kuća Kjno od slova »C« od naziva Cetinovec.

Wr^ gtab XXXII divizije bit će na istom mjestu gdje i štab korpusa.

Štab I brigade XXXIII divizije bit će u selu Bukovec jugozapadno od mjesta Mače.

K Štab Zapadne grupe nalazit će se kod k. 206 južno od mjesta Mihovljan.

EJlttponiena: — Jedinice koje se nalaze na osiguranju prekopat uL ceste koje se nalaze na njihovim sektorima i postaviti nazne mine.

— Pri posjedanju položaja voditi računa da se položaj fejosjedne po dubini, tj. da se ima predstražni položaj, a tako isto da posjedanje položaja bude grupno, a ne kordonski u vidu streljačkog stroja.

— Štab XXXII divizije stavit će na raspolaganje Štabu Zapadne grupe odreda za vrijeme ovih akcija protivkolski tpb 47 mm sa poslugom i potrebnim brojem granata.

— S obzirom da se u uporištima, koja se imaju likvidirati, nalaze slabe neprijateljske posade, koje su pored toga još i vrlo slabe u pogledu borbenosti, napad na ova uporišta treba izvršiti iznenadno ali snažno, tako da se jednim snažnim udarom izvrši likvidacija pomenutih uporišta i na taj način i poštede trupe od dužeg zamaranja. Ovo je naročito važno i radi toga, da bi jedinice koje se nalaze na osiguranju lakše mogle izvoditi svoje manevre u slučaju nailaska neprijateljskih pojačanja.

— Skreće se pažnja da se pripreme za ove akcije kao i { razrada potrebnih zapovijesti izvrše u najvećoj tajnosti.

— Pošto budu izrađene zapovijesti, dostaviti jedan primjerak ovome štabu na uvid."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
službeno odsutan

Komandant general-major:
Vlado Matetić

Do *stavljeno:*
Štabu XXXII divizije
Štabu I brigade XXXIII divizije
Štabu Zapadne grupe odreda
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

'Zapovijesti Štaba Trideset druge divizije i Štaba Prve brigade »Trideset treće divizije za napad na Mače i Mihovljane nalaze se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—1. k. 1191 i reg. br. 9 1. k. 1210.

BR. 50

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
11. MAJA 1944. ŠTABU PRVE BRIGADE TRIDESET PETE
DIVIZIJE DA ISPITA JAČINU I SASTAV NEPRIJATELJA
I ONEMOGUĆI MU KRETANJE CESTAMA BJELO POIJE;
— GORICA I GORICA — DEBELO BRDO¹

ŠTAB
XI KORPUSA NOVJ
— JUGOSLAVIJE —
Br. 315, 11-V-1944.

ŠTABU I BRIGADE XXXV DIVIZIJE NOVJ

Odmah nam dostavite izvještaj po slijedećim pitanjima:

- 1) Ispitati jačinu i sastav neprijateljskih snaga na sektoru Korenica — Bjelo Polje — Gorica, Bjelo Polje — Frkašić, da li se i u kom pravcu snage kreću (pješačija ili motorizacija) itd.-¹
- 2) Šta ste poduzeli da uhvatite vezu sa II bataljonom II brigade koji se je kretao pravcem Mihaljevac — Tičevo, kao i sa dijelovima komande I ličkog područja koji se nalaze i prema Kamenskom i Javorniku.*
- 3) Šta ste poduzeli za prekopavanje i barikadiranje ceste Bjelo Polje — Gorica i Gorica — Debelo Brdo.⁴
- 4) Ukoliko niste poduzeli sve mjere po gore navedenim tačkama, odmah poduzmite, i to:

Oficirskim patrolama izbiti na Goricu istočno od Markovića stana, drugom patrolom na k. 767 više Vedašića, jednom patrolom izbiti sjeverno od Ključa (k. 1093) više Gornjeg Frkašića i ispitati jačinu neprijateljskih snaga kao i sastav u Bjelepoljskoj kotlini. Posebnim patrolama uhvatiti vezu sa komandom I ličkog područja i njezinim dijelovima i preko njih doznati stanje na Kamenskom i prema Lapcu.

Nakon najpotrebnijeg odmora organizirati uništavanje i prekopavanje ceste na sektoru Grabušić — Pećani sa jedne i druge strane, prevoja, te u slučaju neprijateljskog nadiranja iz jednog ili drugog pravca, ove barikade i prekope braniti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14—1/1, k. 569.

- O sastavu i jačini neprijateljskih snaga na tom području vidi dok. br. 31 i 55.

³ Vidi dok. br. 63 i 131.

⁴ Vidi dok. br. 61.

f tim da neprijatelja napadate u pokretu bočno bliskom i koncentrisanom vatrom u cilju uništavanja.

Na svaki način nastojte uhvatiti vezu sa bataljonom **II** brigade koji se nalazi negdje na prostoriji Tičevo — Ponor — Seganovac.

Napominjemo vam da je na taj sektor upućen i Stab Ličnog partizanskog odreda koji se stavlja pod komandu Štaba te brigade, a koji ima zadatak da prikupi pod svoju komandu dijelove vlastite i sve terenske čete I i II ličkog područja i da ih vi dadete prema konkretnoj situaciji potpune i tačne zadatke, po našem mišljenju da vas obezbijedi iz pravca Kamenskog i Donjeg Lapca. Ponovno nastojte uhvatiti vezu sa Štabom ovoga odreda koji je tamo i upućen i dati mu potpune zadatke.

Skrećemo vam pažnju da će nam izvještaj od vas po gore navedenim tačkama biti od presudne važnosti za naš budući plan i orijentaciju, te ga prema tome dostavite najhitnije. Također uložite sve da izvještaj bude tačan i potpun sa čitave **Koreničke** kotline. Izvještaj bi morao stići u ovaj štab najkasnije do 22 časa danas.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komandanta, potpukovnik:
St.⁶ Opsenica

Dostavljeno:

Štabu I brigade XXXV div.,
Komandi I ličkog područja.

Izvještaje o tim pitanjima dostavio je Stab Trideset pete divi-
aje 11. i 12. maja (vidi dok. br. 55 i 61).

• Stevo

BR. 51

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
11. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE ZA RAZ-
MJEŠTAJ I DEJSTVO JEDINICA¹

STAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 317, 11. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

S obzirom na nejasnoću situacije i nepoznavanje namjera neprijatelja, nismo se odlučili na kontraudar neprijatelju na prostoru Krbavica — Trnovac. Dubina neprijateljskog rasporeda od komunikacije Prijeboj — Babin Potok pa do komunikacije Pećani — Bunić te nepoznato brojno stanje i raspored a s druge strane iscrpenost i izmorenost naših jedinica ne daju dovoljne garancije da bi mi jednim zamahom uspjeli razbiti i rastrojiti neprijatelja. Zbog toga odlučili smo primijeniti mnogo elastičniji plan.

Po tome planu vi ćete učiniti slijedeći raspored va-
snaga:

Sa jednom brigadom zatvoriti pravce [Široka] Kula -4 Bunić — Kuzmanovača — Podlapača.³ Na toj prostoriji manf visati i zadržati neprijatelja.

Sa jednom brigadom prijeći na prostoriju Mihaljevac -i [Korenička] Kapela — Uvalica gdje razviti najveću aktivnc i presjeći sve komunikacije u pozadini neprijatelja.⁴ Mislim da to treba biti vaša I brigada koja bi trebala još noćas da pređe Koreničko polje.

Sa jednom brigadom biti na prostoriji Gorica — Duboki -- Kamensko sa zadatkom osiguranja pravaca od Kamenskod i komunikacije Bjelo Polje — Jošane i napadanje neprijatelja na toj komunikaciji.⁵ Pod komandu te brigade stavljaju

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojn' istorijskog instituta, reg. br. 24—1, k. 1234.

² O neprijateljskim snagama na tom području vidi dok br. 31.

³ Te pravce je zatvarala Treća brigada Trinaeste divizije (vidi dok. br. 131).

* Taj zadatak je postavljen Prvoj brigadi Trideset pete div' ali ga ona, zbog prodora neprijateljskih snaga preko Gorice, nije izvršila (vidi dok. br. 131).

⁵ Na toj prostoriji je dejstvovala Druga brigada Trideset pete divizije (vidi dok. br. 131).

- bataljon Ličkog partizanskog odreda sa štabom odreda i sve **tale** jedinice pozadinskih vojnih vlasti na tome prostoru. To **Iritrebala** biti vaša II brigada kojoj dati kao specijalni **zadatak** hvatanje veze sa svojim bataljonom koji se negdje nalazi sa istočne strane Koreničkog polja.

I brigadu Kordunaške divizije držati u rezervi na prostoru **Podlapače**.

^ III brigadi XIX divizije dati zadatak da sa dva bataljona **bude** na pravcu Gračac — Udbina, a sa druga dva na pravcu **Lapac** — Udbina.⁶

Štab divizije trebao bi biti negdje u Podlapači, mislimo u zaseoku Petanović Brdo.

Štab korpusa nalaziće se 12. o. mj. od 8 sati pa na dalje Ina Breštanima i to od raskrsnice puteva južno na cesti prema **Srednjoj Gori** 1 km do 2 km.

Obratite naročitu pažnju na pitanje veze. Primijećeno je da vi to pitanje dosta zanemarujete i da u toku posljednjih dva tri dana veza sa vašim štabom uopće nije funkcionisala. To se sutra ne smije dogoditi a niti ubuduće. Sa vašim štabom moramo imati telefonsku vezu a također i radio-vezu.

Sa brigadama tačno treba utvrditi način na koji se ima održavati veza. Treba odrediti trase veze te mjesta na kojima će pojedine jedinice hvatati međusobnu vezu. U planu veze moraju se tačno i precizno predvidjeti punktovi gdje će kuriri dolaziti radi hvatanja veze, gdje će se predavati odnosno primiti pošta itd., a po mogućnosti i putevi i pravci kojim će se kuriri kretati. Tako se neće događati da pošta luta tražeći štabove koji ne smiju često bez potrebe mijenjati svoja mjesta a koji iza sebe moraju uvijek ostavljati veze.

Prekopavanju cesta i miniranju istih također treba pokloniti najveću pažnju i rješenju toga problema prići sa više upornosti. Komunikacije Bunić — Široka Kula — Lapac — Kuk — Visuć, Gračac — Bruvno — Ondić, Vrebac — Podlapača — Mekinjar te Ploča — Klanac — Tušice moraju se temeljito prekopati a također i minirati. To isto važi za cestu Grabušić — Gorica — Debelo Brdo — Pećani — Jošane. Gdje nema uslova za prekopavanje treba praviti i zidati barikade kako od drveća tako i od kamenja. Sve napravljene barikade i prekope te minska polja treba braniti, a na takva mjesta koja su još pogodna i za odbranu treba postavljati protukolska oruđa. Naročito podvlačimo da do sada protukolska oruđa još nisu bila nimalo iskorištavana, i da se to ubuduće ne smije dogoditi.

- Vidi dok. br. 61.

Kod svih jedinica i komandanata treba razviti što veću inicijativu i korisno ih aktivirati na dodijeljenim sektorima. Upornost jedinca u odbrani treba povećati. ...

Sve jedinice treba privikavati na držanje svojih rezervi i na što veće ekonomisanje sa snagama. To znači ne trošiti jedinica na bespotrebno držanje položaja.

Kordunašku brigadu nastojati što bolje odmoriti, jer (JI vjerovatno i ona u toku sutrašnjeg dana i noći krenuti na sjever sa zadatkom da se zabaci neprijatelju za leđa.⁷ To će biti konačno orijentacija i ostalih naših snaga.

S obzirom na udaljenost između nas i vašega štaba, fcvas i štabova vaše II i I brigade te III XIX divizije, mi ćemo istima u duhu gornjeg naređenja izdati direktno zadatak. Također vi trebate zadatke svih jedinica iz vaše divizije regulirati sa vašom zapovijesti razrađujući temeljito i najkonkretnije sve ove zadatke.

Još jednom podvlačimo na važnost održavanja veza i prekopavanja i miniranja cesta koje ni jedno ni drugo ne smije ni u kom slučaju podbaciti.

Potvrdite prijem ovog naređenja.

Službi izviđanja i osmatranja također treba posvetiti više pažnje i planski je organizovati. To se odnosi na sve sektore i prostorije na kojima se nalazimo, a naročitu pažnju poklonite na sektor Široka Kula — Lički Osik — Perušić te Bilaj — Ribnik. Također treba prikupiti što iscrpnije podatke o neprijatelju i njegovim namjerama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik
M. Šakić

(M. P.)

^P. S.: Nije potrebno odmah da se miniraju sve navedene ceste, ali treba ih imati u vidu.

Stab korpusa 12. o. m. do 8 sati biti će u Podlapači kod komande II područja.

⁷ Vidi dok. br. 102.

⁸ U originalu dopisano zelenim i plavim mastilom. lalinicool

BR. 52

UREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
11 MAJA 1944. ŠTABU DRUGE BRIGADE TRIDESET PETE
DIVIZIJE DA DEJSTVUJE NA PROSTORIJI GORICA —
PADALIŠTA — DUBOKO¹

ŠTAB
VR KORPUSA NOVJ
* JUGOSLAVIJE -

Br. 318, 11. V 1944

ŠTABU II BRIGADE XXXV DIVIZIJE NOVJ

U vezi sa općim zadatkom vašoj diviziji a zbog hitnosti zadatka i vašeg pokreta to vam direktno postavljamo slijedeći zadatak:

Sa čitavom vašom brigadom još u toku noći treba da krenete i predete na prostor Gorica — Padališta — Duboko.¹ Sa jednim bataljonom kontrolišite pravac prema Kamenskom, a sa ostalim snagama zatvorite komunikaciju preko Gorice i vršite pritisak na komunikaciju Gorica — Udbina u slučaju da neprijatelj bude sa istom saobraćao. Cestu preko Gorice na što većoj dužini raskopati i barikadirati te minirati, a prekope i minska polja braniti. Isto važi i za cestu Pećani — Jošane. Pod vašu komandu potpadaju sve jedinice vojnopozadinskih vlasti koje se nalaze na onom prostoru, a također i II bataljon Ličkog partizanskog odreda koji se nalazi na Kamenskom i na položaju više Klačnice i Vedašića. Službu izvidanja, obezbeđenja i osmatranja dobro organizovati i na čitavom sektoru Bjelo Polje, Korenica, Kamensko, Krbavica, prikupiti što detaljnije podatke. Hitno ih nama dostavljati. Sa vama treba održavati vezu na mjestu kod Zečeva stana ili Vlajisavljevića stana gdje ćete vi uspostaviti svoje punktove za vezu, a gdje ćemo mi slati svoje kurire. U slučaju da na tim mjestima bude nemoguće, blagovremeno ćete nas izvijestiti: kao i Štab divizije.

I brigada vaše divizije još noćas će također krenuti pravcem Ponor — Mihaljevac — Rudanovac — Kapela — Uvalica³ i na toj trasi trebate sa njom hvatati i održavati vezu. Tim pravcem će sutra uvečer krenuti Kordunaška brigada.⁴ Također pored održavanja veze sa I brigadom i ovamo sa nama

H ¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vfljnoistonjskog instituta, reg. br. 17—1/1, k. 569.

² i ³ Vidi dok. br. 61 i 131.

⁴ Odnosi se na Prvu brigadu Osme divizije (vidi dok. br. 102).

trebate održavati vezu sa III brigadom XIX divizije, čije jedinice će se nalaziti na položaju Kuk na komunikaciji Lapac Visuč.

Na tom prostoru trebate razviti što veću aktivnost i ne dozvoliti da vas neprijatelj izbací sa toga prostora, a sa divizijom i nama održavati redovitu i tijasnu vezu te o svim promjenama izvještavati.

Korpusni divizion pod vodstvom poručnika Milanka Mihovilovića, a koji se sada nalazi u sastavu vaše brigade, uputite u Tolić sa zadatkom da tamo obezbjeđuje Pišać — Mekinjar i Pišać — Podlapača, s tim da se štab nalazi negdje u blizini centrale kako bi nas mogao izvještavati. Mi ćemo se nalaziti u Podlapači.

Potvrdite prijem ovog naređenja a pokret izvršite **odmah** tako da za vrijeme noći uspijete prijeći barem preko Kravskog Polja do Pećana i posjesti Goricu. Ovo zbog toga kako bi **izbjegli** opasnosti neprijateljskih tenkova koji će sutra vjerojatno **nalaziti** se na prostoru i cesti od Pećana do Jošana, pa i kako **bi** I brigada što prije bila smijenjena sa položaja Gorica.

U toku današnjeg dana I brigada je odbila sve pokušaje neprijatelja prema Gorici i Padalištima, a pod Goricom uništio jedan neprijateljski tenk kojega oni još nisu uspjeli izvući. Borba se uglavnom vodila cijeli dan.⁵

Vaš bataljon koji se nalazi s onu stranu Koreničkog polja trebate pod svaku cijenu uhvatiti."

Ovaj zadatak morate izvršiti pod svaku cijenu do **zore**, a izvjestite nas kad krenete.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:

Komandant, pukovnik

⁵ Izviđački odred njemačke 373. legionarske divizije, prodiru pravcem Korenica — Udbina, uspio je 12. maja potisnuti Brigadu sa tih položaja (vidi dok. br. 31 i 131).

⁶ Misli se: da s njim uhvati vezu. Riječ je o Drugom bataljonu. On je poslije borbi na komunikaciji Prijeboj — Korenica nabačen na padine Plješevice, a 12. maja je držao položaje kod Ponora (4,5 km ju-goistočno od Korenice). Vidi dok. br. 63 i 131.

BR. 53

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD

11. MAJA 1944. ŠTABUPRVEBRIGADETRIDESETPETE

DIVIZIJE DAIZVRŠIMARŠPRAVCEMPONOR—MIHA-

LJEVAC_KORENICKAKAPELA—UVALICAIDEJ-

STVUJE U POZADINI NEPRIJATELJA¹

STAB
YT KORPUSA NOV
* JUGOSLAVIJE -
Br. 319, 11. V. 1944.

ŠTABU I BRIGADE XXXV DIVIZIJE NOVJ

U vezi sa opštim zadatkom vaše divizije, a po hitnosti i L važnosti izdajemo vam direktno slijedeći zadatak:

Sa svim svojim bataljonima krenućete pravcem Ponor — i **Mihaljevac** — Kapela — Uvalica i na prostoru Mihaljevac — **Kudanovac** — Korenička Kapela — Uvalica — Cudin Klanac samostalno djelovati u pozadini neprijatelja i presijecati mu **sve veze** i saobraćaj.² Na tom prostoru razviti maksimalnu **aktivnost** i što više ugroziti neprijatelja u njegovoj pozadini. Ovo je **vrlo** važan i odgovoran zadatak i stoga mu pristupite naju-**pornije** i sa puno odgovornosti, smišljenosti i drskosti.

Glavnina vaše brigade treba da krene odmah, dok jedan i **dio** treba da ostane i sačeka da je smijeni II brigada koja će **I tamo** stignuti na položaj Gorice. II brigadi ostavite na više **tačaka** vezu kako bi odmah bila obaviještena o situaciji i o **jj** **svim** vezama na tom prostoru.

Vezu sa U brigadom moraćete i ubuduće održavati i preko i **iste** slati i diviziji i nama izvještaje.

Usput, za vrijeme marša, možete prikupiti podatke o ne-**prijatelju** na sektoru Korenica putem demonstrativnih napada i **nasilnog** izvidanja.

Što prije nam pošaljite izvještaj o stanju na Koreničkoj **kotlini**, a također nas izvijestite kada krenete prema zadatku.

Bataljon II brigade, ukoliko ga nađete, uputite u sastav **brigade**.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-**•**btorijskog instituta, reg. br. 16—1/1, k. 569.

² To naređenje nije bilo izvršeno, jer je neprijatelj istoga dana napao **Brigadu na Gorici** (južno od Bjelog Polja) i potisnuo je prema Jugu (vidi dok. br. 131).

³ Riječ je o Drugom bataljonu. On je 10. maja, poslije borbi kod **BCujića Krčevina**, potisnut na Plješevicu (vidi dok. br. 31, 63 i 131).

Istim tim pravcem krenuće za vama i I brigada VIII zije samo nešto kasnije,⁴ zbog toga su nam vrlo važni poj koje ćete nam dostaviti a i hitni su.

Na komunikaciju Prijeboj — Čudin Klanac također će i sjevera djelovati i ostale kordunaške jedinice⁵ i nastojte da' sa njima povežete kako bi operacije bile što uspješnije a i dabj imali siguran oslonac. ^ ^

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.⁶ Turkulin

Komandant, puk
M. S.⁷

BR. 54

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD U
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I
DEJSTVO¹

**STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ**

Br. SI. 11. V. 1944.
u 4 sata

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ-¹

Neprijatelj je ušao u Korenicu, Krbavicu i Frkašić.² Prema neprovjerenim podacima 34. ustaška bojna prebačena je na sektor Gospić — Bilaj.

Vjerojatne namjere neprijatelja:⁴ prodiranje na oslobođeni teritorij između linija Krbavsko Polje — Udbina — Gračac — Vrebac — Široka Kula — Kuzmanovača — Kozjan — Krbavsko Polje.

⁴ Vidi dok. br. 102.

⁵ Odnosi se na Treću brigadu i Prvi bataljon Prve brigade Osme divizije (vidi dok. br. 118).

⁶ Artur

⁷ Mićun Sakić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 3/2, k. 1234.

² Ovaj primjerak naređenja Divizija je dostavila Stabu korpu« na uvid.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 45, 50 i 63.

⁴ O namjerama neprijatelja vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 31.

Na ovom oslobođenom teritoriju nalaze se svi naši ranjenici i ustanove.

Snage naše divizije imaju da brane, ojačane sa 1. Kordunskom brigadom i jednom brdskom baterijom, oslobođeni teritorij naše ranjenike i ustanove; u vezi sa prednjim zadatkom

N a r e đ u j e m o :

I brigada: Posjesti će položaje na sektoru Gorica — Padališta (jugozapadno od Frkašića) sa zadatkom spriječavanja napredovanja neprijatelja u tome pravcu.⁵ U blizini toga sektora djelovati će specijalne čete Komande mjesta i jedan bataljon XIX divizije.

Naročito se angažovati za zaštitu ranjenika koji se nalaze na sektoru Duboko — Orlovača,⁶ čija zaštita jeste glavni zadatak brigade.

II brigada: Prikupiti će se na prostoru Podlapača i ostaje u divizijskoj rezervi.⁷

III Brigada XIII divizije: Sa jednim bataljonom zatvoriće pravac Perušić — Kuzmanovača, a sa tri bataljona Široka Kula — Ljubovo — Bunić sa slijedećim rasporedom bataljona: jedan bataljon u Kuzmanovači, koji ima da kontroliše i pravac Kozjana, jedan bataljon u Podovima, jedan bataljon zapadno od Bunića na cesti iznad okuke, koja vodi za Ljubovo i jedan bataljon u Ljubovu.⁸

I brigada VIII divizije: nalaziti će se na liniji Svračkovo Selo — Vukmirovića stanovi sa zadatkom spriječavanja prodora neprijatelja od pravca Šalamunića i aktivnim dejstvom jačim snagama u tome pravcu: Bunić — Šalamunić — Pišać.⁹

Na položajima dobro se utvrditi i maskirati.

Preduzeti prekopavanje i miniranje komunikacija.

Održavati najtješnju vezu sa ovim štabom i susjednim jedinicama i unutar brigada i dostavljati ovome štabu što češće izvještaje.

Preduzeti sve mjere da ishrana boraca bude redovna.

⁵ Vidi dok. br. 56.

• Navedena mjesta se nalaze 6 odnosno 8 km sjeverno od Udbine.

⁷ Tri bataljona Druge brigade (Prvi, Treći i Četvrti) bili su 11. maja na odmoru u Svračkovom Selu, dok je njen Drugi bataljon, u toku borbi na pravcu Prijeboj — Korenica, nabačen na južne padine Plješevice. Brigada je noću 11/12. maja, po naređenju Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ, izvršila marš i posjela nove položaje na liniji Padališta — Gorica — Pećani. (Opširnije o tome vidi dok. br. 52 i 63.)

⁸ Vidi dok. br. 74.

• Vidi dok. br. 102.

Evakuaciju ranjenika vršiti u Međugorje iz brigada koji se nalaze na sektoru Kuzmanovača — Ljubovo — Podlaha I brigada u Duboko.

Štab divizije nalaziti će se u Vukmirovića stanovi.

Vršiti svestrana i energična izviđanja u što veću neprijateljsku dubinu, tako da nijedan pokret neprijatelja ne ostanje nezapažen. Radi što bržeg međusobnog obavještanja između patrola jedinica ustaliti ugovorene znake i postaviti sigurnu telegrafnu vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mrda

Komandant, potpukovnik
N. R. Grubor

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 11 MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O RASPOREDU SOPSTVENIH JEDINICA I O PRAVCIMA I O STUPANJA NEPRIJATELJSKIH SNAGA¹

ŠTAB XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Br. SI. 11. V. 1944.
U 11,35 sati

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

Sadanja situacija je kod nas ovakva:

1) Raspored snaga ostao je uglavnom onakav kako smo Vas noćas izvijestili,² s razlikom što smo stavili jedan bataljon I Kordunaške brigade u rezervu sa našom II brigadom u Podlahaču. Na svima pravcima, koje neprijatelj ugrožava i ima vjerovatnoće da će ugroziti, preduzeto je osmatranje i izviđanje. Za najkritičnije komunikacije naredili smo kvarenje i miniranje, no to još nije u potpunosti izvršeno i nismo prekontrolisali, ali to ćemo izvršiti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7/5, k. 1234.

² Vidi dok. br. 54.

Jačina neprijateljskih snaga na našim pravcima nije se Kg mogla tačno utvrditi, a dovodeći u saglasnost razne podatke . smo dobili o neprijatelju, može se smatrati da neprijatelj na sektoru Krbavica oko jedne bojne pješadije, 3—4 topa E|e vuku traktori i 3—4 tenka srednje tonaže, a na pravcu Vuinove Glave — Baljkuša jedna slabija bojna ustaša, dok na Irt-avcu Čanak — Sijanova Kosa jedna slabija ustaška bojna (Izgleda 34. ust. bojna).³

Vršeći izvidanje pratimo dalje namjere neprijatelja i očekujemo, k^{a0} najvjerovatnije, da će snage sa pravca Krbavice staviti se u pokret danas dolinom Krbavskog Polja ili preko Tiubova, a možda jednim i drugim pravcem, koji bi pokret [uslijedio u sadejstvu ustaških snaga s pravca Sijanove Kose i Krbavice, a vjerovatno i Široke Kule. Ovoga momenta dobili smo izvještaj da je neprijatelj izbio od Kozjana na Crni Vrh i odBunića prema Ljubovu.⁴

Preduzimamo potrebne mjere da neprijatelja tučemo na pomenutim pravcima. Od razvoja situacije zavisi naš dalji rad, u čemu ćemo vas o Dreduzetim mjerama izvijestiti.

Ishrana kod naših jedinica teče prilično, dok je moralno stanje slabije od ranijeg, a pogoršato ovim zadnjim borbama [naročito u II i III brigadi, koje još nemaju uvid u brojčano stanje svoje jedinice, dok je II brigada izgubila skoro sve teško oruđe.

Politkomesar i ob. oficir III brigade sa još nekoliko partizana nisu se do sada vratili, a isti su bili u operaciji Zivulja — Bobići — Duman.⁵ Pristupili smo svim mjerama da se što prije ustanovi za pomenute drugove.⁶

I SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

³ O sastavu i jačini neprijateljskih snaga vidi dok. br. 131.

⁴ Vidi dok. br. 74, 102 i 131.

B ⁵ Riječ je o borbi koju je Treća brigada vodila sadejstvujući Prvoj brigadi Trideset pete divizije prilikom napada na ustaše na Dumanu kod Ramljana (vidi dok. br. 37, 102 i 135).

M * Misli se: da se ustanovi šta je s njima bilo i gdje se nalaze. W m 18. maja stigli u sastav svoje brigade (vidi dok. br. 92).

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 11. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ o PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA PREMA LJUBOVLI KOZJANU I ŠALAMUNICU I U LAUDONOV GAJU I o ZAVRŠNOM DATKU SOPSTVENIH JEDINICA¹

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ

Br. SI. 11. V. 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se dnevni izvještaj o situaciji i radu jedinica ove divizije:

U toku današnjeg dana neprijatelj nije ispoljio neku naročitu aktivnost na sektorima ove divizije.²

Od III brigade XIII divizije jutros u 10 sati primljen je izvještaj da je neprijatelj zauzeo Šijanovu Kosu i nadire prema Ljubovu i Kozjanu, ali ovaj izvještaj izgleda da nije bio tačan, jer je docnije i sam štab brigade obavijestio ovaj štab da se nije moglo ustanoviti kada su se ove kolone rokirale i u kome pravcu su se dalje kretale. Štabu te brigade naredeno je da ne dostavlja ovakve netačne i neprovjerene izvještaje, a s druge strane naredeno je da tačno ispita stanje kod neprijatelja, a naročito na Šijanovoj Kosi i Pisačuši.

U 13.30 časova ista brigada, javlja da su dva tenka krenula iz Bunića prema Šalamuniću.

U 16.40 časova naša izvidnica i izvidnica III brigade javile su da su 4 tenka došla do škole u Šalamuniću, a da je jedna grupa od 20—40 neprijateljskih vojnika ušla u Laudonov Gaj.

U 19.30 časova osmatračnica je javila da su se tenkovi povukli prema Buniću, a da neprijatelj iz Laudonovog Gaja izvlači neke sanduke.

U toku dana jedinice ove divizije vršile su izviđanje i naredeno pregrupisanje.

U vezi sa pojavom neprijatelja u Laudonovom Gaju, ovaj štab je naredio I Kordunaškoj brigadi da neprijatelja tamo napadne,³ da ga opkoli i uništi sa slijedećim rasporedom snaga na

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/5, k. 1234.

² Vidi dok. br. 74 i 131.

³ Napad nije izveden, jer je neprijatelj po padu mraka (11. maja) napustio Laudonov Gaj (vidi dok. br. 102).

[lažnim položajima: dva bataljona na liniji Kosa — Prosina, r°zadatom da napadnu neprijatelja preko Salamunića u Lauisnovom Gaju, a jedan bataljon u Dubokom, sa zadatom štii I Agnja lijevog krila i boka brigade.

Početak naodaa po završenoj detaljnoj pripremi i izvršenom izvidanju prema nahodanju štaba brigade.

II brigadi ove divizije naredeno je da sa jakim patrolama kontrolišu pravce i to: Podlapača — Vrebac i Podlapača — (Tavani — Prkos — Skadrice — Ostrovica, a I brigadi VIII divizije da kontrolišu pravac Jagodnje — Brezov Do — Gunjeve •prage — Široka Kula.⁴

Raspored jedinica ove divizije:

I brigada na prostoru Padališta — Gorica sa zadatom («stvaranja pravca od Bjelog Polja i Frkašića prema mjestima nalazišta naših ranjenika.⁵

II brigada ojačana sa bataljonom formiranim od artiljerijskog divizionaa nalazi se u rezervi na sektoru Breštane.⁶

III brigada XIII divizije sa jednim bataljonom u Podovi, sa jednim bataljonom zapadno od Bunića na gornjoj okuci ceste **Bunić** — Ljubovo, jedan bataljon kod Kuzmanovače i jedan bataljon u rezervi na Ljubovu.⁷

I brigada VIII divizije nalaziti će se na zadatku prema gore navedenom, a po završenoj akciji jedan bataljon na k. 968 (Kosa), jedan bataljon na k. 872 (Prosina), a jedan bataljon u rezervi crkva Sv. Gospa. —

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

S. F. — S. N.

Politkomesar:
Mrda

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

⁴ Vidi dok. br. 63 i 102.

⁵ Ranjenici su tada bili smješteni na Međugorju, Orlovači i Dubokom (vidi dok. br. 54 i 55).

⁶ Vidi dok. br. 63.

⁷ Vidi dok. br. 74.

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 11. MAJA 1944, ŠTABU DEVETE DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠKU LICIJU U SELIMA BILA I GRBOREZI¹

STAB II BRIGADE IX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Br. si.
11-V-1944 g.

Dostavljamo operativni izvještaj

ŠTABU IX DIVIZIJE

1. Sekcija Split — Livno razmjera 1 : 100.000, zemljište ravno, brežuljkasto, s. Grborezi, s. Bila, s. Orguz.

2. Akciju je vršio IV, III i djelovi I bataljona.

3. U s. Bili i Grborezima nalazila se milicija jačine samo naoružanih oko 70 milicionera. U s. Prolog, Orguz, Cuklić i Lipa imali su se hvatati pojedini banditi kao organizatori stvaranja milicije a ujedno sa ovom akcijom ne davanje mogućnosti da se milicija sredi i organizuje.

4. Rukovodeći se time što je neprijatelj jačine oko 200 vojnika izvršio napad na četvu i štab I bataljona i na intendanturu drugog bataljona, i ovom akcijom postigao iznenađenje nanoseći nam osjetne gubitke.² Preduzeli smo vršenje ove akcije u toku istoga dana.

5. Izdata zapovijest je glasila: da IV bataljon ima likvidirati s. Grborezi sa dvije čete a jednu četvu ima i prije napada uputiti pravcem od k. 713 međuprostorom Bila — Grborezi — Zabrišće — Grborezi i da se postavi i zatvori most preko Stürbe da služi kako da štiti pravac od Livna, tako i da uništava miliciju koja bude bježala iz Grboreza u pravcu Gubera. III bataljon ima likvidirati s. Bilu, I bataljon sa dvije čete imao je zadatak hapšenje pojedinih i rastjerivanje organizatora milicije.

6. Borba je počela na Bilu i na Grborezu u 23.30 časova. Naši djelovi su uspjeli da se postave na određena mjesta i izvrše napad i opkoljavanje. Milicija u Grborezu upornije se držala i mnogo je prepređenija od one u Bili, a otpor milicije brzo je savladan, a s obzirom na gustinu kuća kao i njihovu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—3. k. 846.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 16'2 i 18 2. k. 842, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

činu milicija se vješto posakrivala tj. svoje oružje i da
BRH se skine i legne u krevete i većinom ovakovi su se pra-
EK bolesni da boluju od tifusa i da su nepokretni kada su po-
Brivam da idu sa vojskom, a u pogledu ispitivanja, u pogledu
Kužja, Pa čak i pucanja svi su govorili kako muške tako i žen-
Seda'oni nisu i da ne znaju ništa.

Jedan od milicijonera tj. pojedinci dali su se u bijeg u
JLjim pravcima ali su bili ubijeni. U samom početku borbe
' neznajući da su opkoljeni a i jačinu naših snaga nastala je dreka
iz kuća ljudi, žena i djece »juriš, ura« tako da onaj ko bi slušao
oomislio bi da rade po nekoj komandi i da su svi najedno. Pri-
m^TM ove vike bacali su i pogrdne riječi ali ne svi. Vidjeći
odjednom da se sa svih strana naši nalijeću otvarajući vatru
razbježali su se i kako je gore navedeno posakrivali a naročito
oružje. Ovo isto i u s. Bilu se odigralo ali je većina izbjegla i
posakrivala se u brdo i pobjegla u pravcu Zabrišće — Držan-
lije. Prilikom vođenja borbe na ovom sektoru čulo se pucanje
i u pravcu Vržerala i Podgradine, Lipe i Podhuma ali ovo po-
malo i s vremena na vrijeme. Naša četa koja je bila na zasjedi
kod mosta na Sturbi uspješno je postavila 3 mine oko mosta
ali ne nagazne nego šrapnel, a minirani teren držala pod vatrom.
Kada je počela borba na sektoru Bila — Grborezi iz Gubera
su počeli bacati rakete a i iz samog Livna. Poslije protjerivanja
milicije neprijatelj je pokušao prelaz preko mosta i pored vatre
čete koja je bila u zasjedi, ali je naišao na šrapnel minu koja
je bila na cesti i ista je eksplodirala i čuo se jauk a malo ka-
snije iza nje čula se eksplozija i druge mine i neprijatelj se
vratio ne pokušajući više da ide u pravcu Grboreza. Treća mina
je eksplodirala u samu zoru kada smo bili mi već u pravcu blizu
Prologa. S obzirom što su ove mine kao novo oružje protiv
njih morala je i ova treća da im nanese gubitke pošto su vješto
zakopate i maskirane. Dolaskom I bataljona u Prolog i Orguz
seljaci su počeli bježati a gdje i kada po koju pušku ispaliti. . . .

7. U ovoj akciji nismo imali gubitaka sem druga Barača,
kao ni u materijalu.

8. Utrošeno 400 puškomitraljeske i puščane municije i
5 ručnih bombi.

9. U ovoj borbi neprijatelj je imao 7 mrtvih i 15 zarob-
ljenih i uhapšenih u svim selima za koje se već vodi istraga.
Među zarobljenim u Grborezima ima ih i iz Prologa i iz Odžaka.
• zarobljenika zapljenjeno je 42000 Kn. i 26000 rubalja. Tačne
gubitke od šrapnel mina neznamo ali su sigurno veći od ovih
J,navedenih. Postavili smo i nagazne mine. Zapljenjeno je od
neprijatelja krava 43, volova 8 i ovaca i janjaca 350 kom. skupa
• 20 konja od kojih je jedan dio ždrjebad. Ovo je sve oduzeto

od neprijatelja jer smo u ovoj akciji povelili jednog člana kjtarskog NOO kako u Grborezu tako jednog u Bilu koji su p^znati i rodom su iz ovih mjesta.

10. Akcija je uspjela i borci su se i rukovodioci naročito IV bataljona dobro držali. Ova akcija je podigla moral kod svih bataljona ove brigade poslije gubitaka koje smo imali usljed iznenađenja i dobili su polet ovom akcijom, jer je baš **sljedila** odmah tj. istog dana kada je neprijatelj vršio napad. Ovom akcijom potpuno smo iznenadili i miliciju i Nijemce i ustaše u Livnu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Lukić Miloslav

Komandant, major
Dukljan Vukotić

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA NERETVANSKOG NOP ODREDA OD 11. MAJA 1944. ŠTABU GRUPE JUŽNODALMATINSKIH NOP ODREDA O DEJSTVU OD 10. APRILA DO 10. MAJA¹

ŠTAB NERET. PART. ODREDA

11. V 44. g.

ŠTABU GRUPE JUŽNODALMAT. PART. ODREDA
Sekcija Mostar — Makarska 1 : 100.000.

Položaj

Dostavlja operativni
izvještaj za razdoblje
od 10. IV do 10. V. 1944. g.

Položaje koje drži naš odred su slijedeći:

I. Štab našeg odreda nalazi se u (gornjem) Baranovcu.

II. Štab I bataljona nalazi se u Trnovi. Položaje koje drži I bataljon jesu: I četa I bataljona nalazi se u selu Pasičina sa zadatkom zatvaranja pravca od Vel. i Mal. Prologa.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11/10, k. 1617.

III. II četa I bat. nalazi se na položajima Kravljak (Rilić) i zadatkom zatvaranja pravaca od Vrgorca i Zaostroških stijena (Tribić).

• III četa I bataljona nalazi se na položajima Starište sa zadatkom zatvaranja pravaca Briške i Podačke stijene, te Grajske stijene.

IV. Štab II bat. nalazi se u Istočnoj Plini (selo Trklje).

I četa II bat. nalazi se u Trkljama, sa zadatkom zatvaranja pravaca Rogotin, Banja, Komin sa sjeveroistočne strane od ovih Sela.

II četa II bat. nalazi se u Zap. Plini (selo Ostojići) sa zadatkom zatvaranja pravaca Baćina, Ploča i Stablina.

III četa II bat. nalazi se preko Neretve u Slivnu, sa neoprijateljskim položajima, jer ista sama zasebno gerilski ratuje.

V. Štab III bat. kao i čitavi bataljon nalazi se u (donjem) Čaranovcu sa zadatkom učvršćivanja jedinica i ujedno kao rezerva u slučaju kakove eventualije.

1. Dana 11. IV postavljena je mina od 1. čete, na cesti Gradac — Podaca uništila 1 njemački kamion u kojemu je bilo 1 neprijateljskih vojnika, 3 mrtva a 3 teže ranjena.

2. Dana 11. IV postavljena mina od iste čete na istoj cesti uništila je jedna njemačka radna kola sa gubicima 3 mrtva neprijateljska vojnika i 2 konja.

3. Dana 11. IV jedna petorka IV (Ljubuške) čete iz zapadnog napala jednu ustašku patrolu, u Modrom Oku. Tom prilikom ubijen 1 i 3 ranjene ustaše. Zaplijenjena je 1 puška.

4. Dana 15. IV postavljena mina od kurira štaba odreda na cesti Ploča — Gradac, uništila 1 kola, 2 mrtva njemačka vojnika i 2 konja.

5. Dana 17. IV udarna grupa II čete uspjela je da se privuče u neprijateljski garnizon Rogotin, do samog magazina u kojem je bila municija. Naši borci ubacili su 1 zapaljivu bombu u magazin, gdje im se nalazila pomenuta municija. Tom prilikom uništili su dva i pol vagona municije i druge razne spremne.

6. Dana 21. IV udarna grupa IV (Ljubuške) čete upala je u jednu gostionu na periferiji grada Metkovića u kojoj su se nalazili 7 ustaša. Naši borci otvorili su brzu paljbu iz strojnice na ustaše; tom prilikom ubijeno je 3, 4 ranjene ustaše.

7. Dana 22. IV naša VI (Slivanjska) četa izvršila je prepad na selo Gradina (Opuzen) u kojem su se nalazili Nijemci i ustaše. Cilj prepada bio je da omete neprijatelja, jer je isti bio sutradan izvršiti akciju na pomenutu jedinicu. Prepad je uspio, s tim što su omeli neprijatelja u njegovim namjerama, ali ipak nije poduzeo akciju na njih.

8. Dana 27. IV formirali smo I i II bataljon Neret. pJ odreda.

9. Dana 28. IV 1. četa I bat. iz zasjede ubila je na cesti i njemačkog vojnika. Zarobljena je 1 puška i ostala sprg. ma. Istog dana izvidnica iste čete popucala se je sa Švabama na položajima Podačke stijene. Namjera neprijatelja bila je da izbije na Podačke stijene i da postavi nagazne mine, kako bi spriječili našim jedinicama silazak do njihovog garnizona u slučaju borbe. Neprijatelj je bio u jačini 45 vojnika. Poslije borbe, koja je trajala 20 minuta, neprijatelj se povukao imavš 1 mrtvog i 6 ranjenih vojnika.

10. Dana 28. IV III četa (Slivanjska) II bataljona, postavila je nagaznu minu na cesti Metković — Dubrovnik. Tom prilikom uništila 1 njemački auto i ubila 5 njemačkih oficira.»

11. Dana 28. IV III (Slivanjska) četa II bataljona razoriti žala je miliciju u selu Imotići na cesti Metković — Dubrovnik! nedaleko od Vukova klanca. Zarobljen je 1 puškomitraljez i 14 pušaka sa 1000 kom. municije i još druge neke spreme.

12. 29. IV III četa (Slivanjska) II bat. razoružala je 9 milicionera u selu Imotići nedaleko od Vukova klanca. Zarobljeno je 9 pušaka i 200 kom. metaka.

13. Dana 29. IV III četa (Slivanjska) II bataljona napala je 1 njemački motorni čamac kod sela Besunlje poluotok Pe-lješac. Nakon borbe koja je trajala pola sata ubijen je 1 njemački podoficir i 1 vojnik, dok je ostala posada zarobljena skupa sa brodom. Zarobljen je 1 ruski vojnik, 2 oružnika i **kapetani** broda, 3 puške, motorni čamac od tonaže 20 kvintala i još **nešto** spreme.

14. Dana 4. V II bat. pomognut sa III četom² napali neprijateljsku posadu na mostu Rastoka, kod sela Banje. Zapovijest kao i operativni izvještaj dostavljen je pod brojem 26/44 od 6. V 1944. g.

15. Dana 6. V I četa II bataljona iz zasjede napala je neprijatelja na mostu Rastoka, koji je dovozio materijal za popravak mosta. Naši borci otvorili su na neprijatelja vatru iz 2 puškomitraljeza. Ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika, dok ih je više ranjeno.

16. Dana 7. V II četa (Ljubuška) II bataljona zarobila je 6 ustaša u selu Hardomilje (Hercegovina). Zaplijenjene su 4 puške i još druge spreme.

17. Dana 8. V formiran je III bat. N.O.P.O. sa dvije čete.

18. Za čitavo ovo razdoblje od 10. IV do 10. V mi nismo imali nikakvih gubitaka u ljudstvu, materijalu ni u oštećenom oružju.

² Odnosi se vjerovatno na Slivanjsku četetu.

19. Za ovo razdoblje od 10. IV do 10. V utrošeno je 1.700 metaka od puškomitraljeza, 1.500 metaka od strojnice, 80 ručnih bombi 11 granata od teškog bacača, 30 granata od lakog bacača.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mili Urlić

Komandant:
Stanko Marević

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 12. MAJA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU DREZNICE'

**ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE**
Broj 292
Dne 12/V. 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Operativni izvještaj
iz akcije na Drežnicu
t vođene dne 3. V 1944.

Operacija se imala izvoditi na sektoru Drežnice.

U ovoj akciji imala je učestvovati II brigada sa glavnim zadatkom sa 3 bataljona, a jednoga zadržati u rezervi. I brigada sa dva bataljona i I odred sa dva bataljona, vođ brdskih topova bio je pridodat II brigadi.

Zadatak naše divizije bio je: napasti neprijateljsko uporište u mjestu Drežnici, koji se je utvrdio na susjednim kotama, i izgraditi bunkere od drva i kamena i likvidirati ga.

U Drežnici se nalazio neprijatelj jačine od 350—400 vojnika² legionara Nijemaca, Hrvata i ostalih narodnosti, naoružan sa 1 topom i 4 teška bacača. Najbliži neprijateljski garnizoni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnototarijskog instituta, reg. br. 29/2, k. 913.

² Iz sastava njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

su' Alan, Krivi Put, Prokike, Brinje, Križpolje, Stajnica, JejJ rane, Modruš, Josipdol, Ogulin. Tačno brojno stanje se ne ž3 iz razloga što se vrše stalno promjene i akcije koje poduži neprijatelj, a vrši na taj način, što smanjuje posade i od nji^ sastavlja jedinice za razne napade, a više puta i potpuno isprj pojedina mjesta prilikom takvih pothvata. Cjelokupna snJ neprijatelja u navedenim mjestima je od 3—3500 vojnika stavljenih iz pješadije, artiljerije, konjice i tenkovskih jedini

Kako je gore navedeno, jedinice naše divizije imale « napasti neprijatelja u Drežnici i likvidirati ga. Napad je imao početi u 3,30 časova 3. maja 1944. godine i to glavni **zadatak'** imala je II brigada da sa tri bataljona obuhvatno napadne neprijatelja, a jedan bataljon zadrži u rezervi. Dva bataljona I odreda imali su zadatak da za vrijeme akcije postave **zasjedu** na liniji Lokva — Velika Greda — Škalić — Tužević i da ne dozvole intervenciju neprijatelja sa pravca Brinja, Križpolj3 Jezerana — prema Drežnici. I brigada sa dva bataljona imala I je zadatak da zatvori pravac Ogulin — Bjelsko — Jasenak i Ogulin — Desmerice — Brezno — Drežnica, jednim bataljonom da zatvori pravac Ogulin — Vrbovsko, a jedan bataljon da ostane na sektoru Karlovca radi rekvizicije hrane. Vod od 2 brdska topa pridodat je II brigadi radi tučenja ciljeva u DrežniJ ci, jedan teški bacač iz I brigade dodijeljen je u sastav II brigade.

Budući da su dva bataljona II brigade zakasnili i nisu mogli pristupiti akciji, akcija je odgođena za 20 časova istogaj dana, a jedinicama je naredeno da se povuku u šumu na odmaranje i pripremu.

Međutim, dne 2. V. neprijatelj je napao bataljon našega odreda koji se nalazio na položaju Nedrug — Vučjak i bio odbijen od strane tog bataljona. Po svemu se moglo zaključiti da je neprijatelj vršio nasilno izviđanje za akciju koju je poduzeo dne 3. V o.g.³

³ U Istorijatu njemačke 392. legionarske divizije rečeno je o toj akciji slijedeće: »Vazduhoplov.[ni] izviđač je 2. V izvijestio o jakim koncentracijama bandi na prostoru Brezno, a istovremeno je naše izviđanje ustanovilo da je i prostor sjev. od Drežnice jače posjednut. Pošto se napad mogao sa sigurnošću očekivati, Izviđački odred je kamionima prebačen za Drežnicu. U svitanje je Izviđački odred krenuo iz Drežnice u pravcu Jasenka, dijelovi 33. ust.[aškog] batalj. od Ogulina'i II'846 (II bataljon 846. puka 392. divizije — prim. red.) prema BreznUB 2,847. i 6 846 (2. četa 847. i 6. četa 846. puka — prim. red.), koje su već 1. V krenule sa prostora Gostovo Polje, zajedno sa Izviđačkim ndredoJ su odbacile jačeg neprijatelja sa visova sjev. od Drežnice, prodrle do Jasenka i južno od ovog mjesta uspostavile još istog dana vezu sa 5. i 6'847. koje su nastupale sa prostora Krivi Put. Poslije pročešliavanjaJ prostora oko Krakara, II 846. je takođe dostigao Jasenak. Po izvišendIB čišćenju prostora oko Brezne, 33. ustaški bataljon je uveče stigao u

3. V u 8,30 sati neprijatelj je krenuo iz slijedećih pravaca: jednom kolonom u jačini oko 300 vojnika Alan — Vodica — Štalak — raskrsnica Jasenak — Drežnica — Novi [Vinodol] — ostavio se u zasjedu na liniji Bjele Drage — Ruka — Grčka — Kosa' jednom kolonom Brinje — Skalić — Vukelić u jačini oko 200 vojnika, jednom jačom kolonom oko 300 vojnika, 10 tenkova, 10 blindiranih automobila i traktora za koji su bili **E-rikačeni** protukulski i topovi srednjeg kalibra i 10 kamiona, nutem Jezerane — Drežnica — Jagetići i sa jednom kolonom iz Ogulina vjerovatno preko Zagorja — Breznoea — Drugomišlja — Krakar. U 8,30 sati naše izvidnice sa Nedruga primijetile su neprijateljske kolone koje idu od Drežnice prema Jagetićima, i to jedna putem Maravići — Pražići, druga cestom Drežnica — Jagetići, treća Prajzi — jugozapadne padine Nedruga, a motorizacija se je kretala pozadi navedenih kolona. Čim je primjećen neprijateljski napad, štab divizije je donio odluku da se prihvati borba; bio je zgodan momenat jer je neprijatelj napustio svoja utvrđenja, te se daje mogućnost da ga tuče na ravnoj nozi.

U momentu neprijateljskog napada iz Drežnice, nije se raspolagalo sa podacima o neprijateljskim namjerama na ostalim sektorima, tj. nije se znalo da neprijatelj napada sa ostalih pravaca kao što je to gore navedeno. U momentu neprijateljskog napada, snage naše divizije bile su raspoređene kako slijedi: štab II brigade u Palicama, II bataljon na položaju Nedrug sa dve čete i sa jednom u rezervi, IV bataljon sjeverno od Jagetića na Vučjaku, III bataljon u rezervi u Cupini — k. 616; I bataljon nalazio se iznad Vukelića, a koji se u duhu izdate zapovijesti imao postaviti za napad na Drežnicu južno od Zredela (k. 615). Jedan bataljon I odreda nalazio se istočno od k. 132 iznad Vukelića, a jedan bataljon iznad Tomića. Štab odreda bio je u Vučević stanovima. Štab I brigade nalazio se na cesti Ogulin — Bjelsko kod Sovenice, jedan bataljon Pečina — Javornik — k. 425, a jedan bataljon Loza — Desmerice. Jedan bataljon nalazio se u Gomirju sa zadatkom da zatvori pravac Ogulin — Vrbovsko, a jedan bataljon na Karlovačkom području, vod topova sjeverno od s. Radoičići. Štab divizije nalazio se u Palicama. Čim je neprijatelj došao na odstojanje srednje pješadijske vatre, sa naših položaja otvorena je vatra na neprijatelja i isti se razvio za borbu i težio da djeluje obuhvatno. Budući da neprijatelj i pored nadmoćne artiljerije, pješadije, kao i motorizacije, nije mogao prodrijeti na naše položaje, već

Drežmeu, gdje je prenoćio i 3. V odmaršovao natrag u Ogulin. Dok su Izviđački odred, II846 (bez jedne čete) i dvije čete II847. ostali na prostoru Jasenka, 2/847 i 6 846. su prebačene u Drežnicu radi akcije tišćenja«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18.)

je bio zadržan do 2 sata na svojim položajima. Budući H. je neprijatelj, koji je došao preko Skalića, zgodnim nevrom napao odredski bataljon i kroz šumu povukao do Vukelića. gdje se ponovno na putu susreo sa I bataljonom II brigade, koji su se poslije kratke borbe obadva, tj. neprijatelj i naš bataljon povukli u šumu; neprijatelj je djelovao a« bataljon II odreda, a zatim se pridružio snagama koje su risale iz Drežnice. Jedna neprijateljska kolona koja je došla du Ogulina preko Breznoga, Drugomišlja, napala je IV bataljon leđa na Vučjaku i prinudila ga da se povuče sjeverno od ki^ kara i zauzme položaj. Ova je neprijateljska jedinica produžila sjevernim padinama Vučjaka preko Radoičića, a pod zaštitom tenkova počela bočno da djeluje na naše jedinice na Nedrum, koje su tim bile prinudene da se povuku na Barič (k. 618), kako bi se front ispravio, a neprijatelju onemogućilo da djeluje bočno. Jedna neprijateljska kolona je došla od Alana — Vodica — Stalak i postavila se u zasjedu kod Bjele Drage i raskrsnice I Jasenak — Drežnica — Novi. Oko 15 sati čula se je vatra iz nekoliko automatskih oruđa sa pravca Javornice, na što je odmah naređeno da Stab odreda i Stab II brigade hitno pošalju po jednu oficirsku patrolu u tome pravcu i da ustanove porijeklo vatre, što je i učinjeno. Pri povratku patrola je **izvijestila** da se neprijatelj nalazi u zasjedi na mjestima Bjela Draga — Javornica — raskrsnica — Grčka Kosa. Oko 16 sati neprijateljska motorizacija je prodrla cestom Drežnica — Jasenak neprijatelj jakim snagama uporno nadirao sa fronta i bokova, i pored toga što su naša udarna odeljenja i čete zalazile neprijatelju s leđa i tukle ga vrlo aktivno. U 14 sati, pošto nam je bila jasna situacija, a i prozirali smo namjere neprijatelja da neprijatelj želi da naše jedinice stavi u obruč i tako da ih tuče, donijeli smo odluku da se jedinice izvuku van i postave neprijatelju iza leđa te da ga tamo tuče, a jedinice su se povukle: I odred pravac Stalak, II brigada pravac Crna Draga, a I brigada da se povuče na liniju Gomirje — Ravna Gora, s time da jedan bataljon pošalje na Tepice i kotu 1050 (Mali Štrfić), te da ne dozvoli neprijatelju da prodre u Mrkopalj, Ravnu Goru. Vodu topova naređeno je da se povuče u pravcu Ravne Gore.

U toku ove borbe jedinice II brigade držale su se dosta dobro, a naročito II bataljon, koji je vodio IV2 sati borbu. Dosta slabo se je pokazao I bataljon koji je poslije kraće borbe u šumi izgubio kontakt sa neprijateljem i više nije došao do izražaja.

Zadatak u potpunosti nije izvršen, jer je neprijatelj ipak uspio da nas svojom snagom i obuhvatom prinudi da se povučemo i zauzmemo druge položaje.

U ovoj borbi od neprijatelja nije ništa zaplijenjeno. Uništen je 1 tenk, ^ kamiona. Gubitci kod neprijatelja: 93 ubijena • 90 ranjeno.

Naši gubitci: mrtvih, ranjenih i zarobljenih i nestalih. Poginuo politički komesar čete Ulaga Franjo i Novković Novković ranjen komandir — poručnik Radulović Rade, komesar [Ste Mendoš Davor i zamjenik komesara čete Jančar Branko, te komandir potporučnik Kosanović Aleksa, svi iz II brigade.

U ovim borbama izgubljeno je 2 puškomitraljeza od kojih je jednoga bacač raznio, a jedan je ostao sa puškomitraljezom. koji je poginuo, dok je 1 puškomitraljez oštećen. **Izgubljeno** 10 pušaka, koje su ostale na položaju ili odnete sa **nestalima**. Poginule su 4 mule.

Municije je utrošeno za puške i puškomitraljeze 10.890 metaka, za teški bacač 36 mina, za laki 16 mina i 4 nagažne mine.

U ovoj akciji se nije nitko naročito istakao.

Akcija, za koju je izdata zapovijest i trebala se izvršiti 3. maja, nije izvršena u određenom vremenu iz razloga što su jedinice II brigade zakasnile. Za akciju je bila blagovremeno zapovijest izrađena i izdata, a osjećala se je potreba da bi akcija trebala da se odgodi za jedan dan, ali uslijed situacije na sektoru Vrhovine — Crna Vlast — Lika, nije dozvoljavala da se odgađa, već da se sa pritiskom požuri kako bi se našim **je-** **kama** na pomenutom sektoru olakšalo. Pretpostavlja se da **neprijatelj** nije poduzeo akciju protiv jedinica koje imaju namjeru da vrše napad na Drežnicu, već je akcija poduzeta samo na one jedinice koje su se nalazile na tom sektoru, a na koje je neprijatelj htio da djeluje obuhvatom u obruč. Ovo se zaključuje po tome što preko informativne službe saznajemo, da je neprijatelj iz Alana krenuo 2. V u jutro, što znači pre nego je zapovijest za akciju stigla u jedinice. Zakašnjenje i odgađanje akcije povoljno je djelovalo na sami razvoj uslijed situacije koja se pojavila tokom dana, jer u slučaju napada od naše **strane**, neprijatelj bi bio svoje jake snage spolja vrlo korisno I upotrijebio i situacija po nas bila bi nesrazmjerno gora.

U ovoj borbi se vidi da se naši niži rukovodioci još uvijek dovoljno ne snalaze, a naročito pri povlačenju. Ne umiju i nemaju dovoljno moći da jedinicu zadrže u ruci dok ne interese neko stariji. Još uvijek naše jedinice ne posjeduju **ma-** **rskih** sposobnosti, nisu dovoljno elastične i ne snalaze se u borbi. Borci ne raspolažu sa dovoljno vojničkog znanja koja su **rhodno** potrebna u borbi, kao: dolazak na položaj, korištenje zaklona, kretanje po položaju i povlačenje sa položaja.

Jedan veliki nedostatak se osjeća kod naših jedinica, da kad izgube kontakt sa neprijateljem da ga brzo ne hvataju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnjM
Vinko Antić
(M. P.)

Prilog: Zapovijest za napad
liste gubitaka i
skica

BR. 60

PISMO ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 12. MAJA
1944. KOMANDANTU SAVEZNIČKIH SNAGA NA VISU
POSILIJE DESANTNOG PREPADA NA ŠOLTU¹

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
12.V. 1944.

KOMANDANTU SAVEZNIČKIH SNAGA NA O. VISU
Gospodinu T.² Br. Churchill Brigadir-u,

P o l o ž a j j j

U akciji na Šolti 10. o.mj. skoro potpuno je uništena 3. i 7. kompanija³ 892. regimente⁴ 264. njem. divizije.⁵ Uništeno-f ili zarobljeno oko 180 vojnika, koji su došli kao pojačanje iz Splita i to dobrovoljci iz 5 raznih jedinica 264. divizije.⁶

Neprijatelj je bio uporan i borio se do »posljednjega' Zarobljavani su samo pod borbom u neposrednoj blizini.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 7—1/11, k. 1100.

² Tom

³ četa

⁴ puka

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 22, 62, 182 i 183 i tom VIII. knj. 2. dok. br. 95, 97 i 185.

⁶ Vidi knjigu depeša Štabu Dvadeset šeste divizije u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 1—12/4, k. 1103/1.

Uporišta je imao fortifikacijski potpuno organizovana i oasana preprekama i gustim manskim poljima.

Ostala su nelikvidirana dva bunkera na koti 22 i dio uporišta na koti 103 (jedna kuća i bunker oko iste). Na završetku hoj-be dejstvovalo je samo 5 neprijateljskih automatskih oruđa.

Usljed određenog vremena za povlačenje,⁷ ova uporišta ostala su nelikvidirana.

Prema provejrenim podacima brojno stanje neprijatelja na otoku Šolti iznosilo je 350 ljudi, pojačanje je stiglo od 180 i oko 20 mornara.

Na koti 22 u dva mala bunkera preostalo je oko 15—20 vojnika, na koti 103 najviše do 50 sposobnih neprijateljskih boraca.

Zarobili smo 52 Nijemca (jedan oficir i jedan podoficir ranjeni i potopili se na »Marinu 2«).⁸ Ubili 250 (utvrđeno), a sigurno još do 100 ubijenih i ranjenih neprijateljskih vojnika.

Plijen: 22 šarca, veći broj strojica, revolvera, pušaka, tromblona, 1 radiofonska stanica američanskog tipa. ZaDaljeno 1 neprijateljska oklopna maona sa hranom i municijom i jedan manji brod pored iste. Zapaljen 1 magazin municije i skladište hrane.

Akciju je aktivno i neposredno potpomagala saveznička avijacija, koja je dva puta vrlo precizno pred naše napade bombardirala i mitraljirala neprijateljsko uporište, zapalila maonu i skladište neprijatelja.

Pored avijacije saveznici su prevozili naše trupe, stavili nam na raspolaganje sredstva za vezu, minerska sredstva.

Naši borci su dali sve od sebe i u domašaju ručnih bombi vodili ogorčenu borbu u toku 16 sati.

Povlačenje sa Šolte na Vis izvršeno je istoga dana uveče (vidi dok. br. 62).

⁸ U depeši Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 12. maja 1944. o tome piše: »Noću 10. na 11. potopljen je brod »Marin II«, koji je prevezio 40 ranjenika sa Šolte na Vis. Brod je već bio u luci, ali se zbog bombardovanja povukao napolje i napadnut od dvije njemačke torpiljarke na dva kilometara od obale. Brod je zapaljen a zatim ljudstvo i ranjenici mitraljiranjem po moru pobijeni. Na brodu je bilo naših trideset osam ranjenika, tri bolničara, osam [članova] posade i nekoliko zarobljenih Nijemaca. Vodimo istragu i prikupljamo podatke. U ratnom dnevniku njemačkog Admirala Jadrana (Joachim Lietzmann) za 11 maj 1944 rečeno je o tome slijedeće: »Komandant »S 61« javlja o svojoj noćnoj akciji: Kroz Lastovski kanal prodrli do Viškog kanala. Teški vazdušni napadi na otok Vis. požari i eksplozije u Viškoj luci. 00.30h na 2—5 mm sjeverozapadno od rta Stončice opažen veći putnički motorni brod napadnut brodskim oružjem, zapaljen, potpuno uništen. Na povratku u 0.15 »S 30« imao kvar desnog motora. U 05.30 vezali se u zalivu Ombla«. (Arhiv Vojnoistorij-«og instituta reg. br. 1—13/4. k. 1103/1 i London film br. 1, snimak 583).

Naši gubici 40 mrtvih i 129 ranjenih.

Pri povratku Nijemci su napali i potopili naš brod sa ranjenicima i mitraljiranjem dotukli plivajuće ranjenike, među kojima i jednog njemačkog oficira i podoficira, koje smo ranje: ne previli i sa našim ranjenicima prevozili u bolnicu. Svirepost njemačkih okupatora prema našem narodu i našim borcima koje uhvate kao bolesne i ranjene neshvatljiva je za **ljudski** razum. Što su bliže propasti tim su bjesomučniji. U borbi ne poštuju i ne drže se nikakvih međunarodnih ugovora i ni vode se samo svojim divljačkim instinktom klanja i ubijanja

Molimo Vas da izrazite našu zahvalnost predstavnicima Avijacije, Mornarice, jedinica za vezu i minerskih **jedinica** instruktoru pri Artiljeriji pukovniku gospodinu Kuppu i **svim** učesnicima u akciji na Šolti, kao i naše priznanje na **njihovom** punom požrtvovanju i nesebičnom zalaganju za postignuće **što** boljeg uspjeha u borbi protiv zajedničkog nam neprijatelja. Uvjerili smo se u ovoj akciji kako borba učvršćuje **borbeno** jedinstvo i savez ujedinjenih naroda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D. Korać

Komandant, p. pukovnik:
B. Božović

Načelnik, p. pukovnik:

SEAB
KONTROVERZNE NOVINE
12.V.1944.

18

KOMANDANTU SAVESNIČKIH SNAGA NA O.VISU
Gospodina T.Br.Churchill Brigadir-u,

Polovina

U akciji na Šolti lo.o.nj. skoro potpuno je uništena 3 i 7 kompanija 892 regimente 264 Njem.divizije. Uništeno ili zarobljeno oko 180 vojnika, koji su došli kao pojačanje iz Splita i te dobrovoljci iz 5 ramnih jedinica 264 divizije. Neprijatelj je bio uporan i borio se do "posljednjeg". Zarobljavani su samo pod borbenom neposrednom blizinom. Uporišta je imao fortifikacijski potpuno organizovane i opasane preprekama i gustim minskim poljima. Ostala su na likvidirana dva bunkera na koti 22 i dio uporišta na koti 103 /jedna kuća i bunker oko iste/. Na savršetku borbe dejstvovalo je samo 3 neprijateljskih automatskih oružja.

Usljed određenog vremena za povlačenje, dva uporišta ostala su ne likvidirana. Prema provjerenim podacima brojno stanje neprijatelja na otoku Šolti iznosilo je 350 ljudi, pojačanje je stiglo od 180 i oko 20 mornara.

Na koti 22 u dva mala bunkera preostalo je oko 15 - 20 vojnika, na koti 103 najviše do 50 sposobnih neprijateljskih boraca.

Zarobili smo 52 njemca /jedan oficir i jedan podoficir ranjeni i potopili se na "Marinu 2"/. Ubili 250 /utvrđeno/, a sigurno još do 100 ubijenih i ranjenih neprijateljskih vojnika.

Pljeni: 22 šarča, veći broj strojnica, revolvera, pušaka, tromblona, 1 radio-fonska stanica američanskog tipa. Zapaljeno i neprijateljska oklopna mašina sa hranom i municijom i jedan na - mji brod pored iste. Zapaljen 1 magazin municije i skladište hrane.

Akciju je aktivno i neposredno potpomagala saveznička avijacija, koja je dva puta vrlo precizno pred našu napada bombardovala i mitraljirala neprijateljsko uporište, zapalila mašinu i skladište neprijatelja.

Pored avijacije saveznici su prevozili našu trupe, stavili nam na raspoloženje sredstva za vezu, minerska sredstva.

Naši borci su dali sve od sebe i u domaćim ručnim bombi vodili ogorčenu borbu u toku 16 sati.

Naši gubici 40 mrtvih i 129 ranjenih.

Pri povratku njemci su napali i potopili naš brod sa ranjenicima i mitraljiranjem dotukli plivačude ranjenike, među kojima i jednog njemačkog oficira i podoficira, koje smo ranjene previli i sa našim ranjenicima prevozili u bolnicu. Svirepost njemačkih okupatora prema našem narodu i našim borcima koje živite kao bolesne i ranjene neshvatljiva je za ljudski rasum. Što su bliže propasti tim su besomisljniji. U borbi ne poštuju i ne drže se nikakvih međunarodnih ugovora i ponašaju se samo svojim divljačkim instinktom klanja i ubijanja.

Molimo Vas da izrazite našu zahvalnost, predstavnicima Avijacije, Mornarice, jedinica za vezu i minerskih jedinica.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 60

BR. 61

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 12.
MAJA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPOREDI
DEJSTVO¹

STAB XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Br. 320, 12. V 1944.
u 5.30¹

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ²

S obzirom na nejasnoću situacije i nepoznavanja namjera neprijatelja" kao i na dubinu neprijateljskog rasporeda od komunikacije: Prijeboj — Babin Potok pa do komunikacije: Pe-
£_{an}i — Bunić, te nepoznato brojno stanje istog, primijeniti će se mnogo elastičniji plan dejstva jedinica naše divizije, za čije izvršenje naređujemo slijedeće:

1. — *Pregrupacija snaga:*

I brigada ove divizije preći će na prostoriju: Mihaljevac — [Korenička] Kapela — Uvalica⁴, gdje će razviti najveću aktivnost i presjeći sve komunikacije u pozadini neprijatelja.

II brigada, ojačana sa artiljerijskim divizionom, preći će na prostoriju: Gorica — Duboko — Kamensko sa zadatkom osiguranja pravca od Kamenskog i komunikacije: Bjelo Polje — Jošane i napadanje neprijatelja na toj komunikaciji.⁵

Pod komandom te brigade stavlja se 2. bataljon Ličkog partizanskog odreda sa štabom Odreda i sve ostale jedinice pozadinskih vojnih vlastina tome prostoru.

Brigada odmah će uhvatiti vezu po dolasku na dodijeljenu prostoriju sa svojim bataljonom⁶ koji se nalazi negdje na istočnoj strani Koreničkog polja, te i njega povući u sastav svoje brigade. U izvršenju ovog specijalnog zadatka štab brigade pismeno izvijestiti će ovaj Štab.⁷

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-Tijskog instituta, reg. br. 4—1/2, k. 1234.

² Divizija je ovaj primjerak naređenja poslala Štabu korpusa na uvid.

• Vidi dok. br. 31 i 131.

⁴ Brigada nije prešla na tu prostoriju (vidi dok. br. 53 i 131).

• Vidi dok. br. 52.

• Riječ je o Drugom bataljonu (vidi dok. br. 63 i 131).

⁷ Redakcija ne raspolaže tim izvještajem. Vidi dok. br. 131 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske od 25. juna 1944.

III brigada XIII divizije ostaje na sadanjem sektoru m zadatkom zatvaranja pravca: Široka Kula — Bunić, Širop Kula — Kuzmanovača i Široka Kula — Podlapača, kao i ^ tvaranje pravca od Bunića prema Ljubovu. Raspored bataljona t? brigade ostaje isti kao i do sada.⁸

Pod komandu štaba te brigade stavlja se četa komi mjesta Perušić, kojoj dati zadatak da zatvori pravac Siro' Kula — Podlapača.

Stab brigade kontroliraće rad ove čete i komandu iste pozivaće na strogu odgovornost za propuste i labavost u vršenju službe.

III brigada XIX divizije sa dva bataljona ima da bude na pravcu: Gračac — Udbina, a sa dva druga bataljona Lapari — Udbina.⁹

Lički partizanski odred: 1. bataljon ostaje i dalje na sektoru Vrebac sa zadatkom zatvaranja pravca Vrebac — Podlapača, a 2. bataljon sa štabom Odreda stavlja se pod komai^ II brigade ove divizije.

I brigada VIII divizije biće u rezervi na prosti Podlapača.¹⁰

2. — *Zadaci:*

Brigade, bataljoni i čete na dodijeljenim prostorima vršiće zatvaranje određenih pravaca, sjeći će sve komunikacije u pozadini neprijateljskoj i dejstvovaće aktivno na neprijatelja koji se bude kretao po komunikacijama na prostorijama, koje su određene pojedinim brigadama. Primjenjivati više partizanski način djelovanja, a u slučaju nailaska jačeg neprijatelja skloniti se, a kada isti bude prošao pojaviti se i naći na određenom mjestu.

Prekopavanju cesta i miniranju istih također treba pokloniti najveću pažnju i riješenju toga problema prići sa **više** upornosti. Mine postavljati tako da iste neprijatelj ne može izvući a da ne eksplodiraju. Same mine postavljati tako, da mjesto njihovog postavljanja neprijatelj ne može da nađe, te da se sa postavljanjem istih postigne što veći uspjeh i neprijatelju da se nanesu što veći gubitci.

Komunikacije: Bunić — Široka Kula, Lapac — Kuk — Visuć, Gračac — Bruvno — Ondić, Vrebac — Podlapača — Mekinjar, te Ploča — Klanac — Tušice moraju se temeljito prekopati i također minirati. To isto važi za cestu: Grabušić — Gorica — Debelo Brdo — Pećani — Jošane. Gdje nema uslova

⁸ Vidi dok. br. 74.

» Vidi dok. br. 80.

¹⁰ Vidi dok. br. 51 i 102

i Dr. ekopavanje treba praviti i zidati barikade kako od drveća IV* j isto i od kamena. Sve napravljene barikade i prekope te •ninska polja treba nastojati da se brane, odnosno da se drže **BVJ** vatrom, a na takva mjesta, koja su još pogodna i za od-Itaanu treba postavljati protukolska oruđa. Naravno, ovo ne Kjeba shvatiti bukvalno i cijelo vrijeme i stalno pored ovih ba-rikada i prekopa držati stalne zasjede, već pomoću dobro orga-Efcovane obavještajne službe i blagovremenog izviđanja i jav-lijanja, pored ovih prekopa, barikada i minskih polja postaviti Easjedna odjeljenja, koja će u pogodnom momentu i dejstvovati nrotiv neprijatelja, koji se bude zadržavao pored ovih prepre-ka ^{n⁰ ov[^]m} zasjedama treba skrenuti pažnju i dati potrebna »uputstva za njihov rad te kako ne bi bile i same uništene.

Organizovati na najširoj osnovi službu izviđanja i obavje-štajnu službu te da se u što kraćem roku prikupe svi potrebni podatci o neprijatelju i njegovim namjerama. Obavještajna služba treba da bude efikasna i stalna, tako da se svakog mo-menta zna stanje kod neprijatelja, njegove namjere, kao i kre-tanje njegovih dijelova.

Od svih komandanata, komandira i ostalih rukovodilaca traži se što veća i neprekidna inicijativa, te da korisno aktivi-rajaju svoje jedinice na dodijeljenim sektorima. Upornost jedi-nica u odbrani treba povećati i ne dozvoljavati jednostavno bježanje i povlačenje bez otpora.

Ako se ukaže dobra i sigurna prilika dejstvovati i sa cijel-**lom** brigadom.

Sve jedinice imaju da se priviknu na držanje svojih re-zerva i da što više ekonomišu sa svojim snagama, to znači ne **trošiti** jedinice na bespotrebno držanje položaja, a što će omo-gućiti samo dobro razvijena i na zdravim temeljima postavlje-na obavještajna služba.

3. — *Obavještajna služba i služba izviđanja:*

Sve jedinice odmah će organizovati svestranu obavje-štajnu službu i pristupiće prikupljanju podataka o neprijatelju i njegovim namjerama kao i vršiti stalna i svestrana izviđa-nja na njima dodijeljenim sektorima. Napominje se da se na **ove** službe obrati naročita pažnja, jer, nemajući sigurnih i de-taljnih podataka o neprijatelju, jedinice neće moći izvršiti svoj **zadatak**. Ovo je još potrebno iz razloga, što način djelovanja **jedinice** mora biti više i u širokoj mjeri partizanski, a ne da se **prede** na neko stalno i uporno branjenje pojedinih komunika-cija na određenim prostorijama.

Napominje se također da, s obzirom na momentalno sta-nje, rad pozadinskih organa biće u jakoj mjeri otežan, te se

jedinicama stavlja u dužnost dobar, smišljen i koristan pou-
tički rad i djelovanje na narod. Paziti da neprijatelj u jedini-
ne ubaci svoj propagandni i obavještajni elemenat i svoj»
štetne parole. Sa svima jedinicama također što više politički
raditi da se one u što kraćem vremenu uzdignu i postanu čvr-
ste i sposobne za izvršenje sviju postavljenih zadataka.

4. — Veze:

S obzirom na udaljenost između ovoga štaba i štabova
brigada i bataljona, treba posvetiti naročitu pažnju organiza-
ciji veze, naročito kod I i II brigade koje su dosta udaljene od
štaba ove divizije i koje će naići na izvjesne poteškoće u po-
gledu održavanja tih veza.

Organizaciji veza treba pristupiti planski i smišljeno, te
da iste funkcionišu stalno i bez prekida.

Uglavnom, veza će se održavati pomoću kurira i relejnih
stanica sa II i I brigadom, te odmah pristupiti izboru i odredi-
vanju sigurnih i povjerljivih kurira i releja koji će vršiti taj
zadatak.

Trasa veze I brigade: Crni Vrh — Pogledalo — Funda-
kov Vrh — Krbavica — Pisačuša — Kozarica — Vukmirovića
stanovi — Svračkovo Selo — Petanović Brdo. Na ovoj trasi
štab brigade odrediće sam mjesta relejnih stanica, sa kojima
treba da budu upoznati svi kuriri koji će na toj trasi vršiti
kurirsku službu.

Trasa veze II brigade: Duboko — Jošane — Mekinjar —
Breštane — Podlapača — Petanović Brdo.

Na ovoj trasi štab brigade odrediće sam mjesto relejnih
stanica, sa kojima treba da budu upoznati svi kuriri, koji će na
toj trasi vršiti kurirsku službu.

Trasa veze III brigade XIII divizije: Ljubovo — Vukmi-
rovića stanovi — Svračkovo Selo — Petanović Brdo. Na **ovoj**
trasi štab brigade postaviće relejnu stanicu u Vukmirovića
stanovi.

III brigada XIX divizije odrediće sama trasu veze i na
istoj odrediti mjesta relejnih stanica, sa kojima će upoznati
sve kurire, koji će vršiti kurirsku službu na toj trasi.

Bataljon Ličkog partizanskog odreda kod Vrepca održa-
vaće vezu sa ovim štabom preko postojeće polustalne telefon-
ske linije, a u slučaju nefunkcionisanja iste trasom Vrebac —
Podlapača, na koju će u tom slučaju odrediti mjesta relejnih
stanica.

Skreće se pažnja da veze moraju funkcionisati bez pre-
kida i stalno, te brigade i bataljoni uložiće sve svoje **znanje**,
umjeće i upornost da te veze budu stalne i dobro i sigurne

tkncionišu, jer bez veza ovaj štab neće moći donošati potrebna rušenja i odluke, kao i slanje eventualno potrebne pomoći pojedinim brigadama.

Naročito se naglašava da brigade dadu tačno i pravilna I mutstva relejnim stanicama o njihovom radu uopće, kao i za slučaj da njihov rad bude onemogućen na određenim mjestima zbog pojave neprijatelja, u kom slučaju, prirodno, stanice treba jja promijene svoje mjesto, ali u tom slučaju o tome treba da Kg susjedna relejna stanica u oba pravca kao i štab dotične brigade.

5 — *Snabdijevanje i ishrana jedinica:* Naređenje o načinu ishrane dostaviće se naknadno, a za sada brigade će se snabdijevati na dosadani način i sa terena.

6. — *Mjesta štabova:* Ovaj štab će se nalaziti do daljeg u zapadnom dijelu Podlapače.

Mjesto štabova brigada brigade će same odrediti i o tome izvijestiti ovaj štab, no skreće se pažnja da mjesta ne budu stalna već ih što češće mijenjati zbog eventualnih iznenadnih neprijateljskih napada. Ovo se odnosi i na mjesta drugih štabova i pojedinih jedinica.

7. — *Mjere obezbjeđenja:* Preduzeti sve potrebne mjere obezbjeđenja i osiguranja da jednice ne budu iznenađene.

8. — *Opšte napomene:*

Referent za vezu uspostaviće telefonsku vezu između ovog štaba i štaba Korpusa i postaviće jednu relejnu stanicu u Svrčkovom Selu koju će koristiti I i III brigada.

Skreće se pažnja brigadama i bataljonima na najveću štednju municije, jer je snabdijevanje sa istom u momentalnoj situaciji vrlo otežano.

Ovu zapovijest štabovi brigada će na sastanku sa štabovima bataljona detaljno proučiti. Iz iste, za izvršenje zadataka pojedinih jedinica potčinjenim štabovima, dati samo potrebne podatke. Kad se zapovijest prouči uzeti najpotrebnije pribilješke, ali u formi da se iz njih ne može ništa konkretno zaključiti, ako bi slučajno pale u ruke neprijatelju.

Po uzetim podacima i upoznavanju sa ovom zapovijesti istu komisijski spaliti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 62

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 12. MAJA
1944. ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O BORBAMA I
O UNIŠTENJU NJEMAČKE POSADE NA ŠOLTI¹**

**ŠTAB
I UDARNE BRIGADE
XXVI DIVIZIJE NOVJ
12. V 1944.**

**ŠTABU XXVI DIVIZIJE
Operativni izvještaj**

Naša brigada ojačana jednim bataljonom i jednim vodom bacačke čete III brigade i jednom baterijom brdskih topova 75 mm, dobila je zadatak da likvidira neprijateljska uporišta na Šolti.² U cilju izvršenja ovog zadatka jedinice određene za operaciju dijelile su se na zapadnu i istočnu kolonu. U sastavu zapadne kolone bili su I, II bataljon, minobacačka četa i III bataljon III brigade. U sastavu istočne kolone bili su III i IV bataljon i minobacački vod III brigade.

Istočna kolona ukrcala se u 14 sati u uvali Rukavac na engleske transportne brodove, a zapadna u 16 sati. Do 21 sat obe kolone nalazile su se na sidrištu u Komiži, kada su isplovile na zadatak. Istočna kolona pristala je u 24 sata u uvalu Senjska, a zapadna u 1 sat u uvalu Šešula. Iskrčavanje zapadne kolone bilo je brzo i pogodno, a istočne teško i sporo zbog kratkoće brodskih skela. Po iskrčavanju obe kolone krenule su prema ranije izdatoj zapovijesti³ u pravcu neprijateljskih uporišta.

1. Opis položaja.

Sekcija Vis i Omiš 1 : 100.000. Neprijateljski utvrđeni položaji nalazili su se na koti 103 sjeverno od Grohota, u Rogaču (k. 22) i na k. 197 (Mala Straža). Prema ranijim informativnim podacima na k. 197 nalazilo se oko 100 vojnika, dok je u toku borbe utvrđeno da im

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—1/4, k. 1102.

² i ³ Vidi dok. br. 22, 60, 182 i 183 i tom VIII, knj. 2. dok. br. 95, 97 i 185.

je ta kota bila samo predstražarski položaj sa malom posadom. Na svim neprijateljskim položajima sagrađeni su jaki betonski bunker i povezani uskim dubokim rovovima ispred kojih je bilo nekoliko redi bodljikave žice kao prepreke. Na mnogim mjestima pred žicom, a naročito između žičanih prepreka, nalazila su se minska polja. Otkrivanje ovih mina bilo je vrlo teško, jer su se nalazile u zasadima, kao na pr. u žitu, vrtovima ili travi.

2. Naziv
ir naših
jedinica.

U borbama 10. o.mj. na otoku Šolti učestvovala su sve jedinice ove brigade, III bataljon III brigade i jedan minobacački vod III brigade.

3. Naziv,
jačina i
sastav
neprijat.
[jedinica.

Neprijateljska uporišta na Šolti branile su 3 kompanije 892. regimente 264. divizije, u svemu oko 330 vojnika.⁴ Pred samu zoru neprijatelju je stiglo pojačanje od 180 vojnika isključivo dobrovoljaca iz raznih kompanija.⁵ Većina ovih imali su odlikovanja za hrabrost u borbama na istočnom frontu. Ovo pojačanje krenulo je iz Splita u 2 sata. Nekoji zarobljeni od ovog pojačanja pripadaju diviziji zvanoj »Dizendorf«.⁶ Neprijatelj je imao veliki broj puškomitraljeza i municije u bunkerima i u obrani potpomagan od artiljerije sa Ciova.

4. Obostrana
situacija.

Namjera neprijatelja i odluka bila je odsudna obrana kote 103 i 22 u Rogaču. Po našem mišljenju neprijatelj je računao na pojačanje koje bi mu sa kopna stiglo. Naš zadatak i odluka bila je potpuno uništenje neprijateljskog garnizona u toku istoga dana.

5. Izdate
zapovijesti.

U prilogu dostavlja vam se zapovijest za napad izdata od strane ovog štaba. U toku borbe izdavano je bataljonima pojedinačno nekoliko naređenja u vezi sa pregrupisanjem snaga, izvršenjem napada i povlačenja.

6. Početak
borbe.

Dana 10. o. mj. u 4 sata naša prethodnica sukobila se na trig. 208 (Vela Straža) sa nepri-

⁴ O jačini neprijateljskih snaga na Šolti vidi dok. br. 22 i 60.

⁵ Vidi dok. br. 182 i 183.

⁶ Pojačanje upućeno iz Splita pripadalo je 892. puku 264. pješadijske divizije (vidi dok. br. 60 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat našeg rođa Južnja« i »Osvobodilački rat našeg rođa Južnja« 1941—1945. knj. 2).

jateljskom patrolom, koja je dijelom uništen»!
a dijelom zarobljena. Odmah zatim tukla nj
je artiljerija sa otoka Ciova. U 5 sati na nepri-
jateljski brod, koji je ulazio u luku Rogač
otvorena vatra iz naših bacača i mitraljoj
Prava borba otpočela je- tek u 6,30 sati
bombardiranju savezničkih aviona.

7. Tok
borbe.

Istočna kolona zauzela je do 4 sata pred-
viđene položaje i to istočnije od kote 165 preko
Ripča (k. 143) sve do Sužnja. Na tim položaji-
ma sačekala je bombardiranje savezničkih avi-
ona. Jedna četa IV bataljona nalazila se sa za-
datkom obezbjeđenja na k. 237, a jedna četa u
zaštitu artiljerije.

Po bombardiranju savezničkih aviona i
naše artiljerijske i minobacačke vatre, jedna
četa IV bataljona krenula je u napad na k. 197,
a III bataljon na Rogač sa zadatkom likvida-
cije istog. Prije samog bombardiranja u luku
Rogač uplovio je jedan neprijateljski brod pun
vojnika na koji je otvorena vatra iz minobacača
i mitraljeza. Zbog dolaska ovog pojačanja naš
III bataljon u početku vodio je borbu sa ovim
neprijateljskim dijelovima u južnom dijelu
uvale Rogač, i nije bio u mogućnosti sa jugo-
zapadne strane potpuno zatvoriti k. 22. Na nje-
govo lijevo krilo upućena je jedna četa IV ba-
taljona, koja se nalazila na k. 143. Neprijatelj-
sko pojačanje vršilo je pritisak na desno krilo
III bataljona sa namjerom da zauzme k. 101.
U borbi, koja je trajala do 9 sati, bataljon se
je uspio približiti kućama i žičnim preprekama
u samom Rogaču. Za osiguranje njegovog de-
snog krila upućen mu je jedan vod iz rezerve!
Oko 7 sati likvidirana je k. 197 i snage obiju
kolona su se povezale.

Snage zapadne kolone zauzele su po zapo-
vijesti određene položaje u 4 sata. Na trig. 208
sukobio se naš I bataljon s neprijateljskom
izvidnicom. Pred bombardiranje raspored je-
dinica ove kolone bio je slijedeći: I bataljon na
k. 208 i sjeverno od nje, II bataljon u rezervi
zapadno od k. 102 i na obezbjeđenju od pravca
Drvenika, III bataljon III brigade na k. 173 i
sjeverno i južno od iste. Od zarobljenika sa-

znali smo da su na k. 197 vrlo male snage, stoga je u napadu na istu po savezničkom bombardiranju bila upućena samo jedna četa. Po artiljerijskoj pripremi i bombardiranju, jedinice su krenule u napad. III četa I bataljona u naletu zauzela je k. 197, a potom cijeli bataljon krenuo u pravcu Grohota sa zadatkom da sa juga napada k. 103. III bataljon III brigade skrenuo je sa k. 173 i sa zapada napao k. 103. Zbog praznine na lijevom krilu, tj. k. 80, upućene su u tom pravcu dvije čete II bataljona sa zadatkom napadanja k. 103 sa sjevera i sadještva na likvidaciji Rogača. Sve jedinice prišle su samom neprijateljskom utvrđenju, ali su se kroz žicu uspjeli probiti samo manji dijelovi. Borba na ovoj koti bila je sa obe strane žestoka i napadi su se ponavljali nekoliko puta. Zbog velikih gubitaka, sređivanja i pripreme za koncentričnu vatru, jedinice su se malo povukle da tako stvore prostor za bombardiranje i dještvo artiljerije.

U 14 sati saveznički avioni ponovo su bombardirali i mitraljirali kotu 103, i poslije artiljerijske i minobacačke pripreme sve jedinice krenule su u napad. I bataljon sa dvije čete IV bataljona i III bat. III brig. napadale su k. 103, a III bat. i dvije čete II bat. napadale su Rogač i k. 22. Napad je bio istovremen i vrlo jak. Naše jedinice uspjele su zbiti neprijatelja u vrlo mali prostor iz kojega se on grčevito branio. Na k. 22 ostala su nelikvidirana samo dva velika cementna bunkera, a na koti 103 položaji unutar posljednje žičane prepreke. Sa tih položaja nije se odstupalo, ali i zbog teškoće uspjeha žestina napada je popustila.

U prvi sumrak na oba neprijateljska položaja sa manjim dijelovima izvršen je ponovo napad, poslije koga su se sve jedinice po naređenju povukle. Neprijatelj nije pokazivao nikakve ofanzivne namjere niti imao snaga za to. Po povlačenju sve jedinice krenule su u luke iskrcavanja gdje su se ponovo ukrcale na engleske transportne brodove i otplovile za Visu. 11. o.mj. sve jedinice nalazile su se na Visu.

8. Ishod borbe. Postavljeni zadatak nije u potpunosti izvršen zbog ostataka neprijateljskih snaga Bkoti 103 i k. 22. Neprijateljske snage na Sclti uglavnom su uništene, a preživjeli vojnici čine po našem mišljenju jednu trećinu od ukupnog broja. Zarobljeno je 79 neprijateljskih vojnih od kojih je 50 dovedeno na Vis. Na položajima je pobrojano 60 neprijateljskih leševa, a po našem mišljenju neprijatelj ima osim toga broja još 100 mrtvih.⁷ Zaplijenjeno je 6 strojnica, 15 šaraca, 14 pištolja, 1 tromblon, 8 pušaka, jedan ručni reflektor, jedan radiofonski aparat američanskog porijekla, jedan telefon i jedan dvogled. Engleski avioni zapalili su magazin municije i dva broda potopili u luci.
9. Naši gubici. Naši gubici su 40 mrtvih i 129 ranjenih i 7 nestalih drugova. Među poginulim nalazi se zamj. komesara I bat. Ivić Jakov, komandant II bat. III brig. potporučnik Dragobratović Ivan, politkomesar III čete I bat. Lukin Branko. Među ranjenim nalazi se komandant III bat. Antunović Ilija, komesar III bat. Bačević Kuzma, zamj. komandanta Jurišić Joze, zamj. komesara čete Slavko Ivan, zamj. komesara čete I bat. Milin Andrija, zamj. komandira Dane Celebić i Pensa Jozo, komandiri u IV bat. Krkobović Miro i Bodrožić Momčilo, komesar čete Kovačev Ivo, zamj. komesara čete Arula Nine, zamj. komandira III bat. III brig. Božanić Luka i zamj. komandanta II bat. Kotaraš Đuro.
10. Utrošak municije. Utrošak municije je slijedeći: metaka 79 mm utrošeno je 68.425, 6,5 mm 42.433, 8 mm 11.350, ručnih bombi 851, municije za strojnice 12.450, granata malog bacača 497, za p. k. pušku 117 komada, za teški bacač 1.405.
11. Imena učesnika i jedinica koje su se istakle. Sve jedinice puno su se zalagale i bez obzira na žrtve bez kolebanja napadale **jako** utvrđene neprijateljske položaje. Iako **zadatak** nije u potpunosti izvršen, sve jedinice za svoje hrabro držanje zaslužuju pohvalu.⁸

⁷ Vidi dok. br. 60.

⁸ Štab Osmog korpusa je pohvalio Prvu NOU brigadu depešom koja glasi: »Izražavamo svoje priznanje borcima i rukovodiocima 1 Brig.

Spisak boraca koji su se istakli dostaviti ćemo naknadno, jer sve jedinice nisu još sastavile.

12. Lica i jedinice koje su se slabo držale.

Obzirom na teškoće, prepreke i žestinu borbe ni za jednu jedinicu se ne može reći da se slabo držala. Štab III bat. III brig. svojim držanjem i rukovođenjem nije dovoljno uticao na svoje borce i skrenuo je bataljon sa svog pravca.

13. Kritika operacije.

Operacije su bile dobro pripremljene, borci su bili snabdjeveni rezervnom municijom i hranom. Raspoloženje boraca i moral bio je na velikoj visini. Iskrčavanje istočne kolone zbog kratkoće i nedostatka skele bilo je kratko i sporo. Informativni podaci nisu odgovarali stvarnosti, a naročito podaci o sistemu neprijateljskih utvrđenja. Borci nisu bili dovoljno pripremljeni niti su imali tehničkih sredstava za ostvarenje prepreka i minskih polja. Izdate zapovijesti, obzirom na informativne podatke, bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dosta dobro. Na pojedinim sektorima osjećalo se nagomilavanje boraca zbog korišćenja zaklona pred neprijateljskim utvrđenjima. Štabovi bataljona dobro su rukovodili svojim jedinicama, samo su se isti, kao na pr. III bataljon u toku borbe, pri donošenju odluke, grupisali, što je prouzrokovalo veći broj žrtava. Niži rukovodioci prednjačili su primjerom, hrabrošću i požrtvovanjem. Većina novomobilisanih boraca suzdržavala se je u borbi i samo potaknuti primerom starješina i starijih drugova išli su napred. Prisutnost artiljerije nije u potpunosti iskorištena zbog teškoće manevriranja i izvlačenja u neposrednoj blizini utvrđenja. Također sporo izvještavanje isturenih dijelova unutar bataljona onemogućavala je potpunu i pravilnu upotrebu teškog oružja. Naređenja i taktički potezi starješina odgovarali su toku borbe i razvoju situacije na bojištu, kao i

BCVI Div. radi svog hrabrog držanja u borbi na Šolti. Naročito ističemo III bataljon za njegovu hrabrost i snalaženje, koji je u toku ove borbe sam uništio 200 i zarobio 90 fašista, porobljivača naše domovine.» (Vidi knjigu depeša Štaba Dvadeset šeste divizije, reg. br. 18.13, k. 1p-1, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

podacima o snagama i položaju neprijatelja. Kod starješina vidjelo se njihovo zalaganje za uspjeh što je uz nepoznavanje sistema neprijateljskog utvrđenja prouzrokovalo veći broj žrtava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik, kapetan: Komandant, kapetan:

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 12. MAJA 1944.
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 7. DO
12. MAJA NA PRAVCIMA BABIN POTOK — HOMOLJAC I
LIČKO PETROVO SELO — KORENICA¹

**STAB
II BRIGADE 35. DIVIZIJE
XI KORPUSA NOVJ**

br. si.
12. maja 1944.

Operativni izvještaj
o vođenim borbama
od 10. V 1944. do
11. V 1944. g.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Dostavljamo vam operativni izvještaj o vođenim borbama od 10. V do 11. V 1944. g., u slijedećem:

Naša brigada nalazila se, 7. V 1944. g., na sektoru Ličko Petrovo Selo, zatim Cudin Klanac, Homoljac, Korenica.

Naš IV bataljon nalazio se na sektoru Ličko Petrovo Selo; potisnut je od neprijatelja, koji je izvršio nagli prodor do Prijeboja.² Istoga dana u 20 sati, II bataljon, koji se nalazio na sektoru Turjanski, krenuo je sa zadatkom da zajednički djeluje

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 8—12/6, k. 1234.

² Na pravcu Ličko Petrovo Selo — Prijeboj prodirao je Izviđački odred njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 31 i 183).

IV bataljonom zatvarajući pravce od neprijateljskog prodora **prijeboj** — Korenica, Prijeboj — Plitvički Leskovac.

f U ovoj borbi nije bilo gubitaka u ljudstvu ni u oružju.

8, 9. i 10. o.m., I i III bataljon sa specijalnim jedinicama nalaze se na sektoru Korenica — Homoljački Klanac i Končarov Kraj. II i IV bataljon nalaze se na istim položajima, tj. **prijeboj** sa istim zadatkom.

Neprijatelj se nalazi i ovladao je komunikacijom Bihać — Ličko Petrovo Selo — Vrhovine.

Noću 9. i 10. o.m. III bataljon izvršio je napad dva puta na neprijatelja na Cudinom Klancu, koga nije uspio odbaciti. U toj borbi nije bilo gubitaka. Bataljon ostaje i dalje na tim položajima, kao i specijalne jedinice na Homoljačkom Klancu, a I i IV bataljon nalaze se uvijek na istim položajima.

Borbe 10. V o.g.

U 5,30 sati neprijatelj se je pojavio iz pravca Čudinog Klanca i Kose u jačini od oko 300 vojnika sa tri blinde i jednim tenkom te u isto vrijeme počeo je tući naše položaje sa 4 topa Homoljački Klanac. Neprijatelj je stigao na jedan kilometar i pol zapadno od Homoljačkog Klanca; u tom momentu naši protukolski topovi otvorili su na neprijatelja brzu paljbu, kojeg su rastjerali na polju, te se sredili po šumama i krenuli u kolonama sa namjerama da natkrile naše jedinice. Videći neprijateljske namjere, mi smo odmah izbacili jednu četvu istočno na kotu 980, a jednu četvu južno od Klanca sa namjerom da natkrilimo neprijatelja, te da mu ne uspije njegov obuhvatni napad.

III bataljon, koji se nalazio na sektoru Končarov Kraj, blagovremeno se povukao i zauzeo položaje zapadno od kote 980.

Oko 6,30 sati, neprijatelj je uspio da dođe sa jačom kolonom preko Uvalice te napadne naše snage u bok na koti 980 ... koje su tako neorganizirano i nevojnički odstupile u pravcu homoljca, zatim Vujnove Glave, zatim kote 943 gdje je stigao i IV bataljon sa navedenog sektora i prebacio se preko Krbavice na kotu 827 i odatle za Svračkovo Selo. II bataljon, koji se nalazio na Koreničkoj Kapeli, nabačen je na južne padine Plješevice, sa kojim do danas nemamo veze.¹¹

Brigada se 11. o.m. nalazila na odmoru u Svračkovom Selu i Breštanima te 12. o.m. u 01 sati izvršila pokret za Padališta, Goricu, Pećane.

i

¹¹ Iz izvještaja Štaba Trideset pete divizije od 25. maja vidi se da je taj bataljon 12. maja napao i protjerao manju neprijateljsku kolonu koja je pljačkala narod u selu Ponor (vidi dok. br. 131).

Gubitci neprijatelja:

Oko 10 mrtvih i više ranjenih. Od oružja i sprema nije bilo plijena.

Naši gubitci: 17 poginulih, 25 ranjenih lakše, što nije provjeren, dezertiralo 4 i 55 nestalih od kojih će se vjerojatno mnogij povratiti.

Listu gubitaka dostaviti ćemo naknadno.

Od oružja nestalo 58 pušaka, koje će se vjerojatno borcima vratiti, 1 puškomitraljez i tri teška mitraljeza »Breda« i jedan teški bacač sakriven, jedan mali bacač.

Utrošak municije 2.500 metaka po pješadijskim oružjima, 10 mina za teške bacače i 10 granata za topove kalibar 47 mm| 40 bombi za male bacače i 5 ručnih bombi.

Kritički osvrt:

Da su patrole isturene na krilima za obezbjeđenje bokova i savjesno im se stavilo u zadatak, brigada nije trebala doživjeti neuspjeh, koji je doživjela, jer bi se bilo blagovremeno otkrio J. neprijatelj i izbjegla se bočna borba, tj. iznenađenje. I pored naših neumornih prikazivanja od kakve je važnosti osigurati krila i otkriti neprijatelja blagovremeno te moći parirati njegov manevar, ali naš niži komandni kadar još uvijek to shvaća olako.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit, komesar:
s. o.

Komandant, kapetan:
Ivošević⁴

⁴ Miloš

BR. 64

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE NOU BRIGADE OD
12 MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE O
RORBI PRILIKOM OBEZBJEĐENJA NAPADA NA NEPRI-
JATELJSKU POSADU U HERCEGOVCU¹**

**ŠTAB XXI UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Br. 118
Dana 12-V-1944. god.

**Operativni izvještaj o zasjedi
za vrijeme akcije na uporište
Hercegovac**

Odbrana kod Kajgane 10. VI 1944.
Sekcija Bjelovar 1 : 100.000

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

U cilju likvidacije uporišta Hercegovac, koje je napadala 17. u. b., naša brigada dobila je zadatak- da postavi zasjedu u pravcu neprijateljskog uporišta Garešnica, Gojilo i Kutina.

1. — Opis položaja. Naše jedinice su držale položaj kako glasi u zapovijesti koju smo vam dostavili. Skicu terena na kome se vodila borba dostavljamo.

2. — Borbu je vodio naš I i II bataljon. Na lijevom krilu nije bilo susjednih jedinica, a na desnom nalazio se naš III bataljon.

3. — Naziv, jačina i sastav jedinica protiv kojih se vodila borba nije nam poznata, pošto je bilo miješano Švaba, zdru- govaca.³ Imena njihovih komandanata također nam nisu poznata.

¹ Dokument nepotpun, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—1. k. 1138.

* Vidi dok. br. 41.

³ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o upućivanju pomoći napadnutoj posadi u Hercegovcu piše: »Noću 10.11. jake odmetničke snage izvršile su grupisanje radi napadaja na Hercegovac, stvorile za- priječre crte, radi sprečavanja dolaska pojačanja.

Jačina odmetnika oko 4.500 ljudi. 28 odmetnička divizija naoru- žana sa 3 P. O. (protuoklopna-prim. red.) topa, teškim i lakim bacačima i vrlo veliki broj lakih strojnica. Grupiranje za napad i posjedanje za- I prečnih crta izvršeno je do 0400 sati ujutro 11. kada je i napad na Her- cegovac počeo.

4. — Neprijatelj je nastupio na naše položaje od Kutine i Gojila i Garešnice s namjerom da pod svaku cijenu probije se u pravcu Hercegovca i pomogne napadnutoj posadi u istopi. Naša je namjera bila da pod svaku cijenu spriječimo neprijatelja u njegovom nadiranju, te da ga uništimo i odbijemo, a3 pošto je bio dosta veliki sektor i nadmoć neprijateljske vatre i broj vojske, neprijatelju je konačno uspjelo da prisili naš I bataljon na povlačenje, te da se probije kroz selo Tomašicu u pravcu Klokočevca. Isti se povukao djelomično u neredu na raskrscu puteva i ceste kod Palešnika, gdje je zadržao neprijatelja koji je pošao cestom za Hercegovac, dok je drugi dio neprijateljskih vojnika kroz Tomašicu nesmetano prolazio prema Klokočevcu.

5. — Izdate zapovijesti za istu zasjedu dostavljaju se tome štabu.

6. — Borba je počela 11. V 1944. u 9 sati ujutro.

V. — Svi prvi pokušaji neprijatelja bili su odbijeni. Dok je neprijatelj stalno dovlačio pojačanja iz svoje pozadine, to mu je konačno uspjelo da se u klinovima lijevo i desno od sela Tomašice probije, te prisili na povlačenje naš I bataljon. Naše odstupanje tj. borba završena je kod Zdenčeca i Palešnika. •

8. — Postavljeni ciljevi nisu postignuti, jer smo se morali povući i nismo izdržali na zasjedi i zadatak nije izvršen, dok je djelomično izvršen po taktici našeg ratovanja. Pošto je izvršeno nekoliko uspješnih juriša uništeno je dosta bande. Zarobljena su 2 njemačka mitraljeza iz tenka, 1 šmajser i 1 Wis pištolj, 3000 municije, uništen — zapaljen jedan tenk od 6 tona. Na bojnopolju ostavljeno 15 neprijateljskih leševa, vjerujemo da je broj poginulih i ranjenih veći, ali je banda uspjela izvući.

Na postavljenim zaprečnim crtama odmetnici su davali vrlo jak otpor, a ujedno energično napadali posadu Hercegovca.

Upućena pojačanja posade Kutina i Garešnica probila su zastore i odmetničke i ušle u Hercegovac oko 1400 sati. Posada Hercegovac se držala hrabro. Pomoć stigla pravovremeno. Podhvatom za rasterećenje posade Hercegovca i uništenje odmetnika upravljao je iz Garešnice toga dana zapovjednik 1. gorskog zdruga.

Hercegovcu su osim pomoći iz Garešnice pohitali u pomoć djelovi 4. gorskog zdruga iz smjera: V. Zdenci. Iz Kutine su stigla 1 borna kola njemačkog oklopnog vlaka iz Popovače. Ovim pothvatom koji se može smatrati najuspješnijim na području Moslavine 28 odmetnička divizija potučena je...

Naši gubitci: 9 mrtvih, 12 ranjenih, 1 nestao.

Gubici odmetnika: 400 mrtvih, 20 zarobljeno.

Ovde nisu dati podaci o gubicima koje je pretrpela neprijateljska posada u garnizonu Hercegovac. Podaci o gubicima Dvadeset osme divizije nisu tačni (vidi dok. br. 83).

9. — Naši gubitci 10 mrtvih, među kojima se nalazi vodnik Benčević Simun, delegat Balenović Luka, desetar Japee

Blaž, i ranjenih među kojima se nalazi komandir III čete II bataljona Lesijuk Stefan, vodnik Garić Stipo. Izgubljeno 1 ^jaki mitr. Maksim i 1 p. mitr. Brno za kojega tvrdi pomoćnik mitralj- da ga je zabaštao i da će ga naći. Nestalo 8 drugova, izgubljeno 16 pušaka, neke su sa izgubljenim drugovima, a neke su* ostale kod poginulih drugova ...

£ 10. — Utrošeno je municije 3.600 komada, dve mine za **teški** bacač, dve nagazne mine, a ostalo je na cesti 7 nagaznih **mina** koje nisu povučene.

11. — Jedinice su se dobro držale na položajima i uporno vodile borbu iako je neprijatelj bio daleko nadmoćniji, a naročito se istakao sa protivtenkovskom puškom i razbio strah od **tenka** kod čitave svoje čete, odnosno bataljona, komandir II čete II bataljona Milošević Stanko »Čekić«, koji je izletio sa protitenkovskom puškom na cestu i udario tenk sa dva metka, prisilio istoga na povlačenje, te je ovaj u svome zaokretu **nagazio** na dve mine i odletio u zrak. Istoga predlažemo za **hvalu** za hrabrost, a junački su se držali i pali ...

BR. 65

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
13. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE ZA RA-
SPORED I DEJSTVO JEDINICA¹

STAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 320, 13. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Stab divizije smjestite odmah u Svilarov stan kod Padališta.

Još u toku današnjeg dana uputite I brigadu na prostoriju Krbavica — Trnovac — Turjanski — Mrsinj — Vrpile, pravcem Gorica — Vrpile. Zadatak te brigade je da sa toga pro-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br.25—1. k. 1234.

^a Brigada tada nije prebačena na navedenu prostoriju. Ona je 14. maja bila u divizijskoj rezervi kod Padališta, a 15. i 16. maja vodila borbe duž komunikacije Korenica — Udbina (vidi dok. br. 131).

stora djeluje na sve strane primjenjujući čistu partizansku taktiku naglih i iznenadnih prepada na komunikacije ili neprijateljska uporišta u toj zoni ili u njenoj okolini, pa zatim brzo povlačenje. U slučaju opasnosti, brigada da se orijentiše: Kapekl ili Ljubovo ili Dabar ili Mrsinj ili Gorica — Plješevica. Održavati tijesnu vezu sa II brigadom.

IV bataljon I kordunaške brigade smjestiti jedan km zapadno od Budisavljević^ stana i biće na raspolaganju Štabu korpusa.³

Sa II brigadom zatvoriti sektor Frkašić — Pećani i pravac Jošane — Padališta i obezbijediće se sa pravca Lapac — Vrpile.⁴

Dijelovi I ličkog područja sa jednom četom Ličkog partizanskog odreda zatvoriće pravac Kamensko — Padališta. Ovi dijelovi I ličkog područja stavljaju se u taktičkom pogledu pod vašu komandu.

Preuzeti sve mjere za zaštitu od neprijateljskog ugleda i dejstva iz vazduha. Raspored ljudstva i stoke treba da bude rastresit kako bi se što manje uočavao iz vazduha. Kad je lijepo vrijeme zabraniti loženje nepotrebne vatre da dim ne bi odao jedinice.

Poduzeti odmah izviđanje neprijatelja i njegovog pokreta na komunikacijama Korenica — Bunić — Udbina i Korenica — Bjelo Polje — Udbina, Vrelo — Prijeboj — Ličko Petrovo Selo — Bihać, kao i Vrelo — Babin Potok. Utvrditi što prije raspored neprijateljskih snaga u Krbavskom Polju, Bjelom Polju i Koreničkoj kotlini.⁵

Od vaše informativne službe tražiti da vam preko povjerljivih ljudi što prije pribavi podatke o snagama i rasporedu neprijateljskih jedinica na tome sektoru.

Održavati najtješnju vezu sa svima vašim brigadama i u tom cilju pristupiti odmah organizovanju potrebnih relejnih * veza.

Vršiti miniranje komunikacija kojima se neprijatelj služi, s tim da se najveća pažnja obrati na pravilnu upotrebu i dobro maskiranje mina.

Naš štab nalazi se u Budisavljevića stanu kod Padališta.

Štab divizije će, na osnovu podataka koji su dobiveni o snazi i rasporedu neprijatelja, odmah pristupiti izradi plana za napad na pojedine tačke koordinirajući takve akcije sa I i II brigadom.

³ Vidi dok. br. 102.

⁴ Vidi dok. br. 131.

⁵ O sastavu i jačini neprijatelja i o pravcima kojima je on nastupao vidi dok. br. 31.

Stab korpusa će u toku sutrašnjeg dana sa IV korduna-
lujm bataljonom⁰ izvršiti pokret na sektor Rudanovac. Da bi
P[^]j pokret mogli pravilno izvesti dostavite nam što prije po-
datke sa prostorije Bjelo Polje — Korenica. Dostavite nam što
detaljnije podatke o snazi i rasporedu neprijatelja na liniji
^Klašna — Frkašić — Maklovac — Ponor — Se?anovac
Mihaljevac — Rudanovac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

politkomesar:
Turkulin

Komandant, pukovnik:
M. Šakić

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NOU BRIGADE OD 13.
MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE O NAPADU
NA NEPRIJATELJSKU POSADU U HERCEGOVCU¹

**ŠTAB XVII UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Broj: 167
Dne: 13-V-1944. god.

Trajne vrednosti

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na uporište Hercegovac

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

1. — Dana 11. V 1944. g. jedinice ove brigade sa svojim
II i III bataljonom trebale su napasti neprijateljsko uporište
Hercegovac.² Sam neprijatelj bio je smješten u sredini sela i

• Bataljon je pripadao Prvoj kordunaškoj brigadi (vidi dok.
br. 102).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
"rijskog instituta, reg. br. 40—1, k. 1124.

[* Opširnije o tome vidi dok. br. 41, 64, 75. 83. 182 i 183.

po zgradama. Njegovo utvrđenje nije bilo tako utvrđeno kako se to mislilo. Samo uporište Hercegovac označeno na sekciji Bjelovar 1 : 100.000. Naše jedinice morale su napasti sa sjeverne, južne i zapadne strane.

2. — Jedinice koje su se borile protiv neprijatelja je[^] II i III bataljon, dok su I i IV bataljon bili u rezervi.

3. — Neprijatelj protiv koga smo se borili jest VI sat U bojne I pukovnije I gorskog zdruga i jedna sat I bojne domobranske poljoprivredne straže, 12 žandara pod komandom satnika Bošnjakovića.

4. — Neprijatelj je dao otpor iz svojih bunkera. Taj otpor nije bio tako rekuć nikakav i neprijatelj ako bi se u kom slučaju i predao nije imao kome, pošto naše jedinice nisu uopšte bile uporne da prodru unutra iako se moglo prodrijeti sa zapadne strane uopšte bez borbe.

5. — Izdata zapovijest od štaba divizije¹ proučena je zajednički u štabu brigade. Isto tako štab brigade izdao je zapovijest⁴ pismeno i izdao štabovima bataljona, a također je i usmeno razrađeno sa štabovima bataljona.

6. — Neprijatelj je trebao biti napadnut 11. V 1944. u 2 sata ujutro. Isti je napadnut sa nekim pripuckavanjem za koji se uopće ne može reći da je napad sa 2 sata zakašnjenjem. Zato nije počela borba na vrijeme što štab II i III bataljona ovoga puta nije izvršio naređenje štaba brigade. Njihovo opravdanje jeste da njihove čete, koje su išle sa zapadne strane, nisu napale neprijatelja, pošto nisu čule nigdje drugdje borbu. To znači da u ova dva štaba bataljona, kao i u komandama četa istih bataljona nije bilo smjelosti ili odlučnosti da se neprijatelj napadne.

Stab brigade imao je puno povjerenje u ova dva bataljona da će izvršiti zadatak, ali se je prevario i uopšte na ovakavj momenat koji se desio nismo računali. Mi smo naredili ovim bataljonima da napadnu neprijatelja u Hercegovcu zato, što u samom uporištu ima mali broj neprijateljskih vojnika, a i od samih neprijateljskih vojnika bilo je preko 100 vojnika koji se uopšte ne bi borili, jer su skloni predaji. S tim smo računali podignuti bataljone na onaj stupanj na kome su bili pred akciju na Caglin/'

³ Vidi dok. br. 41.

⁴ Vidi dok. br. 23/1, k. 1134, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁵ Jedinice Sedamnaeste NOU brigade sa ostalim snagama Šestog korpusa NOVJ napale su i uništile ustašku posadu u Caglinu 24. januara 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 128). Brigada je od polovine septembra 1943. do početka januara 1944, u sastavu Dvadeset osme divizije, vodila borbe u Moslavini. Bilo-gori, Kalniku. Hrvatskom zagorju i Pokuplju (vidi tom V. knj. 19. 20. 21, 22 i 23).

7 — Sam tok borbe bio je neaktivan i neodlučan. Štabovi bataljona nisu dali od sebe sve ono što se moglo, a komanda četa pogotovo.

Sama akcija nije bila pripremljena onako kako je to trebalo biti. Štab brigade potcijenio je neprijatelja, a precjenjivao svoje snage. Međutim desilo se obratno. Pripuckavanje na neprijatelja trajalo je od 4 sata ujutro do 11 sati. U 11 sati dobili smo telefonsko naređenje od štaba divizije, da se povučemo, pošto je neprijatelj prodro u zasjedu XXI udarne

— Zadatak koji je dobiven od štaba divizije nije izvršen.

U toj borbi nisu nam poznati neprijateljski gubici.

9. — Naši gubici u ljudstvu jesu: 8 mrtvih, 33 ranjena, i nestalih.

10. — Izgubljeno 3 karabina, 1 puškomitraljez i od bombardovanja uništeno 5 kabla žice i poginuo jedan konj. Slupan je jedan štiti od teškog mitraljeza.

Utrošeno je 2150 metaka, 40 granata topa.

Među ranjenim drugovima nalaze se dva oficira i to: **Drug** kapetan Marković Radimir, načelnik štaba brigade, rođ. 1917. selo Dereza, opć. Dragović, srez Pakrac, stupio u partizane 1. III 1942, Srbin, seljak, neženjen, čl. K. P. i drug poručnik Orozović Petar, rođ. 19. III 1918. g. u selu Borki, opć. Bijela, srez Daruvar, stupio u partizane 9. III 1942. g., Srbin, seljak, **neženjen**, čl. K. P. Isti drug je bio na dužnosti zamj. komandanta II bataljona.

Jedan oficir je poginuo i to: Drug zastavnik Džodan Ljuban rođ. 1916, selo Pakrani, općina Bijela, srez Daruvar, stupio u partizane 1. III 1942, Srbin, seljak, neženjen, čl. K.P. Isti je bio na dužnosti zamj. komandanta I bataljona.

11. — Imena učesnika kao i istaknutih drugova koje bi trebalo pohvaliti u ovoj akciji nema.

12. — Na odgovornost za ovu akciju što je neuspjela trebamo pozvati štab II i III bataljona kao i sve niže rukovodioce.

13. — Upravljanje i rukovođenje sa ovom akcijom nije bilo nikakovo, tj. štab brigade nije imao pregleda nad svojim licama. Isto tako i štabovi bataljona. Slaba veza, slabo sadjeystvo pješadijskog i teškog naoružanja, neiskorištavanje, kopavanje kuća, neiskorištavanje eksploziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
[s. o.

Komandant — major:
Denionja I. Nikola

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA CEHOSLÖVACKE NO BRIGADE »JAV
ZIŠKA« OD 13. MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUS
NOVJ O BORBAMA I O STANJU U JEDINICAMA OD 2»
APRILA DO 13. MAJA¹

**CS. BRIGADA NOVH
JANA ZIZKI Z TROCNOVA**

Cis 89

Dne 13. V 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja se

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Dostavlja se redoviti desetodnevni izvještaj naše brigade
ti. od 22. IV do 13. V 1944. Uz desetodnevni izvještaj dostav-
ljamo izvode iz spiskova nestalih, ranjenih i poginulih drugova,
brojno stanje, naoružanje te socijalni i nacionalni sastav naše
brigade.

1.) Opća situacija na sektoru naše jedinice:

Od zadnjeg izvještaja² krenuli smo na Daruvarski sektor
zbog održavanja mitinga u češkim selima kao i postavljanja
zasjeda neprijateljskim kolonama koje se skoro svakodnevno
kreću po Daruvarskom kotaru, tj. dolaze u češka sela na pljačku,
kao i vršenje diverzije na mostove u istome kotaru. Ujedno
smo vršili mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi.

Mitinge koje smo održavali po češkim selima uglavnom
su bili sa uspjehom. Svaki miting je bio posjećen sa dosta veli-
kim brojem drugova i drugarica većinom omladinki i omla-
dinaca.

Zasjede koje smo postavljali na Daruvarskom kotaru bile
su bez uspjeha pošto neprijatelj ima vrlo dobru informativnu
kao i obavještajnu službu, te o svakom našem kretanju je vrlo
dobro obaviješten i tačno znade svakog dana gdje se nalazim!»
sa svojim jedinicama. Prilikom postavljanja zasjeda u selu
Međuriću, tj. na istočnom dijelu sela, trebalo je naići na našu
zasjedu 25 domobrana koji svakodnevno prolaze cestom Pakr.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 6/3, k. 898.

- Izvještaj se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta reg. br.
5/3, k. 898.

poljana Banova Jaruga za sledovanje, ali isti nisu naišli pošto su pred njima išli dva domobrana, tj. jedan razvodnik i jedan domobran na dopust bez oružja. Iste naša zaseda je počela na predaju, ali oni su počeli bježati i bacali su »hand-Ejiate«³ te su ih naši borci iz šmajsera pobili. Poslije te • **ouc njave** bila je zaseda prisiljena da se odmah povuče, jer je **I -prijatelj** izišao iz uporišta Banova Jaruga sa tenkovima u I Dravcu naše zasede. Druga zaseda je bila postavljena između (**končanice** i Velikih Zdenaca gdje smo bili izdani i morali smo **I gg povući**, pošto je neprijatelj sa nadmoćnim snagama iz uporišta Daruvara zalazio u tu šumu. Prilikom akcije na Hercegovac koju je vršila XXVIII udarna divizija u istoj je sudjelovala i naša brigada sa zadatkom držanja zasede u šumi **Ždenački Gaj**.⁴ Nije došlo do jačih borbi sa neprijateljem; samo 2. četa II bataljona koja je bila u zasedi prema selu Pavlovcu. Na **nju** je naišla kolona jačine 80 do 100 neprijateljskih vojnika. Isti neprijatelj je bio odbijen nazad uz gubitke od oko 4—6 **mrtvih** i više ranjenih. Pošto je bila XXI brigada probijena od **strane** neprijatelja, dobili smo naređenje za povlačenje. Prilikom povlačenja nije došlo do sukoba sa neprijateljem, već je **sa** veće daljine pripuckavao na naše jedinice.

Prilikom logorovanja na Daruvarskom kotaru nisu bile **naše** jedinice uznemirivane od strane neprijatelja, osim **logorovanja** iznad sela Lipovca, gdje je neprijatelj istoga dana **kretao** iz uporišta Daruvara u jačini od 300 do 400 vojnika u **pljačku** u selo Brestovac i Končanicu, te prolaskom kroz selo **Lipovac** dobio je tačne podatke da se nalazimo u šumi iznad **istoga** sela, te mjesto da ide u Brestovac krenuo je u pravcu **našega** logora u streljačkom stroju. Pošto smo se nalazili svega **udaljeni** od Daruvara oko 3 km bili smo prisiljeni da se **povučemo** bez borbe, jer neprijatelj ima mogućnost da nas zaobiđe **cestom** Podborje — Dežanovac iz Daruvara, a snage za istu **operaciju** ima u Daruvaru na raspolaganju.

Dana 13. V krenuli smo na odmor za Ivanovo Selo i na sektor Bilo Gore.

2.) *Rad naših štabova i podređenih jedinica.*

Članovi štabova bataljona su dosta dobri. Komandant **I bataljona** je jedan od najboljih rukovodilaca bataljona, samo je dosta svojeglav. Inače u manevriranju sa svojim bataljonom znade se u svakoj situaciji snaći i ima samoinicijative. Zamjenik komandanta toga bataljona odnosno operativni oficir je dobar, samo je mlad i neiskusni i treba mu pomoći koja mu se pruža

• **ručne granate (bombe)**

* **Vidi dok. br. 41.**

od naše strane kao i od strane štaba bataljona. Ostali člani*¹ štaba toga bataljona su isto tako mladi, ali vrše svoju dužni ispravno.

Komandant II bataljona je vrlo dobar kao rukovodf' toga bataljona, samo je mlad kao komandant te mu treba pa moći od strane ovoga štaba koja mu se prilikom vršenja akcija ili si. uvijek pruža. Njegov zamjenik je dosta dobar, pošto a bio jugoslav. podoficir, stoga ima dosta iskustva i zadovoljava na dužnosti. Ostali članovi štaba bataljona su dosta dobri.

Prilikom boravka naše brigade na Daruvarskom sekt nije bilo moguće obučavanje pješadijskog egzercira, samo se većinom radilo na teoretskom polju, tj. vježbanje i rukovanje automatskim oružjem. Istovremeno su održavani sastanci si komandirima, vodnicima i desetarima, kao i politički čas

3.) *Disciplina i moral jedinica.*

Za ovaj period vremena nije nrimijećena nikakova samovolja, osim iznimnih slučajeva pojedinih boraca prilikom prolaska kroz njegovo selo i Dokraj sela, da su bez pitanja komandira i vodnika odilazili svojim kućama gdje se zadrže jedan, najviše dva dana te se vrata u svoju jedinicu. Mi iste pozivamo na odgovornost, te se isti izgovaraju da su se navratili svojim kućama zbog uzimanja čistoga veša i potrebnih stvari. Pljačka nije primijećena na istome sektoru gdje smo se kretali.

Disciplina nije na onoj visini na kojoj bi trebala da bude; razlog je taj što nije dovoljno omogućen rad sa jedinicama, ali uglavnom borci dosta zadovoljavaju. Pozdravljanje starijih od strane boraca se vrši. Borbenost naše jedinice je dosta dobra osim nekih boraca. To je primijećeno prilikom sukoba sa neprijateljem, odnosno povlačenja, da pojedinci stvaraju paniku! Moral naših jedinica je dosta dobar osim prisilno mobiliziranih drugova kod kojih se vidi neka klonulost. Razlog je što su jedinice stalno u pokretu te je premalo vremena za odmaranj« na što naši drugovi nisu navikli. Po vremenu će se ista situacija promijeniti kad će biti više vremena za odmor i posvećivanje veće pažnje na iste drugove.

4.) *Stanje unutar jedinica.*

Za vrijeme ovih borbi imamo izbačenih iz stroja 2 druga koji su poginuli. Ranjenih drugova nemamo. Nnvopridošlih drugova u našu jedinicu ima 18. Povećanje oružja nismo imali, a isto tako niti gubitak oružja. U ovim borbama utrošeno je 740 Mauzer metaka, oko 150 talijanskih i 100 šmajsera. Za vrijeme ofenzive na našu oslobođenu teritoriju primili smo dopis od štaba Zapadne grupe, gdje su od nas tražili mauzersku municiju za Daruvarski odred te smo im poslali 1000 metaka.

5) *Služba veze u jedinicama.*

Sto se tiče veze u našoj jedinici uglavnom se vrši preko pošto nismo imali mogućnosti da održavamo telefonsku vezu iz razloga što su bataljoni uvijek udaljeni jedan od drugoga te je potrebna velika količina žice, a na istoj mi oskudijevamo. Nastojat ćemo da se sakuplja što više telefonske žice da možemo održavati vezu preko telefona.

Prilikom zasjede u Zdenačkom Gaju primijetili smo baš nedostatak tog što nismo imali telefonsku vezu sa svojim jedinicama. pošto nismo imali veliki sektor na kojem su bile naše jedinice raspoređene, te je kasno stizalo naređenje našim štabovima ili izvještaji od štaba bataljona štabu brigade.

6.) *Izvedene akcije.*

Dana 24. IV dobili smo pismo od okružnog NOO Virovitica da podignemo na Daruvarskom kotaru plugove za sjetvu Bilogorskog područja. Po istome je postupljeno.

3. V 1944. ponovno nam je javljeno od okružnog NOO-a Virovitica da dademo vojsku za dizanje plugova kao i za pratnju istih u Bilo Goru. Po istome je postupljeno. Istoga dana dignut je u zrak most između Hrastovca i Garešnice na rijeci Ilovi, na koji je potrošeno 30 kg eksploziva. Isti most je dignut sa obje strane tako da neprijatelj još do danas nije most popravio.

• 4. V 1944. postavljena je zasjeda u Međuriću na koju je naišlo samo 2 domobrana. Isti domobranci su iz posade Pakračka Poljana, tj. I Gor. zdruga. Kretali su se bez oružja te su ih naši drugovi ubili pošto se nisu htjeli predati već su upotrijebili »handgranate« misleći da će se time obraniti. U istoj zasjedi dobijeno je dve uniforme i dva para cipela i 2 bombe.

8. V 1944. postavljena zasjeda u šumi između Končanice i Vel. Zdenaca pošto u našim selima ima još dosta pete kolone, te od strane iste bili smo izdani i morali smo se povući bez borbe.

11. V 1944. dobila je naša brigada zadatak da sudjeluje u akciji na uporište Hercegovac, koje je bilo napadnuto od strane XXVIII udarne divizije, te smo po naređenju istoga štaba održali položaj u šumi Zdenački Gaj te isto tako bacili tri mosta u zrak, tj. na rijeci Ilovi između Končanice i Zdenaca i dva mosta između Vel. Zdenaca i Hercegovca na potoku Sovarnica. Na iste mostove je utrošeno 40 kg eksploziva.

i Prilikom držanja položaja u Zdenačkom Gaju nije došlo do jačeg sukoba sa neprijateljem⁵ koji je nastupao od Zdenaca,

* O sastavu neprijateljskih snaga koje su pritekale u pomoć napadnutoj posadi u Hercegovcu vidi dok. br. 64.

Grubišnog Polja i Daruvara, već samo sa jednom četom, tj. 9 četom II bataljona koja je držala položaj na lijevom krilu šega položaja, te je na istu naišlo 80—100 vojnika odnosi« 1 zdrugovaca koji su odbačeni nazad sa gubitkom 4—6 mrtvihli više ranjenih. Odmah poslije te borbe, što je vodila 2. četa dobili smo naređenje za povlačenje tako da neprijatelj, koji je nastupao poljem Vel. Zdenci — želj. stanica Vel. Zdenci, nije došao još na domet našeg automatskog oružja; stoga nismo primili s njime borbu nego smo se povukli u pravcu Klokočevca preko Ilove za Stražanac. Naoružanje neprijatelja koji je vodio sa našom 2. četom II bataljona nije nam poznato.

7.) *Stečeno iskustvo.*

Stečeno iskustvo sastoji se u tome, što u zasjedi kod Medurića naši drugovi nisu povelili dovoljno računa o konspiraciji te su pucali na dva domobrana koji su naišli, a nisu čekali dok naiđe neprijatelj kojemu je bila zasjeda postavljena.

Drugo iskustvo imamo iz zasjeda u Zdenačkom Gaju, s time što se nije povelilo dovoljno računa da naše lijevo **krilo** održava vezu sa II bataljonom Brodske brigade, koji se **trebao** nalaziti u Pavlovcu, a međutim se nalazio na pruži između Pavlovca i Ladislava: mi smo upućivali patrole u selo Pavlovac, te su se dve naše patrole vratile nazad i tvrdile da u Pavlovcu nema naše vojske, već je naknadno išao komandant ove **brigade** prugom do Ladislava te je naišao na II bataljon Brodske brigade, i uspostavio vezu između našeg lijevog krila i **II** bataljona Brodske brigade, dočim poslije toga bilo je odmah povlačenje.

8.) *Raspored jedinica i njihovo stanje.*

Jedinice ove brigade bile su raspoređene po selima u slučaju lošeg vremena, a većinom se nalazile po danu zbog konspiracije u šumi. Ishrana naših jedinica po danu bila je većinom sa suhom hranom, a od podne su se hranile po kućama. Za vrijeme logorovanja ili odmora uglavnom se moglo da radi na teoretskom polju i politički.

Jedinice ove brigade zadovoljavaju sa odjećom i obućom, samo ima oko 5 boraca bosih. Zdravlje kod boraca i kod rukovodećih je dobro samo prilikom maršovanja brci su umorni i nekad neki legne na zemlju i dobije kašalj ili prehladu.

9.) *Daljnje operativne namjere.*

Za ovaj predstojeći period vremena namjeravamo uglavnom sprovesti mobilizaciju Ceha, dizanje mostova, održavanje mitinga u selima Daruvarskog kotara. U Vel. Zdencima se na-

... igdna satnija domobrana (opkopari)" koji bi se hteli naj^jno predati; mi ćemo pokušati da bolje uhvatimo vezu sa v^tma i izvršiti napad na njih, ukoliko ne bi bili za ovo vrijeme i rebačeni u drugo uporište. Isto tako ćemo nastojati da naravimo zasjedu ustašama koji hodaju pljačkati sela Daruvarskog kotara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
Voiaček"

Komandant:
Ružička Josip

(M. P.)

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZUMBERAČKOG NOP ODREDA OD 13. MAJ* 1944. ŠTABU TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE O BORBAMA OD 17. APRILA DO 12. MAJA¹

STAB ZUMBERAČKOG PARTIZANSKOG
ODREDA HRVATSKE
Op. br. 34/44.
Dne 13. maja 1944.

ŠTABU XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

Predmet: Izvještaj o akcijama
i pokretu jedinica

Z.P.O. od 17. IV—12. V 1944.

Dne 17. IV udarna grupa II bataljona u iačini 7 drugova **dočekala** je u zasjedi na cesti kod Horvata njemački auto. Grupa je pustila rafal iz p. mitraljeza i plotun iz pušaka, te ubila **jednog** njemačkog oficira i jednog podoficira koji su se nalazili u autu. Auto je uništen. Zaplijenjeno je: 2 pištolja, dve taške, dve bluže, dvoje hlače, par cipela, 34.000. kuna, i razne sitne (stvari. Od 16. IV — 4. V 1944. kretala se je grupa na terenu

t ' pioniri
7 Josip

' ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-JSkog instituta, reg. br. 14/2, k. 1223.

Okića i zarobila i zaplijenila u gore navedenoj akciji i od lu[^] jućih domobrana: dve bluže, 4 šinjela i 7 hlača, 9 pari cipela 6 čebadi, 1 pušku, 3 pištolja, 7 košulja, 3 gaća. 1 bombu, 34.000 kuna i razne sitne stvari.

Dne 21. IV 1944. došao je neprijatelj u Sv. Janu u jačim od 200 ustaša i Nijemaca, te zaposjeo Špigelski Breg, Ivančice i kote iznad Ivančiča. Naš II i IV bataljon dobili su zadatak jg protjeraju neprijatelja iz Špigelskog Brega i to tako da n bataljon napadne neprijatelja u samom Špigelskom Bregi[^] a IV da ga napadne s boka nastupajući preko Paljuga. Neprija. telj se prije toga povukao sa Špigelskog Brega te je došlo do sukoba patrola. U tom sukobu poginuo je jedan desetar IV bataljona. Dan kasnije povukao se neprijatelj iz Sv. Jane.

Dne 25. IV 1944. dobili smo izvještaj od R.O.C- da se neprijatelj sprema prodrijeti na našu oslobođenu teritoriju Zumberka. Dana 26. IV neprijatelj se počeo kretati u pravcu Pribiča u jačini 1.400 Nijemaca i 400 ustaša.³ Jedinice Omlanske brigade prihvatile su borbu, ali kratko iza toga izgubili smo vezu sa Omladinskom brigadom i nije nam bila jasna situacija.

Toga momenta naše snage nalazile su se na slijedećim položajima: I bataljon u Pečnom, II bataljon u Jeleničima, III bataljon u Danama i Rajičima, a IV bataljon u Visoševićima.

I i IV bataljon dobili su zadatak da ispituju teren do Kostanjevice, te je ustanovljeno da su dvije čete Omladinske brigade, koje su trebale izbiti na Vlašić Brdo ostale odsječene od svoje brigade, te se počele povlačiti preko Željeznog prema Petričkom Selu. Osim kratkih puškaranja nismo znali ništa što se događa sa Omladinskom brigadom, te kakovo je stanje na potezu Pribič — Sošice.

Budući je situacija bila nejasna, a naša bolnica **ugrožena**, štab odreda donio je zaključak da koncentrira svje snage tako, da zatvori neprijatelju pravac prema Sošicama i bolnici, kako bi se u slučaju potrebe mogla bolnica na vrijeme evakuirati.

Radi toga izvršile su naše jedinice pokret sa zadatkom, da se zauzme slijedeći položaj; I bataljon Visoče — Ognjanovac, IV Kordiči — Plavci — Gradine, II bataljon Pleš, III bataljon u rezervi pri štabu odreda u Jezernicama.

² Rejonskog obavještajnog centra

³ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: »X ustaška bojna: 2. i 3. sat ove bojne iz Karlovca u zajednici sa djelovima njemačkih oružanih snaga preduzele su pothvat protiv odmetnika na Zumberku. Na ograncima Zumberka dali su odmetnici jači otpor, ali su se posle duže borbe morali povući prema granici Slovenije. Gubici odmetnika: 19 mrtvih, 9 zarobljenih. III. bojna 2. posadnog zdruga: 1. sat ove bojne učestvovala je u podhvalu na Zumberak B Ozlja. Došlo je do borbe sa odmetnicima koji su bili potisnuti«. (Arhl" vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1—18, k. 58.)

Kako se prilikom pokreta naših jedinica ustanovilo da je neprijatelj već jednom patrolom izbio u Visoče, to su bataljoni morali zaposjesti nove položaje sa zadatkom, da pod svaku cijenu drže neprijatelja do evakuiranja bolnice. Naši bataljoni, većinom premoreni, zaposjeli su tokom noći slijedeće položaje: I bataljon Jezernice — Sv. Ilija do Gradine iznad Sošica, IV bataljon Bojće do Gradine, III bataljon bio je u Gaju, a II bataljon trebao je zaposjesti Pleš.

Ujutro neprijatelj je počeo prodirati prema Badovincima i preko Kordića i Huma za Sošice. Naš I i IV bataljon prihvatili su borbu, ali su se pod jačim pritiskom neprijatelja povlačili i to: IV bataljon prema Gorjancima do Gaja, a I bataljon preko Kunčana do Popovića. Kroz to vrijeme bolnica je evakuirana za Skemljevec.

Neprijatelj je prodro u Sošice i do Sopota, te počeo paliti Sošice. Dne 27. IV sastavljen je operativni štab, a sa zadatkom, da se neprijatelj protjera i spriječi njegovo daljnje nadiranje. Prilažemo zapovijest operativnog štaba iz koje se vide zadaci i raspored sviju snaga.⁴ Kako je na tu zapovijest Omladinska brigada odgovorila da nije u stanju izvršiti zadatak, to se nije krenulo na zadatak nego su jedinice odreda zadržane na istim položajima.

» Dne 28. IV neprijatelj nije prodirao dalje, te su jedinice odreda dobile zadatak da nastupanjem ispitaju teren i zaposjednu nove položaje: IV bataljon nastupao je od Gaja preko kote 1017 preko Bojća, a sa osiguranjem na Plešu za Sopote.

1

II bataljon nastupao je s jednom četom preko Kunčana i Cetošića za Jezernice, a sa dvije čete preko Kordića i Visoča za Buliće, ali neprijatelj se već povukao preko Oštrca, Kostanjeva i Krašića u svoje baze.

Dne 1. V 1944. radi osiguranja dolaska brigade »Franje linča Selje« dobio je odred zadatak da zaposjedne slijedeće položaje: I bataljon Hrženik i Lović Prekriški, III bataljon Vilinu, prema Furjanićima. II i IV bataljon Plešivicu i Prekrižje, te Vlaškovac. Dne 2. V ujutro izvršio je neprijatelj iz pravca Samobora napad na naše jedinice u Plešivici, nastupajući u tri kolone, potpomognut 1 tenkom i dva oklopna automobila. Nakon kratke borbe naši su se bataljoni povukli, ali se osigurali i neprijatelj te su se bataljoni vratili na svoje položaje.

Dne 3. V vodili su naši I i II bataljon borbu od Dragonoša do Noršić Sela i III bataljon kod Hrženika, o čemu smo dostavili operativni izvještaj.

Vidi dok. br. 3-5/1, k. 1604, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Dne 11. V I naš bataljon pratio je kola s Omladinsko» brigadom do pruge u Horvatima,⁵ te kako kola nisu mogli preći prugu, vraćena su kola natrag. Usput trebao je bataljon dopratiti hranu iz Sv. Martina, ali hrana nije bila sakupljena

Isti dan, tj. u toku noći, II i IV bataljon dali su osiguranje i ljudstvo za pomoć prilikom vršenja konfiskacije kod narodnih neprijatelja u Desincu. Nakon izvršene konfiskacije hrana je predana komandi mjesta Pribić. Isti dan povratila se četa IV bataljona u sastav bataljona koja je pošla u pratnju 19 drugova iz Glavnog štaba preko Krašića i Draganića do Pisarovina

Sada se naši bataljoni nalaze na slijedećim položajima" I bataljon Toplice, II Dol, III Vivodina, IV Visoševići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dijanović T.

Komandant®
Boco Balaš

BR. 69

IZVJEŠTAJ VOJNE OBLASTI ČETVRTOG KORPUSA NOVJ
OD 14. MAJA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA O
STANJU U POKUPLJU¹

VOJNA OBLAST IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Br. 213/44
dne 14. V. 1944.

ŠTABU IV KORPUSA

Neprijatelj je 8. V. o. g. izvršio širi poduhvat na Turo-poljsko-pokupsko područje.² Toga dana dijelovi 34. divizije nalazili su se na Zumberku. Na ovom terenu nalazio se samo odred³ i razne vojne i civilne ustanove. Neprijatelj je izbio

⁵ Omladinska brigada »Jože Vlahovića« je napustila Žumberak 10. maja 1944. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1, k. 1223)

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—5, k. 426.

² Vidi dok. br. 43.

³ Riječ je o Turopoljsko-posavskom NOP odred.

tnčekivano, tako da su neke ustanove napadom iznenađene. Komanda područja bila je obaviještena, ali toj vijesti nije po-
ijdanjala pažnju, pošto su se slične vijesti proturivale i ranije
nekoliko dana.

Namjera neprijatelja bila je uglavnom pljačka živežnih
fcunirnica. mobilizacija ljudstva, a ujedno i čišćenje nekih
ustanova, što se moglo vidjeti po tome da su kolone bile usmje-
rene u pravcu komande područja i drugih okružnih ustanova.
Neprijatelj se istoga dana uvečer povukao u svoje uporište.

J **Držanje** neprijatelja za vrijeme akcije ispoljilo se u ma-
sovnoj pljački i masovnom silovanju žena. Naročito mnogo
opljačkana je općina Pokupsko, gdje gotovo nije ostalo ništa
od stoke i žita, a na toj općini najviše je bilo i silovanja. Za
vrijeme pljačke dijelovi kozačke divizije nisu pravili razlike
između neprijateljskih elemenata i naših ljudi, već su se jed-
nako odnosili prema čitavom stanovništvu. Bilo je takvih slu-
čajeva da su partizanske porodice više pošteđivali, a i ponekog
partizana uhvaćenog puštali. Dočim gdje su izbili dijelovi
ustaških bojni, pravljen je razlika između familija naših ljudi
i familija koje su više sklone neprijatelju.

Iz raznih ustanova nestalo je priličan broj ljudi. Iz ko-
mande područja i komandi mjesta ukupno je nestalo 28 ljudi,
uglavnom stražara, kurira i među njima 9 radioničara. Za neke
od njih se drži da se nalaze još u Posavini. Od komandnog ka-
dra pao je komandant područja, a osim toga pala je i arhiva
komande područja, zajedno sa pisarom. S arhivom je pala i
okrugla štamplja

Poslije ove akcije kozačka divizija povukla se sa linije
Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac. Sva uporišta na ovim
linijama znatno su smanjena. Jednim dijelom popunjena su
ustašama i žandarima. Sasvim su napuštena uporišta Lomnica,
Velika Mlaka, Brezovica i Hrašće.

Političko stanje poslije ove akcije neprijatelja uglavnom
se pogoršalo. ... A ima i takovih sela gdje je raspoloženje po-
raslo u našu korist. Neprijateljski elementi nastoje ovu akciju
neprijatelja prikazati kao posljedicu partizanske djelatnosti na
ovome području.

Za vrijeme akcije komanda područja dobro se držala.
Sve straže su bile na okupu i komandant i komesar povezali
su se sa dvije čete odreda i uspješno su se borili protiv nepri-
jatelja, dva puta su se morali probijati kroz slabije neprijatelj-
ske obruče, koji su ih htjeli opkoljavanjem uništiti. U takvoj
jednoj borbi pao je i komandant. Komande mjesta Velika Go-
rica i Sisak imale su također stražu na okupu i prihvaćale su
borbu, dočim komanda mjesta Pisarovina panično se ra-
spršila. ...

Prilike se sada na tom području sređuju. Nastavit će se opet sa radom po svim linijama. Uslovi za prikupljanje hrane poslije napuštanja neprijateljskih uporišta Lomnice, Vel. Mlake. Hrašća i Brezovice, još su povoljniji. Centralna komisija koja je tamo radila na prikupljanju stoke i žita upućena je p2 novno na teren i produžit će svoj rad.

Mobilizacija prije ove akcije bila je povoljno krenula napred. Od 1. do 3. V o.g. odazvalo se za vojsku dobrovoljij 97 ljudi. Svi su poslani u jedinice. Kako će se mobilizacijom ići poslije ove akcije nije nam poznato, ali ipak se očekuje da će u nekim selima rad na mobilizaciji imati rezultata. §2 odsjeka za mobilizaciju ove oblasti, upućen je na tamošnje područje i pružit će pomoć kod mobilizacije. Kasnije, prebacit će se za Zumberačko područje.

Problem za tamošnje područje sastoji se sada u tome da se postavi novi komandant i komesar područja, koji će biti u stanju da ovo područje, koje do sada svojim radom nije zadovoljavalo, srede i podignu na visinu svog zadatka. Za komesara područja dat će okružni komitet svoga jednoga člana, dočim u savjetovanju sa drugovima iz okružnog komiteta i komande područja, a također i sa komesarom 34. divizije,⁴ nije se moglo na tamošnjem području pronaći takovo lice koje bi zadovoljilo na toj dužnosti. U tamošnjim jedinicama na ruku* dećim mjestima nalaze se uglavnom strani ljudi, uglavnom Srbi. tako da ćemo morati sa neke druge strane poslati tamo čovjeka. Osim toga na tamošnjem području drugovi iz komande područja i O. K. i okružnog NOO-a tražili su da se sredi pitanje načina prikupljanja hrane za vojsku i za civilne ustanove. Do sada se od okružnog NOO-a tražilo da posebnim prikuplja hranu za ZAVNOH, P.P.K, bataljone, dječje domove r.a Kordunu, agitprop i za GOC. Ovim posebnim sabirnim akcijama, pored već postavljene šire sabirne akcije kojom rukovodi komanda područja u saradnji sa okružnim NOO-om⁴ ometa se pravilni rad na sakupljanju hrane i pregled preko toga koliko je koje selo, odnosno općina, dalo dobrovoljnih priloga. Ako jedna komisija prođe kroz jedno selo i izvrši sabiranje hrane, a zatim opet druga, pa treća komisija, isf^* tako da ubiranje hrane na ovaj način daje dojam pljačke, li smo mišljenja, a to smo razgovarali i sa drugovima iz tamošnjeg O. K. i okr. NOO-a i sa drugovima iz ekonomskog odjeljenja G.S.H. i ZAVNOH-a, da se sve prikupljanje hrane stavu dužnost centralnoj komisiji koja rukovodi čitavom sabirnom akcijom na jednom području, kao organ komande područja a iz prikupljenih količina hrane da se potrebni dio izdvoji 4

⁴ Politički komesar te divizije bio je tada Franc Knebl.

ostale ustanove. Na taj će način biti bolja kontrola čitavog rada na sabiranju hrane na jednom području, a postavljena količina hrane u žitu i mesu koja je stavljena u zadatak korpusnoj oblasti daje prikupi, biće prikupljena, Radna izgradnja bolnice na kordunaškom području, zbog izmjena u samoj komandi područja nije do sada tekao prasično; međutim, čitavu organizaciju rada na izgradnji bolnice i zemunica na ovom području preuzela je Vojna korpusna oblast i uputila odgovorne drugove na teren da vrše kontrolu i organizaciju rada, sve dok poslovi ne budu završeni.

Na banijskom području poslovi na izgradnji zemunica i bolnica odvijaju se normalno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta IV korpusa NOVJ
potpukovnik:
S.⁵ Bjelajac

(M. P.)

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 14. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 27. APRILA DO 13. MAJA¹

**ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

I Oper. broj: 95/44.
14. maja 1944. g.

Rtedmet: Operativni izvještaj za vreme
od 27. aprila do 13. maja 1944. g.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

27. IV 1944. g. jedinice naše divizije držale su položaj: Udarna brigada »Braće Radića« Pece, Cerje, Petruševac, Gotalovec. Brigada »Matija Gubec« Gačice, Margečan. Završje

• Stanko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnogiginskog instituta, reg. br. 12—2. k. 1191.

(sekcija Ptuj 1 : 100.000). U toku ovog dana do sukoba s neprijateljem nije došlo. Vršene su pripreme za likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof.

28. IV 1944. g. u 4 sata 30 minuta Udarne brigada »Braće Radića« trebala je izvršiti napad na neprijateljsko uporište Novi Marof, a u vezi naredjenja štaba X korpusa.² Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaj kote 338 i grupa kuća sjeverno od potoka Korušćak i Presečno sa zadatkom da osigurava likvidaciju uporišta, ne dozvolivši prodor neprijatelja u pravcu Varaždina. Ujedno je dobila u zadatak likvidaciju bunkera kod Presečna i na Bednji kod Krušljevca. Na istom pravcu na osiguranju u pravcu Varaždina, nalazili su se i dva bataljona udarne brigade »Braće Radića« držeći položaje na liniji Lužan — Kresovica.

Dok su dva bataljona udarne brigade »Braće Radića« vršili pokret ujutro rano radi izvršenja zadatka, došli su u sukob sa neprijateljem kod mjesta Podrute, koji je istovremeno vršio pokret od pravca Novog Marofa prema položajima Udarne brigade »Braće Radića«. Došlo je do vrlo bliske i krvave borbe.¹

Tom prilikom neprijatelj je imao 120 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 8 mrtvih i 3 ranjena.

Od rukovodilaca poginuo komesar čete III bataljona drug Jurmanović, dok su ranjeni oficir pri štabu III bataljona drug Duh Antun i zamj. komandanta bataljona. Također ranjen je i komesar divizije drug Robić Ivan.

Pri likvidaciji bunkera na Bednji ranjen je komandant I bataljona brigade »Braće Radića« drug Kocijan Ivan, koji je nakon jednog dana podlegao ranama.

² Zapovijest za napad na Novi Marof nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 14/1, k. 551.

³ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o toj borbi piše: : 27. travnja u 15.00 sati počeo je pothvat protiv odmetničkih skupina na prostoriju: Podrute — Zajezda — Budinščina. U pothvat su pošle naše snage u dvije kolone i to: Dvije bojne V. ustaškog združenja, 1 bojna 1 pješačke pukovnije PTS, oklopni sklop PTS i 1 vod gorskih topov« Domobranske središnje škole pravcem: Varaždin — Varaždinske Toplice — Novi Marof i 1 bojna Prve pješačke pukovnije PTS pravcem Lepoglava — Podrute.

28. travnja u 06.00 sati odmetnici jačine i sastava kao i 23. travnja (odnosi se na Trideset drugu diviziju i Prvu brigadu Tridesete treće divizije koja je toga dana vodila borbu za Ivanec — prim. red.) počeli su sa svih strana napad na posadu u Novom Marofu. Poslije dvosatne borbe odmetnici su se počeli povlačiti u pravcu s. Podrute, gdje im je za leđa došla bojna iz Lepoglave, te su u selu l'odrutani odmetnici uništeni.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1—14. k. 58.)

U ovim borbama istoga dana zarobljeno je: 23 domoljaha i 3 ustaše, dok je tenk ošteti neprijateljski top 75/mm. Od oružja zarobljeno je: 23 puške, jedan puškomitraljez BL&«, 2100 metaka, 3 šmajsera, 3 pištolja, 24 bombe, dve mine; mine cijevi za puškomitraljez i 30 mina za laki minobacač. Naši gubitci u oružju: Od oružja izgubljen je jedan tenk T-7 i po tona, koji je djelomično uništen, jedan puškomitraljez »šoša«, koji je ostao na položaju jer mu je posada pobijena.

Utrošak municije: 6300 metaka. (Operativni izvještaj o ovoj borbi podniet dana 2. maja 1944. g. pod oper. br. 86/44.j⁴ E 29. IV 1944. g. jedinice udarne brigade »Braće Radića« nalazile su se na položaju Podrute, Bela, Pece. (Sekcija Ptuj i 100.000.). Brigada »Matija Gubec« nalazila se na položajima Bela, Margečan, Seljanec, Željeznica. Pošto su jedinice u toku prošlog dana vodile borbu to se radilo na sređivanju jedinica.

30. IV 1944. g. jedinice naše divizije zauzele su položaje: Brigada »Matija Gubec« Krapinica, Zajezda, Topličica, a udarna brigada »Braće Radića« nalazila se na položaju Podrute, Pece. Radilo se vojnički i politički. Do sukoba s neprijateljem nije došlo.

1. V 1944. g. jedinice naše divizije ostale su na istim položajima, s tim što se jedan bataljon udarne brigade »Braće Radića« nalazio na položaju kota 385 iznad ceste, koja vodi Madžarevo — Podrute.

Istoga dana neprijatelj je izvršio napad na II bataljon udarne brigade »Braće Radića« u vremenu kada je isti bataljon htio da zauzme najpovoljniji položaj kod Podruta. Bataljon je bio razbijen i povukao se u pravcu Pokojca."

Neprijatelj je nastupao dalje u jačini dvije bojne, prema Pečama gdje se nalazio IV bataljon udarne brigade »Braće Radića«. Poslije kraće borbe bataljon je potisnut i neprijatelj je zauzeo mjesto Pece. Svojim lijevim krilom nastupao je dalje prema položajima I bataljona brigade »Matija Gubec«, koji se nalazio u Krapinici. Jurišem ovog bataljona, koji nije uspio u potpunosti, neprijatelj je zadržan i prisiljen da se povuče. Neprijatelj se povukao u pravcu Huma. Zarobljeno nije ništa.

U ovim borbama uništeno je 40 neprijateljskih vojnika i oko 25 ranjenih.

Naši gubitci: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 7 nestalih.

Gubitci u oružju: jedan puškomitraljez iz II bataljona brigade »Braće Radića«, koji je bio razbijen.

* Vidi dok. br. 5.

⁵ i * Vidi dok. br. 6.

Od rukovodilaca ranjen operativni oficir I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Jutriša Janko. (Operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet 2. maja 1944. g.)⁵

2. V 1944. g. udarna brigada »Braće Radića« zauzela je položaje Gornji Kraljevec — Budinščina i Novoseli, zaselak između Pažurovca i Budinščine (sekcija Ptuj 1 : 100.000) Brigada »Matija Gubec« Sv. Križ — Gornja Konjščina — jezda. (Sekcija Ptuj 1 : 100.000.)

U toku dana do sukoba s neprijateljem nije došlo, radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca.

3. V 1944. g. jedinice su ostale na istim položajima. Hladilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca. Neprijatelj iz svojih uporišta nije vršio nikakove pokrete.

4. V 1944. g. u 15 sati istoga dana brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret u pravcu Ivanca sa zadatkom da u toku noći izvrši likvidaciju neprijatelja u Vinici kod Varaždina* i (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Udarne brigade »Braće Radića« izvršila je pokret docnije, oko 19 časova, sa zadatkom da zauzme položaj Vuglovec — Ivanec — Prigorec — Željeznica.

Istoga dana neprijatelj je u jačini 3 satnije ustaša ušao u Ivanec i brigadi »Matija Gubec« nije bilo moguće da ide na likvidaciju neprijatelja u Vinici, već joj je stavljeno u zadatak da izvrši likvidaciju neprijatelja u Ivancu.⁷ Udarne brigade »Braće Radića« sa svojim jedinicama osiguravala je u pravcu Varaždina i Lepoglave, držeći položaje Vuglovec — Prigorec — Salinovec — Željeznica (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Brigada »Matija Gubec« zbog neorganizovanog napada i nepovezanosti jedinica nije uspjela da izvrši likvidaciju, te je povučena na položaje Margečan — Radovan — Završje.

Naši gubitci u toj borbi bili su jedan mrtav i 2 ranjena. Gubitci neprijatelja računaju se na oko 10 izbačenih iz stroja.

Udarne brigade »Braće Radića« ostala je na položajima: Vuglovec — Prigorec — Ivanečka Željeznica.

5. V 1944. g. jedinice su se nalazile na pomenutim položajima i vršene su pripreme u toku dana za likvidaciju neprijatelja u Ivancu, koji zadatak trebala je izvršiti udarna brigada »Braće Radića«. Brigada »Matija Gubec« osiguravati će u pravcu Varaždina, a I brigada XXXIII divizije u pravcu Lepoglave.⁸

6. V 1944. g. udarna brigada »Braće Radića« u 2 sata i 30 minuta istoga dana otpočela je sa napadom na neprijateljsko uporište Ivanec. Brigada »Matija Gubec« nalazila se na osiguranju u pravcu Varaždina držeći položaje: Stažnjevec —

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 42.

Hgno (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Borba se je vodila sa dužim B Sdima sve do 20 sati istoga dana, kada je neprijatelj pod Epskom naših jedinica, pod zaštitom mraka napustio svoje Eožaje i povukao se u pravcu Lepoglave.

Neprijatelj je u ovim borbama imao oko 10 izbačenih iz stroja•

Naši gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena.

7. V 1944. g. udarna brigada »Braće Radića« držala je noložaje Ivanec — Vitešinec — Prigorec — Željeznica. Bri-Kgja »Matija Gubec« ostala je na istim položajima.

oko 18 časova neprijatelj je od pravca Jerovca i Ribić ^Bjga otpočeo da nastupa prema Ivancu. Pošto naše jedinice n;«u držale željezničku stanicu i rudnik, neprijatelju je bilo omogućeno da se vrlo lako dočepa prvih zgrada samoga mjesta i da na taj način ima jednu prihvatnu tačku za daljnje nastupanje. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« potpomognute sa jedinicama I brigade XXXIII divizije izvršile su kon-I tranapad na neprijatelja, koji nije uspio, jer se neprijatelj **ogorčeno** branio. U 2 sata i 30 minuta 8. V 44. jedinice su povučene iz samog mjesta i zauzele položaj iznad grada, dok je **u samom** gradu, radi održavanja kontakta sa neprijateljem, **ostavljena** svega jedna desetina.

8. V 1944. g. jedinice naše divizije držale su položaje I iznad groblja i dječjeg doma kod mjesta Ivanec — Vitešinec — •Punikve i Prigorec, i to udarna brigada »Braće Radića«, dok je brigada »Matija Gubec« ostala na istim položajima.

Oko 10 sati istoga dana neprijatelj je produžio sa svojim nastupanjem od pravca željezničke stanice i rudnika uglja, a istovremeno u jačini jedne bojne nastupao je od pravca Lepoglave. Također jedna kolona nastupala je od pravca ceste Stažnjevec — Ivanec prema Salinovcu.

Četa koja se nalazila kod groblja prihvatila je borbu, ali zbog situacije, koja je nastala prodorom neprijatelja između položaja brigade »Braće Radića« i I brigade XXXIII divizije, jedinice su povučene na nove položaje po naređenju štaba XXXII divizije. Još istog dana udarna brigada »Braće Radija« zauzela je položaje Margečan — Seljanec — Bela, a brigada »Matija Gubec« Gačice — Osečka — Radovan.

III bataljon udarne brigade »Braće Radića« u svom povlačenju došao je u sukob sa neprijateljem kod Salinovca i to na vrlo bliskom odstojanju. Uslijed iznenadnog sukoba bataljon se je djelimično raspršio.

I bataljon brigade »Matija Gubec« u svom povlačenju na nove položaje, sa položaja Stažnjevec, došao je u sukob sa neprijateljem kod Gačica i to satnija ustaša, koja je uspjela raz-

biti III bataljon udarne brigade »Braće Radića« kod Salinovca. Snažnim jurišem I bataljona brigade »Matija Gubec« neprijatelj je razbijen i prisiljen na povlačenje.

Ovoga dana u borbama kod Ivanca, Salinovca i Gaćica neprijatelj je imao 25 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 9 ranjenih drugova i 7 nestalih drugova.

Od oružja kod Salinovca uslijed razbijanja III bataljona izgubljen je jedan teški mitraljez »Švarcloze«, jedan puškomi-
traljez, 7 mauzer karabina, 2 manlihera, 4 talijanske puške
postolje od »Fijata« i 400 komada metaka.

Utrošeno 1500 metaka. (Operativni izvještaj o ovim borbama podniet je 8. i 9. maja 1944 g. pod oper. br. 88 i 91/44)³

9. V 1944 g. jedinice su ostale na istim položajima radi odmora i sređivanja.

10. V 1944. g. jedinice su zauzele nove položaje i to: Udar-
na brigada »Braće Radića« Hrašćina — Trgovišće, a bri-
gada »Matija Gubec« Gornji Kraljevec — Sv. Jelena i okolni
zaseoci. Toga dana u 20 časova održani su vojni sastanci šta-
bova bataljona i komandi četa uz prisustvo članova štaba
divizije.

11. V 44. g. jedinice su ostale na istim položajima, radilo se na vojnoj i političkoj izobrazbi boraca. Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da u toku dana tačno ispita stanje neprijateljskog uporišta Komin, radi likvidacije istog.

Oko 18 časova brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret radi likvidacije neprijateljskog uporišta Komin,¹⁰ gdje je nalazilo 38 ustaša sa jednom teškom strojnicom, 2 puškomi-
traljeza i nekoliko šmajsera. Neprijatelj se nalazio u **cintoru**
crkve istoga mjesta, a teška strojnica nalazila se na **tornju**
crkve. I bataljon brigade »Matija Gubec« dobio je **zadatak***
likvidaciju neprijateljskog uporišta. III bataljon osiguravao je
u pravcu Novog Marofa i Varaždina držeći položaje kota 211
u blizini sela Cret, II bataljon osiguravao je od pravca Sv.
Ivan Zelina držeći položaje Hrastje — Šalovec. Napad je po-
čeo u 1 sat 12. V i trajao do 4 sata i 15 minuta kada su se **naše**
jedinice povukle. Borci I bataljona izvršili su juriš i došli do
pod sarl zid, kojim je bio zaštićen neprijatelj. Top 47 mm,
kojim je bio pojačan ovaj bataljon, sa nekoliko granata uni-
štio je posadu i tešku strojnicu koja se nalazila na tornju. Zid,
čija je debljina bila oko 1 metar, nije bilo moguće probiti, **već**
je bilo naređeno minerima da izvrše miniranje pomenutog zida.

⁹ Redakcija ne raspolaže tim izvještajima.

¹⁰ Vidi dok. br. 182 i 183.

- Zbog neodlučnosti минера miniranje nije izvršeno i zadatak „He izvršen.
Gubitci neprijatelja jedan mrtav.
Naši gubitci: 4 lakše ranjena.
Utrošeno 500 metaka, 8 granata.
Od rukovodilaca ranjen komandir čete drug Vukelić

B Udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret 12. V
• 4 sata ujutro rano i zauzela nove položaje.

I 12. V 1944. g. udarna brigada »Braće Radića« nalazila se
Ega položaju: Selnica — Juranščina — Grtovec. Brigada »Ma-
tija Gubec«: Pažurovec — Zajezda.

U 21 sat istoga dana udarna brigada »Braće Radića«
[izvršila je pokret radi zauzimanja položaja u pravcu neprija-
teljskog uporišta Zlatar, osiguravajući u tom pravcu od even-
tualnog prodora neprijatelja prema Maču i Mihovljanu, gdje
su operisale jedinice I brigade XXXIII divizije i Zapadne gru-
pe odreda."

Za vrijeme ove akcije brigada »Braće Radića« držala je
položaj Cetinovec— grupa kuća južno od raskrsnice Zlatar —
Lobor — Mače, poljskim putem do mesta Srečići, sa tri bata-
ljona, dok jedan bataljon nalazio se u korpusnoj rezervi.

Neprijatelj je iz uporišta Zlatar nastojao pod svaku cenu
da pruži pomoć ugroženom uporištu Mače, nastupajući prema
položaju brigade »Braće Radića« sa dvije satnije ustaša uz po-
jačanje od 3 tankete i jednim topom od 47/mm.

Jedinice udarne brigade »Braće Radića« kontranapadom,
koji nije uspio u potpunosti, potisnule su neprijatelja, koji je
imao oko 15 izbačenih iz stroja.¹²

Zarobljeno je 4 puške i nešto municije.

Naši gubitci: jedan mrtav i 4 ranjena.

Od rukovodilaca jedan vodnik mrtav, a jedan ranjen.

Za vrijeme borbe udarne brigade »Braće Radića«, I bata-
ljon brigade »Matija Gubec« nalazio se na položaju iznad
Zlatara sa istočne strane i vršio pritisak na neprijatelja, što je

" Vidi dok. br. 49.

^a U dnevnom izvještaju PTS od 13. maja 1944. o napadu na
Mihovljane i Mače piše: »U noći 12/13. 5. 1944. napadnuta je posada
Mihovljan (6 k SZ Zlatar). Neprijatelj odbijen. — Danas u 04.00 sata
napao je neprijatelj sa premoćnim snagama Mače. Posada Mače (40
ljudi) opirala se tvrdokorno do 10.00 sati. Neprijatelj je zauzeo Mače
u 10.15 sati. Dielovi Brzog sklopa PTS iz Začretja i ustaška milicija iz
Zlatara zauzeli su Mače ponovno u 12.00 sati... Gubitci: 35 ljudi u
Mače i 3 čovjeka ust.[aške] posade Zlatar kod ponovnog zauzimanja
Mače. Neprijateljski gubitci nisu još točno ustanovljeni.« (Vidi dok. br.
1—268/26, k. 112. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

umnogom doprinijelo uspješnom odbijanju neprijatelja gJ strane brigade »Braće Radića«.

13. V 1944. g. u 12 sati istoga dana jedinice udarne brigade »Braće Radića« zauzele su nove položaje i to: Mai-tinšfiJ — Repno — Belec, dok brigada »Matija Gubec« ostala je , dalje na istim položajima. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« odmarale su se, dok je brigada »Matija Gubec« radila na vojno-političkoj izobrazbi.

U ovom razdoblju gubitci neprijatelja iznose: 246 izbačeno iz stroja.

Zarobljeno: 26 vojnika, jedan puškomitraljez, 27 pušaka. 3 šmajsera, 3 pištolja, 30 mina za laki bacač, 24 bombe, 2600 metaka.

Naši gubitci: 23 mrtva, 32 ranjena, 14 nestalih.

Gubitci u oružju: jedan teški mitraljez tipa »Svarcloze* jedno postolje za teški mitraljez, jedan tenk od 7 i po tonaj 3 puškomitraljeza, 13 pušaka, 400 metaka puščanih, 30 mina za laki bacač.

Utrošeno metaka 8300.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. politkomesara:
si. ot.

Komandant — potpukovnik!
Štrok¹³

(M. P.)

¹⁵ Izidor

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVORTE DIVIZIJE OD 14. MAJA
 ŽUMBERACKOJ I KARLOVAČKOJ BRIGADI I 2UM-
 FRACKOM NOP ODREDU ZA NAPAD NA NJEMAČKU
 POSADU U GORNJEM I DONJEM IZIMJU¹

STAB

XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA
 NOV JUGOSLAVIJE
 Op. 118/44.
 14. V. 1944.

Z A P O V I J E S T

Štaba XXXIV divizije IV korpusa NOV Jugoslavije
 za 14. V 1944.

(Sekcija: Samobor 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

U Gornjem i Donjem Izimju nalazi se kao stalna posada 140 Nijemaca iz I A. Jägerersatzregimenta,² naoružani sa 2 teška bacača, ostalo pješadijsko naoružanje. Neprijatelj je utvrđen poljskim rovovima, a kod Donjeg Izimja ima izgrađena 3 jača nadzemna bunkera koji su opleteni od šiblja i ojačani zemljom. Dva ova bunkera nalaze se sjeverno od sela prema Gor. Izimju, a jedan južno od sela prema Čegljima. Sva tri bunkera su otkrivena. U G. Izimju neprijatelj drži na predstraži jedan vod (jačina oko 50 vojnika). U G. Izimju u blizini ceste nalaze se 4 zidane kuće koje će neprijatelj vjerovatno u odbrani koristiti. Vezu sa predstražom u G. Izimju neprijatelj održava ugovorenim znacima (raketlama).

U selu Stančaki nalazi se posada od 80 Nijemaca iz istog bataljona. Ova posada čuva mostove na rijeci Brebrovac i Kupčini. Naoružani su samo pješadijskim naoružanjem. Pored svakog mosta sa zapadne strane nalazi se po jedan bunker. Posada je smještena u jednokatnici

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-orijskog instituta, reg. br. 6/1, k. 1223.

² Riječ je o dijelovima bataljona »A« njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka.

(zidana), koja se nalazi uz samu cestu. Vezu ga posadom u Draganiću održavaju patrolama. U

U susjednim garnizonima nalaze se slijedeće neprijateljske posade: U Jaski se nalazi oko 500 Nijemaca i ustaša naoružanih sa 4 topa 4 tenka (mala) i nekoliko bornih kola. U Draganiću nalazi se 200 Nijemaca i žandara naoružanih sa 1 topom (poljski) i nekoliko bornih kola. Na željezničkoj pruzi nalaze se na osiguranju I dijelovi XX stražarske bojne, koji su razbacani na pojedinim stanicama.

Naše snage: Brigada »Franje Ogulinca-Selje«, Karlovačka brigada i Zumberački p. odred.

Zadatak: Napasti neprijateljske posade u Izimju i Stančakima i likvidirati iste.³ Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO

Brigada »Franje Ogulinca - Selje« sa dva bataljona izvršiti će napad na neprijateljsku posadu u Gor. i Donj. Izimju. Napad vršiti sa jednim bataljonom na Gor. Izimje iz sjevernog i sjeverozapadnog pravca, a sa drugim bataljonom vršiti napad na Donje Izimje iz jugozapadnog pravca. Pošto neprijatelj u Donj. Izimju ima 2 teška bacača za koje je već uzeo reperne tačke, bataljoni moraju pri izvršenju napada što prije prodrijeti u sama sela ne zadržavajući se na polaznim položajima kako bi se izbjegle žrtve od bacačke vatre. Težište odbrane neprijatelj je postavio u D. Izimje, pa je zato potrebno da bataljon, koji bude vršio napad na ovo selo, bude što energičniji, te da iznenadnim i brzim prodorom razbije komandu i neprijateljski plan. Bataljoni moraju iskoristiti prvi prodor i poslije toga ne dozvoliti da se neprijatelj sredi, a pogotovo ne dozvoliti da organizuje zidane kuće za odbranu. Sa jednim bataljonom postaviti osiguranje prema Jaski i to na potoku Volavica na sektoru Volavje—Novaki. Na samom mostu na potoku Malunje i Volavica minirati cestu Jaska—Draganići, jer bi neprijatelj mogao pokušati tenkovima i bornim kolima poslati pomoć napadnutoj posadi. Ovaj bataljon

⁵ O rezultatima napada vidi dok. br. 84.

održavat će patrolama vezu sa bataljonima odreda koji se nalaze u Petrovini. Ovu vezu održati cestom. Jedan bataljon držati u rezervi zapadno od Izimja. Stab brigade zapadno od D. Izimja u blizini sela.

Karlovačka

Sa jednim bataljonom vršit će napad na neprijateljsku posadu u Stančakima⁴ i to iz sjevero i sjeverozapadnog pravca (od Hudovci Brega i Čeglja). Za vlastito osiguranje od prodora tenkova iz pravca Jaska, kao i za osiguranje jedinica Seljine brigade od bornih kola, iz pravca Draganića, ovaj će bataljon minirati cestu na mostu u Čeglju. Pri napadu na Stančake bataljon snabdjeti sa benzinskim flašama radi paljenja zgrade u kojoj je neprijatelj nastanjen. Nastojati da se postigne iznenađenje kako bi se izbjegle suvišne žrtve i polučio uspjeh.

Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema Ozlju i to na sektoru Podbrežja, kontrolišući patrolama most. Jednu patrolu ovog bataljona uputiti na raskrslu putu kod Trešćerovca, koji će kontrolisati cestu prema Mahičnom i Draganićima. Sa jednim bataljonom vršiti fingirani napad na Draganiće iz pravca Carski Breg — Vrh. Jednom četom ovog bataljona iz pravca crkve Sv. Jurja, koja će ujedno kontrolisati taj teren. Jedan bataljon bit će kao divizijska rezerva kod štaba divizije. Članovi štaba brigade poći će sa po jednim bataljonom, a izvještaje slati članu štaba koji bude sa rezervnim bataljonom. Bataljon koji bude vršio pritisak na Draganiće postaviti će na cesti Draganići — Krašić nagazne mine i to kod sela Gudci. Protukolski top poslat sa rezervnim bataljonom. Jedan teški bacač dodijeliti bataljonu koji bude napadao Stančake, a jedan teški bacač dodijeliti brigadi »Franje Ogulinca-Selje«.

berački
odred:

Sa dva bataljona postaviti će osiguranje prema Jaski i to u Petrovini, s tim što će jačim patrolama neprekidno kontrolisati cestu prema Sv. Jani i Novakima i održavati vezu bataljonom Seljine brigade u Novakima. Bataljone imati na položaju kod crkve i groblja Sv. Telo. U samu

⁴ Vidi dok. br. 5/3, k. 1229, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

- zoru rokirati jedan od ovih bataljona u Raslovo (selo). Jedan bataljon ostaviti u Visoševićim, koji će kontrolisati pravac Dragonoš — s^J I Dol kao i pravac Visoševići — Paljugi. Jedan bataljon ostaviti u Vivodini. Štab odreda sa bataljonima u Petrovini.
- Veza:** Štab Seljine brigade povezati će se sa štabom, divizije telefonom, a ostale jedinice održavati vezu i slati izvještaje kuririma. Bataljon KJH lovačke brigade, koji bude napadao Stančake slat će nam direktno izvještaj. Sve jedinice, kao znak da su zauzele pojedino uporište, ispalit će po dvije crvene i jednu zelenu raketu. Bataljon Seljine brigade, koji bude na osiguranju kod Novaka, u znak nailaska neprijatelja, ispalit će jednu crvenu i jednu bijelu raketu u pravcu neprijatelja.
- Sanitet:** Divizijsko previjalište nalazit će se u Kupšini kamo upućivati sve ranjenike. Evakuacija ranjenika vršiti će se u bolnicu. Štabovi brigada odredit će mjesta svojih previjališta.
- Ishrana:** Sve jedinice danas do 16 sati spremić večeru, a u sadašnjim bazama ostaviti kuhinje i spremić doručak, tako da kada se jedinice vrate sa zadatka, mogu jesti.
- Znaci raspoznavanja:** Za noć između 14. i 15. o. mj. biti će Borba — Bacač, a ugovoreni znaci Luka—Janko, a danju dizanje partizanke na pušci jedanput u zrak, a odgovor dizanje partizanke dvaput u zrak.
- Početak napada:** Napad će se izvršiti danas 14. o. mj. u 22 sata do kog vremena moraju sve jedinice biti na svojim položajima.
- Mjesto štaba divizije:** Štab divizije će se nalaziti istočno od Kupčine u Hudovci Bregu. Sve izvještaje nam slati tamo.
- Napomena:** Pošto ćemo biti ograničeni na borbu samo noću, potrebno je da jedinice sa izvršenjem zadatka počnu odmah energično, kako bi se zadatak mogao izvršiti prije dana. U svakom slučaju jedinice će se povući u svoje polazne baze u 3 sata ujutro (tri sata). Naročito se skreće pažnja na pravilno iskorišćavanje vatre teških bacača što naročito važi za Seljinu brigadu. Voditi računa,

da se bespotrebno ne troši municija, a naročito »Mauser«. Da bi se zadatak mogao početi izvršavati u vrijeme određeno, potrebno je da jedinice iz svojih sadašnjih baza krenu već u 18,30 sati najkasnije. Seljina brigada uputit će bataljon koji bude na osiguranju u Jaski cestom Petrovina — Volavje, a ostala tri bataljona vršit koncentraciju u Kupčini i odatle krenuti na zadatak. Bataljon Karlovačke brigade koji bude napadao Stančake, kao i rezervni bataljon, kretat će se također preko Kupčine.

Operativne izvještaje dostaviti nam u roku od 48 sati poslije borbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

•flitkomesar:
f^ s o.

Komandant, p. pukovnik:
M.⁵ Dasović

(M. P.)

BR. 72

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 14. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA, O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU I O ZVJERSTVIMA NIJEMACA U TOKU OFANZIVE¹

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
XI KORPUSA NOV I PO
I — JUGOSLAVIJE —
Br. 288, dne 14. V 1944

ŠTABU XI KORPUSA NOV I POJ

25. aprila uveče neprijatelj je započeo sa ofenzivom na naš teritorij. Za ovu ofenzivu pripremio je dosta jake snage Httstu, sistematski pojačao garnizone i iskrcao neke snage u hjačini oko dva puka u Puli, Rovinju i Poreču. Istog dana jedi-

I ' Martin

• Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
•iiskog instituta, reg. br. 25—1/3, k. 1321.

u*

nice naše I brigade izvele su uspješnu akciju na glavnoj Trst — Rijeka u kojoj je bilo potučeno i ranjeno oko 80 nje. • mačkih vojnika. Zaplijenjeno je oružje i spremne i zapaljeni nekoliko kamiona.² Mi smo imali tri mrtva i 6 ranjenih.^{^H} aprila jednom kolonom oko 1000 vojnika neprijatelj je prodro u Boljunsko Polje od Pazina i Boruta, jednom kolonom u pravcu Šušnjevice koja mu je služila kao pomoćni pravac. Istoga dana započeo je popravljati mostove i porušene ceste i nadirao prema Učki i Brestu. Jednom kolonom oko 30 kamiona sa **vojskom** zaposjeo je sela Brgudac, Klenovščak, Račju Vas i Vodice. Istovremeno je blokirao komunikacije i sela na sjevernom dijelu od Velikog Brguda do Veprinca i Opatije, zaposjedajući sve kote iznad i oko sela. Sa strane od Opatije jednom **kolonom** prodirao je prema Učki. Jednom jačom kolonom od Trsta započeo je čišćenje od Buzeta prema Motovunu i prema **južnom** dijelu Istre.

Odmah u početku mogle su se vidjeti namjere **neprijatelja**, da nabaci naše snage na prostor oko Učke, te da ih **može** blokirati i uništiti ili raspršiti.

27. aprila već je bila izvršena potpuna blokada sektora oko Učke i to cestama: Vela Učka, Vranja, Brest, Brgudac Lanišće, Raspor, Vodice, Mune, Zejane, Veli Brgud, **Skrapna**,¹ Rukavac, Vedež, Veprinac i cestom preko Učke. Istog dana jedna slabija kolona prodrila je od Lanišća i Brgudca u **pravcu** Škrapnog preko šume na Lisinu (kota 1185) i istu zaposjeo. Jednim dijelom snaga zaposjeo je Planik iznad Brgudca. Na Učki II bataljon I odreda dao je otpor i vodio borbu nekoliko sati. Ubijeno je nekoliko Nijemaca, poslije čega se ovaj bataljon raspršio. ...

Neprijatelj je produžio sa čišćenjem terena iznad Veprinca. Sve jedinice, osim ovog bataljona, bile su izvučene izvan ovoga obruča. Brigada (tri bataljona) i I udarni **bataljon** I odreda prebačeni su sjeverno od željezničke pruge Trst — Rijeka na sektor Klana — Kastav — Ilirska Bistrica, sa zadatkom vršenja akcija na ovome terenu. U neprijateljskom obruču nalazio se i naš štab. Tokom noći 27/28. naš štab se izvukao i prebacio na teren kod brigade. Iste noći neprijatelj je pojačao blokadu Trst — Rijeka i dovukao neke snage iz Trsta, oko pola divizije, sastavljene iz raznih rodova **vojske**.

Od početka ofenzive prekinuta je bila veza sa štabovima odreda, koja se nije mogla uspostaviti tokom ofenzive. Vojno-pozadinske stanice gotovo sve prestale su funkcionisati, a većina od njih bile su raspršene.

¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 38—3/3, k. 1321 u Arhivu Vojno-istorijskog instituta.

28. aprila, u vezi sa pojačanjem neprijateljskih snaga na Kotoru **Matulje** — Mučići — Ilirska Bistrica, jednim bataljonom brigade zaposjeli smo Gumanec, dok su ostala tri bataljona na sektoru prema pruži Trst — Rijeka. Srušeno je preko i **set cestovnih** mostova, kao i jedan vlak kod Ilirske Bistrice. **Eršen** je fingirani napad na Rupu tokom noći.

29. aprila I bataljon I odreda u blizini Šušnjevice potukao je oko 20 njemačkih vojnika.

Neprijatelj je i dalje čistio teren sjevernog dijela Istre. Pronašao je i mjesto gdje je bio naš štab te pronasao neke zemunice sa nešto hrane i odjevne opreme, dok su ostale stvari bile dobro sakrivene. Na ovo mjesto neprijatelj je dolazio uzastopce tri-četiri puta i pretraživao teren. Istog ovog dana jedna kolona **Nijemaca** upala je u Lipu blizu Rupe i zapalila selo, a prethodno su poklali sav narod koji su našli pa i djecu u kolijevci, kao i starce. Iz ostalih sela na ovome sektoru narod je počeo bježati u šumu i sakrivati se.

Neprijatelj je pripremao sistematsko opkoljavanje terena oko Klane. Studene i Kastavštine, dok je manjim snagama prodirao od komunikacija prema Klani. Kod Lisca, koji su Nijemci zapalili 1. maja, jedan bataljon vodio je kraću borbu, poslije čega se povukao. Sve jedinice brigade izvučene su na prostor iznad Studene — Gumanec i Podgorje. Izvršena je reorganizacija u samoj brigadi kao i u štabovima pojedinih bataljona, jer je to situacija u brigadi nalagala. Isto tako I udarni bataljon I odreda dali smo u sastav brigade, kao IV bataljon. Vršene su pripreme za akciju sa brigadom na (Slovenačkom) dijelu teritorija, tako da se održi ofenzivni duh kod boraca i da se izbjegnu udarci neprijatelja na naše jedinice, te da se ometu planovi neprijatelja. Situacija je bila prilično teška, jer na ovome sektoru nismo imali ni malo rezervi hrane, osim što je rekvirirano nešto stoke posljednji dan, a već su gotovo sva sela bila blokirana na našem teritoriju. S druge strane prijetila je opasnost od demoralizacije boraca u brigadi i ako se to na prvi pogled nije osjećalo.

5. ovog mjeseca ujutro rano između Ilirske Bistrice i St Peter (na Krasu) na pruži sa tri bataljona brigade izvršena je uspješna akcija na vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona.

Napadom na vlak potučeno je oko 120 njemačkih vojnika što 1 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bilo je svega 2 ranjena. Teški bacači i jedan bataljon, u momentu eksplozije mine, vršili su fingirani napad na garnizon u Ilirskoj Bistrici. Iako je neprijatelj imao jake snage u ovom garnizonu, a akcija je vršena u neposrednoj blizini, neprijatelj je bio zbunjen i nije mogao dati odmah pomoć napadnutom vlaku. U ovoj akciji bio

jo i naš štab. II udarni bataljon brigade bio je na Guma^B koji je imao zadatak da osigura bok i pozadinu. Istog dj^H uporedo, kako je vršena naša akcija, i Nijemci su napadali fl nekoliko pravaca na Gumanec. Došlo je samo do sukoba pfl trola iz ovog bataljona sa Nijemcima. Jače borbe niie bilo* jfl niti je bilo gubitaka, ali i pored svega toga jedna četa ovog_a bataljona se raspršila. . . .

6. i 7. maja jedinice brigade bile su u Slovenačkim Selim*! i vršene su vojničke i političke pripreme za nove akcije, kao i prikupljanje jedinica II bataljona. Povezali smo se sa štabom Slovenačke brigade iz XXX divizije. Naša brigada dobila je zadatak da krene sa tri bataljona u pravcu Idrije u cilju vršenja akcija, da se izmakne ispred udaraca neprijatelja i da se spriječi eventualna demoralizacija boraca, te da se i očvrsne na ovome putu. Tokom noći 7. i 8. maja brigada je krenula na zadatke, s tim da pređe prugu St Peter (na Krasu) — Postojna i da je na prolazu temeljito razruši; u zajednici sa Slovenačkom brigadom i dalje da vrši akcije na komunikacijama St Peter (na Krasu) — Trst, a kasnije će se vratiti na naš teren. II udarni bataljon brigade zadržali smo neposredno pod našom komandom i prikupljali ga. . . . Ovaj bataljon će djelovati na terenu Kastavštine i Klane — Muna i Zejana. Sa brigadom je otišao načelnik našega štaba."

7. ov. mjeseca neprijatelj je vršio čišćenje terena oko komunikacija Trst — Rijeka na slovenačkom dijelu u Brkinimai i već uveče koncentrisao u Ilirskoj Bistrici preko deset hiljada vojnika za napad na naše jedinice, koje su izvele akciju kod Bistrice. Opet se poslužio obuhvatnim napadom, tako da je jedna kolona išla od Bistrice prema Mašunu da nas odreže od šume, a ostalim snagama, jakom artiljerijskom pripremom 8. ov. mj. rano ujutro vršio je napad na Koritnicu, Juršiče i mjesta gdje je brigada bila poslije akcije na slovenačkom terenu, no međutim brigada je već izmakla, izuzev jednog voda koji je trebao doći u sastav brigade naknadno, a koji je raspršen kod Koritnice.

II i III bataljon I odreda »Učka« raspršeni su, dok je I još u cijelosti. U II odredu također su neke jedinice raspršene. Sada se vrši prikupljanje boraca.

Od početka ofenzive poduzeli smo mjere da se bolnica i ambulanta premjeste i da se nepokretni ranjenici stave u zemunice, dok su pokretni ranjenici sakrivani po špiljama i prebacivani sa jednog terena na drugi. Svi ranjenici su spaseni. Propalo je samo nešto sanitetskog materijala kod jedne ambulante koju su Nijemci pronašli.

' Gojko Trbović

Situacija na terenu je teška poslije ofenzive. Nijemci su toalili dosta sela i pohapsili mnogo naroda, a još se nesmetano **ELTU** dok se naše jedinice ne srede i prikupe. Kod naroda je vlada*³ velika panika, što se dijelom prenosi i na borce koji **ovdje** na terenu. Svirepo klanje u selu Lipi,⁴ gdje je poklano 267 ljudi, žena i djece, koje su Nijemci zapalili zajedno sa kućama, a omladinu koju su uhvatili u tome selu zatvorili su u školu! polili benzinom i zapalili, paljenje sela M. Učke, V. Učke, Bresta, sela iznad Opatije i još drugih sela,⁵ odvođenje cijelog naroda iz pojedinih sela, djelomično klanje ženske omladine, još je više pojačalo strah kod naroda. Mjestimice narod bieži k neprijatelju. U Klani većina se stavlja pod zaštitom Nijemaca i stupa u njihovu službu. Iz sela, sjeverno od pruge, narod je pobjegao u mjesta gdje su neprijateljski garnizoni, bojeći se dodira sa partizanima, jer neprijatelj širi propagandu da će svakoga koji ima vezu sa partizanima zaklati, a kuće spaliti. Majke pozivaju svoje sinove iz vojske da se vrate kućama. Priličan broj boraca otišao je kućama i presvukao se u civil iz jedinica Odreda. Ovo su još ostatci od prošle ofenzive gdje narod kao i razni kolebljivci iz naših jedinica smatraju, da se može pred ovakvom ofenzivom zaštititi i spasti samo načinom ako se skine u civil i da bude miran kod kuće. Pored ovoga težnja je borca gotovo svakog da vidi kako mu je stanje kod kuće, pa i oni koji su bili dobri teže da odu kućama, kao što je bio slučaj sa jednom četom II bataljona brigade, gdje su borci, pa i desetari i pojedini vodnici i delegati, napustili jedinice govoreći da će se oni boriti kod svojih kuća.

U ovoj ofenzivi ukazala nam se prilika da vidimo sve slabosti naših jedinica, a naročito komandnog kadra, te se nadamo da ćemo poslije ofenzive moći izdizati smjelije komandni kadar, dok će pojedini kolebljivci otpasti.

Uglavnom, jedinice brigade I, III i IV bataljon, ostale su prilično čvrste. Tokom ofenzive nije se moglo osjetiti kolebanje u ovim bataljonima, a borci su imali puno povjerenje u svoje rukovodstvo, pa ni jedan nije postavljao pitanje zašto se napušta **teren**, a niti je bilo dezerterstva do sada. Ukupno brojno stanje brigade od 6. ov.mj. bilo je preko 900 boraca. Kod II pulskog odreda brojno stanje od 1. maja iznosi 417 boraca, uko-

⁴ Operativni štab za Istru poslao je 3. maja Štabu Jedanaestog korpusa sljedeću depešu: »Kod Klane u selu Lipi Nijemci su 30. o.mj. poklali sav narod i zapalili selo, oko 80 kuća. Klali su i malu djecu. Iz mnogih sela Istre pohapsili su cijeli narod«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/2, k. 572.)

⁵ Osim pomenutih, Nijemci su zapalili i sela: Vranja, Brgudac, ić, Račju Vas, Trstenik, Vodice i dr. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25'3, k. 1321).

liko se kasnije nije smanjilo. Od ovoga odreda trebale su doći pred ofenzivu tri čete u sastav brigade, no ofenziva je **sprije**čila. U I odredu je prilično opalo brojno stanje zbog toga što smo mu uzeli Udarni bataljon i što je bilo dosta koji s nj pokolebali i otišli kućama.

Veza je uspostavljena sa štabovima odreda. Radi se nj prikupljanju i sređivanju jedinica i izvođenju akcija. Stanje kakvo je sada na terenu i u našim jedinicama, tj. u odredim» ! može se jedino popraviti akcijama uz dobar politički rad, **što** se nadamo da ćemo svakako uspjeti mnogo brže nego poslije prve velike ofenzive na Istru.

Neprijatelj je pojačao postojeće garnizone i uspostavio mnogo novih garnizona. U Klani je također njemački garnizon kao i na Učki, koji nama za sada najviše smetaju. Uspostavom novih garnizona i pojačanjem garnizona uopće na našem terenu, neprijatelj je uspio da ovlada gotovo cijelim terenom.

U ovoj ofenzivi, na našem terenu, prema dosad prikupljenim podacima, učestvovalo je, pored snaga koje su bile **ovdje**, i još oko dvije i pol divizije, koje su sakupljane od svuda i **od** raznih jedinica. Znamo samo da su učestvovali dijelovi 113. njemačke divizije, dok za ostale nemamo podataka. **Glavne** snage neprijateljske, koje su učestvovale u ofenzivi, **krenule** su u pravcu Trsta. Neke divizije, koje su stigle tokom **ofenzive** u Rijeku, dijelom su otišle u pravcu Trsta. Kako smo bili **obaviješteni** da su ove divizije došle iz Grčke, to još nismo **provjerili**.

Ofenziva uglavnom na naš teren je završena za sada, s **tim** što je neprijatelj aktivan i upada još svuda.

Kako prije, tako i za vrijeme ofenzive nismo se **nigdje** rukovodili odbranom teritorija, već smo sa jedinicama **udarili** tamo gdje smo smatrali da ćemo imati najviše uspjeha za **datu** situaciju.

Tokom ove ofenzive na terenu je palo dosta drugova iz raznih naših organizacija. Mnoge organizacije također su **privremeno** razbijene. Pojedinci iz NOO-a su se pokolebali, a **priličan** broj nasjeda neprijateljskoj propagandi. Reakcija **širi** propagandu, kako usmenu preko neprijateljskih agenata, **tako** i preko letaka o uništenju naših jedinica, a naročito se **obara** na narodnooslobodilački odbor. Nijemci i ustaše prijete **narodu**, ako ih budu napadale naše jedinice, da će sve poklati i **popaliti**. Politički rad na terenu je vrlo težak, dok ne bude poduprt **dobrim** našim akcijama.

Tokom ove ofenzive pokazalo se do sada na našem **terenu**, do su odredi vezani za teren, a teren ispresijecan sav **velikim** brojem komunikacija i time veza otežana; za vrijeme i **manje** ofenzive veza je na ovakvom terenu gotovo nemoguća sa **ta-**

rasutim jedinicama i svakako jedinice koje ostaju na terenu moraju biti raspršene za vrijeme ofenzive i izlo-
KjvL uticaju još nesvjesnih masa naroda, a preko ovoga i ne-
riateljskoj propagandi i ne može se ostvariti pravilno ruko-
Edenje naročito za vrijeme ofenzive. Jedinice kao i brigade,
koie djeluju kao cjelina, ma kakve jačine bile, povezane su u
[svako doba, ako su i koliko učvršćene, može se izvući iz teže
Ejpdgi. Naše operacije, u unutrašnjosti našeg teritorija, sa ja-
Ejn našim snagama teško su izvodljive, ako na sjevernom
Egern dijelu nemamo jake snage, pošto neprijatelj na ovom
iterenu može vrlo brzo doći sa jakim snagama i izvršiti blokadu
pojednog sektora, jer mu to omogućuju komunikacije, a bez
osigurane pozadine, svaka naša jedinica bi pretrpjela gubitke.
^ U vezi sa ovim mi smo još i prije ofenzive bili na stano-
vištu da formiramo još jednu brigadu," tako da bi jedna od
ovih bila uvijek na sjevernom dijelu, tj. sjeverno od želj. pruge
i glavne ceste, dok bi druga mogla da sa sigurnošću operiše u
unutrašnjosti. II brigadu formirati na račun odreda, koje treba
svakako brojčano smanjiti i držati toliko snaga u odredima sa
kojima se najnužnije može pokriti teren.

Obzirom na napred iznijete činjenice još nisu uslovi za
formiranje II brigade, ali u tome smjeru pored ostalog odvijat
će se i naš rad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Jože Skočilić

Komandant, potpukovnik.
Savo Vukelić

' Ona je formirana 11. juna 1944 (vidi tom V, knj. 28 naredbu
itivnog štaba za Istru od 14. juna 1944. i izvještaj Štaba Jedana-
estog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 24. juna 1944).

BR. 73

NAREDBA ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 15. MAJA 1944. KOJOM SE POHVALJUJU BORCI I RUKOVODIOCI DARUVARSKOG NOP ODREDA ZA PRIMJERNU AKTIVNOST I POSTIGNUTE USPJEHE U TOKU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

POHVALNA NAREDBA BROJ 7

Štaba VI korpusa Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije
od 15. maja 1944.

Odajemo priznanje i pohvaljujemo borce i rukovodioce³ Daruvarskog NOP odreda, koji su se za vrijeme ofenzive na Slavoniju- od 26. IV do 10. V 1944. pokazali najaktivniji, koji su kroz to vrijeme napadali neprijatelja u pozadini fronta, koji su smjelim i vještim napadom na neprijateljsku motorizovanu kolonu na cesti Daruvar — Pakrac ubili narednika šofera, bojnika Markovića, načelnika štaba IV gorskog zdruga, a žive zarobili oficira za vezu satnika Vlaju Silvija i komandanta 4 pukovnije IV gorskog zdruga, potpukovnika Kristofića.

Ističemo ovaj pothvat Daruvarskog NOP odreda kao primjer svim jedinicama VI korpusa NOV Jugoslavije, kako treba da se u djelo sprovode načela Titove taktike.

Kao nagradu za ovaj podvig, dodjeljuje se Daruvarskom NOP odredu jedan teški mitraljez sa tri hiljade metaka.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. politkomesara:
Mirko Bulović v. r.

Komandant, ppukovniks
Mato Jerković v. r. i

Za tačnost prepisa jamči:

(M. P.)

Načelnik štaba, poručnik:
M.³ Puškarić

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/11, k. 893 A.

² Vidi dok. br. 103 i 114.

» Mile

POHVALNA NAREDBA broj 7

OPŠTI NAČELNIŠTVO
100 20 21
OPŠTI NAČELNIŠTVO - SPOVEDAVANJE PATA
Op. Por. 111/10

Štaba VI. Korpusa Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije od 15. maja 1944.

Ovajemo priznanje i pohvaljujemo borce i rukovodioce Daruvarskog NOP Odreda, koji su se za vrijeme ofenzive na Slavoniju od 26. IV. do 10. V. 1944. pokazali najaktivniji, koji su kroz to vrijeme napadali neprijateljske u pozadini fronte, koji su smjelim i vještim napadom na neprijateljsku motorizovanu kolonu na cesti Daruvar--Okrag, ubili narednika Šofera, bojnika Markovića, načelnika Štaba IV. Gorskog Zdruga, a živu zarobili oficira za vezu satnika Vlastu Silvijs i komandanta 4 pukovnije IV. Gorskog Zdruga, potpukovnika Kristofića.

Ističemo ovaj pohvat Daruvarskog NOP Odreda kao primjer svim jedinicama VI. Korpusa NOV Jugoslavije, kako treba da se u djelo sprevede načela Titove Taktike.

Kao nagradu za ovaj podvig, dodjeljuje se Daruvarskom NOP Odredu jedan teški mitraljez sa tri hiljade metaka.

Ovu naredbu pročitati pred strajem.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

v.d. politkomesara:
Mirko Bulović v.r.

Komandant, pukovnik:
Mato Jerković v.r.

Za tačnost prepisa jamči:

Načelnik Štaba, poručnik:

Mato Jerković

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 15. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA NA LINIJI TRNOVAC — KOZJAN — LJUBOVO¹

4TAB IH BRIGADE
INI DIVIZIJE NOVJ
15 V 1944. god.

Predmet: Op. izvještaj od
ov. mj. do 14. ov. mj.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj o borbama 9, 10, 11, 12. i 13. ov. mj.

Brigada je vodila borbu na sektoru Trnovac — Kozjan — Ljubovo, sekcija Gospić 1 : 100.000.

Borbu je vodila cijela brigada u zajednici sa ostalim snagama ove divizije¹ i jednom brigadom³ VIII divizije. —

Neprijatelj, sa kojim smo vodili borbu, bio je sastavljen od ustaša — Nijemaca i domobrana.⁴ Jačina neprijatelja na našem sektoru: moglo je biti do 500 vojnika.

Naše namjere su bile da se pre borbe napadne neprijatelj, sa kojim je navodno vodila borbu I brigada, i po istjerivanju neprijatelja da smijenimo jedinice I brigade na njihovim položajima.

Namjere neprijatelja su bile ofanzivne i prema tome naš plan nije došao do izražaja zbog nadmoćnijeg neprijatelja.

Zapovijest pismena nije izdavata, već u vezi razvitka borbe davata su naredenja za rad koja su se prilagođavala situaciji.

Tok borbe kod I i II bataljona bio je slijedeći: Ova dva bataljona krenula su iz Krbavice u pravcu Zivulje sa zadatkom da napadnu neprijatelja sa tog pravca. Dolaskom bataljona na položaj i u prvom sukobu sa neprijateljem bili su odbačeni, pošto je neprijatelj bio spreman za pokret.

Naglim prodorom neprijatelja bataljoni su bili razdvojeni i pocijepani, tako da nije ni došlo do odlučnije borbe. I bataljon se povlačio preko kote Cicer sa borbom, dok nije neprijatelj

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnogotoforijskog instituta, reg. br. 21—4, k. 1237 A.

² Vidi dok. br. 47, 54 i 56.

³ Odnosi se na Prvu brigadu (vidi dok. br. 102).

⁴ Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 31.

skrenuo za Krbavicu i tako je bataljon ostao odbačen na **desn** stranu. II bataljon, koji je vodio borbu između Trnovca i Krbavice, bio je također odbačen i prodiranjem neprijatelja **pre** I bataljona za Krbavicu, ovaj se bataljon prebacio između Bunića i Krbavice gdje su dobili naređenje od štaba divizije A krenu u sastav brigade. ^

Taj dan, tj. 10. ov. mj., III i IV bataljon, koji su **držalj** položaj na Kozjanu i Kuzmanovači, imali su manju borbu pošto je neprijatelj bio odbijen i bacio se prema Trnovcu. Istu **noć** između 10. i 11. neprijatelj je zaposio Sijanovu kosu i kote iznad Krbavice. Naše snage povukle su se na Ljubovo gdje ostale do idućeg dana.

11. ov. mj. jedan bataljon je ostao i dalje u Kuzmanov jedan u Podovima prema Širokoj Kuli, dva bataljona **pre**; Buniću, jedan na položaju, jedan u rezervi. Istoga dana **nije** došlo do borbe, već kod III bataljona u Kuzmanovači sa manjim snagama neprijatelja, koji se povukao posle jednog sata na "po- lazne položaje. ¥

12. ov. mj. neprijatelj je krenuo od Bunića u pravcu Ljubova i borba je počela u 10 sati. Neprijatelj je bio sačekat i nanijeto mu je dosta gubitaka u ljudstvu i nije uspio da nas zbaci sa položaja. Neprijatelj je dobio pojačanje u ljudstvu i tenkovima i borba je počela žešća, tu smo ubacili bataljon iz rezerve i tako je neprijatelj bio ponovo odbijen. Pošto nije **bilo** snaga prema Kozjanu, neprijatelj je došao sa te strane i **tako** nas tukao sa nadvišenih položaja bočnom vatrom i primorao nas da odstupimo u 18 i 30 sati. U 19 sati dobili smo izvještaj od II bataljona, koji se nalazio na pravcu Široka Kula, da neprijatelj dolazi u četiri kolone u pravcu nas. U vezi takve **situ-** acije mi smo prebacili III bataljon na južnu stranu **ceste** i povukli se prema putu Podlapača — Široka Kula. U 24 sata zanoćili smo na tom sektoru i dali kuhati hranu za vojsku. Neprijatelj je zanoćio na kotama koje smo napustili, a oni koji su kretali od Široke Kule ostali su na prvim kotama u podnožju brda prema Širokoj Kuli. Jačina neprijatelja, istoga koji je krenuo iz Široke Kule, ustanovili smo da je moglo biti oko 300 vojnika.

13. V dobili smo naređenje³ koje je zakasnilo, da krenemo prema Podlapači, međutim neprijatelj se već nalazio u **istom** mestu. Brigada je stala na Liscu, gdje smo bili do 18 sati, **kada** smo dobili naređenje da krenemo sa brigadom za Vrebac **gdje** nas čeka hrana i daljnje naređenje. Naređenje je bilo **pisano** u 12 i 30 sati.⁶

⁵ Vidi dok. br. 61.

⁶ Redakcija ne raspolaže tim naređenjem.

Brigada se spustila u Vrebac u 21 sat dok se jedan bataljon [spustio] dva sata [ranije]. Hrana se stavila kuhati i vojska Eićela do 2 sata 14. ov. mj., kada smo krenuli preko Ličkog

1 a u pravcu Počitelja, zajedno sa civilima koje je jedan bataljon pratio i osiguravao prijelaz.⁷

Postavljeni zadatci, koji su bili stavljeni pred ovu brigadu, **! isu se sproveli** u cijelosti kako je to bilo postavljeno. Razlog **ije nepoznavanje** tačno situacije prema kojoj bi donio odluku i Smjenu situacije na drugim susjednim sektorima.

Naši gubitci u ovoj borbi jesu slijedeći: Poginulih 2 boraca, **među** kojima v.d. komandira čete Krmpotić Josip. Ranjenih 5 boraca, među njima delegat Tagunjac Vlade. Umrlih 6 boraca. Nestalih 21 borac. (Neki će se vjerovatno nalaziti sa bataljonom II brigade koji je bio u Zivulji). Dvojica, naknadno **doznato**, da su se predali neprijatelju.

Utrošeno municije u ovoj borbi: Za »Bredu« 1.200 komada, za **p. mitr.** talijanski 1.400 komada, mauzer 500 komada, mina za **laki bacač** 30, mina za **teški bacač** 20 komada. Jedan p. mitraljez u boraca koji su otcijepljeni kod Trnovca i ostalo puške. **Jedan** teški bacač sahranjen⁸ pošto je posluga pomrla i nije ga **imao** tko da nosi.

Jedinice koje su vodile odbranbene borbe držale su se **dosta** dobro, dok ona dva bataljona koji su vodili borbu kod **Zivulje** bili su pocijepani i nisu dali neki organizovani otpor neprijatelju.

KRITIČKI OSVRT NA TOK BORBE:

Zbog pomanjkanja komandanata bataljona i ostalih starješina, nisu jedinice vođene u samoj borbi kao cjelina koja bi **dala** udar neprijatelju, već se događalo nesnalaženje i slaba **inicijativa**, nedržanje veze sa štabom brigade i susjednim jedinicama.

Borbenost kod jedinica nije bila na nekoj visini, ali je **ipak** bila dobra kod svake jedinice gdje je komandni kadar bio **odlučniji** i čvršći.

U samoj borbi kao i posle ova dva dana, bilo bi više **uspjeha** da se podijelilo po bataljonima i svaki za sebe djelovali na raznim sektorima, a s obzirom na sastav komandnog **kadra**, koji nije bio potpun i vrlo mlad, nije bio u stanju da **vodi** samostalno jedinicu. Drugo, što su borci dosta iscrpeni i

⁷ Povlačeći se pred neprijateljem, oko 12.000 žena, djece i staraca donilo se na Velebit (vidi dok. br. 105).

• Zakopan

umorni, te kao takvi dosta su nepokretni da se sa njima praj neki brži manevar i pokret.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
s. o.

Komandant, major-
B.¹¹ Mamula'

¹⁰P. S. Neprijateljski gubitci u ovim borbama: izbačenih iz stroja oko 20 neprijateljskih vojnika.

Ovaj operativni izvještaj i liste gubitaka dostavljene su 14. V tome štabu.

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 15. MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME NOU DIVIZIJE O BORBI PRILIKOM OBEZBJEĐENJA NAPADA NA NEPRIJATELJSKU POSADU U HERCEGOVCU¹

STAB BRODSKE BRIGADE
vi **KORPUŠA NO VOJSKE**
JUGOSLAVIJE

Trajne vrednosti

Broj: 134/44. g.

Dana: 15/V 1944. god.

Predmet: Operativni izvještaj
o borbama kod Hercegovca²

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE

P o l o ž a j

1. Opis položaja za dotičnu jedinicu.

Naša brigada držala je položaj u šumi Zdenački Gaj. Sam položaj kao i predteren bio je brisan. Borbe se vodile u šumi Zdenački Gaj (sekcija Bjelovar 1 : 100.000.).

» Bogdan

¹⁰ U originalu dopisano mastilom, latinicom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 42—1, k. 1124.

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 41. 64, 66, 83, 182 i 183.

f- 2 Naziv naše jedinice koja se borila

I u borbi je učestvovala cijela naša brigada; na lijevom kraju nalazila se II moslavačka 33. divizije, na desnom krilu smo imali nikoga.

3 Naziv, jačina, sastav neprijateljske jedinice

• **Neprijatelj** je bio iz sastava I gorskog zdruga iz uporišta »fjg, Kutina i Garešnica. Imena njihovih komandanata nisu nam poznata

4. Obostrana situacija

Namjere neprijatelja bile su da se probije pod svaku cijenu pomoć napadnutom garnizonu Hercegovac. Sadržajna definitivna odluka bila je da ni u kom slučaju neprijatelj ne smije da se probije napadnutom garnizonu.

5. Izdate zapovijesti

Prilažemo zapovijest za akciju na Hercegovac.'

I 6. Vrijeme kada je borba počela, datum, dan i čas

Borba je počela 11. V 1944. u 13 sati.

7. Tok borbe

Borba od početka koju je vodila ova brigada, razvijala se u korist neprijatelja i to zato, jer je sa svim svojim snagama napao naše jedinice na pojačanju sa leđa i unio zabunu u štabove bataljona pa i u štab brigade. Ovdje borbe po fazama uopće nije bilo. Ovdje se mora istaći da je neprijatelj svojim brzim nastupanjem prilično uspio da dovede jedinice u jedan vrlo mali prostor iz koga smo se povlačili u pravcu Klokočevca i Tomašice. Borba se završila u južnom dijelu šume Zdenački Gaj.

8. Ishod borbe

Zadatak koji je bio postavljen pred ovu brigadu nije izvršen zato, jer je neprijatelj na svim našim položajima imao inicijativu u svojim rukama i probio se u pomoć napadnutom garnizonu. U ovoj borbi gubitke neprijatelja ne možemo da iznesemo, ali naše je mišljenje da su gubici bili vrlo mali pa čak i nikakovi. Od neprijatelja nismo zarobili nikakovi ratni materijal.

9. Naši gubitci u ljudstvu i materijalu

U ovoj borbi ova brigada imala je 6 mrtvih, 6 ranjenih te 11 nestalih. U ratnom materijalu izgubili smo jedan puškomitraljez Z. B. »Brno«, 8 pušaka, 4 samara, 3 sedla, 9 konja, 3 km kablova. Oficira i podoficira nema mrtvih ni ranjenih.

10. Utrošak municije

U borbi je utrošeno 1000 metaka.

11. Imena lica i učesnika koji su se naročito istakli

Takvih nemamo.

Redakcija ne raspolaže tom zapoviješću.

12. Imena lica i jedinica koje su se slabo držale

Štab II bataljona uopće nije zadovoljio, isto tako i štab IV bataljona u samoj borbi nije zadovoljio, dok poslije, ^B vrijeme probijanja pokazao se dobar.

13. Kritika akcije odnosno operacije

Vojnička priprema za operaciju nije bila dobra i to zato jer se nije razradio dovoljno plan sa nižim rukovodiocima I Izdate odluke i zapovijesti bile su realne. Rukovođenje borbom bilo je dobro. Komandno osoblje, više i niže, nije se dovoljno snašlo, a griješilo se da su se jedinice gomilale i stoga proizašli su nepotrebni gubici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
D.⁴ Balenović

Komandant, porucniwl
Prilika M. Duro I

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 16. MAJA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OSLOBODENJU
PODRAVSKE SLATINE¹

STAB VI KORPUSA NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 143

Dana: 16. V 1944. u sati

Operativni izvještaj
o akciji na Podrav. Slatinu

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dana 5. IV 1944. jedinice VI korpusa, i to: jedinice XII divizije, XXVIII udarne divizije, deo jedinica Istočne grupe NOP odreda i jedinice Zapadne grupe NOP odreda, **jedinice** Artiljerijskog diviziona, jedinice I diverzantskog **bataljona** i

⁴ Đuro

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 29—3, k. 473 A.

fcjnnice Konjičkog eskadrona oslobodile su jako neprijateljsko
taško uporište, sresko mjesto Podravsku Slatinu² (sekcija Sla-
Si : 100.000.).

1 — Mjesto Podravska Slatina leži na sjevernim obron-
•ma'planine Papuk, 15 km od Drave, od mađarske granice,
r^ **Skica** uporišta Slatine dostavlja se u prilogu.

2. — Prilikom napada naših jedinica na pomenuto upo-
jjšte, raspored jedinica bio je slijedeći:

' a) Uporište je napadala Brodska brigada, pojačana Arti-
ljerijskim divizionom, Konjičkim eskadronom i jednim bata-
ijonom XXI udarne brigade.

b) Ostale jedinice XXVIII udarne divizije (XVIII³ udarna
brigada i 3 bataljona XXI udarne brigade), jedinice Daruvar-
skog i Bilogorskog NOP odreda držale su zasjedu⁴ prema upo-
rištima Virovitica i Daruvar.

Jedinice odreda imale su zadatak da neprijatelja razvijaju
za borbu odmah poslije njegovog izlaska iz uporišta, djejtvom
u njegov bok. U tom cilju iste su posjele položaje u neposred-
noj blizini samih uporišta.

Jedinice brigada posjele su položaje na liniji: Cabuna —
Gaćište (sekcija Slatina), sa predstražnim položajem na liniji:
Kapan — Suhopolje — Suhop. Borovo. Detaljan raspored tih
jedinica i njihov zadatak vidi se iz priložene zapovijesti.⁵

c) Jedinice XII divizije držale su zasjede prema neprija-
teljskim uporištima: D. Miholjac, Našice i Đurđenovac, na liniji:
s. Čađavica — Dravski kanal — Voćin Potok — selo Humljani
(sekcija D. Miholjac). Detaljan raspored tih jedinica vidi se iz
priložene zapovijesti. Posjedanje položaja bilo je grupno, sa
težištima oko Čađavice i D. Miholjca, te na prostoru Mikleuš —
Cačinci, prema Našicama i Đurđenovcu.

d) Artiljerijski divizion bio je podijeljen na kolonsku (pra-
teću) artiljeriju i glavninsku artiljeriju, sa zadatkom neposred-
nog potpomaganja pješadije u napadu. U glavninskoj artiljeriji
su ostala sva teže pokretna oruđa, kao: haubica 100 mm, poljski
75 mm, M. 15 i 2 brdska topa 75/28.

e) Jedinice Diverzantskog bataljona imale su zadatak da
poruše mostove u Podravini na sektoru: Virovitica — Feričanci
— [s.] Moslavina. Detaljan plan rušenja tih mostova vidi se iz
priložene zapovijesti izdane od strane ovog štaba.⁸

' Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 19, 41, 156, 157,
156 i 159.

' Vjerovatno omaška: treba XVII (udarna brigada), jer je Osam-
naesta NO brigada tada bila u sastavu Dvanaeste divizije (vidi dok.
br. 1 i 83).

⁴ i ⁵ Vidi tom 5, knj. 26, dok. br. 19 i 41.

' Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 128.

3. — Posadu u uporištu sačinjavalo je oku 4-JJ) i; -taša X* ustaške bojne, 80 domobrana i 60 žandara." Komandant posada! bio je ustaški satnik Tomo Masarini. XV ustaška bojna bila u cijeloj okolini Slatine poznata po svom divljaštvu i krvništvu.

4. — Poslije sloma Jugoslavije i poslije prvog napada NOV na mesto Podravsku Slatinu, u godini 1942./ neprijatelj je ustaški garnizon P. Slatinu pretvorio u jako ustaško uporište, a na šta ga je rukovodilo slijedeće:

— Podravska Slatina služila je od prvih dana kao ustaška baza iz koje su ustaše, tzv. Stirove bojne, vršile pljačku i paležicu selima južno od Slatine i vršile teror u Podravini između Virovitice i D. Miholjca.

— Slatina je kontrolisala svu Podravinu od Virovitice do Cačinaca i do Drave, te je sprečavala na tom sektoru naš vojnički i politički rad.

— Podravska Slatina bila je stalna, a u posljednje vrijeme i jedina veza između Našica i Virovitice.

— Podravska Slatina je sresko mjesto, koje je neprijatelj morao da brani već iz samog prestiža jer bi se napuštanjem Slatine proširilo naše djelovanje, kako vojničko i političko, tako i ekonomsko, sve do Drave.

Uporište je bilo solidno utvrđeno. Pored spoljnog obruča, koji je sačinjavao niz jakih zidanih bunkera, neprijatelj je i u samoj unutrašnjosti grada organizirao unutrašnji pojas, tj. unutrašnju odbranu samoga grada, na taj način da je pojedine masivne jednokatnice podesio za odbranu i saziđao jake bunke. Svi bunkereri bili su građeni od cigle ili betonirani i tako solidno da neke od njih ni zrno haubice 100 mm nije moglo ozbiljno povrijediti. Samo direktan pogodak kroz puškaricu mogao je neprijatelja da prisili da iz bunkera pobjegne. Većina bunkera imala je puškarnice na sve strane, a izdignuti su bili iznad zemlje za najviše 50 cm. Međusobno su bili spojeni telefonom i u neke od bunkera bilo je uvedeno električno svjetlo, a bunkereri su bili međusobno vezani saobraćajnicama, pu. čak i sapama. Neki od bunkera bili su ograđeni žicom, a ispred žice bile su postavljene mine, koje su se palile iz bunkera. Mine su bile konstruisane na slijedeći način: obična ručna bomba klipara (handgranata) stavljena je u sanduk sa kamenjem ili je u isti zabetonirana, a sanduk je postavljen ispred prepreke. No te mine nisu došle do izražaja, jer su a najviše slučajeva sabotirale, vjerovatno zbog vremenskih nepogoda, kojima su bile izložene.

⁷ Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 159.

⁸ Taj napad je izvela Dvanaesta NO brigada Treće operative zone 6. decembra 1942 (vidi tom V, knj. 10, dok. br. 47).

Kao ključ odbrane bio je bunker zv. »Staljingrad«, koji I_Dre d n i a č i o svojom jačinom i veličinom. U njemu su bile E T i e betoniran, građen na sprat, u vidu tornja. Toranj sam f c ' o i e za vrijeme artiljerijske pripreme porušen granatama iz haubice 100 mm ali je ostali dio bunkera, tj. prizemlje, ostao neoštećen i tek upotrebom ručnih bombi koje su sa krova ubacivane kroz puškarnicu, neprijatelj je bio primoran da isti bunker napusti

5. — Zapovijesti koje je izdao ovaj štab i štab XXVIII udarne divizije, u cilju likvidacije neprijateljskog uporišta p Slatina, dostavljaju se u prilogu.

6. — Napad je otpočeo 4. IV 1944. u 4.30 časova, a 5. IV „ 18 časova uporište je bilo u potpunosti u našim rukama.

7. — Nekoliko dana pre dana određenog za napad, pojedini članovi štaba XXVIII udarne divizije te komandant I artiljerijskog divizion¹, vršili su izviđanje samog uporišta kao i njegovog okolnog terena. To izviđanje vršeno je u cilju stvaranja pravilnog plana rada i dodjeljivanja zadataka i pravaca pojedinim napadnim kolonama i artiljeriji.

Na osnovu tog izviđanja i na osnovu skice koja je dobijena iz uporišta samog, stvoren je plan rada, izvršena podela snaga i izdana zapovijest za napad. Odlučeno je da se glavni pravac napada uperi na težište neprijateljske odbrane na »Staljingrad«. Ta odluka pokazala se je u toku borbe kao pravilna, jer je likvidacijom tog bunkera neprijatelj bio stvarno poljuljan. počeo pokazivati znakove demoralisanja i počeo se povlačiti.

Artiljerija je bila podijeljena na glavninsku i kolonsku (prateću) artiljeriju. Glavninskoj artiljeriji izviđanjem je određen položaj u vinogradima južno od Slatine, na udaljenju od 1200 metara od prvih bunkera. Zadatak glavninske artiljerije je bio da neposredno potpomaže glavnu napadnu kolonu, koja je imala težište napada na bunker »Staljingrad«.

U samo svitanje otvorena je jaka artiljerijska vatra od glavnine artiljerije na ključ neprijateljske odbrane, na bunker ^Staljingrad« i na susjedne bunkere. Poslije izvršene artiljerijske pripreme, izvršen je prvi juriš, koji nije uspio. Da juriš nije uspio jeste krivica u tome što artiljerijska vatra nije bila dovoljno precizna, što je koncentracija vatre artiljerije, protivtenkovskih oruđa i teških bacača te mitraljeza bila slaba, a uglavnom zbog toga što nije ostvarena tehnika sadejstva artiljerije i pješadije. Tek dugo vremena poslije izvršene artiljerijske pripreme, pješadijske jedinice su izvršile napad koji da-

* Gajo Ivanović

bome nije uspio, jer je neprijatelj imao dovoljno vremena da se poslije artiljerijske pripreme pribere, snađe i uredi i spremi za odbranu. Istoga dana oko 16 časova ponovo je izvršen napad, koji iz gore navedenih razloga isto tako nije uspio.

Istoga dana, već u 8 sati ujutro, na položaje XII divizije naišli su dijelovi 18. ustaške bojne iz Našica, 16. ustaške bojne iz Đurđenovca, jedne ustaške bojne iz Osijeka i jedne iz Valpova i okoline. Neprijatelj je nadirao iz više kolona i to:

Prva kolona, od oko 200 ustaša, išla je cestom D. Miholjac — Čađavica. Kolona je došla na blisko odstojanje našim položajima i neprijatelj je posle kratke borbe natjeran u bijeg ostavivši mrtve i ranjene na mjestu borbe.

Druga kolona nastupala je poljskim putem od sela Crnca preko sela Suhomlake do k. 101, gdje je naša zasjeda na istu otvorila vatru. Neprijatelj je iskoristio kanal, koji se nalazi na tom mjestu, poskakao u njega i istim se povlačio nazad ka selu.

Treća kolona je nastupala pravcem D. Predrievo — Ražnopolje, gdje se je razdvojila i jednim dijelom otišla u pravcu sela Bjelkovac, a drugim u pravcu Oskoruš Majura i Durin Lug Majura, do samog nasipa Voćin Potoka. Pod zaštitom jake artiljerijske vatre neprijatelju je uspjelo da zaposjedne desnu obalu Voćin Potoka, gdje je i zanoćio.

Jedinice Osječkog odreda, za vrijeme akcije na Podr. Slatinu, bile su na zasjedama prema Našicama u visini sela Zoljan, (sekcija Brod). Neprijatelj je nekoliko puta naišao jačim snagama na zasjedu tog bataljona, ali kako bataljon nije vodio uporne borbe, već se je povlačio i onda sa boka i leđa pripucavao na neprijatelja, to se je neprijatelj osjećao nesigurnim i uvijek se je vraćao u uporište. Na nagaznu minu, koju je bataljon postavio, naišla je neprijateljska patrola i od eksplozije je poginulo 17 gestapovaca. Pored toga u tim borbama ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika, dok smo mi imali 2 mrtva i 3 ranjena.¹⁰

Jedinice Daruvarskog NOP odreda, koje su za vrijeme napada bile na položaju ispred uporišta Daruvar, sa zadatkom da neprijatelja razvijaju za borbu čim izade iz uporišta i da ga tuku u bok i leđa, vodile su, 4. IV 1944, na cesti Daruvar — Đulavec, kod sela Veliki Miletinac (sekcija Bjelovar), borbu sa neprijateljem iz Daruvara. Neprijatelj je bio u jačini od dvije bojne i to 1 ustaška bojna IV gorskog zdruga i 1 domobranska bojna istog zdruga.¹¹ Neprijatelj nije imao namjeru da se pro-

¹⁰ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 73 i dok. br. 12/2, k. 882, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹¹ Riječ je o Četvrtoj gorskoj pukovniji (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja za april 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1, k. 58).

fc. u pomoć napadnutom neprijatelju u Slatini, već da iskoristi
EH grupisanje snaga u okolici Slatine, da upadne na

ESS oslobođeni teritorij, te da opljačka sela Koreničani i Ka-
Poslije kratke borbe neprijatelj se je vratio u svoje upo-
rište bez ikakvih rezultata.

P> jstovremeno sa napadom Brodske brigade na spoljni od-
CL^mbeni obruč Slatine, jedna četa XXI udarne brigade, kojoj
bilo pridodat jedan protivtenkovski top, vršila je napad na
fabriku ulja.¹¹ Posadu u toj uljari sačinjavalo je oko 40 ustaša
utvrđenih u dva solidno zidana bunkera. Utvrđenja uljare i
Slatine samo nisu imala među sobom nikakve veze, pa se je
Kog toga i napad na uljaru vršio odvojeno od napada na Sla-
tinu U toku 4. IV 1944. četa je napadala te bunkere, izvršila
nekoliko juriša, koji nisu uspjeli. Protivtenkovski top, zbog
velike brisanosti predterena, nije se mogao privući na blisko
odstojanje, pa zbog toga nije ni upotrijebljen.

Noću 4. na 5. IV 1944 u 1 sat poslije pola noći izvršen
j» treći napad na vanjski odbrambeni obruč Slatine, koji je
djelomično uspio. Pre ovog napada, glavnina artiljerije je mi-
jenjala svoj položaj i približila se bunkerima na 600—700 me-
tara. dok je kolonska artiljerija (prateći topovi) gađala iz ne-
posredne blizine sa svojih 100—150 metara. U tom trećem na-
padu uspjele su samo jedinice, koje su nadirale sa istoka, da
probiju obruč i da uđu u uporište. Ali uspjeh ove napadne ko-
lone nije se iskoristio, nije se proširio i na ostale jedinice. Mje-
sto da se je prodor odmah produžavao sve do centra grada,
napadna kolona je brzo stala i tako dozvolila neprijatelju da
je zaposjeo pojedine kuće, odakle je davao otpor.

5. IV 1944, u 10 sati prije podne, izvršena je artiljerijska
priprema i izveden je četvrti napad svih jedinica u napadu.
Veza između pješadije i artiljerije bila je ovoga puta solidna,
a isto tako i saradnja. Artiljerijska vatra bila je precizna i efi-
kasna. Poslije dva sata borbe, jedinice sa istočne strane uspjele
su da prodru do samog centra grada, gdje se je nalazio po
solidnosti izgradnje drugi bunker nazvan »Moskva«.

U tom istom napadu osvojen je i bunker »Staljingrad«.
Jedan vod Brodske brigade, poslije izvršene artiljerijske pripre-
me, a pod jakom zaštitom automatskih oruđa, izvršio je juriš,
popeo se na bunker i kroz puškarnice ubacivao ručne bombe.
To je natjeralo posadu bunkera da isti napusti. Ali taj isti bun-
ker još je dva puta prelazio iz ruku u ruke i tek treći put je
našim jedinicama uspjelo da ga zadrže u svojim rukama, da
neprijatelju onemogućie vršenje povratnih napada i da ga pro-
gone u pravcu centra grada.

I Vidi tom V. knj. 26, dok. br. 156.

Odmah poslije likvidacije bunkera »Staljingrad«, kod neprijatelja je zavladao nered, dezorganizacija i panika i u neredu se je počeo probijati prema železničkoj stanici. Pri povlačenju, neprijatelj je išao kroz bašte, kroz kuće i sobe, na nekim mjestima i preko krovova na koje se je popeo ponr lestava. Jedinice Brodske brigade progonile su neprijatelj izvan varoši, gdje ga je sačekao jedan bataljon XXI udaif brigade. Neprijatelj se je očajnički branio i bjesomučno jurišao, bacajući sa sebe sve, i odjelo i oruđe, samo da bi lak pobjegao.

Skoro istovremeno sa padom bunkera »Staljingrad« lifo dirana je i posada u fabrici ulja. U noći 4/5. IV 1944. četi **koja** je napadala uljaru uspjelo je da dovuče top na blisko odstojanje, da istjera neprijatelja iz bunkera i da zaposjedne pojedine kuće. Neprijatelj je iz bunkera pobjegao u jake zgrade; 5. iy 1944. pod zaštitom zgrada, koje su se nalazile u našim ruka izvršen je juriš i u zgrade je ubačen eksploziv koji je svojom eksplozijom uništio cijelu posadu do i jednog ustaše.

Jedinice koje su progonile neprijatelja van Slatine, **izvršile** su svoj zadatak samo djelomično, jer su ga gonile samo do sela Grabića (sekcija Slatina), odakle su se vratile nazad, fl oslobođenu Slatinu.

U samom uporištu, zbog solidnih bunkera, neprijatelj je imao srazmerno mali broj gubitaka i gro-njegove žive sile **uništen** je prilikom povlačenja, probijanja i bježanja.¹³

Dana 5. IV 1944, oko 9 sati, kada su u uporištu vršene posljednje pripreme za četvrti napad, neprijatelj je ponovo **naišao** na zasjedu XII divizije, no ovoga puta sa mnogo jačim **sna-gama** i potpomognut tenkovima. Kolona koja je išla cestom Moslavina — Čađavica bila je potpomognuta tenkovima, a **koji** su tenkovi naišli na naše mine. Prvi tenk je uništen i zapaljen. Njegova je posada iskočila i pobjegla. Drugi tenk, koji se je približio s namjerom na ga izvuče, oštećen je vatrom **naših**, protivtenkovskih pušaka.

Neprijatelj, vidjevši da je predteren naših položaja **mini-ran**, prestao je nadirati motorizacijom, već je sve odseke **našeg** fronta stavio pod jaku artiljerijsku i minobacačku vatru, pod čijom zaštitom je pokušao da izvrši prodor kroz naše **položaje**. Zahvaljujući tome što su naši borci bili dobro ukopani, nismo pretrpili većih gubitaka i neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje.

Istoga dana, oko 14.30 časova, neprijatelj je ponovo pokušao izvršiti prodor kroz naše položaje, što mu je djelomično i uspjelo i to kod pustare Jarići, na sektoru IV bataljona XVIII

¹³ Vidi tom V. knj. 26. dok. br. 159 i 163.

Brade. Čela koja je bila na tom položaju imala je 16 izbačenih strojara (od toga 9 mrtvih), pa se je zbog toga osjećala na tom mjestu nesigurna i povukla se. Neprijatelj je iskoristio to ^{točenje} i prebacio se na lijevu obalu Voćin Potoka s jednim **Keljenjem** od 30—50 vojnika. Stab divizije, uvidjevši potrebu, uputio je na mjesto prodora svoju rezervu, u jačini od jednog bataljona, koja je neprijatelja ponovo prebacila na desnu obalu Voćin Potoka. U toku cijelog dana neprijatelju je pristizalo na svim sektorima pojačanje i borba se je vodila duž cijelog fronta XII divizije. Uveče, oko 21 čas, neprijatelju je uspjelo Efizvrši prodor kod Đurin Luga mjr., gdje je i zanoćio.

5. IV 1944. jedinice Bilogorskog NOP odreda bile su na nolažaiu sjeverno od sela Rezovac kod Virovitice. Njihov **zadatak** je bio da neprijatelja razviju za borbu čim izađe iz uporišta, pa da ga zatim stalno prate u njegovom kretanju prema zasjedi XVII udarne brigade, te djejtstvujući u njegov bok i leđa. Toga dana neprijatelj je izašao iz Virovitice u cilju **opravljanja** pruge Virovitica — Suhopolje i to u jačini od oko 200 gestapovaca i ustaša. Jedinice Bilogorskog odreda prihvatile su borbu, povlačile se i manevrisale i tako neprijatelju onemogućile **opravljanje** pruge i odilaženje eventualno u pomoć **napadnutoj** Slatini.

Noću između 5. i 6. IV 1944. izvršen je sa dva bataljona XII **divizije** napad na neprijatelja, koji se je u toku dana prebacio preko Voćin Potoka i zanoćio u Đurin Lugu mjr. Uslijed **manjkanja** teškog naoružanja, napad nije uspio i naše su **jedinice** morale povući.

U toku 6. IV 1944. neprijatelj je vršio pritisak na cijeli **front** XII divizije, a težište napada je uperio na dio fronta koji je držao IV bataljon XVIII brigade u visini k. 101. Na tom **sektoru** skoncentrisao je jaku artiljerijsku, minobacačku i mitraljesku vatru i kako je borcima ponestalo municije, to se je **bataljon** povukao. Poslije ovog proboja, neprijatelj je na **mjestu** proboja prebacio preko Voćin Potoka svoje jače snage i **krenuo** u pravcu sela Adolfovac jednom kolonom, a drugom kolonom u jačini od jedne bojne pravcem Durin Lug — k. 108. **Kolona** koja je išla u pravcu sela Adolfovac naišla je na položaje IT bataljona XVIII brigade i bila prisiljena da promijeni svoj **pravac** kretanja, tj. krenula je u pravcu sela D. Bazje. Pošto je **neprijatelj** na ovaj način izvršio dubok prodor u naše položaje, a **jednim** našim jedinicama prijetila opasnost opkoljavanja, **naređeno** je svim jedinicama koje su se nalazile na sektoru **Drava** — Dobrović povlačenje na prihvatni položaj.

Na prihvatnom položaju jedinice su se sredile i **organizirale** odbranu na liniji: sjeveroistočno od šume Ražljevo —

kećnal Dobrovina — k. 104 — G. Viljevo — D. Bukovica Stari Miljevci, gdje je uhvaćena veza sa jedinicama Osječke brigade. U toku noći izvršen je sa pet bataljona napad na neprijatelja koji je zanoćio u selima: D. Bazje, Adolfovac i Dm-j^ Lug. U tom napadu učestvovala su dva bataljona Čehoslovačke brigade (korpusna rezerva), jedan bataljon Osječke brigade i jedan bataljon XVII udarne brigade i jedan bataljon XXI udarne brigade. Jedinice u svom tom napadu nisu uspjele, uslijed nadmoćnosti neprijatelja i iz razloga što se napad preko dana nije mogao produžiti, obzirom na to da je teren ravan i da je neprijatelju pristizala pomoć motorizacije. Jedinice su doduše prodrle u gorepomenuta sela, ali se je neprijatelj u njima skoncentrisao, organizirao za odbranu i davao jak otpor.

7. IV 1944. jedinice XII divizije, Čehoslovačke brigade i jedan bataljon XXI udarne brigade povukle su se na liniju: Mikleuš — Aleksandrovac — N. Bukovica. Oko 10.30 časova neprijatelj je nastupao u streljačkom stroju u pravcu sela Kozice. Drugom kolonom nastupao je pravcem D. Bukovica — St Miljevci i dalje potokom Dobrovina. Na tom pravcu naišao je na naše položaje i svi njegovi pokušaji da bi izvršio proboj nisu mu uspjeli.

Ali pošto su se jedinice XXVIII udarne divizije, koje su držale selo Kozice, povukle, to je neprijatelj nesmetano došao preko tog sela do sela N. Bukovica na naše položaje. Poslije 20 minuta borbe, uslijed nadmoćnosti neprijatelja i neprijateljskih tenkova, naše su se jedinice morale povući na liniju: s. Orahovica — s. Pištana — s. Humljani — s. Krajna — s. Pušina — s. Cetekovac — s. Balinci.

U borbi kod sela N. Bukovica uništen je jedan neprijateljski tenk, a jedan je oštećen.

8. — Jedinice koje su bile u napadu izvršile su svoj zadatak u potpunosti. Slatina je oslobođena poslije 36 sati borbe sa relativno malo žrtava, dok su neprijatelju naneseni ogromni gubitci. 15. ustaška bojna takorekuć ne postoji više. Da je bila organizacija napada i sadejstvo između pješadije i artiljerije bolje izvedeno, isti uspjeh mogao se je postići za mnogo kraće vrijeme. Prilikom oslobađanja neprijateljskog uporišta Slatina, od strane jedinica XXVIII udarne divizije učinjeno je slijedeće:

Plijen:

1 protivtenkovski top 37 mm sa 44 granate
6 teških mitraljeza
5 puškomitraljeza
172 puške
62000 metaka

- 119 ručnih bombi
- 50 lakih mina
- 3 pištolja
- 2 kamiona
- I • 2 luksuzna automobila
- 3 motocikla
- 2 radiostanice (uništene od bombardovanja prilikom evakuacije)
- 2 vagona ulja
- 20 metara soli
- R. 30000 cigareta
- te mnogo ostale ratne spreme, odijela i obuće

Neprijateljski gubitci:

Oko 400 ubijenih, među kojima 3 oficira, 70 zarobljenih ustaša, domobrana i žandara, među kojima 1 ustaški i 1 domobranski oficir i logornik grada Slatine.

: Jedinice XII divizije, koje su bile u zasjedi prema D. Miholjcu. Našicama i Đurđenovcu, izvršile su svoj zadatak samo djelomično. Pošto je neprijatelj nadirao na širokom frontu, to je našim jedinicama uspjelo da ga zadrže samo toliko vremena da se akcija na uporište završi. Raspored snaga u zasjedi bio je grupan. primjenjivalo se manevrovanje i upotreba rezerve, ali nadmoćnost neprijatelja, kako u pješadiji, tako i u teškom naoružanju, prisilila je naše jedinice na povlačenje.

Borba na zasjedi XII divizije vođena je sa kratkim prekidima od 4. IV u 8.30 časova do 7. IV 1944. do 12 časova. U svim tim borbama učinjeno je slijedeće:

Plijen:

- 1 brzometni top 20 mm sa 200 granata
- 1 teški mitraljez
- 1 njemački laki mitraljez »Šarac«
- 22 puške
- 3 pištolja
- 2 radiostanice
- 5500 metaka
- i ostale ratne spreme

Uništeno:

- 2 tenka, a dva su oštećena
- 1 motorni čamac sa posadom potopljen na Dravi
- 5 betonskih mostova od po 10 m srušeno

[*Neprijateljski gubitci:*

- 112 ubijenih
- 76 ranjenih, među kojima i nekoliko oficira

9. — *Naši gubitci u Podrav. Slatini:*

40 mrtvih
100 ranjenih

Naši gubitci na zasjedi XII divizije:

21 mrtav
49 ranjenih
4 nestala
12 pušaka
2 puškomitraljeza (uništena od granata zajedno
poslugom)
1 teški mitraljez oštećen

10. — *U borbi u Slatini utrošeno:*

43000 puščanih i mitraljeskih metaka

300 topovskih granata raznog kalibra

U borbama na zasjedama XII divizije utrošeno:

20500 puščanih i mitraljeskih metaka
47 teških mina
28 lakih mina

11. — Sve jedinice, kako one u napadu, tako i one na zasjedama, držale su se dobro, ali naročitih istaknuća nije bilo.

12. — Za vrijeme akcije nije bilo ni jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali i koje bi trebalo pozvati na odgovornost, . . .

13. — Akcija je bila vojnički i politički dobro pripremljena i od strane boraca dobro primljena.

Odluke i izdate zapovijesti bile su realne.

Upravljanje i rukovođenje borbom kod jedinica koje su napadale uporište bilo je dobro, dok niže komandovanje u jedinicama nije zadovoljilo. Niži rukovodeći kadar, štabovi bataljona, nisu zadovoljili, jer se nisu dovoljno snalazili, nisu vršili procjenu situacija i donášali potrebne odluke i naređenja. U njihovom radu nije bilo dovoljno odlučnosti, čvrstine : ustrajnosti. Vodnici i desetari još uvijek ne znaju da vode svoje jedinice i da još komanduju, već se pretvaraju u obične, hrabre mitraljesce.¹⁴

Isto tako nije zadovoljila upotreba pojedinih rodova vojske i pojedinih vrsta oruđa. Tako na pr. teški mitraljezi nisu odmah u početku iskorišteni u onoj mjeri u kojoj se oni mogu

¹⁴ Detaljnu analizu grešaka prilikom napada na Podravsku Slatinu dao je Štab Dvadeset osme divizije (vidi tom V. knj. 26, dok br. 70).

i to čisto iz razloga što su borci naučeni da bude te-
~~žna~~ ~~tra~~ ~~ijez~~ zajedno sa njima u streljačkom stroju, što ovoga
nije bilo moguće. Upotreba eksploziva za rušenje zgrada
tako nije vršena u dovoljnoj mjeri, niti pak odmah u po-
etkii akcije, već tek kasnije i to na intervenciju štaba divizije,
rnotreba Konjičkog eskadrona nije izvršena na vrijeme. Isti
EL eskadron nalazio suviše daleko od mjesta gdje se je borba
Evršila. uslijed slabe veze između štaba brigade i štaba eska-
ldrona; isti nije došao do izražaja, niti je pak izvršio zadatak
koiu je po zapovijesti i dodijeljen. Upotreba artiljerije, te-
faüh bacača i ostaloga oružja bila je dobra.

Sadejstvo, saradnja i uzajamni rad pješadije i teškoga
tjužja bili su slabi. Iako je borcima i rukovodiocima poznata
u'oga artiljerije i njezina saradnja sa pješadijom, ipak su ovoga
;puta oni očekivali od artiljerije nešto naročitoga, nešto van-
rednoga, a to sve iz razloga što ni u jednoj akciji do sada nije
učestvovao toliki broj artiljerijskog oruđa, kao što je to bio slu-
čaj ovdje. Očekivalo se. naime, da će sama artiljerijska vatra
toliko demoralisati neprijatelja da će isti da pokuša da napusti
bunkere. Zbog toga se je i dešavalo da juriš nije izvršen nepo-
sredno iza artiljerijske pripreme, već sa velikim zakašnjenjem,
L što je omogućilo neprijatelju da se ponovno sredi i pripemi za
; odbijanje juriša. Tek kod četvrtog napada artiljerijska vatra je
pravilno iskorištena, tj. sadjeystvo i saradnja između pješadije
i artiljerije bilo je dobro.

Taktički i borbeni postupci naših starješina i trupa nisu
bili uvijek u skladu sa razvojem situacije na bojištu. Tako na
pi. kod prvih napada nije iskorištena artiljerijska vatra i eks-
ploziv. Prilikom proboja bataljona kroz istočni dio spoljnega
; obruča, nije se proboj širio dalje, već se je zadovoljilo sa likvi-
I dacijom nekoliko bunkera i dozvolilo se neprijatelju da se
povlači u kuće i tamo da organizira otpor. Prilikom gonjenja
neprijatelja, nije se vodilo dovoljno računa da se neprijatelj
stvarno progoni i uništi do poslednjeg, iako je za to bilo puno
mogućnosti. Pojedinci koji su bili bježećem neprijatelju naj-
bliži zadržali su se na svlačenju ubijenih i kuplienju oružja,
mjesto da su neprijatelja progonili. Prilikom nailaska neprija-
teljskih aviona, samo nekoje od napadnih kolona iskoristile su
novonastalu situaciju i izvršile duboke prodore u samu varoš.

U ovoj akciji stečena su iskustva, koja su uglavnom ste-
čena i u drugim akcijama, ali koja našim rukovodiocima i bor-
cima još uvijek nisu dovoljno na pameti kao:

— pravilo »sa posljednjom artiljerijskom granatom uleti
prvi pješak na neprijateljski položaj« mora borcima i ruko-
ima da uđe u krv, u naviku;

— od artiljerije i ostalog teškog naoružanja očekivati •
tražiti samo ono što ono stvarno može da daje. Položaj (buk i
ker) može da osvoji i održi samo pješadija;

— štabove bataljona treba obučavati u većoj prođonJS
sti, ustrajnosti i čvrstini;

— ako se vode borbe u uporištu, pa naiđu neprijateljski
avioni, onda neprijatelj obično popusti u svojoj oprezi, jer tfs
ruje da se naše jedinice sklanjaju od aviona. Međutim, baš tu
novu situaciju jedinice u napadu treba da iskoriste i da u nJfi
mentu nailaska neprijateljskih aviona prođru što dublje u nJS
prijateljsko uporište, tj. što više se približe njegovim položa-
jima, jer su na tim mjestima najsigurniji od bombardovanja i
na najlakši način pridu na jurišno odstojanje. Ovo su samo dje-
lomično iskoristili u akciji na Slatinu II bataljon Brodske bri-
gade i IV bataljon XXI udarne brigade koji su pod zaštitom
neprijateljskih aviona prođrli skoro do samoga centra grada.

Organizacija evakuacije plijena bila je dobro pripremlje-
na, ali se nije mogla sprovesti u djelo zbog ometanja od strane
civila. Odmah poslije osvajanja uporišta, u Slatinu je, naime
nagrnula masa naroda iz naših popaljenih sela, bilo da posle
tii godine opet jednom poredonosno uđe u Slatinu, bilo da
tumo nađe sebi potrebnih stvari. Da bi se grad očuvao od plja-
čke, koja se je na nekim mjestima već vršila od strane naroda,
i da ne bi ta ljaga pala na NOV, obustavljena je prvoga dana
svaka evakuacija i zabranjen ulaz u grad. Pokazalo se je po-
trebno da se ubuduće zabrani ulazak ũ osvojeno ili djelomično
osvojeno uporište svima onima koji nemaju za to specijalno
odobrenje od štaba koji rukovodi akcijom, sve dok evakuacija
koju vrši NOV ne bude izvršena i policijska služba organizo-
vana u potpunosti.

Sanitetska služba, kao i služba veze za vrijeme ove ak-
cije funkcionisala je dobro. Jedinice u prvom borbenom redu
bile su u neprekidnoj vezi sa svojim prvopretpostavljenim šta-
bom. Telefonska linija vukla se neposredno iza streljačkog
stroja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:	Šef operativ, odsjeka,	Komanda
M. ¹⁵ Bulović	major:	potpukovnici«
	Inkret ¹⁶	Mate Jerkow

¹⁵ Mirko
" Franc

BR. 77

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
16. MAJA 1944. ŠTABU TREĆE BRIGADE DEVETNAESTE
DIVIZIJE DA PODNESE IZVJEŠTAJ O STANJU U JEDINI-
CAMA I NA TERENU I DA NAPADA NEPRIJATELJA NA
KOMUNIKACIJAMA UDBINA — LOVINAC — GRAČAC
UDBINA - LAPAC I LAPAC — MAZIN — BRUVNO«

ŠTAB
XIX KORPUSANOV
-JUGOSLAVIJE—

Br. 322. 16. V 1944.

ŠTABU III BRIGADE XIX DIVIZIJE

Podnesite nam što prije izvještaj o stanju i situaciji na vašem sektoru. Dostavite nam što točnije podatke o rasporedu i jačini neprijatelja na sektoru Gračac — Lapac, Udbina — Lovinac, o njegovim pokretima na komunikacijama na toj prostori, kao i o nazivu neke jedinice koja se tamo nalazi.²

Izvjestite kakvo je stanje kod vaših jedinica, njihov raspored i dosadnji rad od prodora neprijatelja do danas.¹

Izvjestite kakvo je stanje kod naroda, kako je narod izbjegao neprijateljskoj ofenzivi, da li je što naroda pohvatano ili stoke.⁴

Pristupite odmah izviđanju četničke grupe na prostoru Visuć — Mutelić, pohvatajte je i likvidirajte.

Mi namjeravamo formirati operativni štab za južnu grupu brigada u Lici u koju bi ulazila vaša brigada i III brigada XIII divizije.⁵ Na prostor ispod Velebita uputili smo operativnog oficira XXXV divizije majora Momčila Novkovića, koji će do formiranja tog štaba koordinirati rad obiju brigada. Osim toga tamo se nalaze i zamjenik komandanta korpusa potpukovnik Stevo Opsenica i komesar XXXV divizije Simo Mrda. Sa njima treba da održavate tijesnu vezu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnog instituta, reg. br. 19—1/1, k. 569.

² i ⁴ Vidi dok. br. 94.

⁵ Naređenjem Štaba Jedanaestog korpusa od 23. maja 1944. formirani je Operativni štab Jugozapadnog sektora za Liku: komandant Stanko Perhavec a politički komesar Mirko Lenac. Pod njegovu komandu je stavljena Prva brigada Trideset pete i Treća brigada Devetnaeste divizije. Kad je 29. maja prestala potreba za ovim štabom, on je rasformiran a brigade su vraćene pod komandu Štaba Trideset pete divizije (vidi dok. br. 117 i 151).

Treba da održavate tijesnu vezu sa XIX divizijom,» d. vizijom,⁷ III brigadom XIII divizije, koja se sada nalazi u prostoru ispod Velebita, i sa našim Štabom.

Veza sa našim Štabom mora da bude neprekidna i tokom dana preko povjerljivih i dobrih kurira. Veze između našeg Štaba i XIX divizije održavati će se preko vašeg Štaba i jg⁹ treba da održavaju direktno organi vašega Štaba, a nikako preko neke treće jedinice ili komande.

Na vezu obratite najveću pažnju i starajte se svim sredstvima da nas redovno izvještavate o svim promjenama situacije! kod vas i kod susjednih jedinica.

Preko Štaba XIX divizije informirajte se odmah koliko bi taj štab mogao primiti ranjenika i u koje vrijeme, radi prebacivanja na more i dalje u Italiju. Izvidite sve mogućnosti prenosa i pravca kretanja ešalona ranjenika tako da bi bila osigurana potpuna sigurnost istih.⁸

Situacija kod nas je slijedeća. Neprijatelj" drži sve komunikacije u Lici i to: Ličko Petrovo Selo — Vrhovine — Pn. jeboj — Korenica — Bunić — Udbina — Lapac, zatim Babin Potok — Korenica. U Korenici — Bjelom Polju — Pećanima — Jošanima drži veće snage sa motorizacijom. I i II brigada XXXV divizije danas su napale neprijatelja u Jošanima i na prostoru Pećani — Gorica.¹⁰ Borbe su još u toku. Neprijatelj reagira jakom artiljerijskom i bacačkom vatrom kao i protivnapadom pješadije iz Gorice, Pećana i Jošana. Neprijatelj vrši često prebacivanje svojih snaga s jednog sektora na drugi* Stanje jugozapadno od komunikacija Bunić — Udbina nije nam do sada još tačno poznato.

Vaš je zadatak da djelujete što aktivnije na neprijateljske komunikacije Udbina — Lovinac — Gračac, Udbina — Lapac i Lapac — Mazin — Bruvno. U slučaju jačeg pritiska na vaš sektor, vršite vješto manevrisanje tako da ne dozvolite ne

⁶ Ona je tada djelovala na području sjeverne Dalmacije: Prva brigada na komunikaciji Benkovac — Mostine — Radučić a Druga brigada na komunikacijama Gračac — Obrovac i Obrovac — Karin 3-Benkovac. Treća brigada ove divizije bila je tada pod komandom Trideset pete divizije (vidi dok. br. 124).

⁷ Ona se tada nalazili u zapadnoj Bosni, na širem području Drvara, u sastavu Prvog proleterskog korpusa NOVJ.

¹¹ Brigada je 22. maja javila da je moguć transport ranjenika na otoke, po grupama, uz potrebno osiguranje. Štab Jedanaestog korpusa je 28. maja depešom obavijestio Glavni štab NOV i PO Hrvatske da je grupa ranjenika s Velebita stigla na otok Vis (vidi dok. br. 105 i 115 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—6 1, k. 11910).

⁸ Vidi dok. br. 31.

⁹ Vidi dok. br. 78. 79 i 86.

fci'atelj^u da ^{v a m r a s p r ^} ili razbije jedinice. U slučaju da se
^
tome prostoru ne možete održati, prebacite jedinice u Vele-
n? '   dozvole prilike vratite ih natrag. Prostoriju Like ne
pjete napustiti."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

jitkomesar
Turkulin

Komandant — ppukovnik:
M. Š.

BR. 78

**«VJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 1«
MAJ \ 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O
NAPADU NA PECANE'**

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
K. Br. 4, 16. V 1944.
u 11.30 sati

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

\ Ovoga momenta primili smo izvještaj od I brigade o borbi
koja je vođena u toku noći 15/16. ov.mj.²

Brigada izvještava da je borba počela u 3 sata u jutru i
trajala je dva sata, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja u ljud-
stvu i naoružanju napad nije uspio, te su se jedinice morale
povući na polazne položaje.

Jedan bataljon, prema zadatku, uspio je da se prebaci
preko ceste.

Brigada također izvještava da je na ovaj sektor došao
pred.jednik NOO-a Srednja Gora, koji priča slijedeće: »Nepri-
jatelj se nalazi u logorima u Srednjoj Gori, omladinu koju

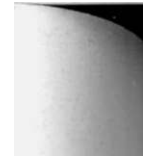
" Brigada nije napustila područje Like (vidi dok. br. 131).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
jaskog instituta, reg. br. 11/5, k. 1234.

⁵ Riječ je o napadu na neprijateljske snage u selu Pecani (vidi
Pr. br. 86 i 131).

I -

hvata odmah na licu mjesta ubija³ (kolje)«. Također priča (M neprijatelj nalazi i na Ljubovu gdje je jučer sa Ljubova prfH Debelom Brdu prošlo 120 motornih vozila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik
N. R. Grubor TI

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 16 MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ <j BORBAMA KOD GORICE I PEĆANA¹

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ

Br. 10. 16. V 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se izvještaj o situaciji i radu jedinica **ove divi-**
zije u toku današnjeg dana:

U 3 sata u jutru I brigada preduzela je napad na **neprija-**
telja u Pećanima; borba je trajala dva sata, ali uslijed **nadmoć-**
nosti neprijatelja u ljudstvu i naoružanju napad nije uspio*

U toku iste noći jedan bataljon³ ove brigade prebacio se
preko ceste na sektor Ljubovo.

II brigada sadejstvovala je u napadu sa jednim **bataljo-**
nom, koji je zakasnio uslijed vršenja osiguranja, te je u **borbu**
stupio pri kraju iste, ali i on nije postigao nikakav uspjeh.

Prije dobivenog izvještaja od brigada o vođenoj **borbi u**
toku noći, ovaj štab je naredio I i II brigadi da ukoliko **sinoć**
nisu izvršili dobiveni zadatak, koristeći maglu odmah **pristupe**
izvršenju toga zadatka, ali u 8.30 sati neprijatelj je sa **tri ko-**
lone napao preko Gorice i Pećana položaje koje su držali I i II

» Vidi dok. br. 95 i 164.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 13/5, k. 1234.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 86.

³ Prvi bataljon

'gada, tukući pomenute položaje jakom artiljerijskom i mi-foacačkom vatrom.⁴

I pored guste magle jedinice brigada na vrijeme su opazile Lgpj-ijatelja i sa istim su prihvatile borbu.

I pored žestokih neprijateljskih napada, koji su bili pri-zemljeni artiljerijskom vatrom sa pravca Bjelog Polja, Debelog Brda i Jošana, jedinice ove divizije sa uspjehom su branile po-«ednute položaje sve do 13 sati, kada je neprijatelj uspio da ovlada Goricom i da dođe do Vlajisavljevića stana uz pratnju u 3 tenka. U isto vrijeme ovladao je također i sa Vršeljkom E* 751) produžujući da tuče naše položaje jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, a naročito k. Vršak.

Na položajima južno od Gorice — k. 1083 — bezimene kote sjeverozapadno od Metle i na zapadnim padinama Metle, jedinice I i II brigade upornom odbranom uspjele su da zadrže neprijatelja sve do 15.30 časova.

U 15 sati ovaj štab je naredio I i II brigadi da sa položaja, na kojima se uporno brane, a u slučaju prinudnog povlačenja, vrše povlačenje pod borbom i sa prihvatom, uporno braneći po-siednute položaje. Ako neprijatelj zanoči na zauzetim položajima, brigade imaju da izvrše kontranapad i odbace neprijatelja sa tih položaja.

U 15.30 sati jedinice ove divizije prešle su u protivnapad i uspjele su da neprijatelja odbace sa zauzetih položaja. Borba i dalje traje i prema izvještajima brigada je vrlo žestoka.

U 16 sati I brigada javlja da je neprijatelj izvlačio nešto iz zemunica na Gorici i iz zemunica u Zečevom stanu.

U 16.30 sati II brigada izvještava da se je vratio 3. bata-ljon koji je bio na osiguranju prolaza ranjenika, te je zadržan u brigadnoj rezervi.

•R U 19 sati II brigada javlja da je izbila na svoje prvobitne položaje na Goricu, dok I brigada i dalje vrši ofanzivne akcije, potiskujući neprijatelja. U ovom momentu nema se još podataka gdje je izbila I brigada, ali istoj je naređeno da produži sa gonjenjem i da izbije na svoje prvobitne položaje iznad Pećana i Jošana.

O našim i neprijateljskim gubicima nemamo još podataka, pi čim iste primimo, dostavićemo naknadni izvještaj.⁵

U toku dana pronašli smo rukovaoca zemunice⁶ sa na-nim minama, te smo naredili brigadama da upute svoja

⁴ Vidi dok br. 121.

⁵ Vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 25. juna 1944.

⁶ Zemunica se nalazila u Končarovom Kraju (vidi dok. br. 12/15, k. 1234. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

minerska odjeljenja kao i Lički partizanski odred, uputili na punkt br. 4 radi prijema nagaznih mina.

koje smo

Po izuzetku nagaznih mina minerska odjeljenja **imaju** izvrše slijedeći zadatak:

1. — Mineri II brigade:

Miniraće put između Plitvičkog Leskovca i Babinog potoka; između Cudinog Klanca i Homoljca; između Prijeboja • Vrela; između Korenice i Bunića i između Bjelog Polja i Pečana

Po završenom zadatku vratiti se u sastav svoje briga*

2. — Mineri I brigade:

Miniraće put između Ramljana i Bunića; između Široke Kule i Kuzmanovače; između Široke Kule preko Ljubova prema Buniću i između Bunića i Pišaća. Po završenom zadatku vratiti se u sastav svoje brigade.

3. — Minersko odjeljenje Ličkog partizanskog odreda:«

Miniraće put između Lapca i Drenovače; između Lapea i Udbine i između Lapca i Dnopolja.

4. — Pomenute komunikacije minirati tako, da na svaki kilometar bude po jedna mina na najpodesnijim mjestima, koja dobro maskirati da neprijatelj ne pronade.

Svaki miner da ponese što više mina, a najmanje po '1) mina, tako da po završenom miniranju donesu izvjestan broj mina kao rezervu u svoju jedinicu.

Napominje se minerskim odjeljenjima da neprijatelj sve pomenute puteve koristi takoreći svakodnevno svojom motorizacijom radi čega na minerima leži veliki zadatak: angažovati se najpožrtvovanije kako bi se što bolje izvršio dobiveni zadatak.

Vode minerskih odjeljenja točno da zapamte gdje je postavljena koja mina, kako bi se dejstvo istih moglo svojevremeno prekontrolisati ili ih pokupiti ako situacija to bude nalažala, tj. kada neprijatelj napusti rečene sektore i komunikacije.

Miniranje vršiti na mjestima, koje neprijatelj kontroliše noću i oprezno, zbog tajnosti minskih polja i čuvanja ljudstva.

Po završenom zadatku ovo naređenje predati svome štabu sa izvještajem kako i kada je po njemu nastupljeno, a nadležni štab odmah će nas o radu minerskih odjeljenja detaljno izvijestiti i navesti, između ostalog, kako se je držalo minersko odjeljenje i koji se miner najbolje istakao.

Naredili smo jedinicama da u što kraćem roku dostave operativne izvještaje od početka ofanzive do danas, pa čim

primimo dostavićemo ukupan operativni izvještaj i tome štabu
Prednje se dostavlja na znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Poiitkomesar:
s1 odsutan

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 80

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 16. MAJA 1944.
ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O BORBI KOD BRUVNA¹**

**ŠTAB
III BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
16. V 1944. g.**

Operativni izvještaj:
za akciju kod Bruvna
16. V 1944. g.

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOVJ
(Sekcija Knin 1 : 100.000)

- 1) *Opis položaja:* Položaj je mjestimično pošumljen, s mnogo
F čukica, ispresijecan sa nekoliko seoskih puteva i rijekom
* Otučom, kao i manjim potočićima, pogodan za odbranu i
• napad. Preko njega prolazi komunikacija Gračac — Bruvno
r — Udbina.
f — Mazin — Lapac i Gračac — Bruvno — Udbina.
- 2) *Naziv jedinica:* III i IV bataljon ove brigade ojačan sa jed-
nom protukolskom puškom.
- 3) *Borba je vođena:* Sa ustašama-legionarima, četnicima i
Švabama, koji su bili uz teško oružje i kao komandni kadar.
Četnici su bili iz Gračaca, dok su legija i Nijemci došli iz
Otrića, i nepoznata nam je jedinica kojoj pripadaju.² Bio

⁷ Vidi dok. br. 131.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
jnskog instituta, reg. br. 14—15, k. 1237 A.

* U operaciji »Morgenstern«, pravcem Gračac — Lapac, nastupao
je Prvi puk »Brandenburg«, a pravcem Bruvno — Lovinac — Udbina
Devedesit drugi motorizovani puk. Opširnije o tome vidi dok. br. 31,
88 i 120

je i jedan tenk, jedna blindirana kola i 6 kamiona. Naoružanje: 1 teški bacač, 1 protukolski top, 2 mala bacača pl^ naoružanje na motornim vozilima i pješadijsko naoružanje

- 4) *Obostrana situacija:* U toku zadnjih 3—4 dana neprijatelj je motorizovanom kolonom iz Bihaća prodro za Prijeboj i Korenicu i jednom kolonom iz Gospića preko Ramljane — Čanak — Trnovac.³ 11. V o.g. u 15 časova neprijatelj je iz Gračaca, bez otpora, došao do Derin Gaja. Tad smo mjj znali za njegov pokret i namjere, ali nismo znali kojim snagama nadire, jer do tog momenta nije uopće bilo nikakvih pojačanja u Gračacu. Neprijateljske namjere su bile da prodre preko Bruvna — Klapavica u Udbinu.

Mi smo imali zadatak da sa jednim bataljonom ostavimo u Mazinu sa dosadašnjim zadatkom, to jest održavanjem veze sa Bosnom i zatvaranje pravca Dobro Selo, Mazin i Lapac — Mazin. Jednim bataljonom zatvarati pravac Lapac — Udbina na Kuku. Ostala dva bataljona smještena su u Ondiću i Klapavici i služili su kao rezerva.] 11-og. V o.g. u 8 sati sporazumno sa Štabom XI Korpusa donesena je odluka da sa bataljonom, koji se nalazi u Klapavici, osiguramo prebacivanje baterije za našu Diviziju⁴ i prebacivanje delegata⁵ i radio-stanica za Dalmaciju. Ovaj bataljon je krenuo na zadatak u 10 sati.

- 5) *Izdate zapovijesti:* Pismena zapovijest uoDČe nije izdavana, jer nije bilo vremena za to, već je preko telefona i depešom izdato naređenje najprije III bataljonu, koji ga je dobio u 16 časova u Glogovu, da se povрати sa određenog zadatka i da svojim snagama, sa položaja Visoko Brdo, k. 729, k. 756 i 755, bočno djeluje na neprijatelja koji nadire i zatvara pravac Bruvno — Mazin. U isto vrijeme preko telefona izdato je naređenje IV bataljonu da zauzme položaj Mazin-5 sku Previju i zapadne padine Urljaja i po mogućnosti, ako situacija bude dozvoljavala, da se prebacuje preko komunikacije i zauzme kotu 972 (Urljaj) sa koje da zatvara pravac Bruvno — Klapavica. Kako se situacija razvijala, tako su i izdavane usmene telefonske zapovijesti. U toku nadiranja neprijateljskog, 11. V, jedini otpor na koji je nailazio davala je udarna grupa našeg III bataliona.
- 6) *Tok borbe:* Borba je počela 12. V u 5 sati kod IV bataljona, I a u 6 sati kod III bataljona. U tom momentu mi smo imali

³ Vidi dok. br. 31 i 88.

⁴ Odnosi se na Devetnaestu diviziju.

⁵ Riječ je o drugovima koji su kao delegati učestvovali u radu Drugog kongresa Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije, održanom 2. maja u Drvaru.

• u rukama slijedeće položaje kojima smo uspjeli ovladati tokom noći: Opčuv (kota 972) i istočna kosa Opčuva kota 755 (Gradina), kota 756, kota 729 i 701. Neprijatelj se nalazio na Vodenoj Glavi i njezinim padinama zapadno od komunikacije, u Radakovića Dragi i u prvim kućama Bruvna. Tenk i kamioni nalazili su se na prostoru od Blanuša do Radakovića. Sa tih položaja je neprijatelj počeo nadirati prema Bruvnu i našim položajima, iskoristivši maglu uspio je da ovlada jednim dijelom Bruvna, da zauzme crkvu i da se podvuče pod Opčuv. Vatrom i pokretom, kao i manevrom jedne čete IV bataljona koja je imala zadatak da preko Savatovića i Krneta zbací neprijatelja, odnosno tuče neprijatelja na Vodenoj Glavi, uspjeli smo neprijatelja zadržati, i kontranapadom sa položaja III bataljona i te čete IV bataljona protjerati neprijatelja u Radakovića Dragu i oko 18 časova poslije podne neprijatelj je bio sa tri strane blokiran u Radakovića Dragi. U tom momentu izdato je naređenje da se neprijatelj likvidira ili protjera iz Radakovića Drage, u čemu nismo uspjeli, jer je u tome momentu pojačanje, koje je stiglo iz Gračaca, uspjelo učvrstiti položaje na Vodenoj Glavi, a i zato je neprijatelj u Radakovićima bio u tvrdim kućama, a mi nismo raspolagali teškim oružjem. Za to vrijeme je već pao mrak i doznali smo da je neprijatelj sa jačim motorizovanim snagama, uspio da iz Gračaca preko Lovinca i Ploče uđe u Udbinu, iz Bunića u Udbinu i iz Lapca preko Kuka u Udbinu, a jedna kolona da je iz Lapca krenula prema Dobrom Selu i da je skrenula prema Mazinu preko Suleševice. U ovoj situaciji Štab brigade je odustao od daljnjeg pritiska na neprijatelja u Bruvnu i izdato je naređenje da se IV bataljon prebaci na Šolobanicu i Urljaj, a III na Plećašku Kosu i jugozapadno napadne Urljaj. U 1 sat obaviješteni smo od našeg IV bataljona sa položaja Opčuv, da je neprijateljska motorizacija prodrla do Mazinske Previše, kako je stvarno i bilo, te je neprijatelj u zoru počeo da nadire preko Bruvna — Klapavice u Udbinu sa jačom motorizovanom kolonom (jačine oko 230 motornih vozila). U 23. časa 12. V naš III bataljon se povukao na određene položaje, a IV bataljon tek u 2 sata i to u pravcu Paklarića.

7) *Ishod borbe:* Postavljeni ciljevi i zadaci donekle su izvršeni. Pravac Gračac — Bruvno zatvaran je sa uspjehom sve do proboja neprijateljskih kolona iz Lapca preko Kuka i iz Lapca preko Mazina i Gračaca preko Lovinca i Ploča. Neprijateljski gubici za vrijeme borbe 12. V bili su 21 mrtav i 35 ranjenih. Ove tačne podatke dobili smo od oče-

vidaca, seljaka koji su se nalazili tu i u čijim kućama bili smješteni svi ti ranjenici i mrtvi, a i po izgledu bojišta i tragovima krvi. Zarobljeno je 10 bacačkih mina.

- 8) *Naši gubici:* 5 mrtvih od kojih je poginuo zamjenik komandira III čete Korolija Jandrija, delegat Stijelja Gojko obadvojica iz IV bataljona. Iz III bataljona poginuo je vodnik I čete Lazine Sava, ostali borci. Ranjeno je 8 drugova od kojih iz III bataljona zamjenik komandanta bataljona Mj. ljuš Bogdan, komandir II čete Kuridža Stevan, vodni delegat I čete Babajko Ivo i vodni delegat II čete Bobić Vladimir, a iz IV bataljona komesar II čete Štrbac Mile i desetar Popović Dušan. Oštećen je jedan puškomitraljez od direktnog pogotka protukolskog topa, koji je pogodio u bunker.
- 9) *Utrošak municije:* Puščane 2148 metaka, puškomitraljeske 3177, mitraljeske 850. Mina za mali bacač 12 komada. 1
- 10) *Imena lica i jedinica koji su se naročito istakli:* Borci III bataljona kao i rukovodioci, a također borci i rukovodioci IV bataljona, dobro su se držali u ovoj akciji. Pojedinačaca bilo je svega dvojica boraca u III bataljonu koji su pod svaku cijenu nastojali da izvuku mrtvog druga i uspjeli su u istome. Njihova imena momentalno ne znamo, jer je bataljon preko komunikacije, a u operativ, izvješ. nije dostavio.
- 11) *Imena lica i jedinica koje bi trebalo pozvati na odgovornost:* nije bilo.
- 12) *Kritika akcije:* Pripreme uopće nisu vršene, odluke i usmene zapovijesti izdate su realno; upravljanje i rukovođenje operacijom bilo je uglavnom dobro; niži komandni kadar nije bio dovoljno uporan i nije energično komandovao. Taktički i borbeni postupci nisu bili uvijek u skladu sa razvojem situacije. Nije bilo dovoljno upornosti i brzine u napadu; municije je mnogo utrošeno, premda je bilo potrebno, jer je situacija zahtijevala da se više troši.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

] M

Politkomesar:

Za komandanta, načelnik Štaba, kap.;
Morović Šime

BR. 81

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 17. MAJA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA
USTAŠKE POSADE U FERIČANCIMA I ĐURĐENOVCU¹**

STAB VI KORPUSA
«ARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
* JUGOSLAVIJE

Op. broj: 146

I Dana: 17. V 1944. u sati

Dostavlja operativni
izvještaj o napadu na
Feričance i Đurđenovac

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dne 21. IV 1944. jedinice VI korpusa i to: jedinice XII i XXVIII udarne divizije, jedinice Istočne grupe NOP odreda. **Konjički** divizion, deo Artiljerijskog divizona i Diverzantski bataljon, izvršili su napad na neprijateljska uporišta Feričanci i Đurđenovac-' (sekc. D. Miholjac 1 : 100.000).

1. — U prilogu dostavlja se skica uporišta Feričanci i Đurđenovac.

2. — Uporište Feričanci napadala su dva bataljona XXI [udarne brigade, pojačana sa dva topa, dok su ostale jedinice XXVIII udarne divizije postavile osiguranje prema Našicama i Osijeku, te prema Podrav. Slatini. Detaljan raspored jedinica i njihov zadatak vidi se iz priloženih zapovijesti."

Uporište Đurđenovac napadala su tri bataljona XVIII brigade, pojačana sa 4 topa, dok su ostale jedinice XII divizije date osiguranje prema D. Miholjcu. Detaljan raspored i zadatak jedinica vidi se iz priloženih zapovijesti.

3. — U uporištu Feričanci nalazila se je neprijateljska posada u jačini od oko 80 ustaša 18. ustaške bojne i 20 domobrana Željezničke bojne. Zapovjednik posade bio je ustaški zastavnik Savić. Posada se je nalazila u bunkerima oko željezničke stanice i u bunkerima kod željezničkog mosta na potoku Stara R. (Iskrica). Bunkeru su bili zidani od cigle i pojačani iznutra još jednim redom cigala, a na krovu je bio sloj zemlje u debljini od 50 cm. Bunkeru su bili ograđeni bodljikavom žicom.

R. ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-Worijskog instituta, reg. br. 37—1/3, k. 473—A.

B ¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 82 u ovoj kniži i tom V. knj. 26, dok. br. 107, 174, 175 i 176.

• * Vidi tom V. knj. 26, dok. br. 84.

U uporištu Đurđenovac bila je neprijateljska posada I cko 400 ustaša 18. ustaške bojne, 20 domobrana, 6 žandara 28 kulturalbundaša. Zapovjednik bojne bio je satnik Kočiš, • zapovjednici satnija: natporučnik Filipović, poručnik Gaček 9 vodnik Jelenić i zastavnik Smoljan. Neprijatelj je osiguravao uporište bunkerima koji su bili izgrađeni oko cijelog uporišta l i opasani bodljikavom žicom. Bunker i su bili djelomično zidani i i djelomično drveni. Pored toga u unutrašnjosti uporišta bila iS podešena za odbranu dvospratna zgrada Tvornice tanina, koja I je dugačka 80 m. visoka 15, a zidovi su debeli 80 cm i krov od armiranog betona.

4. — Neprijatelj je držao pomenuta uporišta kao predstražu Našicama, kao osiguranje Tvornici tanina koja se nalazi u Đurđencu te kao bazu iz koje je vršio kontrolu i teror nad Podravinom.

Ovaj štab donio je odluku da likvidira ta dva uporišta ;z slijedećih razloga:

— a) ista uporišta su po jaqini najbolje odgovarala jačini naših jedinica;

— b) lak upad jedinica XII divizije u Đurđenovac, posle akcije na Slatinu,⁴ dao je temelj pretpostavci da uporište neće biti naročito tvrdo;

— c) likvidacijom tih uporišta oslobodilo bi se mnogo i* sela, naročito u Podravini. Neprijatelju bi bio zadan vojnički, politički i ekonomski udarac;

— d) likvidacijom tih uporišta bio bi nam omogućen vojnički i politički rad u Podravini.

5. — U prilogu se dostavljaju zapovijesti, koje su izdane! u cilju likvidacije pomenutih uporišta.

6. — Napad na pomenuta uporišta otpočeo je 21. IV 1944. u 23 časa.

7 — Napad na uporište Feričanci počeo je tačno u određeno vrijeme. Neprijatelj je davao jak otpor iz bunkera oko željezničke stanice i mosta na pruzi, oko kojih je bio veliki brisani prostor. Jedinice koje su napadale nisu u svom radu pokazivale dovoljno istrajnosti i poleta, te je tako u_porište likvi- i dirano tek 22. IV oko 12 sati, kada je neprijatelj počeo iz uporišta bježati u pravcu Đurđenovca. U toku napada artiljerijska vatra nije bila dovoljno precizna, jer se oruđa nisu mogli prevući preko brisanog terena na blisko odstojanje. Razorna moć artiljerijskih zrna, obzirom na jačinu bunkera, bila je suviše slaba da bi mogla bunkere porušiti i samo direktan pogodak u puškarnicu mogao je neprijatelja, koji je bio dobrog morala,

⁴ Jedinice Šestog korpusa NOVJ napale su ustašku posadu u Podravskoj Slatini 4. aprila 1944 (vidi dok. br. 76).

»ierati na napuštanje istog. Jedinice u napadu bile su snab-
Kkvene sa većim brojem mina koje smo izradili od eksploziva,
c-^{te} u te mine nepravilno iskorištene. One su se trebale upotri-
R i t i za rušenje žice i za ubacivanje u bunkere, dok su se i
• l - one upotrebljavale na onim mjestima i u one svrhe za
htio onaj borac koji je minu nosio, da je upotrijebi. Mine
„ davale jaku eksploziju, što se je borcima svidalo i što ih je
• L e i o do uvjerenja da će neprijatelja uplašiti i dati povoda za
Kježame. Tek intervencijom štaba divizije stvoren je dobar plan
Iwtre i nekoliko preciznih pogodaka u puškarnice bunkera pris-
sililo je neprijatelja na povlačenje.

Neprijatelj koji je bježao nije se progonio u dovoljnoj
^Kjeri. iako ^{sv'} uslovi da se neprijateljska živa snaga
tuništi do i jednog vojnika. Zbog nedovoljnog poleta rukovodioca
I nrvog borbenog reda, jedan deo posade uporišta Feričanci uspio
V d a pobjegne u uporišti Đurđenovac : ci: tamo među našim
jedinicama stvori paniku i nesigurnost.

F Uporište Đurđenovac nije napadnuto sa svim jedinicama
^Htfo vrijeme. Neke jedinice počele su napad u tačno određeno
I vrijeme, dok su druge zakasnile za nekoliko sati. Neprijatelj je
I davao žestok otpor i 22. IV do 11 sati jedinicama je uspjelo, da
S samo nekoliko bunkera očiste od neprijatelja. Napad se nije
I razvijao kak,o bi trebalo zbog slabe veze između jedinica u na-
I padu te između jedinica u napadu i štaba brigade. Stab brigade
i nije uspio da u toku napada uspostavi solidnu vezu sa bataljo-
I nima u napadu, čisto zbog svoje nedovoljne preduzimljivosti.

I Oko 8 časova ujutro na dan 22. IV na zasjedu, koja je bila
^tema D. Miholjcu. naišle su slabije neprijateljske snage koje
su se poslije kratke borbe povukle u pravcu D. Miholjca. Isto-
vremeno je na zasjedu XVII udarne brigade prema Našicama
naišao neprijatelj iz Našica, koji je grupisao svoje snage prema
našem lijevom krilu i uspio da na tom mjestu izvrši prodor.
Bataljon koji je bio probijen povlačio se je u pravcu Đurđenovca
i na taj način neprijatelja takorekué donio na svojim leđima
u uporište, te je među jedinicama u uporištu zavládala panika.
Mbuduci da je štab divizije utrošio već prije svoju slabu rezervu,
nije imao čime parirati taj prodor i nadiranje. Jedinice su se
B neredu poček- povlačiti u pravcu Feričanaca. Desno krilo
Ezasjede prema Našicama, vidjevši da neprijatelj grupiše svoje
i snage prema lijevom krilu, izvršilo je sjajan manevar i udar
neposrednim rukovodstvom komandanta XVII udarne bri-
^ade u pravcu Našica, uslijed čega je neprijatelj jedan dio svojih
pnaga stvarno vratio u uporište Našice, ali sa ostatkom produžio
Ije pokret u pravcu napadnutog uporišta Đurđenovca. Samo taj
| manevar jedinica XVII udarne brigade spasio je ostale naše
• dinice od većih gubitaka i potpunog poraza.

3. — U borbama nisu postignuti postavljeni ciljevi i fl daći su izvršeni samo djelomično. Uporište Feričanci je lik\l(ljsi rano, ali ne u željenom roku i ne sa željenim rezultatom i«I nije neprijateljska živa sila sva uništena. U borbama za Đ_Ur denovac, ne samo da nisu postignuti postavljeni ciljevi, već „^ se iz istog uporišta naše jedinice povukle u neredu ostavivf' neprijatelju jedan protivtenkovski top 47 mm, 1 teški mitralj®. i jedan laki mitraljez.

U borbama za Feričance, Đurdenovac i na zasjedama uči. njeno je slijedeće:

Plijen: 2 p. mitraljeza
30 pušaka
950 metaka

t

Neprijateljski gubitci:

30 ubijenih
12 zarobljenih (od toga jedan domobran).

Gubitci neprijatelja u Đurdenovcu i na zasjedama nisu poznati.

9. — *Naši gubitci:*

14 mrtvih
75 ranjenih
2 zarobljena

10. — U borbama je izgubljeno:

1 protutenkovski top 47 mm
1 teški mitraljez
1 laki mitraljez

Izgubljeno oružje ostalo je u uporištu Đurdenovac kri- vicom nižih rukovodilaca, jer je bilo mogućnosti da se isto na vrijeme izvuče.

11. — U borbama se je istakao kao rukovodilac koman- dant XVII udarne brigade major Demonja Nikola, koji je izveo sjajan manevar i udar svojih jedinica u zasjedi u pravcu **nepri- jateljskog uporišta Našice.**

13. — Akcija je bila samo djelomično dobro **pripremljena.** Stab korpusa i štab XII divizije raspolagali su sa vrlo malom rezervom. Štabovi brigada u napadu, pogotovo štab XVIII bri- gade, nisu izvršili u dovoljnoj mjeri političku pripremu. . . . j

Odluke koje su donesene za likvidaciju pomenutih upo- rišta nisu bile u svemu realne, jer su bazirane na raznim pret- postavkama. Stab korpusa donio je odluku da likvidira oba

Jti' a odjednom iz razloga što su oba unorišta vrlo blizu drugome, jer je u uporištu Feričanci bilo svega 80 ne-[^]Kteljskih vojnika i jer se je pretpostavljalo da će se upo-^{TRv-} p_e ričanci likvidirati za vrlo kratko vrijeme. Ta pretpo-^{W~_k a} bazirana je na opravdanim objektivnim uslovima, ali se ^{^C} računalo s tim da u određenim momentima može da podbaci Ejnica i njeni rukovodioci. Nakon likvidacije Feričanaca, za-^{K;} prema Našicama trebala bi se pojačati sa jedinicama iz Iferičanaca. Na taj način bilo bi omogućeno toj zasjedi veće nolie manevrisanja i zasjeda ne bi imala tako kordonski izgled.

Rukovođenje borbom kod jedinica XXVIII udarne divi-^{le} **donekle je zadovoljilo**, dok kod **jedinica XII** divizije nikako Jje **zadovoljilo**. Stab XII divizije **nije** mogao da ispolji svoj uticaj **iz razloga** što brigada **nije** imala veze sa bataljonima u **napadu** i tako ni jedan ni drugi štab, a napose ni štab kor-^{pusa} **nije** bio **upoznat sa situacijom u uporištu, tj.** viši štabovi nisu **bili** u stanju da prate rad **jedinica** u uporištu.

Niže komandovanje jedinicama podbacilo je, ... i to na-^{ročito} u jedinicama XVIII brigade, zbog slabe političke pri-^{preme}. zbog pesimizma koji je zavladao kod rukovodilaca i ^{ijjog} slabe veze, radi čega nisu štabovi bataljona uopće dobi-^{jali} pomoć od štaba brigade.

^{^^} Upotreba artiljerije donekle je zadovoljila, dok je sama **radnja** između pješadije i artiljerije bila na vrlo niskom stupnju.

Borbeni postupci starješina nisu bili u skladu sa razvo-^{jem} situacije na bojištu. Tako na pr. nije preduzeto gonjenje poslije likvidacije Feričanaca; bataljon koji je bio na zasjedi probijen nije se povlačio pod borbom već u neredu i na leđima donio neprijatelja u uporište; jedinice u uporištu nisu među sobom uspostavile dovoljno tijesne veze, štabovi bataljona nisu preduzeli sve da uspostave vezu sa svojim potčinjenim jedini-^{cama}, niti sa svojim pretpostavljenim štabovima.

i Jedinice koje su se povlačile iz uporišta izvršile su to po-^{vlačenje} u neredu i neorganizovano, bez zaštite teškog oružja i bez organizirane zaštitnice.

; Iz akcije treba izvući slijedeće pouke:

i a. — Jednu te istu jedinicu ne predviđati za izvršenje dva zadatka, ako jedan zavisi o ishodu drugog;

b — Bez jakih rezervi nema uspješnog završetka borbe. Bolje napasti malo, pa potpuno uspjeti, nego mnogo pa ostati malim rezervama i uspjeti samo djelomično ili nikako,

c. — Niže rukovodioce više obučavati u samostalnom radu, s obzirom na još slaba sredstva veze, davajući im razne ostavke i to za njih najnepovoljnije;

- d. — Službi veze posvetiti više pažnje, a naročito koja treba da postoji između susjednih jedinica;
- e. — Jedinice vježbati u postupku za slučaj našeg spjeha;
- f. — Jedinice vježbati u izvlačenju iz borbe i odstupanja

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

V. D. Politkomesara:
M. Bulović

Ko mandati«
ppukovnik-l
Mate lerkovif

BR. 82

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 17. MAJA 1944
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I
DIVERZIJAMA OD 10. DO 30. APRILA¹**

**ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Op. broj: 147

Dana: 17. V 1944. u sati

Operativni izvještaj
o izvedenim akcijama
u vremenu od 10. IV do
30. IV 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dostavljaju se izvještaji o akcijama koje su izvele jedinice ovoga korpusa u vremenu od 10. IV do 30. IV 1944. Isto tako se podnosi izvještaj i za one akcije koje su izvedene pre ovog vremena, a za koje još nije podniet pismeni izvještaj.

XII DIVIZIJA

12. IV 1944. jedinice Osječke brigade nalazile su se u selu Crkvari (Sekc. D. Miholjac 1 : 100.000).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 34—1/2 I, k. 437.

Ujutro rano naše su jedinice izašle iz sela na položaj u tkolne šume radi zaštite od neprijateljske avijacije. Neprijatelj Boji je bio obaviješten o mjestu kantonmana naših jedinica krenuo je u pravcu sela Crkvari u tri kolone, ukupne jačine oko 300 gestapovaca. Jedna kolona išla je u pravcu kote 206, druga u pravcu raskršća u selu Crkvari, a treća u pravcu sjevernog dijela sela N. Jošava. Oko 12 sati istoga dana, neprijatelj je naišao na naše položaje na i oko k. 206. Naše jedinice primile su borbu, ali se je neprijatelj brzo počeo povlačiti u pravcu Feričanaca i naše jedinice progonile su ga do samog sela Feričanci.²

Plijen:

1 laki mitraljez
1000 metaka

Neprijateljski gubitci:

10 mrtvih
10 ranjenih

Naši gubitci:

5 ranjenih među kojima politkomesar II bataljona Pintarić Antun i zamjenik politkomesara čete Lukić Boško.

Utrošeno:

2400 metaka
5 teških mina
6 lakih mina

Sve jedinice u borbi kao i rukovodioci dobro su se snašli i dobro su se držali. Manevar koji je izvela jedna četa II bataljona u neprijateljski bok bio je od presudnog značaja za brzo povlačenje neprijatelja.

14. IV 1944. jedinice Osječke brigade nalazile su se u selima: Jošava, Crkvari i Sumeđe (Sekc. D. Miholjac 1 : 100.000).

Neprijatelj u jačini od oko 260 gestapovaca i nekoliko ustaša krenuo je u pravcu pomenutih sela, jer je prema izjavi zarobljenih imao podatke da se u tim selima nalazi oko 200 izmorenih i iznemoglih partizana koje treba pohvatati i uništiti. U tom cilju neprijatelj je nastupao glavnim snagama od k. 192 sjeverno od s. Valenovac preko Govede Glave ka k. 206, gdje su bili naši položaji, a za pobočnicom išao je na selo Sumeđe.

U 7 i 30 časova naše su jedinice primile borbu. Pritisak neprijatelja bio je neobično snažan na k. 206, ali manevar našeg I bataljona u neprijateljski bok brzo je prisilio neprijatelja

² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 54.

³ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 62.

na povlačenje u pravcu s. Feričanci. Borba je završena u 10 sati istoga dana, ali gonjenje nije izvršeno u onoj mjeri u kojoj se je moglo izvršiti.

Plijen:

11 pušaka
1 šmajser
1 pištolj
5000 metaka
1 postolje za teški mitraljez, odijela i obuće.

Neprijateljski gubitci:

6 ubijenih
6 zarobljenih.

Prema pričanju seljaka, neprijatelj je uspio da izvuče oko 30 svojih vojnika što mrtvih što ranjenih. Među njegovim mrtvima, koji su ostali na terenu, bio je jedan oficir.

Naši gubitci:

4 ranjena, od toga 3 lakše.

Utrošeno:

2500 metaka
18 lakih mina
5 teških mina.

U borbi se naročito istakao desetar III bataljona nišandžija teškog mitraljeza Tadić Mihajlo, koji je vješto rukovao svojim oružjem i sam ga premeštao sa jednog na drugi položaj kada je bio od neprijatelja otkriven i tučen lakim bacačem. Imenovani je drug zbog toga unapređen u čin mlađeg vodnika.

16. IV 1944. jedinice XII divizije vršile su diverziju mostova u Podravini na sektoru Orahovica — D. Miholjac — Našice.⁴

Porušeno:

7 mostova.

21. IV 1944. jedinice XII divizije napadale su neprijateljsko uporište Đurdenovac.⁵ Detaljnije o tome vidi izvještaj ovog štaba Op. br. 146 od 17. V 1944.

30. IV 1944. za vrijeme neprijateljske ofanzive³ jedinice XVIII brigade, koje su se nalazile na sektoru Papuka,⁷ dobile su zadatak da napadnu neprijatelja koji se je nalazio u Vuč-

⁴ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 86.

⁴ Vidi dok. br. 81.

* Ona je počela 26. aprila i trajala do 8. maja (vidi dok. br. 103 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136).

⁷ Vidi dok. br. 103.

I. . (Sekc. Slatina) i u Kamenskom Vučjaku (Sekc. Požega).
^Ei n i c e O s j e č k e b r i g a d e , k o j e s u s e i s t o t a k o n a l a z i l e n a s e k t o r u
• » « n u k a . d o b i l e s u z a d a t a k d a n a p a d n u n e p r i j a t e l j a k o j i s e j e
^ B g z i o n a G r e d i n i (S e k c . P o ž e g a) . P o s l e t o g a b r i g a d e s u t r e -
l b a l e o č i s t i t i p u t K a m e n s k o — Z v e č e v o i p r e b a c i t i s e n a R a v n u
K G o r »

Jedinice XVIII brigade koje su napadale Vučjak naišle
• s u n a i a k n e p r i j a t e l j s k i o t p o r , k o g a n i s u m o g l e s v l a d a t i , d o k
B j j j e d i n i c e , k o j e s u n a p a d a l e K a m e n s k i V u č j a k , u š l e u s e l o
l b e z b o r b e , j e r n e p r i j a t e l j a u s e l u n i j e b i l o . A l i z b o g p o m a n j -
• k a n j a s a m o i n i c i j a t i v e k o d t i h j e d i n i c a i s t e s u s e z a d r Ź a l e u
[^ i k a s n i j e p r e b a c i l e n a R a v n u G o r u m j e s t o d a s u i š l e u
l p o m o ć j e d i n i c a m a k o j e s u n a p a d a l e V u č j a k .

Bataljon koji je bio u zasjedi prema Zvečevu postavio
j a n a g a z n e m i n e n a k o j e j e n a i š a o j e d a n k a m i o n , j e d a n t e n k
I i j e d a n l u k s u z n i a u t o m o b i l . Z b o g n e o d l u č n o s t i b a t a l j o n a , o k l i -
j e v a l o s e s a j u r i š e m , š t o j e n e p r i j a t e l j i s k o r i s t i o i p o b j e g a o .
M o t o r n a v o z i l a s u k a s n i j e s p a l j e n a , p o š t o j e p r e t h o d n o i z n j i h
[i z v u č e n p l i j e n .

Plijen:

210 granata za brdski top 75 mm, nešto puščane muni-
• c i j e i o d i j e l a .

Utrošeno:

1 tenk
1 kamion
1 luksuzni auto.

[^ J e d i n i c e O s j e č k e b r i g a d e , k o j e s u n a p a d a l e n e p r i j a t e l j a
n a G r e d i n i , u s v o m n a p a d u n i s u u s p j e l e . N e p r i j a t e l j j e b i o
m n o g o n a d m o ć n i j i , d o b r o u k o p a n , a n a p a d n a š i h j e d i n i c a p r i -
l i č n o n e o r g a n i z o v a n . Z b o g t o g a s u s e j e d i n i c e O s j e č k e b r i g a d e
v r a t i l e n a P a p u k , d o k s u s e 2 b a t a l j o n a X V I I I b r i g a d e p r e b a -
d l a n a R a v n u G o r u .

Gubitci neprijatelja u tim borbama nisu poznati.

Naši gubitci:

5 mrtvih
30 ranjenih.

XXVIII UDARNA DIVIZIJA

9. IV 1944. kada su naše jedinice napustile Podrav. Slatinu i povukle se na sektor Voćin, neprijatelj je ušao u Slatinu i preko Golenić Puste i Ceralija (Sekc. Slatina) prodirao na naš oslobođeni teritorij.⁸

• ' V i d i t o m V , k n j . 2 6 , d o k . b r . 1 5 8 i 1 5 9 .

• t b o m i k , t o m V , k n j . 2 7

Jedinice XXVIII udarne divizije zauzele su položaje kod s. Macute i Smude i prihvatile borbu.⁹ Posle žestoke borbe neprijatelj je prisiljen na povlačenje u pravcu Čeralija i dalje prema Slatini.

Neprijateljski gubitci:

59 mrtvih (Nijemaca, među kojima 2 oficira).

Naši gubitci:

2 mrtva
4 ranjena

Plijen:

4 puške
1 šmajser
1 pištolj

Uništeno:

1 tenk od 25 tona.

17. IV 1944. jedinice Brodske brigade postavile su zasjedu na cesti Slatina — Virovitica kod Cabune. Na zasjedu je naišao jedan oklopni automobil koji je pogotcima protivtenkovske puške oštećen i kasnije zapaljen.

Plijen:

1 šmajser
1 pištolj

Neprijateljski gubitci:

7 mrtvih (Nijemaca, među kojima 1 oficir).

21. IV 1944. jedinice XXVIII udarne divizije napale su neprijateljsko uporište Feričanci.¹⁰ Detaljnije o tome vidi izvještaj ovoga štaba op. br. 146 od 17. V 1944.

27. IV 1944. jedinice XXVIII udarne divizije nalazile su se na sektoru Voćin — Hum. Toga dana je neprijatelj iz Slatine u jačini od nekoliko stotina gestapovaca htio iz Slatine preko Petrovog Polja da prodre na naš oslobođeni teritorij. Jedinice XXVIII udarne divizije primile su borbu na položajima kod Petrovog Polja i neprijatelja natjerale na povlačenje.¹¹

⁹ Vidi dok. br. 83.

¹⁰ Vidi dok. br. 81.

¹¹ i ¹⁵ Vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136.

Plijen:

1 protivtenkovski top 37 mm
1 teški mitraljez
4 laka mitraljeza
1 puškomitraljez
10 pušaka

Neprijateljski gubitci:

25 mrtvih (među kojima 1 oficir)
2 zarobljena.

28. IV 1944. jedinice XXI udarne i Brodske brigade vodile su borbu sa neprijateljem na liniji Kuzma — Lisičine — Hum — Popovac (Sekcija Slatina). Neprijatelj je na toj liniji zadržan, ali u toku noći naše su se jedinice povukle u pravcu Crnog Vrh a zbog nadmoćnosti neprijatelja.¹² Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Uništeno:

2 tenka (jedan od 20, a jedan od 15 tona).

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA

14. IV 1944. jedna četa Diljskog NOP odreda vodila je borbu kod s. Kindrovo (Sekcija Brod) sa neprijateljem u jačim od 250 vojnika. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja naše su se jedinice morale povući bez ikakvog rezultata.

Naši gubitci:

1 mrtav
2 ranjena

Izgubljeno:

1 laki mitraljez.

16. IV 1944. na noć, jedinice Diljskog NOP odreda izvršile su diverziju na glavnoj pruzi na sektoru: Nova Kapela-Batrina — Brod. Pruga je presječena na 10 mjesta i promet je obustavljen 8 sati. Poslije diverzije pruge jedan bataljon Osječkog odreda, koji je isto učestvovao u diverziji povukao se je u s. Klokočevik, gdje je bio u toku dana 17. IV iznenađen i napadnut od 200 neprijateljskih vojnika i morao se je pod borbom povući.

Gubitci neprijatelja:

6 mrtvih
5 ranjenih

Naši gubitci:

4 mrtva
5 ranjenih
3 nestala

Uništeno:

10 presjeka glavne pruge.

18. IV 1944. na noć, jedinice Diljskog odreda vršile su diverziju glavne pruge na sektoru: Malino — Oriovac. Pruga! je prekinuta na 19 mjesta i zapaljena vaktarnica kod s. Kujnik. Za vrijeme vršenja diverzije neprijatelj je ometao rad iz bunkera koji se nalaze na pruzi.

Naši gubitci:

2 mrtva
2 ranjena

Uništeno:

19 presjeka pruge.

16. IV 1944. jedinice Požeškog odreda upale su u spoljni obrambeni obroč Požege, i bez vlastitih gubitaka likvidirale jedan bunker i potom se povukle.

Plijen:

3 puške

Neprijateljski gubitci:

3 zarobljena (domobrana iz drugog posadnog sata).

20. IV 1944. jedinice Podravskog bataljona vodile su borbu sa neprijateljem kod s. Feričanci (Sekcija D. Miholjac). Neprijatelj, koji je bio u jačini od oko 70 ustaša, bio je poslije kratke borbe prisiljen na povlačenje.

Plijen:

1 puškomitraljez
4 puške
1000 metaka
20 bombi

Neprijateljski gubitci:

4 mrtva
3 zarobljena.
Mi nismo imali gubitaka.

22. IV 1944. jedinice Diljskog odreda izvršile su diverziju na pruzi Našice — Osijek, između Našičke Breznice i Slgke. Dignuta su u vazduh dva željeznička mosta i pruga je »resiečena na nekoliko mjesta. Oba mosta bila su osigurana i u borbi koja se je vodila dok se neprijateljska posada nije sa mostova rastjerala, naše jedinice su imale 3 mrtva i 3 ranjena druga, dok gubitci neprijatelja nisu poznati. Istoga dana dignut je jedan most na cesti Podgorač — Budimci kod s. Klenik.

Naši gubitci:

3 ranjena

Uništeno:

3 mosta.

22. IV 1944. na noć jedinice Požeškog odreda vršile su diverziju glavne pruge između Nove Gradiške i Starog Petrovog Sela. Pruga je presječena na 8 mjesta i porušena u dužini od 150 metara.

Porušeno:

150 metara pruge

8 presjeka pruge.

27. IV 1944. jedinice Osječkog NOP odreda izvršile su diverziju na pruzi Našice — Osijek na odsjeku: Našička Breznica — Koška.

Uništeno:

8 presjeka

2 kim. tt kabla skinuto.

ZAPADNA GRUPA NOP ODREDA

12. IV 1944. neprijatelj u jačini od 150 ustaša krenuo je iz Virovitice preko Suhopolja u pravcu s. Suhop. Borovo s namjerom da isto selo opljačka. Bataljon Bilogorskog odreda koji se je nalazio u s. Pčelić na vreme je saznao tu namjeru neprijatelja i napale su neprijatelja kada je isti ulazio u s. Borovo. Borba je trajala od 11,30 časova do 12,45 časova. Neprijatelj je dao slab otpor pošto je bio iznenađen i naše jedinice uspjele su da ga natjeraju u bijeg. Gonjenje nije izvršeno, jer su neprijatelju došla u pomoć dva pancera i neprijatelj se je pod zaštitom istih povukao.

Plijen:

1 laki mitraljez

1 puškomitraljez

7 pušaka
3 šmajsera
1200 metaka

Neprijateljski gubitci:

15 mrtvih (koji su ostali na terenu)
Mi nismo imali gubitaka.

16. IV 1944. jedinice Posavskog odreda vršile su diverziju glavne pruge na sektoru Nova Gradiška — Novska.¹⁸

Uništeno:

60 presjeka glavne pruge.

18. IV 1944. dve satnije ustaša iz Daruvara krenule su u pravcu s. Bijela (Sekcija Bjelovar). Jedan bataljon Daruvarskog odreda zauzeo je položaj na Dugoj Njivi, gdje je primio borbu i prisilio neprijatelja na povlačenje. Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci:

2 mrtva
1 ranjen.

20. IV 1944. jedinice Posavskog odreda porušile su dva mosta na glavnoj cesti Zagreb — Beograd i to: na reci Sušocka i most u s. Paklenica (Sekcija Pakrac).

Srušeno:

2 mosta.

19. IV 1944. neprijatelj iz uporišta s. Jazavica, u jačini od oko 50 ustaša Crne legije došao je u selo Kričke (Sekcija Pakrac), gdje je opljačkao stoku. Jedinice Posavskog odreda koje su se nalazile u s. Bair i Rajičići napale su neprijatelja u s. Kričke i prisilile ga poslije kratke borbe na povlačenje ostavivši opljačkanu stoku.¹⁴

Gubitci neprijatelja nisu poznati, dok mi nismo imali gubitaka.

20. IV. 1944. jedinice Posavskog odreda nalazile su se u s. Bujavica (Sekcija Pakrac).

Neprijatelj, koji je znao za naše jedinice nastupao je od Banove Jaruge preko Jamarice i od Poljane preko Janja Lipe u pravcu s. Bujavica. Jačina neprijatelja bila je oko 500 ustaša i gestapovaca sa 4 tenka i dva topa.

¹⁵ U diverziji je učestvovao i Prvi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 2—4, k. 121. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).
¹⁴ i ¹⁵ Vidi tom V. knj. 26. dok. br. 174.

^L
^ ^ ^

Jedinice odreda zauzele su položaj u samom s. Buja-
i primile borbu u li sati. Borba je vođena do 13 sati, kada
ji ^ se naše jedinice uslijed nadmoćnosti neprijatelja morale
L povući.¹⁵

Gubitci neprijatelja nisu poznati; mi nismo imali gubi-
•Lfca niti je dobijeno što od plijena.

Oštećeno:

1 tenk, pogotkom iz protivtenkovske puške.

Jedan bataljon Posavskog odreda nalazio se je u selu
popovac (Sekcija Pakrac). Neprijatelj koji je preko pete ko-
lone saznao za kantonman naših jedinica, jarcima se je provu-
kao do samog sela u 14 časova i iznenadio naše jedinice. Pri-
scbnošću nekolicine drugova, koji su zadržali vatru, ima se
zahvaliti, da se je bataljon izvukao iz sela sa srazmjerno ma-
lim gubitcima.

Naši gubitci:

2 mrtva

3 ranjena

1 laki bacač

1 puška.

Drugovi koji su odgovorni za obezbjeđenje kantonmana
pozvani su na odgovornost.

21. IV 1944. jedna četa Daruvarskog odreda nalazila se u
s. Sirač (Sekcija Bjelovar). Oko 10 sati prije podne naišlo je
oko 150 zdrugovaca iz Daruvara u pravcu Sirača. Ceta ih je
sačekala u zasjedi i posle jedan sat borbe prisilila na po-
vlačenje.¹⁶

Plijen:

1 puška

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 3 ranjena

Mi nismo imali gubitaka.

22. IV 1944. II bataljon Daruvarskog NOP odreda nala-
zio se je u kantonmanu u selu Kusionje (Sekcija Pakrac). Oko
8 časova ujutro, neprijatelj, nepoznate jačine, napao je naše
jedinice sa pravaca od Pakraca i od Krndijskog mosta. Jedinice, koje su u to vrijeme već bile na položaju, primile su
rbu i prisilile neprijatelja poslije dva sata borbe da se po-
vuče u pravcu Sirača.¹⁷

i ¹⁷ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 175.

Neprijateljski gubitci:

6 mrtvih.

Naši gubitci:

1 mrtav.

U borbama se je istakao borac Kornelius Boot (Holandaniin), koji je u borbi poginuo, ali je ubio 3 neprijateljska vojnika.

23. IV 1944. II bataljon Bilogorskog NOP odreda postavio je zasjedu na cesti Suhopolje — Cabuna (Sekcija Slatina). Oko 9 sati na zasjedu je naišla neprijateljska patrola u jačini od 6 gestapovaca. Zasjeda je otvorila vatru i jednog gestapovca ubila, dok su ostali pobjegli.

Plijen: 1 puška

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav.

25. IV 1944. neprijatelj je u jačini od oko 200 ustaša i gestapovaca, potpomognut sa dva tenka, upao u s. Pčelić (Sekcija Slatina), u cilju iseljavanja nekih svojih simpatizera, I

II bataljon Bilogorskog NOP odreda, koji se je nalazio u blizini s. Pčelić, napao je neprijateljsko osiguranje, koje je bilo na čukama južno od sela i upao u selo, te prisilio neprijatelja na povlačenje.

Mi nismo imali gubitaka i od plijena nije ništa dobiveno.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav.

ČEHOSLVACKA BRIGADA

19. IV 1944. jedinice Cehoslovačke brigade vodile su borbu kod s. Duhovi (Sekcija Bjelovar) sa neprijateljem, koji je u jačini od oko 600 gestapovaca i ustaša išao iz **Garešnice** preko Uljanika za Poljanu. Na zasjedu, koju je I bataljon iste brigade postavio kod sela Duhovi, naišlo je oko 13 sati **40** neprijateljskih vojnika, gestapovaca, sa kojima je zasjeda **primila** borbu, ali poslije kratkog vremena neprijatelju je **došlo** pojačanje od Garešnice u jačini od oko 400 gestapovaca i 2 tenka, a od Poljane u jačini od oko 200 ustaša. Zbog **neprijateljske** nadmoći i njegovog pritiska sa dvije strane, **naše su** se jedinice u 14.30 časova morale povući.

Neprijateljski gubitci:

12 mrtvih

8 ranjenih.

Uništeno:

2 kamiona

Naši gubitci:

5 mrtvih
4 ranjena
6 pušaka
2 puškomitraljeza.

20. IV 1944. jedinice Cehoslovačke brigade porušile su most na rijeci Ilovi (između Končanice i Velikih Zdenacaⁱ i most na Cavlovici (između Duhova i Uljanika).

DIVERZANTSKI BATALJON

Jedinice Diverzantskog bataljona izvele su samostalno slijedeće akcije:

6. IV 1944. postavljene su pješadijske nagazne mine kod samih Našica, na koje je neprijatelj naišao, ali detaljni podatci nam nisu poznati.

9. IV 1944. dignut je voz na glavnoj pruzi kod stanice I: Garčin. Broj žrtava nije poznat.

17. IV 1944. pruga Virovitica — Suhopolje presječena na 14 mjesta i na stanici Suhopolje razbijeno 9 skretničkih srca.¹³

18. IV 1944. srušen 30 metara dugačak most na rijeci i Karašici kod sela Kapelne (Sekcija D. Miholjac). Most je bio od armiranog betona. Istovremeno je srušen 30 metara dugačak željeznički most na istoj rijeci.

22. IV 1944. srušen je 10 metara dugačak most, na pruzi ; Virovitica — Barč. Istoga dana dignut je pancir na pruzi Vi-
rovitica — Špišić Bukovica. Uništena su dva vagona.

Istoga dana presječena je pruga Našice — Feričanci na 21 mjestu. Između Đurđenovca i Pribiševara (Sekcija D. Mi-
holjac), dignut je na cesti most dugačak 10 metara.

28. IV 1944. srušen je 15 metara dugačak most od armiranog betona na putu između Bušetine i Turanovca (Sekcija Slatina).

Istoga dana porušen je 12 metara dugačak most na pruzi **Osiijek** — Našice, kod sela Koške (Sekcija D. Miholjac), a šine su presječene na 12 mjesta.

J Istoga dana postavljene su nagazne mine, na cesti Ka-
^Btenska — Orljavac (Sekcija Požega), na koje je naišao nepri-
^Tjateljski tenk od 15 tona, koji je uništen.

¹⁷ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 175.

30. IV 1944. srušen je 15 metara dugačak most na pu«
Virovitica — Bušetina. Most je bio od armiranog betona. J

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

M. Bulović

(M. P.)

Komandant

ppukovnik: *

Mate Jerković

UKUPAN PREGLED AKCIJA:

koje su izvele jedinice VI korpusa NOV i POJ u vremenu od
10. IV do 30. IV 1944.

I. Zaplijenjeno:

1 protutenkovski top 42 mm
1 teški mitraljez
6 lakih mitraljeza
5 puškomitraljeza
3 pištolja
71 puška
20 ručnih bombi
210 granata za brdski top 75 mm
9100 metaka

II. Neprijateljski gubitci:

182 mrtvih
25 zarobljenih

III. Naši gubitci:

42 mrtva
139 ranjenih
2 zarobljena
3 nestala

IV. Uništeno:

6 tenkova (od toga 1 oštećen)
3 kamiona
1 luksuzni auto
1 oklopni automobil
2 vagona
9 skretničkih srca
20 mostova
152 presjeka šina.

U vremenu za koje se podnosi izvještaj, jedinice su izvršile 3 akcije na neprijateljska uporišta, 15 akcija na pruge i 19 borbi na terenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V d- politkomesara:

M. Bulović

(M. P.)

Komandant,
ppukovnik:
Mate Jerković

BR. 83

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME NOU DIVIZIJE OD
17 MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O DEJ-
STVIMA OD 23. MARTA DO 11. MAJA¹**

**STAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
JODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Trajne vrednosti

A broj: 166

Dana 17/V 1944. god.

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Položaj

I. — RAD JEDINICA:

Od 23. III. 1944. g. do danas jedinice ove divizije nalazile su se na sektorima u Podravini: Suhopolje, Pčelić, [Podrav.] Slatina i okolnim selima, gdje nam je glavni zadatak bio vršiti **obilizaciju** u Podravini i popuniti jedinice novim borcima; na cijelom ovom sektoru uspjeh je bio mobilisati 43 čovjeka od kojih je 25 zadržato u jedinicama, dok su ostali oslobođeni kao

Dsobni. Za vrijeme boravka na ovom sektoru, pored izvršene **akcije** na Slatinu,² jedinice su bile angažovane u održavanju mitinga po selima. Odbijena su dva neprijateljska ispada lokalnog značaja iz Virovitice i iz Barča. Izvršena je priprema jedinica i razrađivanje plana za oslobođenje Podr. Slatine.

¹ **Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 47—1, k. 1124**

• **Vidi dok. br. 76.**

Izvršena akcija na Slatinu, nakon čega su se jedinice povuklo na liniju Suhopolje — Lukovac — Levinovac — Macute Čeralije na kratko odmaranje, gdje se je izvršila detaljna analiza³ akcije na Slatinu, kao i osiguranje za istu; sve konstato^H vane greške i nedostaci u ovome radu, tj. u izvršenju same akcije, kao i na postavljenim osiguranjima pravilno su uočeni i na osnovu istih stvorena je jedna brošura u vidu okružnice i razrađena kroz sve naše jedinice, tj. od štabova brigada, pjj sve do boraca putem savetovanja; iz konceptovanih grešaka, koje su predočene štabovima, kao i nižim rukovodiocima, vidi se da su drugovi dosta dobro i pravilno shvatili, ali i pored istih još uvijek se dešava ponavljanje i propuštanje starih grešaka. Za vrijeme boravka na ovom sektoru, neprijatelj, ogorčen uslijed oslobođenja Slatine, izvršio je jedan prodor preko Ceralija i Macuta u pravcu Voćina, djelomično palio sela Čeralije, Macute i Rijence i na liniji sela Macute — Smude — Rijenci XVII ud. brigada i XXI ud. brigada napale su neprijatelja i nakon jednodnevne borbe odbacile neprijatelja u pravcu Slatine ostavivši na terenu 41 mrtvog, među njima i 1 oficira,¹ jedan tenk oštećen, koji su uspjeli izvući.⁴ Za vrijeme boravka na ovom sektoru naše jedinice su se svakodnevno morale prebacivati sa jednog manjeg sektora na drugi uslijed neprijateljskog bombardiranja Slavonije,⁵ a najviše Voćina oko kojega su se naše jedinice nalazile, te je uslijed toga bilo otežano sređivati jedinice i odmarati, uslijed čega smo se sa ovoga sektora prebacivali na liniju Levinovac — Pivnica — Vel. Babina Gora — Jasenaš, gdje smo ostali tri dana na sređivanju i odmaranju jedinica.

Poslije ovoga odmora naše jedinice sa ovoga sektora izvršile su marševanje u dvije etape u sela Duzluk, Orahovica — Pušina, gdje je izvršena priprema za izvršenje akcije na Feričance kao i osiguranje jedinicama XII divizije za oslobođenje uporišta Đurđenovac.⁶

Poslije likvidacije uporišta Feričanci jedinice su ostale na liniji D. Motičina — Feričanci — Bare — Zdenci — Orahovica radi sređivanja i odmora jedinica kao i raščlanjivanja izvedene akcije na Feričance i zasjede XVII ud. brigade od pravca Našica, čiji je IV bataljon probijen uslijed čega se je odustalo od izvršenja akcije na uporište Đurđenovac.⁷

Nakon trodnevnog boravka na ovom sektoru naše jedinice marševanjem u dve etape povratile su se natrag na sek-

¹ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 70.

⁴ Vidi dok. br. 82 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136.

⁵ Vidi objašnjenje br. 12 uz dok. br. 104.

⁶ i ⁷ Jedinice Šestog korpusa NOVJ napale su Feričance i Đurđenovac 21. aprila 1944 (vidi dok. br. 81).

K - Ceralije — Voćin — Hum — Pivnica — Pčelić. Odmah I dolasku naših jedinica na ovaj sektor primili smo borbu B| neprijateljem u susretu, koji je nadirao iz Virovitice i Slatina? a što je ujedno bio i početak ofanzive,⁸ tako da je prvu I 27. IV. o. g. prihvatila Brodska brigada na liniji Pčelić — »Seljani, odbila neprijatelja i u borbi, zapalivši jedan oklopni automobil, ubila jednog njemačkog nižeg oficira, zarobila neprijateljsku zapovijest, iz koje se vidjelo da neprijatelj po svom stvorenom planu ima zadatak prodirati cestom Slatina — Ceralije — Voćin; 28. IV. o.g. sa istim neprijateljskim dijelovima primila je borbu XXI ud. brigada na sektoru Lukovac — Petrovo Polje i poslije dvodnevne borbe uspjela je razbiti neprijatelja, nanijeti mu osjetne gubitke,⁹ zarobiti dva neprijateljska vojnika, od kojih smo dobili podatke da su primili suhu hranu za 4 dana koja činjenica je u stvari potvrđivala da neprijatelj stvarno ima namjeru da prodire duboko u naš oslobođen» teritorij, nakon čega je u stvari odmah nastupila ofanziva na slavonski teritorij.

Neprijatelj, nadirući od pravca Slatine — Virovitice i Daruvara, zagospodario je cestom Daruvar — Slatina, a naše jedinice povučene su na liniju Sekulinci — Voćin — Hum — Lisičine, te na ovom sektoru vodile borbu sve do 30. IV. o.g., kada je neprijatelj, nadirući od pravca Đuloveca i Ceralija, ušao u Voćin. 2. maja o.g. poslije vođenih borbi na ovom sektoru, a uslijed jakog nadiranja i neprijateljskog pritiska, naše jedinice su se povukle na Lutoč, oslanjajući se na Crni Vrh i Petlovu Nogu s jedne strane i s druge strane St. Zvečevo — Zvečevo i Zajle.¹⁰ Na ovom dijelu terena vodila je borbu XVII ud. brigada sa neprijateljem kod Zvečeva i St. Zvečeva, koji je već bio prodro od pravca SI. Požega — Kamensko — Zvečevo, te je istoga sa sektora Zvečevo i St. Zvečevo uz tešku borbu odbacio u pravcu Vučjaka i Loma, ali neprijatelj drskim nadiranjem ponovo je zauzeo ova ista mjesta.

3. ov.mj. poslije ovih borbi naše jedinice povukle su se na liniju Zajle — Metla — Ravna Gora, gdje je Brodska brigada kod Vučjaka, Prgomelje i na Ravnoj Gori vodila borbu sve dok neprijatelj nije uspio sa svojim jakim nadiranjem zauzeti k. 856 (iznad sela Koturić), i na sjevernoj strani od Zvečeva do Zajla preko Lutoča, koga je suzbijala XXI ud. brigada

• Vidi dok. br. 103.

⁸B • O toj borbi je Stab Šestog korpusa poslao Glavnom štabu NOV • PO Hrvatske depešu u kojoj, pored ostalog javlja: »... 28 Div. na cesti Pivnica — Voćin 28. IV. uništila 3 tenka od 20 tona ...« (Vidi dok. br. 530—2 k. 119/1 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

¹⁰ Vidi dok. br. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177 i 178.

Poslije neprijateljskog zauzimanja ovih predjela zemljišta, naše jedinice prebacile su se za Moslavinu u dvije mardševske kolone" i to jedna kolona XVII ud. i Brodska brigada preko Psunja, Slavonskog Trokuta u Moslavinu u sela: Vel. Vukovje — Rogoža — Bršljanica — Dišnik, a druga kolona XXI ud. brigada Metla — Sirač — Kip — Trojeglava — mašica, smjestila se u moslavačka sela Popovac — Kostanjevac i jednim dijelom selo Dišnik.

Po izvršenom marševanju iz Slavonske ofanzive jedinice su se smjestile u ova sela u cilju odmora i sređivanja jedinica i pripreme za izvršenje akcije na uporište Hercegovac koja je vršena 10/11. V o.g. Nakon neuspjele akcije na uporište Hercegovac naše jedinice povučene su na sektor Trnovitica — Kostanjevac — Simljana i okolna sela u cilju odmora, analize akcije, kao i sređivanja jedinica, gdje se i sad nalaze.

II. — IZVEDENE AKCIJE:

Brodska brigada uz pomoć XXI ud. brigade i Artiljerijskog divizionu štaba VI korpusa likvidirala je neprijateljsko uporište Podrav. Slatinu u vremenu od 4. IV 1944. od 4 časa do 5. IV 1944. do 17 časova. Priprema za ovu akciju kao i samo izvršenje iste bilo je dobro i sa uspjehom, o kojoj je dostavljen izvještaj ovoga štaba Op. br. 132 od 11. IV 1944.¹²

7. IV 1944. g. III bataljon XXI ud. brigade primio je borbu sjeverno od sela Ceralija sa neprijateljem koji je nadirao iz Slatine u cilju pljačke i paljenja sela. Ishod ove borbe bio je slab pošto je neprijatelj svojim jakim nadiranjem uspio ovaj bataljon odbaciti preko sela Ceralija na položaj južno od sela Rijenaca.

9. IV 1944. posle neprijateljskog prodora iz Slatine — Ceralije — Bokane i Macute uspio je upasti u ova sela, glavnim dijelom ih zapaliti sa namjerom prodora u Voćin; u cilju ovog sprečavanja naše jedinice XVII ud. brigada sačekale su neprijatelja na liniji sela Macute — lijevo Petrovo Polje i desno do pruge Voćin — Orahovica, a XXI ud. brigada na liniji Smude — Rijenci i nakon 4 sata uporno vodene borbe ove jedinice uspjele su neprijatelja djelomično razbiti i odbaciti ga na njegove prvobitne položaje kod sela Ceralija, nakon čega se povukao u uporište Slatinu, izgubivši jedan tenk od 25 tona i 4? mrtva vojnika i oficira koje je uništila XVII ud. brigada.¹⁵

¹¹ Vidi dok. br. 19—2 i 2—2. k. 1123, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 41.

i ¹⁷ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 175.

18. IV 1944. g. I bataljon Brodske brigade na cesti Slavovita kod sela D. Meljane sačekao je jedan manji KT neprijateljskih snaga koji je nadirao iz Slatine i poslije kratke borbe uspio u jednom naletu zarobiti jedan neprijateljski oklopni automobil, uništiti ga, ubiti jednog oficira i 6 neprijateljskih vojnika, bez sopstvenih gubitaka.

21. IV 1944. jedan bataljon XXI ud. brigade likvidirao je neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici u Feričancima sa dobrim rezultatom, dok je XVII ud. brigada istoga dana postavljala osiguranje od uporišta Našica u cilju nesmetanog likvidiranja uporišta Đurdenovac od strane jedinica XII divizije. Ova zasjeda nije se održala i tako nije izvršila svoj zadatak, pošto je njezin IV bat. na lijevom krilu bio probijen i neprijatelj se probio do napadnutog uporišta, uslijed čega se moralo odustati od likvidacije. Opširan izvještaj o izvršenju ove akcije dostavljen je štabu VI korpusa.¹⁴

25. IV 1944. g. posle povlačenja jedinica od likvidacije uporišta Đurdenovac, neprijatelj nadirući od Našica napao je dijelove XVII ud. brigade kod sela D. Motičina i nakon kratke borbe isti je odbačen uz gubitke i povukao se u svoju bazu, ostavivši na terenu 11 mrtvih vojnika.

27. IV 1944. g. neprijatelj je poduzeo ponovno mjere sa jačim snagama da proдре u pravcu Vočina u cilju paljenja i uništavanja; XVII ud. brigada sačekala je ovog neprijatelja kod sela Macuta, djelomično ga razbila i odbacila do sela Ceralija, nakon čega se isti povukao u Slatinu sa gubitcima od 14 mrtvih.

28. IV 1944. g. neprijatelj je u cilju poduzimanja ofanzive na slavonski oslobođeni teritorij već prodro bio iz Slatine — Virovitice i Daruvara do sektora Petrovo Polje — Lukovac, Hum — Lisičine — Kuzma tako da je XXI ud. brigada na sektoru Petrovo Polje — Lukovac poslije jednodnevne vođene borbe uspjela odbiti neprijatelja koji se je poslije kraćeg okršaja povukao na svoje prihvatne položaje i utvrđivao, a u borbi je ostavio na terenu, koji su naši borci zauzeli, preko 20 mrtvih. Istoga dana Brodska brigada suprotstavila se je neprijatelju koji je nadirao od Daruvara na liniji Kuzma — Lisičine — Hum i poslije dvodnevne borbe uspjelo je neprijatelja nešto odbaciti i sprečiti ga u izvršenju njegove namjere, uništivši mu jedan tenk od 25 tona i jedan manji tenk oštećen je dok je na mjestu borbe imao osjetne gubitke što se nije moglo moviti uslijed neosvojenog terena.

29. i 30. IV 1944. g. neprijatelj, nadirući svojim jačim gama, zauzeo je sve položaje i komunikacije do Vočina; naše

¹⁴ Redakcija ne raspolaže tim izvještajem (vidi dok. br. 81).

jedinice poslije zauzimanja položaja Voćin — Petlova **Noga** Crni Vrh imale su zadatak sprečavati neprijateljevo **daljnje** nadiranje i udaranje u bok neprijatelja i u leđa. Tako je ova dva dana XXI ud. brigada vodila borbu sa neprijateljem »1 liniji Voćin — Lisičine — Kuzma u cilju sprečavanja **njegovog** nadiranja; kako je ovdje neprijatelj bio odlučan u **vodenju** svoje borbe nismo mogli tačno ustanoviti njegove **gubitke** pošto ova jedinica nije bila u stanju zauzeti zemljište na **kojem** je vođena borba i dokle je njezina vatra dopirala. XVII ud. brigada i Brodska brigada zaobišle su neprijatelja i **napale** istoga na sektoru Nova Krivaja — Đulavec — Katinci — **po** točani i na cesti između Koreničana i Brđana. U ovom **manevru** ovih dviju jedinica Brodska brigada nije došla u sukob sa neprijateljem, dok je XVII ud. brigada istog napala na sektoru Nova Krivaja — Đulavec i ubila 12 ustaša.

1. i 2. V 1944. g. XVII ud. brigada napala je **neprijatelja** koji je prodro iz Požege preko Kamenskog u Zvečevo, **istog** djelimično razbila, tako da je neprijatelj morao **pobjeći** u pravcu Vučjaka i Loma izgubivši jedan top 37 mm. i 14 vojnika iz SS. divizije bosansko-hercegovačke. Istoga dana **dijelovi** XXI ud. brigade napali su neprijatelja koji je zaposjeo već Voćin i utvrdio se na dominantnim okolnim položajima, **te demonstrativno** privlačeći se rovovima bez sopstvenih **gubitaka** ubili 5 neprijateljskih vojnika.

4. V 1944. g. neprijatelj u razvoju svoje ofanzive **nadirao** je od centra Mrkoplje — Vučjak — kosom Ravne **Gore** u pravcu k. 856 s jedne strane i u drugom pravcu od Zvečeva preko Lutoča za Zajle. Brodska brigada primila je **borbu sa** neprijateljem na Ravnoj Gori kod k. 856 i nakon 3 sata **vrlo** teške borbe neprijatelj je poslije 4 kontrajuriša uspio **zauzeti** k. 856 uz vrlo teške gubitke, koji su ustanovljeni za **vrijeme** kontranapada naše Brodske brigade, jer su borci za **vrijeme** jurišanja prelazili preko mrtvih neprijateljskih vojnika **koje** nisu tačno mogli prebrojati uslijed jakog neprijateljskog **nadiranja**. Poslije ove borbe brigada se povukla na Metlu **iznad** sela Koturića. Istoga dana XXI ud. brigada vodila je **borbu sa** neprijateljem koji je nadirao od Zvečeva, i nakon duže **borbe**, koja se povremeno prekidala, nanevši neprijatelju osjetne **gubitke**, povučena je na Metlu na kojem sektoru se naša **cijela** divizija skoncentrisala u cilju prebacivanja za Moslavinu.

5. V 1944. g. za vrijeme prebacivanja preko rijeke **Ilove** za Moslavinu, neprijatelj koji je postavio blokadu u selu **Tomasići** razbijen je uz dva mrtva i jednog zarobljenog **vojnika**.

6. i 7 i 8. V 1944. za vrijeme odmora jedinica u **Moslavini** u selima V. Vukoje, Rogoži, Bršljanica, Dišnik, Popovac, **Ko-**

- «tanievac, neprijatelj je sa Gojila iz Garešnice i Hercegovca
- vdiio ispade u cilju uznemiravanja naših snaga. Svi su ovi **H**—prijateljski naleti odbijeni bez naročite borbe, uz jednog **E** arobljenog vojnika zdrugovca, dok se nije još moglo ustanofc da li je neprijatelj imao drugih gubitaka.

11. V 1944. g. XVII ud. brigada izvršila je napad na neprijateljsko uporište Hercegovac, dok su XXI ud. brigada, Brodska brigada, brigada »Jan Žiška« i II moslavačka brigada davale osiguranje. Ova akcija u cjelosti nije uspjela, o čemu će se dostaviti detaljan operativni izvještaj.¹⁵

U svim napred navedenim borbama neprijatelj je imao slijedeće gubitke i to:

341 mrtvog vojnika i oficira
2 tenka po 25 t. uništena
1 tenk 25 tona oštećen

, zarobljeno je:

76 neprijateljskih vojnika i oficira
1 top 37 mm
1 top 42 mm sa 22 granate
1 top 37 mm sa 44 granate
6 pištolja
119 ručnih bombi
50 mina za laki bacač
2 kamiona
2 motocikla
50 pari odijela
2 vagona ulja
20 met. soli
30.000 cigareta
5 p. mitraljeza
4 laka mitraljeza
6 t. mitraljeza
2 šmajsera
183 puške
69.100 **mauzer** munic.

Naši gubiteci u svim ovim borbama su slijedeći:

56 mrtvih
286 ranjenih, 41 nestao
izgubljeno: 34 puške, 2 p. m., 1 t. m., 1 postolja t. m.
oštećeno: 3 p. m., 3 karabina,
utrošeno 43.000 metaka.

¹⁵ Vidi dok. br. 64, 66, 75, 182 i 183.

III. — STEČENA ISKUSTVA:

Kod svih ovih borbi kod naših jedinica osjetio se mnogo nedostatak i slabe vojničke rutine, kako kod rukovodilaca tako isto i kod boraca. Za vrijeme napadanja uporišta u prodira[^]S kroz zgrade, zidove i rušenje raznih prepreka ovoga puta uočeno je potreba o korišćenju eksploziva i najbolji način upotrebe/ kao i rušenje samih objekata koje je neprijatelj zaposjeo. Isti tako jedinice su stekle više znanja u likvidaciji samog uporišta kada ga neprijatelj želi braniti, i štititi njegovo probijanje i bježanje iz uporišta. Svi nedostaci i greške u ovome radu razrađeni su kroz naše jedinice.

U svim navedenim terenskim borbama vidjeli smo da naše jedinice obično stradaju od slabog držanja strelaca u borbi a isto tako i rukovodilaca. Ovo se ogleda u tome što naši strelci vrlo slabo koriste zaklone ili se potpuno nepravilno prebacuju uzajamno se ne potpomažu, a pored toga najslabija strana jest slabo gađanje. Kod povlačenja ili izvlačenja jedne jedinice na prihvatne položaje vidjeli smo da još nije uveden duh pravilnog i organizovanog povlačenja po komandama, već se to pretvara u vidu nekog bježanja. Slabo ocjenjivanje djeistva neprijateljskog oružja i uvida kakovu štetu može da nanese pfl jedino oružje svojom horizontalnom vatrom kao i ubačenom putanjom svog zrna, sve ove greške uočene su i u radu su na otklanjanju istih.

IV. — DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše daljnje operativne namjere za sada se ne mogu tačno konkretizirati, ali se ima u vidu izbor uporišta na sektoru Moslavine za likvidaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Načelnik štaba,
major: 1

17VJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 17. u\J\ 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NJEMAČKU POSADU U GORNJEM I DONJEM IZIMJU¹

STAB
 XIV DIVIZIJE IV KORPUSA
 NOV JUGOSLAVIJE
 Broj op. 123/44
 Dne 17. V 1944. god.

Operativni izvještaj o
 napadu na sela Izimje i
 Stančaki

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Selo Izimje leži na rubu šume Mokrica na brisanom zemljištu, koje se blago spušta prema cesti Zagreb — Karlovac. Selo je podijeljeno na dva dijela: Gornje i Donje Izimje, opasano rovovima i pojačano sa tri nenatkrivena bunkera. Selo Stančaki leži na samoj cesti Zagreb — Karlovac. Zemljište oko njega je jako brisano. U selu ima nekoliko zidanih zgrada koje su udešene za odbranu i opasane rovovima. Sekcija Sa-; mobor 1 : 100.000 izdanje V. G. I.² Beograd.

U borbi je učestvovala brigada »Franje Ogulinca-Selje«, Karlovačka brigada, te dva bataljona Zumberačkog odreda.³

Neprijateljsku posadu u pomenutim selima sačinjavalo je: selo Gornje i Donje Izimje 200 Nijemaca iz I Jägerersatzregimente,⁴ naoružani sa 3 teška bacača i ostalim pješadijskim naoružanjem. Selo Stančaki 80 Nijemaca također iz I Jägerersatzregimente.

Posade u selima Izimju i Stančaki imaju zadatak osiguranje komunikacija Zagreb — Karlovac, služe kao veza između neprijateljskih uporišta Jaska — Draganići, a pored toga ta sela su baze za neprijateljske ispade u oslobođeni teritorij P Zumberka.

Naša je odluka bila iznenadno napasti neprijateljska uporišta u Izimju, i Stančakima, likvidirati ih i tako neprijatelju nanijeti gubitke.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
 itorijskog instituta, reg. br. 4—1/5, k. 426.

² Vojnogeografski institut

* i ⁵ Vidi dok. br. 71.

* Prvog lovačkog rezervnog puka

Za napad na pomenuta neprijateljska uporišta izdana je pismena zapovijed,⁵ iz koje se vidi raspored naših jedinica » napad i osiguranje.

Borba je počela 14. maja 1944. godine u 22,45 časova. I

Bataljoni su po padu mraka počeli podilaziti svojim napadnim ciljevima. I bataljon brigade »Franje Ogulinca-Selje«, koji je napadao G. Izimje, približio se neopaženo neprijatelju na 20 metara. Neprijatelj je osjetio bataljon i otvorio jaku vatru. Bataljon je odmah izvršio energičan juriš i istjerao neprijatelja iz rovova bombama. Izgleda da je neprijatelj bio obaviješten o našim namjerama, jer je spreman dočekao naše jedinice u rovovima. Borba se je dalje nastavila u kućama. Pošto je bataljon imao dosta gubitaka, te radi premoći neprijatelja, povukao se je na svoj polazni položaj za napad.

U međuvremenu III bataljon iste brigade, koji je napadao D. Izimje, podilazio je neprijateljskom uporištu, ali pošto je malo zakasnio i borba prije počela kod I bataljona, neprijatelj ga je primijetio na većem odstojanju i otvorio na njega jaku vatru. Bataljon se je i dalje privlačio, koristeći zemljišne neravnine, pod jakom neprijateljskom vatrom, i došao do jurišnog odstojanja odakle ga je do neprijatelja dijelila čistina od 50 metara. Radi neodlučnosti štaba toga bataljona, isti nije izvršio juriš, nego je tu zastao. Neprijatelj je tada minobacačkom vatrom tukao zemljište pozadi III bataljona i nanio gubitke IV bataljonu iste brigade, koji je kao brigadna rezerva nastupao odmah za III bataljonom.

III bataljon Karlovačke brigade, koji je napadao selo Stančaki također je zakasnio. Podišao je neprijatelju na 30 metara, ali isti je bio spreman i dočekao ga jakim vatrom iz rovova i zgrada. Radi jake neprijateljske vatre i neodlučnosti štaba toga bataljona, nije izvršen juriš, nego je bataljon ostao na jurišnom položaju.

II bataljon Karlovačke brigade koji je imao zadatak vršiti pritisak na Draganiće, vodio je sa neprijateljem borbu, koji je sa tenkovima i blindama pokušao iz Draganića priteći u pomoć posadi u Stančakima, i u tom ga je spriječio.

II bataljon brigade »Franje Ogulinca-Selje«, koji je imao zadatak minirati cestu kod sela Novaki i spriječiti dolazak pomoći iz Jaske u Izimje, minirao je cestu na vrijeme i na određenom položaju osiguravao cestu Jaska — Izimje. Oko 1.30 časova 15. o.mj. neprijatelj je iz Jaske pošao u pomoć posadi u Izimju jačinom 200 vojnika, 3 tankete i 2 poljska topfl Tenkovi su prošli minirani prostor, a mine nisu eksplodirale. Istom kad su naišli topovi, mine su eksplodirale i uništile jedan

I bliski top ^{sa} poslugom. Bataljon je propustio tenkove i otvorit vatru na neprijateljsku pješadiju.

I Pošto je počela pristizati pomoć napadnutim posadama iz Jaske i Karlovca, te nije bilo izgleda na postignuće uspjeha, «tab divizije donio je odluku da se jedinice povuku u svoje baze. Povlačenje je počelo u 2,45 časova 15. o.mj. i izvršeno u redu. Neprijatelj nije vršio gonjenje, nego je zemljište oko uporišta tukao minobacačima i mitraljezima iz tenkova.

I Postavljeni ciljevi, da se likvidiraju neprijateljska uporišta u Izimju i Stančakima, nisu postignuti.

Ubijeno je 25 neprijateljskih vojnika za koje se sigurno zna među kojima 2 oficira; ranjeno oko 30.

Zaplijenjeno 3 puške, 2 ranca sa vojničkom spremom.

Uništen 1 poljski top kalibra 85 mm.

Naši gubici: 8 mrtvih, 15 ranjenih; među ranjenima nalazi se komandant I bataljona brigade »Franje Ogulinca-Selje« poručnik Jovo Romanić, i komandir 1. čete IV bataljona iste brigade Petković Janko, te 3 nestala.

Utrošeno 3.200 metaka za puške i automatska oruđa, 48 mina za teški bacač i 14 za laki, te 7 ručnih bombi.

Oštećeno od neprijateljske vatre 1 p. mitraljez i 2 puške.

U ovoj borbi istakla se 1. četa I bataljona Seljine brigade. Labavo se držao IV bataljon iste brigade.

Akcija je bila dobro pripremljena i sa borcima i sa rukovodiocima, samo izgleda da je neprijatelj preko civila bio obaviješten o našem napadu, jer su isti u blizini njegovih uporišta naklonjeni prema njemu, iako su bile poduzete sve mjere protiv toga.

Rukovodioci nisu pravili veće greške, jedino III bataljon Seljine brigade nije imao odlučnosti da izvrši juriš, iako je prišao na blisko odstojanje. Da je taj bataljon izvršio juriš energično, pomogao bi i I bataljnu iste brigade, te bi se mogao očekivati uspjeh. Pored toga jedinice nijesu izvršile jednovremen napad što je dalo neprijatelju mogućnosti da se organizuje za odbranu.

Na pravcu napada I bataljona Seljine brigade trebalo je odrediti rezervu, koja bi u slučaju potrebe mogla pojačati taj bataljon i proširiti njegov uspjeh.

U toku ove borbe veza je vrlo slabo funkcionisala. Tako za vrijeme čitave borbe od I bataljona Seljine brigade nije primljen ni jedan izvještaj. Osjeća se manjak telefona i kabla.

Bacači nisu bili dobro upotrijebljeni, jer se radi pomrčine nisu mogli uzeti tačni elementi, te pješadija od njih nije imala koristi.

Iz ove borbe mogle bi se izvući slijedeće pouke:

1) Napad treba biti po mogućnosti sa svim jedinicama jednovremen.

2) Prilikom napada na neprijateljska uporišta, kojima može stići brzo pomoć iz okolnih posada i gdje je neprijatelj dobro organizovan za odbranu, treba napadati odlučno i brzo da se neprijatelju ne dadne vremena za sređivanje.

3) Kad postoji mogućnost da civili mogu obavijestiti neprijatelja o našim namjerama, treba pokloniti mnogo **pažnje** da se to ne desi.

4) Kod pomanjkanja tehničkih sredstava za održavanje veze, treba nastojati upotrijebiti sva ona sredstva za održavanje veze kojima jedinica raspolaže.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komesar:	Operativni of., kapetan:	Komandant, p. puk.:
s. o.	A. ¹⁾ Adamik	M. ⁷ Dasović

* **Augustin**
7 **Martin**

17VJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 17.
 «aJA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI
 W KOD GORNJEG I DONJEG PREKRIŽJA¹

ŠTAB

I XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA
 NOV JUGOSLAVIJE
 Broj op. 124/44
 Dne 17. V 1944. god.

Izvještaj o borbi 26. aprila
 [1944. god. XVI Omladinske bri-
 - gade »Jože Vlahovića« sa Nijem-
 cima

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Borba se je vodila na prostoriji: južne padine Mačkovič
 Brda, selo Gornje i Donje Prekrižje, Konjarić Vrh, selo Oštre
 i Ognjanovac. Pomenuti položaji nalaze se na cesti i na prilaz-
 zima istoj, koja vodi u oslobođeni teritorij Zumberka. Zemljište
 je predstavljeno na sekciji Samobor 1 : 100.000 izdanje V.G.I.²
 [Beograd.

Od naših jedinica u borbi je učestvovala Omladinska
 brigada »Jože Vlahovića«.³

Neprijatelj je napadao sa jednim bataljonom I Jägerer-
 satzregimente,⁴ zapovjednik hauptman Fischer, 3 satnije 10.
 ustaške bojne, zapovjednik satnik Cudina Marko i sa nešto
 domobrana iz XX željezničke stražarske bojne, te potpomognut
 sa 4 tenka.⁵

Namjera neprijatelja bila je da iznenadnim prodorom
 razbije brigadu, upadne u pozadinu oslobođenog teritorija i
tamo uništi naše pozadinske ustanove.

Štab brigade obaviješten o namjerama neprijatelja do-
 nio je odluku da borbu sa neprijateljem primi na liniji: Vlašić
 Brdo — Begovo Brdo — Gornje i Donje Prekrižje — kota 387,
 sa rasporedom snaga: III bataljona dvije čete Bartakovići —
 Vlašić Brdo, jedna četa Begovo Brdo, I bataljon Gornje i Donje
 rižje, II bataljon kota 387, IV bataljon Konjarić Vrh,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
 jskog instituta, reg. br. 48—4, k. 426.

² Vojnogeografski institut

³ i ⁵ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 141.

⁴ Prvog lovačkog rezervnog puka

štab brigade Gornje Prekrižje, inženjerska četa i topovski vod Konjarić Vrh.

Izdate zapovijesti za napad ne prilažu se, jer ih brigada nije dostavila.

Borba je počela 26. aprila 1944. u 7,30 časova.

Neprijatelj je prema položajima brigade nastupao slijedećim pravcima: selo Dol — Bude — Vučiak — kota 534, selo Dol — Kostanjevac, Krašić — Prekrižje i Hrženik — Lović Prekriški.

Borbu je prihvatio prvo II bataljon koji je zatvarao pravac Krašić — Prekrižje, na kog je neprijatelj nadirao jačim snagama nastojeći izbiti na Konjarić Vrh. Bataljon se je n'a svojim položajima odupirao neprijateljskim napadima oko 2 časa. U međuvremenu neprijatelj je drugom kolonom izbijao na Lović Prekriški prema položajima II bataljona. Bataljon, koji je zatvarao pravac Dol — Kostanjevac — Oštre, povukao se bez borbe sa svojih položaja prema selu Baroni Selo bez naređenja, te je neprijatelj tako bez otpora nadirao cestom prema Oštrcu.

Usljed jakog neprijateljskog pritiska štab brigade je donio odluku da dva bataljona povuče na položaje Konjarić Vrh Baroni Selo sa zadatkom da zatvaraju pravac prema Oštrcu, a II bataljon da zatvara pravac prema Vivodini, dok je IV bataljon poslat u selo Galin. Inženjerska četa za vezu, te topovski vod povukli su se preko Prvinića i Galina prema Ognjanovcu bez naređenja.

Poslije povlačenja jedinica brigade na napriied pomenute položaje, neprijatelj je jednom kolonom počeo nadirati cestom prema Oštrcu i, ne dobivši nikakav otpor, zaposjeo je to selo, a ujedno sa ostalim snagama napadao na brigadu. U takvoj situaciji štab brigade donio je odluku da dva bataljona izbiju preko sela Hrastovica na Visoče, te tako da se spriječi prodiranje neprijatelja u pozadinu oslobođenog teritorija. Međutim bataljoni nisu izvršili naređenje, nego su krenuli u selo Radinović a jedan bataljon sa nekim dijelovima III bataljona, jer su se dvije čete istoga bataljona povukle prema Kaljama, krenuli su po naređenju prema Ognjanovcu. U međuvremenu neprijatelj je sa tenkovima i blindama izbio u Oštre i primijetivši naše topove u pokretu ka selu Ognjanovcu, mitraljeskom vatrom pobio je konje, zaplijenio topove, dok se je posluga povukla preko Dragišta i Dančulovića. Neprijatelj je tada produžio pokret prema Ognjanovcu, te je i bataljonu, koji je kretao u tom pravcu, naređeno da izbije na greben Oštrca.

Tada je naređeno čitavoj brigadi od štaba brigade da se prebaci u Dančuloviće sa ciljem da se omogući evakuacija

ine bolnice, koja se tamo nalazila, jer nije bilo mogućnosti
fa se u takvoj situaciji i sa takvim rukovođenjem spriječi pro-
K^anje neprijatelja od Sošica.

• Neprijatelj je tako skoro nesmetano prodro do sela Šiljka
»•amo se zadržao dok nije popalio i uništio Sošice, a zatim se
Kyukao u svoje polazne baze.

r Postavljeni cilj da se neprijatelju spriječi prodor u oslo-
bodeni teritorij u ovoj borbi nije postignut.

Izbačeno iz stroja vjerovatno oko 12 neprijateljskih
vojnika.

Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih i 1 drugarica zarobljena.
Medu mrtvima nalazi se zamjenik komesara čete Sostar Marko.

U materijalu: 2 topa, jedan kal. 65 mm, drugi 47 mm sa
po 10 granata, 1 motorbicikl, 13 poljskih kazana.

Utrošeno municije: 2.200 metaka za puške i automatska
oružja i 5 mina za teški bacač...

Jedinice su za borbu bile vrlo slabo pripremljene, premda
je štab brigade bio na vrijeme obaviješten o namjerama ne-
prijatelja.

Topovi uopće nisu bili upotrijebljeni, iako je za to bilo
mogućnosti, radi slabog komandovanja viših starješina i radi
nedostatka inicijative kod nižih.

Veza između jedinica bila je vrlo slaba.

Iz ove borbe mogle bi se izvući slijedeće pouke:

1.) Nijemci svoju namjeru provode brzo i energično, radi
toga štabovi jedinica moraju brzo procijeniti situaciju i što
prije donijeti odluku.

2.) Koncentraciju vrše često noću. a u samu zoru napa-
daju naše jedinice.

3.) Ako im je cilj ovladavanje komunikacijama, onda naše
položaje nastoje obuhvatiti sa bokova manjim snagama, dok
im je glavno težište usmjereno prema komunikacijama.

4.) Za uspješno suprotstavljanje takvim napadima treba
držati jake rezerve za pariranje obuhvata s bokova i zatvaranje
cesta, a jedinice na okupu sa patrolama daleko isturenim prema
neprijatelju.

I 5.) Između štabova brigada i bataljona treba održavati što
čvršću vezu koristeći sva moguća sredstva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

tkomesar: Operativni oficir, kap.: Komandant, ppukovnik:
s.o. A. Adamik M. Dasović

(M. P.)

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 17. MAJA 1944.
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA KOD GORICE I PEČANA'

STAB I BRIGADE XXXV DIV.

17.V.1944.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

15. V 1944. Brigada je dobila zadatak da krene sa Unjke na sektor prema Pečanima, s tim što će jedan bataljon prebaciti na Srednju Goru, a sa ostalim snagama da napadne neprijatelja na sektoru Pečani. Brigada je krenula sa Unjke u 19 sati istoga dana po dobivenom zadatku.² Raspored snaga bio je slijedeći: I bataljon krenuo je za Srednju Goru sa zadatkom da izvida neprijatelja na tome sektoru, II bataljon dobio je zadatak da napadne neprijateljski logor u Pečanima pravcem Vršeljak — Dozetova Draga, III bataljon dobio je zadatak da zatvori pravac Bjelo Polje — Pečani manjim snagama, ostatak da bude kao brigadna rezerva, IV bataljon dobio je zadatak da sa dvije čete zatvori put Jošane — Pečani, a jednom četom da napadne neprijatelja u Pečanima zajedno sa II bataljonom. Jedinice su bile potpomognute sa dva teška bacača.

Akcija je otpočela u 3 sata 16. V 44. na Pečane ali nije uspjela iz tih razloga što je neprijatelju bila stigla pomoć sa motorizacijom u toku 15. 0. mj. Pošto akcija nije uspjela, naše su se snage povukle u 5 sati na slijedeće položaje sa rasporedom: III bataljon na položaju Metla — bezimena kota sjeverom istočno od Metle sa zadatkom da zatvori put koji vodi ispod pomenute kote u pravcu Gorice, IV bataljon dobio je zadatak da zaposjedne položaj kote 941 i bezimenu kotu jugozapadno od Metle, s tim da zatvara pravac od Pečana i puteve koji vode od pomenutih kota prema Pečanima. II bataljon kao i ostale snage bile su u rezervi koje su bile smještene u Svilarovom stanu.

16. V 44. u 9 sati izvješteni smo od III i IV bataljona da se neprijatelj kreće od Gorice motorizacijom i od Pečani —

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—9 6. k. 1234.

² Vidi dok. br. 79

i **rice** pješadijom. Neprijatelj je nastupao energično u jačini ~200q vojnika potpomognut sa dva tenka, 4 blinde i kamionima, •ftakođer je bio potpomognut sa jakom artiljerijskom vatrom Kn i minobacačkom. Cim je neprijatelj bio primijećen, III i IV **Bataljon** zauzeli su dodijeljene im položaje i spriječavali nepri-**ftntelisko** nadiranje u pravcu Metle i Svilarovog stana, gdje je Rodena duža borba. Pošto je procijenjena namjera neprijatelja 12a i^m namjeru da opljačka zemunice koje su se nalazile na •ome sektoru, naredeno je III i IV bataljonu da napadne ener-**eično** neprijatelja koji je bio pronašao zemunice.³ Bataljoni su **bili** potpomognuti sa dijelovima II bataljona, izviđačkom četom • sa dva teška bacača te sa protukolskom puškom. Naše su snage krenule u 13.45 sati u protunapad na neprijateljske snage koje su bile zaposjele kote iznad Zečevih stanova i služile kao **osiguranje** onima koji su se nalazili kod zemunica te nljačkali. Naše snage odbile su neprijateljsko osiguranje u pravcu Pe-**ćani** — Gorice — Vedašića, te su zatim tukle neprijatelja bočno koji se nalazio kod zemunica. Naše snage nisu uspjele da ^e spuste kod neprijatelja pošto je neprijatelj imao tenkove i **blinde** te im je bio onemogućen prilaz kod istih. Zatim je bilo naredeno od strane Štaba da se skoncentriše sva vatra na ne-**prijatelja** kod Zečevog stana, ali uslijed ponovnog ispada ne-**prijatelja** od Vedašića i Pećana, IV bataljon i dijelovi II bata-**ljona** nisu mogli skoncentrisati vatru pošto su ponovno prihva-**titi** borbu na svim sektorima.

U 18 časova uspjele su naše snage da prisile neprijatelja **na** povlačenje od Zečevog stana u pravcu Gorice, te se isti i povukao sa motorizacijom i pješadijom kao i pljačkom u pravcu Pećana i Bjelog Polja uz velike gubitke.

Neprijatelj se nije mogao energično goniti uslijed velike **magle** koja je bila na tome sektoru te što se je isti povlačio pod **zaštitom** motorizacije kao i jake artiljerijske i minobacačke **vatre**.

Neprijatelj je u svome ispadu uspio, s tim što je prona-**šao** dvije zemunice i opljačkao iste, ali nije mogao da sve u itpunosti odvuče uslijed jačega pritiska naših snaga; pošto je **bio** prisiljen na povlačenje, isti je zapalio zemunice, s tim da bi **ostatak** brane uništio u čemu nije u potpunosti uspio jer su **naše** snage brzo stigle do istih te su ih pogasile.

Ishod borbe: U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio 30 mrt-**vih** i veći broj ranjenih; mrtve je pokupio sve uz zaštitu tenkova **kao** i ranjene.

Sopstveni gubitci: 4 druga mrtva i 3 ranjena, od poginulih **bio** je i jedan v. d. komesara čete Geno Basta i delegat Ljuština **Nikola**.

Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 31.

Zaplijenjeno je 300 metaka od »Brede«, 2 bombe i 15 jugoslavenskih metaka.

Pokvarenog oružja nije bilo a također niti izgubljenog

Utrošeno je 3363 metka po svim pješadijskim oružjima: 35 bacačkih mina, 17 bombi, 28 mina za mali bacač i 28 kapisla za mine, 35 za p. ten. pušku.

Kritički osvrt: sve jedinice u toku ove borbe dobro su se držale, a naročito se dobro držala izviđačka četa u dobrom rukovođenju i komandovanju veza unutar jedinica kao i sa IV bataljonom II brigade bila je redovita pomoću kurira i releja.

Prilikom ove borbe istakao se komesar II čete II bataljona drug Radenović Mićo, kao borac i kao rukovodilac, koji je u puškomitraljezom u ruci ubio 3 neprijateljska vojnika. Kao cjelina istakla se je Izviđačka četa u pravilnom manevrisanju i energičnom nastupanju prema neprijatelju; napred navedeni zaslužuju pohvalu.

Prilog liste gubitaka mrtvih i ranjenih.

S. F. S. N.

POLITKOMESAR,
N. Drakulić

KOMANDANT PORUČNIK,
M. Koprivica

OPER. OFIC, PORUČNIK,
Bog. Podkonjak

(M. PJ

BR. 87

^vtFSTAJ ŠTABA DVADESET PRVE NOU BRIGADE OD
i MAJA 1944. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE O NA-
PADU NA USTAŠE U KLOŠTRU IVANIĆU¹

«TAB XXI UDARNE BRIGADE
ODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Br. 120

Trajne vrednosti

Dana: 17/V 1944. god.

Izvještaj o akciji na
neprijateljsko uporište
Kloštar Ivanić

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Dana 15. V 1944. jedinice ove brigade dobile su u zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Kloštar Ivanić.²

1. — Za napad na samo uporište dobio je u zadatak III bataljon da napadne opštinu u dva pravca, sa sjeverne i jugoistočne strane.

Naš II bataljon napadao je sa sjeverne i zapadne strane ambulantu koja se nalazi s desne strane ceste idući od Predavca prema Ivanić Gradu, kao i sokolanu koja se nalazi na istom pravcu više¹ južno od ambulante.

I bataljon sa dve čete bio je u rezervi kod štaba brigade, dok je sa jednom četom zaposjeo samostan u samom uporištu gdje se je predviđalo da bi se banda mogla lako preseliti i što bi im moglo dobro služiti kao utvrda. Naš IV bat. držao je zasedu od Lupoglava.

2. — U uporištu [su] se nalazile ustaše (jedinica nepoznata) i milicija (uglavnom Bijela garda). Jačina neprijatelja oko 300 ljudi sa jednim lakim bacačem, 4 p. m. i jednim teškim mitraljezom.

3. — Borbu su vodile dvije čete II i dve čete III bataljona. U prvom naletu naših boraca neprijatelj se povukao u opštinu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-orijskog instituta, reg. br. 46—1, k. 1124.

² U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: »Noću 15. 16. jake odmetničke snage (oko 700 ljudi — 2 Moslavačka brigada i još neki dijelovi X korpusa) napali su ustašku posadu u Kloštar Ivaniću. Upućeno je pojačanje 1. gorskog zdruga iz Ivanić Grada, napadaj je odbijen«. (Vidi dok. br. 165 u ovoj knj. i dok. br. 5/1—12, k. 58. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

4. — Kako je već rečeno u prvom naletu neprijatelji ^
našao u opštini odakle se branio bombama.

5. — Borba je počela u 0.45 sati 16. V 1944. sa zakasni-
njem 45 minuta.

6. — Zapovijesti su bile izdavane usmenim putem. -

7. — Pošto je borba bila spremljena za vrijeme noći da
se likvidira. Pošto se unaprijed smatralo da zasjede, koje snul
mi imali na onome terenu, ne bi mogle izdržati neku duži
borbu, te uslijed dana izdali smo naređenje da se jedinice p<g>j
vuku, i jedinice su se povukle u najvećem redu. Borbom
završeno kod opštine gdje se jedan dio neprijatelja održao ; I
nije u potpunosti likvidiran.

8. — Zadatci u potpunosti nisu izvršeni, ali djelomično
jesu. Zarobljeno je 17 neprijateljskih vojnika, od kojih je pari
bilo silom otjerano, a dobar dio neprijateljskih vojnika u upo-
rištu ubijen je. Zarobljeno je 2 puške i nešto ratne spreme. 1

9. — Naši gubitci su 3 mrtva i 7 ranjenih drugova od
kojih je samo jedan teže ranjen, a ostali svi lakše. Stete u ma-
terijalu nema.

10. — Municije je utrošeno 4.320 komada, 10 ručnih
bombi, 6 mina za laki bacač.

11. — Imena lica i jedinica koje su se naročito istakle u
ovoj borbi nema.

12. — Imena lica i jedinica koje su se slabo držale nema.

13. — Akcija je bila pripremljena dobro, jedino što nije
bilo dovoljno vremena da se akcija sprovede do konačnog uni-
štenja neprijatelja.

14. — Pošto se štab divizije nalazio daleko, a sa nama se
je nalazio komandant naše divizije,³ stoga sa divizijom nismo
imali veze, a veza sa bataljonima bila je kurirska i bila je dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Šrempf Franjo

Komandant, major:
Dušan Kreća

Radojica Nenezić

BR. 88

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ

NA OTOKE¹

STAB
XI KORPUSA NOV
- JUGOSLAVIJE -
Br. 324, 18. V 1944.

ZAMJENIKU KOMANDANTA KORPUSA
drugu p. pukovniku Stevi Opsenici

Situacija: Neprijatelj je predveče 17. o. mj. napustio Korenicu, Bjelo Polje, Bunić, Jošane i povukao se jednim dijelom pravcem Prijeboj — Ličko Petrovo Selo, a jednim dijelom u pravcu Udbine, i vjerovatno dalje prema Gračacu.² Naše snage

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 22—1/1, k. 569.

² Neprijatelj je napustio ta mjesta i povukao se na liniju Medak — Gospić — Lički Osik — Perušić da bi 18. maja pristupio »pročešljanju« prostorije istočno i zapadno od komunikacije Gospić — Medak i istočno od linije Gospić — Perušić. O tome u Istorijatu njemačke 392. legionarske divizije piše: »Pošto su se do 16. V potpuno mirno i boreći se sa vrlo slabim neprijateljem nalazila i praznila sve nova i nova slagališta, ovoga dana oko 18,00 čas. stigao je od oficira za vezu pri IV ust. [aškoj] brigadi izvještaj da je prema jednom zaplijenjenom neprijateljskom naređenju za noć 16/17. V predviđen veliki napad bandi na Gospić. Zbog ovoga su još iste večeri stavljeni u pokret: Izviđački odred od Bunića ka Ličkom Osiku, 92. motor.[izovani] puk od Mekinjara (7 km severozap. od Bunića) ka Medaku i I 846 i 19. ust. bataljon poslije smjene Jedinice Dajnciger — preko Turjanskog i Čanka (11 km severozap. od fećinica) prema Perušiću. Komandno odjeljenje je promijenilo položaj H Zajedno sa III/846 u pravcu Ličkog Osika. Prostor Krbavsko polje morao je da bude potpuno napušten, a plijen koji se nije mogao odvesti uništen je. Jace banditske snage su 17. V ujutro izvele napad na Vrebac (napad je izveo jedan bataljon Treće brigade Trinaeste divizije — prim. red.) koji je branio domobranski bataljon (riječ je o Prvoj bojni Trećeg posadnog zdruge — prim. red.) i zap.[adno] od Vrepca opkolile jedan vod 392. artilj.[erijskog] puka. Ali je ovaj vod uspio da održi s\ pi. loža i uz pomoć nekoliko ustaša i domobrana, boreći se protiv neprijatelja koji je napadao, sve dok. transportovan automobila. nije pristigao Izviđački odred, koji je bande odbacio prema sjeveru

92. motor, puk se probio kroz tjesnac kod Ploče, zauzeo Medak od slabijeg neprijatelja i spojio se sa borbenom grupom Dvk. Poslije VOga je 92. motor, puk prodro preko Počitelja do Divosela da bi očistio od bandi prostor zap. od puta Medak — Gospić. Borbena grupa Jivk krenula je preko Vrepca — Pavlova (12 km jugoist. od Gospića) prema prostoru istoč. od Ledenica (12 km sjeverozap. od Udbine) da

OD 18 MAJA 1944. ZAMJENIKU
DA ISPITA MOGUĆNOST P

su ušle u pomenuta mjesta koja je neprijatelj napustio.® Izviđački organi naših jedinica upućeni su u sve pravce sa zadatkom da utvrde prisutnost, jačinu i raspored neprijatelja.

Zadatak: Primili smo izvještaje⁴ komesara XXXV divizije da je oko 200 ranjenika prebačeno u Velebit i da si « otišao u »Plavi Jadran«⁵ da ispitaš mogućnost prebacivanja istih preko. Mi smo obavijestili II obalski pomorski sektor a I tome da odmah stupi u vezu sa »Plavim Jadranom« i ispiti mogućnost prebacivanja.⁶ Tražili smo da se što više hrane baci na taj sektor.⁷

Ukoliko budu mogućnosti dozvoljavale, prebaci što viši ranjenika preko »Plavog Jadrana«, a ukoliko nemaš mogućnosti vrati iste na sektor Srednje Gore odakle ćemo ih prebacivati za Bosnu.⁸ Od Glavnog štaba Hrvatske dobili smo direktivu

bi u sadejstvu sa III/846, koji je nadirao iz prostora Široka Kula, i Izviđačkim odredom, koji je nastupao od Vrepca, razbila jednu grupu bandi o kojoj je javljeno da se nalazi na prostoru ist. od Ledenice. (Na ovoj prostoriji bila je Treća brigada Trinaeste divizije — prim. red) Izviđački odred III/846 i Dvk, boreći se protiv slabijeg neprijatelja! u osvit zore su dostigli prostor ist. od Ledenice i zaplijenili nekoliko tona municije, više kamiona sa rezervnim djelovima i razni materijal.

Dok je Izviđački odred nastavljao nadiranje preko Podlapca (10 km juž. od Bunića) na prostor Laudonov Gaj, III/846 i borbeni grupa Dvk su ostale na prostoru Ledenice sa zadatkom da cijelo područje pretraže, da pronadu neprijateljske logore i slagališta i da ga očiste od bandi. U međuvremenu su I/846 i 19. ustaški bat. odbili jedan jači neprijateljski napad na Rakiće (7 km jugozap. od Bunića) i »dbacili bande ka istoku nanijevši im gubitke. Pošto je Komandno odjeljenje dvaput premještanu, 16. V u Obsenicu (5 km jugozap. od Bunića) i 17. v u Srdare (8 km sjeveroist. od Ličkog Osika), ono je predveče 17. V dostiglo Lički Osik da bi odavde rukovodilo Čišćenjem brdskog zemljišta jugoist. od puta Lički Osik — Bunić. Izviđački odred i 19. ust. bataljon su od 19. do 21. V očistili liniju Laudonov Gaj — brdski teren jugozap. od ove šume, uništili nekoliko manjih slagališta zaliha i 22. V nastavili nadiranje preko Korenice ka sjeveru. Boreći se protiv jakog neprijatelja, zauzeli su prevoj Vrelo i u šumi sjev. od ovog prevoja zaplijenili 4 italijanska tenka. Ove su jedinice još isto veče prebačene kamionim u Otočac.

92. motor, puk je shodno naređenju Korpusa (odnosi se na njemački Petnaesti brdski korpus — prim. red.) morao da krene ka 373. pješad. diviziji..(Puk je privučen u širi rejon Bihaća radi učešća u drvarskoj operaciji — prim. red.). Opširnije o tome vidi dok. br. 96, 97, 100, 105, 106 i 131 u ovoj knjizi i Istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18

» Vidi dok. br. 91 i 92.

⁴ Redakcija ne raspolaže tim izvještajima.

⁵ Odnosi se na bataljon »Plavi Jadran«.

⁶ Vidi primjedbu br. 8 uz dok. 77.

⁷ Vidi dok. br. 164.

⁸ i ¹⁰ O tome u depešama Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske piše: »Oko 200 ranjenika iz Srednje Gore prebacili smo u Velebit, 22 ranjenika poslano je odavde u Bosnu. U toku je prebacivanje 90 nepokretnih ranjenika iz zemunica Sr. Gore na pro-

^Eranjenike šalujemo u Bosnu preko VI divizije." Već je jedan Pj^f ranjenika XXXV divizije upućen u tom pravcu.¹⁰ Nismo ^K^li još nikakav izvještaj od vas šta je učinjeno sa nepo- Knetnim ranjenicima.¹¹ Ukoliko isti nisu prebačeni u Velebit **treba** ih ni slati, jer ćemo i njih prebaciti u Bosnu. Pitanje **Enienika** što prije riješi u ovom duhu te zato izdaj direktive 'Udeovornim drugovima, a ti se što prije vrati sa komesarom H Q[V divizije u ovaj Stab.

III brigadu XIX divizije vratite na sektor gdje je prvo- **bitno** djelovala.

III brigadu XIII divizije smjestiti na prostoriju Vrebac — **Jiogorić** — Podlapača.¹³ Ova brigada će vršiti i zaštitu ranje- **nika**. i dati joj mogućnosti da se odmori.

Drug Momčilo Novković neka i dalje ostane na tom sek- **toru** sa istim zadatkom koji je do sada imao.¹⁴

Naredi jedinicama (brigadama) da nam redovno svakog **dana** dostavljaju izvještaj o situaciji na njihovom sektoru, kao i **35.** diviziji. Mi još do danas nismo primili nikakav izvještaj o **situaciji** na sektoru Udbina — Srednja Gora — Lovinac te **nam** je situacija tamo potpuno nepoznata.¹⁵ Izvještaji pojedinih **dru**«ova koji stižu sa tog pravca vrlo su oskudni, a ponekad i protivurječni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

(M. P.)

Politkomesai:
A. Turkulin

Komandant — pukovnik:
M. Sakić

stor Krčane — Mazin. Mislimo s njima za Bosnu. Potrebno je bilo ja- **B o a m mji**^tn za prolaz kao i obezbjediti prihvati. Prisiljeni smo ih pre- **^Bvati zbog opasnosti od nepr.fijateljja** kao i zbog teških uslova ži- **Bta u zemunicama** (Arhi\ Vojnoistorijskog instituta, reg. br. I/I, k. 119 10.)

¹ ' Vidi dok. br. 164.

" Vidi dok. br. 105.

¹¹ Vidi dok. br. 80, 94 i 115.

¹⁵ Brigada je na područje Vrepa stigla 17. maja u 5 časova (vidi **dok. br. 138**).

¹⁴ Vidi dok. br. 77.

" Vidi dok. br. 131.

BR. 89

**NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA N<
OD 18. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE
PRISTUPI UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA
KOMUNIKACIJI BUNIĆ — PIŠAĆ — PODLAPAČA'**

**ŠTAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —**
O. br. 96, 18. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Prema podacima koje smo danas primili primjećeno je danas poslije podne u Šalamuniću 6 tenkova i 3 teretna automobila. Poslije podne oko 16 sati 3 tenka i 3 kamiona **krenuli** su u pravcu Bunića. Dalji njihov pokret nije se mogao **primjetiti**.

Uputite odmah patrole da izvide situaciju na komunikaciji Bunić — Pišać — Podlapača, zatvorite minama sve ulaze u Krbavu i pristupite uništenju ove neprijateljske grupe.

Iako su se ovi tenkovi nalazili u neposrednoj blizini vaših jedinica, opet se dešava da nitko o tome ne izvještava **ovaj** štab.²

Štab divizije, od kako je otišao iz Frkašića, još se nije povezoao telefonom sa ovim štabom, niti je uspostavio kurirsku vezu sa najbližim telefonom.

Uspostavite što prije telefonsku vezu sa našim štabom i redovno nas izvještavajte o situaciji.

Ovaj štab uputio je dvije oficirske patrole da izvide stanje na prostoru Bunića i Šalamunića i da stupe u vezu sa vama i vašom I brigadom.³

Izvijestite nas kakve imate veze sa vašim brigadama. Mi ni do sada nismo primili izvještaje vaše II brigade o stanju na sektoru Prijeboj — Ličko Petrovo Selo.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

itkomesar
s. o.

(M. P.)

Komandant pukovnik
M. Š.⁵

**Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
»g instituta, reg. br. 21—1/1, k. 569.**

H ¹ Štab Trideset pete divizije poslao je o tome izvještaj 18. maja
u 23 časa (vidi dok. br. 92).

² O dejstvima te brigade od 18. do 21. maja vidi dok. br. 110.

³ Vidi dok. br. 92 i 121.

⁴ Mićun Sakić

BR. 90

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 18. MAJA 1944.
ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LI-
VIŠI ZALUZNICA — VRHOVINE — BABIN POTOK OD 26.
APRILA DO 2. MAJA¹**

m-r VIII DIVIZIJE IV KORPUSA N. O. V.
JUGOSLAVIJE
f Op Broj: 26 — 1944. god.
18. V 1944. god.

Kerativni izvještaj o borbama
koje su vođene u vremenu od
26. IV 1944. do 2. V 1944.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

- Opis položaja:** Zemljište na kome se je borba vodila uglavnom je pošumljeno, brdovito, teško prohodno. Pojedine kote koje je neprijatelj držao udesio je za odbranu, na njima je imao ozidane bunkere, iskopane rovove ispred kojih se nalazila bodljikava žica i minska polja. Zemljište je predstavljeno na sekciji Gospić — Senj 1 : 100.000.
- Naše jedinice:** U ovim borbama na našoj strani učestvovala su dvije brigade naše divizije,² dvije brigade 35. divizije i jedna brigada XIII divizije potpomagana sa dvije poljske i jednom haubičkom baterijom.
- Neprijateljske jedinice:** U ovim borbama sa strane neprijatelja učestvovala je 801. bojna legionara 392. divizije ojačana sa nešto artiljerije, nešto četnika."
- Obostrana situacija:** Neprijatelj je zaposjeo Crnu Vlast — Vrhovine — Zalužnicu i neke kote od tih mjesta, utvrdio ih za odbranu i odatle vršio ispade na oslobođeni teritorij u cilju pljačke i paljenja sela.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnogigijenskog instituta, reg. br. 44—1/3, k. 426.

* Odnosi se na Prvu i Treću brigadu (vidi dok. br. 24).

² O neprijateljskim snagama koje su učestvovala u tim borbama tom V, nj. 26, dok. br. 127.

Naše namjere bile su u prvoj fazi borbe protjerati neprijatelja na tome seki i onemogućiti mu dalje ispade na oslonci teritorij. •

Tok borbe:

Iz priložene zapovijesti vidi se raspored naših jedinica.⁴ Borba je počela 26. mjeseca u 03.15 časova. I i II bataljon nj brigade koji su imali zadatak da likvidiraju neprijatelja na koti 944,913 i koti **Perušić**, privukli su se do same žice gdje je **na njih** otvorena jaka vatra.⁵ II bataljon izvršio ti juriš i zauzeo kotu 913, dok je I **bataljon** bio zaustavljen pred kotom 944. **Međutim** neprijatelj je izvršio odmah povratni **napad** i odbacio II bataljon sa kote 913. **Usljed** toga bataljon se povukao na polazne **položaje**. I bataljon povukao se također **na** polazne položaje odakle je vršio pritisak **vatom** na neprijatelja. Ostali bataljoni **III** brigade došli su na svoje položaje sa **zakašnjenjem**. Na položajima koje su napadala ta dva bataljona nije bilo neprijatelja.

I brigada, koja je imala zadatak da likvidira Zalužnicu i da vrši osiguranje sa pravca Otočca, izvršila je svoj zadatak. **Neprijatelj** se nije nalazio u Zalužnici.

Usljed elementarnih nepogoda **naređeno** je da se jedinice povuku na **polazne** položaje.⁶

27. IV 1944. krenuo je neprijatelj **jačine** jedne bojne ustaša iz Otočca prema položajima I brigade. Nakon duljeg **čarkanja** uspjela je I brigada odbaciti **neprijatelja** koji se povukao prema Otočcu.

28. IV 1944. izvršio je neprijatelj **sa** jednom satnijom ustaša ispad sa pravca **Brijuna** u Glibodol. Nakon kratke borbe **neprijatelj** je razbijen i povukao se u **polaznu** bazu, ostavivši 10 mrtvih.

III brigada vršila je pripreme za nove operacije.

⁴ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/1, k. 827.

⁵ Vidi dok. br. 24.

« Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 121, 127, 141 i 14*»

29. IV 1944. odlučeno je da se sa dva bataljona III brigade izvrši napad na neprijateljske istaknute položaje ispred Vrhovina i to na kotu 944 i 913 i kotu Perušić. Napad na te položaje započeo je u 18 časova, u 18.45 časova dvije čete I bataljona izvršile su juriš na kotu 944 i istjerale neprijatelja iz 7 bunkera. Odmah zatim neprijatelj je poduzeo protupovratni napad i odbacio naše dijelove za 300 metara unazad. Nakon ponovne artiljerijske i minobacačke pripreme te dvije čete ponovno su krenule na kotu i zauzele u 21 čas. Neprijatelj je pobjegao prema koti 913. Poslije toga u zajednici sa jednom četom II bataljona vršen je napad na kotu 913, ali su naše jedinice bile dočekane jakom pješadijskom vatrom i ručnim bombama i nisu uspjele u tom napadu. Nakon toga napada donesena je odluka da se kota 944 utvrdi za odbranu i da se vrši priprema za ponovni napad na kotu 913.

Istoga dana krenule su dvije satnije ustaša sa pravca Škara i Doljana prema položajima I brigade. Nakon kraće borbe neprijatelj je natjeran u bijeg.

30. IV 1944. sa oko 150 vojnika izvršio je neprijatelj sa kote 913 nakon jake artiljerijske pripreme povratni napad na kotu 944. Naše jedinice pustile su neprijatelja na blisko odstojanje, nanijele mu gubitke i odbile ga. U 16.30 časova vršen je ponovno napad na kotu 913. Čete koje su napadale privukle su se na odstojanje do 300 metara, naišle na brisan prostor i jaku pješadijsku vatru i bile onemogućene da dalje napreduju. Oko 20 časova neprijatelj je ponovno, nakon artiljerijske pripreme, vršio povratni napad na kotu 944, ali naše čete koje su se nalazile ispred njegovih položaja prisilile su ga da se povrti u bunkere. Oko 22 časa vršen je ponovno napad na kotu 913. Čete su se privukle do same žice, ali su dočekane bombama i bile odbijene. Uslijed toga povučene su jedinice na kotu 944.

Istoga dana oko 6 časova krenula je sa pravca Otočca jedna ustaška, a sa pravca

Brinja jedna legionarska bojna prema položajima I brigade oko Dabra.⁷ Nadmoćnija neprijateljske snage potpomognute jakom artiljerijom uspjele su odbaciti I brigadu sa položaja koja se zadržavajući neprijatelja i povlačila prema Ličkoj Jesenici.

Uslijed takove situacije na sektoru I brigade odlučeno je da se III brigada povuče u Plitv. Leskovac i Corkovu Uvalu.

1. V 1944. neprijatelj koji je nastupa prema položajima I brigade zanoćio je na liniji Mala Kapela — Glibodol — Dabar Ujutro oko 8 časova krenuo je neprijatelj prema Ličkoj Jesenici. I brigada nalazila se na liniji Borovi Vrh — Pištenik — Blata II bataljon koji se nalazio na Borovom Vrh bio je odbačen i neprijatelj se spustio u Ličku Jesenicu. Tokom dana vođene su manje borbe na većoj udaljenosti s neprijateljem. Neprijatelj je zanoćio u Ličkoj Jesenici i oko željezničke stanice Lička Jesenica.

Istoga dana krenuo je neprijatelj iz Vrhovina prema Babinom Potoku. Na tom odsjeku vodili su borbu sa neprijateljem dijelovi XXXV divizije.⁸ Dva bataljona III brigade upućena su prema Babinom Potoku da potpomognu dijelovima 35. divizije suniti i protjerati neprijatelja. Prvi napad koji su vršili ti bataljoni na koti 913 u 17 časova bio je odbijen. U 19 časova napad je ponovljen i neprijatelj je bio odbačen te su ga jedinice gonile do Donjeg Babinog Potoka. Poslije toga jedinice su se povukle u svoje baze.

2. V 1944. oko 4 sata ujutro ustaška i bojna koja je zanoćila u Jesenici povukla se je preko Blata i Plaškog prema Jesenici Legionarska bojna koja je zanoćila oko željezničke stanice Lička Jesenica povukla se je oko 15 časova preko Glibodola prema Brinju. Vršeno je djelomično gonjenje ustaške bojne prema Plaškome dok gonjenje legionarske bojne nije vršeno uslijed toj(a

⁷ Vidi dok. br. 24.

⁸ Vidi dok. br. 20 i 24.

što je II bataljon, zaobilazeći od Javornika prema Maloj Kapeli, zakasnio, te se neprijatelj bez borbe povukao.

Efod borbe:

Postavljeni zadaci u ovim borbama nisu postignuti. Neprijateljski položaji, koji su bili predviđeni, nisu zauzeti.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 108 mrtvih i veći broj ranjenih. Zaplijenjeno je 3 karabina, 6 bombi, 18 pari odijela.

Naši gubici:

Mi smo imali 17 mrtvih, među kojima komesar čete Šumonja Dmitar i 3 umrla od iznemoglosti i studeni, 58 ranjenih, među kojima poručnik Blagojević Stevan, Tarbuk Stanko, komesar čete, Ljepović Vojin, poručnik, komandant bataljona, Šumonja Milan, komandir čete, Novković Ilija, komesar čete, Radićanin Dragan, komesar čete, i 6 nestalih i teže ranjen k-sar divizije Backović Aleksa."

Utrošak municije:

Utrošeno je 14.487 puščanih i mitraljejskih metaka, 233 bombe, 213 mina za teški bacač, 60 mina za mali bacač, 42 granate za protukolski top, 60 granata za brdske topove 75 mm. Izgubljen 1 puškomitraljez, 1 šmajser, 6 karabina. Oštećen 1 mali bacač, 4 karabina.

Imena lica koja su se istakla:

U ovim borbama istakli su se svojom hrabrošću vodnik Vučetić Stojan, delegat Siljković Ivan, desetari Mikulica Nikola te Mladen Milan i Kovačić Spaso, zatim desetar Ljuština Milan, delegat Kruljac Đuro, Stjepan Krajačić, borci iz II bataljona III brigade. Pored ovih istakli su se vodnici Đurić Vlado, Šimulija Adam, Miljković Bogdan, Peljak Đuro, Katić Dane puškomitraljezac i Vukas Rade mitraljezac iz III brigade.

Imena lica koja su se slabo držala: nije bilo.

* Grupa četnika iz Lapca upala je 2. juna 1944. u selo Krčane gdje se tada nalazila bolnica Jedanaestog korpusa NOVJ i tom prilikom ubila Aleksandra Backovića i još 33 ranjena partizana (vidi knjigu depeša Staba Jedanaestog korpusa u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reč. br. 1—a'l. k. 119/10).

Kritički osvrt:

Ova operacija bila je dobro pripremljena i sve jedinice krenule su veselo na izvišnja samog zadatka, ali vremenske nepogode bile su u ovoj operaciji od presudnog uticaja i onemogućile su je. Po našem mišljenju, da nije bilo ovih vremenskih nepogoda operacija bi bila uspješna. Posljedice od vremenskih nepogoda odrazile su se u našim jedinicama, i borbena gotovost naših jedinica se smanjila, tako se to primijetilo i na ponovnom napadu na kotu 944 i 913 gdje da je bilo energičnosti po zauzimanju kote 944 i bržeg napada na kotu 913, sigurno bi neprijatelj bio stjeran sa ovih položaja. U ovim borbama osjetilo se da pomoć artiljerije samoj pješadiji nije onolika kolika bi mogla biti iz razloga toga što naša teška oružja imaju razne municije i nisu u stanju zbog te municije da precizno tuku određene ciljeve.

Pouke iz borbe:

Pri napadu na neprijateljske utvrđene položaje treba paziti i nastojati da po zauzimanju jednog položaja produžuje se brzo napad na drugi, ne dozvoliti neprijatelju da se sredi i da na tom slijedećem položaju daje organizovan otpor.

s. F. s. N.

v. d. Polikomesara:
D.¹⁰ Hristić

Komandant, p-pukovnik:
M.ⁿ Šumonja

**Dušan
Miloš**

BR. 91

izvještaj ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 18. 114JA I»⁴⁴ ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O POKRETIMA NEPRIJATELJA I RAZMJETAJU I DEJSTVL VLASTITIH JEDINICA¹

STAB
vVXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 1/18. V 1944.
u 7.30^h

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se izvještaj o dnevnom radu i situaciji jedinica ove divizije:

U toku noći 16/17. ov. mj. jedinice ove divizije izvršile su snabdjevanje i popunu municijom iz zemunica; također su pomagale evakuaciju preostalih zemunica na sektoru Gorica.

Tokom noći bile su izaslate daljnje oficirske patrole u sve pravce radi prikupljanja podataka o neprijatelju, a podatci prikupljeni od ovih izviđačkih dijelova dostavljeni su tome štabu pod br. 5 od 17. ov. mj.⁵

U 14 sati dobili smo obavještenje da je neprijatelj napustio Korenicu, Bjelo Polje, Pećane i Jošane, te smo izdali naređenje brigadama da se odmah upute patrole u Korenicu, Bjelo Polje, Bunić, Jošane i Pećane, sa zadatkom da se ustanovi stanje neprijatelja na tim sektorima.⁴

U 15.30 časova radi ustanovljenja pravog stanja na pomenutim sektorima naređeno je brigadama slijedeće:

1. — I brigada da preduzme izvidanje pravcem Pećani — Debelo Brdo — Bunić — Ljubovo, sa zonom izvidanja desno: Vršak — Ruda Glava — Vučjak — Pejnović — k. 795 — Mrsinj i lijevo: Gradina — Vidrovac — Laudonov Gaj — Šalamunić — Kosa — Ljubovo.⁵ Na dodijeljenu prostoriju izaslati odmah patrole, čete, pa i bataljone i izvršiti detaljno izvidanje cijele dodijeljene prostorije.

2. — II brigada da preduzme izvidanje pravcem Vedašić — Bjelo Polje — Korenica — Mihaljevac — Prijeboj sa zonom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnojskog instituta, reg. br. 16/5, k. 1234.

* Vidi dok. br. 86 i 79.

* Vidi dok. br. 14/5, k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁴ Vidi dok. br. 88.

⁵ Vidi dok. br. 110 i 131.

izvidanja desno: padine Plješevica — Mihaljevac — Oštri Uvala — Javornik i lijevo: Vučjak — Pejnović — Dubrava — k. 1153 — Pogledalo — Crni Vrh — Cujića Krčevina — Gusto Na dodijeljenu prostoriju izaslati odmah patrole, čete, pa i bataljone i izvršiti detaljno izvidanje cijele dodijeljene prostorije.

3. — Lički partizanski odred uputiće jaču oficirsku patrolu pravcem Kamensko — Kozja Draga — Udbina sa zadatkom izvidanja neprijatelja i ustanovljenja prisustva istoga na Udbini i dalje prema Kuku.

U 16 sati patrole bataljona u Frkašiću, sa kojima je išao i komesar bataljona, izvještavaju da se u Bjelom Polju i dalje nalazi neprijatelj, koji se je posakrivao po kućama, da bi mogao da pohvata što više naroda, a eventualno i naše izviđačke dijelove.

Da se u Bjelom Polju nalaze dvije blinde i nekoliko kamiona i da je sa pravca Korenica došlo još nekoliko kamiona sa vojskom.

Isti bataljon obavještava da su se dijelovi bataljona kod Seganovca spustili u Ponor.

U 17.30 sati naredeno je II brigadi da sa dva bataljona krene pravcem Bjelo Polje — Korenica — Prijeboj radi izvidanja neprijatelja i napada na komunikacije koje neprijatelj koristi za saobraćaj; sa ova dva bataljona otišao je komandant brigade,⁸ druga dva bataljona ove brigade krenuće preko Krbavice — Vujnovih Glava — Homoljca u pravcu Babinog Potoka sa istim zadatkom.⁷

I brigada će preuzeti položaje II brigade.

U 18 sati dobijen je izvještaj od komesara ove divizije poslat po kuriru, a pisan je 14. ov. mj., u kome izvještava da su u Počitelj svi ranjenici i dijelovi stigli po predviđenom planu.⁸

U Velebitu preduzeta je izgradnja baraka za ranjenike koje će biti do 15. ov. mj. gotove.

Ranjenika na tom sektoru ima oko 200, ali se broj istih stalno povećava pridolaskom novih ranjenih i bolesnih drugova.

Ishrana za sada sastoji se uglavnom samo od mesa.

Potpukovnik Opsenica otišao je u »Plavi Jadran« da ispita mogućnost prebacivanja ranjenika preko.⁹

2. bataljon I brigade zauzeo je položaj: bezimena kota jugozapadno od crkve Sv. Gospa — k. 729 — 777 — 705. Ne-

⁶ Bogdan Mamula

⁷ Vidi dok. br. 121.

⁸ Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 47.

» Vidi dok. br. 77.

neprijatelj je počeo tući naše položaje sa protukolcem i bacačima iz šaraca. Mi još nismo odgovorili vatrom. Mišljenja smo da je osnovu ovog neprijateljskog pokreta ima ga i na Udbini.

4. bataljon i izviđačka četa su na Ljubovu i javljaju da nigdje nema nikoga i da su uputili patrole u pravcu Široke Kule i Kuzmanovače.

Danas prije podne čuli smo borbu u pravcu Vrebačke Staze,¹⁰ te smo uputili patrolu i u tome pravcu.

Ovog momenta neprijatelju je stiglo pojačanje preko desetak motornih vozila, ali nismo ustanovili zbog slabe vidljivosti sastav ove motorizovane kolone.

Naš 3. bataljon trebao je još noćas da stigne u Podlapaču, ali ga tamo nema, no primjećujemo jednu kolonu koja se kreće u pravcu Podlapače preko Krbavskog Polja, pa vjerujemo da je to taj bataljon, te smo prema njemu uputili patrolu.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

P. S. U toku sutrašnjeg dana raščistićemo situaciju na svim sektorima.

Grubor

Naknadno primljeni izvještaj od II brigade pisan u 18.20 časova kojim obavještava ovaj štab da neprijatelj koristi komunikaciju Prijeboj — Vrhovine, ali u Prijeboju neprijatelja nema i u samom Prijeboju sada se nalazi 4. bataljon II brigade, 2. bataljon nalazi se na Homoljcu, 3. bataljon na Vujnovim Glavama, a 1. bataljon u Vrpilima.

I brigada javlja da iz Breštana na sektor Podlapača stalno pristiže motorizacija.

K—

" Borbu je vodio Prvi bataljon Treće brigade Trinaeste divizije protiv njemačko-ustaških snaga iz sastava borbene grupe Dvk (vidi dok. br. 77 i 88).

BR. 92

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 1g
MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ o
POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA I O RASPOREDI'
I DEJSTVU VLASTITIH JEDINICA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 3/18. V 1944.
u 23 sata

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se izvještaj o situaciji i radu jedinica ove divizije:

U toku noći brigade su se spustile sa svojih položaja prema Korenici, Pećanima i Jošanima sa zadatkom² izvidanja neprijatelja i izbijanja na određene sektore i to:

I brigada na sektor Ljubovo,

II brigada na sektor Babin Potok—Homoljac—Prijeboj.

U 13.40 sati dobiven je izvještaj od II brigade, da je štab brigade sa jednim bataljonom izbio u Korenicu odakle su upućene oficirske patrole prema Prijeboju i preko Homoljca u pravcu Babinog Potoka.

Dva bataljona iste brigade, koji su upućeni preko Krbavice za Homoljac, nisu se do sada javili i ne zna se da li su izbili na određeni sektor, ali prema pričanju mještana izgleda da je jedan bataljon prošao preko Krbavice u pravcu Homoljca.

Jedan bataljon iste brigade u 20 sati bio je još na Vrpi-lima. Isti bataljon uputio je jednu patrolu u pravcu Bunića i Laudonovog Gaja sa zadatkom da ispita stanje na tome sektoru. Navedena patrola u 19.30 časova susrela se je sa ovim štabom na raskrsnici puteva Korenica — Bunić — Krbavica i obavijestila je, da je neprijatelj prodro iz Vrepca u Breštane i Podlapaču i da se sada nalazi u Podlapači, a četiri tenka nalaze se kod Laudonovog Gaja, dok je jedan tenk došao do Bunića.

Ovo obavještenje potvrdio je i jedan civil koji je izbjegao iz Srednje Gore i koji je dao iste podatke, navodeći da su ustaše sav narod koji je bio u šumi u Međugorju opkolili i po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 17/5, k. 1234.

² Vidi dok. br. 91.

loatali, i da su odveli svu stoku, i da su ustaše kod Breštana
^dile borbu sa nekom našom jedinicom.³ Ovu borbu čuo je i
Ixvai štab prilikom kretanja za Krbavicu. Izgleda da je borbu
vodio jedan od bataljona naše I brigade.

F^ Prema obavještenju mještana, u Krbavicu svakodnevno
dolazi jača ustaška patrola, koja je bila u Krbavici i danas.

^ Magazini u Krbavici i Laudonovom Gaju su opljačkani i
niihov sadržaj neprijatelj je odvuкао, prema dosadanjim po-
datacima.

U Krbavici sada nema nikoga, osim komandanta mjesta
Vrhovine sa par drugova iz komande mjesta.

Za sada ovaj štab nema nikakve veze sa I brigadom, a
niti ima vezu sa II brigadom.

Vezu sa vašim štabom telefonom nećemo moći usposta-
viti zbog toga što je linija pokidana, a jedan dio te linije nalazi
sc u neprijateljskim rukama.

Uputili smo patrolu za vezu sa II brigadom i jednu pa-
trolu u pravcu Bunića i Laudonovog Gaja, radi ustanovljenja
stanja kod neprijatelja.

Za sada nemamo nikakvih drugih podataka o ne-
prijatelju.⁴

Ovog momenta, tj. u 22.40 sati, primili smo izvještaj od
štaba I brigade pisan u 16 časova koji glasi:

»Neprijatelj je danas poslije podne u 15 časova stigao
cestom preko Breštana u Podlapaču, odakle je krenuo dalje
prema Pišaču. Jačine je jedne motorizovane kolone sastav-
ljene od 6 tenkova srednje veličine, 4 kamiona, od kojih dvije
blinde, nekoliko motocikla i nešto preko 100 pješadije, sa jed-
nim protukolskim topom, 3 teška bacača.«

1. bataljon Ličkog partizanskog odreda vraćen je na svoje
mjesto — u Vrebac, sa naredenjem da formira tri do četiri
udarne grupe sa kojima će tući neprijatelja na komunikacija-
ma, kojima vrši saobraćaj.

Komesar i obavještajni oficir III brigade XIII divizije
stigli su u sastav svoje brigade.⁵

Perušička četa upućena je jugozapadno od Gospića sa za-
datkom da izbije na svoj prijašnji položaj i da postavlja za-
sjede na svojem sektoru, sa zadatkom uništavanja neprijatelj-
skih dijelova koji se kreću tamošnjim komunikacijama i oba-
vještavanje o kretanju i stanju kod neprijatelja.

* Odnosi se na dijelove Treće brigade Trinaeste divizije (vidi dok.
br. 131).

⁴ Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 88.

® Prilikom napada na ustaše kod Ramljana, 5. maja 1944, oni su,
s nekoliko boraca, bili odsječeni od svoje brigade (vidi dok. br. 55).

Kordunaški bataljon sa štabom brigade biće prebačen **QJ** naš sektor radi upućivanja u sastav svoje brigade.⁶

U 18.40 sati II brigada javlja da u Laudonovom Gaju ima još Nijemaca, ali njihova jačina ne može da se ustanovi.

U 19.30 sati I brigada izvještava da je neprijatelj napustio Pećane, Jošane, Debelo Brdo i Bunić i da je većim dijelom otišao prema Korenici, a manjim dijelovima prema Udbinu. Brigada je uputila 4. bataljon i izviđačku četvu sa obavještajnim oficijrom radi provjeravanja ovih podataka i ustanovljenja pravog stanja neprijatelja u pomenutim selima.

U 23 sata dijelovi II brigade izbili su u Bjelo Polje, a izviđački dijelovi u Korenicu, te su ustanovili da neprijatelja zaista tamo nema.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta,
Načelnik štaba, major:
Slobodaninov⁸

• Odnosi se na Treći bataljon Prve kordunaške brigade (vidi dok. br. 102).

⁷ Vidi dok. br. 108.

⁸ Ivan

BR. 93

»VTEŠTAJ gTABA OSJEČKE BRIGADE OD 18. MAJA 1944.
CTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA I O
STANJU U JEDINICIMA OD 12. DO 18. MAJA¹

STAB OSJEČKE BRIGADE
»RODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Broj: 143

Dana: 18/V 1944. g.

Desetodnevni operativni
izvještaj podnaša

ŠTABU XII DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Podnašamo vam desetodnevni operativni izvještaj za
vrijeme od 12. do 18. V 1944.

1.) OPŠTA SITUACIJA:

Po jenjavanju neprijateljske ofenzive na naš oslobođeni teritorij² i prikupljanju naših jedinica, naša brigada krenula je iznad Vrhovaca, tj. sa Jelove Gore preko Papuka u pravcu [Slat.] Drenovca, sa zadatkom čišćenja neprijateljskih snaga koje bi se nalazile u selu Drenovcu, Pušini i Humljanima, a potom na odmor i sređivanju svojih jedinica. Prilikom dolaska pred Drenovac primijećena je jedna neprijateljska motorizovana kolona u jačini od 25 vozila koja se je kretala cestom od Ceralija preko Drenovca za Pušinu. Ta neprijateljska kolona kroz cijelo ovo vrijeme uglavnom zadržavala se na sektoru Pušina — Humljani, a vjerojatno da je cilj bio osiguranje pri podizanju mosta na cesti Mikleuš — Cačinci na rijeci Vojlovici. Zadržavanjem u tim selima vršila je pljačku i paljevinu po istima.

2.) RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA:

U međuvremenu došlo je do znatnih promjena rukovodilaca u štabovima I i III bataljona. Uzrok ovoj promjeni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-rijskog instituta, reg. br. 9—2, k. 889.

* Vidi dok. br. 103.

jeste odlazak komandanta I bataljona druga Svrabić Milana Baniju kao i pogibija političkog komesara tog bataljona drug[^] Konjevića Đure i sekretara Herbstsamer Ferde, koji su nuli u borbi na Visokom Drvetu za vrijeme neprijateljske ofenzive. U III bataljonu za vrijeme borbe kod Pušine ranjeni su komandant toga bataljona drug p.poručnik Pacina Drago politkomesar drug Suput Milan i obav. oficir drug Mrmoš Vt selin. Osim ovih drugova I bataljon imao je teško ranjenog komandira 1. čete druga Grokanić Đorđa, II bataljon poginulog komandira 3. čete druga Miličević Nikolu i III bataljon poginulog zamj. politkomesara 3. čete druga Kolbas Đuru.

Iz napred navedenih podataka najbolje se vidi da rad u štabovima naših bataljona, kao i u njihovim jedinicama, nije mogao biti onakav kakav je trebao da bude i kakav je bio predviđen za to vrijeme. Odmah se prišlo Dostavljanju novih drugova na upražnjena mjesta i nastavilo se sa predviđenim kako vojničkim tako i političkim radom.

Na mjesta koja su bila upražnjena postavljeni su slijedeći drugovi:

Za komandanta I bataljona predložen je za postavljenje drug Kljajić Marko, dosadašnji zamjenik komandanta istog bataljona.

Za politkomesara I bataljona predložen je za postavljenje drug Stanivuković Teodor.

Za zamj. politkomesara I bataljona predložen je za postavljenje drug Grubač Dragič.

U III bataljonu za v.d. komandanta bataljona predložen je za postavljenje drug Kovačević Pero. dosadašnji oper. oficir II bataljona.

Za politkomesara istog bataljona predložen je za postavljenje drug Celiković Branko, dosadašnji zamj. politkomesara I bataljona.

Upražnjena mjesta u komandama četa popunjena su. -J

Ovim prijedlogom za postavljenja mislimo da smo najbolje riješili pitanje izgubljenih drugova i vjerujemo da će oni svojim radom zadovoljiti na dužnostima koje su im povjerene.

II bataljon nije imao tako osjetne gubitke i on je uspio da savlada gradivo za vrijeme koje je predviđeno, a prema 30-to dnevnom planu, kako na političkom tako i vojničkom polju.

Kod prorađivanja vojnih predmeta u radu im pomaže većim dijelom vojni instruktor ove brigade, a i ostali članovi štaba ukoliko im to dozvoljava raspoloživo vrijeme.

3) DISCIPLINA I MORAL:

Disciplina u našim jedinicama nije dostigla onu visinu koja je potrebna, ali smo na putu da se ista postigne i da bude još jača i čvršća.

Moral kod naših jedinica također nije na dovoljnoj visini, ali vođenje drugova u manje akcije isti se postepeno pokazivaju. Njihovi rezultati se vide kroz dosadašnje borbe koje su vođene.

4) STANJE UNUTAR JEDINICA:

U ovom vremenu u našoj brigadi zapaža se veći priraštaj nego ranije. U ovome razdoblju pridošlo je 57 novih drugova.

U ovom razdoblju imali smo 2 ranjena druga, od kojih je jedan politkomesar 1. čete II bataljona drug Zivković Stevo.

5) SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA:

Veza sa jedinicama održava se telefonom, a u nedostatku telefonskog kabla pomoću kurira. Između nižih jedinica isključivo veza se održava pomoću kurira. U buduću postupit će se prema naređenju štaba XII divizije, tj. služba veze između nižih jedinica održavat će se pomoću brzoborbene signalizacije, tj. pomoću barjačiča i signalnih svjetiljki. U tome smislu poduzeli smo sve mjere da se ista veza što prije primjeni u borbi. Na taj način vjerujemo da ćemo riješiti to naše bolno pitanje veze. Veza pomoću kurira još nije na visini koja je potrebna.

6.) IZVEDENE AKCIJE:

13. V o.g. Artiljerijski divizion, koji je pridodat našoj brigadi, vodio je borbu sa neprijateljem kod Drenovca i bio prisiljen da se povuče.³

14. V o.g. naš II bataljon postavio je zasjedu na cesti Pušina — Drenovac. Zasjeđanje nije uspjelo. U ovoj zasjedi imali smo jednog ranjenog druga. Zasjeđanje nije uspjelo jer se neprijatelj uspio izvući.⁴

Naš III bataljon postavio je zasjedu na cesti Podr. Slatina — Mikleuš, koju je cestu i minirao. Na mine naišla su kola u kojima su bile tri ustaše. Konji kao i ustaše poginuli su.

Naš II bataljon, koji je držao položaj na Cačić brdu, došao je u sukob sa neprijateljem koji je dolazio iz pravca Pušine sa motorizacijom i pješadijom. Tom prilikom jedan neprijateljski tenk oštećen je iz protutenkovske puške. Poslije borbe od jednog sata naši su se morali povući u pravcu Šušnećeg Brda. Ova borba bila je oko 16 sati.

³ M⁵ Vidi dok. br. 185. 188 i 189.

Zbornik, tom V, knj. 27

15. V o.g. oko 7 sati ujutro naišla je neprijateljska pješadija od Pušine u jačini od 150 vojnika⁵ (Nijemci i gestapovci) Neprijatelj je naišao na zasjedu jedne naše čete koja je bila postavljena kod mina u Drenovcu, a druga na Cačić brdu. Po nailasku neprijatelja ove jedinice otvorile su žestoku vatru i na bojnopolju ostalo je 15 mrtvih neprijateljskih vojnika. Pijen se nije uspio izvući, jer se odmah pojavila neprijateljska motorizacija i naši su se morali povući. Jedan od tenkova naišao je na minu i isti je uništen. Pješadija koja je pošla na mjesto uništenog tenka naišla je na pješadijske nagazne mine i tom prilikom poginulo je oko 8 neprijateljskih vojnika. Mi smo imali jednog lakše ranjenog druga.

7.) STEČENA ISKUSTVA:

I ovoga puta u ovim borbama vidjelo se da naši rukovodioci nisu na mjestima na kojima bi trebali da budu u toku borbe, već previše istrčavaju napred ostavljajući svoje jedinice sebi iza leđa. To je glavni uzrok da toliki naši rukovodeći drugovi budu izbačeni iz stroja. Povici na juriš upotrebljavaju se mnogo ranije nego što se postigne propisno odstojanje od neprijatelja da je isti moguć izvršiti. U tome slučaju dolazi često puta do zabune među borcima, jer onda kada dođu do propisnog odstojanja taj povik obično ne upotrebljavaju, jer su ga već ranije upotrebljavali.

8.) RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE:

Sadašnji raspored naše brigade jeste slijedeći: II i III bataljon nalaze se u selu Vetovu, a I u selu Hrnjevcu. Uglavnom radi se na popravci obuće i odjeće i odmoru jedinica.

9.) DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Ukoliko ne dobijemo druga naredenja od štaba divizije, ispitivat ćemo okolna sela od Jakšića, te ukoliko se u istim zadrži neka grupa Čerkeza ili bilo kakve druge vojske, organizirat ćemo dvije udarne jedinice sa kojima ćemo izvršiti napad na njih. Većih operativnih namjera ovaj štab nema, jer sa svim operacijama rukovodi direktno štab Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stevo Vještica

Komandant, major
Joka Milan

BR. 94

**•7VJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE DEVETNAESTE DI-
MIJE OD 18. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KOR-
PUSNOG NOVJ O BORBI KOD BRUVNA, SMREKOVAČE,
VUČJAKA I PLANE¹**

ŠTAB
BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
18. maja 1944. g.
u 19.30 sati

ŠTABU XI KORPUSA

Vaš dopis² broj 322 od 16. maja t.g. primili smo danas
u 16 Časova.

12. maja t.g. uputili smo jednu oficirsku patrolu sa izvještajem do vašeg štaba; a tom izvještaju javili smo vam o borbi na **Bruvnu**³ koju smo vodili 11/12. maja 1944. godine i o našim daljnjim namjerama; ta patrola se još nije povratila k nama, a iz vašeg dopisa vidimo da nije stigla ni do vas. Zato vas **Kkvještavamo**: u toku 11. i 12. ovoga mjeseca neprijatelj je pokušao da prodre iz Gračaca preko Bruvna za Klapavicu, odnosno da ovlada položajima oko Bruvna, te da na taj način **osigura** prolaz svojoj koloni. Mi smo uspjeli da neprijatelja zadržimo, jer smo na taj pravac prebacili dva bataljona i držali smo položaje i vodili borbu do 13. ov. mjeseca do 2 sata ujutro. U to vrijeme je neprijateljska jača motorizovana kolona, oko 220 motornih vozila, prodrla iz Mazina za Bruvno i kasnije, to jest oko 8 sati, krenula je za Klapavicu. Pri prolazu kroz Klapavicu nismo uspjeli da dajemo otpor, jer su nam uglavnom sve jedinice bile ispresjecane probojom te kolone kao i nepredviđenim prodorom iz Gračaca i Lovinca u Udbinu; ova **kolona** je prodrla 12. maja t.g. u 16 sati. Uslijed ove novonastale situacije mi smo odlučili koncentrisati brigadu na Kremenu i potom stupiti po usmenoj direktivi druga pukovnika komandanta XI Korpusa, to jest djelovati neprijatelju za leđima, a u najodsudnijem momentu prebaciti se za Dalmaciju. K. V 1944. godine sa tri bataljona prebacili smo se na sektor Plečaši — Petrovići, a sa jednim bataljonom u Tupalu Tomini-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-j., Ćorijskog instituta, reg. br. 1/14, k. 1237 A.

i ¹ Vidi dok. br. 77.

^s Vidi dok. br. 80.

gajsku. Toga dana uopće neprijatelj nije saobraćao na komu-
nikacijama Bruvno — Mazin ni Bruvno — Udbina.

15/16. maja t.g. prebacili smo brdski top za našu Divi-
ziju, osigurali prebacivanje naših ranjenika koje smo imali n
ambulanti i bolesnih nepokretnih drugova, te omladinu koja
je došla sa Kongresa u sjevernu Dalmaciju.⁴ Tu priliku smo
iskoristili i sa tri bataljona izvršili smo akciju na legiju i ču-
ničku bandu koji su držali položaje na Smrekovcu i Vučipolju.
Ovu akciju smo izvršili 17. maja t.g. u jedan sat. Uspjeli smo
ovladati svim dominantnim položajima tj. Smrekovcem, Vuč-
jakom, Planom i istjerati bandu sa tih položaja. Akcija bi bila
potpuno uspjeta ali bataljon koji je napadao sa južne strane
tj. od Vučjaka, nije postupio po naredenju, već se povukao sa
svojih položaja a da uopće nije bilo nikakvog pritiska na isti.
Za ovo je kriv štab bataljona. Smrekovac je bio u našim ru-
kama sve do 4 sata poslije podne, kad smo izdali naredenje
da se povuku snage iz istog, jer je u to vrijeme neprijatelju
stiglo pojačanje iz Gračaca i banda je ovladala navodno sa
Vučjakom i Culumom, a mi smo u toku cijeloga dana uspjeti
da uhvatimo vezu sa bataljonom koji je bio u Dubokom Dolu.
Naš I bataljon koji je zauzeo Smrekovac držao se odlično. Bez
metaka, samo sa bombama, stjerao je neprijatelja sa Smre-
kovca. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 6 ranjenih vojnika, a naši
gubitci su bili jedan ranjen. Zarobili smo jedan sanduk puško-
mitraljeske municije. U ovoj akciji trebali smo postići potpuni
uspjeh i bandu potpuno uništiti, samo da je naš III bataljon
izvršio zadatak. (Tunel je bio u našim rukama.)

Stanje na našem sektoru je kao i prije neprijateljskog
prodora. Neprijatelj je napustio Bruvno, Udbinu, Visuć i Kuk.
Prema nepotvrđenim podacima i Korenicu.⁵ Jedna neprijatelj-
ska kolona prošla je od Lovinca preko Gračaca u Obrovac;
ova kolona je prošla 16. ovoga mjeseca.

Mi smo dobili naredenje" da se prebacimo sa snagama, tj.
sa tri bataljona na sektor Lovinac i da ofanzivno djelujemo na
komunikaciju Udbina — Lovinac — Gračac i da nađamo sam
Lovinac. Prema nepotvrđenim podacima na sektoru Lovinac i
Sv. Rok nalazi se oko 200 ustaša, a da se nalazi nešto bande i
u Stikadama. Mi imamo namjeru da se u toku noći prebacimo
na sektor — Smokrić — Vranik i da djelujemo po zadatku, i

Na našem sektoru neprijatelj nije uspio da pljačka ni-
d: pali gotovo ništa, jedino što je spalio u Klapavici 3 kuće.

⁴ Vidi objašnjenje br. 5 uz dok. br. 80.

⁵ Vidi dok. br. 88.

'9

⁶ Naredenje je. 16. maja, izdao Štab Jedanaestog korpusa NOVJ
(vidi dok. br. 77).

ft d se uglavnom nalazi kod svojih kuća i stoku je već stje-
| sa brda.

^{rs} Za čitavo vrijeme od proboja neprijateljskog pa sve do
ft^ mi ni ^{sa} jednom jedinicom nismo imali vezu. Mi smo
Kućivali patrole u više pravaca, ali ni jedna se nije vratila
sa uspjehom.

Naređenje da se prebacimo -na sektor Lovinac dobili smo
, **štaba XXXV Divizije,**⁷ čiji dijelovi se nalaze u Počitelju.
Eisti nas je izvijestio da glavnina vojske i naroda je smještena
Velebitu.* Također su nas izvijestili da se neprijatelj nalazi
u^**Mogoriću** i u Vrepcu. Tačno stanje i situaciju na sektoru
Srednja Gora, Mogorić i Vrebac — ne znamo. Znamo samo da
u'**srednjoj** Gori nema neprijatelja, i tamo smo uputili patrole
da ispitaju stanje.

Telefonsku vezu uspostavili smo od Plećaša do Paklarića,
a u toku noćasnje noći biće uspostavljena i od Mazina do
Udbine.

Stanje u našoj brigadi je dobro. Borbenost kod boraca i
volja za akcije je dobra. Samo su borci uslijed ovih čestih po-
kreta i vrlo rdave ishrane (neredovita i nepotpuna) jako umorni
i fizički slabi.

Po pitanju veze između vas i nas i štaba naše divizije po-
stupićemo potpuno.

Zaboravili smo naglasiti neprijateljske gubitke u borbi
na Bruvnu, koji su bili: 20 mrtvih i 35 ranjenih; zarobili smo
2 sanduka bacačkih mina. Naši gubitci su bili 5 mrtvih i 8 ra-
njenih. Jedan puškomitraljez nam je oštećen pogotkom od to-
povske granate.

O svim promjenama redovno ćemo vas izvjestiti; samo
nas izvjestite na kojim sektorima ćete se nalaziti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polikomesar:
Stevo Ilić

Za komandanta,
Načelnik štaba — kapetan:
Morović Šime

⁷ Redakcija ne raspolaže tim naređenjem.

⁸ Opširnije o tome vidi dok. br. 105.

BR. 95

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG OFICIRA ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 19. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O SITUACIJI NA PODRUČJU VREBAC MOGORIC — PODLAPAČA¹

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Stanje na sektoru Vrebac, Mogorić, Podlapača, je sljedeće:

Na prostoru Vrebac — Podlapača, Vreb. Pavlovac dugorje — Breštane već 3 dana neprijatelj vrši pretres **šume**² 17. ovog mjeseca u jutro bio je napad na Vrebac i vodili smo borbu cijeli dan sa 31. ustaškom bajnom, koju smo odbacili iz Vrepca;³ oko 18 h uveče naišla je jedna pukovnija Nijemaca sa pravca Ostrovica — Barlete — Vrebac⁴ sa 12 tenkova i 170 kamiona koji su stizali do kasno u noć.

18. Ujutro njemačke jedinice uz pomoć ustaša **napale** su na Vrebačku Stazu,⁵ a jedan njemački bataljon ujutro došao je iz Metka i preko Mogorića napao na Međugorje. Mi smo se povukli od Vrepca prema Međugorju sa dva bataljona III brigade. **a** 2 bataljon uputili smo da krenu u pravcu Ljubova preko Vrebačke Staze te da djeluju na komunikaciji Vrebac — Podlapača i Široka Kula — Ljubovo; isti se nisu probili nego su se povukli za Međugorje. Ove jedinice od III brigade nisu bile za borbu sposobne,⁷ to smo uvukli u borbu na **Međugorju**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 18—2/5, k. 1234.

² Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 88.

³ Vidi dok. br. 138.

⁴ i ⁵ O neprijateljskim snagama koje su nastupale navedenim pravcima vidi dok. br. 88.

⁶ Riječ je o Trećoj brigadi Trinaeste divizije (vidi dok. **br. 138**).

⁷ Štab Jedanaestog korpusa, u depešama Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, o tome kaže:

»... Zbog slabe ishrane i neprekidnih borbi i marševa sve jedinice su potpuno iscrpljene i namjeravamo ih odmoriti, a potom djelovati prema situaciji, prvenstveno r.a komunikaciju Gospić — Podlapača — Korenica — Prijeboj ukoliko ju neprijatelj bude i dalje držao«, a

»Trinaesta divizija nam javlja da je u posljednjim borbama kod Drežnice umrlo šest boraca od iznemoglosti i gladi...«

»U neposrednoj opasnosti nalaze se zemunice punkta br. 6 s kojima raspolaže Vaš ekonomski odsjek. U takvoj situaciji i radi teškog stanja ishrane naših jedinica morali smo da izuzmemo neke artikle.

q jedan bataljon I brigade i Izviđačku četvu. Neprijatelj je Erokrstaro šumama i povukao se u pravcu Breštana, a od K-epca motorizacija je saobraćala celu noć prema Podlapači.

W Osiguranje ceste bilo je cijelu noć, a jutros 19. ovog mje-
a **neprijatelj** vršio ispad od Breštana prema Međugorju tako
još uvek ne znamo da li se neprijatelj iz Vrepca povukao.
Epaj neprijatelj koji je danas vršio ispad prema Međugorju
novukao se na obližnje kote prema Breštanima. Danas poslije
[Jodne vidio se dim prema Buljmizima, vjerojatno da je nepri-
jatelj vršio ispad od Vrepca — ali jutros rano u tom pravcu
upućen je I bataljon I brigade od koga još nisam dobio
izvještaj.

Jedinice u toku današnjeg dana razvučene su na čitavom
ovom prostoru tako da ispituju sva mjesta i komunikacije, da
bi se imao uvid na čitavom sektoru.

Neprijatelj je dosta velik dio naroda privukao k sebi i
dosta je stoke uspio pokupiti.⁸

Zapalio je stanove u Međugorju i jednu zemunicu uništio,
a jednu drugu pronašao je i montirao minu ali nije uspio
upaliti je. U toku dana ne znam da li je neprijatelj uspio što
učiniti u pogledu zemunica.

18. V ubili smo nešto Nijemaca a 17-tog nešto ustaša. Mi
smo imali 2 mrtva i 6 ranjenih.

• Ovdje na prostoru istočno od komunikacije Vrebac imamo
I i III brig., a sjeverozapadno čujem da su ostali dijelovi I
[brigade] kojima smo poslali vezu.⁹ U toku sutrašnjeg [dana]
vjerujem da će se situacija malo raščistiti i daću vam jasniji
izvještaj. Svi kuriri skoro koje sam upućivao kod vas vraćali
su se natrag — ne znam da li ste dobili kakav izvještaj.

Sa NOF (Narodnooslobodilačkim frontom — prim. red.) se za sada još
nismo povezali i ne znamo da li ćemo moći koristiti njihove rezerve...
Predmet same ishrane je osnovna stvar koju treba da rešimo...«
[(Opširnije o tome vidi dok. br. 99 i 145 u ovoj knjizi i dok. br. 1/3,
k. 572, dok. br. 1—4/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

⁸ O raspoloženju naroda i o stanju na terenu u toku neprijatelj-
ske operacije »Morgenštern« poslao je Štab Jedanaestog korpusa Glav-
nom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeću depešu: »... Neprijatelj pali
redom sva sela i pljačka. Narod je sav izbjegao. Moral visok iako je
pretrpio ogromnu štetu. Na nekim mjestima neprijatelj je pohvatao
izvjestan dio naroda i stoke, ali o broju još nemamo podataka. Očeku-
jemo podatke sa sektora Podlapača — Srednja Gora, gdje se nalazilo
mnogo naroda. Radimo zajedno sa O. K. (Okružnim komitetom KPJ
za Liku — prim. red.) i uspjeli smo narod prebaciti na manje ugrožena
mjesta (Vidi dok. br. 78 u ovoj knjizi i knjigu depeša Štaba Jedana-
estog korpusa u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, pod reg. br. 1—34/3,
k 572).

⁹ O rasporedu Prve brigade vidi dok. br. 110.

Drug Stevo¹⁰ i Komesar" nalaze se preko;¹² ranjenici p t J ko dosta su dobro obezbijedeni. Neprijatelj je 17-tog i tarnö pravio napad. Rezultati nisu poznati.

Večeras šaljem poštu i njima, a vjerujem da će u toku noći stići i od njih pa da ću vam moći dati izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

1». V u 20.30

Momčilo«'

BR. 96

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 19. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE DA NAPADA NEPRIJATELJA NA KOMUNIKACIJI VRHOVIN - HOMOLJAC — KORENICA, PRIJEBOJ — KORENICA, VREBAC — PODLAPAČA — BUNIĆ, GRAČAC — UDBINA I LAPAC — UDBINA¹

STAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 97, 19. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

U vezi sa najnovijom situacijom stvorenom napuštanjem neprijatelja Krbavske i Koreničke kotline, te ponovnim prodorom neprijatelja pravcem Vrbac — Podlapača — Bunić,² potrebno je da najhitnije poduzmete slijedeće mjere:

1) sa II brigadom vaše divizije da zatvorite pravce Vrhovine — Homoljac — Korenica i Prijeboj — Kapela — Korenica.³ Na tim pravcima dobro organizovati odbranu od bornih kola

³ Opsenica. Tada je bio zamjenik komandanta Jedanaestog korpusa NOVJ.

¹¹ Simo Mrda, politički komesar Trideset pete divizije.

¹² Preko željezničke pruge Gospić — Gračac, na Velebitu, nalazio se jedan dio pokretnih ranjenika (vidi dok. br. 47 i 91).

¹⁵ Novković

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27—3/1, k. 569.

² Vidi dok br. 88 i 95.

¹ Vidi dok. br. 99, 108. 120 i 121.

I. najupornije braniti. Ne smije se dogoditi da neprijatelj
1. s većih gubitaka i na lak način ponovno ovlada tim komuni-
^Eiiama Jedinice na tim pravcima sa slabijim dijelovima
I? raju pod svaku cijenu biti stalno u kontaktu sa neprijateljem
dodijeljenom odsjeku. Veza također mora biti telefonska i
I jedinicom na pravcu Vrhovina i sa jedinicom na pravcu

Prijeboja.

1 2) Sa vašom 1 brigadom ofanzivno djelovati na neprija-
Btelisku kolonu koja se probila pravcem Vrebac — Podlapača
L Bunić.⁴ Ukoliko ta kolona prodire dalje, zaustaviti je i od-
mah pripremati protunapad. te u prvi sumrak prići izvršenju.
F Ukoliko ne bude uslova da ih se odsudno napadne, onda treba
I težiti da im se nanese što veći gubitci. Tu motorizovanu kolonu
treba nastojati zatvoriti u minska polja i u tu svrhu preduzmite
odmah potrebno da što veću količinu mina prebacite kod te
brigade. Također protiv te kolone trebate koristiti protukolska
oruđa.

3) Hitno poslati vezu III brigadi XIII divizije, koja treba
da se prebaci na prostor Srednja Gora — Breštane,⁵ sa osnov-
nim zadatkom zaštita ranjenika, a kojoj treba dati u zadatak
da zatvori komunikaciju Vrebac — Podlapača, i ako se nepri-
jateljska kolona bude i dalje nalazila u Krbavi, da istu cestu
temeljito prekopa i minira, a neprijatelja napadne bočno i u
leđa koordinirajući rad sa I brigadom." Ukoliko neprijatelj se
bude zadržavao u Krbavi, i po izlasku te brigade na određene
položaje, treba hitno sa minskim poljima zatvoriti sve izlaze
iz Krbavske doline i pristupiti energičnom uništavanju te mo-
torizacije pomoću mina, iskorištavajući protukolska oruđa, ben-
zinske flaše, sva ostala sredstva koja bi nam mogla koristiti.

4) III brigadu XIX divizije upotrebiti za zatvaranje pravca
Gračac — Udbina i Lapac — Udbina.⁷

Na svim pravcima i sa svim jedinicama morate uspostaviti
telefonske veze kombinujući već postavljene stalne linije kab-
lom kojim raspolazete, a prema tim mogućnostima saobražavati
mjesto pojedinih štabova, ukoliko to ne bi bilo od veće štete
po zadatak samih jedinica.

Vaš štab u ovakvoj situaciji treba da se nalazi negdje
naslonjen na zapadne padine Plješevice, to bi bilo otprilike
Pećani ili Debelo Brdo, i sa štabom Korpusa mora pod svaku
cijenu biti u neprekidnoj telefonskoj vezi. Ne smiju da se po-

¹ Vidi dok. br. 108 i 110.

⁴ O njenom dolasku na tu prostoriju vidi dok. br. 138.

⁵ O dejstvima Treće brigade Trinaeste divizije od 14. do 24. maja
vidi dok. br. 138.

⁷ Naređenje za dejstvo na tom pravcu poslao je Štab korpusa
istog dana neposredno Štabu brigade (vidi dok. br. 77).

navijaju slučajevi da štab divizije ostaje skoro po -čitav da»! bez veze sa štabom Korpusa, jer to odaje onda i koliku pažnju poklanja štab vezi sa svojim potčinjenim jedinicama, a u ovon» slučaju je mala.

Izvještaji koje štab divizije šalje štabu Korpusa trebaju biti vjerodostojniji i bez protivurječnosti što do sada nije bio slučaj. Naročito se ne slažu izvještaji pismeni sa usmenim. Na primjer u toku 18. o.mj. štab divizije je nekoliko puta i usmeno i pismeno izvještavao a ti izvještaji bili su u protivurječnosti: »Nekad su naši u Korenici, nekad neprijatelj, isto u Bjelom Polju, Prijeboju itd.« Ta nesigurnost u izvještajinj može dovesti do toga da će štab Korpusa stvarati nerealne zaključke kao što se već i događalo. Izvještaji mora da predstavljaju realno stanje i situaciju, ali pri tom štab divizije mora dobro da vodi računa prilikom procjenjivanja. Nije potrebno dć se za svaki podatak, koji iznosi štab divizije, postavlja odmah i ograđivanje: »rekao ovaj ili ova itd.«, nego štab divizije treba da procijeni da li to može da se pretpostavi kao sigurno ili ne, i prema tom i izvještava. Ovako se vaši izvještaji sastoj_> iz sakupljenih izvadaka izvještaja pojedinih brigada, bataljona, patrola, odbornika, seljaka itd.

Obratite pažnju na pravac Lovinac — Ploča — Udbina, minirajte Pločanski Klanac i tamo postavite jednu jedinicu.

Dobro pazite i vodite računa o minskim poljima koja postavljate, jer se ne smije dogoditi da civilno stanovništvo strada od naših minskih polja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik:
M. Sakić

BR. 97

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
19. MAJA 1944. ŠTABU TREĆE BRIGADE DESETNAESTE
DIVIZIJE DA ZATVORI PRAVCE GRAČAC — UDBINA I
»DIVIZIJE LAPAC — UDBINA¹

STAB
XIKORPUSANOV
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 99, 19. V 1944.

ŠTABU III BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ

¹ Neprijatelj je u toku 18. o. m. j. ponovo prodro u Krbavsku kotlinu pravcem Vrebac — Podlapača — Bunić.² Neprijateljske snage sastoje se iz motorizacije, tenkova i pješadije. Prema do sada primljenim podacima snage su male.

U vezi ove situacije vaš je zadatak da zatvorite pravce Gračac — Udbina i Lapac — Udbina.³

Povežite se što prije sa III brigadom XIII divizije kojoj je naređeno da se što prije prebaci na prostor Srednja Gora — Breštane sa glavnim zadatkom zaštite ranjenika.⁴ Kod te brigade upućen je od strane ovoga štaba drug Mirko Lenac sa zadatkom da izvrši organizaciju prebacivanja ranjenika u Bosnu ili na more što će zavisiti od situacije.⁵ Ukoliko bude donesena odluka da se ranjenici prebacuju preko vašeg sektora, Lađite drugu Lencu ususret svakom traženju koje se odnosi na ranjenike.

- Imajte u vidu da ranjenici ni u kojem slučaju ne smiju pasti u ruke neprijatelja.

Stupite odmah u vezu sa štabom XIX divizije i najhitnije ispitajte mogućnost prebacivanja ranjenika na more i dalje na otoke, i o tome odmah obavijestite druga Lenca i štab III brigade XIII divizije.⁶

¹ Original, pisan na mašinj, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25—1/1, k. 569.

* Opširnije o tome vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 88.

* O rasporedu Brigade po prijemu tog naređenja vidi dok. br. 115.

¹ Vidi dok. br. 88 i 96.

⁵ Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 77.

* Brigada je 22. maja poslala o tome izvještaj Štabu korpusa (vidi dok. br. 115).

Izvještavajte nas kao i štab XXXV divizije redovno u situaciji na teritoriju vaše brigade i cijele XIX divizije. Izvijestite gdje se nalazi vaš štab i kakav je raspored vaših jedinica

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: A. Turkulin (M. P.) Komandant, pukovnik M. Šakić «

BR. 98

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 19. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE DA PRIKUPI JEDINICE I NAPADNE NEPRIJATELJA NA LINIJU BUNIC — KORENICA — VRELO¹

ŠTAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 100, 19. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

Prema podacima koje smo primili od naših izviđačkih organa, jedna neprijateljska kolona od 40—60 kamiona sa pješadijom i tenkovima pošla je danas poslije podne iz Podlapače preko Pišača za Šalamunić, a vjerojatno i dalje u pravcu Bunića.¹ Jedna manja neprijateljska kolona, sastavljena vjerojatno od ustaša, ušla je u Krbavicu i nastupala dalje u pravcu Korenice. Situacija je u Korenici još nejasna.³

Obzirom na ovu situaciju pristupite odmah grupisanju svojih snaga na liniju Homoljac — Rudanovac — Mihaljevac — Ponor — Bjelo Polje — Debelo Brdo.⁴

Još u toku ove noći izvršite napad na neprijatelja sa ovih položaja sa zadatkom da se istom nanese što veći gubitci.⁵

Ukoliko se ne bi uspjelo uništiti neprijateljske snage, koje se nalaze na tom prostoru (Bunić — Korenica — Vrelo), vršite i dalje pritisak na neprijatelja i oslanjajte se na Plješevicu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta pod reg. br. 24—1/1, k. 569.

² i » Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 88.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 131.

Nastojte svim sredstvima da sa brigadama što prije uhva-
•_f vezu i da ih grupišete na gore navedenoj liniji.
K[^] Bezuslovno treba da sa ovim Štabom što prije uhvatite
* telefonsku vezu kako vam je već nekoliko puta danas naredeno.
-Vaš Stab treba da se nalazi na prostoru Bjelo Polje i imate
• «ocućnost da se sa vašim telefonskim aparatom vežete već na
• Estojeću telefonsku liniju. U toku noći morate srediti brigade
Pngnergično pritisnuti u cilju izbacivanja neprijatelja."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A Turkulin

Komandant — pukovnik:
M. Šakić
(M. P.)

BK. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 19. MAJA
1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU
NA NEPRIJATELJA U PRIJEBOJU I O RASPOREDU I STA-
NJU VLASTITIH JEDINICA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 3/19. V 1944.
13 sati 30 min.

Hitno!

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

IV bataljon 2. brigade u toku ove noći napao je nepri-
jatelja u Prijeboju, koji je bio smješten južno od crkve u jačini
120—150 vojnika.²

Neprijatelj se nalazi na Cudinom Klancu, gdje se utvr-
duje. Sastav: Nijemci, ustaše i četnici. Upućene su patrole
preko Trnovca i Turjanskog u pravcu Crne Vlasti i Babinog
Potoka.

* Posljednja rečenica je, u originalu, dopisana zelenim mastilom,
latinicom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 18—1 5, k. 1234.

¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 131.

I bataljon nalazi se u Trnovcu, II u Homoljcu, a III pr«J bacuje se sada na Homoljački Klanac.³

I brigada: 1 bataljon na Ljubovu, 1 na sektoru Svračkovog Sela, a 2 bataljona na sektoru Breštane.⁴

Neprijatelj je izbio na kote južno Krbavice i spustio d je u Krbavicu, a jedna kolona kretala se je šumom u pravcu Korenice. Snage još nepoznate.

Ishrana je vrlo slaba. Na terenu nema stoke ni ljudi, a i samo stanovništvo gladuje.

Jedinice su gladne i iscrpene, te je borbenost svedena TJ najniži minimum. Ima dosta boraca, koji uopće ne mogu da idu.⁵ Molimo da se preduzmu mjere u pogledu ishrane, jer ovdje se ne može ništa prikupiti. Molimo odgovorite po ovome kuriru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant potpukovnik!

P. S. Naše prebacivanje na određeno mjesto bilo je onemogućeno od strane neprijatelja, te se sada nalazimo na Vujnovim Glavama. Ovog momenta smo imali vezu sa Korenicom, ali je prekinuta, vjerojatno od strane neprijatelja. Sa jedinicama imamo kurirsku i relejnu vezu. Nama je nepoznato ima li i gdje na ovim sektorima zemunica sa hranom, pa molimo da se vaša intendantura za ovo zainteresuje. Ako na ovome sektoru nema zemunica sa hranom tada ćemo ga morati napustiti, te molimo vaše objašnjenje po ovome.

potpukovnik
Grubor

³ i ⁴ Vidi dok. br. 131.

⁵ Vidi dok. br. 99 i objašnjenje br. 7 uz dok. br. 95.

BR. 100

-7VTEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 19.
<\r\ 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O DEJSTVU
JEDINICA I STANJU U NJIMA¹

CTAB ISTOČNE GRUPE
«nP ODREDA VI KORPUSA
N JUGOSLAVIJE

Broj: 260/44. g. u h
f Dana: 19/V 1944. g.

Predmet: Desetodnevni operativni
izvještaj za razdoblje od 8. do
18. V 1944. god. dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

OPCA SITUACIJA NA NAŠEM SEKTORU

U ovom desetodnevnom periodu neprijateljska uporišta na našem sektoru pojačala su se za izvjesni broj. Tako je na pr. u uporište Pleternica stiglo oko 3—4 hiljade Čerkeza koji se još i sada tamo nalaze, pored stalne posade koja se tamo nalazi. U uporište Našice također je stiglo oko 20 teknova i bornih kola, kao i izvjestan broj pješadije. Jedna čerkeska jedinica u jačini od 8 bataljona nalazi se u selima istočno od Našica — Vukojevci, Stipanovci i Podgorač. Također se nalazi oko 1500 Čerkeza konjanika u Podvinju (kod Broda) i Tomici (kod Broda). Uporište Andrijevcu na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd pojačano je za jedan bataljon Nijemaca, njih oko 800. U uporište Gromačnik također se smjestila jedna ustaška bojna koja se i sada tamo nalazi.² Namjeru svih ovih neprijateljskih jedinica, koje su koncentrisane ovdje na našem sektoru do sada još neznatno, ali smo navodno čuli da su se smjestili samo radi odmora. Na cijelom našem sektoru neprijatelj stalno upada sa jačim snagama na naš poluoslobodeni i oslobodeni teritorij, sa namjerom da sprječava rad naših pojedinih ustanova itd. Tako je na pr. baš ovih dana neprijatelj upao u mjesto Čaglin sa troja borna kola i nekoliko kamiona, gdje su spalili tamošnju komandu mjesta. Neprijatelj se također nalazi sa jačim snagama u Cačincima, Orahovici i Đurđenovcu i popravlja prugu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-orijsko[^] instituta, reg. br. 12—1/2, k. 473.

H-, ¹ U Gromačniku su tada bili dijelovi Druge bojne brzog zdruza (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—6, k. 60).

.Našice — Podrav. Slatina, kao i neke druge manje Gutmanovd
pruge, koje saobraćaju po Podravini.

Glavna pruga Zagreb — Beograd osigurana je zidan,
bunkerima u koje je smještena ustaška posada. Prugom Zagreb
— Beograd stalno prolaze transporti neprijateljske vojslS
koji odlaze u pravcu Zagreba.

Na sektoru Županja neprijatelj se kreće čak i u toku noći
i pravi razne zasjede po obližnjim selima i putevima što mnogo
otežava rad naše Zupanjske čete. Neprijatelj se kreće iz upo-
rišta Županja, Babina Greda, Vrpolje, Andrijevci, Vinkovci itd

RAD NAŠIH ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Stab ove grupe stalno obilazi i kontroliše rad štabov
odreda kao i štabova bataljona i održava s njima izobrazbene
vojničke i političke časove kao i savjetovanja. U zadnje vrijeme
naročito je ovaj ^tab pristupio tome i uložio najviše truda da
bi naši odredi -pristupili taktici partizančenja, što smo kod
Osječkog NOP odreda potpuno uspjeli, dok kod Diljskoga i
Požeškoga nije u potpunosti uspjelo.

Rad štabova odreda također se u zadnje vrijeme popravio
te se nadamo da će naši odredi ubuduće imati mnogo više
uspjeha.

DISCIPLINA I MORAL NAŠIH JEDINICA

Pljačke u ovom periodu nije bilo, dok samovolje bilo je
od strane pojedinca i to u manjim slučajevima, a većinom od
novomobilisanih drugova. Disciplina za proteklo vrijeme bila
je dosta dobra i pored toga što u našim odredima većinom ima-
mo sve novopridošle drugove. Borbenost i moral također se
popravlja, a to se najbolje vidi iz izvedenih akcija i borbi koje
su u posljednje vrijeme imali naši odredi.

STANJE UNUTAR JEDINICA

U ovom periodu imali smo 3 mrtva, 9 ranjenih ... No-
vopridošlih drugova ima 71. Gubitci u oružju su 8 pušaka i
2140 ispaljenih metaka, dok smo zarobili 48 pušaka, 3 pištolja,
nekoliko bombi i 7080 metaka.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza sa pretpostavljenim štabom odnosno sa štabom
korpusa slabo je funkcionirala u ovom desetodnevnom periodu,
pošto se je neprijatelj nalazio na linijama kuda moraju prola-
ziti naši kuriri pješaci ili konjanici. Tako smo nekoliko puta
slali kurire, koji su se uvijek vraćali, a da nisu mogli da se

i Kijii do štaba korpusa. Veza sa podređenim štabovima, od-
I sno sa štabovima odreda Diljskim i Osječkim, bila je kako
R^kuririma tako i telefonska, dok je sa Požeškim bila teža,
se je neprijatelj nalazio na njihovom sektoru, tako da
imali telefonske veze, a sa kuririma je veza bila dosta
slaba.

IZVEDENE AKCIJE

Jedan vod Osječkog NOP odreda noću između 9 i 10 V
R „ izvršio je akciju na željezničku stanicu Petrijevc³, gdje
je bilo 6 neprijateljskih vojnika, odnosno policije, koji su bili
Eaoružani sa 4 puške i 2 pištolja. Utvrđeni nisu bili. Akcija je
izvedena po planu, te je zarobljeno 4 puške mauzer, 2 pištolja
j 100 komada metaka. Gubitci neprijatelja su: ubijen jedan
i slražar i 5 ih je zarobljeno. Sopstvenih gubitaka u ljudstvu i
oružju nije bilo.

Dana 11. V o.g. jedna četa Podravskog bataljona stavila
je mine na pruzi Belišće — Prandanovci i napravila zasjedu
Kjtnceru koji je trebao da stigne ujutro u 8 sati. U panceru je
dolazilo 25—30 ustaša naoružani sa dva puškomitraljeza, a
ostali sa puškama. Ista zasjeda je držala [položaj] do 11 časova,
ali neprijatelj nije naišao. . . . Zatim se je četa povukla, pošto
pancer nije naišao, ostavivši na pruzi jednu minu za panceri
jednu pješadijsku, koje su nakon sat i pol našeg povlačenja
eksplodirale prilikom nailaska pancera. Od eksplozije ubijeno
je 3 ustaše i 6 su teže ranjeni. Ratnog plijena nije bilo, gubitaka
u ljudstvu i oružju također nismo imali. Kritički osvrt: akcija
nije uspjela zbog toga što je četa bila kompromitovana prili-
kom prebacivanja preko ceste i pruge Našice — Osijek, kao i
zbog bandita kojega smo uhapsili, a koji je rekao, da panceri
neće naići dok se on ne vrati.

Noću između 14. i 15. ov. mj. jedna četa Osječkog NOP
odreda izvršila je akciju u selu Petrijevc³, gdje je bilo oko 20
naoružanih seljaka sa puškama. Utvrđenja nisu imali. Tok
akcije bio je pola sata i akcija je donekle po planu izvedena.
Plijen je 8 pušaka mauzer i 3000 komada metaka. Ubijen je
jedan gestapovac. Gubitaka u ljudstvu i oružju nismo imali.

Dana 16. ov. mj. jedan vod Podravskog bataljona postavio
je zasjedu kod sela Budimaca neprijateljskoj patroli koja je
dolazila iz uporišta Krndija u jačini od 5—10 bandita naoru-
žanih puškama i šmajserima. Ista zasjeda je sačekala neprija-
teljsku patrolu te ubila 3 i ranila 3 Švabe. Plijen jedna puška
i 50 komada metaka. Isti vod nije uspio pokupiti drugo oružje
radi brzog nastupanja neprijatelja iz uporišta.

* Vidi dok. br. 183.

Jedna četa Osječkog NOP odreda noću između 16. i 17. travnja izvršila je napad na neprijateljsko uporište Kuruš (sekcija Osijek 1 : 100.000). Zaplijenjeno je 3 puške, 100 komada metaka, jedan pištolj, 6 fišeklija i 3 opasača. Gubitci neprijatelja su 7 mrtvih, dok smo mi imali jednog lakše ranjenog druga.

Ostalo povećanje oružja je: 8 pušaka koje su donijeli domobrani sa sobom, a koji su dobrovoljno došli u naše redove iz Vinkovaca, 5 pušaka je pronađeno kod seljaka u selu Tomišanci (3 puške od seljaka i Talijani su donijeli dvije puške).

Jedinice Diljskog NOP odreda 9. V 1944. god. postavile su zasjedu neprijateljskoj patroli koja je krenula iz neprijateljskog uporišta Đakovo u pravcu Kondrić — Ovčara — Majar u jačini od 19 vojnika, što domobrana, ustaša i legijaša, koji su bili naoružani sa 2 šmajsera, 1 šarcem, te lakim bacačem, a ostali sa puškama. Ista patrola je kretala cestom Đakovo — Levanjska Varoš, dok je zasjeda bila postavljena na rubu šume od Selaca prema Kondriću sa obje strane ceste. U borbi ubijeno je 4 neprijateljska vojnika i zarobljeno 4 puške. Sopstvenih gubitaka nije bilo, a ispaljeno je 70 komada metaka.

Jedinice II bataljona Diljskog odreda 9. V 1944. god. izvršile su ekonomsku akciju, tj. konfiskaciju kod trgovca Cimermančića iz Lužana, gdje je konfiskovano raznih stvari za potrebe naše vojske.

Dana 14. V o. g. jedinice istog bataljona izvršile su konfiskaciju u Brodskom Brdu kod Paje Vrbana, gdje je zaplijenjeno 30 hl. vina. Istoga dana naišao je neprijatelj iz Broda cestom kroz Podvinje i Rastušje gdje ga je sačekala jedna desetina istoga bataljona i odbila ga. Neprijatelj je išao u jačini oko 100 vojnika, od kojih je jedan ubijen i 3 su ranjena, ali od istih nije ništa zarobljeno. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Od Požeškog NOP odreda tek smo dobili izvještaje za prošli period, dok izvještaj za ovo razdoblje još nismo dobili. U prošlom periodu Požeški NOP odred imao je slijedeće borbe:

26. IV 1944. god. borba kod sela Busnova gdje je neprijatelj imao dva mrtva i više ranjenih.

27. IV 1944. god. borba kod sela Crljenaca, Lučinaca i Oljasa. Gubitci neprijatelja nisu poznati.

28. IV 1944. god. borba na Visokom drvetu gdje je neprijatelj imao gubitaka u mrtvim i ranjenim, dok broj se ne zna, pošto je neprijateljska kolona bila puštena blizu i na nju je onda osuta puščana i mitraljeska vatra, nakon čega su se naše čete, poslije kraće borbe, morale povući.

29. IV 1944. god. dvije borbe ispod Papuka gdje je neprijatelj imao dva mrtva koje je ostavio na mjestu borbe i više ranjenih je odvuкао sa sobom.

30. IV 1944. god. borba na putu Jankovac — Slat. Dre-
I vac gdje je ubijen njemački stražar.

no 2 V 1944. god. borba na Uvaškoj Glavi i Koprivnatom
In du Gubitci neprijatelja nam nisu poznati.

9. V 1944. borba kod sela Mitrovca; gubitci neprijatelja

B^{6^02^}. V 1944. na cesti kod sela Rešetara kojom prilikom je
f hvaćen živ žandarmerijski narednik iz Nove Gradiške.

Isto tako 12. V 1944. god. uhvaćen je jedan njemački po-
doficir iz Jeger divizije.⁴

§ Zupanjska četa između 5. i 6. V o. g. postavila je zasjedu
na pruzi Mikanovci — Vrpolje. Naišla je neprijateljska patrola
u jačini od 6 vojnika. Tom prilikom ubijena su 4 neprijateljska
vojnika, među kojima jedan Nijemac, koji je bio vođa patrole,
a drugi su bili domobrani. Zarobljeni domobrani svučeni su i
pusteni kući, jer nije bilo prilike, da ih se dotjera kao zarob-
ljenike. radi velike udaljenosti i poteškoća koje bi se mogle
dogoditi na putu. Tom prilikom zarobljene su tri ruske puške,
dok su ostale bačene u kanal, a nije bilo vremena da ih se traži,
pošto je naišao pancir.

Noću između 6. i 7. V o. g. postavljena je zasjeda u Siškov-
cima, jer se tuda neprijatelj kreće po noći iz Cerne, ali nepri-
jatelj nije naišao.

Noću između 7. i 8. V o. g. ova četa dala je osiguranje u
Maijoj Kopanici radi održanja mitinga. Te noći upućena je jedna
patrola u s. Sredanci koja je hapsila jednoga gestapovca, te je
isti ubijen ... U toku hapšenja ranjen je jedan drug dok je
zarobljena jedna puška, uniforma i dvije handgranate.

Noću između 8. i 9. V o. g. vršeno je osiguranje u Novom-
gradu radi održanja mitinga. Iste noći uhapšena je jedna žena
i muškarac koji su odavali neprijatelju kretanje iste čete, ...

Noću između 10. i 11. V izvršena je neka ekonomska akcija
te je upućena jedna patrola u jačini 6 drugova u pravcu Babine
Grede, te su na sred polja naišli na ustašku kolonu koja je išla
po šumicama praviti zasjede. Naši drugovi su ih prvi primjetili
te su otvorili vatru i ubili 2 ustaše.

Noću 11. na 12. V 1944. g. napravljena je zasjeda u selu
Gundincima i produžila se cijeli dan 12. V te je u 12 sati na-
išla ustaška kolona, ali su isti bili oprezni i primijetili su našu
jedinicu te se je pripuckavalo s jedne i s druge strane. Tom
prilikom ranjen je teško jedan ustaša, dok na našoj strani nije
bilo gubitaka.

Noću 13. na 14. V upućena je jedna patrola od 6 drugov.i
u selo Stružani, Sredanci i Svilaj, te su isti drugovi zarobili

B* Odnosi se na Četrdeset drugu lovačku diviziju.

2 puške mauzer i jedan manliher, 300 komada municije i jedan pištolj gaser.

15. V 1944. god. ova četa dala je osiguranje u selu Gundincima radi održavanja mitinga, te je te noći dobiveno dvije civilne puške sa 30 metaka.

STEČENO ISKUSTVO

Stečeno iskustvo je to: pošto mi u našim odredima imamo mlade i neiskusne borce i zapazilo se u posljednjim borbama i akcijama da rukovodioci kao štabovi bataljona i štabovi odreda moraju da budu u samom streljačkom stroju prilikom borbe, kao i to da neprijatelj koji upada u naša sela ide mnogo opreznije i vojnički, nego prije. ^H

RASPORED JEDINICA

Sve naše odrede razbili smo na manje grupe tako kako bi se stvarno pristupilo pravom partizančenju i to na sektorima ove grupe koji su već od ranije naslovu poznati.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

Jesu težiti tome da se što prije otme od neprijatelja što više oružja kako bi što bolje naoružali naše odrede i ojačali iste, kao i probijanje daleko u neprijateljsku pozadinu sa majnjim grupama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
S.⁵ Domankušić

Komandant, major:
Jergović I.⁸

(M. P.)

⁵ Stjepan
• Ivan

BR. 101

IZVEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJE DALMATINSKIH NOV
ODREDA OD 19. MAJA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA
NOVJ O DEJSTVIMA OD 8. DO 16. MAJA¹

STAB
GRUPE SRED. DALMAT. PARTIZ. ODREDA
19. V 1944.

Dostavlja operativni
izvještaj od 8. V do 16. V 1944.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Svilajsko-mosečki odred

Na dan 14—15. ov. mj. I bataljon Svilajsko-mosečkog odreda u sastavu II brigade XX divizije NOVJ dobio je zadatak da izvrši napad na neprijatelja u zajednici sa II brigadom u selima Mirlović Polje (Drežnica, Zagradina, Zukovica, Donje selo) i ostale zaseoke.²

Bataljon je dobio slijedeći zadatak: da izvrši napad na neprijatelja sa sjev. istoč. strane, s tim da prethodno neprimijećeno prođe pored zaseoka Prijeke Njive i Pasci i da obiđe pomenuta sela od šušnjevac i Bodina (k. 896) i na toj liniji da se obezbijedi od s. G. Baljci, a sa ostalim dijelovima da krene prema zadatku.

Raspored snaga:

I četa I bataljona sa svojim jednim vodom izvršila je **guranje** na liniji Šušnjevac put za selo Jazvić, II i III četa sa jednim vodom iz 1 čete dobila je zadatak da izvrše napad na selo Zukovica, Zagradina i da onemogući neprijatelju bježanje prema Jelićevu Docu.

Obostrana situacija:

I bataljon koji je učestvovao sa snagama II brigade XX divizije koje su napadale neprijatelja sa južne i jugoistočne strane, a jedan dio napadao je i samo selo D. Baljci, osećajući

¹ Dokument (nepotpun), pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 26 7, k. 1603.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 30 2, k. 1029, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

se nadmoćnijim pristupljeno je što detaljnijem izvršenju z J datka. Neprijatelj je imao toliko u prednosti što je teren pre kojega se moralo da dođe dosta krševit te se može da mijeti svako približavanje od strane naših snaga i tada je mogao da se pripremi ili da napusti položaj pre nego mu se zatvori svaki izlaz.

Početak borbe:

Napad je počeo točno u određeno vrijeme, tj. u 2.30 sati na dan 15. maja ov. god.

Tok borbe:

Neprijatelj je branio svoje položaje više Zekovića kuća ali energičnim napadom naših snaga bio je odbačen i nateran u pravcu sela odakle je također davao žestok otpor. U samoj borbi u selu došlo se na sasvim blisko odstojanje na domet ručnih bombi sa kojima je i uspjelo da se neprijatelj krene iz samoga sela koristeći jošte mrak i poznavanje terena da se izvuče.

Ishod borbe:

Borba se završila u 5 sati ujutro sa djelomičnim uspjehom; neprijatelja se uspjelo da protjera iz sela dok se nije glavni cilj postigao: njegovo uništenje.

Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih i jednoga zarobljenog od strane I bataljona S. M. odreda.

Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka u ljudstvu ni materijalu.

Veza:

Za sve vrijeme borbe veza je bila zadovoljavajuća između četa samoga bataljona i između bataljona II brigade XX divizije.

II

Na dan 12/V postavljena je nagazna mina na cesti Split—Sinj na koju je naišao neprijateljski kamion i istoga onesposobila; rezultat žrtava nije poznat pošto se u neposrednoj blizini nalazi neprijateljski garnizon u Dicmu.

Na dan 13/V jedna četa II bataljona S. M. odreda postavila je neprijatelju zasjedu na cesti Split — Sinj, na prostoru Pođi — Križiće na koju je naišla neprijateljska patrola od tri vojnika na koje su naši borci otvorili vatru i dvojicu ubili dok je jedan teže ranjen za kojega se naknadno doznaje da je umro. Od oružja nije se moglo ništa da oduzme, pošto se

I neprijatelj, sa svojim sjedištem nalazio u blizini. Četi je izdato
•Uređenje da se povuče, pošto je sam teren na kome je bila
Postavljena zbog samog brisanog terena radi povlačenja u slu-
gu primanja jače borbe."

IENSKO-TROGIHSKI ODRED:

Na dan 10/V ov. god. neprijatelj u jačini oko 180 vojnika
'napao je III četu Sibensko-trogirskog odreda u 4 sata poslije
pola noći, pošto je neprijatelj bio blagovremeno primijećen
od patrola koje su krstarile dublje prema neprijatelju, to je
omogućilo da se četa blagovremeno spremi za borbu.

B Neprijatelj je sačekan i borba je trajala 3 sata i neprija-
telj je bio prisiljen da se povuče.

f! U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 7 ranjenih.

Na našoj strani nije bilo mrtvih dok je ranjen jedan drug
Jakus Sveti. Zaplijenjeno 200 metaka za Šarac.

II

Noću između 10—11 naišao je jedan neprijateljski ka-
mion na postavljenu minu na cesti Trogir — Prapatnica koji
je dignut u zrak i uništen u kojemu je bilo 27 mrtvih i 7 ra-
njenih. Od oružja i sprema nije ništa zaplijenjeno pošto nepri-
jatelj stalno saobraća tom cestom.

III

Na dan 11/V ov. god. II četa Sibensko-trogirskog odreda
dobila je zadatak da izvrši prikupljanje i skidanje telefonskog
kabla, kojem je zadatak i pristupljeno; tada je uništeno 48 te-
lefonskih stubova i sakupljeno oko 800 met. poljskog kabla.

Pošto je neprijatelj osjetio rad naše čete krenuo je sa
jednom jačom patrolom od 20 vojnika na koju su naši borci
o<vorili vatru i naterali neprijatelja da se povuče u svoj logor;
u borbi je neprijatelj imao 1 mrtvog i jednog ranjenog. Posle
izvjesnog vremena istoga dana naišao je na nagaznu minu
jedan neprijateljski tenk koji je uništen u kojemu je bilo
1 mrtav i 2 ranjena. Ovaj zadatak izvršen je na cesti Trogir
— Prapatnica.

IV

Na dan 14/V na nagaznu minu, koja je bila postavljena
na cesti Vršine — Donji Seget, naišao je jedan neprijateljski
kamion u kojemu se nije još ustanovio broj žrtava.

Ovako u originalu.

Istoga dana na cesti Trogir — Vranjica naišao je na gaznu minu neprijateljski mali auto koji je uništen; u njemu su bila 4 oficira koji su u istome poginula.

MOSORSKI ODRED:

I

Na dan 8/V dignut je u zrak jedan neprijateljski kamion na cesti Split — Stobreč u kojemu je uništeno 24 neprijateljska vojnika.

II

Na dan 9/V jedna udarna grupa iz Mosorskog odreda uhapsila je jednog ustašu iz sela Smoljena koji je učestvovao u ubistvu naših drugova iz K. K. Omiš kojega je štab odreda streljao sa izvršenom pripremom i prikazivanjem kao kazna svakom onome koji služi neprijatelju i radi protiv svoga naroda.

Istoga dana, tj. 9—10. I četa I bataljona M. odreda dobila je zadatak da postavi zasjedu na cesti Sinj—Split na koju nije tog dana naišao neprijatelj; pre napuštanja zasjeda ova četa uništila je 25 telefonskih stubova i pokidala neprijateljsku telefonsku liniju.

III

Dana 10/V jedna četa II bataljona M. odreda koja se nalazila na sektoru Zežovica, Zadvarje i Baška Voda sakupila je 1000 met. telefonske linije (kabla).

IV

Dana 12/V jedna četa I bataljona koja se nalazila na sektoru Omiška Dinara postavila je neprijatelju zasjedu na cesti Omiš — Zadvarje kod Dobre Vode, na koju je naišao neprijateljski kamion koji je išao kao prethodnica koloni koja se iza njega kretala. Na kamion je otvorena vatra u kojemu je ubijeno 6 i ranjeno 4 neprijateljska vojnika. Plijen se nije mogao da prikupi pošto je naišla neprijateljska kolona od 30 kamiona.

BR. 102

IZVEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 19. MAJA
1944 ŠTABU OSME DIVIZIJE O BORBAMA U LICI OD 5.
DO 18. MAJA¹

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
op. broj: 17/44.
19 maja 1944 god.

predmet: Operativni izvještaj o
borbama od 5—18. V 1944 dostav-
lja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

6. V brigada se nalazila na položajima zapadno od Čanka oko Lisca i Golog Vrha. Istog dana oko 13 časova neprijatelj jačine 3—400 ustaša krenuo je od Ramljana i Janjča prema našim položajima.² Borba je vođena puna dva sata, poslije čega je neprijatelj, pretrpjevši osjetljive gubitke, bio prisiljen da se povuče u svoje polazne baze. Istoga dana oko 22 časa po naređenju toga štaba krenuli smo sa brigadom za Trnovac radi kratkog odmora, a naše položaje preuzela je naša III udarna brigada

7. V nalazili smo se sa brigadom u Trnovcu na odmoru.

8. V u 4 sata ujutro krenuli smo sa brigadom iz sela Trnovca preko Homoljačkog Polja za Uvalicu sa zadatkom da posjednemo liniju Poljanak — Plitvički Leskovac — Uvalica, te da spriječimo neprijatelju daljnje nadiranje prema Lici, koji je dan ranije stigao sa slabim snagama od pravca Bihaća, Ličkog Petrovog Sela na Prijeboj.³ Po izbijanju u Uvalicu južno od Prijeboja naš 1. bataljon odmah smo uputili preko Plitvičkih Jezera, Laudonovog Gaja za Poljanak. Istog dana već rano ujutro neprijatelj⁴ nepoznatim snagama i nešto motorizacije izbio je od pravca Ličke Jesenice i Saborskog na Čorkovu Uvalu i Poljanak i na ovaj način bataljon nije uspio izvršiti svoj zadatak.

i ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-rijskog instituta, reg. br. 8/12, k. 830.

* Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 135.

* Na tom pravcu je prodirao Izviđački odred njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 31).

* Odnosi se na Izviđački odred njemačke 392. legionarske divizije i Prvi bataljon 846. puka iste divizije (vidi dok. br. 31).

8/9. V bataljon se uspio prebaciti preko ceste između P₀ Ljanka i Sertić Poljane za selo Lisinu. Na ostalom dijelu poig. žaja koje je držala naša brigada nije bilo nikako-vih promjena

9. V u 8.30 časova neprijatelj sa slabijim snagama izvršio je iznenadni napad na naš 1. bataljon u selu Lisini i uspio razbiti. Poslije izvršenog napada neprijatelj se brzo povukao za Poljanak. Istog dana neprijatelj je otpočeo sa prodiranjem od Prijeboja prema Plitvičkom Leskovcu i Babinom Potoku Naš 3. bataljon, koji se nalazio na položajima sjeveroistočno od Repajinog Paleža, na raskrsnici cesta Jezerce — Prijeboj i Prijeboj — Plitvički Leskovac, otvorio je vatru na neprijatelja koji je za prvo vrijeme izvršio prodor sa 6 tenkova i nekoliko praznih kamiona. Neprijatelj nije na vatru ništa reagirao već je produžio svoj pokret prema Plitvičkom Leskovcu. U 13 časova neprijatelj je krenuo slabijim dijelovima pješadije iz Plitvičkog Leskovca preko k. 709, zatim prema mlinovima. Po izbijanju kod mlinova neprijatelj se bacio desno od Uvalice preko k. 823, zatim preko puta u pravcu Malog Javornika. Kada smo osjetili ovaj pokret krenuli smo sa 2. i 4. bataljonom iz Uvalice putem prema Koreničkoj Reci sa namjerom da udarimo istog neprijatelja bočno, međutim neprijatelj nije imao namjere da izbija u pravcu u kom je i pošao, već se je bacio udesno i izbio na Karleušine Plaše gdje ih je napao jedan bataljon XXXV divizije koji se na istima nalazio. U isto vrijeme neprijatelj slabijim dijelovima pješadije, potpomognut artiljerijom i minobacačima, izvršio je prodor prema položajima našeg 3. bataljona i poslije kratke borbe odbacio ga na Zigi Vrh (k. 891), upao u Uvalicu i popalio, poslije čega se povukao za Prijeboj. Istog dana oko 16 časova dobili smo naređenje od štaba XI korpusa da se sa brigadom povučemo na liniju Korenička Reka — Glibovito Polje. Na ovoj liniji brigada je prenoćila.

10. V u 7 časova ujutro neprijatelj je izvršio prodor sa pravca Prijeboja prema Korenici i sa pravca Babin Potok — Homoljac — Pogledalo prema Korenici.⁵ Neprijatelj je u isto vrijeme nadirao preko Brezovog Polja u pravcu Krbavice kao i preko Trnovca. Po naređenju štaba XI korpusa sa brigadom smo posjeli položaje Pogledalo (k. 892), zatim Fundakov Vrh (k. 964). Prije nego što smo uspjeli posjesti gore navedene položaje, neprijatelj je jačine oko 400 ustaša krenuo preko Homoljačkog Polja i izbio na kosu k. 922, poslije čega smo bili prisiljeni da se bacamo, pred napred navedenog neprijatelja, na Kamenjak (k. 1021). Po izbijanju na Kamenjak, naš 3. bataljon, ojačan sa jednom četom 4. bataljona, uspio je ne-

⁵ Vidi dok. br. 45 i 50.

Inijatelja potisnuti u pravcu Fundakovog Vrha koji je držala Krina četa 4. bataljona. Neprijatelj, bježeći pred napred navedenim jedinicama, satjerao je četvu 4. bataljona sa njezinih položaja **Fundakovog** Vrha i istog zaposjeo sam za odbranu. U ovome vremenu neprijatelj se spojio sa motorizacijom Konica — Pogledalo — Babin Potok.³ Neprijateljska motorizacija po izbijanju sa pravca Korenice na Homoljačko Polje, dosta je uspješno tukla svoju pješadiju misleći da su partizani. Na liniji Pogledalo — Fundakov Vrh — Kosa borba je vođena oko 13 časova na ovom sektoru; neprijatelj je pretrpio veće gubitke i sa naše strane, kao i sa strane svojih motorizovanih odjeljenja. Nakon što je pretrpio teže gubitke uspio se sporazumiti sa svojim jedinicama, poslije čega je i dalje uslijedilo prodiranje sa pravca Trnovca, Homoljačkog Polja, sa pravca Korenice u pravcu Krbavice.

Neprijatelj je imao namjeru još tokom istog dana ući u Krbavicu. I brigada XXXV divizije uspješno je branila svoje položaje koje je držala između Trnovca i Krbavice, i sa pravca Trnovca neprijatelju nije uspjelo tokom istog dana ući u Krbavicu. Položaje koje je držala naša brigada također bili su uspješno branjeni i neprijatelj je bio odbačen u pravcu Homolja. Oko 17 časova neprijatelj je uspio odbaciti dijelove I XXXV divizije koji su držali položaje na Vrpilama, zatim desno i od komunikacije oko k. 795 i uspio izvršiti prodor u Krbavicu.⁷ Pri izbijanju neprijateljskih prednjih dijelova sa pravca Korenice na Gradinu (k. 827) i 750, mi smo se sa brigadom povukli za [Gospodska Poljana (k. 1024) te prema Zaklanu cisterna. Istog dana oko 20 časova po naređenju štaba XXXV divizije krenuli smo sa brigadom sjeverno od Bunića za Ljubovo i izbili kod Vukmirovića stanova⁸ gdje smo i ostali do daljnjeg naređenja. U svem ovom razdoblju naš 1. bataljon nalazio se na komunikaciji Kuselj — Poljanak. Na njegovim položajima nije bilo znatnih promjena.

11. V oko 16 časova po naređenju štaba XXXV divizije trebali smo da napadnemo neprijatelja koji se u toku dana spustio s Debelog Brda u Laudonov Gaj, ali se isti u prvi sumrak povukao u svoje baze."

12. V u 4 sata ujutro po naređenju¹⁰ štaba XI korpusa sa brigadom smo krenuli u Podlapac, gdje smo i ostali istog dana. U 14 časova dobili smo naređenje od štaba XI korpusa da hitno uputimo jedan bataljon u Srednju Goru sa zadatkom sprije-

⁶ Vidi dok. br. 164.

⁷ Vidi dok. br. 47, 65 i 164.

⁸ i ⁹ Vidi dok. br. 131.

" Redakcija ne raspolaže tim naređenjem.

čavanja neprijateljskog nadiranja od pravca Lovinca i Udbine te da zaštiti naše bolnice koje su se tamo nalazile.¹¹ Istog dana oko 18 časova dobili smo naređenje od štaba XI korpusa <đ hitno krenemo sa dva bataljona za Srednju Goru radi evakuacije ranjenika iz Srednje Gore u pravcu Velebita,¹⁻ a jedan bataljon da pođe sa štabom XI korpusa iz Podlapca preko Krbavskog Polja za Padališta, južno od Frkašića. Međutim naš 2. bataljon, koji se je nalazio u Srednjoj Gori, pre ovog naređenja u 12 časova, dobio je naređenje da pokupi iz Srednje Gore pokretljive ranjenike te da krene s njima preko Mekišnjara u pravcu Padališta, tako da nije dobio naređenje za evakuaciju ranjenika prema Velebitu, već se tokom iste noći prebacio preko Krbavskog Polja i izbio na Malu Gredu k. 1161 i ušao u sastav 4. bataljona, koji se nalazio sa štabom korpusa na sektoru Padališta — Svilarov stan. Na ovom prostoru zadržali smo se do 23 časa.

Naš 1. bataljon koji se nalazio na liniji Poljanak — Kuselj dobio je naređenje od toga štaba da postavi zasjedu neprijatelju na komunikaciji Plitvički Leskovac — Babin Potok na koji je krenuo i zanoćio u Biginoj Poljani.

13. V ujutro oko 6 časova prema 1. bataljonu ispalo je oko 60 neprijateljskih vojnika iz Plitvičkog Leskovca koji su nakon kraće borbe bili odbačeni u svoje polazne baze.

13/14. V naš 1. bataljon sukobio se sa neprijateljem na komunikaciji Plitvički Leskovac — Čorkova Uvala i nakon kraće borbe neprijatelj je bio odbačen u svoje baze, a poslije toga bataljon se povukao u pravcu Poljanka. U isto vrijeme naš 2. i 4. bataljon, koji su se nalazili na prostoriji Metla — Svilarov stan južno od Frkašića, dobili su naređenje da sa istim krenemo za Orlovaču, gdje su se nalazile naše 4 bolnice te da pokupimo sve ranjenike i da ih sprovedemo preko Plješevice za Kordun. U isto vrijeme bili smo obaviješteni da je neprijatelj posjeo liniju Frkašić — Kamensko — Dnopolje — Lapac, zatim komunikaciju Gornji Lapac — Donji Lapac — Graovac — Tuk — Udbina — Jošane — Bijelo Brdo, sa namjerom da u toku 14. o. mj. pretrese obuhvaćeni prostor šume Orlovača. Međutim neprijatelj koji je 13. V navečer došao od Dnopolja za Kamensko, nije u istom zanoćio već se povukao natrag u svoje polazne baze. Ranjenih drugova i bolesnih od raznih bolesti, kao i drugih ustanova koje su imale naređenje da se bace za Kordun pod našom pratnjom bilo ih je oko 800, su kojima smo 14. V do 10 časova izbili u Bjele Potoke.

¹¹ Vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 25. juna 1944.

Vidi dok. br. 88 i 105.

14/15. V sa napred navedenim transportom krenuli smo i g^eiih Potoka preko Frkašića u pravcu Ponora sa namjerom §1 u toku noći izbijemo sjeverozapadno od Poljane na livadu •išunii, prethodno što bi nam bili dijelovi XXXV divizije podavili bočno osiguranje kod Maklovca i Tičeva. Međutim nisu Svršili svoj zadatak, već su izvijestili da se neprijatelj nalazi r*Tičevu i kod crkve Ružica — Budin Gaj. U vezi ovoga vratili smo transport iz Frkašića u pravcu Bjelih Potoka i krenuli -oreko Plješevice. Za ovaj marš nije bio pripremljen niti transport koji smo sprovodili, niti naše jedinice, uslijed toga što se nije ponijelo sa sobom od živežnih namirnica niti za 24 časa života. Istog dana, tj. 15. V, izbili smo sa cjelokupnim transportom u Uvalu do slova »A« — Trolokvica (k. 1208), gdje smo očili i nešto sakupili hrane za večeru. Naprotiv svega, što je ljudstvo bilo izmoreno i gladno, i ovu noć nismo mogli iskoristiti za odmor, jer je cijele noći padala kiša miješana sa snijegom.

16. V ujutro bolesnici su imali još toliko mogućnosti da im se skuha čaj, a naše jedinice nisu imale nikakvih prehranbenih sredstava, i krenuli smo oko 8 časova bez doručka preko Plješevice u pravcu Prijeboja i Ličkog Petrovog Sela. Ljudstvo kao i stoka počeli su da padaju. U kratkom vremenu na međuprostoru Uvale, tj. gdje smo noćili, uginula su nam 3 konja, a u maršu od Bjelih Potoka do Uvale umrla su nam 4 vojnika. Nastalo je padanje u većem broju i pokret je bio otežan i sve sporiji. Situacija se takova stvorila pred nama da smo bili prisiljeni da istog dana pod cijenu svega izbijemo iz Plješevice, pređemo komunikaciju Prijeboj — Ličko Petrovo Selo, te da izbijemo na oslobođeni teritorij radi ishrane. U vezi ovoga, da bi naše borce olakšali i što bolje osposobili za kretanje, kao i & bi imali mogućnosti pomoći nošenje ranjenih drugova na sektoru Plješevice, ostavili smo neke teže predmete koje nismo mogli u onom momentu sa sobom izneti.

16/17. V izbili smo jugoistočno od komunikacije Prijeboj — Ličko Petrovo Selo na udaljenosti od 2 km, ispitali mogućnost prebacivanja, zatim na brzu ruku postavili osiguranja lijevo i desno i počeli sa prebacivanjem. Prebacivanje je bilo završeno do 23 časa, nakon čega je produžen pokret u pravcu Catrnje i Drežnika, gdje smo i izbili 17. o. mj. do 11 časova, i na istom sektoru naš 1. bataljon, koji se od ranije nalazio na liniji Kiselj — Poljanak, ušao je u sastav brigade, a od našeg 3. bataljona koji je otišao u pravcu Velebita, još do sada ne amo ništa.¹³

" Vidi objašnjenje br. 155 uz dok. br. 164.

Sve ove borbe vođene su na sekciji Gosoić — Bihać razmjer 1 : 100.000. Zemljište na kome je vođena borba jeste ispresjecano, pošumljeno i vrlo otežano za izvođenje manevrâ uslijed toga što na istom postoje vrlo veliki masivi, i ima dosta ili teško prolaznog ili neprolaznog.

2) Naše jedinice koje su se borile na ovom sektoru s neprijateljem jest I udarna brigada VIII divizije, tri brigade XXXV divizije, naša III udarna brigada i jedna brigada XIX divizije, kao i jedan bataljon VI divizije.¹⁴

3) Naziv i sastav neprijateljskih jedinica jeste legionarsko-njemački i domaće ustaše, među kojima je bilo u nekim borbama i manji broj četnika.¹⁵

4) Za vrijeme borbi oko Dumana i Čanka,¹³ naša namjera je bila izbaciti neprijatelja iz svih njegovih posjednutih garnizona za Otočac, i na ovaj način produžiti ugrožavanje komunikacije Žuta Lokva — Otočac — Perušić — Gospić, te po mogućstvu istu izbaciti iz prometa, što nam nije uspjelo uslijed toga što je neprijatelj pripremio ofanzivu na Liku. Poslije ovoga naše jedinice stavljene su u defanzivu i branile oslobođeni teritorij Like od neprijatelja,¹⁷ koji je nadirao sa pravca Korenice, zatim sa pravca Vrhovina i Trnovca, zatim sa pravca Lovinca i Udbine i imao je namjeru da izbací naše snage sa glavnih komunikacija koje vjerovatno misli posjesti i držati u svoju svrhu u vezi što boljeg obezbjeđenja Jadranske obale, kako bi mogao ovom dubinom imati nesmetan prolaz kao i držati svoje neke rezerve.

5) U svim ovim borbama dobili smo svega dvije pismene operativne zapovijesti u duhu kojih smo i radili, a sa naše strane većinom su se izdavale usmene zapovijesti.

6) Vrijeme borbe opisano je napred.

7) Tok borbe izložen je unapred od 6. o. mj. pa zaključno do danas.

8) Ishod ove borbe: rezultati nisu postignuti u dovoljnoj mjeri kako bi trebalo, uslijed toga što se neprijatelju nije uspjelo nigdje nanijeti osjetljive gubitke koji bi ga demoralisali i djelomično stavili u defanzivu. Za vrijeme ovih borbi neprijatelj je imao oko 90 mrtvih vojnika i nepoznat broj ranjenih. Zaplijenjeno i zarobljeno nije bilo ništa.

¹⁴ Vidi dok. br. 131.

¹⁵ Vidi dok. br. 31.

¹⁹ O tim borbama vidi dok. br. 11, 23, 37, 39 i 135.

¹⁷ Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 25. juna 1944.

9) Za vrijeme ovih borbi na našoj strani bili su slijedeći **I bitci**: 6 poginulih, 4 umrla, 5 zarobljena, 13 ranjenih **dru- Etva** i jedan nestao, za koje vam prilažemo listu gubitaka.

10) Za vrijeme svih ovih borbi utrošeno je municije i 5400 mauzer, 2370 talijanske, 80 za mitraljez »Breda«, 60 istaka za protuavionski mitraljez »Breda« 20 mm, 20 mina laki talijanski bacač, 10 bombi i 3 mine za teški talijanski bacač. U ovim borbama izgubljena su 2 laka bacača i 1 talijanski puškomitraljez te 14 karabina, 3 konja pala neprijatelju u ruke i 2 samara, 3 konja uginula u Plješevici, 1 minobacač ostao je na položajima našeg 4. bataljona kod Pogledala prilikom borbi sa neprijateljem, koji je nadirao od Homoljca prema Korenici, a 1 minobacač i puškomitraljez izgubljeni su prilikom neprijateljskog napada na naš 1. bataljon u selu Lisini više Poljanka, kao i dvojica kola brigadne komore, 2 para konja, štapska arhiva i nešto živežnih namirnica koji su pali neprijatelju u ruke kod Plitvičkih Jezera.

11) Imena učesnika u ovim borbama koji su se naročito isticali nema.

12) Imena lica i jedinica koji su se slabo držali u ovim borbama nije bilo.

13) Ove borbe izvođene su u duhu situacije u kojoj smo se nalazili. Zapovijesti koje su izdavane bile su realne i **izdavan** su uvijek u duhu situacije po kojima se postupalo u ovim borbama. Rukovođenje u ovim borbama bilo je dobro. **Komandno** osoblje dobro se snalazilo. Veze u ovim borbama, s obzirom na poteškoće koje su se nalazile u našim jedinicama, bile su dobre.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D.¹⁶ Baić

Zamj. komandanta — kapetan:
M.¹⁷ Kljaić

(M. P.)

¹⁸ Dušan
" Miloš

BR. 103

**PISMO ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 20. MAJA 1944
ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA O NEKIM ISRS
STVIMA I O SLABOSTIMA U RADU JEDINICA U TOKU
NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹**

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 569.

Dana: 20./V 1944. u — sati

Iskustva iz ofan-
zive na Slavoniju

ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA

Posljednja neprijateljska ofanziva na Slavoniju **trajala** je od 26. aprila do 8. maja i propala je.² Propala je kao i sve fašističke ofanzive uopće, koje je neprijatelj preduzimao **protiv** snaga Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda **Ju-**goslavije.

Propala je, jer je u potpunosti sačuvana ona živa **snaga**, koja će uskoro zadati, u saradnji s našim velikim saveznicima, [?] smrtni udarac fašističkim ljudožderima.

Neprijatelju je potpuno jasno, nakon tri godine **njegovih** krvavih iskustava, da se naša snaga ne da uništiti, da se narodnooslobodilački pokret nikako ne može ugušiti.

Pa ipak poduzima ofanzive!?

Poduzima ih zato, jer mu je to jedini način da si **još** koliko-toliko produži život, budući da na njegovu pasivi[^] Narodnooslobodilačka vojska ne odgovara oportunističkim **pa-**sivnim držanjem, nego najžešćim ofanzivnim uništavajućim udarcima.

Poduzima ih ne zato da neposredno uništi našu živu **snagu**, nego da u praksi oproba još poslednju svoju taktiku, **potkop** vanja naše ekonomske podloge, pljačkajući, paleći i **uništava-**jući sve do čega dođe.

Ubijajući pak sve ono civilno pučanstvo koje je **nama** otvoreno privrženo, odvođeći u ropstvo sve što može iskoristi kao radnu snagu i napokon sijući lažne i zastrašujuće **vijesti** kod preostalog naroda, neprijatelj nastoji da nam uništi **jedan** od najvažnijih elemenata naše operacijske osnove.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu **Vojno-**istorijskog instituta, reg. br. 39/3, k. 473 A.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 27, 32, 38, 82, 83, 171, 172, **173**, i 174 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136.

Nabacujući napokon naše snage na gorski masiv i šireći vijesti na poluoslobodnom i neoslobodnom teritoriju našem uništenju, te vršeći uopće zastrašivaniem pritisak na narod u tim mjestima, neprijatelj skreće uspješno mobilizaciju u svoju korist i time nas želi lišiti najvažnijeg elementa za Ivođenje i uspješan završetak naše borbe.

Za Slavoniju je to u praksi novost, ako se uzme da ofanzive nije ovdje bilo skoro godinu dana i da je lanjsku ofanzivu neprijatelj organizirao s očiglednim ciljem da rastroji i uništi našu vojsku.³

Zato je svojom novom taktikom neprijatelj ovdje dobrim dijelom i uspio u pogledu postavljenih si zadataka. Naglašavamo: dobrim dijelom, jer je uspio popaliti pretežan broj naših ustanova i sela i opljačkati dobar dio vojničke i narodne marve i gospodarskog alata. Ali, ostala su sva skladišta puna žita i spremne, ostale su hiljade rali obrađene, zasijane naše zemlje, zahvaljujući udarničkom zalaganju naših vojnopozadinskih i naših narodnooslobodilačkih vlasti. Uspio je zaklati nekoliko nemoćnih staraca i djece, ali je narod gotovo u cjelini spasen, pod zaštitom karabina i mitraljeza svoje vojske.

Uspio je pokolebati moral u par naših labavih sela, ali je narod u cjelini još čvršće vezan za svoju vojsku.

Najviše je uspio na poluoslobodnom i neoslobodnom teritoriju, jer tamo za vrijeme ofanzive, a ni poslije, nije bilo naših jedinica, te smo tako pretrpjeli najžešće udarce u pitanju naših strateških rezervi. Osobito mnogo mobilisao je neprijatelj na daruvarskom, pakračkom i požeškom kotaru.

Pa ipak, premda je za nas bila neprijateljska i taktika i ciljevi dobrim dijelom novost, ipak on ne bi pobrao tolike uspjehe, da se nisu naši štabovi ogriješili o nekoliko krupnih i dobro poznatih taktičkih načela i načinili čitav niz sitnijih usta.

Istina, i ovaj put su naše jedinice u više mahova imale brij uspjeha i veliki broj sitnijih, no ipak ni izdaleka nisu jbnile ono, što bi se sa razmjerom snaga i u momentalnim situacijama, moglo dati.

Neprijatelj je za ofanzivu raspolagao sa 42. jeger divizijom, sa nepoznatim snagama feldžandara iz Mađarske i domaćim ustaškim i domobranskim (zdrug) snagama iz uporišta u Slavoniji.⁴ Ukupne snage bile su oko 35000 neprijateljskih vojnika, sa oko 100 tenkova, jakom artiljerijom i slabom avi-

³ Tu ofanzivu su preduzele njemačke i ustaško-domobranske snage u julu 1943. (vidi tom V. knj. 17, dok. br. 21, 24, 30, 48, 90 i knj. 18, dok. br. 29).

⁴ i ⁵ O neprijateljskim snagama koje su učestvovala u ofanzivi o pravcima njihovog nastupanja vidi tom V, knj. 26, dok. br. 136.

jacijom. Ali sve te snage neprijatelj nije angažovao jednovremeno, niti na čitav teritorij, nego je za sektor djelovanja odabrao najprije Papuk sa dva glavna pravca nastupanja: od Požeške kotline preko Kamenskog ka Zvečevu i Voćinu i QH [Podrav.] Slatine i s. Pivnica prema [Slat.] Drenovcu i Voćinu. Š ne više od četiri do šest bojni u početku ofanzive.⁵

Koje su bile najslabije strane neprijatelja? U osnovi defanziva, jer je to odgovaralo najbolje zadacima koje si je postavio. Nadalje: neprijatelj nije poznavao naše namjere. Zbog toga je osobito južna kolona napredovala vrlo sporo, što nam je još više omogućavalo izvođenje našeg plana.

No mi smo bili još sporiji!

Naše preimućstvo: koncentracija velikih snaga, mogućnost obuhvata, odnosno opkoljavanja neprijateljskih nerazvijenih snaga i početna dominacija položajima.

Nadalje, štab VI korpusa dobio je pravovremeno pouzdane izvještaje sa raznih strana o snagama i namjerama neprijatelja, te je s obzirom na obostranu situaciju donio odluku, da XXVIII udarnom divizijom zadrži sjevernu kolonu dok ne pristigne XII divizija, a zatim da se koncentrisanim snagama obori na podesniju kolonu, tj. onu koja se nalazila na prostoru Kamenško — Mrkopolje. Pri tom se rukovodio sa dvije činjenice:

a) da se teritorij najbolje brani, uništavajući neprijatelja po dijelovima; i

b) da je pravovremeno bilo sve sklonjeno (ranjenici, žito, materijal, teško oružje itd.), što se inače mora braniti.

No, zahvaljujući niže navedenim krupnim propustima, osobito štaba XII divizije, plan je u osnovi propao i kasnije se nije dalo ispraviti. Neprijatelj je rastegnuo front do Loma, dovukao veće snage i probrao položaje i ukopao se. Zamašni odlučujući udar čitavog korpusa, pretvorio se tako u djelomične uspjehe pojedinih brigada, koji na opći plan neprijatelja nisu imali utjecaja.

Osnovni razlozi tome neuspjehu su: slaba procjena situacije sa strane naših štabova, a to se ogledalo osobito u precjenjivanju neprijatelja i drugo, slabo rukovođenje svojim jedinicama od strane naših štabova i starješina uopće. Naravno da uz to postoji još čitav niz većih i manjih nedostataka koji su bili ili uzrok ili posljedica ovome.

Navodimo ukratko najvažnije nedostatke i presteupe, koje su učinili pojedini štabovi i rukovodioci za vrijeme ofanzive i neke koji se uopće zapažaju u pojedinim našim jedinicama.

Napominjemo usput da svrha ove analize nije da se ona pročita i stavi u arhiv, nego da naši štabovi i rukovodioci dobro

•«misle o njoj, da upru sve svoje fizičke i moralne snage i Osobnosti, da upotrebe sve svoje znanje i umješnost, da na- Kgnu svu svoju političku svijest, da se iste ili slične pojave Eföfnikad ne opetuju i da se izbjegnu konsekvence koje nisu »interesu ni pojedinaca, ni naše borbe kao cjeline. U vezi ^•I tim odmah upućujemo sve odgovorne drugove na okružnicu •Glavnog štaba NOV i POH, A. broj 83 od 15. marta 1944. koja | se dostavlja u prilogu.⁶

Štab XII divizije:

1. — Neodgovoran odnos prema dobivenim naređenjima

To je najteža optužba koja uopće može da pogodi jedan štab. Ako je naređenje izdano telefonski 26. aprila za pokret sa tačno preciziranim zadatkom, a kasnije nekoliko puta opetovano radio-depešom da se ima stići s divizijom od sektora Grahovice na cestu Kamensko — Vučjak kroz određeno vrijeme i s određenim zadatkom, a štab divizije zakasni za tri dana. bez ikakvog objektivnog razloga i to priznaje, onda je to dokaz najgrublje neodgovornosti i neće ubuduće moći za takav odnos prema višem naređenju da očekuje samo oštru opomenu.

2.) Omalovažavanje pitanja veze:

U svakoj regularnoj vojsci, pa dakle u punoj mjeri i kod nas, pitanje veze je prvi i osnovni uslov uspješnog komandovanja. Štab divizije je potpuno zapostavio tu činjenicu i prepuštio pitanje veze savjesti svog telegrafiste. U radu od prva četiri dana ofanzive, desilo se da je štab korpusa morao 6 depeša odlučnog sadržaja anulirati, zato što se divizijska stanica nije javila. Ako se tome doda činjenica, da je štab XII divizije pokazao kroz to vrijeme vrlo nizak *stepen samoinicijative i slabu procjenu situacije dobrim dijelom i zbog vrlo slabe svoje informativne i izviđačke službe, da je zapostavio princip: kretati se odvojeno, a tući neprijatelja koncentrično*, onda je potpuno jasno, da takav štab nije mogao izvršiti postavljeni zadatak.

Štab XXVIII udarne divizije:

1.) Neodgovoran odnos po pitanju veze:

Ma da je i taj štab bio upoznat sa osnovnim planom štaba korpusa dozvolio si je da u najkritičnijim časovima prekine bez osnovnog razloga telefonsku vezu sa štabom korpusa, a

⁶ Okružnica se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21—1, k. 111.

da o tome čak i ne izvijesti. Tako se desilo da u najpovoljnija momentu, štab korpusa nije znao gdje mu se tačno nalaze divizije i šta rade, da bi im izdao poslednje direktive i zapovijest za napad. Ovo je za osudu tim, više, što je štab XXVln udarne divizije imao kroz čitavo vrijeme trajanja ofanzive mogućnost održavanja telefonske veze i ličnog dodira.

2.) Pod ovakvim uslovima donositi samostalno odlučaj (napad na Đulavec) i na vlastitu inicijativu upravljati na drugu stranu svoj glavni udar, kvalifikuje se kao *zloupotreba samoinicijative*. Samoinicijativa kod štaba XXVIII udarne divizije, istina, na pohvalno zadovoljavajućoj visini ali štab nijesmo zaboraviti također jedan od osnovnih taktičkih principa da samoinicijativa dolazi do izražaja kad ne postoji nikakva (ni materijalna ni idejna) veza sa višim štabom, ili da je samoinicijativa potrebna i moguća samo u okviru određenog zadatka.

3.) *Pogrešna ocjena situacije:*

Iz iskustva znadu već i naši vojnici, da je neprijatelj daleko tvrdi i uporniji u naseljenim mjestima i da se vrlo dobro razumije u odbranu istih, nego u pokretu na otvorenom terenu, gdje ga naše jedinice uz malo elastičnije rukovodstvo (manevar) gotovo uvijek pobjeđuju. Pa ipak štab divizije se odlučio da napada Đulavec. Ako se tomu doda i to, da su informativni podaci pod ovakvim uslovima mogućih stalnih promjena u snazi i smještaju neprijatelja vrlo nesigurni, onda je ta odluka još više za osudu.

Štab Zapadne grupe NOP odreda, pokazao se [neaktivan] za vrijeme ofanzive na Psunj. Ni jedan metak nije opalio na neprijatelja, koji je potpuno nevojnički (bez osiguranja) i s malim pješačkim snagama prolazio kraj čitavog Psunjskog odreda, uz koji se u tovrijećenje nalazio i Stab grupe.

Štab Istočne grupe odreda, nasjeo je alarmantnim vještima i zauzeo sa svojim snagama stav iščekivanja ofanzive na Dilj, do koje uopće nije došlo.

Odredi i jedne i druge Grupe, a osobito Požeški odred i Podravski bataljon, izgubili su potpuno svoj odredski partizanski duh, dozvoljavajući malim snagama neprijatelja da inatjeraju u gorski masiv, da se vežu s brigadama i uopće da očiste pozadi svog fronta teritorij od naših snaga. Zato su se neprijateljske komore, transporti, agitatori i sitne grupice gotovo sasvim bez osiguranja kretale pozadi prvih neprijateljskih redova.

I **Iznimku** čini Daruvarski i Bilogorski odred, koji su u • h i ofanzive sa svojih nekoliko akcija, duboko u pozadini ne-
je -ateija izvršili svoje zadatke.⁷ No i oni su mogli više dati.

Diverzantski bataljon:

Mada su diverzantske čete i grupe uništile više neprija-
t n i h vozova i priličan broj tenkova, ipak ni izdaleka nisu
hvatili značaj svoje uloge za vrijeme ofanzive.⁸ Slaba pomoć
• <aba bataljona s jedne i neinicijativa komandi četa s druge
K ^ane, vezali su čete gotovo kroz čitavo vrijeme ofanzive na
rski masiv, umjesto da su se bacili ka Sremu, Banovoj Ja-
Iruzi, D- Miholjcu i Barču, gdje je neprijatelj i vozovima i ka-
mionima potpuno slobodno manevrisao. Ceste oko samog
osiobodenog teritorija, zahvaljujući toj uskosti diverzanata,
upotrebljavao je neprijatelj do kraja ofanzive bez uznemi-
ravanja.

*Krutost, neodlučnost i nesnalaženje u situaciji i nepotpuno
korištenje uspjeha* ([Slat.] Drenovac) Štaba Osječke brigade,
slaba prodornost, nekorisćenje uspjeha (Tisovac, Buč),⁹ ne ru-
b, kovođenje jedinicama posle borbe (Buč), nekontrola vlastitih
jfe naređenja ([pl.] Javornik) kod Štaba XVIII. Brigade, slaba
primjena u praksi teorije iz borbene obuke, od strane Štaba
XXI. Udarne brigade. ...

Neprijatelj, njegova snaga, kvalitet, redovno je svuda
precjenjivan, a pokazalo se u praksi obratno: gdje god su naše
snage i sa malo više elastičnosti i upornosti prišle zadatku
I (XVII. i XXI. na sektoru Pivnica — Voćin,¹⁰ XVIII. kod Ti-
sovca, Brodska kod Mrkoplja, Osječka kod Drenovca), uspjeh
je bio brz i vrlo dobar.

Niži rukovodioci, komandanti bataljona i komandiri
četa, a osobito vodnici i desetari u čijim rukama baš i leži brzo
rješavanje svih situacija koje se stvore u toku i osobito pri
završetku borbe, kad veze s višim rukovodiocima postaju naj-
slabije, ti se rukovodioci baš tada najmanje primjećuju. Ne
zato što oni neće da vrše svoju dužnost, *nego što ne znaju kako
da postupe u pojedinoj novostvorenoj situaciji. Oni ne posje-
duju ni najosnovnije znanje iz vojne nauke, a bez toga danas
nema uspjeha u borbi s ovakvim neprijateljem....*

• Sta su učinili rukovodioci za vrijeme ofanzive da razbiju
ps hozo ofanzive, da razbiju pretjerani rešpekt naših boraca i

m ' Vidi dok. br. 73 i 82.

• ⁸ O dejstvima Prvog diverzantskog bataljona u toku neprijatelj-
jfce ofanzive na oslobođenu teritoriju Slavonije (od 26. aprila do 8.
maja) vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[• Vidi dok. br. 27.

[" Vidi dok. br. 38 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 136.

nižih rukovodilaca prema neprijateljskoj snazi i kvalitetu? Zašto nisu najbolji argumenti pri tom naši toliki uspjesi za vrijeme bitke?

Zašto se dešava da jedan borac na primjer u **Daruvarskom** odredu, odgovara svome starješini da neće da ide u patrolu jer je jučer išao. Ili da se izviđačka jedinica vraća ne izvrši zadatak? Zato jer nema osjećaja odgovornosti, nema **discipline**. Ili, a njihove starješine nisu dosad našli način kako da to stvore kod njih. Kombinacija političkog uvjeravanja i čvrste vojničke starješinske ruke, sigurno će zbrisati ovakove pojave. U vezi sa gore iznesenim,

Naređujemo:

1. — Štabovi divizija i grupa odreda:

a) da se čuvaju u svom vlastitom interesu i u interesu naše borbe svake samovolje i neodgovornog odnosa prema svojim pretpostavljenim i potčinjenim;

b) visok nivo političke i vojničke izobrazbe i isprobana sposobnost tih štabova, daje njihovim propustima karakter grube nemarnosti, što povlači za sobom daleko teže konsekvence nego inače. Treba da je jasno da se u takvim slučajevima neće poziv na odgovornost moći zaustaviti na vječitom opominjanju;

c) da najsavjesnije kontrolišu izvršenje svojih naređenja i da također pozivaju na odgovornost i kažnjavaju prema stepenu krivice, bez bolesne sentimentalnosti i oportunističkih obzira, svakog ko to zaslužuje. Niko od nas nije nezamenljiv. Neposluh, otvoreno otkazivanje poslušnosti, izvodi svakog pred ratni sud;

d) da upregnu svu svoju spremu i znanje u korist izdizanja naših rukovodilaca. Birokratski odnos po pitanju vojničke izobrazbe nižih štabova koči korištenje svih **udžbenika** i planova koji u tom slučaju ostaju slovo na papiru ili pusta teorija i gomilanje beskorisnih pojmova u glavi. Teorija radi teorije bez prakse, šuplja je i besmislena stvar. Naučiti, prije svega, niže štabove, kako treba učiti. Prenijeti na licu mjesta sve svoje znanje, bez rezerve, na potčinjene.

2. — *Izvoditi bez prekida praktično i postepeno jedinačnu, desetičnu, vodnu itd. obuku:* Pogrešno je shvaćeno pitanje teoretske izobrazbe štabova jedinica. Nije dovoljna samo teorija i ispitivanje u štabovima. *Sve što se naučilo u sobi, treba odmah učvrstiti praktičnom vježbom na terenu.* Tako tek naši komandanti polažu ispit o svladavanju teorije. Samo na taj način izbjeći će se zbrka pojmova u glavama naših starješina i strah na terenu pred uvježbanim neprijateljem.

Kako na terenu za sada najčešće vode borbu brigade kao "mostalne jedinice, znači da brigada treba da bude uvježbana Kgo cjelina, da štab brigade zaista rukovodi samostalno,

^t Zato u početku treba štab divizije da rukovodi lično vje-
Baina pojedinih brigada na terenu, dajući prethodno zadatke
t situacija koje se toliko puta opetuju u sukobima s neprija-
L ijem. To je najvažniji zadatak pred štabovima divizija.

3.— *Formirati pri svakoj brigadi i odrediti dopunski bat-
mtcdjon:* Taj bataljon treba da ima svoj *stalan štab*, bez obzira
da li vremena na vrijeme neće možda biti dovoljno ili uopće
ljudi u njemu. On vodi spisak i evidenciju novopridošlih i s
nma planski vrši obuku vojnu i političku kroz 20—30 dana.
plan treba da obuhvati ono što se u praksi pokazuje kao naj-
potrebnije za novake.

4.— Pri štabovima divizija, brigada, grupa odreda, nastavi-
viti i pojačati rad na podoficirskim kursevima prema prijaš-
njem naređenju i planu i tome posvetiti najveću pažnju pri
izboru ljudstva i upornom radu na kursu. Nakon završenog
kursa, slati prema konkretnim slučajevima iste slušaoce u ofi-
cirsku školu. Imati stalno na umu, da je autoritet naših najni-
žih starješina (desetara i vodnika) na vrlo niskom nivou, što
je s jedne strane u vezi sa njihovim neznanjem, a s druge
strane u vezi s nepravilnim (*nepostepenim*) *rukovođenjem*
od strane viših štabova. Ne može i najstrožije se zabranjuje da
komandant bataljona direktno naređuje borcima, preskačući
komandire, vodnike i desetare. U takvom slučaju, niži ruko-
vodioci osjećaju se suvišnim licima, a tako na njih gledaju i
borci, te u najkritičnijim momentima borbe kad se kraj boraca
nalaze neposredno i najbliže desetar, njegova naređenja ne
nalaze na odziv.

5.— *Bojno gađanje:* izvoditi obavezno svakih 15 dana je-
danput, sa pet metaka na pušku i 10 na puškomitraljez. Za ga-
đanje prethodno izvršiti sve pripreme, za što je odgovoran
štab divizije. Borci treba da steknu povjerenje u svoje oružje.
Nakon svakog gađanja, štab divizije će poslati izvještaj o re-
zultatima s kritikom.

6.— *Ašovčići i asovi:* Poduzeti sve mjere da se jedinice
snabdiju sredstvima za ukopavanje. To pitanje postaviti u
vidu utakmice: čija će desetina nabaviti više ašovčića. Težiti
da barem svaka desetina ima 3—5 ašovčića, te obučiti borce
u brzom i pravilnom izboru položaja i ukopavanju boraca.
' Praktički uvjeriti borce u razliku između vještački utvrđenog
i neutvrđenog položaja. Razumljivo je zato da napr. neukopan
vod i njegov vodnik misle da je geografska ivica podesnija za
odbranbeni položaj, nego vojnička. Brodska brigada je poka-

zala na Ravnoj Gori što znači dobro se ukopati, odbivši **deset** bjesomučnih fašističkih juriša i istrijebivši za vrlo kratko vrijeme preko 100 neprijateljskih vojnika.

Po oslobođenim selima nalaze se rasuti vojnički ašovčići no ni jedan desetar se ne sjeti da uzme za svoje borce i ni iste zaduži tom i sličnom spremom. U osvojenom uporištu nogama se guraju ašovčići i kacige [šlemovi]. Ovaj štab će sa l svoje strane angažovati mehaničke i limarske radionice, dl se načini što veći broj ašovčića.

Treba da se pojedinci zaduže s istima.

7. — *Porcije i žlice.* Upregnuti sve rukovodioce, **jedinice** pojedince, vezati se sa antifašističkim organizacijama na **terenu** u cilju snabdijevanja (u akciji, dobrovoljni prilozi, **kupovina**) jedinica porcijama (limenim zdjelicama ili barem **limenim** tanjurima) i žlicama.

Dok ne bude imao svaki borac svoju porciju, treba **da** se obavljanje obroka organizira tako, da po tri do četiri **borca** jedu istovremeno iz iste porcije.

Nismo još primili ni jedan izvještaj, da je neka **brigada** iz svog fonda (20.000 kuna), kupila toliko i toliko zdjelica ili žlica. Fond se rashoduje u duvanu koji se utroši za par **dana**, a brigada troši po dva do tri sata da obavi jedan obrok **samo** zato što nema porcija i žlica u dovoljnom broju.

Koliko takav gubitak vremena utiče na taktičku **sp-** sobnost i upotrebu trupe, nije potrebno posebno naglašavati.

8. — *Pitanje telegrafске i telefonske veze.*

Načelnik štaba, koji ima radio-stanicu, treba da **znade** točno vrijeme o primanju i davanju određenih emisija **svoje** stanice i da svaki put *beziznimno* kontroliše da li telegrafista zaista traži vezu u određeno vrijeme. Ako je jedinica u **pokre-** tu, treba je ustaviti, ukoliko to objektivne okolnosti **dozvolja-** vaju, i tražiti vezu. Ovako važno pitanje ne može se **prepuštiti** ! samo savjesnosti telegrafiste.

Ukopčavanje na stalnu telefonsku centralu, odnosno **li-** niju, ako nema centrale u blizini, vrši svaka *samostalna jedi-* nica (divizija, brigada) i *smjesta* naziva ovaj štab. Isto se **tako** javlja i prije nego želi ili mora da se iskopča s linije.

9. — Odredi i diverzantski bataljon će dobiti još i posebne konkretne zadatke u vezi sa već prije postavljenim općim zadacima.

10. — Način pariranja neprijateljskoj novoj taktici za vrijeme i poslije ofanzive, dostavit će se svima u konkretnim j »Taktičkim uputstvima«, koja treba posebno proučiti.

Svi napred izneseni zadaci, stavljaju se na izvršenje pred štabove divizija i grupa odreda, te će isti o stepenu njihova

Krčenja podnositi usmeno izvještaje na sastancima i pismeno
•mjesečnim redovnim izvještajima, po tačkama.

F Njihovo nesprovođenje u djelo, smatrat će se neodgo-
1 -m odnosom prema svojim dužnostima i povlačit će poslje-
ji'ce Štabovi divizija prerasli su potrebu »mitingovanja« u tom
pogledu.

S odgovarajućim dijelovima prednjeg upoznati sve pot-
čir
| Rad i držanje organa korpusne Vojne oblasti, te iskustva
u tom smislu dostaviti će se posebno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant, ppukovnik:
Mate Jerković

(M. P.)

Dostavljeno:

- 1 ___ Glavnom štabu NOV i POH, na znanje;
- 2.— Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju i POC-u,¹¹ na znanje;
- 3 _ Štabovima XII i XXVIII divizije, na znanje i postupak;
- i ___ Štabovima Istočne i Zapadne grupe NOP odreda, u odgovarajućem izvratku, na znanje i postupak;
- 5.— Štabu I diverzantskog bataljona, u odgovarajućem izvratku, na znanje i postupak i
- 6 _ n oficirskoj školi, na korištenje.

¹¹ Pokrajinskom obavještajnom centru

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 20. MAJA 194.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O VOJNO-PO
LITIČKOJ SITUACIJI U SLAVONIJI I O RADU KORPUSNE
VOJNE OBLASTI¹

STAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Broj: 453

Dana: 20/V 1944. u sati

Dostavlja izvještaj
o radu Korpusne voj-
ne oblasti, za mje-
sec april 1944.

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I VOJNIČKA SITUACIJA

Vojnička situacija u mjesecu aprilu 1944. obilježena je kod nas ofanzivnim operacijama naših jedinica u Podravini, i borbama na komunikacijama kojima su se kretale neke neprijateljske divizije u pravcu Mađarske. Tokom mjeseca aprila naše su jedinice zauzele Podravsku Slatinu,² Feričance,⁸ upale u Đurdenovac,⁴ porušile gotovo sve mostove u srednjoj Podravini⁵ i sa nekim dijelovima izbile na Dravu. Osim toga izvršene su i dvije diverzije većih razmjera na glavnu prugu.⁶ Sve do 27. aprila o.g., neprijatelj nije poduzimao nikakvih većih operacija na naš teritorij, izuzev bojeva koji su se vodili u srednjoj Podravini, tj. neprijatelj je izvršio jači pritisak na naše snage, koje su se spustile u Podravsku ravnicu, i prisilio ih da se povuku na liniju Orahovica — Slat. Drenovac — Voćin. ^

Već u mjesecu martu, a naročito u mjesecu aprilu, počele su se pojavljivati izvjesne manje neprijateljske skupine,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 38—1/3, k. 473 A.

- Jedinice Šestog korpusa NOVJ zauzele su Podravsku Slatinu 5. aprila (vidi dok. br. 76 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 19 i 41).

³ Feričance je zauzela Dvadeset osma NOU divizija 21. aprila (vidi dok. br. 81).

* U Đurđevac su 21. aprila upale jedinice Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 81).

⁵ Vidi tom V, kj. 26. dok. br. 73.

^B Vidi dok. br. 82.

v e su počele vršiti upade na naš oslobođeni teritorij. Te male Knne ne bi se mogle nazvati trupovi, jer koliko raspolažemo f "gracima, to nisu dobro i specijalno izvježbane jedinice, jfko to stoji u neprijateljskim uputstvima za organizaciju i Kelovanje trupova, nego su to manje grupice od 15—40 ljudi, -stavljene mahom od ustaša iz obližnjih sela koja su pod našom kontrolom (te ustaše su obično izbjegli u neprijateljska Cnorišta). U tim grupama se u zadnje vrijeme nalazi i mačecovaca i to su takođe domaći sinovi sa domaćeg terena. Aktivnost ovih grupica najveća je na Požeškom kotaru, gdje su nam do sada uspjeli ubiti pojedinačno oko 12 drugova, među njima i politkomesara Požeškog NOP odreda.⁷ Isto tako, pojavila se t;kova grupa i na Novogradiškom kotaru, koja je pokušala noću da izvrši napad na našu komandu straže u Podvrškom (sekcija Požega). Prvi napad te grupe nije uspio, a kod drugog napada, vrlo dobro se pokazala četa za specijalne zadatke, Komande psunjskog područja, koja je neprijatelja sačekala i pobila ih 17. Poslije toga poraza, ne primjećuje se više upada tikovih grupa na Novogradiškom kotaru. Djelatnošću grupe nš Požeškom kotaru, nesigurnost naših drugova iz civilnih ustanova, kao i naših kurira veoma se povećala. Najteže je pri tome to, što još danas nismo uspjeli da otkrijemo mrežu i saradnike tih bandita. Stab korpusa je odlučio, da poduzme najenergičnije mjere, da uhvatimo bar jednoga krivca ili saradnika. koga bi javno strijeljali u jednom od tih sela, a povodom toga izdali jedan konkretan letak.

Na Virovitičkom kotaru i to na zapadnom dijelu, unazad dva mjeseca, počele su se pojavljivati skupine Bijele garde, koja ima svoje uporište na Đurđevačkom kotaru i uz pomoć bivšeg poslanika HSS-a, sadanjeg mačekovca Mesarova, i još nekih mačekovaca, bivših funkcionera HSS-a i vrše teror i ubijanje naših kurira, članova NOO-a koji rade na tom terenu. Bilogorski odred, kao i komanda Virovitičkog područja, dobile su zadatak, da poduzmu sve vojničke mjere, kako bi se uništile te skupine, koje prema dosad prikupljenim podacima broje oko 120 ljudi.

Neprijateljske posade na našem teritoriju, ostale su uglavnom nepromijenjene sve do konca mjeseca aprila, kada je neprijatelj počeo da vrši izvjesnu koncentraciju svojih snaga. Kako smo već napred napomenuli, neprijatelj nije kroz mjesec c~pril vršio nikakvih većih pothvata iz svojih garnizona, tako da je situacija bila relativno mirna, i komande područja ;u imale puno mogućnosti za borbu protiv pete kolone, neprija-

⁷ Matija Rajdl

teljskih špijuna i agenata, no, nisu nam se komande u tom pogledu dovoljno snašle, iako su postignuti izvjesni rezultati. Još uvijek naši niži vojni i politički rukovodioci nisu shvatili opasnost trupova i potcjenjuju neprijatelja, govoreći da on nema dovoljno kuraži i smjelosti, da sa malim skupinama upada dublje u naš teritorij. Kada im se skrenula pažnja na činjenicu, da se baš u tim grupama nalaze domaći ljudi, sa dotičnog terena, koji vrlo dobro poznaju sve puteve i staze, i koji mogu doći neočekivanim pravcem, iznenaditi naše civilne i vojne ustanove, onda se je počelo ozbiljnije razmišljati o tim grupama.

II POLITIČKA SITUACIJA

a) *Rad mačekovaca na našem terenu:*

Odjek sporazuma Draža—Maček, osjetio se je i na našem terenu, tj. izvjesni tipovi iz redova bivše HSS, aktivizirali su se i otvoreno istupili protiv NOB-e, kao naši otvoreni neprijatelji. Među ovima se nalazi nekoliko istaknutih bivših prvaka HSS-a. Tako je otišao u Daruvar bivši narodni zastupnik HSS-a, za kotar Daruvar, Mijo Ipša, koji je sve do zadnjeg dana živio na našem slobodnom teritoriju i bio naš «saradnik», zatim je Dr. Tanay otišao u ustaško ministarstvo i primio neku visoku funkciju (ranije bio narodni zastupnik za kotar Požegu). Razumljivo da je poslije svoga odlaska pozvao sve svoje sljedbenike, da pođu njegovim putem, tj. da odlaze u domobranstvo i da se bore protiv nas. Narodnog zastupnika bivšeg HSS-a za kotar Novu Gradišku — Spehara, uhapsili smo radi toga, jer je nagovorio tri partizana da dezertiraju i da se prijave u domobrance, i jer je otvoreno organizirao trup u selu Vrbovi i Starom Petrovom Selu (kotar Nova Gradiška). Isti će vjerovatno biti stavljen pred narodni sud. Na Donjem Miholjcu se izjasnio protiv NOB-e Joza Radinković, zamjenik narodnog zastupnika bivšeg HSS-a na kotaru Novskom, počeo je održavati mačekovske sastanke Joza Palajić, bivši narodni zastupnik i predsjednik kotarske organizacije HSS-a Beljan. Osim ovih krupnijih ptičica, aktivno su stupili u borbu protiv nas i još neki sitniji na kotaru našičkom, valpovačkom, brodskom i županjskom kotaru, a takođe i na daruvarskom kotaru. Oni su uspjeli da lažima i prevarom povuku za sobom izvjestan broj neupućenih hrvatskih seljaka. Svakako je taj broj puno manji, nego što su oni očekivali; tako je na poziv tih nekih narodnih poslanika otišlo neprijatelju najviše 40—50 ljudi. Pri tome imade jedan drugi politički momenat, koji je mnogo krupniji od ovoga prvoga, a to je, da su uspjeli znatan dio hrvatskih

I asa da još pasiviziraju, tako da najveći dio od njih ne ide fjkuda, a da ne pomaže NOB-u ni onoliko, koliko je ranije pomagao.

b) *Rad četničkih elemenata:*

Oružanih četničkih formacija na našem teritoriju nema, izuzev što se je u mjesecu aprilu 1944. prebacila jedna manja skupina četnika u Posavinu južno od Okučana, tamo se zadržala dva dana i čim smo mi uputili jedan bataljon našeg Posavskog NOP odreda, isti su odmah pobjegli nazad u Bosnu. Još se desi po neki slučaj da male skupine trojke i petorke prelaze noću preko Save na sektoru Kobaša i Bos. Samca i noću pljačkaju mirne hrvatske seljake i vraćaju se nazad, no i te su pojave sada sve rede, jer je naša XII udarna brigada, svojim pravilnim vojničkim i političkim radom, znatno razbila rad četničkih elemenata i ojačala Motajički odred.⁸

Uvezi sporazumom između mačkovaca i dražinovaca, počeli su da dižu glave izvjesni prikriveni četnički elementi među Srbima (razni trgovci, bivši žandari, špekulanti i seoske gazde) i da upravo na liniji sporazuma, kako su to učinili njihovi reakcionarni vrhovi, čine i oni sporazum među sobom na našem terenu. Tako su nam počeli stizati izvještaji, da pojedinci Srbi sa grubišnopoljskog i pakračkog kotara, održavaju tajne sastanke sa nekim istaknutijim mačkovcima.

c) *Političko stanje među nacionalnim manjinama* kojih imade prilično u Slavoniji, u zadnje vrijeme se je nešto popravilo, i to naročito kod Mađara. Poslije nekoliko održanih sastanaka sa Mađarima, Česima i Slovacima, mnogi od njih su se izjasnili povoljno o NOB-i i otvoreno pokazuju svoje simpatije za NOB-u. Nijemci se još uvijek nisu opametili, izuzev nekoliko sela na daruvarskom kotaru, pojedinaca na virovitičkom, u svim ostalim selima, a naročito oko Osijeka, gotovo svi se još uvijek odnose neprijateljski prema NOB-i i mnogi od njih su primili i oružje.

d) *Stanje u gradovima:*

Za političko stanje u gradovima, moglo bi se reći da se gotovo u svim gradovima popravlja u našu korist. Ima gradova, gdje su simpatije za NOB-u vrlo velike, moglo bi se reći i do nivoa (Brod, SI. Požega, Daruvar, Vinkovci.) Uslovi pod kojima

⁸ Dvanaesta NOU brigada prebačena je početkom novembra 1943. iz Slavonije u Bosnu, odakle je vraćena u maju 1944. (vidi dok. br. 187 V ovoj knjizi i tom V, knj. 24. dok. br. 105, tom IV. knj. 18, 19, 20 i 21 B knj. depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnotjskog instituta, reg. br. 5—2, k. 119/1).

živi građanstvo, a naročito siromašni slojevi, su svaki dan sve teži, tako da nastaju sve veće suprotnosti i da često dolazi do javnog negodovanja. Ovakovi uslovi olakšavaju rad našim dnevima na terenu, te su u zadnje vrijeme veze sa gradovima znatno ojačane, a osim toga je stvoren i čitav niz naših organizacija.

Općenito, politička situacija u mjesecu aprilu, protekla je u znaku aktiviziranja mačekovaca i njihovog pojedinačnog povezivanja sa četničkim elementima među Srbima, zatim u življenju političkom interesovanju nacionalnih manjina za njihovu sutrašnjicu; ovo naročito važi za Mađare i Cehe.

III EKONOMSKA SITUACIJA:

Ekonomsko stanje naših magacina je u odnosu prema potrebama naše vojske zadovoljavajuće, ali nije ni izdaleka zadovoljavajuće prema objektivnim mogućnostima, koje postoje na našem teritoriju. Naš ekonomski aparat još uvijek nije dovoljno angažovan da crpe i koristi sve mogućnosti koje postoje. Kod pojedinih odgovornih drugova, osjeća se kao neko samozadovoljstvo, što se je postiglo, da se znatne količine hrane nalaze u našim skloništima, te ih ta činjenica u njihovom radu pomalo uspavljuje.

U zadnje vrijeme uspjelo se je prilično srediti kontrolu mlinova, tako da je ušur postao jedno od glavnih sredstava za snabdijevanje. Napominjemo, da ta kontrola još uvijek nije dovoljno solidna i efikasna. U mjesecu aprilu, naše su se jedinice većim dijelom hranile po selima u Podravini, izuzev manjeg broja naših jedinica, koje su se hranile iz naših skladišta, i magacina. Ishrana na selu je znatno bolja od ishrane sa skladišta, jer je ova posljednja prilično jednolična. Oskudijeva se na soli, a i sa masti se provodi najveća štednja, jer su zalihe masti malene (svega za mjesec i pol dana). U pozadinskim vojnim ustanovama, kao i u bolnicama, osjeća se oskudica svježeg mesa. Donesena je odluka, da se pristupi rekviziciji stoke od imućnijih seljaka, sa neoslobođenog i poluoslobođenog teritorija, a isto tako da se pristupi i konfiskaciji imovine narodnih neprijatelja, koja je bila izvjesno vrijeme prekinu" radi nepravilnog vršenja iste, te smo od konfiskacije imali više štete i političkih gubitaka, nego koristi. Naime, drugovi su shvatili konfiskaciju kao sredstvo za snabdijevanje, a ne kao kaznu narodnih neprijatelja. Poduzete su mjere, da se to nepravilno mišljenje iskorijeni i uskoro mislimo opet početi sa konfiskacijom, i nadamo se da se neće činiti ubuduće takvi politički propusti.

U bolnicama je ishrana takode jednolična. Bolnice raspoređene su sa dovoljno hleba, masti, soli, krumpira, graha, a ima i nešto šećera. Oskudijeva se na mlječnim proizvodima i uopće ne na bjelovinskoj hrani, kako mi to nazivamo. Razlog ovoj oskudici je taj, što su prestali da djeluju ekonomično u bolnicama u narodu. Snabdijevanje na sebe su preuzele snabdijevne komisije, koje su još dovoljno snažne u svome radu. U zadnje vrijeme su formirane naše antifašističke organizacije, da jednom Bolnicama i širokom kampanjom, solidnije snabdijevaju naše bolnice sa jajima, buterom, mlijekom, salatama itd. Rezultat je da se već osjeća, naročito na Daruvarskom području, tj. na bolnicama toga područja.

^ Pred nama stoji kao krupan problem pitanje novca. Potrebe su ogromne za raznim stvarima, od konca i eksera, pa sve do soli i šećera, a novčana sredstva sa kojima raspolažemo veoma su mala, dok su cijene vrlo visoke. Mogućnosti za nabavku svega što nam treba, imade dosta, samo oskudijevamo na novcu.

IV ORGANIZACIONO STANJE I RAD VOJNE OBLASTI KAO INE

U vezi sa naredjenjem Vrhovnog štaba, odnosno GŠH, izvršena je reorganizacija štaba korpusa; s tim u vezi organizirana je i Korpusna vojna oblast. Shodno prednjem naredjenju, uspostavljeni su svi odsjeci, osim odsjeka za zaštitu naroda. Korpusna vojna oblast kao cjelina je počela da djeluje. Svi odsjeci uglavnom rade bez promjena, dok odsjek za mobilizaciju još nije sasvim stao na noge, i još se nije u potpunosti razvio njegov rad.

Šefovi odsjeka zadovoljavaju na svojim dužnostima. Nedostatci u njihovom radu su ti, što nemaju dovoljno širine i perspektiva, rešavaju samo tekuće poslove, koji im se nametnu u samom radu, a isto tako nemaju ni dovoljno samoinicijative (ovo naročito važi za Ekonomski odsjek). Kod nekih šefova odsjeka postoje sklonosti ka birokraciji i riješavanju poslova iz kancelarije.

Sa članovima Korpusne vojne oblasti, održavaju se redoviti sastanci svakih 8 dana, a ponekad i češće, ako se za to ukaže potreba.

'- Iako u naredbi Vrhovnog štaba, odnosno Glavnog štaba ne stoji, da zamjenik komandanta korpusa može imati jedno pomoćno lice, štab korpusa je za sada donio privremenu odluku i postavio druga kapetana Kosanovića,⁹ kao pomoćno lice zamje-

• Nikola

niku komandanta korpusa. Kapetan Kosanović ranije je vodio odsjek VVUP.¹⁰

Rad odsjeka:

Komandama područja neposredno rukovodi zamjenik komandanta, uz pomoć kapetana Kosanovića. Redovno **svako** mjeseca, jedan do dva puta, obilaze se komande područja, gdje njima se održavaju sastanci i ukazuje im se na nedostatke koje propuste u radu. Osim toga, izdano je već nekoliko pisama i naredbi, koje se odnose na pojedine konkretne nepravilnosti

Ekonomski odsjek:

U mjesecu aprilu, jedan od krupnih ekonomskih **zadataka** koji je stajao pred Ekonomskim odsjekom, to je **organizacija** velikih vojnih bašti pri svim našim ustanovama i **bolnicama**. U ovome se je znatno uspjelo. Naše radionice su dobile **zadatak** da pomognu organiziranju radionica na selima, što je u **nekim** područjima i učinjeno, i što je naišlo na vrlo lijep prijem kod NOO-a i kod naroda. Pred Ekonomski odsjek je stavljen **zadatak**, da u zajednici sa aktivom JNOF-a, nabavi 500 **komada** svinja koje će se svinje toviti u našim područjima i **time bi** riješili problem masti za našu vojsku. Radi što tješnije **saradnje** sa NOO ušli su u aktiv JNOF-a šef ekonomskog odsjeka major Pavlović¹¹ i kapetan Kosanović.

Mobilizacijski odsjek:

Taj nam je odsjek najslabiji. Razumljivo je, jer je i najmlađi. Za šefa toga odsjeka postavljen je major Mihajlo Mišćević, dosadnji šef personalnog odsjeka, koji se dobro snalazi u svom radu i nadamo se da će zadovoljiti. Dodijeljen mu je kao pomoćno lice major Rade Knežević. Prvo što je postavljeno kao zadatak pred taj odsjek jeste izrada potrebnih tiskanica i uspostavljanje potrebnih knjiga. Zatim puna pomoć i stalno obilaženje mobilizacijskih oficira komandi područja, s tim da ostaju u pojedinim komandama po više dana i da uče na licu mjesta drugove, kako treba raditi i uspostavljati mobilizacijski materijal. Općenito se je do sada malo načinilo po sređivanju mobilizacijskog materijala; razlog tome su niske sposobnosti mobilizacijskih oficira, a i slaba pomoć nadležnih NOO-a oko sređivanja toga materijala. No, i u tom pravcu se je u zadnje vrijeme krenulo napred, naročito na psunjskom i slatinskom području. Brodsko područje je po tome najmanje učinilo. Pri

¹⁰ Vojna vlast u pozadini

¹¹ Rade

• hoćemo napomenuti, da je dobio konkretan zadatak major Knežević, da ostane tamo duže vremena i da pomogne drugovima u sređivanju toga materijala.

Sanitetski odsjek:

Major Dr. Kiseljevskaja se prilično snalazi u svome radu, • nokazuje prilično volje za rad, samo se često gubi u mnogim sitnicama. Sanitetski odsjek pruža prilično pomoći referentima komandi područja i bolnicama, no nije pokazao dovoljno brzine za uspostavljanje sanitetske podoficirske škole, iako je to pred njega postavljeno već početkom mjeseca aprila.

Vojnosudski odsjek:

Za što uspješniji rad naših sudova, kako vojnih, tako i civilnih. održano je jedno zajedničko savjetovanje, na kome su bili predstavnici našeg Vojnosudskog odsjeka i to je savjetovanje donijelo vrlo lijepih koristi, te raščistilo mnoga nejasna pitanja, naročito po pitanju nadležnosti. Do sada je u tom odsjeku bio samo sudija Krompić, koji nije mogao sam da savlada sve poslove, te mu je u tu svrhu dodijeljen vojnosudski isljednik Komande novog, radiškog područja. Radi toga što je bio sam u odsjeku, nije mogao radi administrativnih poslova obilaziti vojne sudove po komandama područja i tamo im na licu mjesta pomagati, te je sva pomoć koju je davao Vojnosudski odsjek svojim organima, vršena putem pisama, a pomalo i birokratski. Nadamo se da će ovaj nedostatak otpasti, postavljanjem još jednog lica u Vojnosudskom odsjeku.

Tehnički odsjek:

Pred Tehničkim odsjekom stoji zadatak, da čim prije **proširi** naše bolnice, radi toga, jer ćemo primati sve teže bolesnike X korpusa. Osim toga, Tehnički odsjek je pristupio izgradnji, odnosno popravkama pruge Orahovica — Voćin i pripremni radovi u tom pravcu su znatno napredovali. Taj odsjek je uspio **organizirati** solidne mehaničke radionice, od kojih je bilo velikih koristi. Šef odsjeka je mlad i poletan čovjek i zadovoljava na svom radu.

•• Općenito, drugovi u Korpusnoj vojnoj oblasti, zadovoljavaju, i rukovodstvo kao cjelina ima uslova za rad. Pomoć nižim organima je svaki dan brža i efikasnija. Najvažnije je, da drugovi shvate sve probleme po pojedinim odsjecima, da se zadubljuju u njih i da samostalno rješavaju stvari. Isto tako je potrebno kod drugova podignuti više samoinicijative i smjehlosti pri rješavanju zadataka.

V ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDI PODRUČJA

U svim komandama područja je sprovedena reorganizacija prema naredbi Vrhovnog, odnosno Glavnog štaba. Svuda su postavljeni zamjenici komandanata područja i mobilni oficiri. Neke komande u svom radu nisu zadovoljile, naročito politkomesari, te su u nekim komandama izmijenjeni. Tako je u brodskom području, mjesto politkomesara Fišića, postavljen drug Pero Olhovi, zamjenik sekretara Osječkog NOP odreda za politkomesara slatinskog područja, postavljen drug Slavko Medunić, zamjenik politkomesara Diljskog NOP odreda, za politkomesara virovitičkog područja, postavljen je drug Dragutin Pracajić, umjesto druga Pađena, koji je otišao u Okružni NOO Virovitica. Sadašnji politkomesar bio je ranije politdelegat komande mjesta Pitomača. Sa ovakvim sastavom komande područja će moći zadovoljiti. Jedan od krupnih nedostataka u radu komandi područja i svih njihovih organa, jeste pomanjkanje osjećaja vojne discipline. Nismo uspjeli da razvijemo kod drugova svijest, pa čak i kod nekih rukovodilaca, da su pozadinske vojne ustanove takođe vojska i da u njima treba da vlada disciplina, red, hrabrost, požrtvovanost, upravo onako, kao i u našim najboljim operativnim jedinicama. Iako stanje u komandama ide svaki dan na bolje, još uvijek imade čitav niz nedostataka u njihovom radu. To se naročito pokazalo za vrijeme žestokog neprijateljskog bombardovanja našeg teritorija,¹² kada su recimo šefovi pojedinih radionica napustili rad zajedno sa ljudstvom i razbježali se po šumama, i za njih se nije znalo čitav dan. Zatim je na pr. komanda Daruvarskog područja, pokazala se aljkava da hitno uspostavi telefonsku vezu sa štabom korpusa i propustila je čitav dan, da ostane s nama bez veze. Komanda mjesta Voćin nije ništa poduzela čitav dan i pol, da popravi porušenu cestu, kako bi se mogle snabdijevati naše operativne jedinice, koje su bile na njenom sektoru. Komande straža nisu bile dovoljno budne i kontrolisale rad pete kolone, koja se baš u to vrijeme pojavila, šireći razne alarmantne vijesti u vezi sa bombardovanjem.

Odnos užih komandi prema referentima i ostalim pomoćnim organima često puta je nepravilan, birokratski i superioran. Ponekad se desi i to, da se izdaju stroga i žandarska naređenja, koja su daleko od duha naše NOB-e. Imade i pojedinačnih slučajeva samovolje i nepravilnih postupaka pojedinih

¹² Riječ je o vazдушnim napadima (sa 50 aviona) na oslobođenu teritoriju Slavonije 8. i 9. aprila 1944 (vidi knjigu depeša Glavnog St^H NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5-52, k. 119/1).

La što najbolje karakteriše da misao zakonitosti i reda još dovoljno prodrila u svijest naših drugova.

Virovitičko područje: Najbolje se snalazi u svom radu. • Vifiovnost i disciplina u tom području je najbolja. Komanda Kdručja je uspjela da obuhvati gotovo 80% svoga teritorija. E ma komanda imade uslova za daljni razvoj. Pri ocjeni nji-Kovog rada potrebno je imati u vidu činjenicu da pred njima e stoje tako teški problemi (izdržavanje bolnica, zatim njima lakše se snabdijevaju, pozadina im nije tako stradala) kao pred novogradiškim, požeškim i slatinskim područjem.

Novogradiško područje: Također ima uslova za rad. . . . U toj komandi je bio naročito nepravilan odnos uže komande prema referentima. Komanda posvećuje prilično pažnju bolnicama. Najveći nedostatak u radu te komande jeste taj što se njezino djelovanje još uvijek svodi uglavnom na masiv Psunja i najbliže okoline, dok veliki dio njenog teritorija ostaje izvan njezine kontrole.

Požeško područje: Komanda ovoga područja je u mjesecu aprilu pokazala izvjesne znake koji govore da se odgovorni drugovi sve bolje snalaze u radu i da će moći zadovoljiti. Sektor te komande je zapadni dio požeškog kotara i istočni dio novogradiškog kotara. Sam smještaj komande je prilično nezgodan, jer se nalazi na ivici svoga teritorija i vrlo slabo kontrolira svoj teritorij. Ona zapravo djeluje na jedva četrdesetak sela. Ta činjenica umanjuje njezin i vojnički i politički značaj, a isto tako i smanjuje mogućnost ekonomskog snabdijevanja sa svog teritorija. Radi toga je odlučeno da se komanda područja preseli na takvo mjesto gdje će moći bolje djelovati.

Na teritoriju te komande nalaze se mnoge naše centralne ustanove i velik broj radnih jedinica. Sve to stavlja pred komandu izvjesne zadatke i probleme koje ona rješava, ali prilično sporo i nedovoljno efikasno.

Daruvarsko područje: To nam je jedno od najmanjih područja jer obuhvata samo daruvarski kotar i mali dio pakračkog. Imamo u vidu da tu komandu docnije pretvorimo u komandu mjesta i da ju pripojimo virovitičkom području. Komanda nije posvećivala dovoljno pažnje ishrani ranjenika u našim bolnicama, dok je izgradnji prostorija i kopanja skloništa • «agazina posvetila mnogo više pažnje. Ono obuhvata sav svoj teritorij i prilično ga kontrolira. Njezini organi dopiru svuda | izuzev uporišta Daruvara i Končanice. Komandno osoblje komande zadovoljava i ima uslova za razvitak.

Brodsko područje: U mjesecu februaru i martu pa i tokom aprila ta je komanda pokazivala izvjesne znake slabljenja i nazadovanja. Razlog tome je dugo odsustvo iz komande koman-

danta, a politkomesar nije zadovoljavao na tome radu tako <n je komanda bila zapravo obezglavljena. Dolaskom komandanta i postavljenjem novog politkomesara rad je znatno krenuo na bolje i ta komanda pokazuje najbolje uslove za razvitak. Teritorij te komande je najveći, jer obuhvata gotovo trećinu našega teritorija, te pred njom stoje i najveći zadaci. Komanda za sada kontrolira jedva četvrtinu svoga teritorija. Na tom teritoriju postoje najveće mogućnosti i za mobilizaciju što je! komanda područja pravilno uočila i u zajednici sa ostalim našim organizacijama pokazuje prilično uspjeha u mobilizaciji. Isto tako i ekonomske mogućnosti su na tom području najveće '

Slatinsko područje: Komanda toga područja se najslabije snalazi u svome radu. Postavljen je novi komandant, a 73 kratko vrijeme iza toga postavljen je i novi politkomesar. Rad u komandi kreće na bolje ali sporo. Ni ta komanda ne pokazuje dovoljno nastojanja da obuhvati sav svoj teritorij, nego se stalno drži masiva Papuka i najbliže njegdve okoline (sjeverno od Papuka). Po ekonomskom sektoru se prilično dobro snalazi, dočim sanitetski sektor znatno zaostaje za ostalim područjima.

Općenito, naše su se komande prilično osamostalile i uživaju u narodu priličan autoritet. Njihova saradnja sa državnim organima svaki dan je sve bolja. Najbolje saraduju sa Okružnim NOO komanda broskog i virovitičkog područja. Da bi što bolje pomogli izvršenje jednog od osnovnih zadataka koji stoji pred nama, tj. izradnja države i obnova zemlje izdali smo direktivu da komande područja na svoje sastanke redovno pozivaju po jednog člana Okružnog NOO, a Okružni NOO će također to isto činiti na svojim sastancima, tj. pozivati jednog člana komande područja. Rezultati toga su veoma povoljni, i znatno su otpali nespোরазум i nesuglasice te mislimo to i dalje praktikovati.

Još nismo uspjeli da čitav aparat korpusne Vojne oblasti VI korpusa dovoljno angažujemo na izgradnju države i na pomoć NOO, ali u tom pravcu činimo napore i nadamo se da ćemo za kratko vrijeme i u tome uspjeti.

Po komandama područja imade lijep broj starih boraca koji zaslužuju unapređenje, a isto tako je bilo nepravilnosti prilikom prošlog unapređenja te ćemo u najkraćem vremenu te nepravilnosti otkloniti.

VI KOMANDE MJESTA

Reorganizacija je izvršena i u svim komandama mjesta. Stab korpusa je donio odluku da se u našim komandama mjesta postave vojnosudski isljednici koji će imati za zadatak da olakšaju rad vojnim sudovima pri komandama područja, ali ko-

tnande mjesta neće formirati vojne sudove radi toga, jer su Egii područja mala i vojni sudovi komandi područja mogu da svrše **ove poslove**.

Komande mjesta su mlade i ne uživaju ni izdaleka ugled Lgjjgv bi trebale da uživaju. Neke se od njih dobro snalaze u radu, ali to je manji broj. Nisu naše komande mjesta još uspjele **to da one** postanu zaista organi sigurnosti i rada u svom mjestu odnosno na svom teritoriju. Kadrovi su mladi i ne znaju raditi. **Medu** njima imade dobrih starih boraca, samo njihovo **je** iskustvo na tom radu gotovo nikakvo. Naročito nam je slab politički **kadar po** komandama mjesta.

Pregled teritorija i kontrola ni izdaleka ne zadovoljava.

U administrativnom pogledu također se teško snalaze. Još neke komande mjesta nisu uspostavile sve potrebne knjige (sumljivih lica, odsustava, bolovanja itd.), a i one koje su uspostavile ne koriste ih još pravilno izuzev rjetkih izuzetaka, nego im služe tek toliko da mogu da kažu da su izvršili naređenje. Kod komandi mjesta se češće desi da se nepravilno odnose prema NOO-ima, potcjenjuju ih i omalovažavaju njihov značaj i ulogu. Isto tako često puta dolazi do nezgodnih trvenja između komandi i obavještajnih organa. Sve su ove nepravilnosti uočene i poduzeli smo široku kampanju da se održe savjetovanja sa svim komandama i da im se pomogne kako bi se otklonile te nepravilnosti.

VII ORGANIZACIONO STANJE I DJELATNOST PARTIZANSKIH STRAŽA:

Partizanske straže su formirane po četama kako je to već **ranije** izvješteno. Svaka komanda imade po 5 četa partizanskih **straža** izuzev daruvarskog područja koje imade 6 četa. Sve komande imadu i po jednu četetu za specijalne zadatke (u okviru **ovih** pet do šest). Kvalitet stražara se stalno popravlja, ali još **ni** izdaleka nije na potrebnoj visini. Istina, sve je manje **grubih** istupa i opijanja od strane stražara. . . .

Što se tiče izobrazbe i stručnosti ta je vrlo slaba. Još uvijek se nađe, zahvaljujući nebudnosti naših drugova, stražara koji nisu provjereni kroz borbu i koji nisu bili u operativnim jedinicama, ali i taj je broj svakim danom sve manji. Najoštrije je postavljeno da ne smije biti niti jednoga stražara koji nije provjeren kroz borbu.

Ugled stražara je nešto porastao. Naročito na istočnom novogradiškom području, zatim na bilogorskom području, zlog tome jeste taj što su se te straže nekoliko puta smjelo **sukobile** sa neprijateljem i nekoliko puta ga odbile, a osim **vrše** svoju stražarsku dužnost pravilno u odnosu prema **odu** taktično i narod ih voli i smatra zaista svojim orga-

nima sigurnosti i zaštite. Najlošije stanje po pitanju str^1 je na slatinskom području gdje gotovo te straže uživaju vrt9 slab ugled. Razlog tome jeste njihova neborbenost i nepravilni postupci.

Naoružanje naših stražara je vrlo slabo, a naročito oslfl dijevaju na municiji.

Spoljni izgled stražara je zaista loš, jer među njima i velik dio bosih i formalno golih. Formalna disciplina također nije na dovoljnoj visini. Odnos stražara prema rukovodiocüJ je još prilično aljkav i nevojnički.

Ni kod naših stražara još ne provijava misao da su oni organi koji treba da uvedu red, sigurnost u našoj mladoj državi, oni još uvijek nisu svjesni ogromnog značaja i uloge koju oni treba da odigraju oko jačanja i podizanja ugleda naše mlade državne vlasti.

vili CETE ZA SPECIJALNE ZADATKE

Svaka komanda područja imade po jednu četvu za specijalne zadatke koja broji od 30 do 40 drugova sa jedan do dva p. mitraljeza. U tim četama su stari borci, tako da je ljudstvo u njima uglavnom dobro. No kvalitet njihove stručne vojničk" izobrazbe, a naročito rukovodećeg kadra u tim četama, još je slab tako da one u potpunosti ne izvršavaju svoje zadatke. Osim toga komande područja još ne znadu pravilno da ih koriste i upotrebljavaju. No bilo je ipak slučajeva i gdje su se neke od njih pokazale veoma dobro. Tako je na pr. četa novo-gradiškog područja kod Podvrškog gotovo potpuno uništila jedan neprijateljski trup. Zatim četa bilogorskog područja se dobro pokazala u hvatanju grupica Bijele garde. Isto tako četa za specijalne zadatke brodske oblasti imala je priličnih rezultata u borbi protiv pete kolone. Najslabija četa je slatinskog područja koja je uslijed nebudnosti bila iznenađena u Čačincima tako da ju je neprijatelj prepolovio. Ta četa do danas nije pokazala nikakvih rezultata. Da bi popravili kvalitet tih četa odlučili smo da svaka od njih provede po 8 dana uz komandu područja gdje bi se sa njima proradio jedan kratak vojnopolitički program kako bi bile što spremnije za izvršenje svojih zadataka.

Htjeli bi još napomenuti da je na našem teritoriju formiran i PPK bataljon početkom mjeseca aprila, koji je počeo sa djelovanjem kao samostalna jedinica.

IX VOJNOPOZADINSKI KURS

Do sada je jedna klasa od 40 slušalaca završila vojnopolitički kurs, a sada je u toku izobrazba druge grupe također

od 40 slušalaca. Kurs pokazuje izvjesne rezultate, no pokazale su se izvjesne manjkavosti i nedostaci. Cini nam se daje vojnička izobrazba prilično kratka i nedostatna dok politički plan je prilično opširan i uglavnom odgovara zatakav kurs, samo

mislimo u njega unijeti neke nove političke momente koji su nestali u zadnjem vijeku.

Nastavnici kursa su nam prilično slabi naročito politički. Mišljenja smo da bi trebalo u vojni dio plana unijeti više stručne izobrazbe za stražarsku službu i uopće za rad komandi mjesta i straža po vojnoj liniji. Bilo bi dobro kada bi se mogli u tom pravcu izraditi malo opširniji udžbenici ili referati. Mi mislimo sa naše strane izraditi također jedan takav plan koji ćemo vam dostaviti na odobrenje. Stab korpusa odnosno korpusna vojna oblast posvetila je prilično pažnju tome kursu.

postavili smo si u zadatak da članovi korpusne vojne oblasti zajedno sa zamjenikom komandanta održe bar po jedno do dva predavanja na tom kursu.

X OSNOVNI PROBLEMI KOJI STOJE PRED NAMA I ZADACI

1.) Popraviti kvalitet naših komandi mjesta i komandi straža.

To mislimo učiniti:

- a) Pomoću stalnih i redovnih savjetovanja
  - b) Nastojaćemo da nam kroz kurs prođu najprije rukovodioci, a po tome i svi stražari
  - c) Viši rukovodioci moraju redovno obilaziti komande mjesta i straža, održavati sa njima sastanke i davati konkretne upute
  - d) Izdavati povremeno direktivna pisma i upute sa ukazivanjem na konkretne, pozitivne i negativne momente u radu
  - e) Čistiti iz tih ustanova sve nezdrave elemente
- 2.) Podići disciplinu i odgovornost na vojničku visinu.
  - 3.) Osamostaliti komande područja i mjesta.
  - 4.) Više angažovati čitavu korpusnu vojnu oblast na izgradnji i obnovi zemlje.
  - 5.) Još više uskladiti i popraviti odnos NOO i naših organa.
  - 6.) Izgraditi dovoljan broj skloništa i magazina za žito.
  - 7.) Proširiti naše bolnice, izgraditi dovoljno skloništa (u vezi sa naređenjem Glavnog štaba), da trebamo primiti ranjenike X korpusa.
  - 8.) Osigurati mesom i mašču našu vojsku i bolnice.
  - 9.) Popraviti stanje u našim bolnicama:
    - a) Postaviti bolji komesarski kadar
    - b) Pojačati kulturno-prosvjetni rad (povremeno upućivati i kazališne družine), nabaviti svim bolnicama radio-aparate, tabure, šah, domine itd.

c) Uvesti pečenje peciva u svim bolnicama

d) Pojačati dodatnu hranu

e) Organizirati kurs za kuharice

f) Udvostručiti tablice (kod tablica smo ostali radi toga da se ipak znade jedna granica kako se ne bi prešlo u rasipanje) Ukoliko se pokaže i ovo nedovoljno mi ćemo tablice još **povećati**

Imademo u planu održati savjetovanje svih komandanata i komesara područja, a područja će morati mjesečno jedanpi održavati savjetovanja sa komandama mjesta.

Za što uspješnije rukovođenje našom korpusnom oblašću uvedeni su dnevni telefonski raporti. Ovo je korisno radi toga jer se tim putem brzo i najlakše dobiva pregled nad stanjem u oblasti, a ujedno se može pružiti i brza pomoć.

Za što brže otpravljanje poslova uvedene su knjige telefonskih naređenja, koje knjige imaju korpusna vojna oblast i sve komande područja. Postoji još jedna činjenica koja prilično otežava razvitak pozadinskih vojnih ustanova, a to je da te ustanove još ne uživaju dovoljnu popularnost ni u operativnim jedinicama niti kod naroda, te se mnogi drugovi smatraju zapostavljenim kada se postavljaju na dužnost u vojnoj pozadini. Razumljivo je da je ovako gledanje neparvilno i da je štab korpusa poduzeo mjere kako bi se to mišljenje otklonilo. Drugovima se ukazuje da je nemoguć daljni razvoj NOB uopće, a državne vlasti napose, ako ne budu zaista dobro funkcionisale pozadinske vojne ustanove. Nadamo se da ćemo i tu nepravilnost otkloniti.

To bi bio u općim crtama izvještaj o stanju i radu korpusne Vojne oblasti VI korpusa.

Molim vas da nam ukažete na manjkavosti i propuste u našem radu, a isto tako i nedostatke ovoga izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

M. Bulović

Komandant:

ppukovnik:!
Mate Jerkovir'

Prilozi:

- 1.) Pregled brojnog stanja vojne oblasti VI korpusa od 20. maja 1944.
- 2.) Raspored četa partizanskih straža
- 3.) Izvještaj ekonomskog odsjeka
- 4.) Izvještaj tehničkog odsjeka
- 5.) Izvještaj sanitetskog odsjeka
- 6.) Izvještaj odsjeka za mobilizaciju
- 7.) Sudski izvještaj sa priložima.

BR. 105

IZVEŠTAJ ZAMJENIK KOMANDANTA JEDANA ESTOG
KORPUSA NOVJ OD 20. MAJA 1944. ŠTABU KORPUSA O
POKRETIMA NEPRIJATELJA, RASPOREDU SOPSTVENIH
JEDINICA I STANJU RANJENIKA¹

Položaj

20. maja 1944. god.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Situacija:

18. o. m. neprijateljske motorizovane kolone koje su stigle, jedna od Udbine preko Pločanskog Klanca, nepoznate jačine, a druga preko Gračaca, jačine 70 motornih vozila, zatim jedna kolona iste jačine koja je došla iz Gospića, skoncentrisale su se u Metku — Mogoriću i Vrepcu do 12 sati, odakle su istoga dana u 16 sati obrazovale jednu kolonu od 300 do 350 motornih vozila, koja je krenula preko Vrepca i Čardaka za Podlapaču. Prema izvještaju sa sektora Ličkog Novog da je to bila njemačka Zelena divizija,² ali ovaj izvještaj ne mora biti tačan, pošto su neprijateljske snage došle po dijelovima iz više raznih pravaca kako je to gore navedeno.

Po odlasku ovih snaga, na sektoru Gračac — Ribnik i Lovinac — Udbina nije ostao niko, dok su se na pravcu Bilaj — Vrebac — Podlapača zadržale neprijateljske snage nepoznate jačine (izgleda pješadija — ustaše), koje su držale i osiguravale saobraćaj na cesti Bilaj — Vrebac — Podlapača.³ U toku dana 18. i 19. o. m. ponovo su se povratile jednim dijelom neprijateljske motorizovane snage koje su se danas do 17 časova zadržavale uglavnom na prostoru Podlapača — Breštane — Mekinjar, a neprijateljska pješadija drži položaje oko komunikacije preko Vrepca do Gospića. Doznajemo da se radi o jednoj pukovniji iste divizije koja je ojačana sa

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnopirijskog instituta, reg. br. 15—1/5, I k. 569.

² Navedenim pravcima operisale su jedinice njemačke 392. legionarske divizije. Devedeset drugi motorizovani puk i dijelovi Četvrtog ustaškog zdruga (vidi dok. br. 88).

nekim dijelovima ustaša iz Gospića, medač i gračačkih četnika. Oko 17 časova naši izvički dijelovi izvještavaju da se neki dijelovi ove motorizacije kreću iz Podlapače prema Salamuniću.⁴

Na sektoru Gračaca nema nikakvih promjena, sem što su četnici smijenjeni nekim manjim legionerskim snagama. Na sektoru Prj. morja neprijatelj neprestano transportuje brodovima vojsku i ratni materijal iz KarlobanB za Ražanac, odakle se još iste noći sve izvlači preko Bukovice u pravcu Sjeverne Dalmacije. Nismo mogli doznati o kojoj se neprijateljskoj jedinici radi.⁴

Raspored naših snaga:

Na sektoru Velebita kao zaštita naših bolnica nalazi se 1. bataljon Ličkog partizanskoj odreda, dva divizijska bataljona i dva bataljona formirana od partizanskih straža i raznih radionica i pionirski bataljon — ukupno šest bataljona. Bataljoni su raspoređeni: tri u podnožju Velebita na sektoru Medak — Divoselo — Rizvanuša, a tri su u Velebitu više Počitelja — Velika i Mala Poljana, kao neposredno osiguranje ranjenika i ujedno u rezervi. Neprijatelj je do sad četiri puta napadao naše položaje prema Velebitu snagama nekad dvije, nekad četiri satnije uz pomoć jake artiljerije i tenkova, ali je svaki put uspješno odbijen i uz gubitke. Ovdje se naročito istakao 1. bataljon Ličkog partizanskog odreda kao i Omladinski bataljon I brigade VIII divizije. Isto tako na sektoru Velebita nalazi se veći dio naroda i stoke oko 12.000 do 15.000 čije je raspoloženje i opće stanje do sad prilično. Moral kod naših tamošnjih jedinica također je dobar, naročito poslije neuspjelih pokušaja neprijateljskih napada.

Na sektoru Srednja Gora — Međugorje — Mogorić nalaze se dva bataljona 1. brigade 35. divizije i Omladinski bataljon I brigade VIII divizije, koji je danas oko 12 sati zajedno >a mnom i sa štabom brigade prispio na ovaj sektor. Ima se u vidu, ukoliko bude ikakvih uslova

⁴ Vidi objašnjenje br. 96 uz dok. br. 164.

ova tri bataljona aktivirati na komunikaciji Podlapača — Vrebac.

III brigada XIII divizije povraćena je još 17. o. m. na ovaj sektor sa zadatkom izvođenja akcije, ali budući da su borci osjetili jače neprijateljske snage, i zbog nedovoljne ishrane i teških terenskih prilika, nepriviknuti partizanskom načinu ratovanja, uslijed čega je zavladao strah od opkoljavanja, brigada se je morala povući ka sektoru kod Poljica, kod Ploča i Tušice, kako bi se sredila, što vrlo teško ide. Prema mišljenju druga Momčila, koji je bio sa ovom brigadom na ovome terenu, ova brigada za par dana uopće nije upotrebljiva.

Ishrana jedinica je u ostalim namirnicama redovna, sem kruha kojega nije moguće organizirati da se peče.

Stanje bolnica: Kako je ranije javljeno, svi pokretni ranjenici (236) prebačeni su na sektor Velebita, od kojih je 18. o. m. 107 nepokretnih prebačeno na Malo Rujno (Podgorje), koji će se ukoliko bude ikakve mogućnosti prebaciti preko.⁵ Ostali pokretni ranjenici, koji su pred skorim ozdravljenjem, ostali su na Velikoj Poljani (Velebit) pod barakama, koji će se moći prebaciti na ovaj sektor čim to situacija bude dozvoljavala.

Na sektoru Srednje Gore ostalo je 95 težih nepokretnih ranjenika, koji su bili spremniji — bunkerisani, ali uslijed toga što je iste bilo vrlo opasno zadržati duže u ovome smještaju, iste smo danas otvorili i poduzeli sve potrebne mjere da ih prebacimo na sektor Kremen (Krčana).⁽ⁱ⁾ Od sklonjenih ranjenika do sad su trojica umrli, dok su ostali na ovome sektoru do sad svi spaseni. Njihova ishrana općenito je vrlo slaba.

Prilikom moga obilaska »Plavog Jadrana« iz Zadarskog odreda radi organizacije prebacivanja ranjenika, konstatovali smo da su se isti uz izvjestan reskir mogli svi do sad prebaciti na otoke da smo bili u stanju uspostaviti radiovezu sa II Obalskim sektorom. Razlog je taj

ⁱ Riječ je o prebacivanju ranjenika na otoke (vidi dok. br. 77).

• Vidi dok. br. 88.

što plan rada sa svim okolnim stanicama nije bio precizno napravljen, te nas nije htela slušati ni stanica Obalskog sektora, ni stanica XIX divizije. Dok bi ove stanice radile sa stanicom Korpusa, mi smo se pokušavali sporazumjeti ali su nas ove stanice odbijale govoreći da ne znadu za našu stanicu.

U vezi s tim poduzmite sve što je moguće da se II Obalski sektor upozna sa našom stanicom kako bi se moglo što prije organizirati prebacivanje ovih ranjenika preko, i hrane obratno. Također naša stanica ne može nikako uhvatiti stanicu Korpusa.

Radi bezbjednosti onoga sektora, dijelovi »Plavoga Jadrana« kontrolišu tri prolazne staze kroz Velebit iz pravca Lukovog Sugarja — Karlobaga i Baške Oštarije, a patrole Zadarskog odreda kontrolišu prolazne staze iz pravca Obrovca i Alana, tako da se patrole sa ove strane Velebita na određenim tačkama sastaju sa patrolama s one strane Velebita.

> Drug komesar 35. divizije i kapetan drug Trbović ostali su na onome sektoru, dok sam ja prešao na sektor Srednje Gore, gdje sam se u toku dana sastao sa drugom Momčilom,⁷ Lencom,⁸ II [Lič.] Područjem i Štabom I Kordunaške brigade.

Dolaskom na ovaj sektor doznali smo da se najveći broj kurira, po kojima smo slali izvještaje, povratio ili zadržao na ovome sektoru uslijed čega i nije bilo povezanosti između nas.

Na ovome terenu neprijatelj našim skloništima nije pričinio skoro nikakve štete, iako je uspio pronaći dvije zemunice, dići nešto materijala i iste minirati. Na ostalim punktovima« stanje nam nije poznato. O svim novim momentima naknadno ćemo vas izvijestiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta Korpusa
Potpukovnik
St. Opsenica

Momčilo Novković
Mirko

9p S.

' Javite nam gdje se nalazi komandant XXXV Div. i raspored tamo naših snaga.
Dr. Finderle nalazi se kod bolnice u¹⁰

BR. 106

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
20 MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE ZA RA-
SPORED I DEJSTVO¹

STAB
XI KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 101,20. V 1944.
u 16 sati

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

Neprijatelj i dalje drži komunikacije Vrebac — Podlapac — Bunić — Korenica — Prijeboj.² Danas prije podne došlo je do Šalamunića oko 30 motornih vozila od kojih je jedan dio krenuo dalje prema Korenici. Danas poslije podne ponovno je došlo u Šalamunić iz Podlapače jedna grupa od 50 kamiona. Na pravcu Bjelo Polje — Jošane — Udbina nema neprijatelja. Na prostoru Udbina — Lovinac — Srednja Gora prema posljednjim podacima također nema neprijatelja.

Prema ovoj situaciji izvršite slijedeći raspored vaših jedinica:

Jednu brigadu rasporedite na liniji Homoljac — Rudanovac — Mihaljevac — Šeganovac — Ponor sa zadatkom zatvaranja pravca Korenica — Babin Potok i Korenica — Prijeboj.³ Ove pravce zatvorite tako da se neprijatelju onemogući korištenje komunikacije u jednom i drugom pravcu. Sa ostalim dijelovima te brigade vršite aktivni pritisak na Korenicu i na komunikacije na liniji Vrpile — Korenica — Vrelo.

• U originalu dopisano olovkom.
; ¹⁰ Rečenica u originalu nedovršena.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 28—1/1, k. 569.

² Vidi dok. br. 88.

³ O rasporedu jedinica Trideset pete divizije vidi dok. br. 99 i 120.

Ukoliko bi neprijatelj koristio komunikacije Bjelo Polip — Korenica i nju zatvorite i onemogućite saobraćaj.

Sa jednom brigadom, koju smjestite na prostoriju Bjelo Polje — Bunić — Debelo Brdo, izvršite aktivni pritisak Q3 komunikacije Bunić — Vrpile. Jedan bataljon te brigade rasporedite na prostoriju Ljubovo — Svračkovo Selo sa zadatkom da zatvori pravac Široka Kula — Bunić i da vrši pritisak komunikaciju Pišać — Bunić.

III brigada XIII divizije primila je od ovog štaba direktno zadatak,⁴ da se smjesti na prostor Vrebačka Staza, Međugorje, Srednja Gora sa zadatkom da zaštiti ranjenike Srednjoj Gori i da napada neprijatelja na komunikaciji Vrebac — Ledenice — Podlapača.

III brigada XIX divizije dobila je od ovog štaba direktno zadatak da, u vezi sa prebavicanjem ranjenika iz Srednje Gore u Bosnu, zatvori pravce Gračac — Udbina i Lapac — Udbina >

Vaš Stab smjestite što prije na prostor Bjelo Polje — Frkašić i vežite se što prije telefonom za naš Stab.

Izviđačku aktivnost vaših jedinica treba znatno pojačati, a naročito skrenuti pažnju jedinicama na blagovremeno izvještavanje čemu se do sada polagalo vrlo malo pažnje. Izviđanja vršiti samo izviđačkim dijelovima, a nikako čitavim bataljonima. U tako nejasnoj situaciji, kao što je to bilo posljednjih dana, držati jake i odmorne rezerve s kojima će se moći parirati svako iznenađenje od strane neprijatelja.

Primjećeno je da se vezi između jedinica ne poklanja dovoljno pažnja. Sam Stab divizije je u tom pogledu učinio nekoliko propusta, te je posljednja dva dana bila veza sa ovim štabom vrlo slaba. Stab divizije nije nas uopće obavijestio, gdje se nalazi, tako da nismo bili u stanju da mu dostavimo potrebne zapovijesti za rad u duhu novonastale situacije.

Svim jedinicama naredite da se odmah otpočne temeljito rušenje i miniranje svih komunikacija koje vode, odnosno izvode iz Krbavske i Koreničke kotline. Minska polja, odnosno mjesta, na kojima su pojedine mine postavljene, treba da budu kontrolirana i branjena vatrom; ne smije se dogoditi da od naših mina strada civilno stanovništvo.

Vašoj intendanturi naređeno je kakav će postupak zauzeti prilikom rekvizicije hrane od stanovništva. Komanda I Ličkog područja odredila je nekoliko drugova kod štabova vaših brigada, koji će obavljati rad oko rekvizicije stoke i dodjeljivati vašim jedinicama.

⁴ Vidi dok. br. 26—1/1, k. 569, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 97.

Izvršenju novog rasporeda vaših jedinica odmah pristupite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Turkuljin

Komandant — pukovnik:
M. Šakić

BR. 107

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 20. MAJA 1944.
ST*BI ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD RAM-
LJANA¹

**STAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE**

Op. Broj: 27/1944.
20. V 1944. god.

Operativni izvještaj o borbama
5. i 6. ov. mjeseca

ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

Opis položaja: Zemljište na kom se je u ovo vrijeme vodila borba je planinsko, pošumljeno dosta, teško prolazno, sa slabom mogućnošću manevriranja i osmatranja. Pored toga borba se vodila i u selu Ramljanima.² U selu je bilo nešto rovova i slabijih bunkera, a same kuće nisu bile udešene za odbranu.

Naše jedinice: U ovim borbama na našoj strani učestvovala su dvije brigade naše divizije i 35. divizija.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnog instituta, reg. br. 51—4, k. 426.

² Vidi dok. br. 11, 23, 39 i 135.

³ U napadu na ustaše na Liscu, Oštrom Griču, Dumanu i Ramljanima učestvovala su Prva brigada Trideset pete i Treća brigada Trinaeste divizije (vidi dok. br. 23 i 135).

Neprijateljske snage: Na strani neprijatelja učestvovala je 34' ustaška bojna pod komandom natporučnika Hurlana, dvije satnije 19. ustaške bojne i jedna satnija 847. pukovnije.⁴

Obostrana situacija: Neprijatelj je držao položaje u selu Dumanu na kotama Oštri Grič (kota 1053) Lisac, kota 882, i kota 811. Neprijatelj jg sa tih položaja vršio ispade na oslobođeni dio Like prema selima Turjanski — Trnovac te pljačkao i palio. Naše namjere bile su likvidirati tu posadu, izbiti na komuni, kaciju Otočac — Gospić te presjeći i zatim pristupiti daljem čišćenju i gonjenju neprijatelja prema Gospiću i Otočcu. Napad na ovu neprijateljsku posadu vršila je I brigada 35. divizije, dok je naša III brigada vršila osiguranje prema selu Ramljanima, a I brigada nalazila se u Turjanskom kao rezerva.

Tok borbe: Borba je otpočela 5. maja 1944. u 04.00 časa. Brigada 35. divizije, koja je vršila napad na neprijatelja, uspjela je nakon kratke ali žestoke borbe izbaciti neprijatelja sa njegovih položaja.⁵ Neprijatelj je počeo bježati neorganizovano prema Ramljanima i prema Perušiću. Dijelovi neprijatelja, koji su naišli na III brigadu, bili su razbijeni i potučeni. Po likvidaciji neprijateljske posade u Dumanu krenula je III brigada prema Ramljanima i željezničkoj pruzi, odakle se neprijatelj bez borbe povukao prema Sincu i Perušiću. Te položaje zaposjela je naša III brigada i ostala na njima tokom dana.

Neprijatelj, koji je bio razbijen na Dumanu, prikupio se oko Perušića i zajedno sa nekim svojim drugim dijelovima izvršio napad na dijelove 35. divizije koji su vršili osiguranje prema Perušiću i odbacio ih prema Ivčevića Kosi.® Oko 18.00 časova krenuo je neprijatelj sa pravca željezničke stanice Lešće, prema Čardaku, sa pravca Sinca pre-

⁴ Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 31.

⁵ Vidi dok. br. 135.

« Vidi dok. br. 31 i 135.

ma Turčin Vrh i sa pravca Crne Vlasti prema Velikom i Malom Kotlu, tj. prema položajima koje je držala naša III brigada. Nakon kratke ali žestoke borbe uspio je neprijatelj odbaciti III brigadu sa tih položaja koja se, spriječavajući neprijatelju dalje nadiranje, povlačila prema Drvenjaku i Oštrom Griču. Uslijed noći i pošumljenosti bilo je onemogućeno dobro osmatranje i neprijatelj je, koristeći se sa time, uspio odbaciti naše jedinice, a uz to noć i pošumljenost negativno su uticale na naše jedinice. Odbacivši III brigadu neprijatelj se povukao u svoje polazne baze. Borba sa III brigadom završila se 5. V u 03.00 časa.

Uslijed takove situacije i prodora neprijatelja prema Ivčevića Kosi, odlučeno je da se naša I brigada, koja se nalazila u rezervi u Turjanskom, prebaci na položaje ispred Čanka oko Lisca i Golog Vrha. Međutim toga dana do borbe sa I brigadom nije došlo.

6. V 1944. toga dana raspored naših snaga bio je slijedeći: III brigada zaposjela je za odbranu kotu 843, kotu 1074 i kotu Oštri Grič, a I brigada Lisac i Goli Vrh. Oko 13.00 časova krenuo je neprijatelj, jačine jedne bojne, sa pravca Janče prema položajima I brigade.⁷

Nakon dvosatne borbe, izdržavši neprijateljski napad, naša je I brigada probila i protjerala neprijatelja u njegove polazne baze.

Nakon toga, a radi pripremanja jedinica za iduće operacije, odlučeno je da se I brigada povuče u Trnovac, a III brigada u Mašić Budžak — Zivulja — Štampar i Mali Čanak te da sa slabijim dijelovima kontroliše i zatvara pravac prema Ramljanima.

Ishod borbe:

U prvoj fazi borbe, tj. dok su naše jedinice napadale, zadatci su uglavnom bili izvršeni. Međutim u drugoj fazi borbe, u kojoj su naše jedinice bile u defanzivi, zadatci su djelomično izvršavani.

⁷ Vidi dok. br. 102.

U ovim borbama neprijatelj je imao mrtvih, veći broj ranjenih i 1 zarobljeno?

Zaplijenjeno je 1 teški bacač bez löge, 1 mitraljez bez postolja i jedan puškol mitraljez, 12 karabina, 2.780 metaka 3 bombi, 1 radio-stanica, 1 pisaci stroj, 26 šinjela, 8 pari odijela, 1 konj i 2 sedla.

Naši gubici: U ovim borbama mi smo imali 2 mrtva. 9 ranjenih i 2 nestala.

Utrošeno municije: Utrošeno je 10.570 metaka, 155 ručni bombi, 47 mina za mali bacač i 45 mina za teški bacač.

Izgubljen je 1 karabin.

Imena lica koja su se istakla: Svojim požrtvovanim radom istakla se bolničarka Musul Dara koja je pri vršenju dužnosti ranjena, zatim Rastovac Mile i Tepšić Milorad puškomitraljesci, Pekeć Dragan mitraljezac iz III bataljona III brigade, zatim Jančić Mane i Vukas Dragan strijelci i Jančić Dušan puškomitraljezac iz IV bataljona III brigade.

Imena lica koja su se slabo držala nije bilo.

Kritički osvrt: U ovim borbama još jače su došle do izražaja pojedine slabosti naših jedinica koje su primijećene već u prvim borbama naših jedinica u Lici. Tako je neprijatelj skoro bez gubitaka uspijevaio manevrom da odbaci naše jedinice sa svojih položaja. Primijetilo se da naše jedinice nemaju iskustva u borbi u šumama i da su u stanju da dočekaju neprijatelja organizovano na prvim položajima, ali daljnje dočekivanje neprijatelja i manevar za eventualno suzbijanje neprijateljskih manevara naše jedinice uopće nisu poduzimale. ... Općenito, iz svih naših borbi na teritoriji Like, vidi se da naše jedinice nisu navikle na ovakove vidove borbe, tj. pod raznim teškoćama, slabije ishrane, većeg pješaćenja, dugotrajnije borbe, i da na njih te teškoće ostavljaju teže posljedice nego na jedinice koje se tamo stalno bore. I brigada u ovim borbama držala <

uglavnom dobro i nekih nedostataka u većoj mjeri nije bilo.

lunke iz borbe: Za ovakove operacije koje traju dulje vremena i vrše se na teško prolaznom terenu, potrebno je ući u borbe sa odmornim jedinicama, a za vrijeme borbe pod svaku cijenu organizovati redovnu ishranu i po mogućnosti hraniti borce što bolje. Pored toga za uspjeh potrebno je vršiti manevre našim jedinicama, a i suzbijati neprijateljske manevre, a za to je potrebno imati inicijativne i odlučne niže starješine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v d. politkomesara:
D.⁸ Hrstić

(M. P.)

Komandant, ppukovnik:
M. Šumonja

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 20. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O POKRETIMA NEPRIJATELJA, BORBI KOD LJUBOVA I STANJU U JEDINICAMA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 1/20. V 1944.
u 10.45 sati

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

I Dostavlja se izvještaj o situaciji na sektoru divizije u toku 19. ov. mj. sa podacima o neprijatelju:

U toku jučerašnjeg dana neprijateljska motorizacija¹ prošla je kroz Korenicu za Prijeboj; kolona se uglavnom sasto-

® Dušan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnogorskog instituta, reg. br. 20'5, k. 1234.

¹ Odnosi se na njemački Devedeset drugi motorizovani puk (vidi lenje br. 2 uz dok. br. 88).

jala iz tenkova, zatvorenih blindiranih automobila i kamion»¹ natovarenih sa nekim materijalom. Prilikom prolaska kroz Korenicu neprijatelj je u kojoj ostavio posadu jačine do 15² ljudi sa tenkovima i kamionima.

U Prijeboju motorizacija neprijatelja zadržala se je sve do 19 sati; šta je sa njom dalje bilo nije se moglo ustanoviti! uglavnom, u toku cijelog jučerašnjeg dana, nije se primijetio pokret neprijatelja iz Prijeboja ni u jednom pravcu.

Neprijatelj³ drži Prijeboj — Plitvički Leskovac, Cudin Klanac; utvrđuje Babin Potok, Vrhovine, Kozjan, Ljubovo Podlapaču, Breštane, Srednju Goru, Bunić, Debelo Brdo, Korenicu. U svim ovim mjestima ima posadu nepoznate jačine i motornih vozila sa tenkovima.

U toku jučerašnjeg dana iz Kozjana neprijatelj se je kretao prema Trnovcu, a također od Čudinog Klanca kosom prema Trnovcu, te je oko 16 časova napao komandu mjesta Vrhovine koja se je nalazila na Zivuljama kod Svilara. §

U toku dana I brigada je vodila borbu sa neprijateljem na Ljubovu, te je neprijatelj uspio da se probije i zauzme Ljubovo i razdvoji bataljone I brigade, tako da se jedan nalazi na našem sektoru, jedan negdje kod Ljubova, a dva su na sektoru Breštana.⁴ Sa istom brigadom nemamo nikakve veze niti smo od iste dobili opširan i detaljan izvještaj,⁵ tako da ne znamo pravo stanje kod te brigade, ali prema izvještaju štaba 4. bataljona, bataljoni na Ljubovu imali su dosta osjetne gubitke u mrtvim i ranjenim, . . .

Jedna udarna grupa II brigade oko 17 sati privukla se je neposredno u blizini neprijateljskog garnizona u Prijeboju i napala iz neposredne blizine jednu grupu neprijateljskih vojnika, koja je bila na odmoru, a koja je brojala oko 50 vojnika, vatrom iz šmajsera i puškomitraljeza, te je nanijela istoj gubitke, dok grupa nije imala gubitaka.⁶

Prema izvještaju štaba 4. bataljona I brigade preko Ljubova je prešlo 31 motorno vozilo, dok su ostali došli iz Kozjana. Prema istom izvještaju neprijatelj se nalazi u Kozjanu i Čanku, a u Perušiću nalazi se jedna bojna koja je došla sa pravca Babinog Potoka. Na cesti između Ljubova i Široke Kule nalaze se do dvije satnije ustaša. Isti štab izvještava da je vojska skroz izmorena i gladna i nije ni za kakve akcije.

Raspored jedinica II brigade ostaje po dosadanjem.⁷

* Vidi dok. br. 88, 183, 185, 186, 187, 188, 189, 190 i 191.

⁴ O rasporedu jedinica Prve brigade 19. maja vidi dok. br. 99.

⁵ Brigada je o toj borbi dostavila izvještaj 21. maja 1944 (vidi dok. br. 110 i 131).

⁶ Vidi dok. br. 99, 121 i 131.

⁷ Vidi dok. br. 99.

Naredili smo II brigadi da pronade magazine u Končarom Kraju i da se snabdije potrebnom hranom.

II brigada izvještava da su se oko 19 sati čule dvije eksplozije kod Prijeboja — vjerovatno neprijateljska motorizovana vozila naišla na postavljene mine.

Ishrana ovih dana je bila vrlo slaba i takoreći nikakva; bojedini bataljoni nisu ništa okusili po dva dana," jer u mjestima gdje se nalaze nema stanovništva, a sve je opljačkano i Ejneseno, a i kod stanovništva po šumama također nema skoro ništa, jer je neprijatelj uspio da veći dio blaga pohvata i odvede. a u koliko nije uspio narod je bio primoran da sam ostavlja svoja stvari i blago zbog brzih iznenadnih pokreta, tako da je bilo dosta slučajeva da se narod obraćao ovome štabu, tražeći da se njemu dade nešto za jesti.

Iz dosadanih i sadanih neprijateljskih akcija i postupaka da se viditi, da je neprijatelju cilj držati u svojim rukama sve komunikacije ovih sektora, u kome cilju, tj. radi lakšeg držanja komunikacija, pristupio je ekonomskom uništenju stanovništva i vojske, te da bi tako onemogućio život i rad naših jedinica, na neposrednim blizinama zainteresovanih komunikacija.¹⁰ ...

Situacija na ostalim sektorima Korpusa i ostalih susjednih jedinica nije nam poznata radi čega, ne možemo konkretno predložiti koji bi bio najbolji izlaz iz ove situacije. Napustiti potpuno teren izgubićemo mnogo vojnički, a naročito politički, a držanje naših jedinica na istome ne pruža mnogo garancije za našu korist u ovome pogledu. Mišljenja smo da je našu I i II brigadu, a naročito II potrebno odmah povući na sigurniji sektor radi odmora i sređivanja, te po ovome molimo vaše riješenje.¹¹

Jučer smo vam dostavili dva izvještaja,¹² no odgovor dobili nismo, te ponovo molimo da sve naše izvještaje razmotrite i dostavite nam direktivu u vezi istih.¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

⁸ Vidi dok. br. 95 i 99.

⁹ Vidi objašnjenje br. 8, uz dok. br. 95.

¹⁰ Iz istorijata njemačke 392. legionarske divizije se vidi da su Nijemci namjeravali operacijom »Morgenstern« uništiti naše jedinice i jadaći slobodnom teritorijom Like (vidi dok. br. 31 i 88).

1. ¹¹ i ¹⁵ Vidi dok. br. 106.

¹² Vidi dok. br. 99.

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 20
MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O NAPADU
NA USTAŠKU POSADU U MIHOVLJANU¹

STAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Broj: 111
Dana 20. V 1944.

Operativni izvještaj
o likvidaciji nepri-
jateljskog uporišta
Mihovljan.
(Ptuj 1 : 100.000)

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Sa zaposjedanjem sela Mihovljan htio je neprijatelj da proširi kontrolu nad okolišnim terenom. Osim toga uporište Mihovljan ima predstražni zadatak prema jačim **neprijateljskim** uporištima Krapina i Zabok. Samo uporište leži na kosi i opkoljeno je pokrivenim terenom koje omogućava prilično **lak** prilaz.

I udarni bataljon Zagorske brigade NOVH imao je zadatak² da likvidira samo neprijateljsko uporište dok su ostala dva bataljona brigade i I bataljon Zagorskog NOP odreda imali zadatak da zatvore pravce mogućeg neprijateljskog nadiranja u cilju pomoći napadnutoj posadi Mihovljan.³

Posadu Mihovljan sačuvalo je 50 ustaša iz posadne sati Zlatar. Komandir ove posade u Mihovljanu bio je zamjenik tabornika Mutak.

Neprijatelj se bio utvrdio u crkvenoj porti koja je bila okružena prilično visokim kamenim zidom. Na ovom zidu bile su probušene puškarnice. Na crkvenom tornju neprijatelj je postavio svoj jedini puškomitraljez. Na koti z. 500 m od crkve u Mihovljanu držao je neprijatelj zasjedu.

Udarni bataljon Zagorske brigade imao je zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Mihovljanu time što će, ukoli-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25—1/6 I, k. 551 A.

² Vidi dok. br. 1/2, k. 1196, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

^a Vidi dok. br. 70.

ne uspije u prvom naletu, prodrijeti u položaj neprijatelja i
•og uništiti te će sa svojim snagama opkoliti neprijatelja, a
da pomoću eksploziva i gađanjem pridodatog topa 47 mm
•unorati neprijatelja na predaju, ili istog uništiti. III bataljon
jgorske brigade imao je zadatak da zatvori pravac Velika
y_es_____Mihovljan. II bataljon iste brigade služi kao rezerva
Ljgggena u zaseoku južno od s. Risek. I bataljon Zagorskog
fJOP odreda zauzima položaj na Veterničkoj Gori s tim da
štititi od pravca Lepoglave.

U isto vrijeme snage I brigade XXXIII divizije, potpomognute brigadom »Braće Radića« XXXII divizije NOVJ, imanju izvršiti napad na neprijateljsko uporište Mače.⁴

U 4 sata 13. V 1944. godine istovremeno otpočinje napad na neprijateljsko uporište Mihovljan kao i na neprijateljsko uporište Mače. U prvom naletu I udarni bataljon uspio je sa-
tjerati neprijatelja sa zasede z. od crkve u Mihovljanu u crkvenu portu. Ali dalje napredovanje nije bilo moguće pošto je neprijatelj jakom vatrom štitio sve prilaze svojim položajima. U toku dana preduzimana su dva juriša na neprijatelja ali su oba juriša neuspjela. U 20 sati istoga dana uspjeli su se, zaštićeni vatrom svojih drugova, privući diverzanti ulazu u crkvu, minirati ga i dići u zrak. Borci su preduzeli juriš te su prodrli u crkvenu portu i u crkvu. Neprijatelj se uspio povući u crkveni toranj. Protuoklopni top 47 mm gađao je crkveni toranj ali bezuspješno pošto zрно nije moglo prodrijeti kroz debeli zid. Neprijatelj je iz tornja bombama štitio prilaz tornju. U toku cijele noći, pošto više nije bilo eksploziva (po njega se poslalo), pokušavalo se naftom i slamom zapaliti toranj ali su pokušaji bili uzaludni pošto je zapaljivog materijala bilo malo, a više se nije moglo dovući zbog otpora neprijatelja. Ujutro 14. V 1944. u 6 sati prodrli je neprijateljska motorizacija do s. Riseka, ali se nije usuđivala dalje prodirati zbog magle i bojazni od miniranja ceste. U 6.30 uspjelo je diverzantima i pored očajničke neprijateljske odbrane bombama minirati toranj i uništiti neprijatelja. Borci su prodrli u sam toranj i idirali neprijatelja.

Po izvršenom zadatku I udarni bataljon Zagorske brigade sa II bataljonom iste brigade, štabom Grupe i štabom brigade povukao se na Veterničku Goru. Sa III bataljonom Zagorske brigade bila je izgubljena veza pošto je neprijateljska motorizacija u 7 sati ujutro uspjela prodrijeti do Mihovljana. III bataljon na svojim položajima odbio je prvi nalet neprijatelja — gestapovaca i ustaša, a onda se u 11 sati povlači sa snagama pslavačke brigade u selo Malu Veliku. II bataljona Zagorske

* Vidi dok. br. 49 i 164.

brigade zauzima položaj: crkva Sv. Jakob— Veternička Q_{0r}j gdje hvata vezu sa I bataljonom Zagorskog NOP odreda I udarni bataljon Zagorske brigade zauzima baze Gornje Jesenje. U 14 sati neprijateljska avijacija »štuke« u dva navrata bombardiraju i mitraljiraju položaje I bataljona Zagorskog NOP odreda i II bataljona Zagorske brigade poslije čega se oba bataljona povlače za sektor Jesenje. Iste noći III bataljon Zagorske brigade prebacuje se u sastav svoje brigade.

Zadatak likvidacije neprijateljskog uporišta Mihovljan u potpunosti je izveden. U uporištu je zarobljeno 7 ustaša dok je ubijeno 43 među kojima i njihov komandir Mutak. Zaplijenjeno je oko 30 ispravnih pušaka dok je ostatak pušaka i puškomitraljez oštećen eksplozivom. Osim toga zaplijenjeno je oko 500 metaka i nešto vojničke opreme. Uništen je jedan tenk.

Pri napadu na uporište poginuo je jedan borac dok ih je 14 ranjeno. Većina ih je ranjena špliterima handgranate⁵ pri jurišima na toranj. Pri napadu neprijateljske avijacije poginula su dva druga iz I bataljona Zagorskog NOP odreda dok ih je 9 ranjeno.

Utrošeno je oko 1400 metaka, osam granata protuoklopnog topa 47 mm i oko 25 kg eksploziva.

U samoj borbi borci i rukovodioci I udarnog bataljona pokazali su se hrabri i odlučni. Oni su uporno napadali na neprijatelja koji se žilavo branio mnogobrojnim bombama. Oni su i dalje nastavljali juriše i uporno donosili zapaljivi materijal u toranj, mada su gledali kako oko njih padaju drugovi ranjavani neprijateljskim bombama. Naročito su se istakli primjernom hrabrošću i upornošću, koja je sve zadivljavala, diverzanti Cerovec Josip i Blažun Ivan koji su miniranjem crkve i tornja imali najviše zasluga za likvidaciju neprijatelja. Svojom hrabrošću istakli su se također i politkomesar I udarnog bataljona Vidiček Josip, kao i komandir 2. čete istog bataljona Karavidović Ivan.

Plan za akciju kao i izvođenje plana bilo je potpuno u redu. Napad je otpočeo točno na vrijeme i sve su jedinice bile na svojim mjestima. Odluke kao i izdate zapovijesti bile su na svom mjestu i one su bile pravilno spovođene u život.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Iveković Stjepan

Komandant — major:
Bulat Rade

⁵ To jest: parčadima ručne bombe.

MAJA 1944.

IZVEŠTAJŠT

ŠTABUTRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 18. DO
21. MAJA¹ŠTABIBRIGADE
XXXV DIVIZIJE
^ v 1944. 18^h

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

Dne 18. o. mj. vodio je naš II bataljon slabiju borbu sa neprijateljskom motorizovanom kolonom koja se kretala u pravcu Breštani, Podlapača, Pišač, Svračkovo Selo.² O toj borbi smo vam isti dan poslali dva izvještaja. Oko 19^h naš II bataljon, sa ostalim jedinicama pri štabu, povukao se prema Šalamuniću i nakon toga spustio se u Ratkovića Poljanu (kod Ljubova). U isto vrijeme stigle su jače snage neprijatelja na Ljubovo, gdje je neprijatelj sa pješadijom zanoćio, dok je motorizovane snage spustio u Bunić. Toga dana imali smo stalno vezu sa našim IV bataljonom, koji je nakon kraće borbe odsječen od nas. Mi smo mu nekoliko puta upućivali vezu koja ga nije pronašla, iako je on znao pravac u kome treba da se orijentira naša brigada. Tu u Ratkovića Poljani snabdili smo se hranom (grahom) za dva dana iz zemunice koju su bile ustaše pronašle i izvukle iz nje najveći dio hrane. Još dok smo mi bili, ostalo je još oko 25 m. kukuruza i graha, a vjerujemo da su i to sada izvukli, jersesadaponovno nalazenatomesektoru.

Naš III bataljon krenuo je istog dana iz Jošana preko Krbavskog Polja prema Podlapači u sastav brigade, ali se je morao sa sredine polja vratiti radi dolaska tenkova u Pišač. Od toga dana pa do danas nemamo veze sa tim jedinicama.³

Dne 19. o. mj. u 1^h krenuli smo iz Ratkovića Poljane u pravcu Kračice (kota 971) (Staza Šuma), gdje smo stigli oko 9" u jutro. Odmah nakon toga bili smo bombardovani od neprijateljskog aviona. Tu smo imali slijedeće gubitke: 1 mrtvog (pisar našeg Štaba), 1 teže i 2 lakše ranjena kurira, 1 nestao (drugi pisar našeg Štaba), 2 ubijena i 2 ranjena konja. Odmah nakon toga sukobili smo se sa neprijateljskom kolonom koja se kretala od Cistulje (kota 926) i Tomaševih stanova preko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
ijskog instituta, reg. br. 8—10/6, k. 1234.

¹ Vidi dok. br. 99 i 131.

* Iz izvještaja Trideset pete divizije vidi se da je Brigada 22. maja bila u punom sastavu (vidi dok. br. 131).

Male Lisine (kota 1143) u pravcu Vel. Lisine (kota 1215).⁴ Kolona je na vrijeme otkrivena, iako je teren vrlo nepovoljni za osmatranje. Ta neprijateljska kolona imala je u svom sastavu i 2 teška bacača. Nakon borbe od 2 do 3 sata neprijatelj povukao u pravcu odakle je došao, a mi smo se prebacili na Ljutik (kota 1091). U toj borbi nismo imali gubitaka, a neprijateljski nisu nam poznati.

Istoga dana vodio je naš I bataljon, odvojen od jedinica naše brigade, borbu sa neprijateljem kod Medugori. Neprijatelj (Švabe), u jačini od 1 bataljona, krenuo je iz Vrepca i Vrebačkog Pavlovca sa jednom kolonom iz Vrepca pravcem Stražbenica, Magarice, Crni Vrh — Debeljak, a sa drugom kolonom iz Vrebačkog Pavlovca pravcem Prevoja — Opoljenica — Vel. Runjavac u pratnji sa 4 tenka i iskrcao se na cesti kod Graovčevih stanova i krenuo pravcem Mandića Brdo — Samardžin Vrh — Mačkova Poljana i spojio se sa kolonom koja je išla u pravcu Debeljaka. Sve tri kolone bile su uperene u pravcu Srednje Gore, odnosno Međugorja, zemunica i bolnice u Srednjoj Gori.

III brigada XIII divizije, koja je vodila borbu sa neprijateljem koji je nastupao u navedenim pravcima, bila je odbaćena i povlačila se u pravcu Srednje Gore, odnosno kad neprijatelj već sa motorizacijom u 12^h ušao u Sred. Goru, onda su se povlačili u pravcu Pločanskog Klanca prema Trouri.⁵

Naš I bataljon, koji se je nalazio u neposrednoj blizini Jelovog Vrh (kota 987) sa sjeverne strane istog, osjetivši borbu u Međugorju, krenuo je u tome pravcu i u 13^h stigao na Vučju Glavu i zaposjeo položaj iznad Međugorja. U 13^h otpočela je borba koja je trajala do 17^h, odakle je neprijatelj odbijen i odstupio u pravcu Breštapa i Podlapače. U Međugorju je neprijatelj minirao jednu zemunicu, koja je bila puna municije i oružja, koju je digao u zrak dočim veća šteta nije nanesena. Također u drugu zemunicu metnuo je minu koju nije dospio upaliti.

U toj borbi neprijatelj je imao 18 mrtvih i ranjenih, dok sa naše strane nije bilo žrtava.

U Međugorju nalaze se dijelovi naše intendature kojima je naredeno da se prebace u sastav brigade, ali još nisu stigli. Sva rezervna hrana određena za našu brigadu, data je po naređenju Polit, komesara divizije bolnicama.

Dne 20. o. mj. prebacio se I bataljon preko ceste Vrebac — Podlapača u sastav brigade. Na putu je prekidao telefonsku liniju na nekoliko mjesta.

⁴ Vidi dok. br. 120.

⁵ Vidi dok. br. 88 i 138.

^^ Dne 21. o. mj. uputili smo patrole u pravcu Vrepca, Ši-
S[g[ie, Ljubova i Podlapače da se tačno ispita stanje u tim
^tima.' Također smo uputili i udarne [grupe] da postave
"-ede neprijatelju na cesti Široka Kula — Bunić i Vrebac —
^Eilapača. U toku prošle noći jedna naša udarna grupa po-
vila je zasjedu neprijatelju na cesti Vrebac — Podlapača.
^Eko neprijatelj nije nailazio tom komunikacijom, ta grupa je
Sjekla i pobrala nešto manje od 1 km. nepr. telefonske linije.
V* stanje na ovome sektoru je slijedeće: Neprijatelj drži
Kite na komunikaciji Vrebac — Podlapača i osigurava ih, za-
•jnj drži kote iznad Vrepca, Barleta i Široke Kule, a također
osigurava i komunikaciju preko Ljubova. To su uglavnom
^Egške snage iz Gospića, ali imade među njima Švaba i legio-
KjaTPrije našeg dolaska neke sektore šume su temeljito pre-
I traživali i opljačkali sve blago naroda iz Vrepca, a nešto su i
naroda uhvatili. Sam Ljutik (kota 1091) su vrlo temeljito pre-
tresli, iako je ona upravo neprohodna. Narod je prilično upla-
jnj i naš dolazak ga je nešto malo ohrabrio. Pri pretresu ovdje
su zaklali nekoliko ljudi i žena.

fDanas je neprijatelj palio i neke kuće koje su ostale pos-
ljednje u Vrepcu. Ovoga časa kreće snagama ka kotama iznad
Vrebačkog Pavlovca u pravcu Mogorića. Čujemo slabiju borbu.

Naše daljnje namjere su slijedeće: Ostati na ovome sek-
toru i aktivizirati se, dok ne dođu u naš sastav i III i IV bata-
ljan, a tada krenuti sa snagama dalje preko Ljubova. O tome
ćemo vas detaljno kasnije izvijestiti. Da bi prikupili jedinice
uputili smo na put našeg obavještajnog oficira, koji će vam
sa puta dostaviti opširne informativne podatke.

. Molimo vas da sve naše releje i minere koji se nalaze kod
vas, uputite k nama, jer su nam neophodno potrebni radi malog
brojnog stanja.

f Ishrana jedinica na ovome terenu je vrlo slaba i otežana.
Molimo vas da nam vi preko Divizijske intendature pošaljete
nešto hrane, koju bi mogli da ponesu naši bataljoni prilikom
dolaska ovamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Poltkomesar:

N, Drakulić

Komandant

poručnik:

M. Koprivica

P.s. Molimo vas da nam
pošaljete po našim minerima
i nešto nagaznih mina.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 22. MAJA
1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA
I O STANJU U JEDINICAMA OD 5. DO 18. MAJA"**

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 324
Dne 22. V 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije od 5. do
18. V 1944. godine

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Akcije su vođene na terenu otok Krk, Zlobin — Fužine. Mrzla Vodica — Lokve, Drežnica, Ogulin, Bosiljevo, Karlovački sektor — Primišlje, Donje Stative — Ozalj. Neprijatelj je činio ispade i pothvate u cilju čišćenja terena Drežnice, Bosiljeva i Karlovačkog područja, kao i u cilju pljačke. Teren gdje su izvođene akcije je dijelom pošumljen, a dijelom čist, dok konfiguracija zemljišta je brdovita. Teren na kojem su se odvijale akcije je na sekcijama: Sušak — Ogulin — Karlovac — Samobor 1 : 100.000.

U ovim akcijama bile su angažovane I i II brigada i I i II odred sa dijelovima svojih jedinica. Susjednih jedinica nije bilo sa kojima bi kooperirali akcije.

I brigada raspoređena na položaju: jedan bataljon Gornje, jedan bataljon Jablan, a dva bataljona Lukov Dol — Močila, a 15. V prebačena na sektor Karlovačkog područja: Modruš Potok — Ribnik, prvo zadatak zatvaranje pravca Ogulin — Vrbovsko — Bosiljevo — Lukov Dol — Stubica, a drugi put sa zadatkom da vrši manje akcije i da komisiji za rekviziciju omogući rad, te da se brigada oporavi.

II brigada je raspoređena od 5. do 15. V 1944. na terenu: jedan bataljon u Ravnoj Gori sa štabom, jedan bataljon Begovo Razdolje, jedan bataljon Stari Laz, a jedan u Sušici, s time što su pojedini bataljoni, dok se je neprijatelj nalazio u Jasenku, postavali svoje jedinice na Tepice — M. Štrfić (kota 1050), a od 15. do 19. V nalaze se na položaju: jedan bataljon

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33/2, k. 913.

K_{mirju}, jedan u Stubici sa štabom brigade, a dva na sektoru u — Lukov Dol sa zadatkom da zatvori pravac Ogulin — HPLjjo — Bosiljevo — Stubica da se vojska oporavi, od-
° nahrani i da vrši manje akcije postavljajući zasjede i pton,

odred na položaju: jedan bataljon na sektoru Skalić, a Kgn na sektoru Krakar — Palice — Tomić, štab odreda u [%ni zatim je bataljon sa sektora Skalića povučen u Mrkopalj ro odmor.

II odred: štab u Belom Selu, bataljon u Fužinama sa po-inžaiem na Brdu — Zlobin — Lič, a jedan bataljon na položaju ^Eenice — k'. 1071 — k. 859 — Luka Rečina, na cesti Mrzla Vodica — Jelenje, sa zadatkom da neprijatelja napada, drži jcLj položaj i da neprijatelju zatvori pravac Hreljin — Delnice, gjšak — Delnice, odnosno Crni Lug.

Artiljeriski divizion u Skradu na odmoru i vojnopolitičkom radu.

AKCIJE:

Dana 4. V 1944. I bataljon I brigade, koji se je nalazio na pravcu Vrbovsko — Severin, vodio je borbu sa neprijateljem jcoji ie krenuo iz Bosiljeva sa dve kolone koje su išle jedna u pravcu Zdihova, a druga u pravcu Osojnika. Borba je trajala do 17 časova. Kolona koja je kretala u pravcu Zdihova razbijena je. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 10 ranjenih. Naši gubitci: jedan ranjen. Neprijatelj se je povukao u garnizon.

Istoga dana IV bataljon I brigade imao je zadatak da napadne neprijateljsku kolonu² koja je prolazila komunikacijom Jasenak — Ogulin; bataljon je postavio zasjedu kod Znidovca l sačekao neprijatelja; kada je naišla glavnina od 500 vojnika na nju je zasjeda otvorila jaku vatru, ali odmah je otvorila vatru i neprijateljska pobočnica, koja je natkriljavala zasjedu, te je naša zasjeda bila prinuđena da se povuče — rokira se prema Musulinskom Potoku. Borba je trajala 1 sat.

Neprijateljski gubitci su 13 mrtvih i 7 ranjenih. Naši gubitci: 1 mrtav, 3 ranjena, oštećen naš jedan puškomitraljez, 2 puške izgubljene. Borci i rukovodioci su se zadovoljavajuće držali.

Dne 6. V 1944. udarna grupa I brigade izvršila je prepad na brod »Plav« u luci Omišalj, koji je tada došao iz Sušaka, dovezao kao obično putnike, a koji je 8. V imao biti naoružan ud Nijemaca. Na brodu su otvoreni ventili i brod je potopljen. Zarobljena je posada i hrana, kao i njemačka zastava. Druga

• ^s Vjerovatno Trideset treći ustaški bataljon koji se poslije borbi kod Drežnice vraćao u Ogulin (vidi objašnjenje br. 3 uz dok. br. 59).

grupa od 7 drugova napala je brod u luci Aleksandrovo« koji je bio u službi njemačke vojske. Povađeni su iz motoi* glavni dijelovi i na taj način brod je onespobljen, dijelosu predati NOO-u. Ova ista grupa 7. ov. mj. napala je motori? čamac sa posadom od 14 švapskih vojnika. Neprijateljski čama je uspio otploviti i pobjeći. Neprijatelj je imao 3 mrtva i i ra njenog. Naših gubitaka nije bilo.

Dne 10. V 1944. na sektoru Karlovca — Stative u seju Kućevica neprijatelj⁴ je uspio da iznenadi III bataljon I brigade kada je ovaj bio raspoređen po kućama za jelo. Neprijatelj je naše patrole propuštao i kroz šumu došao u **pomenuto** selo sa namjerom da borce pohvata žive. Kada se je otvorila borba neprijatelj nije puno pucao sa namjerom da se u selo privuče. Bataljon se je iz sela povukao, a zatim izvršio protivnapad i neprijatelj je protjeran i povukao se u pravcu Stativa. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 7 ranjenih. Naši gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena, 8 nestalih i 1 drugarica zarobljena. Među **ranjenima** poručnik Klepac Vlado, a među poginulima komesar bataljona Božanić Petar. Izgubljen 1 pištolj, 8 pušaka i dva tovarna konja.

Vrlo se slabo snašao štab bataljona prilikom upada neprijatelja u selo i koji opet nije bio budan i oprezan.

Dne 12. V 1944. neprijatelj jačine 100 legionara⁵ bio je izašao u Krakar radi čišćenja terena i pljačke. Jedinice I odreda su se sa njime sukobile i odbile ga. Neprijatelj se je povratio u Drežnicu. Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena. Naših gubitaka nije bilo. Poginula su 2 civila.

14. ov. mj. neprijatelj u jačini 40 vojnika napao je 2. četu I bataljon I brigade na sektoru Karlovca u selu Žakanje Sela. Borba je počela u 6,30 sati, a trajala je 2 sata. Neprijatelj je bio prisiljen da se povuče. Gubitci neprijatelja su 4 mrtva i 5 ranjenih.

Naši gubitci: 2 ranjena i 3 odbjegla neprijatelju.

Dne 15. V 1944. neprijatelj je izašao iz Zlobina u dve kolone od kojih se je jedna kretala pravcem Zlobin — Zvirjak (985) — Benkovac, a jedna Zlobin — Gorica — Jelenčić (1106), dok je jedna manja kolonica išla cestom Zlobin — Brdo. Borba je prihvaćena. Naročito je dobro sačekana kolona koja je išla prema Jelenčiću i odbačena u paničnom bijegu natrag, a ostale

³ To je Punat na otoku Krku.

* Odnosi se na dijelove Trećeg stajaćeg združa (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—16, k. 58).

⁵ Vjerovatno dijelovi njemačke 392. legionarske divizije.

•i se kolone povukle bez borbe. Gubitci neprijatelja: 1 mrtav
o ranjena. Naši gubitci: 1 mrtav.

1" Istoga dana, zasjeda II bataljona I brigade, koja je bila
Ijadruču (sektor Bosiljevo), iznenađena je od jedne neprija-
JLliske patrole, gdje je neprijatelj otvorio vatru ranije nego su
H^aši primijetili, na što je sa naše strane odgovoreno jakom
Katrom i neprijatelj se je povukao. U prepadu naša su 2 borca
Bgjnula, a 2 su ranjena. Gubitci neprijatelja su nepoznati.

Bp® Istoga dana neprijatelj je napao položaj na Nedrugu pre-
ma Radoičićima u Drežnici, koji je držao II bataljon I odreda,
ro^i borci su primili borbu; nakon borbe od 2 sata neprijatelj
. odbijen, a isto tako su odbijeni svi njegovi pokušaji da zao-
bide sa svojim slabijim dijelovima. Neprijatelj se je povukao
Drežnicu. Gubitci neprijatelja: 1 mrtav i 2 ranjena. Na našoj
Kani nije bilo gubitaka. U ovoj borbi su se dobro pokazali
borci i rukovodioci.

16. V t. g. neprijatelj je krenuo u dve kolone iz Zlobina i
to jednom pravcem: cesta Zlobin — Brdo, a iednom jugoistočno
od Zvirjaka (k. 985) pa prema Fužinama iznad groblja. Kolona
koja je došla cestom otpočela je borbu i odbijena je, dok je
ona kroz šumu imala namjeru da iznad groblja sačeka sprovod
od poginulog druga, ali budući da je patrola otkrila neprijatelja,
neprijatelj je napadnut i protjeran uz gubitke: 4 mrtva i 3
ranjena (provjereno).

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dne 17. V 1944. neprijatelj je krenuo u 2 kolone i to:
jedna cestom Zlobin — Brdo, a druga Zlobin — Tuhobić. Ko-
lona koja je išla prema Tuhobiću sačekana je po zasjedi II
bataljona II odreda ručnim bombama i jakom vatrom, odakle
je neprijatelj pobjegao u naničnom bijegu.

Gubici neprijatelja: 8 teže i lakše ranjenih po iskazu
mještana. Jačina neprijatelja bila je oko 150 vojnika.

Naših gubitaka nije bilo.

[Istoga dana neprijatelj u jačini 100 vojnika i dvojica kola
krenuo je u dve kolone iz Drežnice i to: jedna kolona cestom
Drežnica — Jagetići, a druga kolona prema selu Trbovići.
Jedinica II bataljona I odreda pustila ih je u neposrednu bli-
tinu, a zatim na njih otvorila jaku vatru. Neprijatelj se je
povukao u Drežnicu.

Gubitci neprijatelja su 2 mrtva, a ostalo nepoznato.

Borci i starešine su se dobro pokazali.

Naših gubitaka nije bilo.

Istoga dana neprijatelj u jačini 60—80 ustaša pokušao se
je probiti od Stativa prema Netretiću. Četa III bataljona ga je
sačekala iznad Vinskog Vrha i napala ga. Neprijatelj je pobje-

gao u Stative. Nakon 6 sati, neprijatelj u jačini 120 ustaša • 30 Nijemaca pošao je u pravcu sela Grdun — Kolenovac prek» kote Sv. Križ. Dve čete III bataljona, pojačane teškim mitra ljezom i teškim bacačem, napale su neprijatelja na tom seS toru. Nakon kraćeg vremena borbe, neprijatelj se je povuci u Stative. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 7 ranjenih koje je uspicio izvući.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dne 18. V neprijatelj je krenuo iz Drežnice u 8,30 sati snagama od oko 300 vojnika u tri pravca i to: jedna kolona Drežnica — Jagetići, jedna Drežnica — Tomić šumom, a jedna Zečevi — Pražići. II bat. I odreda dočekao je neprijatelja i primio borbu. Borba je trajala 1 sat. Usljed nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i artiljeriji, bataljon se je povukao zapadno od Vučevića stana i Lisine. Neprijatelj se je uveče povukao u Drežnicu.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Naši gubitci: 1 ranjen i 3 nestala.

Komandni kadar se je u ovoj borbi držao dobro,...

U ovoj borbi dobro su se držali borci kao i starješine komande 2. čete III bataljona I brigade. Isto tako vrlo dobro se je držao štab III bataljona, koji je pravilno rukovodio i vršio manevrisanje četama.

Štab divizije za navedeno vrijeme u Skradu i Srpskim Moravicama.

REZIME:

U toku ovih borbi naše jedinice ubile su 28 neprijateljskih vojnika, ranile 47, a zapljenele 1 par odijela, 1 »šarac« i 5 pušaka.

Naši gubitci: 4 mrtva, 7 ranjenih i zarobljenih i 11 nestalih u borbi.

Utrošeno municije: puščane	8.000 metaka
šmajserske	800 „
mina za t. bacače	20 „
mina za lake bacače	40 „
ručnih bombi	90. „

Izgubljeno u borbi pušaka 13 i 1 pištolj.

KRITIČKI OSVRT:

U borbama navedenim u ovom izvještaju nigdje nije došla cijela jedinica do izražaja. U navedenim borbama još uvijek se vidi da kod naših jedinica nema dovoljno budnosti i opreza, te se još uvijek događa da neka jedinica bude iznenađena, što je veliki greh starješina.

I Još uvijek se naše jedinice ne uspijevaju uspješno boriti R- prijateljem koji primjenjuje taktiku zaobilaženja i drskog ^L<ianja- Naši rukovodioci se ne umiju dovoljno snaći u tim ^Kjevima i ako im se na to ukazuje, zapravo oni to savlađuju, ali dosta sporo.

Niže starješine — vodnici i desetari — ne osjećaju se dovoljno, a naročito se u borbi izgube, tako da ih borci uopće e osjećaju, a više starješine više puta se umiješaju tamo gdje e mjesto desetara, tako da i oni dovoljno svoj uticaj u borbf ne ispravljaju.

Budući da je ekonomsko stanje vrlo slabo tako da smo imali 6 slučajeva smrti od gladi i iznemoglosti, te se to u tolikoj mjeri odnosilo na borce tako da su i oni, koji su živi, izgubili u fizičkoj kondiciji te jedva hodaju, a sa njima se ne može nikako poduzeti marš od 24 sata, a pored toga je oporavilište puno rekonvalescenata od iznemoglosti. Uslijed ovakve fizičke kondicije divizija nije mogla poduzeti akcije koje bi bile vezane za veće pokrete, a koji su zahtevali potrebne namirnice kojih nije bilo, a ovo vrijeme je upotrijebljeno za odmor, vojnički i politički rad, od kojega se uveliko osjeća napredak na svakom koraku, premda smo još daleko od stanja kakvo bi se željelo, ali se ulažu sve sile da se to poluči.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU I

Politkomesar:
Matić^u

Komandant, pukovnik:
Vinko Antić

^u Đuro

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 22. Maja 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O POKRETIMA Vr PRIJATELJSKIH JEDINICA I O BORBAMA TREĆE BRT GADE NA PRAVCIMA LAPAC — UDBINA I LAPAC — MAZIN — BRUVNO¹

STAB
XIX DIVIZIJE N. O. P. JUGOSLAVIJE

Op. br. 42
22. V. 1944. g.

*Uputiti štabu VIII. Kon,
Op. br. 121 J*

Akcija III. Brigade kod
Bruvna 12. V. 44.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

U toku zadnjih 3 do 4 dana neprijatelj je sa jednom motorizovanom kolonom iz Bihaća prodro za Prijeboj i **Korenicu** i sa jednom kolonom iz Gospića preko Ramljane — **Čanak** Trnovac.² 11. V. 1944. g. u 15 časova neprijatelj je iz **Gračaca** bez otpora došao do Derin Gaja. Tada je brigada³ **saznala** za njegov pokret i namjere, tj. da preko Bruvna i Klapavice prodre u Udbinu.

Dosadanji zadatak bio je da sa jednim bataljonom u Mazinu održava vezu sa Bosnom i zatvara pravac Dobro Selo — Mazin — Lapac — Mazin, sa jednim bataljonom da zatvara pravac Lapac — Udbina Kuk, a sa ostala dva bataljona u rezervi smještenim u Ondiću i Klapavici.⁴ 11. V. u 10 sati u jutro upućen je jedan bataljon za Dalmaciju.

Jačina neprijateljske kolone nepoznata, ali je bila **sastavljena** od četnika, ustaša, legionera i Nijemaca.⁵ U njenom sastavu bio je jedan tenk i jedan blindirani auto.

11. V. u 16 časova telefonski je naređeno III bataljonu u Glogovu da sa položaja Visoko Brdo — k. 729 — k. 756 i k. 755 bočno djeluje na neprijatelja i da zatvori pravac Bruvno — Mazin. U isto vrijeme telefonski je naređeno IV bataljonu da zauzme Mazinsku previju i zapadne padine Urljaja, a **po** mo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13—1/4, k. 517 A.

² Vidi dok. br. 31.

³ Riječ je o Trećoj brigadi Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 80)

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 94.

⁵ Vidi dok. br. 31 i 120.

K . cij i Urljaj (trig. 1297), gdje da zatvara pravac Bruvno — Kravica. U toku nadiranja neprijatelja 11. V. jedini odpor EJala mu je udarna grupa III bataljona.-

Bf 12. V. u 5 sati u jutro mi smo uspjeli ovladati: Opčuv (k. j , **zapadna** kosa Opčuva k. 755, Gradina, k. 756, k. 729 i k.

Neprijatelj se nalazio na Vodenoj Glavi i njezinim padinama zapadno od komunikacije, u Radakovićima (Radaković Ragi) i u prvim kućama Bruvna. Tenk i kamioni nalazili su **od** Blanuša do Radakovića. Sa tih položaja neprijatelj je Kteo **nadirati** prema Bruvnu i našim položajima. Iskoristivši maglu ^{us}Pi° ^{ov}I^ada jednim dijelom Bruvna, da zauzme

crkvu i da se podvuče pod Opčuv. Manevrom jedne čete IV bataljona koja je imala zadatak da preko Savatovića i Krneta »baci neprijatelja na Vodenoj Glavi kao i napadom III bataljona protjeran je neprijatelj u Radaković Dragi i oko 18 časova neprijatelj je u Radaković Dragi bio blokiran sa svih **strana**. Pristupili smo energičnoj likvidaciji toga neprijatelja, ali **nas** je u izvršenju te namjere omelo neprijateljsko pojačanje koje je stiglo iz Gračaca i uspjelo se učvrstiti na Vodenoj Glavi. Neprijatelj je u Radakovićima davao žilav odpor iz tvrdih zidanih kuća.

Za to vrijeme pao je i mrak i Stab brigade dobio je izvještaj da je neprijatelj sa jačim motorizovanim snagama uspio da se probije iz Gračaca preko Lovinca i Ploče u Udbinu, iz Bunića u Udbinu i iz Lapca preko Kuka u Udbinu, a jedna kolona da je iz Lapca krenula prema Dobrom Selu i da je preko Suleševice skrenula prema Mazinu. U ovoj situaciji Stab brigade je odustao od daljeg pritiska na neprijatelja u Bruvnu i izdato naređenje da se IV bataljon prebaci na Solobanicu i Urljaj, a III na Plečašku kosu i jugozapadne padine Urljaja.

III bataljon povukao se na određene položaje 12. V. u 23 časa a IV. bataljon 13. V. u 00,20 sati i to u pravcu Paklarića.

13. V. u 01 sat obavešten je Stab da je neprijateljska motorizacija prodrla do Mazinske Previjske. Ujutro je neprijatelj u zoru nadirao preko Bruvna — Klapavice u Udbinu sa motorizovanim kolonom od 230 vozila.

Postavljeni ciljevi i zadaci sa uspjehom su izvršavani sve do proboja neprijateljskih kolona od Lapca preko Kuka i Mazina, kao i do Lovinca i Ploče.

Neprijateljski gubici: 21 mrtav i 35 ranjenih. Ovo je sigurno prema izjavama civila — očevidaca.

Zaplijenjeno 10 mina za t. bacač.

Naši gubici: 5 mrtvih (zamj. komandira čete Korolija Jandrija), ranjeno 8 drugova zamj. komandanta bataljona Miljuš Bogdan, komandir čete Kuridža Stevan, komesar čete Štrbac Mile. Oštećen jedan p.mitraljez od granate.

Utrošak municije: 6175 pušćanih metaka i 12 mina mali bacać.

Pripreme za ovu akciju nisu vršene nikakove. N^R. denja su morala uslediti na osnovu oskudnih i nedovoljnih"nT dataka. Zapovjesti su bile realne i u skladu sa situacijom. Držanje jedinica, pojedinaca boraca i rukovodioca III i iB bataljona za svaku je pohvalu.

Napomena: Ovaj izvještaj III brigade dostavlja se od strane našeg Štaba jer brigada nije imala veze sa 35. Divizijon, nego operativni izvještaj poslala je ovoj Diviziji. Da bi se **doca'** daj registrovao i da ne bi prošao nezapažen dostavlja se ova" izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

V.D. Politkomesara:
I.⁶ Radaković

Komandant — p pukovnik-
Tom. J. Popović

BR. 113

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 22. MAJA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 867
Dne 22/V. 1944. g.

Predmet: Opšti izvještaj.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

1.) Opće vojnićko stanje u jedinicama kao i na sektoru na kojem operiše ova Divizija. Od prošlog izvještaja² pa do ovoga, stanje u jedinicama ove divizije se je znatno poboljšalo. Napredak se ima zahvaliti uglavnom takmićenju koje je prožimalo štabove i borce. Ovo osobito važi za I i III brigadu,

⁶ Ilija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog ipstituta, reg. br. 28—1/2, k. 1029.

² Vidi dok. br. 16/3, k. 517 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Rem za II brigadu manje. U jedinicama II brigade u zadnje me osjeća se napredak i nastojanja da se dostignu prve brigade. Ima mnogo izgleda da će to i uspjeti. Ovojni-[^] boraca još nije dostiglo zadovoljavajući nivo, dok disci- P Pna moral i odlučnost se svakodnevno pojačava. ... Za po- Oijanje i ojačanje naših jedinica ima se zahvaliti i tome K uspjelo ozdraviti štab I brigade dok ozdravljenje štaba II h iade teče sporo, zatim što smo forsirali udarne grupe i one inicijativnost štabovima brigada i bataljona. Borci osje- tivši da mogu neprijatelju nanijeti gubitaka, postali su samo- pouzdani a autoritet rukovodioca i štabova je postao veći. ¹ Nastojimo da svaki dan u pojedinim brigadama jedinice izvrše neku akciju, jer samo one mogu da učvrste disciplinu, moral, odgovornost i daju iskustvenost i borcima i rukovodiocima. U zadnje vrijeme skoro svaki dan pojedini dijelovi naših brigada riješavali su manje akcije a nekad i velike koje su redovno nanosile gubitke neprijatelju. Ovo je prouzrokovalo da su nam jedinice postale bolje nego ikada do sada. Nas ovo još uvijek ne zadovoljava jer je potrebno da se uklone mnogi nedostaci kao neštednja municije, nepraviljenje zaklona u napadu, neod- lučnost a kad neprijatelj bježi ne korištenje povoljnih mo- menata i tome slično, nakon čega mi možemo imati jednu bolju diviziju.

Na ovom sektoru vrlo je teško operisati sa cijelom divi- zijom, a poteškoće povećavaju se s obzirom na načičkanost ne- prijeteljskih garnizona zatim gustih komunikacija. Neprijatelj je u većini defanzivan i mi moramo da budemo ofanzivni. Na- pred navedeni razlozi onemogućavaju proširenje slobodne teri- torije već samo nanošenje gubitaka u ljudstvu i materijalu.

Divizija je raspoređena na prostoriji Cetinska dolina, Kamešnica, Ogorje odnosno Svilaja, Brstanovo, Trolokve, jedan bataljon I brigade upućen je na sektor Šibenik radi sprovo- đenja mobilizacije.

Prvomajsko takmičenje je oživilo naše jedinice i dalo zadovoljavajuće rezultate te pobudilo inicijativu i za drugo takmičenje, za godišnjicu Domovinskog rata SSSR. Po samim pripremama koje su sprovedene i zamahom ova prva dva dana očekujemo da ćemo po ovom takmičenju postići još bolje re- zultate. Primjećujemo da je inicijativa za ovo takmičenje došla iz četa. Nadamo se da ćemo napred navedene vojne nedostatke ukloniti ili bar svesti na minimum.

2.) **Organizaciono stanje:** Organizaciono stanje naših jedi- nica kao i prištabskih djelova nije se promijenilo od prošlog izvještaja sem što je sanitet upotpunjen veterinarskim odjelom, koji ima svoje referente počev od bataljona pa do divizije. Pri

intendanturi obrazovali smo odsjek za naoružanje kao i n • I brigadama. U intendanturama organizovali smo radionice- vü'fl pelarske, krojačke, opančarske, kovačke i samarđijske. p - Štabu II i III brigade postoje radio-stanice dočim u I brig^M nemamo stanice. Potrebno je da nam se uputi još jedna n ^ H stanica i dvojica radio-telegrafista, jedan za I brigadu a jedan« za štab divizije, pošto sada pri štabu divizije imamo s&mg jednog koji je preopterećen radom.

Dosadašnje organizaciono stanje zadovoljava, dočim brojno nije popunjeno kako bi odgovaralo formacijskom stanju, a

3.) **Ocjena rada štabova:** Štab I brigade, bez načelnik« koji je na Visu i zamjenika komandanta koji je na kursujjH V.S., znatno je uznapredovao i podigao autoritet među svojini jedinicama. Štab II brigade je kompletan, ali u istom nije bilo do sada međusobnog pravilnog ispomaganja i savjetovanja radi čega je brigada podbacila u prošlom takmičenju. Ovakovo stanje odrazilo se je i na jedinice, i sada nakon konferencije sa ovim štabom i poduzetih mjera očekujemo da će se i ovaj štab uzdići. Štab III. brigade momentalno nije na okupu, jer su oba zamjenika na kursu. Ovaj štab do sada je pravilno i na naše zadovoljstvo rukovodio brigadom.

Komandanti brigada zadovoljavaju na svojoj dužnosti, u štabu II brigade komandantu je potrebna veća i pravilnija ispomoć od strane političkog komesara. Štabovi bataljona kao i četni i komandni kadar se je tokom prošlog takmičenja također uzdigao i osamostalio za rukovođenje. Istina, još nije dostignut stepen kakav je potreban da posjeduju rukovodioci. Inicijativnost nije na onakvoj visini kakva bi ona morala biti jer vrlo često iščekuju naređenje štabova brigada za izvjesnu akciju što naravno tokom daljnjeg razvoja situacije šteti t.j. neprijatelju se nanose manji gubitci nego što bi trebalo. Kod većine bataljonskog i četnog komandnog kadra se osjeća odgovornost, požrtvovanje i predanost, imaju autoriteta kod jedinica i uz veću potporu mogu zadovoljiti. Komande četa imaju poleta i oduševljenja za rukovođenje četama ali, i kod njih se osjeća neinicijativnost u izvjesnim situacijama. I štabovi bataljona i komande četa nisu još osposobljene za samostalan i samoinicijativan manevar.

Za sve naše jedinice karakteristično je da su bolje u odbrani nego u napadu i mi poučeni takmičenjem, nastojimo da se štabovi i jedinice osposobe i za ofanzivne akcije. Ovdje ne treba razumjeti pasivnost nego nedovoljno neiskorištavanje svih mogućnosti i mnogih povoljnih momenata da se progoni neprijatelj kada on bježi ili korištenje prigodnog manevra kada on nastupi. U zadnjim akcijama koje su vodile naše jedinice

- • nedostatak se je umanjio i danas naš odnos gubitaka prema neprijatelju je 6—7:1 u korist naših jedinica. Ovo je osnov da neprijatelji postanu samosvjesniji i da sada puštaju neprijatelja na udar od 30 metara, čime se vidi da je i autoritet stariji veći. Iz ovoga se još vidi da nam je potrebno osposobiti stariji kadar za slobodan i samoinicijativan manevar. Osjetni i hrabre koje su nanijeli naši borci neprijatelju su podigli vjeru i autoritet i iskustvenost rukovodiocima.

Da bi sveli napred navedene nedostatke na minimum mi smo pored ostalih razloga, uputili našu II brigadu preko rijeke Cetine i jedan bataljon I brigade ka Šibeniku a dijelovima u Kamešnici i Cetinskoj dolini ostavili inicijativu slobodu akcije naravno po predhodnom izvještavanju ovog štaba, u koliko štabovi brigada misle angažirati cijelu brigadu za neku akciju. Kada usporedimo stanje prije mjesec dana i sada onda vidimo da se kod starješinskog kadra osjeća veća odgovornost, bolja procjena situacije, pametnije tehničko izvođenje akcije kao i bolje rukovođenje i odnos prema boračkom ljudstvu.

Na ovom polju ovaj štab moraće još mnogo da radi jer je ubijeđen da dobri štabovi i niži rukovodioci su osnovni uslov da jedinica bude dobra jedinica.

4.) Ishrana vojske: Ishrana je vršena na račun neprijatelja t.j. putem konfiskacija a manjim dijelom od rekvizicije. Ovakav način ishrane onemogućava da jedinice vrše redovno čiste vojničke zadatke već neke moraju da poprime i ekonomski karakter. Ishrana je u toku prošlog mjeseca bila redovna. U zadnje vrijeme uspjelo je prikupiti nešto rezerve u mesu dok sa žitom ovaj sektor i inače oskudijeva što se odražava i na ishranu jedinica. Ishrana je jednolična uglavnom meso sa nešto zavarena brašna (kaša). Ovakova ishrana i još bez soli izaziva razna oboljenja. S obzirom na napred navedeni način ishrane štabovi i rukovodioci moraju da rješavaju problem, koji se uvijek može pojaviti, da se ne pojavi pljačka sela. Ovo nam je do sada uspjelo a nastojaćemo da i u buduće spriječavamo i vaspitavamo borce odgovarajućoj disciplini i redu prilikom izvođenja akcija.

5.) Vojnička naobrazba: Veći dio vojnih rukovodioca (oficira) završio je vojne kurseve bilo pri V.Š.³ odnosno G.S.⁴ Sto se tiče izgradnje podoficirskog kadra, pri našem štabu otpočeo je IV niži vojnički kurs. Dostokorašnja pasivnost i nesređenost naših jedinica nije ni omogućila izgradnju i autoritativnost starješinskog kadra. Učestale akcije u zadnje vrijeme kao i ostaljevanje štabova, pobudilo je inicijativu i volju sa-

³ Vrhovnom štabu (NOV i PO Jugoslavije)

⁴ Glavnom štabu (NOV i PO Hrvatske)

mome kadru za vlastito uzdizanje. Sada se više nego ranije rukovodioci staraju da koriste iskustvo, da iskustvo studija i da se življe interesuju o ostalim vojnim problemima koji postavljaju pred njih. Komandni kadar redovno prorađuje materijale koji se primaju od Štaba VIII Korpusa, pribilješke»H kurseva, a sa borcima se obrađuje program i plan izdat iz Štaba VIII Korpusa, kao i uputstvima ovoga štaba. Osobitu pažnju poklanjamo planu vatre, borbenoj obuci, iskorištavanju zaklona i poznavanju oružja. Nastojimo da se iza svake akcije održi konferencija na kojoj se rukovodioci samokritički osvrnu na svoj rad i poberu stečeno iskustvo ostalih rukovodioca. Zahvaljujući nižim kursevima kao i imenovanju **podoficirskog** kadra odgovornost i uticaj nižeg komandnog kadra **znatno** je povišio i autoritet podigao. Sirovi rad sa borcima je otežan» obzirom na svakodnevnu budnost koju iziskiva blizina neprijateljskih garnizona i raspored naših jedinica na ovom sektoru.

Nadamo se da ćemo naprijed navedenim načinom izgradnje boraca i kadra uzdići diviziju na viši nivo.

6.) Disciplina i borbeni moral jedinica: Zahvaljujući većoj aktivnosti naših jedinica kao i nanešenim gubitcima neprijatelju, samoinicijativnost štabova, disciplina boraca se je podigla. Moral boraca je na visini i mi vidimo kao što smo napred naveli da jedino aktivnošću i uspjesima pod rukovodstvom sređenih štabova i disciplina i moral se može uzdići. Mi ovo posmatramo i ocjenjujemo relativno t.j. kakovo je stanje bilo prije mjesec dana. Nas ni ovo stanje ne zadovoljava jer ono može da bude bolje. Potrebno je još bolje i više uzdići štabove, povećati aktivnost što će omogućiti uspjehe čime će se i moral i disciplina podići. Za poboljšanje i omogućavanje rada štabovima mi smo poduzeli mjere sređivanja i organizovanja intendanture, saniteta i veze.

Istina, još uvijek ima boraca koji očekuju da im starješina ide napred kao uslov sigurnog uspjeha. Ovakovi slučajevi su rjeđi. Sto se tiče prekršaja nastoji se ispraviti putem savjetovanja, raporta, pismenim ukorima i iskorišćavanjem četnih i bataljonskih konferencija koje se pokazuju kao najkorisnije.

Predloži: Predlažemo zajedničku akciju sa IX Divizijom za čišćenje i likvidiranje četničko-ustaških uporišta u Cetinskoj i Vrličkoj krajini.⁵ Na ostalim sektorima nemamo predloga za učestvovanje kompletne divizije već smo stavili zadatak kontrolisanje neprijatelju saobraćaja na njegovim saobraćajnicama i likvidiranje manjih uporišta u donjem toku rijeke

⁵ Ta akcija nije izvedena, jer su jedinice Osmog korpusa bile angažovane u drvarskoj operaciji (vidi operacijski dnevnik Devete divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 56—2. k. 842 A).

kojima se mogu angažirati brigada, bataljoni i udarne grupe.
Budno pazimo da iskoristimo svaku priliku povoljnu koja bi
Pokazala na ovom sektoru. Napred navedenim načinom vrše-
nja akcija mislimo da ćemo nanijeti neprijatelju više gubitaka,
likvidacija Hrvača zahtijevala bi topove što mi nemamo a odr-
žavanje Hrvača bilo bi otežano radi neposredne blizine Sinja.
Likvidacija Sinja zahtijevala bi i više snaga nego dvije divi-
zije kao i jače artiljerijske grupacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

litkomesar:
si. odsutan

(M. P.)

Komandant, p.pukovnik:
Mile J. Uzelac

BR. 114

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD
22 MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O DEJ-
STVU JEDINICA I STANJU U NJIMA OD 1. DO 20. MAJA¹

STAB ZAPADNE GRUPE
NOP ODREDA VI KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

Broj: 265

W Dana: 22/V 1944. g.

Predmet: Desetodnevni operativni
izvještaj dostavlja

L ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

P o l o ž a j .

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o
radu naših jedinica za proteklih 20 dana.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica:

Na sektoru jedinica Posavskog NOP odreda u poslednjih
20 dana bilo je promjena. Neprijatelj je upadao sa jačim sna-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 31/2—3, k. 1621.

gama na isti sektor, te popalio ustanove Psunjskog područja • ^ sela okolo Psunja, Pravoslavnu Sagovinu i sela u »Trokut_u<! Bujavicu i Rajičiće. Sem toga neprijateljske kolone u jačini JAJ jedne Kozačke divizije neprestano prolaze cestom u pravcu Slavenskog Broda. Uporišta sva pojačana, samo nije ustanov 3 ljen broj neprijateljskih jedinica, jer promjene usljeđuju sv^ I koga dana. Cestom prolaze uglavnom Čerkezi², a usput se z». I državaju u selima i vrše razne pljačke.

Dana 17. V o.g. neprijatelj je upao u jačini od 200 Čerkeza u selo Rajičiće i otjerao sa sobom oko 50 plugova sa stokom koji su bili organizirani za sjetvu. Stab istoga odreda nije uopće znao ništa o tome sve dok nije dobio izvještaj od područja kad se neprijatelj već povukao. Drugih promjena na tome sektoru nije bilo.

Na sektoru jedinica Daruvarskog NOP odreda za prošlih 20 dana neprijatelj je prilikom ofanzive upao na sektor istoga odreda, ali nije počinio nikakove veće štete. Jedinice istoga odreda vodile su gerilsku borbu u pozadini neprijatelja za vrijeme neprijateljske ofanzive, i ometao ih u njihovom radu. U posljednjih 10 dana neprijatelj³ je upao u selo Bastaji, Vrijeska i Ivanovo Selo, te vrši pljačku među narodom. Neprijateljske snage nisu nam poznate, a isto tako neprijatelj pokušava da popravi most na Krndiji, a po dobivenim izvještajima da je već i podignut, te saznajemo da bi neprijatelj pokušao da popravi prugu Pakrac — Bastaji — Suhopolje, ali ćemo nastojati da istoga ometamo i da mu ne dozvolimo da istu prugu podigne.

Na sektoru jedinica Bilogorskog NOP odreda u posljednjih 20 dana neprijatelj je vršio djelomično ofanzivu u Bilo Gori, te je uspio da dođe u selo Đakovac, Jasenaš, Lončarica, Velika Peratovica i Gakovo, dok su na ostalim sektorima vršili pojedine upade. U uporištima na sektoru naših jedinica povećao se broj neprijateljskih vojnika, samo nam nije poznat koliki je broj pojačanja. Na sektoru Pisanica — prema Bjelovaru, tj. u selima Pupelica, Sandrovac i okolnim selima stanje se je u istim pogoršalo uslijed slabe kontrole vojnih jedinica. Neprijatelj na tome sektoru vrši pljačku, a potpomognut od strane pete kolone koja ima veći zamah. Svi mjesni i kotarski NOO-i rade u konspiraciji, tako da se za njih uopšte i ne zna. Narod odlazi u neprijateljska uporišta, odvozi živežne namirnice i tako izvještavaju neprijatelja o kretanju naših jedinica

² Odnosi se na dijelove Prve kozačke konjičke divizije (vidi bojni relaciju Prvog zbornog područja za maj 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1, k. 58).

³ Iz sastava Četvrte gorske pukovnije (vidi dok. br. 5/1. k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

razne izdaje. Vršenje akcija na sektoru istoga odreda je otežano uslijed jako razvijene neprijateljske obavještajne službe. Isti taj sektor kojega smo naveli potpada pod I korpus, te se na istome ne nalaze niti jedinice VI korpusa, niti jedinice X korpusa, a gdje bi bilo potrebno da stalno postoji jedna jedinica tim sektorom i čisti ga od pete kolone.

2) Rad naših štabova i podređenih jedinica:

Što se tiče članova štabova odreda, njihov rad je dobar. Sva izdata im naređenja od ovoga štaba podređenim jedinicama razvijaju se u suglasnosti. Štabovi bataljona u našem sektoru uglavnom su dosta dobri, sa vojskom se radi po planu rada gdje se izvodi ratna služba, borbena obuka i rukovanjem s svim vrstama oružja kojima raspolažu. Isto tako izvršiti ćemo bojno gađanje sa jednim engleskim p.m. kojim također raspolažemo.

3.) Disciplina i moral jedinica:

Što se tiče discipline obične i strojeve, dobra je, dok borbena disciplina je zadovoljavajuća. Pozdravljanje starijih je dobro dok sa strane drugova međusobno pozdravljanje još nedostaje. Pljačke u jedinicama se ne osjeća, samovolje i odlazanja iz jedinica desi se još po koji slučaj, gdje pojedini borac ode samovoljno svojoj kući, ali nakon par dana povratu se nazad u svoju jedinicu. Moral jedinica je dosta dobar.

4.) Stanje unutar jedinica:

U Posavskom odredu za posljednjih 20 dana izbačeno je iz stroja 9 drugova i to: 6 poginulih od kojih je jedan komandir čete i jedan desetar, dok su 3 ranjena, od kojih je jedan komesar bataljona i 2 borca. Pridošlo je 9 drugova od kojih je jedan Ukrajinac i jedan Poljak. U prošlim borbama utrošeno je 60 komada mauzerske i 560 komada talijanske municije. Izgubljena su 3 karabina mauzera sa palim drugovima, dok su dobivena 2 mauzera.

U Daruvarskom odredu u prošlim 20 dana izbačeno je iz stroja 13 drugova i to većinom za vrijeme ofanzive.⁴ Od tih 13, 4 druga su poginula i 9 ranjenih. Pridošlo za prošlim 20 dana nije ništa. U svim borbama utrošeno je 1340 metaka i 10 mina za laki bacač. Dobiveno od oružja 1 p. m., 6 mauzera, 2 askerice. 2 pištolja, izgubljeno nije ništa.

U prošlim 20 dana izbačena su dva druga u Bilogorskom odredu u borbama koje su vođene sa neprijateljem. Novo pridošli boraca imade 31. Gubitaka u oružju i municiji nije bilo,

* Vidi dok. br. 49 i 164.

sem jednog šmajsera; u borbama je dobiveno 1 p.m. Brno i».⁵ karabina, 700 metaka i 18 kompletnih odijela.

5.) *Služba veze:*

Telefonska služba veze u jedinicama se nešto popravila ali još nije onako kako bi to trebalo da bude, radi pomanjka izolirane žice i neispravnih telefonskih aparata. Veze između jedinica i ovoga štaba održavaju se telefonom, sem Bilogorskog odreda sa kojim u posljednje vrijeme nemamo telefonske veze-uglavnom veza se održava kuririma, a u hitnim slučajevima dodjeljuju se i konji.

6.) *Izvedene akcije:*

a.) *Posavski odred:*

Dana 2. V o.g. jedan bataljon Posavskog odreda zadržao se oko 3 dana u selima oko Save ispod sela Ljupine, te je tamo dobio 10 pari vojničkih odijela i cipela. Ubijen je jedan ustaša, a izgubljen je jedan drug koji je pao u borbi, dok je drugi nestao.

Dana 3. V o. g. bataljon »Hajduk Veljko« primio je borbu sa Nijemcima na Javorovici u Psunju. Neprijatelj je razbijen, a mi smo imali jednog druga mrtvog.

Dana 12. V o. g. isti bataljon vodio je borbu u Pravoslavnoj Sagovini sa Nijemcima i ustašama koji su razbijeni i natjerani u bijeg. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Dana 11. V jedan bataljon istog odreda napravio je zasedu kod sela Bodegraji. Tom prilikom naišla su dva neprijateljska vojnika od kojih je jedan ubijen i jedan pobjegao. Dobivena je cijela sprema i jedan bicikl.

b.) *Daruvarski NOP odred:*

Dana 28. IV o.g. jedinice Daruvarskog odreda vodile su borbu tj. napali su neprijateljsko uporište Podbor. Doljani. J

Dana 30. IV o.g. isti odred napao je neprijateljsku posadu u selu Kipu.⁶

Dana 1. V 1944. jedinice istoga odreda vodile su borbu u selu Vokovje na cesti Daruvar — Đulavec.

Dana 3. V 1944. god., jedinice istog odreda vodile su borbu između Badljevine i Omanovca.⁷

⁵ i ⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 172 i 173.

⁷ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja piše o toj borbi sljedeće: »Drži se zaprečna crta: Daruvar — Kip — Badljevine — Pakrac — Lipik. Premještajem stožera (štaba — prim. red.) zdruga i/. Daruvara u Lipik. na putu kod Badljevine napadnut je samovoz (automobil — prim.

Dana 9- V o.g. jedinice istog odreda vodile su borbu sa K»riiateljem u selu Bijeloj i Gornjim Borkima. O dobivenom ^{nf} nu kao i našim gubitcima vidi se u dostavljenim vam **operativnim** izvještajima.

Isto tako jedinice toga odreda na 14. V o. g. i 15, zajedno Kiednom grupom diverzanata digli su mostove na željezničkoj P*uzi pakrac — Badljevinu. Mostovi su bili željezni i betoni- P • D_{va} mosta bila su dugačka oko 15 metara, dok je treći dugačak 30 metara. Isti mostovi su u potpunosti razrušeni. Isti odred posljednjih dana davao je osiguranje za sjetvu u Španovici.

c) *Bilogorski NOP odred:*

Dana 30. IV o.g. jedinice istog odreda izvršile su napad na **uporište** Virovitica.⁸ Zarobljeno je 18 domobrana, jedan p.m. Brno, 18 karabina, 18 odijela, 700 metaka.

Dana 4. V o.g. jedinice istog odreda vodile su borbu sa neprijateljem u selu Bedeniku i tom prilikom ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika. Zarobljeno nije ništa. Naši gubitci jesu **iedan** mutav i jedan ranjen drug.

Također dva druga su nestala, ali vjerovatno da su se **isti** prebacili za Moslavinu. Izgubljen je jedan šmajser.

7.) *Stečeno iskustvo:*

U posljednje vrijeme osjeća se sve više drzovit i lukav napad neprijatelja na naš oslobođeni teritorij, te stoga treba preduzeti što veće mjere opreza i poduzeti taktiku koja bi bila kontra ovoj taktici neprijatelja, a naročito ovoj koju neprijatelj vrši sa manjim snagama.

8.) *Raspored jedinica i njihovo stanje:*

Jedinice Posavskog odreda nalaze se i to: I i II bataljon na sektoru »Trokuta«, bataljon »Hajduk Veljko« na sektoru Psunja, dok četa »Matije Gupca« u hrvatskoj posavini. Stanjfe u odjeći i obući je vrlo slabo. Ishrana se vrši većinom na kazanima, a manjim dijelom po selima, i dosta je dobra; jedino je pomanjkanje u soli. Zdravlje boraca je dosta dobro.

Jedinice Daruvarskog NOP odreda nalaze se i to: I bataljon u Daruvarskoj kotlini, a II bataljon na sektoru Vukovje, Vrijeska prema Bastajima, dok isti bataljon, koji se nalazi u

red) u kojem je bio zamjenik zapovjednika podpukovnik Kristofić, glavar stožera Marković i tumač satnik Vlajo.

Naši gubitci: 2 mrtva, 2 zarobljena.« (Vidi dok. br. 175 u ovoj knjizi i dok. br. 5/1, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 172.

Daruvarskoj ravnici, po potrebi daje i osiguranje za sjetvu Spanovici i Grahovljanima. Obuća i odjeća je dosta loša ^U još ima oko 25 drugova potpuno bosih. Hrana i zdravlje je ^l sta dobro.

Jedinice Bilogorskog odreda nalaze se i na sektoru vJ kosavljevica i Kozarice. Obuća i odjeća je dosta slaba, ishra ^U i zdravlje jest prilično.

9.) *Daljnje namjere:*

Namjere jedinica naših odreda jesu kao što to imaju zadatku da ometaju neprijatelja da saobraća cestama i r[^]S gama kroz oslobođenu i neoslobođenu teritoriju, te isto postavljati neprijatelju zasjede, ne dozvoliti mu upadati na naš oslobođeni teritorij i osiguravanje proljetne sjetve.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Zam. komandanta, kapetan-
Milaković Jovan

BR. 115

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 22. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U SVETOM ROKU RASPOREDU JEDINICA, STANJU U SJEVERNOJ DALMACIJI I MOGUĆNOSTIMA ZA TRANSPORTOVANJE RANJENIKA NA OTOKE¹

ŠTAB
III BRIGADE XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
22. maja 1944. godine

ŠTABU XI KORPUSA

Vaš dopis broj 99 od 19. maja² t. g. primili smo i po istome odmah postupili. Dopis nas je zatekao u Sv. Roku, gdje smo izvršili čišćenje bande ustaške, koja se je tamo nalazila

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/14, k. 1237 A.

² Vidi dok. br. 97.

^Itat te akcije: neprijateljski gubitci 3 mrtva, 5 ranjenih, Bez zarobljen; jednog terenskog radnika koji je kod njih zarobljen odrobili smo. Zarobili smo 20 ručnih bombi, 5 pu- bioz metaka za p. mitraljez, 400 metaka za tal. puške, 500 • igosl., 9 šinjela, nekoliko koporana, jedne cokule i još ne- f^a •silnog materijala. Mi nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. j kojima smo raspolagali nisu bili tačni, jer banda nije Crnče se nalazila tamo gdje smo bili obaviješteni i gdje smo mi Kjjravili obruč u toku noći, već uglavnom zadržava se preko Koći na zapadnoj strani ceste, a i preko dana isto tako, sem, Eko nije potpuno sigurna da nikoga nema u Sv. Roku.

Vežu sa komesarom XXXV divizije imamo kurirsku. Vežu sa III brigadom XIII divizije nemamo još, ali smo uputili ku- rir Telefonsku vežu sa Udbinom imamo, a sa Kukom gdje će [se nalaziti od sutra naš jedan bataljon, također ćemo imati, jer su već naši telefonisti otišli da uspostavljaju liniju. Bataljon koji je određen na taj položaj kreće sada u pokret.

Od noćas 24 sata raspored naše brigade je: dva bataljona Ina liniji Udbina — Bruvno i to jedan u Lončarima i jedan u Obradovićima. Jedan bataljon na liniji Lapac — Udbina, a je- dan na liniji Gračac — Bruvno. Ovakav raspored uzeli smo radi toga što se jedan bataljon nalazi u Ondiću (XXXV di- vizije).

Po pitanju ranjenika i mogućnosti njihovog prebacivanja za Dalmaciju mi sigurno možemo da tvrdimo, obzirom na situ- aciju u sjev. Dalmaciji do 21. svibnja t.g., da je isto moguće.* Situacija sjev. Dalmacije do 21. V bila je normalna, kanal za prebacivanje bio je u našim rukama. Nema nikakvih koncentracija jačih; neprijateljska kolona koja je stigla iz Gračaca u Obrovac 19. ovog mjeseca krenula je cestom za Karlobag — Su- šak. U garnizonu Benkovac ima 1000 Nijemaca, Zadar 700 Nije- maca, Biograd 300, Zemunik 170, Bribirska Glavica, Đevrske, Skradin oko 1.500 četnika i Nijemaca.⁴ 16, 17, 18. ovoga mje- seca I brigada naše Divizije vodila je sa ovom neprijateljskom grupom uspješne borbe na sektoru Đevrska i Bribira.⁵ Nepri- jatelj je imao oko 200 mrtvih. Na liniji Otrić — Gračac nema nikakvih koncentracija niti saobraćaja. 21. ovoga mjeseca 150 kamiona prešlo je iz Srba za Knin. Mi smo mišljenja da bi

¹ Stab Jedanaestog korpusa NOVJ naredio je Trećoj brigadi da ispita mogućnost transportovanja ranjenika na otoke odakle su prevo- ženi u Italiju (vidi dok. br. 77).

⁴ U tim su se mjestima nalazile jedinice njemačke 264. pješadij- ske divizije. Četnici su bili iz sastava Dinarske četničke »divizije« (vidi dok. br. 2—4, k. 74 A. i dok. br. 5/4, k. 74 u Arhivu Vojnoistorijskog ^Butaj).

⁵ Vidi dok. br. 124.

mogli sa svojom brigadom da osiguramo prebacivanje raifl nika preko ceste. Najbolje bi bilo da se to prebacivamS izvrši grupno, tj. grupa ranjenika po grupa. Po ovom pita«?- nismo još dobili odgovor od naše divizije, premda smo mi mJ tili kurire odmah kad ste nas vi obavijestili u prvom pismu⁶ *

Podatke o sjev. Dalmaciji dobili smo usmeno od dr J ob. oficira XIX divizije.

Stanje u brigadi je dobro. Uslijed čestih marševa u ^{2a}d nje vrijeme, borci su fizički oslabili. Ishrana se nije još nar» malizovala. Kurire koje smo do sada slali do vas, povratili su se, a da vas nisu našli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:		Za komandanta
Stevo Ilić	(M. P.)	Načelnik štaba — kapetajM
		Morović Šime

BR. 116

ZAPOVIJEST STABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 23 MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U NARTI I VELIKOM TROJSTVU¹

STAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. broj 290
Dne, 23. V 44. u 3 sata

Z A P O V I J E S T
(sekcija Bjelovar, Čazma i Đurđevac 1 : 100.000)

Vojna i politička situacija u našoj zemlji razvija se povoljno i danas je povoljnija nego što je ikada ranije bila. Crvena armija izbila je na nekim dijelovima fronta na granice svoje zemlje i sprema veliku ofanzivu. U isto vrijeme savez-

⁶ Riječ je o naredenju Štaba Jedanaestog korpusa od 16. maja 1944. (vidi dok. br. 77).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16—2/1, k. 551.

• i Velika Britanija i SAD pripremaju se za otvorenje toliko
BEkivanog drugog fronta. Čas konačnog sloma fašizma i naše
ckore pobjede blizu je.

Naša zemlja u kojoj se već treću godinu vode krvavi i
Ileiednaki bojevi sa nadmoćnim neprijateljem, poprište je te
fđrih borbi i naših velikih pobjeda. Junačkom i upornom nepo-
mirljivom borbom i pobjedama mi smo se afirmirali u svjet-
skoj javnosti i stekli priznanje naših saveznika koji nas cijene
pomažu. Nalazimo se u toku stvaranja naše nove države, de-
mokratske federativne Jugoslavije, koju izgrađujemo u toku
samog narodnog oslobodilačkog rata.

Sjeverna Hrvatska je najmlađa pokrajina naše zemlje u
narodnooslobodilačkoj borbi. Krajem prošle godine NO pokret
r počeo je naglo da se razvija, te su početkom ove godine stvo-
reni uslovi za formiranje našeg Zagrebačkog korpusa,² koji
je svojim junačkim brigadama do sada izvojevao niz velikih i
lijepih pobjeda u Zagorju, Podravini, Kalniku, Moslavini itd.
Neprijatelj je osjetio od kolikog je značaja Zagrebački korpus,
njegova vojnička snaga i politički utjecaj na najosjetljivijem
dijelu Hrvatske, pred vratima Zagreba. On započinje vojnič-
kom i političkom ofanzivom u cilju uništavanja našega kor-
pusa. Namjera mu nije uspjela zahvaljujući svijesti naših bo-
raca i rukovodilaca, jednodušnosti i velike većine našeg na-
roda koji je sa jedinicama prošao kroz neprijateljske ofanzive,
' izišavši iz nje prekaljeniji i čvršći, nadahnut još većom mr-
žnjom prema neprijatelju.

Dolazi vrijeme naše ponovne ofanzive, vrijeme nastavka
slavnih pobjeda izvojevanih kod Čazme,³ Koprivnice,⁴ Ludbrega,⁵
Ivanca⁶ i Zlatara,⁷ Varažd. Toplica⁸ i Novog Marofa,⁹ Pod-
ruta¹⁰ i mnogih drugih. Vrijeme kada će se ponovno začuti
grmljavina naših minobacača i topova, prasak pušaka i štek-
tanje mitraljeza, i kada će kolone, slavom ovjenčanih brigada,
u svom nastupanju biti vijesnici slobode i bolje budućnosti
E našeg naroda.

Neka naš prvi napad bude silovit i smion, neka bude od-
lučan i pobjedonosan. Od njega treba da zadrhti ološ svih boja
u svojim gnijezdima, gdje će se još više demoralizirati i osje-

* Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 67.

* Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 130, 138, 140, 165, knj. 22, dok.
br. 1 i 12.

⁴ Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 22, 60, 62, 80 i 103.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 38, 48, 198 i 199.

* i ⁷ Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 41.

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 8.

⁹ Vidi dok. br. 9.

¹⁰ Vidi dok. br. 6 i 70.

titi još neposrednije čas konačne propasti koja mu je bježiva.

Uporišta Narta i Veliko Trojstvo prva su na udaru. T ^ H da uništimo neprijatelja u njima. Vi koji napadate, a koji ma svoju prodornost i snagu pokazali u borbama za Čazmu i ražd. Toplice, u borbama u Zagorju, budite u napadu iz^{na}j svega uporni i puni osjećaja odgovornosti, smioni i neporn[^]ljivi. Budite sigurni i puni povjerenja prema jedinicama koi* vas osiguravaju, jer to su prekaljene brigade XXVIII **udara**! divizije i mladi poletni borci II brigade XXXIII divizije. To sū borci Udarne brigade »Braće Radića« koji su kod **Semovca** dokazali da su neprolazni i brigade »Matija Gubec«, **koja je** prošla teške napore i teške borbe.

Vi koji osiguravate budite odlučni i čvrsti. Poručite drugovima koji napadaju da mogu mirno raditi, jer samo preko vas mrtvih može neprijatelj da prodre.

Osvojenje Narte i Vel. Trojstva treba da budu prve pobjede u nizu naših budućih uspjeha.

Podaci o neprijatelju:

Uporište Narta: posada 230 domobrana, 170 žandara, 50 Nijemaca.¹¹

Naoružanje: 1 teški bacač, 1 laki bacač, 7 teških mitraljeza, 29 puškomitraljeza, oko 100.000 metaka, Uporište je utvrđeno većim brojem bunkera i postavljene prepreke od žice.

Uporište Veliko Trojstvo: posada oko 120 feldžandara.

Uporište Bjelovar: posada oko 4.500 neprijateljskih vojnika, računajući tu i posadu u Narti i okolnim manjim **uporištima**.

Uporište Novigrad (Podravski): posada jedna **satnija** ustaša.

Uporište Sv. Ivan Zabno: posada oko 500 Nijemaca sa **nešto** artiljerije.

Uporište Koprivnica: posada oko 1.200 ustaša i oko 600 domobrana.

Uporište Križevci: posada oko 1.300 domobrana, 400 ustaša, 300 feldžandara i oko 1.000 Nijemaca koji se tamo nalaze privremeno.

Radi likvidacije neprijateljskih uporišta Narte i Vel. Trojstva

NAREĐUJEMO:

1. XXXIII divizija 1. Sa I brigadom zauzet će neprijateljsko uporište Nartu.¹²

¹¹ U Narti se tada nalazila Treća bojna Četvrte gorske pukovnije! (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21/7—1, k. 108).

¹² i ¹⁵ O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 119, 160, 161 i 165.

Glavni pravac napada i prodor izvršiti pravcem Bjelovar — Narta.

Sa II brigadom biti u rezervi, s tim što će jedan bataljon ove brigade kontrolisati prelaze na rijeci Česmi kod sela Siščani od pravca sela Markovac, Kabal i Vukšinac. Sve mostove i brvna na rijeci Česmi porušiti, a čamce prevesti na južnu obalu rijeke Česme i skriti ih.

Dva bataljona II brigade nalazit će se u korpusnoj rezervi.

Izviđačke dijelove uputiti u izviđanje u pravcu Sv. Ivan Zabno.

Pontonirska četa izgraditi će dva prelaza na rijeci Česmi i to: jedan prelaz sjeverno od sela Donja Narta, a drugi prelaz kod Rastika sjeveroistočno od Ivanske.

2. XXXII divizija

2. Ima zadatak da zauzme neprijateljsko uporište Vel. Trojstvo¹³ i da za izvođenje ove akcije postavi osiguranje prema Bjelovaru na liniji Markovac — (k. 156) s. Grginac — s. Novoseljani (k. 174).

3. XXVIII divizija

3. Postavit će sa dvije jače brigade osiguranje prema Bjelovaru na liniji:¹⁴ bočno k. 131 — Vel. i Malo Koreново — k. 145 (Brezovac) — Novi Pavijani, sa bočnim osiguranjem prema Galovcu. Radi izrade prelaza preko rijeke Česme prema t. 1. ove zapovijesti, ovo osiguranje bit će pojačano sa pontonirskom četom XXXIII divizije.

Sa jednom brigadom postaviti osiguranje prema neprijateljskim uporištima Garešnica i Hercegovac¹⁵ na liniji: Simljanica (k. 182) — Srednje Br., sa isturenim manjim dijelovima prema Gradini i Krnjači (k. 187), a sa izviđačkim dijelovima prema Dišniku.

4. Istočna grupa
odreda

4. Sa dva bataljona držati će položaje prema Novigradu na liniji: Babotok — Ja-

¹⁴ i ¹⁵ pravac Bjelovar — Narta zatvarale su Sedamnaesta i Dva-
I deset prva brigada, dok je prema Garešnici i Hercegovcu držala polo-
žaje Brodska brigada (vidi dok. br. 119).

bučeta, a sa isturenim izviđačkim dijeuJ vima na liniji: Gor. Mosti—Sv. Tri Krali»

Sa jednim bataljonom (Orovaj^H ! srušiti prugu, između Severinskog Potoka i sela Patkovac i postaviti zasjedu kod sela Prespa.

Sa jednim bataljonom napasti neprija. teljsko uporište Gudovac i uništiti neprijatelja koji se tamo nalazi. Početak napada u isto vrijeme kao i kod ostalih jedinica.

Udarni bataljon držat će položaje kod Ca[zme] i u slučaju potrebe istu odsudno braniti.

5. III diverzantski bataljon

5. Ima zadatak da uništi mostove na rijeci Česmi kod neprijateljskog uporišta Narta, kao i da minira žičane prepreke koje se nalaze oko pomenutog uporišta.]

Sa jednom četom izvršiti diverziju na pruzi između Popovače i Križa. Diverziju izvršiti razbijanjem spojnica eksplozivom na dužini od jednog kilometra.

Početak diverzije 24. V o. g. u 24 sata

6. Korpusna rezerva

6. U korpusnoj rezervi biti će dva bataljona II brigade XXXIII divizije. Mjesto korpusne rezerve selo Paljevina.

7. Evakuacija ranjenika. XXXII divizija vrši će evakuaciju ranjenika u pravcu Bilo Gore. Sve potrebno za evakuaciju urediti u sporazumu sa referentom saniteta Bjelovarskog područja. Ostale jedinice vršit će evakuaciju ranjenika prema zapovijesti (sanitetskoj) ovoga štaba.

8. Veze. Sve jedinice održavat će vezu sa ovim štabom putem radio stanica osim XXXIII divizije, koja će uspostaviti telefonsku vezu. Ukoliko bude za ovu vezu nedostajalo materijala, istu održavati kuririma. Sve potrebno za održavanje veze za vrijeme ovih akcija regulisat će šef odsjeka za vezu ovog štaba.

9. Evakuacija plijena i zarobljenika. Evakuacija plijena i zarobljenika vrši i to: XXXII divizija u pravcu Bjelovarskog područja, a ostale jedinice evakuirat će plijen u pravcu Šušnjara, a zarobljenike u pravcu sela Martinec. Za pravilnu t urednu evakuaciju plijena kao i podjelu istoga bit će odgovoran pomoćnik načelnika ovoga štaba.

10. Vrijeme početka napada. Vrijeme početka napada na Eto neprijateljska uporišta biti će jednovremeno i to 25. V o.g. ° 3 30 sati. Jedinice koje se nalaze na osiguranju imaju biti **"a svojim** mjestima najkasnije do 3 sata 25. V o.g.

11. Znaci raspoznavanja. Znaci raspoznavanja za vrijeme **trajanja** akcije biti će:

za noć: Narta — Bjelovar

za dan: Kapu na pušku i mahnuti s njom dva puta
Pušku u lijevu ruku i napraviti tri kruga

12. Mjesta štabova. Štab korpusa nalazit će se u selu Paljevina.

Štab XXXIII divizije nalazit će se kod sela Paljevina.

Štab XXXII divizije nalazit će se kod Borovog Brda (k. 208).

Štab XXVIII **divizije nalazit će se u selu** Korenovo.

Štab Istočne **grupe odreda nalazit će se zajedno sa štabom Bjelovarskog p. odreda.**

13. Ishrana. Ishrana trupa za ovu akciju biti će iz mjesnih sredstava sa terena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi

Komandant general-major:
Vlado Matetić
(M. P.)

Dostavljeno:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

Štabu XXXIII, XXXII i XXVIII divizije

Štabu Istočne grupe i štabu III diverzantskog bat.

BR. 117

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ nn
23. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE DA Tj
JELOM SNAGA DEJSTVUJE NA KOMUNIKACIJAMA
LIČKO PETROVO SELO — PLITVIČKI LESKOVAC, POIJS
NAK — SABORSKI I RAKOVICA — SLUNJ¹

STAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 107,23. V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

Neprijatelj je otpočeo ofenzivu na Kordunu sa linije Ličko Petrovo Selo — Cazin — Otoka i izbio danas na liniju Rakovica — Šturlić — Pećigrad — Bužim.²

U cilju sadejstva sa našim snagama na Kordunu naređujemo:

Da se sa dvije brigade i to sa II brigadom XXXV i III brigadom XIII divizije što prije i što jače angažuje na komunikaciji Ličko Petrovo Selo — Plitvički Leskovac.³ Ako imade uslova da likvidirate neprijateljska uporišta na toj komunikaciji, pa zatim produžiti ofenzivne operacije na komunikaciju Poljanak — Saborski i dalje dejstvovati na neprijateljski bok na komunikaciju Rakovica — Slunj. Ukoliko nema uslova za likvidaciju tih uporišta, angažovati se što više na navedenim komunikacijama u cilju sprječavanja neprijateljskog saobraćaja i napada na neprijateljske kolone na tim komunikacijama. Probijati se sa bataljonima na komunikaciju Ličko Petrovo Selo — Rakovica — Slunj i brzim iznenadnim akcijama napadati neprijateljske kolone. Na toj komunikaciji postavljati mine kombinovano sa zasjedama.

U tom cilju III brigadu XIII divizije što prije prikupiti na prostorijsku Mihaljevac — Šeganovac.⁴

Ostale dvije brigade i to I brigadu XXXV i III brigadu XIX divizije i dalje zadržati na ovom sektoru.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33—1/1, k. 569.

² Vidi dok. br. 123, 164 i 166 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Sedme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 6. juna 1944.

³ Vidi dok. br. 128.

⁴ Vidi dok. br. 138.

I brigadu XXXV divizije što prije prikupiti na prostoriju
• npr. _____ Pećani, a III brigadu XIX divizije grupisati na pro-
Su Srednje Gore.«

Sa dvije brigade (II brigada XXXV divizije i III XIII
• divizije) rukovati će Štab XXXV divizije, dočim će sa briga-
Ema na tom sektoru komandovati posebno rukovodstvo.⁶

f⁸ ^ štabu III brigade XIX divizije posebnim naređenjem je
• naređeno da se grupiše na prostoriju Srednja Gora.⁷

• ^ **Zadatak ove južne grupe će biti da djeluje na komuni-
kaciju Vrebac — Podlapača — Korenica i vrši čišćenje pro-
storije zapadno od te komunikacije. Naredite majoru Momčilu
Vovkoviću da prikupi što tačnije i detaljnije podatke na toj
komunikaciji i podatke o neprijatelju na prostoru zapadno od
te komunikacije. Ovo je potrebno radi toga da bi se što prije
moglo otpočeti sa akcijama čišćenja navedene komunikacije/
Potvrdite prijem naređenja.**

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant — pukovnik:
M. Šakić

(M. P.)

⁵ Vidi dok. br. 136.

• Vidi objašnjenje br. 5 uz dok. br. 77.

⁷ Naređenje se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg.
br. 32—1/1, k. 569.

⁸ Vidi dok. br. 137 i 144.

BR. 118

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 23. MAJA 1944,
ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA KOMUNIKACIJI
PLITVICE — LIČKO PETROVO SELO¹**

STAB VIII DIVIZIJE NOVJ
JUGOSLAVIJE
Op. broj; 28/1944.
23.V 1944.

Operativni izvještaj za 14. V 1944.
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

- Opis položaja: Borba se vodila na komunikaciji Prijeboj — Ličko Petrovo Selo i na sektoru Plitvice — Bigina Poljana — Crni Vrh. Zemljište je bregovito i gusto pošumljeno. Predstavljeno na sekciji Gospić 1:100.000. |
- Naše jedinice: Na našoj strani u ovim borbama učestvovala je III brigada, jedan bataljon I brigade i jedan bataljon Plaščanskog p.odreda/;
- Neprijateljske jedinice: Borba je vođena s dijelovima 373. divizije i sa dvije satnije legionera.²
- Obostrana situacija: Neprijatelj je vršio ofanzivu" na oslobođeni teritorij Like; vršio je saobraćaj komunikacijom Bihać — Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Korenica.
- Da bi olakšali rad naših jedinica u Lici i da bi svratili neprijatelju pozornost na sebe, odlučeno je da se sa jačim snagama postavi zasjeda na komunikaciji Ličko Petrovo Selo — Prijeboj. U zasjedi su poslana tri bataljona III brigade, dok se jedan bataljon III brigade i jedan bataljon I brigade nalazili na desnoj strani zatvarajući pravac Plitvički Leskovac — Corkova Uvala — i Plitv. Leskovac — Plitvice, a jedan bataljon Plaš-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1/5, k. 426.

- i ⁵ O neprijateljskim snagama koje su učestvovala u prodoru! na oslobođenu teritoriju Like vidi dok. br. 31.

čanskog odreda nalazio se na lijevom krilu sa zadatkom da vrši pritisak na Čelopek i Ličko Petrovo Selo i da osigurava lijevo krilo bataljona u zasjedi.

Zapovijest za tu akciju bila je usmena.

Bataljoni su došli na mjesta gdje su zauzeli položaj 14. ov. mjeseca do 04.00 časa. Do 11.00 časova cestom Ličko Petrovo Selo — Prijeboj nije ništa naišlo. U 11.00 časova naišlo je sa pravca Ličkog Petrovog Sela 2 motorkotača, 1 luksuzni auto, 1 blinda i 1 kamion sa oko 30 do 40 vojnika. Zasjeđa je na njih otvorila vatru iz automatskih oruđa. Nakon kratke borbe bili su poubijani neprijateljski vojnici na motorima i oficiri u autu te nešto vojnika u kamionu, ali se plijen nije mogao pokupati uslijed toga što je blinda štitila i nije dozvoljavala našim dijelovima da izbiju na cestu. Nakon prvih ispaljenih metaka počeo je gađati iz Prijeboja brzom paljbom jedan top i jedan bacač po mjestu gdje se nalazila naša zasjeđa. U 11,30 časova zasjeđa se povukla, a neprijatelj je i dalje tukao topovima i bacačem po položajima, a blinda je krstarila cestom i tukla također iz mitraljeza i topa.

Bataljon Plaščanskog odreda, koji se nalazio na levokrillnom osiguranju, vršio je manji pritisak vatrom na neprijatelja na Čelopeku i Ličkom Petrovom Selu. Neprijatelj je reagirao s tim što je bacio nekoliko mina iz teškog bacača u pravcu toga bataljona.

Istoga dana oko 07,00 časova ujutro krenula sa pravca Plitvičkog Leskovca prema Corkovoj Uvali jedna satnija, a druga preko Labudovca prema Biginoj Poljani i Plitvičkih Jezera prema Plitvicama. Kolona koja je išla prema Corkovoj Uvali sukobila se sa bataljonom I brigade.⁴ Bataljon je nanio toj koloni osjetne gubitke, ali je, odstupivši od ceste, dozvolio toj koloni da ode u Corkovu Uvalu. Kolona koja je nastupala prema Biginoj Poljani i Plitvicama dočekana je od IV bata-

⁴ Vidi odk. br. 102.

ljona III brigade i nije joj uspjelo da prodr* prema Poljanku. Međutim kolona koja i otišla u Čorkovu Uvalu došla je **neopažen** preko šume na Poljanak i iznenadno se **Dn** javila IV bataljonu iza leđa. Na **Poljanku fc®** napadnuto iznenada ručnim bombama **odil**. ljenje teškog bacača tako da je posluša p®. **T** ranjavana, a bacač je pao u ruke **neprijatelj**ju. IV bataljon povukao se je kroz šumu uglavnom bez gubitaka. Neprijatelj se sa P₀. ljanka povukao u svoje baze popalivši **bajte** u selu Plitvici i Biginoj Poljani.

Ishod borbe: Postignuti rezultati u ovim borbama **SM** slijedeći: Ubijeno je 34, ranjeno 20 neprijateljskih vojnika. Oštećen jedan luksuzni auto i 2 motorkotača. Ratnog plijena nije bilo.

Naši gubici: 5 mrtvih i 8 ranjenih.

Utrošak municije: Utrošeno je 2.400 puščanih i mitraljeskih metaka. Izgubljen je 1 teški bacač sa 12 **mina**.

Kritički osvrt: Rezultati u zasjedi bili bi postignuti i veći, da neprijatelj nije išao sa blindiranim kolima.

Borci i jedinice u zasjedi držali su se dobro. Mjesto na kome je bila postavljena **zasjeda** nije bilo najpodesnije, jer je bila **dosta** slaba preglednost.

Bataljon I brigade, sukobivši se s neprijateljom, odstupio je nakon kraće borbe i više nije održavao kontakt sa neprijateljem, što je dovelo do toga da se nije znalo kuda je neprijatelj otišao, dok se sam ponovno nije otkrio. Također taj bataljon išao je da zauzima položaj u momentu kad je neprijatelj napao sa leđa bataljon III brigade, umjesto da je odmah, napadom na neprijatelja, neposredno potpomagao bataljon III brigade.

IV bataljon III brigade, iako je znao da mu se neprijatelj svakog časa može pojaviti iz šume sa boka i sa leđa, nije se dovoljno obezbjedio sa tih pravaca i dozvolio je da mu neprijatelj iznenada izbije iza leđa. Vod bacača, koji je bio pridodan tome bataljonu, također je bio neoprezan i neprijatelj ga iznenadio.

Zapaženo je da naše jedinice, poslije prvog sudara sa neprijateljem, nastoje da se od njega odlijepe i da traže nove odbranbene položaje, umjesto da stalno održavaju kontakt sa neprijateljem i da prate njegove daljnje pokrete.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

d. politkomesara:
D. Hrstić

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

BR. 119

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME NOU DIVIZIJE OD 23 MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA NEPRIJATELJSKE POSADE U NARTI I VELIKOM TROJSTVU¹

STAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 177

Dana: 23/V 1944. god.

Z A P O V I J E S T :

(Sekcije: Čazma, Bjelovar 1 : 100.000)

U vezi zapovijesti- štaba X korpusa zagrebačkog NOV i POJ Op. br. 290 od 23. V 1944. u 3 sata, o likvidaciji neprijateljskih uporišta Narta i V. Trojstva,³ tač. 3,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25—6/1, k. 1123.

* Vidi dok. br. 116.

³ O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 165.

NAREĐUJEMO :

1. — XVII udarna brigada:

Zadatak:

Sastav: 4 bataljona Postavlja zasjedu na liniji
 1 top 37 mm mlin na reci Bjelovarska ?—
 2 odjelj. t. bac. Ružnovac — desno preko prug⁴ij
 1 vod pontonira selo Brezovac — zatvara **dobro**
 put koji dolazi iz Bjelovara u
 selo Brezovac sjeverno od k. 145
 Svega: 4 bataljona i desnu ivicu šume Krčevini
 1 top 37 mm Jedan dio svojih snaga (manji)
 2 odjelj. t. bac. postavlja u šumu Mlinovac ju-
 1 vod pontonira goistočno od sela Novoseljani
 koje će imati zadatak da kon-
 troliraju cestu Bjelovar — Zdra-
 lovi i u slučaju neprijateljskog
 nailaska putem Bjelovar —
 Brezovac udari neprijatelja u
 bok preko k. 195 s lijeve strane
 potoka Bjelovarska Rijeka. Mi-
 nirati cestu Bjelovar — Zdra-
 lovi i put Bjelovar — Brezovac. !
 Porušiti prugu što dalje ispred-
 zasjede prema Bjelovaru gdje
 potok Bjelovarska presijeca
 prugu na najmanje 8—10 mjesta.
 U selu Brezovcu ispod k. 128
 porušiti most i prekopati cestu.

Protivkolska oruđa plasirati
 prije na putevima Bjelovar —
 Brezovac i Bjelovar — Zdralovi
 kao i teške bacače. Ova brigada
 dat će dvije čete u divizijsku
 rezervu.

2. — XXI udarna brigada:

Zadatak:

Sastav: 4 bataljona Postavlja zasjedu desno mlil
 2 odjelj. t. bac. na potoku Bjelovarska r., **južno**
 1 ponton, vod od k. 116— potokom veliki mlip
 Korenovo, te linijom **preko**
 Svega: 4 bataljona sjevernog dijela sela Velikog
 2 odjelj. t. bac. Korenova, zaključno k. 131 -r
 1 ponton, vod zatvara cestu Bjelovar — **Narta**

⁴ i ⁵ Jedinice nisu mogle posjesti te linije, jer ih je ranije posjeo neprijatelj (vidi dok. br. 161).

I sve pravce koji na ovom sektoru omogućavaju neprijatelju skrenuti sa ceste i prodrijeti se van ceste u pravcu Narte.⁵ Minira cestu Bjelovar — Narta kod sela Korenova i ruši most kod velikog mlina Korenova.

Protivkolska oruđa iskoristiti za cestu Bjelovar — Narta tako, da ista bude tučena sa livada uzduž ceste koja naglo skreće nedaleko od mlina u pravcu Bjelovara.

Brodsko brigada:

Zadatak:

Sastav: 4 bataljona
2 topa 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Postavlja zasjedu prema Garešnici i Hercegovcu sjeverno od sela Šimljanica na ivici šume kod k. 182 Srednje Brdo. Isturenim dijelovima kod Gradine i Krnjača (k. 187) — sa izviđanjem selo Dišnik, Vel. Trnovitica. Minira cestu Garešnica — Šimljanica.

Svega: 4 bataljona
2 topa 37 mm
2 odjelj. t. bac.

Izviđačka četa:

Zadatak:

Smjestiće se u selo Nevinac sa izviđanjem od pravca selo Dautan — Nova Rača — Sasovac od pravca Vel. Pisanice i Vel. Grđevca.

Zadatak ostalih jedinica u zajedničkoj akciji sa nama.

XXXIII divizija:

1. — Sa I brigadom zauzet će neprijateljsko uporište Nartu.⁶

Glavni pravac napada i prodor izvršiti pravcem Bjelovar — Narta.

Sa II brigadom biti u rezervi s tim što će jedan bataljon ove brigade kontrolisati prelaze na rijeci Česmi kod sela Siščani

* Vidi dok. br. 49i164.

od pravca **sela Markovac**, Kah i Vukšinac. Sve mostove i na rijeci Česmi porušiti, a ča21 ce prevesti **na južnu** obalu riiJ ke Česme i skriti ih.

Dva bataljona II brigade na lazit će se u korpusnoj rezervi Izviđačke dijelove uputiti u pravcu Sv. Ivana Zabno u izvi. danje.

Pontonirska četa izgradit 6e dva prijelaza na rijeci Česmi i to: jedan prijelaz sjeverno od sela Donja Narta, a drugi prije-laz kod Rastika sjeveroistočno od Ivanske.

6. — XXXII divizija:

2. — Ima zadatak da zauzme neprijateljsko uporište Vel. Trojstvo⁷ i da za izvođenje ove akcije postavi osiguranje prema Bjelovaru na liniji: Markovac — k. 156 — selo Grginac — selo Novoseljani — k. 174.

7. — Istočna grupa odreda:

3. — Sa dva bataljona držati će položaje prema Podrav. Novom Gradu na liniji: Babotok — Jabučeta, a sa isturenim izvi-đačkim dijelovima na liniji: Gor. Mosti — Sv. Tri Kralja.

4. — Sa jednim bataljonom (Orovačkim) srušiti prugu između Severinskog Potoka i sela Patkovac i postaviti zasjedu kod sela Prespa.

Sa jednim bataljonom napasti neprijateljsko uporište Gudovac i uništiti neprijatelja koji se tamo nalazi. Početak napada u isto vrijeme kao i kod ostalih jedinica.

Udarni bataljon držat će položaje kod Čazme i u slučaju potrebe istu odsudno braniti. ;

* Vidi dok. br. 49 i 164.

**XII diverzantski
bataljon:**

5. — Zadatak je da uništi mostove na rijeci Česmi kod neprijateljskog uporišta Narta, kao i da minira žičane prepreke, koje se nalaze oko pomenutog uporišta.

Sa jednom četom izvršiti diverziju na pruzi između Popovače i Križa. Diverziju izvršiti razbijanjem spojnica eksplozivom na dužini od jednog kilometara.

Početak napada za diverziju 24. V. o. g. u 24 sata.

g — **Sanitet:** Organizaciju saniteta izvršit će referent saniteta dopunskom zapoviješću.

10 — **Veza:** Referent za vezu ovoga štaba organizirat će službu veze u dopunskoj zapovijesti.

U. — **Evakuacija plijena:** Evakuaciju plijena i sprovođenje zarobljenika vršiti u selo Martinec.

12. — **Početak napada:** Vrijeme početka napada na oba neprijateljska uporišta biti će jednovremeno i to: 25. V o.g. u 3.30 sati. Jedinice koje se nalaze na osiguranju imaju biti na svojim mjestima najkasnije do 3 sata 25. V o.g.

13. — **Znaci raspoznavanja:** Za vrijeme akcije će biti znaci raspoznavanja slijedeći:

Za noć: Narta — Bjelovar

Za dan: Kapu na pušku i mahnuti njom dva puta.

Pušku u lijevu ruku i napraviti tri kruga.

Mjesta štabova:

Štab divizije nalazit će se u južnom dijelu sela M. Korenovo.

Štab XVII ud. brigade u selu Novi Pavijani.

Štab XI ud. brigade u južnom dijelu sela Vel. Korenovo.

Štab Brodske brigade u zadnjim kućama jugoistočne strane sela Berek.

XXI ud. Brigada uputiti će svoj top u Brodsku brigadu gdje će ostati do izvršenja akcije, a Brodska brigada poslati će 4 nagazne mine XVII ud. brigadi. Skreće se pažnja svim rukovodiocima, da u selima bjelovarske zasljedje postoji veći broj petokolonaša i narodnih neprijatelja među stanovništvom, pošto ova sela kod sebe nisu imali nikada narodnih vojnika, a ve-

•čina ih nije ni vidjela, te prema tome preduzeti mjere ptJ^f strožnosti da za vrijeme posjedanja položaja, a i poslije toa^ nikoga ne puštati kroz zasjedu u pravcu Bjelovara i biti stroo oprezan u prolazu jedinica kroz ova sela do određenog p^ žaja, jer se može desiti da poneki belogardejac iz koje kuće opali iz puške u cilju nanošenja kakove zabune među vojnike isto tako jedinice kojima su dodijeljeni pontonirski vodovi upoznati će se dobro sa mjestima postavljanja pontonskih mostova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
D. Kladarin

Komandant, potpukovnik;
Radojica Nenezić

Dostavljeno:

Štabu VI i X korpusa NOV i POJ, na znanje
Štabu XVII udarne brigade,
Štabu XXI udarne brigade,
Štabu Brodske brigade i
Izviđačkoj četi sa izvodom, na postupak.

BR. 120

IZVEŠTAJ ŠTABA TRIDESETPETE DIVIZIJE OD 23. MAJA
1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O POKRE-
TIMA I RAZMJEŠTAJUNEPRIJATELJSKI H I VLASTITI
JEDINICA'

ŠTAB
^IJE XI KORP
NOVJ
Primljeno 23. V 44. u 13,45
KORPUS
XV DIVIZIJE
X I KORPUSA
Br. si. 23. V 1944.

ŠTAB XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se izvještaj o situaciji na sektoru ove divizije
za 22. ov. mj.:

1. — Podatci o neprijatelju:

a) U Korenici nalazi se ustaška bojna koja broji od
350—400 ljudi. Komanda se nalazi u Korenici. Ova bojna daje
osiguranje u Buniću, Vrpilama i Ljubovu po jednu desetinu
od 10—30 vojnika sa automatskim oružjima. Ostatak bojne se
nalazi u Korenici sa osiguranjem na kotama iznad Korenice.

Bojna je sastavljena od ustaša, domobrana i novomobili-
I sanih Italijana.

Naoružanje je njemačko.

Obučeni su u ustašku, domobransku, englesku i italijan-
sku uniformu.

U Šalamuniću, Toliću, Pišaću, Mekinjaru, Vejnović Brdu
nalaze se dijelovi »Plave divizije«, koji su sastavljeni uglavnom
od Vojvođana sa njemačkom komandom.- Ovi dijelovi došli su
iz pravca Srednje Gore u otvorenim kamionima. Od ovih dije-
lova u Šalamuniću nalazi se oko 200 sa nekoliko tenkova, ka-
mioni su postavljeni na cesti od Vejnović Brda do Mekinjara.
Njihova komanda nalazi se u Mekinjaru.

Ovi dijelovi uniformisani su u neku žutu i plavu uniformu.

U Mekinjaru također nalazi se i nešto četnika, čija se ko-
manda nalazi u Mekinjaru.

Oko 16 sati jučer je stigla u Korenicu još jedna satnija
; ustaša, koja je došla sa pravca Homoljca, te je 21/22. noćila u
Vrelu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
Istorijskog instituta, reg. br. 21/5, k. 1234.

⁸ O sastavu njemačke 392. legionarske (»Plave«) divizije vidi tom
V, knj. 23, dok. br. 27.

Jučer oko 14.30 sati jedna kolona pješadije, praćena kovima i kamionima krenula je iz Pišača i Laudonovog Gai» prema Buniću i Kozjanu, a jedan manji dio prema Korec^ Jačina kolone nije se mogla tačno ustanoviti, ali u istoj je _ oko 100 kamiona i tenkova; kolona je bila sa prekidima dugačka oko 3 kilometra. ^^^L

Po noći neprijatelj loži vatre iznad Breštana, Bunića, Pj. šača i Mekinjara i povremeno baca signalne rakete i to: ^ Mekinjaru bijele, iznad Bunića zelene i sa pravca Vrepca crvene,³ koje vjerojatno služe za održavanje veze između jedinica, nalazećih se na ovom sektoru.

b) Na komunikaciji Bihać — Lapac u toku jučerašnji dana od Lapca za Bihać prošlo je u 8 sati 57 kamiona sa vojskom i materijalom. Poslije toga 5 kamiona se povratilo.

21. ov. mj. poslije podne iz Bihaća za Lapac prošlo je 300 kola sa raznim materijalom, većinom građevinarskim koji služi za gradnju baraka. Sa kolima je išlo oko 500—(500 vojnika« koji pripadaju Gorskog zdruga.⁴ Ova kolona bila je praćena.« tenkovima i kamionima.

Iz Mamca njemačka posada je otišla i na njezino mjesto došla domobranska — vjerojatno iz sastava gore spomenutog Gorskog zdruga. Između domobrana, koji se sada nalazdu 1 Mamcu, ima nekoliko, koji su već bili na ovome sektoru prošlaB godine.

c) U toku jučerašnjeg dana uništena su dva kamiona sa vojskom, koji su naišli na nagazne mine i to: jedan južno od Prijeboja, a drugi kod Homoljca. Neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih. Kamioni su potpuno uništeni.

2. — Podatci o našim trupama:

Jedinice I brigade nalaze se i to: jedan bataljon u Čuića* Krčevinama, jedan bataljon na Udbini, a dva abtaljona sa štabom brigade na Vrebačkoj Stazi kod Lisine. Brigadi je upu-S čeno naređenje, po kuriru, da se odmah prebaci na sektor Pe-ćane i Jošane. ^H

II brigada: štab i dva bataljona nalaze se u D. Frkašiću, jedan bataljon se nalazi u Mihaljevcu, a jedan bataljon se nalazi na sektoru Prijeboja, kome je naređeno da uđe u sastavi svoje brigade u Frkašiću.

III brigada XIII divizije nalazi se na sektoru Srednje Gore — Vrebac i sa istom ovaj štab nema veze.

³ Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za maj 1944. vidi se da je 21. maja, po naređenju 392. legionarske divizije, u Vrebac stigla Trideset, četvrta ustaška bojna i smijenila Prvu bojnu Trećeg posadnog zdruga koja je otišla u Bilaj (vidi dok. br. 5 1—17, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁴ Vjerojatno je to bio Drugi domobranski lovački zdug.

I Lički partizanski odred sa štabom i jednim bataljonom B. j se na sektoru Kamensko, a jedan bataljon nalazi se u Velebitu na osiguranju ranjenika.

3 — Zaključak:

a) Opća situacija:

Za sada je utvrđen pokret jačih neprijateljskih snaga sa (užeg odbranbenog pojasa Jadrana) prema sjeveru, koje (u) snage većinom motorizovane i mehanizovane. Zbog čega se •e snage rokiraju — prebacuju, da li u cilju pojačanja ugroženijeg fronta ili u cilju čišćenja strategijske osnovice, nije se 28 sada moglo zaključiti, jer neprijatelj to vidno nije ispoljio.⁵

I Po nekim podacima, neprijateljske snage — Nijemci po- i vlaču se iz većine uporišta u Hrvatskoj, koje prepuštaju **Pave-** lićevoj vojsci, sa kojom ponegdje saraduju i četnici. Grčevita **mobilizacija** Pavelića i **teška** upotreba njegovih snaga na naju- I poženijim frontovima Nijemaca dozvoljava mogućnost ovoga ' kompromisa. Činjenica, da još neprijatelj drži osiguranje na važnijim komunikacijama, upućuje na zaključak da će nepri- jatelj i dalje prebacivati svoje snage na sjever.

b) Posebna situacija:

5 Ako neprijatelj — Nijemci napuste veći dio Hrvatske, Hbral kod Pavelićeve vojske i četnika biti će doveden u pi- tanje, budući da će tada biti nemoguće realizovati podli plan rada vođa i on će ostati samo na njihovoj dobroj volji.

Prema ovome, pred nama stoji budno motrenje situacije, brzo sređivanje i učvršćivanje jedinica, a potom ofanzivno dej- stvo u punom zamahu sa težnjom da prvim snažnijim udar- cima razbijemo sve planove unutrašnjih neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan.

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

⁵ Grupišući snage za drvarsku operaciju, Nijemci su iz sjeverne ! Dalmacije izvukli puk »Brandenburg« i Devedeset drugi motorizovani puk. Po dolasku u Liku, od 12. maja, ovi su pukovi sadejstvovali dije- lovima 392. i 373. legionarske divizije i ustaško-domobranskim jedini- cama u izvođenju operacije »Morgenstern«, a zatim su prebačeni puk »Brandenburg« na komunikaciju Bihać — Knin a Devedeset drugi mo- I torizovani prk u širi rejon Bihaća radi učešća u drvarskoj operaciji. j Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 88 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od 1941—1945«, str. 144—146, izdanje Vojnoistorij- skog instituta, Beograd, 1958.

BR. 121

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 23. MAJA 1
ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 7
20. MAJA¹

STAB
II BRIGADE XXXV DIVIZIJE
XI KORPUSA NOVJ

br. sl.
23. maja 1944. g.
u 18.05^h

Kurir kreće 4 km. na sat

Dostavlja se operativni
izvještaj od 10. o. m. do
danas.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavljamo vam operativni izvještaj o vođenim borbama jedinica ove brigade od 10. o. m. do danas, u slijedećem: 1

7. o. m., neprijatelj sa jačom motoriziranom kolonom prodro je iz Bihaća do Prijeboja, - gdje se je zadržao do 10. o. m. Neprijateljska motorizovana [kolona] praćena je sa pješadijom sa kojom je naš IV bataljon vodio borbu sve od Ličkog Petrovog Sela do Prijeboja.³ U toj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i više ranjenih. Gubitci na našoj strani nisu bili. Zatim prilikom prolaska neprijateljske kolone iz Bihaća za Prijeboj naišla je na naša minska polja između Ličkog Petrovog Sela i Prijeboja od čega su oštećena tri kamiona i jedan tenk. U kamionima se je nalazila vojska, od čega je vjerojatno postradalo oko 40 neprijateljskih vojnika.

10. o. m. Naš I i III bataljon nalazili su se na Homoljačkom Klancu koji su prihvatili borbu u 5,30 sati.⁴ U toj borbi neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i 15 ranjenih. Istog dana II bataljon, koji se je nalazio na sektoru Mihaljevac, iznenadio je neprijateljsku kolonu pješadije kojoj je nanio gubitke oko 20 mrtvih i 30 ranjenih.

12. o. m. Naš II bataljon napao je neprijatelja na sektoru Ponor koji je pljačkao narod i tada mu nanio žrtve od 2 mrtva i 4 ranjena.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—13/6, k. 1234.

² Na tom pravcu je tada prodirao Izviđački odred njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 31).

³ i ⁴ Opširnije o-tome vidi dok. br. 63 i 131.

14. o. m. Naš I bataljon, koji se je nalazio na sektoru boki,⁵ napao je neprijatelja, tj. i njega je napao neprijatelj iednom kolonom. U toj borbi neprijatelju je naneseo gusaka oko 7 mrtvih i 12 ranjenih.

W **16. o. m.** Naš IV bataljon, koji se je nalazio na sektoru Gorica (Pecani), zajednički sa I brigadom čitav je dan vodio borbu.¹ Neprijatelju je nanio gubitke oko 5 mrtvih i 10 ranjenih-

P **19. V o. g.** Naš IV bataljon, koji se je nalazio na Prijeboju, lorivukao se je sa jednom četom i napao neprijatelja koji se [odmarao na sektoru Prijeboj i nanio mu gubitke od oko 15 [mrtvih i 18 ranjenih.⁷

20 o. m. Isti bataljon, na istom sektoru, napao je neprijateljsku pobočnicu, koja je osiguravala prolaz neprijateljskoj motorizovanoj koloni⁸ od Korenice za Prijeboj i u borbi nanijela je neprijatelju gubitke od 5 mrtvih. Istog dana neprijateljska motorizovana kolona naišla je na postavljena naša minska polja, gdje je uništen jedan kamion sa vojskom, gdje je finoglo biti oko 20 mrtvih.

U borbama od 7. o. m. do danas, neprijatelju su nanijeti slijedeći gubitci: u ljudstvu 104 mrtva i 159 ranjenih, u materijalu oštećena ili uništena 3 kamiona i 2 tenka.

Gubitke na našoj strani smo vam dostavili 22. o. m.
Brojno stanje i naoružanje dostavljamo u prilogu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit, komesar:
Antić Uzelac

Komandant, kapetan:
Ivošević

⁵ Vidi dok. br. 61.

⁶ Vidi dok. br. 77, 78, 79 i 86.

⁷ Vidi dok. br. 99 i 108.

⁸ Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 88.

BR. 122

PISMO ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
MAJA 1944. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE U VEZI S PREĆACI
VANJEM RANJENIKA IZ LIKE U BOSNU¹

ŠTAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 333, 24. maja 1944.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOVJ

GŠH¹ je zamolio Vrhovni štab NOV i POJ da vaša divizija nama pomogne u organizaciji i prebacivanju ranjenika s teritorije ovog Korpusa u Bosnu.³

Nepokretnih ranjenika koje bi trebalo prebaciti ima 100. Za organizaciju prebacivanja ranjenika ovlastili smo druge Perović Nikolu i Andrišević Josipa.

Prebacivanje do komunikacije Lapac — Srpski Klanac izvršili bi mi, a dalje prebacivanje treba da preuzme Vaša divizija. Prebacivanje ćemo izvršiti kolima, ukoliko je to moguće, a dalje nošenje pomoću omladine. Do komunikacije Lapac — Srpski Klanac ranjenike će pratiti naše sanitetsko osoblje, a osiguranje će dati dva artiljerijska bataljona.⁴

Molimo da vi sa druge strane ceste organizujete prijem, prebacivanje, i izvjestite o dolasku ranjenika Sanitet Vrhovnog štaba.

Molimo da, ukoliko je moguće, izvršite osiguranje prebacivanja sa zapadne strane komunikacije vašim jedinicama, jer su naše jedinice, koje osiguravaju, novoformirane i neće biti dovoljno čvrste. Sanitetsko osoblje, koje prati ranjenike, molimo da vratite odmah čim ranjenike primi vaša divizija.

Molimo vas da nam iz vaše divizije uputite 4—6 komandira četa koji bi primili dužnost komandanata bataljona u XXXV diviziji. U toj diviziji imamo, zbog velikih gubitaka komandanata bataljona, vrlo slabe štabove bataljona. Vašom pomoći ti bi se štabovi znatno ojačali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnika
A. Turkulin (M. P.) M. Šakić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 36—1/1, k. 569.

² Glavni štab Hrvatske

³ Vidi dok. br. 88.

⁴ Ti su bataljoni dotada obezbjeđivali ranjenike na Velebitu (vidi dok. br. 105).

BR. 123

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD
24 MAJA 1944. ZA RASPORED I DEJSTVO JEDINICA U
SLUCAJU PRODORA NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA
OSLOBOĐENU TERITORIJU KORDUNA¹

STAB

• VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

Op. Br. 283/44

Dne 24. maja 1944.

0.30 čas.

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST

Sekcija Karlovac 1 : 100000

Petrinja 1 : 100000

Prema prikupljenim podacima postoji mogućnost da neprijatelj preduzme aktivne operacije na sektoru Korduna.²

U slučaju takovih ofanzivnih radnji neprijatelja naš korpus je grupisao svoje snage po slijedećem:

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9 1, k. 813.

² Napad njemačkih i ustaško-domobranskih snaga na Baniju, Kordun i Cazinsku krajinu počeo je 22. maja, pod nazivom: operacija »Schach« (Sah). Cilj im je bio: vezati naše jedinice za ovu teritoriju, naneti im gubitke i obmanuti ih o pravcu glavnog udara (desant na Drvar) koji je izvršen 25. maja 1944. U ovoj operaciji angažovane su slijedeće neprijateljske snage: borbena grupa »Arend« (Prvi i Drugi bataljon 383. puka 373. legionarske divizije sa grupom Četnika), dijelovi Izviđačkog bataljona 373. legionarske divizije, Prvi lovački rezervni puk, Prvi kozački konjički puk, Sedmi policijski bataljon, Pedeset peti izviđački bataljon Šezdeset devetog korpusa, dijelovi Desete lovačke pukovnije Drugog domobranskog lovačkog zdruza, dijelovi Osmog ustaškog zdruza, Novački sklop (regrutni bataljon) PTS, tri satnije Desete ustaške bojne i jedna satnija Treće bojne Drugog domobranskog zdruza. Neprijatelj je nastupao slijedećim pravcima: Bihać — Cazin — Skokovi, Bihać — Vaganac — Rakovica, Dvor — Zirovac — Bos. Bojna — Katinovac, Kostajnica i Sunja — Mečenčani — Jabukovac, Petrinja — Jabukovac — Glina, Petrinja — Gore — Glina — Vrginmost — Vojnić, Karlovac — Tušilović — Vojnić, Tounj — Tržić — Poloj — Veljun. Opširnije o tome vidi dok. br. 163, 166, 195, 200 i 202 u ovoj knjizi, tom V. knj. 28. izvještaj Štaba Četvrtog korpusa Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14. juna 1944; Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/2, k. 44, reg. br. 67 2—3, k. 74a, reg. br. 54'1—1, k. 158, reg. br. 51—10, k. 58, reg. br. 5'1—36, k. 58, reg. br. 11/6—1, k. 114 b.

I Sjeverni front — sastav:

I i III brigada VII divizije, Omladinska brigada »Jože Vlahovića« XXXIV divizije³ i dva bataljona Kordunaškog p. odj.³ Sve ove jedinice nalaze se pod komandom štaba VII divizij

II Južni front — sastav:

II i III brigada VIII divizije, tri bataljona I brigade VIII divizije, Plaščanski p. odred, bataljon Kordunaškog p. odreda. Sve ove jedinice nalaze se pod komandom štaba VIII divizije.⁴

III Unska grupa — sastav:

II brigada VII divizije i I i II muslimanska brigada.³

IV Banijska grupa — sastav:

IV brigada VII divizije i tri bataljona P. O. Banije.⁸

Sadnji raspored naših snaga.

Sjeverni front: I brigada VII divizije na prostoriji D. Budački — Koranjski Brijeg. III brigada na prostoriji Oparnica — Ledenik — Knežević — Kosa. Dva bataljona Kordunaškog p. odreda na liniji Cerovac — Klipino Brdo — Udbina. Omladinska brigada »Jože Vlahovića« sjeverno od r. Kupe.

Južni front: III brigada VIII divizije sa tri bataljona na prostoriji Primišlje; sa jednim bataljonom i dva bataljona Plaščanskog p. odreda na prostoriji Plašeanske doline; jedan bataljon Kordunaškog p. odreda na prostoriji Perjasica. I brigada VIII divizije sa tri bataljona na liniji Rakovica — Siunj. Jedan bataljon Plaščanskog p. odreda na prostoriji Močile. II brigada VIII divizije na prostoriji Slunj — Cetingrad.

Unska grupa: II brigada VII divizije na sektoru Peći-grad. I i II muslimanska brigada na sektoru Bužim — Todorovo.

Banijska grupa: IV brigada VII divizije na sektoru Glina. P. O. Banije na sektoru Dvor.

Plan dještva jedinica sjevernog fronta.

a) Vjerojatni pravci neprijateljskog nadiranja. Pretpostavljamo da bi neprijatelj iz Karlovca krenuo pravcem Turanj — Tušilović — Vojnić i Rečica — Utinja — Vrginmost, te eventualno pravcem Karlovac — Skakavac — Sjeničak.

b) zadatak jedinica:

Dva bataljona Imaju zadatak da zadržavaju neprijatelja Kord. p. odreda, što dulje na svom pravcu, da stvore potre-

³ Vidi dok. br. 163 i 166.

⁴ Vidi dok. br. 10—1 5. k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 166.

⁸ Vidi dok. br. 39—1 3, k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

bno vrijeme ostalim jedinicama za dještvo. Nakon izvršenog zadatka bataljoni će se orijentisati na pravac Utinja — Vrginmost.

- HI brig^ad^a: Ima zadatak da neposredno zatvara pravac Tušilović — Vojnić s tim da nikako ne dozvoli da je neprijatelj odbaci od Petrove Gore, što znači da u slučaju da neprijatelj prodre u Vojnić, III brigada imala bi da posjedne sjeverozapadne padine Petrove Gore. Bataljon III brigade koji se sada nalazi u Vrginmostu, u slučaju neprijateljske aktivnosti, treba povući u sastav brigade.
- K|brigada: Ima zadatak da djestvuje bočno na neprijatelja koji bi prodirao pravcem Karlovac — Tušilović — Vojnić.
- Omladinska
brie »J- V.« Prebaciti će se u slučaju neprijateljskog nadiranja u pravcu Vojnića ili Vrginmosta na desnu obalu r. Kupe sa zadatkom bočnog dještva na neprijatelja koji bi prodirao pravcem Karlovac — Vojnić ili pravcem Rečica — Utinja — Vrginmost.
- Art. diviz.: Ostaje na dosadašnjoj prostoriji s tim da se za slučaj neprijateljskog prodiranja stavi pod komandu štaba III brigade u prvom momentu.
- Veza: Održavati telefonsku vezu direktno ili preko stalne linije, a predvidjeti i vezu kuririma i patrolama.
Ishrana: Sve jedinice preduzeti će mjere da se obezbjede rezervnom hranom bar za dva dana.
Sanitet: Kirurška ekipa nalaziti će se uz štab divizije. Ranjenike upućivati će svaka jedinica direktno u stalne bolnice.

Štab divizije sa svojim dijelovima nalazi se u s. Krnjaku. U slučaju neprijateljskog prodora nalaziti će se negdje oko Vojnića.

Napomena: Ova zapovijest je strogo povjerljive prirode, and. ili komesar treba da je nose kod sebe. Preštam-

pavati se ne smije. Nižim jedinicama može se iz nje dati s¹ izvadak koji se odnosi na njihov sektor.

Primitak zapovijesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, ppukovnik
si. odsutan Mil.⁷ Pavlović v r I
(M. P.)

Dostavljeno: Točnost otpravka ovjera®
I i III brigadi VII divizije Načelnik major: I
Omladinskoj brigadi »J. V.« K o l e K a j l e
I art. divizionu VII divizije, (M. P.)
Štabu Kord. p. odreda, 25. V 1944. u 0.30 časova.

BR. 124

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 24. MAJA
1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADIMA PRVE
BRIGADE NA NEPRIJATELJSKE POSADE U LISANTŪM
DJEVRSKAMA I BRIBIRU¹

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 43.
24. V. 1944. g.

Akcija I ud. brigade na Lišane,
Djevrške i Bribir.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Akcija na Lišane 9/10. V. 1944. g.

Ustaško uporište Lišane bilo je polovinom mjeseca aprila likvidirano i djelomično spaljeno.- Početkom mjeseca maja neprijatelj je ponovno uspostavio svoje uporište, te iz njega

⁷ Milan

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivo Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15—1/2, k. 1009.

² Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 22, 24 i 144

Ostavljanjem zasjeda i nagaznih mina otežavao naš prolaz eko ceste Benkovac — Bribirske Mostine.

pristupijeno je likvidaciji ovog uporišta, s tim da I brigada napadne Lišane i osigura se od Bribirskih Mostina, a je-ygn bataljon II brigade da osigura pravac od Benkovca. Zapo-
' viest za ovu akciju dostavljena je štabu Korpusa.

F Borba je otpočela 9. o. mj. u 23 časa. Osiguranja prema •Bribirskim Mostinama i Benkovcu nisu izvršila svoj zadatak, Rer su pri polasku na svoj položaj morali stupiti u borbu sa neprijateljem, koji je u toku dana posio položaje za zaštitu komunikacije. Bataljoni koji su prodrli u Lišane također nisu @ogli u potpunosti izvršiti svoj zadatak i potpuno uništiti ustaše, jer je neprijatelj uspio sa svojim tenkovima i oklopnim automobilima intervenirati još u toku borbe.

Ustaše su iz sela Lišane protjerani, a kuće većim dijelom spaljene. Potpuno likvidacija nije uspjela, radi intervencije neprijateljske motorizacije.

IT Ubijeno 5, ranjeno 4 i zarobljen 1 ustaša.

Zapaljeno 3 puške, 40 metaka i 2 konja, 2 krave, 70 ovaca, 200 kg žita. Zapaljeno 30 kuća.

Naši gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih, 1 nestao.

Utrošak municije: 2060 pušč. metaka, 4 mine za t. bacač, 34 mine za mali bacač, 7 nagaznih mina.

Pripreme za ovu akciju izvršene su brižljivo. U samoj akciji snalaženje je bilo dobro, osim kod bataljona na osiguranju, koji su neprijatelju dozvolili prolaz. U toku borbe bilo je slabo održavanje veze.

I Djevrške 13/14. V. 1944. g.

U toku 13. o. mj. u Djevrskama skoncentrisano je 5—600 I četnika, među kojima i četnici sa Kosova, tzv. »Kosovska brigada« pod komandom Sime Radića. Namjere su im bile da t izvrše upad u Bukovicu, gdje su htjeli da vrše pljačku, nasilja i prisilne mobilizacije.

Kada je saznao za koncentraciju četnika u Djevrskama štab I brigade po naređenju divizije izvršio je napad na iste sa II i IV bataljonom.

Napad je otpočeo 14. o. mj. u 3.30 sati na taj način što su mitraljeske čete vršile osiguranje, II bataljon napadao sa sjeverozapadne, a IV bataljon sa sjeveroistočne strane. Jedna četa IV bataljona zatvarala je pravac prema jugu. Uz pomoć t. bacača i p. k. topa naše su snage izvršile juriš uprkos jake neprijateljske vatre. Neprijatelj je u panici pobjegao u pravcu Bribirskih Mostina. Naše su snage produžile sa gonjenjem, ali je ono bilo ograničeno kratkoćom vremena, jer se je razdanilo.

Neprijatelj je rastjeran i njegove su namjere dan bile osujećene.

Gubitci neprijatelja: ubijeno 5, ranjenih veći robljena 2 neprijateljska vojnika.

Zapljenjene 2 puške, 12 ručnih bomba, 300 metaka za I ške, 10 nagaznih mina, 4 brdska kazana i ostale sitne sprem

Naši gubici: nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu.

Utrošak municije: 4329 pušč. metaka, 5 mina za talijanski bacač, 20 mina za mali bacač, 7 metaka signalnih, 15 njih bomba.

Momenat za akciju bio je pravilno shvaćen i korišćen. Sama akcija izvedena je pravilno. Jedinice su pokazale veliku borbenost i upornost u napadu i gonjenju a starješine u rukovanju jedinicama. Od pojedinaca istakao se je svojim hrabrim držanjem vodnik 3. č. II bataljona drug Čalić **Spiro**.

Planičnik i Divić 16. V. 1944. g.

Oko 10 sati od Bribira napala je jedna njemačka kolona u pravcu Djevsaka, a druga u pravcu Divića. **Neprijatelju** je uspjelo da odbaci četu II btlj sa Planičnika. Pokušaj neprijatelja da ovlada Divićem nije uspio uprkos jake bacačke vatre, kojom je obasuo ovu kotu. Oko 15 sati odbačena četa sa Planičnika dobila je zadatak da lijevim obuhvatom **ugrozi neprijateljski bok** na Planičniku i da presječe odstupnicu snagama koje su napadale Divić. Sa položaja Divića **pomagao** se manevar ove čete. Neprijatelj je odbačen sa Planičnika, jurišem jedne čete II bataljona. Radi izvođenja akcije **predviđene** za tu noć, II bataljon se povukao.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Plijen 500 metaka za šarac.

Naši gubici 1 mrtav, 4 ranjena (zamj. komesara Alagić, Slobodan).

Bribir 16/17. V. 1944. g.

U Bribiru se nalazi 600 četnika, 50 Švaba, naoružani sa 2 bacača, 2 t. mitraljeza i 4—5 šaraca. Zadatak im je vjerovatno da osiguraju komunikaciju Benkovac — Bribirske Mostine — Skradin, i da vrše ispad na našu oslobođenu teritoriju u cilju pljačke.

Stab I brigade dobio je zadatak da sa cijelom brigadom napadne neprijatelja u Bribiru i odavle da ga protjera. I btlj ima blokirati Bribirske Mostine sa istoka i juga. II btlj napadače Bribir sa sjeverne strane (Sv. Aćima i Ane). IV btlj napadače Bribir sa zapadne strane. III btlj napašće Vučane i Goricu i zatvoriti komunikaciju Bribirske Mostine — Skradin.

bataljona

508

početak akcije između 22.00 i 23.000 sati.

II btlj zajedno sa minama našeg teškog bacača upada u neprijateljski položaj i u roku od 10—15 minuta likvidiran je r na Sv. Aćim i Ani. I btlj u svom pokretu naišao je na neprijateljsku predstražu od sjeverozapadnog dijela sela, koje

izbavio se zbog toga je zakasnio da zatvoripravac prema Bribirskim Mostinama, što se je pokazalo kao nepotrebno, jer u Bribirskim Mostinama neprijatelja nije bilo. IV btlj je izvršio svoj zadatak ali široki front koji je imao, a osim toga ne naslonjen na krilo lijevo i desno, **učinio** je da nije postigao uspjeha koje je mogao postići. III btlj nije primio naređenje za akciju te nije ni učestvovao u akciji.

Gubici neprijatelja: 28 mrtvih (23 četnika, 5 Švaba), nepoznat broj ranjenih i 12 zarobljenih (9 četnika i 3 Švabe).

Zapljenjeno je: 2 t. bacača, komplet, 7 sanduka mina za bacač, jedan teški mitraljez »Breda« sa 2000 metaka, 1 šmajser sa 100 metaka, 5 pištolja, 20 pušaka i ostalog ratnog materijala.

Naši gubici: 1 mrtav (komesar IV btlj drug Obradović **Dušan**) i 2 ranjena.

Pripreme radene za ovu akciju brižljivo su izvršene, laženje starješina u rukovođenju bilo je dobro. Osobito sa svojom prodornošću istakao se II btlj koji je na svojim leđima podnio gotovo sav teret borbe. Nedostatak je bio slabo održavanje veze među jedinicama i neprisustvovanje III btlj u borbi.

Uspjeh postignut ovom akcijom vrlo je značajan u moralnom pogledu, jer je već sutradan iz četničkih redova dezertiralo 112 boraca i vratilo se u Kosovo.

Borba 17. V. 1944. g.

Po uspješnoj akciji na Bribir brigada je zauzela raspored i to: III btlj s. Smrdelje (ovom je ujutro naređeno da krene za s. Gošići, ali ovo nije učinjeno odmah, nego tek oko podne), IV btlj Varivode, II btlj Djevske, I bat. Divić — Bribir.

Oko 7 sati neprijateljska kolona jačine oko 200 vojnika potpomognuta artiljeriskom vatrom krenula je od Bribirskih Mostina za Bribir. Naše odjeljenje na Sv. Aćimu i Ani povuklo se u sastav bataljona. Zauzimanjem Sv. Aćima i Ane neprijatelj je obasipao naše položaje jakom artiljeriskom vatrom. Pred podne prenijeta je artiljeriska vatra na Divić, a u 12.30 neprijatelj je izvršio ispad na položaje II i IV btlj sa dve kolone jačine od 300 vojnika. II i IV bataljon izvršili su protunapad zahvatajući neprijatelja bočno, nato se on povukao i krenuo prema položajima I bataljona, gdje je zaustavljen. U isto vrijeme su Nijemci predvođeni od ustaša u jačini 250

509

vojnika preko Ostrovice — Belanovića stanova usnieli doći d leđa našim jedinicama. I bataljon odmah se rokirao u prayJ neprijatelja, kako bi spriječio daljnje napredovanje i omogn^ ćio izvlačenje intendanture i komore. II bataljon pod priti^^^ neprijatelja pred sobom je također prešao u napad, uporn^B borbom odstupao je koso desno linijom Djevske — zapad!!® dio Zečeva. IV btlj. dobio je zadatak da pod borbom odsta^^^ iz Varivoda preko sjevernog dijela Djevsaka za Zečevo. m? btlj. prema ranijem naređenju povratio u pravcu Gošića. 9 Svi su naši dijelovi držali uski kontakt sa neprijatelji» i odstupanje je bilo pravilno.

Neprijatelj je počeo paliti u zaseocima kod crkve u Djevrskama našto je oko 5 sati poslije podne I bataljon svojim desnim krilom, a II btlj. cijelim frontom izvršio jak na neprijatelja. Neprijatelj se užurbano povukao do Djevi^^^ gdje se je i zadržao.

Gubici neprijatelja: 50—60 mrtvih, ranjenih ntpoznalJ. Zapljeno: 500 metaka za šarac i sanduk protukolske municije.

Vlastiti gubici: 6 ranjenih drugova (v. d. komandanti II bataljona poručnika Vukša Jovu, zamj. komesara btlj. Mandarić Miloša).

U materijalu izgubljeno je 3 km telefonskog kabla. j ^ B Utrošak municije: za akciju pod tačkom III, FV i V, 7929 pušč. metaka, 355 metaka za strojnicu, 51 minu za m. bacač 4 mine za t. bacač i 15 ručnih bomba.

U ovim akcijama slabo se držao vršioc dužnosti IV bataljona drug Pandža Čedo, koji noću 16/17. V. u Bribiru nije izvršio svoj zadatak, vršioc dužnosti komandira Surla Dušad* zamj. politkomesara čete Vojnović Mićo, koji su 17. V. napustili svoju četu i vratili se u istu tek kasno navečer. Ovo napustanje svoje čete izvršili su kada se ona nalazila u najtežoj! situaciji, umjesto da izvlače čete, povukli su se sami.

Za svaku pohvalu je držanje II bataljona ove brigade, i koji je u svim ovim akcijama dokazao visoku borbenu svij^^^ izdržljivost. Rukovodioci toga bataljona pravilno su ocijenili situaciju i preduzimali protiv nanade uvijek u najzgodnijim momentima, sa naoružanjem i pokretom. Predlažemo za pohvalu ovaj bataljon.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vd. politkomesara: Komandant — ppukovnij
Ilija Radaković s. r. s. o.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi,

(M. P.) šef operativnog odsjeka — kapetan:
Potpis nečitak

BR. 125

t/TFŠTAJ OPERATIVNOG OFICIRA ŠTABA TRIDESET
PETEDIVIZIJE OD 24. MAJA 1944. ŠTABA DIVIZIJE ONA-
PADUNA USTAŠE U MEKINJARU I ORASPOREDU SOP-
STVENIH I NEPRIJATELJSKIH JEDINICA¹

Položaj
24. maja 1944. u 10 h

ŠTABU 35 DIVIZIJE XI KORPUSA

| Primio sam vaš list (XI korpusa) od 21. o. m.²
; Situacija: na 23/24. ovoga mjeseca. U toku 23. V komu-
nikacijom Vrebac — Podlapača prošlo je oko 50 kamiona,
6 tenkova i 4 blinde.

Na toj komunikaciji nalazi se lovačka bojna i 2 satnije Bbgionera i to: manji dio ustaša — domobrana sa legionerima u Vrebačkoj Stazi, a manji dio legionera i ustaša u Vrepcu i Zavodu, koji osiguravaju pomenutu komunikaciju.

f. Ostali podaci o neprijatelju: 34. bojna nalazi se na prostoru Bilaj — Ribnik³ i vrši ispade prema Metku i Počitelju. 9. bojna nalazi se na prostoru Brušane — Karlobag. 32. bojna na komunikaciji Široka Kula — Ljubovo — Bunić. 31. bojna sa tri satnije nalazi se u Mekinjaru; glavne snage te bojne nalaze se na Pilipovači iznad Mekinjara, a jedna satnija u Pazarištu. Obrambena bojna nalazi se Perušić — Lički Osik — Gospić sa nešto žandara.

¹ 23. o.m. u 23 časa III brigada sa tri bataljona napala je 31 bojnu u Mekinjaru i na koti Pilipovača. Rezultat napada: ubijeno nekoliko ustaša, dva zarobljena, zaplijenjen jedan top 47 mm i nekoliko pušaka. Borba za vrijeme samoga napada bila je vrlo kratka i ustaše su se razbježale u paničnom bijegu, samo je bilo dosta nespretnosti kod naših bataljona, inače se neprijatelju moglo zadati osjetnijih udaraca.

Izviđačka četa koja nije kompletna, vrši prepade na neprijatelja u Zavodu i Vrepcu. Ista je istrijebila do sada preko 20 ustaša.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
ijskog instituta, reg. br. 22/5, k. 1234.

² Vidi dok. br. 30—1/1, k. 569 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
® O njenom rasporedu vidi dok. br. 120.

24. o. mj. neprijatelj koji je protjeran iz Mekinjara »j držao se na kotama između Mekinjara i Podlapca (Ljutica)« jutros u 8 časova ponova se spustio prema Mekinjaru i u borbu sa jednim bataljonom III brigade XIII divizije.⁴

Sadanji raspored jedinica na ovome sektoru: III brigada i nalazi se na prostoru Crni Vrh — Bajnovac sa zadatkom da izviđa i postavlja manje zasjede neprijatelju i sprečava njegove ispade. Izviđačka četa nalazi se na prostoru Vrebačko Medugorje sa zadatkom da izviđa neprijatelja, postavlja zasjede i da napada manje grupice koje se udaljuju iz garnizona u cilju pljačke i paljenja.

U toku noći stigao je jedan i drugi divizion, inženjerski bataljon XI korpusa i radna četa divizije. Sa ovim jedinicama izvršio sam slijedeći raspored: dva diviziona i radna četa divizije ostaje na prostoru Srednja Gora i upotrebiću ih za prebacivanje ranjenika, tj. njihovo osiguranje,⁵ a inženjerski bataljon šaljem za Ondić da smijeni III bataljon I brigade koji osigurava ranjene. Istome sam rekao da se samo prebaci u Ondić i da uhvati vezu sa III bataljonom, a vi da ćete mu izdati naređenje za smjenu, pa u koliko se slažete s tim izdajte to naređenje. III bataljon povukao bih za Medugorje. Ovog momenta stigao je štab I brigade sa dva bataljona u Medugorje, koji su vrlo zamoreni, i ja sam ih prebacio u Srednju Goru da se malo odmire, osvježe i nahrane i zadržaću ih ovdje dok ne dobijem od vas dalja naređenja za njih. Ista brigada vodila je manja čarkanja između Staze i Ljubova i nanijela neprijatelju nešto gubitaka, a sopstvenih gubitaka bilo je 4 mrtva i 5—6 ranjenih.

Dobili smo izvještaj iz Velebita da će u toku današnjega dana izvršiti sve pripreme za prenos i prevoz ranjenika.⁷ O izvršenim pripremama izvestiće u toku današnjeg dana. Isto tako javljaju da je neprijatelj na tome sektoru neaktivan, i

Mišljenja sam da I brigada ostane na ovome sektoru i da u zajednici sa III brigadom i ostalim dijelovima, koji ostaju ovdje, izvrši napad na neprijatelja koji drži komunikaciju Vrebač — Podlapac i da se potpuno očisti ovaj sektor.⁸ Vjerujem da će se tim napadom uspjeti postići željeni cilj.

U toku današnjeg dana III brigada se sa tri bataljona uglavnom odmara, a navečer po mogućstvu napasće neprijatelja na nekom pogodnom mjestu.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 138.

⁵ Riječ je o prebacivanju ranjenika u Bosnu (vidi dok. br. 122).

⁶ Vidi dok. br. 156.

⁷ Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 77.

⁸ Vidi dok. br. 143 i 144.

Dve zarobljene ustaše šaljem o tome štabu na dalii
apak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir 35. divizije
major
M. Novković

BR. 126

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJE DALMATINSKIH NOP
ODREDA OD 24. MAJA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA
NOVJ O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA OD 16. DO
23. MAJA¹

STAB
GRUPE SRED. DALMAT. PARTIZ. ODREDA
24. V 1944.

Dostavlja operativni izvještaj
od 16. do 23. V 1944.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ i XX DIVIZIJE

Svilajsko-mosečki

odred:

U zajednici sa snagama II brigade XX divizije
NOVJ II bataljon Svilajsko-mosečkog odreda do-
bio je zadatak² da likvidira neprijateljsko uporište
u selu G. Vinovu na dan 18. V ov. god.

**Opis položaja
II bataljona:**

Bataljon Svilajsko-mosečkog odreda dobio je
zadatak da zatvori pravac od susjednih neprijateljskih
garnizona Kljaka i Umljanovića i iz toga
pravca da ne dozvoli da se neprijatelju pruži ma-
kakova pomoć sve dok bataljoni II brigade XX di-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
Orijskog instituta, reg. br. 27/7, k. 1603.

² Vidi dok. br. 8—1/4, k. 517, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

vizije ne likvidiraju neprijatelja.' Položaj bataljo bio je Gradina (k. 684) pa ulevo do Culina staja, sjev. padinama Moseća. Položaj koji je dobio bataljon odgovarao je po svome sklopu i mogao se brani od svakog neprijateljskog nadiranja.

I bataljon II brigade napadao je neprijatelja » selu Vinovo sjev. strane Krpušnjak (trig. 796), ^{2a} M ključno Gradina (k. 584) obuhvatajući sa desnij krilom prema k. 503.

III bataljon II brigade napada neprijatelja ^ dve čete od Širokog Umca k. 769, k. 542. Jednu četetu toga bataljona da se ostavi na k. 441 i grebenom do k. 308 — Celinčin Umac sa zadatkom da kontroliše Unešić preko Utora.

IV bataljon napada sa jug. zapadne strane sa dve čete na 1 liniji Čvrljevo — Vinovo do k. 425. Jedna četa toga bataljona da zatvori pravac od pravca D. Vinova na k. 403 i 463 (Zelenikovac). 1

Položaj i teren kojim su nastupale naše jedinice bio je dosta podesan, jedino je otkrivao tajnost prilaznja pošto je većinom kamenjar i malo džbunje.

Naziv jedinica koje su vodile borbu:

Neprijateljski garnizon napadali su tri bataljona II brigade XX divizije i jedan bataljon Svilajsko-mosećkog odreda.

Protiv koga se borile:

Ustaška posada u selu Vinovu i milicija iz samoga sela, u jačini 130—140 vojnika.

Obostrana situacija:

Naše jedinice koje su napadale neprijatelja osjećajući se nadmoćnijima i tehnički naoružanijima ujedno koristeći sam sklop zemljišta, te u tome su imale preimućstvo i inicijativu u svojim rukama.

Izdata zapovijest:

Prilaže se u prepisu kako je izdata za napad.

Početak borbe:

Borba je počela sa 1 sat zakašnjenja prema izdatoj zapovijesti, tj. u 5 sati u jutro na dan 18 V ov. god.

^s O napadu Druge brigade Dvadesete divizije na ustaše u stlu Gornje Vinovo vidi dok. br. 30/2, k. 1029, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Tok borbe:

Po dolasku ispred same kote Gradina (k. 594) na kojoj se nalazila neprijateljska patrola pripucala na naše jedinice koje su se približavale. Napadom naših snaga na samu kotu neprijatelj je bio prisiljen da se povuče na kotu 557 kod crkve Sv. Marka i na istoj se uporno držao dok mu nije stigla pomoć iz garnizona Kljaka. U vremenu od 5 pa do 6 sati ujutru neprijatelj sa dobivenim pojačanjem od 100 ustaša izvršili su protunapad na 1. četu II bat. II brigade i na jednu četu II bataljona Svil.-mosečkog odreda kao i dio 2. čete istoga bataljona branili su dodijeljeni položaj sve dok nisu bili ugroženi sa lijevog krila, tj. sa položaja 1. čete I. bat. II brigade te su prisilili II bataljon Svil.-mosečkog odreda da se povuče na istočne padine Gradine prema Krpušnjaku i koji je položaj držat sve do 14 sati poslije podne. Neprijatelj iz samoga garnizona sa dobivenim pojačanjem iz Kljaka izvršio je pritisak na III i IV bataljon II brigade, a I bataljon koji je trebao u zajednici sa našim II bataljonom da zadržavaju neprijatelja nije to učinio, već se povukao a nije obavijestio štab II bataljona Svil.-mosečkog odreda i na taj način bio prisiljen i naš II bataljon Svil.-mosečkog odreda da se povuče, te na taj način imao je nepotrebne gubitke.

Ishod borbe:

Prema predviđenome planu akcija nije uspjela iz razloga što su se neki dijelovi snaga II brigade povukli i dozvolili neprijatelju da ponovo ovlada sa kotom 684 (Gradina), a ujedno i da potisne snage koje su već upale u selo Vinovo.

Gubici:

Drugi bataljon Svil.-mosečkog p. odreda u ovoj borbi imao je slijedeće gubitke u ljudstvu i materijalu i to: 5 drugova nestalih, 2 teže i 3 lakše ranjena. Sa nestalim drugovima izgubljeni su 2 puškomitraljeza, 3 puške i 400 metaka za iste. Naknadno smo doznali da su nestali drugovi zarobljeni od strane neprijatelja i između njih 1 je bio ranjen kojega su ubili, dok su ostalu 4 odveli u Drniš. Neprijateljski gubitci su slijedeći: 3 mrtve ustaše i nekoliko milicionera iz istoga sela, 25 do 30 ranjenih među kojima natporučnik zapovjednik toga garnizona Vučica Mate koji je teže ranjen u obe noge.

Utrošak municije:

U ovoj obrbi utrošeno je 1080 metaka za 1 puškomitraljeze i 49 ručnih bombi. Zaplijene materijala nije bilo.

Kritički osvrt:

Rukovodioci II bataljona Svil.-mosečkog **B.** reda imali su dobar pregled nad svojim jedinicama dok uzrok za neuspjeh akcije je slabo održanih veze, zajedničko potpomaganje u borbi i pokret ofl polaznog položaja do razvitka za brobu nije bio dobar, pošto se sama priprema i koncentracija jedinica vršila u neprijateljski raspoloženom mjestu, a također i sam pokret preko Cvrljeva za Vinovo koji je također raspoložen neprijateljski, iz čega zaključu. jemo da je neprijatelj bio na vrijeme obaviješten o našim namjerama tako da su njegove prve patrole osjetile prisustvo i privlačenje naših snaga i blagovremeno dobivanje pomoći. Vrijeme za napad, koje je bilo određeno u 4 sata, bilo je sa zakašnjenjem od cijeli 1 sat, a s obzirom na vrstu neprijatelja i poznavanja borbenosti neprijatelja potrebno je bilo da se neprijatelj i ranije napadne nego što je bilo određeno. Ukoliko se može zaključiti iz same izdate zapovijesti za ovu akciju neprijatelj je bio podcijenjen i podaci koji su prikupljeni nisu odgovarali točnosti, pošto je neprijatelja bilo svakako više i bio je tehnički bolje naoružan.

Na dan 18—19. V 44. god. jedno odjeljenje iz 3. čete Sibensko-trogirskog odreda postavilo je nagaznu minu na turističkoj cesti Rogoznica — Šibenik na koju je naišao neprijateljski tenk i potpuno uništen. Dana 19. V također je jedna patrola iz iste čete, koja se nalazila u blizini ceste Rogoznica — Šibenik, otvorila vatru na neprijateljski kamion pun vojske, ali pošto nisu uspjeli da ubiju šofera, kamion im je pobjegao dok se čuo jauk i pomaganje, žrtve u kamionu nisu nam poznate pošto je isti pobjegao kao što smo napomenuli.

Na dan 20. V o. g. postavljena nagazna mina na cesti Perković — Koprno na koju je naišao 1 ustaški kamion sa materijalom, a u pratnji sa 2 vojnika i šoferom. Kamion je uništen, šofer je poginuo, dok 2 pratioca su teže ranjena. Hrana koja se nalazila u

kamionu je rasuta tako da se od nje nije moglo ništa koristiti. Od kamiona, kojima su ustaše raspolagali u Perkoviću, bili su svega 2, tako da im danas ostaje svega 1 sa kojim se malo i nesigurno služe.

Naknadno smo doznali da se u istome kamionu, koji je uništen, nalazio organizator milicije iz Unešića i okolnih sela fra Ivan Romac za kojega se tvrdi da je i on poginuo u tom kamionu.

Na dan 21. V 44. g. 4. četa Siben.-trogirskog odreda postavila minu na Trogir — Donji Seget na koju je naišao neprijateljski kamion koji je potpuno srušen a u kojem se nalazio i 1 top također je uništen. Broj žrtava u ovome kamionu nije ustanovljen, te u idućem izvještaju ćemo naknadno javiti.

III

Mosorski partizanski odred. Noću između 14. i 15. o. mj. 3. četa II bataljona Mosorskog odreda postavila je zasjedu na cesti Zadvarje — Šestanovac i postavila nagaznu minu ispred same zasjede. Te noći neprijatelj nije naišao dok na dan 15. u 8 sati ujutro na postavljenu minu naišao je 1 kamion i dignut u zrak; da li je bilo žrtava u istome nije poznato, jer se četa krenula sa tog položaja.

Noću 16. na 17. uhapšen je organizator i špijun i četnički organizator iz sela Čelina, a isto tako i 1 HSS-ovac koje je štab odreda u sporazumu sa kotarskim KPH Omiš osudio na smrt; imena istih nisu nam još dostavljena.

Noću između 17—18. o. mj. 2 čete I bat. Mosorskog odreda dobili su u zadatak uništenje neprijateljske linije i prikupljanje telefonske žice na cesti Split — Sinj. U ovoj akciji porušeno je 80 telefonskih stubova, a prikupljena žica dostavljena je štabu XX divizije na upotrebu.

Na dan 25. V 44. ustaše iz garnizona Gata pokušali su da prođu do Kostanja. I četa I bat. Mosorskog odr. koja se nalazila na tome sektoru i tom prigodom ubila 1, a 5 ranila; naših gubitaka nije bilo.

Noću između 21. i 22. jedna udarna grupa iz Mosorskog odreda izvršila je prikupljanje kabla na sektoru Studenci — Kameni Most i tom prigodom sakupila 500 m kabla i zarobila 1 domobrana u selu Lovreću.

- je lokomotiva i 4 vagona, dok su 2 teško oštećena. Mrtvih je bilo 6, a ranjenih 17. Promet je stajao 48 sati.²
- y 1944. Na pruzi Dugo Selo — Zagreb, kod stanice Se-sveta, postavljena je mina za vlak, koja nije dala eksploziju, već se je kod nailaska vlaka zapalila i izbacila lokomotivu iz kolosjeka, a na osobnim vagonima su gotovo svi prozori razbijeni.³
- 1 V. 1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Ivanić Grad, dignut je u zrak teretni vlak. Lokomotiva je uništena i 4 vagona, a 5 ih je teško oštećeno. Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat. Promet je stajao 12 sati.⁴
2. V 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Ludina, dignut je u zrak transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 5 vagona, a 7 ih je oštećeno. Mrtvih je bilo 18, a ranjenih 27. Promet je stajao 15 sati.⁵
2. V 1944. U blizini našeg štaba u okolnim selima pojavila se neprijateljska vojska, koja je namjeravala poći na Brdo Kopčić. Naši borci i rukovodioci 1. i 2. čete koliko ih se nalazilo u bazama, izašli su na položaje, a potom u napad i protjerali neprijatelja iz sela Hruškovice i kod toga ubili 1, a ranili 2 neprijateljska vojnika.
- 2.V 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Voloder. postavili smo minu za vlak, ali ju je neprijateljska patrola pronašla i kod vađenja iste ubijena su 2 neprijateljska vojnika.
- 3.V 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Moslavačka Gračenica, zarobili smo 2 domobrana, 1 francusku, 1 manlihersku pušku i nešto metaka.
5. V 1944. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Prikraj, dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, a više ih je oštećeno; 3 su željezničara mrtva. Promet je stajao 46 sati."
10. V 1944. Na pruzi Dugo Selo — Zagreb postavljena je mina u osobni vlak. Ubijene su 3 ustaše i 2 do-

² i ¹ Vidi dok. br. 172.

^J i ⁵ Vidi dok. br. 173.

• Vidi dok. br. 177.

mobrana, dok su 3 civila i jedna žena što tS što lakše ranjeni.⁷

- 11. V 1944.** Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Ivanić Grad, dignut je u zrak transportni vlak. Uništena je lokomotiva i cijela kompozicija j* izbačena iz kolosijeka, osim 3 vagona. Kod **OM I** akcije bila su mrtva 72 njemačka vojnika i 3 željezničara, a bio je sigurno isto toliki broj mrtvih. Promet je stajao 72 sata.⁸
- 11. V 1944.** Na pruzi Dugo Selo — Križevci, između stanica Vrbovec i Prikraj, presječena je pruga na **45** mjesta i srušen je 1 most dugačak **15 metara** time je uništena pruga na duljini od **2.000** metara. Promet je stajao 7 dana. Akcija je vršena u suradnji jedne čete Ud. bataljona. ;
17. V 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Voloder, postavili smo minu za vlak, ali smo dobili izvještaj da mina nije opalila; držimo 4a je ista sabotirala.
20. V 1944. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Vrbovec, dignut je u zrak osobni vlak. Lokomotiva je oštećena, 4 su vagona uništena. Ubijena su 4 njemačka vojnika i 2 žene. Promet je stajao 16 sati.⁹
20. V 1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Deanovec, dignut je u zrak teretni vlak. O nastaloj šteti, žrtvama i zastoju u prometu do sada podataka nismo dobili.
20. V 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Sirinec, dignut je u zrak transportni vlak, ali i za njega podataka nemamo.
- 21/22. V 1944. Na pruzi Bjelovar — Križevci, između stanica Sv. Ivan Zabno i Križevaca, presječena je pruga na 275 mjesta i srušena su 3 mosta u duljini od 8, 10 i 15 metara; time je pruga uništena na duljini od 6600 metara. Ova akcija je vršena u suradnji XXVIII divizije.
- 21/22. V 1944. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, između stanica Prikraj i Gradec, presječena je pruga na 32 mjesta i srušena su 4 mosta dugačka od 10—22 metra i time je uništeno pruge u duljini 300

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 182.

• Vidi dok. br. 191.

metara. Ova akcija je vršena u suradnji XXXIŮ divizije."¹

Ovo su uglavnom akcije od 1. i 2. čete, dok od 3. čete koja se nalazi na sektoru Zapadne grupe part. odreda, radi velike udaljenosti, podataka ne možemo dobiti; čim ih dobijemo poslati ćemo vam ih naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

(M. P.)

Komandant
Mirko Palčić

BR. 128

NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 25 MAJA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU DRUGE GRUPE BRIGADA TRIDESET PETE DIVIZIJE ZA PRODOR ZAPADNO OD KOMUNIKACIJE VREBAC — MEKINJAR — BUNIĆ — DEBELO BRDO¹

**STAB
XI KORPUSA NOV
i — JUGOSLAVIJE — •
Op. Br. 109. 25. V 1944.**

**OPERATIVNOM ŠTABU II GRUPE BRIGADA
XXXV DIVIZIJE NOVJ-'**

Situacija: U toku današnjeg dana neprijatelj je napustio Prijeboj i Plitvički Leskovac ostavivši izvjestan dio sprema, F hrane i kabla. Dijelovi II brigade nalaze se na tom prostoru i t posjedaju ga.⁸ Na Čudinom Klancu izgleda da se još nalaze neprijateljski slabiji dijelovi.

Na sektoru Korenica stanje nepromijenjeno osim što je jedan neprijateljski trup napao komandu mjesta Korenica, koja se nalazila u šumi više Šeganovca. Napad je uslijedio iz Plješevice, po danu. a rezultat još ne znamo. Također je ne-

•• Vidi dok. br. 193.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 37—2'1, k. 569.

* O formiranju toga štaba i njegovom pravom nazivu vidi objašnjenje br. 5 uz dok. br. 77.

¹ Vidi dok. br. 152.

**prijatelj napadao pravcem Korenica — Seganovac — po
ali bez uspjeha.**

U vezi sa takvom situacijom mislimo sa II briga^aH. XXXV divizije pročitati prostoriju Klokočevica — **Prijeboi** Leskovac — Cudin Klanac — Homoljac, obezbijediti' te prav. dok bi sa III brigadom XIII div. u toku 26. na 27. noću nana' dali samu Korenicu.⁴ Potpomagala bi i II brigada sa pravca Pogledalo — Vrelo. III brigada XIII divizije će još u **toku 25** ns 26. noću vršiti nasilna izvidanja i demonstracije prema Korenici.⁵

Da bi naša aktivnost bila jednovremena i koordinirana te što uspješnija, potrebno će biti da se i vi iste noći, t.j. 26. na 27. o. mj. svim snagama i odsudno angažujete prema već dobivenim zadacima.⁶ Udar treba biti snažan i brz. a po uspješnom završetku brz prodor na prostoriju zapadno od komunikacije Vrebac — Mekinjar — Bunić — Debelo Brdo čisteći ista i obezbjeđujući sve pravce na istoj, a u cilju odsjecanja koreničkog garnizona i hvatanja veze sa jedinicama XXXV divizije

Hitno nas izvijestite šta mislite poduzimati, **kada**, i o situaciji na čitavoj spomenutoj prostoriji."

U toku današnjeg dana jake motorizovane snage Nijemaca kretale su se komunikacijom Srb — Lapac — Bihać dočim ih je čitav dan savezničko vazduhoplovstvo tuklo. Bombardovano Dobroselo i Lapac, a motorizovane kolone **su** mitraljirane. Rezultati izraženi u broju zapaljenih, **uništenih** i oštećenih vozila te ubijenih i ranjenin vojnika se ne **znaju**, ali zna se da ih ima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik:
M. Šakić

(M. P.)

¹ O rezultatima napada vidi dok. br. 134 i 162.

⁵ Vidi dok. br. 157.

⁸ Štab jugozapadnog sektora za Liku dobio je zadatak da sa Prvom brigadom Trideset pete divizije i Trećom brigadom Devetnaete divizije dejstvuje na komunikaciji Vrebac — Podlapača — Korenica i čisti- prostoriju zapadno od te komunikacije (vidi dok. br. 32—1/I. k-569 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁷ Vidi dok. br. 136.

BR. 129

IZVEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 25. MAJA 1944.
ŠTABU ČETVRTOG KORPUSANOVJOBORBINAPOD-
RUČJU PRIMIŠLJA¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE NOV Op. 177/44.

^s **JUGOSLAVIJE**

1 Op broj: 29/1944.

I 25. V 1944. g.

Operativni izvještaj o borbi
L Primišlju 21. ov. mjeseca

ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

Opis položaja: Borba se vodila u selu Primišlju i oko Primišlja. Primišlje je selo koje se nalazi na raskrsnici puteva [Tounjski] Tržić — Slunj i Tobolić — Veljun, na desnoj obali rijeke Mrežnice. U selu ima nekoliko popaljenih zidanih zgrada iz kojih je neprijatelj davao otpor. Zemljište oko Primišlja je manevarsko i uglavnom pošumljeno. Most na cesti [Tounjski] Tržić — Primišlje porušen je, dočim most na cesti Tobolić — Primišlje ispravan. Zemljište je predstavljeno na sekciji Karlovac 1 : 100.000.

Našt jedinice: Na našoj strani u ovoj borbi učestvovali su 2 bataljona i vod bacača II brigade i tri bataljona III brigade.

Neprijateljske jedinice: Na strani neprijatelja učestvovala je III satnija B. bataljona Lovačke pukovnije² pod komandom natporučnika Engla, a kasnije kao intervencija još jedna satnija (IV) istog bataljona potpomognuta sa 2 tenka i 1 blindom.

Obostrana situacija: Neprijatelj je uputio jednu satniju preko [Tounjskog] Tržića u Primišlje sa zadatkom da politički djeluje na stanovništvo i našu

[¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1/5 k. 426.

I¹ Riječ je o dijelovima njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka.

vojsku, povodom prelaza nekih lica na stranu neprijatelja.

Naše namjere bile su opkoliti neprijatelja. Za izvršenje toga namjere je II brigadi da napadne neprijatelja od pravca Kurjevca i cestom Slunj — Primišlje i [Tounjski] Tržić — Primišlje, a III brigada da dade osiguranje prema [Tounjskom] Tržiću i da napadne od pravca Čičinog mosta.

Tok borbe:

Borba je počela 21. V 1944. u 14,00 sati. Nakon dulje i žilave borbe II brigada uspjela je likvidirati neprijatelja, u zidinama u Primišlju, koji je počeo bježati prema Mrežnici; u bijegu je nešto potučeno, a nešto natjerano na Mrežnicu i potopilo se.

Dio neprijateljskih snaga nalazio se na desnoj obali rijeke Mrežnice kod Čičinog mosta kao mostobran. Te je dijelove neprijatelja napala III brigada i nakon kraće borbe taj je neprijatelj bio savladan.

Međutim kasnije se prikuplja jedna grupa od oko 40 neprijateljskih vojnika i izbija na Božić glavicu. III brigada nije ostavila svojih dijelova na toj glavici i omogućila neprijatelju izlazak na nju.

Sa pravca Kamenice krenula je u intervenciju još jedna satnija ojačana sa 2 tenka i 1 blindom. IV bataljon III brigade vodio je s njom borbu i zadržavao je na prostoru [Tounjski] Tržić — Tobolić, ali neprijatelj je uspio da s tenkovima i blindom dođe do Čičinog mosta, i grupa koja se nalazila na Božić glavici uspjela je da se pod zaštitom tenkova povuče. Borba sa neprijateljem završena je u 21.00 čas.

Ishod borbe:

Neprijateljska satnija je raspršena i djelomično potučena. Postignuti su slijedeći rezultati:

Zarobljeno 25, ubijeno 79, potopljeno 10 i ranjeno oko 50 neprijateljskih vojnika. ;

Zaplijenjeno: 47 pušaka, 1 puškomitraljez. 2 šmajsera. 4 pištolja, 1 dalekozor, <5

gasmaski, 32 para odijela, 6.000 metaka, i 17 konja sa samarima.

Kaši gubici: 4 mrtva i 21 ranjen. Među mrtvima zamjenik komesara čete Đuro Martinović, a među ranjenima komandir čete poručnik Gvozdić Jovan, potporučnik Gvozdić Ninko, i zamjenik komesara čete Samardžija Đuro.

Utrošak municije: Utrošeno je 10.000 metaka. 56 mina za teški bacač.

Imena lica koja su se istakla: Pohvalu zaslužuje Vorkapić Ninko vodnik, Gvozdić Jovan poručnik, Gvozdić Đuro borac, Graora Milan poručnik, svi iz III brigade.

Kritički osvrt: U ovoj borbi učinjene su slijedeće nepravilnosti: III brigada upućuje bataljon sa Božića glavice prema Cičinom mostu da napada neprijatelja koji je tu obrazovao mostobran, a ostavlja Božića glavicu slobodnu, iako se u Primišlju nalazi neprijatelj, što kasnije omogućava neprijatelju da se popne na tu glavicu. Kasnije je učinjena ta greška što se brigada dugo pripremala da napadne tu grupu neprijateljskih vojnika koja se nalazila na Božić glavici tako da je ta grupa, kasnije kad je stiglo pojačanje, uspjela da se izvuče. Pored toga na cesti Tobolić — Tounjski Tržić nisu stavljene nikakve prepreke što je omogućilo brzi dolazak neprijateljskim tenkovima.

Zalaganje boraca i nižih rukovodilaca u ovoj borbi bilo je dobro.

Bataljoni II brigade držali su se dobro i izvršili svoj zadatak brzo i u potpunosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

v. d. politkomesara:
D. Hrstić

Komandant, p.pukovnik.
M. Šumonja

BR. 130

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA Trt
DESET PETE DIVIZIJE OD 25. MAJA 1944.'

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV						
		Brojno stanje po spisku	Kadnika	Sejaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoskolaca	Vojnih lica
Štab	kom. kadar	9		1	1		1	5
	boraca	12		6			5	1
Intendantura i magazini	kom. kada	4		1			2	
	boraca	13	3	8	1			
Radna četa i radionica	kom. kadar		2	2				
	boraca	40	7	28			5	
Kur»	kom. kadar	1		1				6
	boraca	3	1	2				
Veterinar ²	kom. kadar	1		1				1
	boraca	5	1					
Straža i kuriri	kom. kadar	6		6				1
	boraca	67		53			3	
Sanitet	kom. kadar	2	4		1			1
	boraca	11	3	5				2
Bolnica i sanitetska četa	kom. kadar	11	8	3	3			2
	boraca	42	3	32		2		
Izviđačka četa	kom. kadar	5	2	1				
	boraca	27	3	23			1	
Ceta za vezu	kom. kadar	1		12				1
	boraca	58	2	50	1	1	2	2
I brigada	kom. kadar	202	8	167	2	7	8	3
	boraca	30	627	2	u	4		1
II brigada	kom. kadar	91	49	8	16	29	3	4
	boraca	822	383	348	8	30	1	f
I divizion	kom. kadar	42	4	30		4		3
	boraca	100	9	89	2			
Lič. part. ³ odred	kom. kadar	76	5	62		1	3	4
	boraca	158	3	252			1	2
„Plavi Jadran“ ⁴	kom. kadar	28	15	U	3			
	boraca	84	24	58	2			
Svega:	kom. kadar	613	131	46	21	28	49	26
	boraca	2210	478	1584	1b	4	4.1	7
III brigada	kom. kadar	228	179	17	7	4	14	6
XIII divizije	boraca	814	688	68	15	14	26	2

POLITIČKI KOMESAR

S. Mrda

¹ Original, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—57, k. 1234.² Riječ je o veterinarskoj ambulanti.³ Lički partizanski⁴ Odnosi se na bataljon »Plavi Jadran«.

528

XXXV DIVIZIJE ZA 25. MAJ 1944. G.										
NACIONALNI SASTAV										
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca
6		1	1			1				
4						i				
Er 3	1					1				
4			4			i				
4										
7										
2										
f~										
12						1	1			
11 « i		1								
1 4	5	1			1	1				
1 1 5	5						1			
IJ27	-15									
i " 4	2									
1 14	5									
4?	9									
168	32		1	1				1		
404	271		200		3					
7f	~ 121	1						51		
362	447	4			8		1			
I - 4 0	2									
7										
i L 74	2									
236	20	1			1					
9	19									
i *	74				2					
419	186	3	2			1	2			
1 13.fi	881	6			15	1	1			
87	137	1	3							
102	697	6	1		6		2			

KOMANDANT, potpukovnik
N. R. Grubor

m

34 Zbornik, tom V, knj. 27

529

i

BR. 131

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD v
MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ n
BORBAMA OD 7. DO 23. MAJA¹

STAB XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Br. 321/25. V 1944.

Dostavlja se operativni
izvještaj o akcijama ove
divizije u vremenu od
7. do 23. ov. mj.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se operativni izvještaj o akcijama ove **divizije**
u vremenu od 7. do 23. maja ove godine:

7. maja 1944. g.

Ujutro ovoga dana raspored jedinica ove divizije **bio je**
slijedeći:

I brigada na sektoru Kozjan — Kuzmanovača — Ljubovo.
dva bataljona u Kozjanu, jedan bataljon u Kuzmanovači, jedan
bataljon na Ljubovu,

II brigada sa dva bataljona na liniji: V. Ogradak — Met-
la, sa jednim bataljonom u Turjanskom i sa jednim bataljonom
kod Ličkog Petrovog Sela,

III brigada XIII divizije na odmoru i sređivanju u s.
Trnovcu,

Artiljerijski divizion sa dve baterije na sektoru Konča-
rov Kraj.

U 7 sati neprijatelj je počeo nadirati sa motorizacijom
prema Ličkom Petrovom Selu, koje je poslije kraće borbe sa 4.
bataljonom II brigade i zauzeo.² Popravivši brzo prekopanu
cestu i otklonivši prepreke, neprijatelj je produžio nadiranje
prema Prijeboju sa motorizacijom, a sa jednom kolonom pje-
šadije preko Klokočevice u pravcu Matića Krčevina.¹ Bataljon

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 8—1/6, k. 1234.

² Vidi dok. br. 31 i 121.

³ Pokrajinski obavještajni centar poslao je o tome 7. maja Štabu
Jedanaestog korpusa NOVJ slijedeću depešu: »Borbe se vode dosta žt-
stoke u pravcu Klokočevice gdje naše snage drže položaj. Neprijatelj

...t da ne bi bio opkoljen, povukao do Sorića Krčevina gdje je
...uzeo položaje.

U 12.30 sati naređeno je upućivanje bataljona iz Tur-
HL-kog na ^{sektor} Prijeboja, sa zadatkom zatvaranja pravca
prijeboj — Plitvička Jezera, gdje je morao ostati sve do do-
I bataljona Kordunaške brigade.⁴

U 18 ^{sati} neprijatelj je odbacio 4. bataljon i ušao je u
Iprijeboj, odakle u toku dana nije vršio pokreta.

...s obzirom na nastalu situaciju naređeno je⁵ od strane
šaba Korpusa da se dva bataljona II brigade sa V. Ogradka i
Metle povuku na Čudin Klanac sa zadatkom zatvaranja pravca
abin Potok — Plitvički Leskovac i Babin Potok — Homoljac,
odje se imaju zadržati sve do dolaska dijelova Kordunaške
brigade, koji su trebali smijeniti na ovome sektoru II brigadu.

Po dolasku dijelova Kordunaške brigade, II brigada ove
divizije dobila je zadatak, da sa dva bataljona zatvori pravac
prijebaj — Korenica, a sa dva bataljona Čudin Klanac — Ho-
ljac posjedanjem Homoljačkog Klanca.

U toku noći poljska baterija bila je prebačena u Homo-
ljac, sa zadatkom da pripremi sve za pohranu, a poljska bate-
rija VIII divizije upućena je u Poljanak.⁶
III brigada⁷ je prebačena u Krbavicu kao Korpusna re-
zerva, a štab divizije je prešao u Baljkušu.

U toku dana neprijatelj je izgubio 3 tenka koji su naletili
na postavljena minska polja i dva kamiona, na kojima je bila
I vojska, te je imao veći broj izbačenih iz stroja — cijeni se
I oko 35.

Naši dijelovi gubitaka nisu imali.

8. maja 1944. g.

U toku noći 7/8, pošto je bila smijenjena sa dijelovima
[Kordunaške brigade, II brigada ove divizije zauzela je slije-
deći raspored: sa dva bataljona na sektoru Čujića Krčevina,
i sa zadatkom zatvaranja pravca Prijeboj — Korenica i sa dva
I bataljona na Homoljačkom Klancu sa zadatkom zatvaranja
I pravca Čudin Klanac — Homoljac — Korenica.

U 7 sati neprijatelj je počeo nadirati od Dumana prema
I Turjanskom i Trnovcu i od Gostovače prema Kuzmanovači.⁹

tuče naše položaje dosta jakim artiljerijskom vatrom. Tenkovi još nisu
došli na Vrh Klokočevice«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br.
4-7/1, k. 572.)

⁴ Odnosi se na Prvu kordunašku brigadu (vidi dok. br. 102).

⁵ Vidi dok. br. 31.

⁶ Vidi dok. br. 36.

I Riječ je o Trećoj brigadi Trinaeste divizije (vidi dok. br. 74).
⁸ Na tom pravcu je prodirala borbena grupa Dvk (vidi obja-
šnjenje br. 2 uz dok. br. 31).

Koristeći gustu maglu i kišu neprijatelj je do podne uspf^tJ izbjie na kote južno od Turjanskog i na kote zapadno od^F novca. U 13 sati naređeno je I brigadi da sa dva batali₀ koji su se nalazili u Kuzmanovači, udari u bok i leđa n[^]H, telju, a haubičkoj bateriji ove divizije i brdskoj bateriji Vüt divizije naređeno je, da se postave istočno od Trnovca i zaieH ničkim dejstvom napadnu neprijatelja i protjeraju ga na ni I gove polazne položaje. Uplašen našom artiljerijskom vatrom • osjetivši zaobilazni manevar dva bataljona iz Kuzmanovj^B do 19 sati neprijatelj se je povukao na svoje polazne položai

Na drugim sektorima ove divizije nije vodena borba \j toku dana neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih, dok naši gubitci 2 lakše ranjena.

Neprijatelj je zauzeo Plitvički Leskovac i preko njega izbio na Čudin Klanac, odbacivši dijelove Kordunaške brigade na sektoru Uvalice.⁹

9. maja 1944. g.

U 8 sati neprijatelj je, koristeći maglu, izbio ponovno na Zivulju i na kote zapadno i južno od Trnovca. Jedan bataljon I brigade vodio je borbu sa neprijateljem kod Zivulje. U 13 sati naređeno je III brigadi, da krene pravcem Krbavica — Budina Kosa — Korita — Čanak, i u sadejstvu sa II brigadom napadne neprijatelja u bok i leđa, a po završenoj akciji preuzme sektor II brigade, kojoj je naređeno, da se povuče u Krbavicu radi odmora i sređivanja svojih jedinica.

Zbog nadiranja neprijatelja i stalne ugroženosti **Trnovca**, naređeno je artiljerijskom divizionu da zakopa svoja **oruđa** **Ia** sektoru sjeverno od Vujnovih Glava.

Do predviđene kombinovane akcije I i III brigade nije došlo, jer se je neprijatelj povukao na svoje polazne položaje.

Gubitci neprijatelja nisu se mogli ustanoviti, a na našoj strani gubitaka nije bilo.

10. maja 1944. g.

Noću 9/10 3. bataljon II brigade izvršio je napad na neprijatelja na Cudinom Klancu, ali bez rezultata, jer se je neprijatelj dobro utvrdio i bio je jači u ljudstvu i materijalu.

U 5.30 sati poslije jake artiljerijske pripreme neprijatelj je počeo nadirati od Cudinog Klanca prema Homoljcu i od Prijeboja prema Korenici. Od Cudinog Klanca i sa Kose u jačini oko 300 vojnika sa 3 blinde i jednim tenkom napao je položaj II brigade na Homoljačkom Klancu i poslije jednosatne

⁹ Vidi dok. br. 102.

be uspio je, **zaobilaznim** manevrom sa Kose preko k. 980 i ^•fiednom **kolonom** preko Uvalice, da odbaci dijelove II bri-
• He sa **Homoljačkog** Klanca, ... te su se povukli prema Ho-
|fi^a , -cU) a zatim **prema** Vujnovim Glavama, odakle su se i dije-
K 0va dva bataljona preko Kravice prebacili na sektor
I svračkovog Sela.

U isto vrijeme neprijatelj je **jakim** motorizovanim sna-
BjL a probio odbranu **dva** bataljona ove brigade u Cujica
| f-gevinu, te je prodro sa motorizacijom sve do Korenice,¹⁰
I nabacivši 2. bataljon ove brigade na padine Plješevice, dok je
I 4 bataljonu **pošlo za** rukom da se bez gubitaka probije preko
I ceste **Homoljac** — Korenica i **da** predveče ude u sastav svoje
I brigade.

2. bataljon nabačen je na padine Plješevice; oko 17 sati
I iznenada je napao jednu motorizovanu kolonu, koja se je kre-
I tala od Prijeboja prema Korenici i nanio joj velike gubitke.

Sa manjim snagama neprijatelj je pokušao da se probije
| preko Kamenskog za Frkašić. Jedna četa 2. bataljona Ličkog
•**partizanskog** odreda vodila je sa neprijateljem borbu kod Bje-
! lih Potoka, ali nije uspjela da spriječi prodiranje neprijatelj-
f i-ko, te je isti sa nešto motorizacije, u jačini od jedne satnije,
I uspio da se probije u Frkašić i da se sjedini sa snagama iz
K Korenice.

I brigada, u toku svoga prebacivanja od Kozjana preko
I Kravice na sektor Vedašić — Gorica, vodila je sa jednim
I **bataljonom** borbu sa neprijateljem na Vrpilima, koji je nadi-
I rao iz Korenice prema Buniću, ali znatnih rezultata nije po-
I **stignuto**, zbog nadmoćnosti neprijatelja i njegovih motorizo-
I **vanih** i mehanizovanih dijelova.

Pred kraj dana neprijatelj je izbio u Kravicu i sa mo-
I torizacijom došao do Bunića gdje se je zadržao."

Štab divizije prešao u Pišac.

III brigada XIII divizije prebačena je na sektor Ljubovo,^{1*}
I a I kordunaška brigada prikupila se je kod Vukmirovića sta-
»nova,¹¹ a II brigada ove divizije prikupljena je na sektoru
E Podlapače u rezervu.¹⁴

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 33 mrtva i oko
I 50 ranjenih. Naši gubitci: 14 mrtvih. 22 ranjena, 40 nestalih,
I 24 dezertera i 4 zarobljena. Izgubljeno je 74 puške, jedan pu-
I škomitraljez, 4 teška mitraljeza »Breda«, 1 teški bacač i 2

¹⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 45 i 54.

i " Vidi dok. br. 47.

¹¹ i ¹⁸ Vidi dok. br. 74.

¹⁵ Vidi dok. br. 102.

' ¹⁴ Vidi dok. br. 54. 55 i 56.

mala bacača, 4 telefona. 1 telefonska centrala i 1200 met
lefonskog kabla.

11. maja 1944. g.

Štab divizije je prešao u Vukmirovića st. I brigada na[^]H se na sektoru Gorica — Vedašić, II brigada sa tri bataljona²¹ zadržata u Breštanima kao rezerva, a jedan bataljon iste nS? zi se na sektoru Šeganovac, III brigada XIII divizije nalazi " na sektoru Podovi — Ljubovo, I kordunaška brigada u rezervi kod Svračkovog Sela sa eventualnim zadatkom da zatvori p-a' vac od Šalamunića prema Svračkovom Selu u slučaju **nadirani** neprijatelja na tom pravcu.

Oko 7 sati izjutra, neprijatelj je pokušao napad na položaje I brigade na Gorici i Vedašiću, ali je odbijen, te se » povukao poslije kraće borbe na svoje polazne položaje.

U isto vrijeme 3. bataljon III brigade vodio je borbu sa jednom neprijateljskom ustaškom satnijom kod Kuzmanovače koja je nadirala sa pravca Ličkog Osika. Poslije jednosatne borbe neprijateljska satnija uz gubitke bila je odbačena na svoje polazne položaje.¹⁵

Na drugim sektorima borba nije vođena.

Pred veče neprijatelj je ušao u Kozjan i Bunić, ali dalje se nije kretao.

U 24 sata dobijeno je iz Korpusa naređenje¹⁶ po kome I brigada ima da kreće na prostor — Mihaljevac — Korenička Kapela — Uvalica, sa zadatkom sječenja neprijateljskih komunikacija na tome pravcu i prostoru i vršenje napada na njegovu živu snagu; II brigada upućuje se na sektor Gorica — Duboki — Kamensko, sa zadatkom zatvaranja pravca od Kamenskog i komunikacije Bjelo Polje — Jošane i napadanja neprijatelja na tim komunikacijama. Pod komandu te brigade stavljen je i 2. bataljon Ličkog partizanskog odreda; **III brigada** XIII divizije dalje ostaje na sektoru Ljubovo sa istim zadatkom; štab divizije prelazi u Podlapaču. U toku dana neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 11 mrtvih i oko 25 ranjenih. Na minskim poljima, na cesti kod Gorice, uništena je jedna blinda i 1 tenk. Naše jedinice toga dana nisu imale gubitaka.

12. maja 1944. g.

U 5.30 sati izdato je naređenje brigadama za pregrupaciju.¹⁷

¹⁵ Vidi dok. br. 51 i 74.

¹⁹ Vidi dok. br. 51.

¹⁷ Naređenje je izdao Štab Trideset pete divizije (vidi dok. br. 54)

I brigada VIII divizije posjela je položaje prema Sala-Kiuniću ^{sa} jednim bataljonom u rezervi u Svračkovom Selu.

Neprijatelj je, sa nekoliko tenkova, došao u Salamunić, i jedna motorizovana kolona došla je do ispod Gorice pod zaštitom artiljerijske vatre iz Bjelog Polja.

U li sati neprijatelj je krenuo od Bunića prema Ljubovu sa motorizacijom i pješadijom. 1. i 4. bataljon III brigade XIII divizije vodio je borbu na položajima zapadno od Bunića sve do 18 kada su ova dva bataljona bili potisnuti prema Ljubovu.¹⁸

U 17 sati neprijatelj je napao III brigadu sa tri pravca od Široke Kule i odbacio bataljon, koji se nalazio kod Podova prema Ljubovu. Pošto je neprijatelj izbio također na kose sjeverno od komunikacije Bunić — Ljubovo, brigada se je povukla u pravcu Vrebačke Staze.

U isto vrijeme neprijatelj je napao Goricu i položaje I brigade na istoj, i potisnuo I brigadu prema jugu, i ovladao je Vrškom i kotama jugozapadno od Vrška, gdje je bio u svome nadiranju zadržan.

Pošto je neprijatelj prodro na Udbinu i u Srednju Goru, odlučeno je da se ranjenici prebace u Velebit pod zaštitom jednog bataljona kordunaške brigade, a III brigada XIII divizije i 1. bataljon Ličkog partizanskog odreda sa ostalim snagama da pređu na sektor Gorica — Pećani — Jošane — Duboko.

Pokret je počeo u 21 sat i do 6 sati ujutro slijedećeg dana jedinice su se prebacile na gore pomenuti sektor.

2. bataljon II brigade, koji se nalazio na sektoru Ponora, u 1C časova iznenada je napao jednu manju neprijateljsku kolonu, koja je pljačkala narod u Ponoru, te ju je sa gubitcima protjerao na njene polazne položaje.

U toku dana neprijatelj je imao 27 izbačenih iz stroja, a naši gubitci iznose 3 mrtva i 6 ranjenih.

13. maja 1944. g.

U toku dana jedinice su zauzimale naredeni raspored, te ovog dana na sektorima ove divizije nije vođena borba.

U toku dana kod Gorice uništen je jedan neprijateljski tenk koji je naišao na postavljenu minu. Naši gubitci 1 lakše ranjen od artiljerijskog zrna.

Zaštitne jedinice su sa ranjenicima u toku noći 13/14. stigle u Počitelj.¹⁹

" Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 47.

14. maja 1944. g.

Usljed izbijanja neprijatelja na Udbinu, Jošane, Pećanm. Ejelo Polje i Frkašić, na kojima su sektorima primijećene v[^]^P koncentracije, izvršen je slijedeći raspored jedinica ove di[^]B zije: II brigada sa tri bataljoan na sektoru Frkašić — Gorica Pećani, a sa jednim bataljonom kod Dubokog; jedan **bataljon** * i dalje se nalazi na sektoru Šeganovca; I brigada zadržata i* u rezervi radi sređivanja na sektoru Padališta. Dva **bataljon**_a Kordunaške brigade dobili su zadatak, da prebace **naše** t⁹ njenike sa ovog sektora na Kordun. U toku dana 1. **bataljon** II brigade, koji se je nalazio na sektoru Duboki, bio je **napad***, nut od strane neprijatelja na tome pravcu, te se je pod **pri**-tiskom povukao na položaj sjeveroistočno od Dubokog, **nani**-jevši neprijatelju gubitke i spriječivši istome dalje prodiranje prema sjeveru.²⁰

Bataljon Ličkog partizanskog odreda,¹ koji se je nalazio na sektoru Frkašić, odbio je ručnim bombama i **automatskim** oružjem neprijateljski pokušaj da zauzme Frkašić i položaje ovoga bataljona južno od Frkašića. U toku dana neprijatelj je imao 7 mrtvih i 12 ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

15. maja 1944. g.

Usljed nejasne situacije i koncentracije jačih snaga neprijatelja na sektoru Korenica — Pećane i Jošane — Podlapača — Bunić, izvršena je u toku noći slijedeća pregrupacija snaga: I brigada zaposjela je položaje na sektoru Pećane i Jošane; II brigada bez jednog bataljona zaposjela je položaje Frkašić — Gorica, a 2. bataljon Ličkog partizanskog odreda zaposjeo je položaje jugoistočno od Kamenskog sa zadatkom sprječavanja nadiranja neprijatelja na tim pravcima unutar prostorije od linije Frkašić — Gorica — Pećani — Jošane — Duboko — Kamensko.

I brigadi naređeno je²² da u toku noći pređe preko Gorice i Tuka na sektor Kravica — Homoljac — Turjanski sa zadatkom djelovanja na neprijateljske komunikacije na tome sektoru, i da u toku svoga prelaza napadne neprijatelja u Pećanima; II brigadi je naiđeno da sadejstvuje napadu I brigade u pravcu Debelog Brda, ostavljajući jače snage za osiguranje prema Vedašiću i Bjelom Polju, ali u toku dana pravac prebacivanja I brigade i sektor djelovanja po prebacivanju bio

²⁰ Vidi dok. br. 121.

²¹ Odnosi se na Drugi bataljon (vidi dok. br. 8—16 6. k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

²² Vidi dok. br. 65.

•miiienjen, te je istoj naredeno da se prebaci na sektori. je ^ -e Gore i Ljubova sa zadatkom da napada neprijatelja «[komunikacijama na tome sektoru.

^{1,8} u toku dana neprijatelj je bio aktivan samo na sektoru ^ H1 „ te je pokušao oko 16 časova da napadne položaje II brigade? jnanjim pješadijskim snagama pod zaštitom tenkova 81 jranih automobila, ali je poslije kraće borbe bio odbijen. BKrpjevši slijedeće gubitke: 8 mrtvih, oko 14 ranjenih, uni^KJjedan tenk i jedna blindža. Naši gubitci: 4 lakše ranjena lji 15 dezertera.

- 16. maja 1944. g.

i u 3 sata izjutra I brigada izvršila je napad na neprijatelja u Pećanima, ali bezuspjeha, jer je neprijatelj bio nadmoćniji u ljudstvu i materijalu.²³ II brigada u napadu nije učestvovala, jer je bila angažovana na osiguranju izvlačenja hrane iz zemunice na Gorici.

U 9 sati neprijatelj koristeći maglu, napao je naše položaje na Gorici i Pećanima i to sa pravca Bjelog Polja pješadijom i motorizacijom, a sa pravca Pećana pješadijom u jačini K od 600 vojnika, čiji je napad bio potpuno potpomognut jakim artiljerijskom vatrom sa pravca Bjelog Polja, Debelog Brda i Jošana. Neprijatelj je nastupao energično, ali je na vrijeme primijećen i postepeno zadržavan u svome nadiranju upornom odbranom I i II brigade. Do 14 sati neprijatelj je uspio da doći pre do Zečevog stana, ali I brigada poslije kratke pripreme u zajednici sa II brigadom prešla je u protivnapad, i nanoseći neprijatelju teške gubitke, primorala istog da napusti sve položaje i da se povuče prema Bjelom Polju.²⁴ Jedinice I i II brigade izbile su na liniju Frkašić — Gorica — Pećani odbacivši neprijatelja u njegove baze. Neprijatelj je uspio samo da opljačka magazine na Gorici.

Istog dana 2. bataljon III brigade, koji se je nalazio kod Metka na osiguranju, bio je napadnut u 8 časova od strane neprijatelja sa pravca Ribnika, ali poslije kratke i žestoke borbe bataljonu je uspjelo da neprijatelja odbaci sa osjetnim gubitcima na njegove polazne baze.²⁵

U toku dana neprijatelj je imao 58 mrtvih i oko 72 ranjena.

Zarobljeno je 300 metaka za »Breda«, 2 ručne bombe, 115 pušanih metaka za mauzer pušku, jedna tromblonska puška i jedan ranac sa sanitetskim materijalom.

⁵⁵ Vidi dok. br. 79 i 86.

Vidi dok. br. 86 i 121.

^{ai} i ²⁷ Vidi dok. br. 138.

Naši gubitci: 4 mrtva, među kojima v. d. komesara ^»
Geno Basta i delegat Ljuština Nikola, i 3 ranjena.

Sa naše strane utrošeno je 4363 metka za pješadijsk
oruđa, 35 bacačkih mina, 17 ručnih bombi, 28 mina za mali fc? I
cač i 35 granata za protivtenkovsku pušku.

Prilikom ove borbe naročito se je istakao komesar 2. čefcfl
2. bataljona I brigade drug Rađenović Mićo kao borac i |
rukovodilac, koji je sa puškomitraljezom u ruci ubio 3 nepri
jateljska vojnika. Kao cjelina istakla se izviđačka četa I bri"
gade u pravilnom manevrisanju i nastupanju i energičnom
njenju neprijatelja.

17. maja 1944. g.

U toku dana upućeni su mineri *I, II brigade i Ličkog
part. odreda u Končarov Kraj,²⁶ da izuzmu iz zemunica naga-
zne mine, a potom da izvrše slijedeće zadatke, i to: Miner
I brigade imaju da miniraju put između Ramljana i Bunića,
između Široke Kule i Kuzmanovače, između Široke Kule i Bu-
nića i između Bunića i Pišaća. Miner
II brigade miniraeće put
između Plitvičkog Leskovca i Babinog Potoka, između Cudinok
Klanca i Homoljca, između Prijeboja i Vrela, između Korenice
i Bunića i između Bjelog Polja i Pećana. Miner
odreda miniraeće
put između Lapca i Drenovače i između Lapca i Udbine i iz-
među Lapca i Dnopolja.

Oko 8 sati ujutru III brigada XIII divizije, koja se nala-
zila na sektoru Vrebac — Vreb. Pavlovac, bila je napadnuta od
neprijatelja sa pravca Bilaja, Mogorića i sa pravca Lisine. 1, 3.
i 4. bataljon brigade prihvatili su borbu, odbili su napad ne-
prijatelja na svima pravcima i složnim jurišem tri puta su na-
tjerali neprijatelja u panično bjekstvo preko Bilajskog polja,
nanijevši njemu velike gubitke, ali je oko 11.30 sati neprija-
telju stiglo pojačanje sa pravca Gospića i Metka sa jakom mo-
torizacijom, te se je brigada povukla u Međugorje.²⁷

I brigada je upućena na sektor Srednja Gora — Podlapa-
ča — Ljubovo. sa zadatkom izviđanja neprijatelja na tome sek-
toru i napada na neprijateljske dijelove na tome sektoru.¹⁸ 5

Pošto je neprijatelj napustio Korenicu, Pećane, Jošane i
Debelo Brdo, naredeno je II brigadi da se u toku noći prebaci
na sektor Prijeboj — Homoljac, Homoljački Klanac, sa zdat-
kom izviđanja neprijatelja i napada na istog na komunikaci-
jama na tome sektoru.²⁸

Vidi dok. br. 79.
²⁸ Vidi dok. br. 79 i 91
Vidi dok. br. 92.

U toku dana neprijatelj je imao 65 mrtvih i veći broj ranjenih i gubite 2 mrtva i 6 ranjenih.

18. maja 1944. g.

Stab divizije je prešao u Krbavicu, ali pošto je neprijatelj¹* u časa prodro iz Vrepača u Podlapaču tenkovima i K-xjnj pješadijskim dijelovima, te je sa nekoliko tenkova došao i do Buniča, a njegovi prednji dijelovi izbili na kote južno od Krbavice, štab divizije se je povukao na Vujnove Glave.

I brigada nalazi se na prostoru Srednja Gora — Ljubovo i sa istom nema veze, a II brigada sa jednim bataljonom nalazi se kod Prijeboja, sa jednim bataljonom u Homoljcu (Pogledalo) sa jednim bataljonom na Homoljačkom Klancu i sa jednim bataljonom u Trnovcu.

Ujutru neprijatelj je napao dijelove III brigade, koja se nalazila u Međugorju, sa pravca Vrebačke Staze, Mogorića i Breštana u jačini od 700 vojnika ojačanih motorizacijom, te se brigada, pod zaštitom I. bataljona, povukla u pravcu Bajkovca.*¹ U zaštitnim borbama III brigada je nanijela neprijatelju više od 20 izbačenih iz stroja, dok vlastitih gubitaka nije imala.

19. maja 1944. g.

U 9 sati su dva bataljona I brigade sa štabom brigade stigli iz Ratkovića Poljane u Kračicu (k. 971) i tu su bili napadnuti od neprijateljskih aviona. Odmah poslije izvršenog bombardovanja bataljoni su bili napadnuti od strane jedne neprijateljske kolone, koja se je kretala od Cistulje i Tomaševih stanova preko Male Lisine u pravcu V. Lisine. Bataljoni su prihvatili borbu i poslije kraće borbe, koja je trajala oko dva sata, neprijatelj je bio odbačen u pravcu odakle je došao, a brigada se je povukla na Ljutik.

Istog dana u isto vrijeme I. bataljon iste brigade, koji je bio odvojen od brigade i nalazio se u Međugorju, vodio je borbu sa neprijateljem u blizini Jelovog Vrhca, te je neprijatelja odbio. a zatim, čuvši borbu u pravcu Međugorja, krenuo je u tome pravcu i oko 13 sati izbio na Vučju Glavu, gdje je zaposjeo položaj između Međugorja. Na ovom položaju vodio je borbu sa neprijateljem sve do 17 sati, kada je od strane I. bataljona bio odbijen i povukao se u pravcu Breštana i Podlapače.*
III brigada XIII divizije, poslije borbe sa nadmoćnijim neprijateljem u Međugorju, bila je prisiljena da se povuče u pravcu Tušica.

³⁰ Vidi dok. br. 88.

" Vidi dok. br. 138.

* Vidi dok. br. 110.

U ovim borbama u toku dana neprijatelj je imao deće gubitke: 18 mrtvih i više ranjenih, a naši su gubitci 1 tav, 3 ranjena, 1 nestao, 2 ubijena i 2 ranjena konja. U Međul gorju neprijatelj minirao jednu zemunicu koja je bila p_Una municije i oružja i digao istu u zrak, ali veće štete nije **pričinio**- u drugu zemunicu također bio metnuo mine, ali iste nije **sti**- gao da upali.

2. bataljon II brigade istog dana, koji se nalazio na Prijeboju, privukao se do samog Prijeboja i napao **neprijatelja** na odmoru, te nanijevši njemu gubitke od 30 mrtvih i v}«^ ranjenih, povukao se u svoju bazu bez vlastitih gubitaka.

U toku istog dana na komunikaciji Prijeboj — Korenica i Cudin Klanac — Homoljac odletila su u zrak dva **njemačka** kamiona sa vojskom, koja su naletila na postavljene mine od strane II brigade. Kamioni su potpuno uništeni i neprijatelj je imao priličan broj mrtvih i ranjenih, ali se broj istih nije **mo**- gao ustanoviti.

20. maja 1944. g.

Zbog izbijanja neprijatelja na Mrsinj i pokreta istog u pravcu Turjanskog, naš štab divizije prebacio se na sektor P'rkašić, a II brigada na sektor G. i D. Frkašić.

4. bataljon II brigade, koji je bio ostao u Prijeboju, oko 14 sati napao je iznenada neprijateljsku pobočnicu, koja je osiguravala prolaz neprijateljskoj motorizovanoj koloni od Korenice za Prijeboj, i u kratkoj borbi nanijela je neprijatelju gubitke od 5 mrtvih. U isto vrijeme jedan kamion sa vojskom naišao na minsko polje, te je potpuno uništen, a dejstvom mine ubijeno je oko 20 neprijateljskih vojnika.

III brigada XIII divizije izbila je u Srednju Goru. gdje se je pristupilo sređivanju iste.

21. i 22. maja 1944. g.

U toku ovih dana vršeno je prikupljanje jedinica, sređivanje istih i izviđačka djelatnost patrola na sektorima ove divizije.

U vremenu od 7. do 23. maja o. g. ukupni neprijateljski gubitci iznašaju i to:

mrtvih — 297

ranjenih — 218; broj ranjenih sigurno je veći nego što je pokazano, a najvjerovatnije premaša i broj mrtvih, ali se nije moglo tačno ustanoviti zbog pokretljivosti istih koliko je u stvari neprijatelj imao ranjenih.

<i>Vništeno je:</i>		
tenkova	—	6
blinde	—	2
kamiona	—	4
oštećeno:		
blinde	—	2
<i>Zaplijenjeno:</i>		
metaka za »Breda«	—	300
puščanih metaka za		
mauzer	—	115
ručnih bombi	—	2
tromblonska puška	—	1
sanitetski ranac	—	1
<i>Naši gubici:</i>		
mrtvih	—	24
ranjenih	—	47
zarobljenih	—	4
nestalih	—	41
<i>Izgubljeno:</i>		
pušaka	—	74
puškomitraljeza	—	1
teških mitraljeza		
»Breda«	—	4
teških bacača	—	1
lakih bacača	—	2
telefona	—	4
telef. centrala	—	1
kabla	—	1.200 metara

Utrošeno je po do sada prikupljenim podacima:

metaka za pješadijsko oruđe	—	8375
mina za teški bacač	—	42
ručnih bombi	—	48
mina za mali bacač	—	32
metaka za protivkolsku pušku	—	35

Kritički osvrt na akcije u vremenu od 7. do 23. ov. mj.:

Kroz sve ove borbe osjetila se je u velikoj mjeri nesposobnost starješinskog kadra, koji se je teško snalazio, naročito u odbrambenim borbama, gdje se očito vidio nedostatak starješinskog pogleda na situaciju i saobraženje rada svoje jedinice u duhu iste.

Veza je funkcionisala vrlo slabo, čemu je razlog nedostatak tehničkog materijala i slaba obučenosť ljudstva.

Pošto je neprijatelj nadirao jačim snagama — većinom motorizovanim, to je njegova manevarska sposobnost brzo da vodila u pitanje naše kombinacije i namjere, zbog čega postavljene zamisli mogli sprovesti striktno u cijelo, već nali češće bili prinuđeni, prilagođavajući se novostvorenoj situaciji" mijenjati svoje odluke, pregrupisavati svoje snage, tj. mane! vrovati izvlačenjem jedinica od neprijateljskog frontatoM udara.

Ova činjenica je prinudila nas na sklanjanje naše artiljerije i izvjesnog dijela drugih teških pješadijskih oruđa, čime je bila oslabljena udarna sposobnost jedinica. Pored ovoga ovakva situacija diktirala je da se jedinice drže rastresenij3 pa je i ovo otežavalo komandovanje i davanje direktne pomoći nižim štabovima.

Za osnovne odluke ovoga štaba dobivana je takoreći rS^ aovna sugestija štaba Korpusa, te je bila u duhu situacije-pravilna, no pri sprovođenju iste u djelo bilo je od strane ovoga štaba nedostataka, a kao najglavniji, što se nije smjelo osloniti na inicijativni rad nižih jedinica, s obzirom na opću borbenu sposobnost istih.

Na sve gore navedene poteškoće u jakoj mjeri su uticale objektivne poteškoće, a kao najglavnija: iznurenost jedinica i vrlo slaba ishrana . . .

Putem konferencija, smotri, izmjenom starješinskog kadra i svim ostalim sredstvima, preduzete su mjere da se popravi opšte stanje u našim jedinicama, te da iste postanu otpornije i sa većom prodornom sposobnošću.

Napomena: Liste gubitaka dostaviće se kasnije, jer još nisu prikupljene od svih jedinica, iz razloga što su u toku ovih akcija arhive pojedinih jedinica bile zakopane, te nedostaju potrebni podatci za sastavljanje lista gubitaka, a čim se prikupe dostaviće se.

U ovaj operacijski izvještaj nisu unesene akcije III brigade XIX divizije, od koje nisu dobiveni operativni izvještaji,*3 niti su unijete borbe I. bataljona Ličkog partizanskog odreda, koji se nalazi na Velebitu. Za ove jedinice operativni izvještaji dostaviće se naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpuko\iik:
N. R. Grubor

^M Vidi dok. br. 80. 94 i 115.

BR. 132

IZVEŠTAJ DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA Qt»
25. MAJA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O DI-
VERZIJAMA OD 24. APRILA DO 24. MAJA'

**ŠTAB II DIVERZANTSKOG BATALJONA
INŽINJERSKOG ODSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE**
Broj 137
Dne 25. V 1944.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I Z V J E Š T A J

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 22. IV 1944 god. do 24. V 1944. godine, kao i nama naknadno stiglim izvještajima i to: 3 izvještaja iz III mjeseca i 8 izvještaja iz IV mjeseca o. g.

19. III 1944. Na pruzi Sunja — Caprag, dignut je u vazduh ustaški transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali je broj nepoznat. Promet je stajao 12 sati.²
21. III 1944. Na pruzi Bos. Krupa — Bos. Novi, kod Otoke, dignut je u vazduh oklopni vlak. Uništena su 3 vagona, a jedan je oštećen. Mrtvih ustaša je bilo više, ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 8 sati.
25. III 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Staze i Šaša, dignut je u vazduh vlak sa radnicima. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 2 vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali je broj nepoznat. Promet je stajao 16 sati.³
4. IV 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Bos. Krupe, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 10 vagona, a 3 vagona su oštećena. Mrtvih je bilo 73, a ranjenih 150. Promet je stajao 24 sata.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 34—1/7, k. 426 A.

² Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 152.

³ Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 158.

22. IV 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, izm...! šaša i*. vaje, dignut je u vazduh podvožnjak od 8, m^{^^}metar^a. Saobraćaj je stajao 8 sati.
16. IV 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Blinje^A Kuta i Capraga, dignut je u vazduh njeo^B transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Mrtvih je bilo 58 Čerkeza i jedan njem oficir, a 117 ranjenih. Promet je stajao 12 sati⁷
18. IV 1944. Na pruzi Sunja — Banja Luka, kod Gor. Hra- ca, dignut je u vazduh njemački kontrolni vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Mrtvih je bilo 3 i mašinovođa. Promet je stajao 16 sati.⁵
19. IV 1944. Na pruzi Sunja — Banja Luka, kod Gor. Hra- stovca, dignut je u vazduh voz. Uništena je lo- komotiva i 2 vagona krumpira. Mrtvih je bilo 6 a ranjenih 8. Promet je stajao 16 sati.⁸
23. IV 1944. Na brdu između Struge i Dvora postavljena je patrola, koja je ubila 4 ustaše, a 7 ih je ranjeno.
27. IV 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Jaske i Zdenčine, sječena je pruga na 10 mjesta. Promet je stajao 32 sata. Ista akcija izvršena je u surad- nji sa T. P. odredom.
29. IV 1944. Na brdu više Bjelovca, na sektoru Kostajnice. postavljena je paklena mašina. Bilo je mrtvih i ranjenih ali nam broj nije poznat.
1. V 1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Odre i Sv. Klare, dignut je u vazduh transportni vlak sa voj- skom iz Bugarske. Uništene su 2 lokomotive i 20 vagona, a daljnjih 20 vagona je oštećeno. Alrtvih je bilo 70, a teško ranjenih 150. Promet je stajao 20 sati.
1. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Leskovca, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena su 3 vagona sa ratnim materija- lom, a oštećena je mašina i 3 vagona. Promet je stajao 10 sati.
1. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, postavljena je [i minirana] parola

⁴ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 166.

⁵ Vid tom V, knj. 26, dok. br. 170.

⁹ Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 172.

»dolje Pavelić i njegove ustaše«. Ista je ubila 5 ustaša, a 6 ih je ranila.

2. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh ustaški oklopni voz sa vojskom. Uništena su 2 vagona, a mašina je oštećena. Mrtvih je bilo 16, a ranjenih 28. Promet je stajao 10 sati.⁷
4. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama. Uništena su 6 vagona, a lokomotiva je oštećena. Bilo je mrtvih i ranjenih, ali nam broj nije poznat.⁸
6. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, postavljena je mina koja je eksplodirala, ali podatke nismo mogli dobiti zbog ofenzive.
14. V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 3 vagona su oštećena. Mrtvih je bilo 21, a ranjenih 44. Promet je stajao 20 sati.⁹
15. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 oklopna vagona, a 4 vagona su oštećena. Mrtvih ustaša je bilo 32, a ranjenih 98. Promet je stajao 12 sati.¹⁰
15. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh ustaški vlak koji je prevezio materijal za popravak. Uništena je lokomotiva i više vagona. Mrtvih i ranjenih je bilo ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 12 sati.¹¹
15. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama. Uništena je lokomotiva i 2 oklopna vagona, a 3 oklopna vagona su oštećena. Mrtvih je bilo 19, a ranjenih 63. Promet je stajao 12 sati.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 185.

¹¹ i " Vidi dok. br. 186.

15. V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i v₀i Gorice, dignut je u vazduh osobni voz sa civil« Uništena su 2 vagona i službena kola.¹² Mrtvi^A bilo 3, a ranjenih 15. Promet je stajao 8 sati. 1
15. V 1944. Na povratku sa akcije, u šumi između Kuća i p₀ ljana ubijen je jedan bandit iz Rakitovca.
16. V 1944. Na pruzi Sunja — Banja Luka, kod Gor. Hra- stovca, dignut je u vazduh njemački transpof¹ vlak. Uništena je lokomotiva i jedan vagon, a 2 vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo ali je broj nepoznat. Promet je stajao 16 sati.
- IG. V 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Capraga, dig- nut je u vazduh oklopni vlak. Uništen je jedan oklopni i 2 teretna vagona, dok je veći broj ošte- ćen. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali broj nam nije poznat. Promet je stajao 12 sati.¹³
17. V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh njemački vojni tran- sportni voz. Mrtvih je bilo 19, a ranjenih 48. Pro- met je stajao 10 sati.¹⁴
17. V 1944. Jedna sedmorka na povratku sa pruge, gdje je naišla na zasjedu te nije mogla izvršiti akcije, uhvatila je 2 četnika, koje su već dulje vremena tražili P.P.K.-ovci te ih predala u koman. mjesta Petrinja na saslušanje.
13. V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Lekenika i Grede, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak.¹⁵ Uništena je lokomotiva i 2 oklop, vagona, a 3 su oštećena. Mrtvih je bilo 8, a ranjenih 12. Promet je stajao 14 sati.
19. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Zdenčane i Horvata, dignut je u vazduh teretni voz.¹⁶ Uni- štena su 5 vagona, a oštećena je lokomotiva i 4 vagona. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 18 sati.
22. V 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Sunje i Du- bice, kod Staze, dignut je u vazduh jedan nje-

" Vidi dok. br. 187.

» Vidi dok. br. 188.

" Vidi dok. br. 190.

mački transportni voz. Uništena je lokomotiva i jedan vagon. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 8 sati.

- 90 V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Turopolja, dignut je u vazduh jedan vlak. Podaci nam još nisu stigli.
- [«3 V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, sječena je pruga na 40 mjesta. Promet će stajati dulje vremena.
- 123 V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Leskovca, dignut je u vazduh jedan vlak. Podaci nam još nisu stigli.
- [53. V 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Peščenice, sječena je pruga na 9 mjesta.¹⁷ Promet je stajao 36 sati.
23. V 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Cvetkovića i Domagovića, postavljen je na pruzi aparat. Vlak još nije naišao te prema tome nemamo još rezultata.

Potrebno je napomenuti da je na 7. o.mj. bila neka neprijateljska ofenziva u Pokuplju,¹⁸ pa da nam je daleko omela naše djelovanje na prugama Zagreb — Sisak, Zagreb — Karlovac. Isto tako naša 1. četa koja djeluje na pruzi Sisak — Jasenovac i Sunja — Bihać, nailazila je na teškoće od strane četnika i Čerkeza, te nije mogla da izvrši više akcija. Isto tako naša 2. četa, kada je mogla najbolje djelovati na pruzi, nalazila se je na Kordunu po naređenju IV korpusa.

U svim ovim akcijama potrošeno je 485 kg raznovrsnog eksploziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Bogoniil Ivković

Komandant:
Mićo Bulat

(M. P.)

¹⁷ Vidi dok. br. 194.

¹⁸ Vidi dok. br. 43.

BR. 133

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 15. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI KRALJEVEC — HRAŠĆINA — TRGOVIŠĆE¹

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. Broj: 101/44
Dne 26. svibnja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama na dan
15, 16, 17. i 18. maja 1944. godine.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

15. maja 1944. godine naša divizija nalazila se na sektoru Martinščina — Repno — Belec — Belečko Završje — Grtovec — Zajezda — Gor. Selnica — Pažurovec. Istoga dana neprijatelj je otpočeo sa koncentracijom svojih snaga u uporištima Novi Marof i Zlatar, a ujedno je doturao snage u Gor. Batinu i Belu, mjesta koja do tog vremena nisu bila uporišta. Po ovoj koncentraciji snaga, prozreli smo namjere neprijatelja, tj. da želi da nas, zauzevši dominantne položaje Ivanšćice sa snagama od Bele, pritisne u podnožje Ivanšćice.² I brigada XXXIII divizije držala je položaje oko Mača i Mihovljana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 26—1/I, k. 551 a.

² Poslije značajnih uspjeha koje su postigle jedinice Desetog korpusa na području Hrvatskog zagorja u aprilu i prvoj polovini maja, ustaše su preduzele energična protivdejstva s namjerom da okruže i unište naše snage. U dnevnim izvještajima PTS — Ia rečeno je o tome slijedeće: »Pothvat »Sarajevo« odvija se po predviđenom planu. Kotao sa sredinom Kraljevec — Hraščina — Trgovišće je načinjen. U toku su borbe. Dne 15. 5. do 17.00 sati bili su zatvoreni u kotlu sa sredinom Kraljevec — Hraščina 1. Moslavačka brigada, Brigada M. Gubec i Braće Radić, kao i manji odredi koji pripadaju X partiz. korpusu. Ipak je jednom većem dijelu neprijatelja uspjelo u noći 15. 5. provući se kroz nepregledno zemljište u pravcu j.i. 16. 5. započelo je gonjenje neprijatelja... Naročito priznanje zaslužuje bojno zrakoplovstvo, koje je vlastitim snagama djelotvorno pomagalo...« U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o ovom ustaškom pothvatu piše: »Vršen je pothvat protiv odmetničkih skupina na području: Kalnik — Apatovac — V. Poganac — Glogovnica — Marinovac — Donja Rijeka. Pothvat su vršile naše postrojbe sastava: 2 bojne 1. p. pukovnije PTS, 2 bojne V. ustaškog zdruga, oklopni sklop PTS i 1 vod gorskih topova središnje škole Oružanih snaga. Uz nevjerovatno male gubitke odmetnici su potpuno potučeni...«¹ (Vidi dok. br 9 i 141 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112, dok. br. 5/1, k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Imajući sa sobom veći broj ranjenika, koji su bili ovisni o jedinicama, znajući borbenu sposobnost jedinica, koje su u IJA-jm i čestim borbama u Zagorju bile već zamorene, jedinice se po naredjenju X korpusa trebale što prije izvući van WL-nga u kojem je neprijatelj naše snage želeo da zahvati. Jedinice je trebalo prebaciti što prije preko glavne ceste Varaždin — Zagreb kako nam neprijatelj ne bi mogao u tom pravcu krenuti na istok. U prvi mah jedinice su zauzele položaje: brigada »Braće Radića« Visoko, Vinično, Radešić sa dva bataljona. dok dva bataljona trebali su držati položaje Hum — kota 318 do dolaska jedinica I moslavačke brigade. Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona Velišće [trig. 399], dok jedan bataljon držao je položaj Moždjenec sa zadatkom da kontroliše uporište Novi Marof.

Jedinice I moslavačke brigade nisu na vrijeme stigle na određene položaje, tj. nisu se izvukle na vrijeme, tako da je na položaj Hum — kota 318 stigao svega jedan bataljon, dok su ostali bataljoni ostali na položaju oko Trgovišća — Hraščine. Zbog zakašnjenja jedinica I moslavačke brigade i zbog brzog napulaska neprijatelja od pravca Novog Marofa, IV bataljon udarne brigade »Braće Radića« još je uspio da se sa ranjenicima prebaci za Visoko (to je bataljon koji je držao kotu 318), a drugi bataljon koji je držao položaj Hum, zbog toga što je neprijatelj uspio raspršiti bataljon I moslavačke brigade i zauzeti kotu 318, nije se uspio prebaciti preko glavne ceste, već se je morao povući u pravcu Trgovišća i Hraščine u sastav I moslavačke brigade. U isto vrijeme kada je neprijatelj nadirao od pravca Novog Marofa prema Humu, neprijatelj je u jačini jedne satnije sa nešto motornih vozila nastupao od pravca Komina prema Humu.

I bataljon udarne brigade »Braće Radića«, koji se je nakizirao na položaju Vinično, napao je neprijatelja, nanio mu [osjetne gubitke, ali neprijatelj je ipak uspio probiti se za Hum gdje je ostao držati položaj, tako da su jedinice I moslavačke brigade sa II bataljonom udarne brigade »Braće Radića« bile otcijepljene od ostalih snaga naše divizije. Izvlačenje snaga van neprijateljskog obruča nije uspjelo u potpunosti.

II bataljon brigade »Braće Radića« sa jedinicama I moslavačke brigade vodio je cijeli dan borbu sa neprijateljem koji je uspio da opkoli naše snage na položajima oko Trgovišća — Hraščine. Jedinice su se morale probijati i to pod vrlo teškim okolnostima, pošto je neprijatelj zaposjeo sve povoljnije tačke i položaje. Neprijateljski obruč je razbijen uz osjetne gubitke u ljudstvu i oružju na našoj strani. II bataljon probio se je preko Breznice i Čreta i zauzeo položaje Kračevac.

Istoga dana III bataljon brigade »Matija Gubec«, nalazio na položaju Velišće, vršio je pritisak na neprijatelja i koti 318 i istu kotu oko 18 sati zauzeo. Nakon zauzeća neprijatelj je u jačini jedne satnije nadirao od pravca Hrašćin s namjerom da uđe u Hum. Bataljon je otvorio vatru na rS prijetelja, nanio mu gubitke i prisilio ga na povlačenje. Gubitak na našoj strani nije bilo. U toku noći borba se nije vodila

16. maja 1944. god. oko 7 sati neprijatelj je nastupao od pravca Komin sa motorizacijom i pješadijom u pravcu položaja I bataljona udarne brigade »Braće Radića« kod Vinična. Uslijed jakog pritiska, koji je vršio neprijatelj, bataljon se morao povući u pravcu Visokog. Istovremeno neprijatelj je počeo nastupati i od pravca Huma, tako da su se jedinice povukle na nove položaje, preko ceste Sudovec — Moždenec, sa zadatkom da zauzmu položaje kote 280, 534, 547 (sekcija Čakovec). Jedinice brigade »Matija Gubec« za to vrijeme ostale su na istim položajima, jedino što se je II bataljon, koji se je nalazio kod Moždenca, povukao na položaje iznad Sudovca prema Novom Marofu, a na svom bivšem položaju ostavio je svega jedan vod, koji je imao zadatak da vrši kontrolu u pravcu Novog Marofa.

Istoga dana neprijatelj je, oko 7 sati, otpočeo sa napadom na položaje II bataljona brigade »Matija Gubec« kod Novog Marofa sa motorizacijom i pješadijom.

Prije povlačenja jedinica udarne brigade »Braće Radića«, jedinice I moslavačke brigade dobile su u zadatak da se prebace od Visokog na položaje kod Sudovca i Gor. Rijeke i da naprave barikade kod Sudovca prema Novom Marofu. Međutim, iste jedinice su se povukle odmah sve prema Gor. Rijeci i na položajima iznad Sudovca nije se nalazio nitko do dolaska jedinica brigade »Braće Radića«, osim II bataljona brigade »Matija Gubec«, te su kote 280, 534, 547 bile bez kontrole i neprijatelj ih je mogao vrlo lako zauzeti a da mi uopšte ne znamo.

Jedinice udarne brigade »Braće Radića«, kada su polazile na zauzimanje novih položaja, dobile su odmah sa istih položaja vatru i to dosta jaku i iznenadnu, tako da su se naše jedinice podneprijateljskim jurišem, sem štapskih jedinica i dijelova I bataljona, koji su se uspjeli probiti prema Kalniku, — morale povući preko ceste Visoko — Gor. Rijeka u pravcu Podvinja. Iznenadno dobivenom vatrom sa položaja koje su jedinice trebale zauzeti, jedinice su bile demoralisane i nisu htjele prihvatiti položaje, kako bi se moglo vršiti uredno povlačenje, tako da je neprijatelj nastavio sa gonjenjem naših jedinica. Poslije dužeg vremena jedinice je uspjelo srediti i izvršen je kontranapad i neprijatelj je odbijen.

prikupivši jedinice noću 16. na 17. V o.g. izvršen je **vikret** u pravcu Apatovca gdje su se već nalazile jedinice I **moslavačke** brigade.

f 17. maja 1944. god. po dolasku, odmah se otpočelo sa Leđivanjem jedinica, a ujedno su i odmah određeni položaji jedinica, jer se očekivalo da će neprijatelj poći za nama kao i što jeste.

I moslavačka brigada držala je položaj Apatovac. Brigada „**Braće Radića**«: Jedan bataljon na kosi sa lijeve strane puta prema Dugoj Rijeci, a jedan bataljon sa desne strane puta. **Jedan** bataljon nalazio se na položaju kod Ivanca, a jedan na **kosi** iznad Ribnjaka.

Kalnički p. odred trebao je držati položaj iznad Duge Rijeke (Debela šuma) i iznad Vel. Poganca (kleti).

Za to vrijeme bataljoni brigade »Matija Gubec« I i III nazili su se na položaju Debela Bukva.

Oko 9 sati istoga dana neprijatelj je otpočeo sa **nastupanjem** od pravca Osijeka i Marinovca prema položajima I **moslavačke** brigade kod Apatovca, a od pravca Koprivnice i **Ludbrega** prema položajima Kalničkog p. odreda. Nakon kratke borbe I moslavačka brigada odstupila je i neprijatelj je zauzeo Apatovac. Neprijatelj se nije zadržao u Apatovcu već je u [svom nastupanju produžio dalje prema položajima jedinica brigade »Matija Gubec« i Ivancu i prema položajima udarne brigade »Braće Radića« na kosi iznad Ivanca (kleti). Bataljon brigade »Matija Gubec« pod snažnim pritiskom neprijatelja morao se povući prema bataljonima brigade »Braće Radića«, dok su bataljoni brigade »Braće Radića« pustili neprijatelja sasvim blizu, a tada izvršili juriš i nagnali neprijatelja od jačine jedne bojne na panično povlačenje u pravcu Ludbrega i Koprivnice. Bataljoni koji su se nalazili na položaju oko Ivanca i Ribnjaka bili su napadnuti od neprijatelja od pravca Ivanca, koji je razbijen i koji se je povlačio u pravcu Ludbrega i Koprivnice, tako da su ove jedinice bile napadnute sa dvije strane. Neprijatelj je bio potisnut i naše jedinice su se ponovno pod večer vratile na stare položaje, osim Apatovca koji je držao neprijatelj, i u toku noći radilo se na sređivanju jedinica.

18. maja 1944. god. jedinice su krenule prema lugarnici radi odmora. Na putu stigao je izvještaj da je neprijatelj napustio Apatovac. Jedinice su se vratile nazad, s tim što je II i III bataljon trebao zauzeti Apatovac (udarne brigade »Braće Radića«), Međutim neprijatelj je ponovno stigao u Apatovac i naše snage izvršile su napad na neprijatelja, ali zbog neodlučnosti boraca juriš nije uspio; jedinice su se morale povući.

Poslije ovoga cijela divizija krenula je u pravcu Bukve, gdje su se nalazile jedinice brigade »Matija Gubec* radi odmora. K p

U ovim borbama izbačeno je oko 120 neprijateljskih vojnika iz stroja.

Zarobljeno od neprijatelja: iB

1 p. mitraljez, 1 njemački pištolj, 2 karabina i jedna iqfl apoteka.

Naši gubitci:

8 mrtvih, 16 ranjenih, 125 nestalih drugova.

Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 1 top 75 mm, 1 postolje mitraljeza »breda«, 1 teški minobacač, 1 laki minobacač, 53 karabina mauzer, 18 manliher i 20 raznih pušaka, 1 teški mitraljez i dve antitenk. puške.

Od materijala za vezu: 1 radio stanica, 3 telefona, 150j met. izolovane žice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

V. d. politkomesara:
F.³ Tuđman

Komandant — potpukovnici
Štrok⁴

* Franjo
4 Izidor

BR. 134

IZVEŠTAJ ŠTABA TRIDESETPETE DIVIZIJE OD 26.
ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O PRIPRE-
MAMA ZA NAPAD NA KORENICU I ZA DRUGA DEJSTVA*

STAB

XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA

NOVJ

Br. 330, 26. V 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Sa III brigadom XIII divizije i dva bataljona II brigade [ove divizije, izvršićemo večeras napad na Korenicu² sa težnjom da ovladamo Korenicom — Koreničkom kotlinom, a potom dva bataljona II brigade uputiti preko Vrela — Homoljca — Honioljačkog Klanca na sektor Končarova Kraja, dok se dva druga bataljona iste brigade već nalaze na sektoru Cujića Krčevina.

Sa III brigadom produžili bi pokret — gonjenje sa dva bataljona pravcem Korenica — Vrpile — Razdolje — Krbavica I — Baljkuša, a sa dva bataljona pravcem Vujnove Glave — i Trnovac — Turjanski, tako da bi imali u završnoj prvoj fazi I čišćenja raspored III brigade: Baljkuša — Trnovac — Turjanski, a II brigade: Končarov Kraj — Cujića Krčevina.

Zamišljamo da će jedinice Južne operativne grupe za ovo vrijeme očistiti Krbavsku kotlinu i izbiti na sektor: Ljubovo — Kozjan — Kuzmanovača sa jednim dijelom snaga, a sa drugim dijelom prema Metku i Vrepcu.

U ovoj prvoj završnoj fazi sve jedinice bile bi u tijesnom dodiru i lakše održavale veze, i postavljajući se u prvobitni položaj prije neprijateljske ofanzive, brzim izvidanjem neprijateljskih uporišta vršile pripreme radi daljih akcija na liniji: Široka Kula — Perušić — Ramljane — Sinac — Vrhovine — Crna Vlast — Babin Potok — Čudin Klanac.

Kod ovih akcija predstoji nam poteškoća oko održavanja tijesnih veza, a naročito sa štabom Korpusa, radi čega i iznosimo smjernice našega rada za nekoliko dana, da bi Korpus bio orijentisan o našem radu.

Ako ne uspijemo likvidirati neprijatelja u Korenici, produzićemo sistematski pritisak na njega, pa će ga vjerojatno to, i dejstvo Južne grupe, prisiliti na napuštanje rečenog uporišta.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23/5, k. 1234.

* Opširnije o toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 128. 162 i 164.

Mi sada krećemo kod III brigade, gdje ćemo na licu mje-
sta izdati zapovijest jedinicama za predstojeću akciju.

U koliko imate primjedaba na ove naše akcije, a naročito
u pogledu veza, da nam to javite i da nas pomognete vezama
i7 dubine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukov
N. R. Griibor

BR. 135

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 26. MAJA
1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU
NA USTAŠE U RAMLJANIMA¹

**STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ**

Op. br. 331, 26. V 1944.

Dostavlja operativni
izvještaj o akcijama
dne 5. i 6. maja o. g.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se operativni izvještaj o akcijama jedinica ove
divizije, izvedenih dne 5. i 6. maja 1944. godine.

1. — Opis položaja:

Ramljane sa neposrednom bližom i daljom okolinom:
Oštri Grič (1053), kuće na Dumanu i sjeveroistočne padine
Lisca, k. 1062, V. Vidovača (k. 741), Boište (k. 804), Vijenac
(k. 734) i Magarice.

2. — Naziv naše jedinice koja se je borila: I brigada ove
divizije i III brigada XIII divizije.

3. — Naziv, jačina i sastav neprijatelja: 31. ustaška bojna
sastava četiri satnije, ojačana sa dva brdska topa.²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 24—1/5, k. 1234.

² Ramljane i okolne visove branila je Trideset četvrta ustaška
bojna (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 5—1/16, k. 58).

4. — Obostrana situacija: Neprijatelj sa glavnim snagama LWlazio se je u Ramljanima, dok na pojedinim kotama oko Ramliana držao osiguranja od jedne desetine do jednog voda u • bunkerima ili malim utvrđenjima poljskog tipa. Njegova je namjera bila osiguranje komunikacije Otočac — Lešće — Per^ — Gospić i spriječavanje naših napada i presjecanje te komunikacije.

Naša je namjera bila da se likvidiraju neprijateljska uporišta na sjeveroistočnim padinama Lisca, na Oštrom Griču i na Dumanu, a da se sa pravca Perušića osigura jedinica, u ovom slučaju I brigada, koja je imala zadatak da ta uporišta likvidira.

5. — Prilaže se pismena zapovijest izdata za ovu akciju.³

6. — Borba je počela u 4 sata 5. maja 1944. godine.

7. — Tok borbe:

I brigada: U 4 sata sa jednim bataljonom preduzela je napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta na sjeveroistočnim padinama Lisca pravcem: s. Markovići — k. 885 — Lisac, sa I jednim bataljonom napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta S na Dumanu pravcem s. Markovići — k. 885 — Goli Vrh — Duman, i sa jednim bataljonom napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta na Oštrom Griču pravcem: Trnovac — Štampar — Korito — Oštri Grič. Jedna četa iz bataljona u rezervi bila je i kod škole na Ivčevića Kosi, osiguravajući brigadu sa pravca I Križanovog Brda — Ivčevića Kose — Dumana. U 5 sati bataljoni su se neprimjetno privukli neprijateljskim položajima, kada je neprijatelj iste primijetio i otvorio na njih vatru. Jedinice koje su podišle na vrlo blisko odstojanje odgovorile su I na neprijateljsku vatru kratkom i snažnom vatrom iz pušaka, automatskih oružja i bacača i poslije ove kratke vatrene pri- • prema energičnim udarom ručnim bombama likvidirale su neprijatelja sa Golog Vrha, sa Lisca, sjeveroistočnih padina Lisca I i sa Oštrog Griča.

Poslije osvajanja prvih neprijateljskih položaja, jedinice su nastavile brzim napadom na sam Duman.⁴ Neprijatelj dje- I limično rastrojen i iznenađen prethodnim napadom, nije dao • efikasan otpor na Dumanu, već poslije kratke borbe od 15—20 I minuta dao se u paničan bijeg i uspio je da se izvuce jugoi- • stočnim padinama k. 909, jer jedinice VIII divizije⁵ nisu na [vrijeme posjele određene položaje. Gonjenje neprijatelja na- I stavljeno je vatrom i pokretom sve do položaja jedinica VIII I divizije koje su preuzele daljnje gonjenje.

» Vidi dok. br. 11 i 23.

* Vidi dok. br. 39.

⁵ Odnosi se na Prvu i Treću brigadu (vidi dok. br. 107).

Po izvršenju ovog zadatka jedinice I brigade bile su kupljene na Golom Vrh.

U 10 sati dobijeno je naređenje od štaba divizije da brigada sa tri bataljona napadne neprijatelja na Vidovači i **Boištn**. Pošto neprijatelj nije dao jaki otpor, jedinice I brigade uspjele su brzo osvojiti Boište, ali kad su izašle na isto, osmotrile ni jednu neprijateljsku kolonu, koja se je kretala pravcem Janifo — Ivčevića Kosom prema jednom bataljonu I brigade, koji se je nalazio na osiguranju na Golom Vrh — Ivčevića Kosi, te je isti napao i poslije kraće borbe prisilio ga na povlačenje i ovladao Golim Vrhom prije nego što je tome bataljonu stigao u pomoć poslati 4. bataljon iste brigade. Po zauzeću Golos Vrha, neprijatelj je jednim dijelom snaga pošao zaobilazno ispod Ivčevića Kose na Vidovaču, te je na taj način ugrozio I bataljon, koji se je nalazio kod Vidovače, te je istome naređeno, da se rokira na bezimenu kotu sjeveroistočno Boišta — k. 881 — Markovići, gdje se je već tada nalazio 4. bataljon iste brigade. 2. bataljon ostao je na Boištu, ali pošto je bio ugrožen, naređeno mu je od štaba brigade, da se povuče u Luliće. Sa ovih položaja nastupajućem neprijatelju bio je dat jak otpor i bataljoni I brigade potpomognuti divizijskom rezervom odbili su neprijatelja, koji se je povukao prema Boištu i Vidovači, a jedinice I brigade na novo osvojenim položajima zanoćile zbog izmorenosti ljudstva, koje nije bilo u stanju da goni dalje neprijatelja u povlačenju.

6. maja u 7 sati brigadi je naređeno da napadne neprijatelja na Boištu i Vidovači i po zauzeću istih produže sa gonjenjem u pravcu Perušića.

Brigada je bila ojačana sa dva bataljona I brigade VIII divizije, od kojih je jedan bio ostavljen na Golom Vrh, kao osiguranje desnog krila. Jedan bataljon iste brigade i Kordunaški bataljon zadržani su u brigadnoj rezervi.

U 8 časova jedinice su izvršile napad na Vidovaču i Boište, te je neprijatelj poslije kratkog otpora napustio položaje i povukao se u pravcu Perušića. Jedinice I brigade, potpomognute pješadijskom vatrom i minobacačima do 14 časova, izbile su na položaj: Jasenovača — sjeveroistočne kote kod Kiljera — Vrščić (k. 670).

III brigada XIII divizije, koja je napadala u pravcu V. i M. Čardaka — Sv. Trojice,⁹ nije ovladala neprijateljskim položajima na tom pravcu, već se je povukla u 15 časova na svoje polazne položaje na Vijencu, čime je bilo omogućeno neprijatelju da jačim snagama pritisne lijevo krilo I brigade istu

⁹ Vidi dok. br. 102.

Irisili na povlačenje. Povlačenje se je vršilo do Boišta i Vi-
•Sovače i izvršeno je u redu bez gubitaka.

U 22 časa brigadi je naređeno da se povuče u Kuzmano-
• vaču-

Ishod borbe: Svi postavljeni ciljevi brigadi bili su izvr-
i geni, i da je bila bolja saradnja dweju drugih brigada, nepri-
i iatelj bi bio potpuno potučen i divizija bi mogla izbiti na ko-
f munikaciju Lešće — Perušić.

Neprijatelj je u toku ova dva dana imao slijedeće gubitke:
60 mrtvih, među kojima je jedan oficir i nekoliko podoficira i
80 ranjenih, među kojima ima oficira i podoficira. Od mrtvih
ostalo je na položaju 40 neprijateljskih vojnika, sa kojih je
bila skinuta i ratna sprema. Zarobljena su dva neprijateljska
vojnika.

Zaplijenjeno je: jedan protukolski top 47 mm sa 94 gra-
nate, jedan teški bacač sa 100 teških i 100 lakih mina, jedan
p. mitraljez Z. B.,⁷ 4 pištolja za švarcloze, 17.964 metka za
pješadijska oružja, 92 ručne bombe, 17 pušaka, 2 pištolja, jedan
signalni pištolj, 45 signalnih metaka, 51 šinjel, 8 bluza, 13
šatorskih krila, 35 čebadi, 5 pari cipela, jedan par čizama, nešto
kapa, torbica i ranaca, 3 km. telefonskog kabla, 10 konja, jedna
kola, 7 kareta, 12 konjskih, zaprežnih pribora, nešto porcija i
Čuturica.

Gubitci brigade: 12 mrtvih, 17 ranjenih i 12 nestalih. Među
I mrtvima nalazi se komesar čete Pavičić Marko, tri vodna ofi-
cira i to: st. vodnik Polovina Nikola, Copić Duro, Čorak Nikola.
Među ranjenim nalaze se dva komesara čete i to: Uzelac Mišo,
komesar čete za vezu, Rađenović Mića, komesar čete u 2. bata-
ljonu i dva vodnika: Guteša Dane i Dimić Jovo.

Brigada je izgubila: 11 pušaka, jedan p. mitraljez i jedno
f postalje od teške brede. Oštećen jedan laki bacač od mitralje-
skog rafala.

Brigada je utrošila: 18.837 metaka za pješadijska oruđa,
41 minu za laki bacač i 71 minu za teški bacač.

III brigada XIII divizije imala je zadatak da osigura dej-
stvo I brigade od pravca Perušića po slijedećem: sa jednim
bataljonom da posjedne Vidovaču, sa jednom četom Boišta, a
sa dvije čete Vijenac, dok jedan bataljon ima da zadrži u svojoj
I rezervi u Magaricama, a jedan bataljon bio je zadržan u divi-
zijskoj rezervi.

Prema izdatom naređenju brigadi, ista je 5. ov. mj. u 4
sata pristupila izvršenju svoga zadatka, tj. posjedanju odrede-
nih tačaka za osiguranje, ali prilikom izbijanja na ove tačke

⁷ Zavodi Brno

uspostavilo se je, da se neprijatelj nalazi na njima. Kad bataljoni došli do bezimene kote sjeverno od Gostovače, neprijatelj je otvorio na njih vatru, ali kratkim i snažnim udarom bio je sa iste odbačen. Na Boište brigada nije napadala, jer se neprijatelj nalazio iznad s. Magarice, te je ugrožavao lijevo krilo i bok brigade. U 5 sati neprijatelj u jačini 300 vojnika izvršio je napad na lijevo krilo brigade, koje se je povuklo prema Prosincu i Gradini; međutim, manevrom 4. bataljona sa pravca Gradine, neprijatelj je odbijen i prisiljen na povlačenje prema Sv. Trojici, a zatim je od strane III brigade poslije kratke borbe zauzet i Vijenac. U isto vrijeme I brigada zauzela je Boište i Vidovaču.

Na ovim dostignutim položajima brigada je istog dana zanoćila.

6. ov. mj. u 8 sati neprijatelj je počeo napadom od Boišta te je prisilio 3. bataljon iste brigade da se povuče na prihvatni položaj na bezimenoj koti, sjeveroistočno od Boišta.

Potpomognuti napadom I brigade na Boišta, jedinice III brigade izvršile su napad na Vijenac i na Sv. Trojicu i zauzeli su ga i neprijatelj je protjeran na V. Čardak. U isto vrijeme vršen je napad i na Vrščić i na k. 674, ali je neprijatelj ubacio u borbu jače pojačanje i prisilio je bataljone III brigade na povlačenje prema Pocrniću.

U 20.30 časova brigada je preduzela napad na V. Čardak, ali napad nije uspio, te je bio obustavljen, te je brigadi bilo naređeno da se povuče u Krbavicu na odmor.

Ishod borbe: Uglavnom brigada je izvršila postavljene joj zadatke, ali da je bio rad bataljona više povezan i koordiniran mogli bi se postići bolji rezultati.

U toku ova dva dana neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 60 vojnika izbačenih iz stroja.

Zaplijenjeno je: 500 mauzer metaka, 5 šinjela, 2 para veša i 20 porcija.

Gubitci brigade: 8 mrtvih, 20 ranjenih i 3 nestala. Među mrtvima je v. d. komandanta 4. bataljona Milan Dadasović; među ranjenim komesar čete Frančišković Josip, zamjenik komesara čete Juretić Drago i vodnici Blažević Branko i Maravić Zivko.

Brigada je utrošila: 26.070 metaka za pješadijska oruđa, 203 mine za laki bacač, 60 mina za teški bacač, 35 ručnih bombi.

Lički partizanski odred: imao je zadatak, da uputi jednu četu u Sv. Trojicu sa zadatkom osiguranja I brigade sa pravca Ličkog Osika i Perušića. Četa je otpočela borbu 5. ov. mj. u 10 sati na k. 702 i u samom mjestu Sv. Trojica i do 18 sati istoga

Bena četa potpomognuta sa drugom četom uspjela je da ovlada !V 702 i S^v- Trojicom, a neprijatelj se povukao u pravcu Pe-

ov. mj. u 5 sati neprijatelj je napao bataljon i uspio da fcvrati izgubljene položaje, sa kojih dalje nije vršio nikakve Ekrete " pravcu rasporeda bataljona, kome je pred kraj dana Eo naređeno da se povuče na svoj sektor,

f Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena vojnika.
Bataljon gubitaka nije imao.

Utrošio je: 730 metaka za pješadijska oružja i 20 mina za mali bacač.

8. — Opći ishod borbe: Svi postavljeni ciljevi bili po- Ljignuti, samo zbog propusta Kordunaške brigade, neprijatelj ip uspio da se povuče, a mogao je biti potpuno uništen.

F Neprijatelj je imao ukupno slijedeće gubitke: 85 mrtvih, 115 ranjenih.

Od neprijatelja je zarobljeno:

protukolski top 47 mm	—	1
granata za p. k. top	—	94
teški bacač	—	1
teških mina	—	100
lakih mina	—	100
p. mitraljeza Z.B.	—	1
postolje za švarcloze	—	4
puščanih metaka	—	18.464
ručnih bombi	—	92
pušaka	—	17
pištolja	—	2
signalni pištolj	—	1
signalnih metaka	—	45
šinjela	—	56
bluza	—	8
šatorskih krila	—	13
ćebadi	—	35
cipela, pari	—	5
čizama, pari	—	1
telefonskog kabla km.	—	3
pari veša	—	2
konja	—	10
kola	—	1
kareta	—	7
zaprežnih pribora za konje	—	12
više vojničkih porcija i čaturica,		
više kapa, torbica i ranaca.		

• Vidi dok. br. 24—8/5, k. 1234, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

9. — Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:		
mrtvih	—	20
ranjenih	—	37
nestalih	—	15
Izgubljeno:		
pušaka	—	11
p. mitraljeza	—	1
postolje od teške brede	—	1
oštećeno:		
laki bacač	—	1

10. — Utrošeno je:		
puščanih metaka	—	45.637
mina za teški bacač	—	131
mina za laki bacač	—	264
ručnih bombi	—	35

11. — U ovim borbama naročito se istakao u energičnom napadu 2. bataljon I brigade i 2. i 3. bataljon III brigade.

12. — Slabo se je držao i dosta labavo vršio napade 1. bataljon III brigade.

13. — Kritički osvrt:

Akcija je bila dobro pripremljena, odluke i izdate zapovijesti bile su realne i u duhu situacije. Rukovodstvo jedinicama bilo je dobro, osim kod 1. bataljona III brigade, koji je nastupanje vršio dosta mlitavo i nije se osvrtao na rad susjednih jedinica. Ovdje se ispoljila slaba budnost kod 3. bataljona III brigade na Golom Vrh, koja je omogućila neprijatelju da zađe u bok i za leđa ostalim jedinicama i prisili ih na povlačenje.

Upotreba pojedinih vrsta oruđa bila je dobra, ali dosta neracionalna, a što se vidi iz velikog broja utrošenih metaka.

Obezbjedenje i osmatranje nije bilo na dovoljnoj visini, te se u pojedinim momentima borbe dozvolilo neopaženo povlačenje neprijateljskih jedinica u bok i pozadinu naših jedinica zbog čega je borba produžena i postavljeni ciljevi su kasnije postignuti.

Prilaže se: zapovijest štaba ove divizije i lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik:!
N. R. Grubor

BR. 136

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU OD 26. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O RASPOREDU NEPRIJATELJSKIH I VLASTITIH SNAGA I O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA ČARDAK, LISINU I GRADINU¹

ŠTAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU

26. maja 1944. god.
u 20,45

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Situacija na prostoriji Vrebačka Staza — Podlapača — Mekinjar slijedeća je:

Na prostoru Vrebac — Čardak nalazi se jedna jača ustaška bojna.² Glavne snage nalaze se na prostoru Velika i Mala Lisina — Čardak — Stružnica — Mandića Breg (oko 3 satnije Crne legije). Na Vrepcu ima oko 2 satnije ustaša.

31. ustaška bojna u toku noći ispraznila je Mekinjar i Tolić, ali se danas poslije podne vratili manji dijelovi u Tolić i Mekinjar i palili sela. Nemamo podataka da li su navedena sela opet ispraznili.

Manja grupa spustila se sa Gradine u Zrnić Poljane. U toku noći neprijatelja nije bilo u Podlapači, a prema posljednjim podacima naših patrola nije ga bilo ni preko dana.

34. ustaška bojna ispala je iz Ribnika³ jučer u Medak i vodila borbu sa jednom četom komande područja. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih.

1 Ustaške ustanove iz Gospića sele se u Bilaj, bojeći se bombardiranja. Prema nepotvrđenim vijestima neprijatelj sprema ofenzivu na Velebit. Mi smo za osiguranje ranjenika postavili na Velebit dva tehnička bataljona,⁴ a jedan odredski

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35/1—42, k. 1611 A.

* U Vrepcu je tada bila Trideset četvrta bojna.

⁵ Na pravcu Bilaj — Ribnik nalazila se Prva bojna Trećeg posadnog zdruga (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—17, k. 58).

⁴ Ti su bataljoni formirani od ljudstva (iz partizanskih straža i raznih radionica) koje se pod pritiskom neprijatelja povuklo na Velebit (vidi dok. br. 105).

smo povukli u Vrebački Pavlovac gdje će sadejstvovati u su-
trašnjim operacijama. sH

Danas izjutra bila je III brigada XIX divizije skoncen-
trirana u Srednjoj Gori, a I brigada XXXV divizije nalazila je
u Jošanima. Danas izjutra poslali smo naredenje" toj brigadi
da se danas do 18 sati smjesti na prostoriju Potkoviljača —
Mekinjar. No ta brigada nam se nije ni do sada javila da je
izvršila naredeni raspored.

Pločanski Klanac zatvorili smo Lovinačkom četom i spe-
cijalnom četom II Ličkog područja, i naredili miniranje_____«<3
šenje Klanca.

S obzirom na takvu situaciju i što brigade nisu prikup-
ljene, hteli smo izvršiti napad 28. izjutra.

Vašu zapovijest broj 109 primili smo danas u 14 sati⁰

Odlučili smo da izvršimo napad na neprijatelja na Čar-
daku i kotama u njegovoj blizini na južnoj strani komunikacije
Za ovaj zadatak smo odredili III brigadu XIX divizije. Sa i
brigadom XXXV divizije vršit ćemo samo demonstrativan nap-
pad, u cilju da vežemo snage na Lisini i Gradini ukoliko bi se
one tamo nalazile sutra izjutra.

Napad ćemo izvršiti rano u zoru 27. V iz razloga što težak
ispresecan i pošumljen teren noću jako otežava orijentaciju.
Podilaženje izvršit ćemo noću."

Prilažemo direktivnu zapovijest koju smo izdali jedi-
nicama.⁵

Dostavljamo vam depeše II Obalskog sektora koje je pri-
mila radio-stanica na Velebitu. Dostavite nam ključ za dešifro-
vanje koji ćemo mi uputiti toj stanici.

III brigada XIX divizije ima radio-stanicu i molimo da
nam dodijelite radno vrijeme sa vama i šifru.

Saveznička avijacija danas je kontrolirala komunikaciju
Gračac — Gospić.⁹

Šaljemo vam izvještaje naših drugova sa Velebita.¹⁰

U Srednjoj Gori privremeno ćemo formirati jednu pri-
hvatnu bolnicu, dok ne utvrdimo mogućnost prijema ranjenika
u Krčane.¹¹ Doktor Perin i Finderle nalaze se u bolnici kao

⁵ Vidi dok. br. 156 u ovoj knjizi i dok. br. 2/42, k. 1611 A u Arhivu
Vojnoistorijskog instituta.

⁶ Riječ je o naredenju Štaba korpusa od 25. maja (vidi dok. br.
128).

⁷ Vidi dok. br. 144 i 156.

⁸ Vidi dok. br. 2/42, k. 1611 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

» Vidi dok. br. 199.

¹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koji su to izvještaji.

¹¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 88, 105 i 122 u ovoj knjizi i dok.
br. 30—1/1 i 34—1/1, k. 569, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Ei snici. Doktor Kajfež pozvan je u G.Š.H., a doktor Novosel
čeverovatnopraticiranjenike. Takonećenijedanliječnikostati
na Krčane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:

Lenac M.

Komandant, potpukovnik:

Perhavec

p. S. I brigada 35. divizije zauzela je do 20,30 časova na-
redeni raspored.

BR. 137

**DIREKTIVA OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG
SEKTORA ZA LIKU OD 26. MAJA 1944. PODREĐENIM JE-
DINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA NA KOMUNI-
KACIJI VREBAC — PODLAPAČA¹**

STAB

I JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU

Br. si.

I Dne 26. maja 1944. god.

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST

Komunikaciju Vrebac — Podlapača drži jedna jača usta-
bojna koja drži položaj Mandića Brdo — Stružnica — Čar-
I dak — Mala i Velika Lisina sa jačinom oko 3 satnije, a u Vrepcu
samom ima oko 2 satnije. Neprijatelj vjerovatno drži Rosan-
dića Vis (k. 957) i Gradinu (974) jačina vjerovatno oko jedna
E 'ja. Na prostoru Jagodnje — Pišać — Tolić nalazi se 31.
ška bojna uključivo jedna satnija na Gradini. Ove snage
emeno kontrolišu Podlapac i Mekinjar.

Na prostoru Široka Kula — Ljubovo — Bunić nalazi se
32. ustaška bojna.

Na prostoru Bilaj — Ribnik — Medak, nalazi se 34 ustaška
bojna.-

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nezavršen, nalazi se u
ivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17/2—42. k. 1611 A.

* Vidi objašnjenje br. 3 uz dok. br. 120.

Na prostoru Perušić — Lički Osik — Gospić nalazi se obrambena bojna sa nešto žandara.

9. ustaška bojna skoncentrisala se na Karlobagu. i Neprijatelj je napustio komunikaciju Prijeboj — p[^]vički Leskovac.

U Korenici nalazi se neprijatelj jačine oko jedne satn^u ustaša.³

Naše snage i to: II brigada XXXV divizije posjedaju prostor Prijeboj — Ličko Petrovo Selo.⁴ III brigada XIII divizije namerava noćas 26. na 27. napasti neprijatelja u Korenici.⁵

Zadatak je naših jedinica da napadnemo neprijatelja na komunikaciji Vrebac — Podlapača u cilju da neprijatelja na točkama koje izaberemo uništimo.⁸

Ideje manevra: Očistiti komunikaciju Vrebac — Podlapača s tim da se glavne neprijateljske snage unište a ostatak potisne preko rijeke Jadove i na taj način očisti prostorija Vrebačka Staza. Da se demonstrativnim napadom, manjim snagama vežu neprijateljske snage na prostoru Jagodnje — Ljubovo — Bunić, kako bi se olakšao napad na Vrebačku Stazu i Korenicu.

NAREĐUJEMO:

3. brigada XIX divizije

da 27. ov. mj. u 4 sata izjutra izvrši napad na neprijatelja glavninom svojih snaga na nepr. položaje na Mandića Br (k. 848) — Stružnica — Čardak (u cilju da istog uništi). Da sa manjim dijelom svojih snaga zatvori pravac Vrebac — Čardak sa zadatkom da spreči nepr. intervenciju iz pravca Vrepeca.

Za zatvaranje pravca Vrebac — Čardak i osiguranje akcije stavlja se toj brigadi na raspoloženje jedan bataljon Ličkog partizanskog odreda koji će se u toku noći 26/27. ov. mj. prebaciti iz Velebita u Vrebački Pavlovac gdje uhvatiti sa njim vezu i izdati mu potrebna naređenja.

I brigada XXXV div. izvršit će sa dijelom svojih snaga posjedanje položaja Vjenac — Ljutica i za-

³ Vidi dok. br. 162.

⁴ Vidi dok. br. 134.

⁵ Korenicu su napali: Treća brigada Trinaeste divizije i dva bataljona Druge brigade Trideset pete divizije (vidi dok. br. 162). j

⁶ Vidi dok. br. 144.

tvoriti pravce Mekinjar — Ledenice i Pišać — Podlapača.⁷

Sa dijelom svojih snaga izvršit će pritisak na nepr. položaje Velika i Mala Lisina i Rosandića Vis.

Jedan bataljon staviti ovome štabu na raspoloženje kao opšta rezerva ovog štaba, koji će se smestiti na Metlici (k. 832) i odmah vezati sa našim štabom.

Jednu udarnu grupu od 20—30 drugova uputiti pravcem Ljubovo gdje izvršiti demonstrativan napad na neprijatelja na pravcu Ljubovo — Bunić.

Početak pokreta u 4 sata 27. ov. mj. sa linije Ledenice — Mekinjar.

BR. 138

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 26. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 14. DO 24. MAJA¹

STAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ

Br. sl. 44.
26. maja 1944. g

Operativni izvještaj od
14. ov. mj. do 24. ov. mj.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj o razdoblju od 14. do 24. ov. mj., o borbama u okolici Vreпча i Srednje Gore.²

Neprijatelj, sa kojim je vođena borba, bio je: ustaše, Legija i Nijemci;³ jačina neprijatelja ne može se ocijeniti pošto je u nekim borbama bio dosta jak.

¹ Vidi dok. br. 156.

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—15/6, k. 1234.

³ Vidi dok. br. 88, 95, 96, 97 i 131.

³ i ⁴ O sastavu, jačini i namjerama neprijatelja vidi dok. br. 31 i 88.

Naše namjere u ovim borbama, koje nam je neprijatelj nametnuo, bile su odbrana bolnica i zemunica.

Neprijateljske namjere su bile ofanzivne u pogledu niučke hrane i stoke kao i ništenja svega što služi našoj vojsci" narodu.⁴ ^ ^ H

Zapovijest pismena nije se izdavala već se dejstvo nafik jedinica podešavalo prema razvoju situacije.

14. V brigada se prebacila iz Vrepca za Počitelj i taj nije bilo borbe.

15. V neprijatelj je sa manjim snagama došao u **Metku** i zapalio nekoliko kuća; nakon kraće borbe povukao se u pravcu Ribnika.

16. V jedan bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je nadirao od Ribnika prema Metku i odbijen je. Naši gubici taj dan bili su jedan mrtav i dva ranjena. Brigada je istu večer krenula za Vreb. Pavlovac preko pruge.

17. V stigli smo u Vreb. Pavlovac u 5 sati i napravili raspored jedinica za eventualnu borbu; tu smo se odmarali i kuhali. U 10 sati neprijatelj je naišao u jačini jedne satnije u Vrebac.⁵ Naredili smo III bataljonu da napadne istog neprijatelja koji je bio i protjeran posle kratke borbe u pravcu Barleta. Posle jedan sat neprijatelj je ponovo krenuo u pravcu Vrepca od Barleta i Bilaja sa snagama do jedne bojne.® Neprijatelju je uspjelo da potisne naša dva bataljona do pola sela Vrepca i upali oko desetak kuća. Kada smo bacili dve čete u bok neprijatelja odmah se počeo u brzini i nesređeno da povlači, gdje je pretrpio gubitke preko polja u pravcu Bilaja. U 20 sati neprijatelj je došao sa motorizacijom do sela Barleta u jačini jednog bataljona legionera koji su odmah krenuli u pravcu Vrepca.⁷ Videći da je neprijatelj nadmoćniji i da sa jednim snagama kreće kotama preko Vrebačke Staze u pravcu Pavlovačke Kose, bili smo primorani da povučemo naše snage od Vrepca prema Međugorju, gdje smo i ostali do dana, pošto je bilo već prošlo pola noći. II i IV bat. zanoćili su na Trifunskom vrhu.

18. V neprijatelj⁸ je krenuo napred od Pavlovca u pravcu Međugorja i Mogoriča te od Vrebačke Staze i Breštana. U 12 sati brigada se nalazila kod Poljane u Međugorju i dobit je izveštaj da je neprijatelj u jačini 75 kamiona došao od Gospića

⁵ i ⁶ Odnosi se na dijelove Prve bojne Trećeg posadnog zdruga (vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 88 i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1, k. 58). ^H

⁷ Napadnutom neprijatelju u Vrepcu upućen je u pomoć Izviđački odred jemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 88).

⁸ Borbena grupa Dvk i Izviđački odred 392. legionarske divizije (vidi dok. 88).

I. J_a se iskrcava od Mogorića u pravcu Ploče. Na temelju toga donijeli smo zaključak da se dva bataljona probiju u pravcu **riubova**, a dva prema Srednjoj Gori. Neprijatelj, koji je već **izbio** na kote od pravca Vrebačke Staze, susreo je I bataljon i rije mu dao da se prebaci u pravcu Ljubova kao i IV bataljon koji je također dobio naređenje da krene u isti pravac nije **uspio** i komandant brigade, koji je trebao da krene sa tim **bataljonom**, otišao je pred njega, i tako je bio odsječen i bataljon se povukao u pravcu Srednje Gore. Udarom neprijatelja sa više pravaca, nastalo je dosta nezgodno stanje u samoj brigadi, a jedinice nisu bile sredene, te su se takve i povlačile u pravcu Srednje Gore, dok nije neprijatelj bio zaustavljen od bataljona I brigade koji se nalazio na položaju pozadi naših položaja. Neprijatelj je zapalio neke zemunice i povuko se prema putu koji vodi za Breštane, dok su naše jedinice zanoćile kod Srednje Gore. I bataljon je zanoćio u Medugorju, koji je **bio** dosta razbijen.

19. V brigada je krenula u pravcu Trovrha, gdje je bila na odmoru cio dan i noć, dok se I bataljon stalno nalazio u Medugorju.

20. V brigada je bila na istom mjestu i nije bilo borbe. I bataljon se vratio u sastav brigade. Prema naređenju štaba XI Korpusa brigada je krenula za Srednju Goru na odmor i prikupljanje nekih dijelova I bataljona.

21. V brigada se nalazila na odmoru u Srednjoj Gori sa ličnim obezbeđenjem. 22. V brigada se nalazila na istom mjestu, s tim što je jedan bataljon krenuo na položaj prema Breštanima.

23. V brigada se nalazila u Bajnovcu sa jednim bataljonom na položaju. Vršeno je izvidanje neprijatelja. U 23 sata istoga dana izvršen je napad na neprijatelja u Mekinjaru sa IV bataljonom i jednom četom II i jednom četom I bataljona. Sam napad bio je energičan od IV bataljona, dok se čete II i I bataljona nisu držale kako bi trebalo, gdje bi bio veći uspjeh u tom slučaju nego što je bio. Napad je bio vrlo kratak i bez neke borbe, pošto je neprijatelj bio iznenađen i protjeran.

Zarobljen je jedan top protivkolski 47 mm., tri puške, nešto odjeće i šatorskih krila, nekoliko vreća žita i municije oko 500—700 komada, kao i dvojica živih ustaša. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

24. V brigada se nalazi u Bajnovcu, sa položajem prema Breštanima i isti dan dobita je naređenje da se prebaci za Šeganovac i Mihaljevac.

Zadatci koji su se postavljali pred ovu brigadu od strane viših štabova, kao i oni koje je nametao sam tok događaja, nisu

se svi u cijelosti sprovodili u život, radi raznih **poteškoća** • negdje je bilo i nemoguće, pošto se nije tačno poznavala situacija u vremenu izdavanja naređenja. Uglavnom po svim njeđanjima se postupilo i nastojalo da se sprovedu u život i

Naši gubitci u ovom periodu vremena jesu slijedeći: nS ginulo 3 borca, ranjeno 6 boraca, nestalo 14 boraca,... i **umrlo** od iznemoglosti 4 borca. Izgubljeno 1 p. mitraljez sa nestalim borcima kao i puške sa istima.

Neprijatelj je mogao imati izbačenih iz stroja oko **40** vojnika, a zarobljena su dvojica, jedan top 47 mm., 3 puške, municije i ostale sprema (ranaca i šat. krila), kao i jedna količina hrane.

Utrošak municije ne znamo tačno pošto su borci i na položajima dobivali popunu municije i jedan dio koji je zarobljen.

Kritički osvrt:

Držanje jedinica u borbi bilo je dosta dobro gdje su **starešine** bile na svom mjestu, naročito niži komandni kadar, gdje je komandni kadar bio slabiji tu se i jedinica držala slabije u borbi.

Drugo, što je bila slaba ocjena situacije i prema **tome** nisu donošati pravilni zaključci, gdje je podbacila **informativna** služba kao i samo izviđanje. Za vrijeme svih borbi držale su se jedinice u rukama, dok 18. ov. mj., prilikom nadiranja **neprijatelja** sa više pravaca, bile su jedinice popustile, a razlog je nejasna situacija i prema tome bio se uzeo u obzir kao **neki** neprijateljski обруč koji u stvari nije bio. Drugo, što se **sam** komandant brigade otcijepio od brigade baš u dosta **teškom** momentu kada je trebalo da se čvrsto povede jedinica i **izdaju** naređenja štabovima bataljona. Krivica je do njega što je **išao** pred bataljonom, koji je trebao da dođe na taj položaj, i **tako** stižući pre bataljona bio je odsječen i nije se mogao da **povrati** u sastav brigade.

Neprijatelj, koji je nadirao zadnjih dana, imao je **dosta** jake snage koje je prebacivao kamionima i tako je onemogućio neki brži manevar naših jedinica, koje su bile dosta **zamorene**, te prihvaćale borbu gdje je trebalo u stvari i izbjeći, **te** udariti neprijatelja negdje u prolazu ili njegove manje **kolone**.

Stanje sada u brigadi: što se tiče borbenosti moglo bi da zadovolji, kada bi se jedinice ikoliko odmorile i mogle da se srede, tj. održe sastanci sa nižim komandnim kadrom, **izvade** drugovi koji nisu sposobni za pokret i smene oni rukovodioci koji ne odgovaraju svojem položaju.

Sto se tiče novih boraca Istrana, kod njih je svih neka-
3t da tako reći ne mogu ništa da nose u jedinici, nego da
("pomalo kreću sa ličnom svojom spremom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Op. oficir, poručnik, Komandant, major:
Ivo Stipaničić B.⁹ Gostović B.¹⁰ Mamula

(M. P.)

> P.s. Operativni izvještaj do 14. V 1944. dostavili smo tom
štabu na dan 14. V 44.

BR. 139

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 27.
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJU
NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI DUGO SELO — KUTINA¹

ŠTAB Trajne vrijednosti
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 291
Dne, 27. V 44. u 10 sati

Z A P O V I J E D

(sekcija Čazma — Kostajnica 1 : 100.000)

Neprijatelj u snazi od 3 njemačke divizije vrši ofanzivu
na naše jedinice u Bosni.² U cilju rasterećenja naših jedinica
potrebno je da se sa glavninom naših snaga bacimo na glavnu

561

* Branko
¹⁰ Bogdan
^u Dopisano u originalu mastilom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 26—2, k. 1123.

* U drvarskoj operaciji, koja je otpočela 25. majq 1944, učestvo-
vale su slijedeće neprijateljske snage: 500. SS padobransko-lovački ba-
taljon, ojačani 384. puk 373. legionarske divizije, 92. motorizovani puk,
li dopunski poljski bataljon 373. legionarske divizije, 1. lovački rezervni
puk, dijelovi 1. puka »Brandenburg«, borbena grupa SS divizije »Prinz
Eugen«, 202. tenkovski bataljon i neke ustaško-domobranske i četničke
jedinice. Opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od
1941—1945« knj. 2. str. 93—106.

prugu Beograd — Zagreb, te da na taj način odvojimo i dio neprijateljskih snaga iz Bosne i privučemo ih na sebe

Svaki naš borac, podoficir, oficir i politički komesar treh da uloži maksimum napora, kako bi sve postavljene zadatke» potpuno izvršili. Moramo pomoći našim drugovima u Boaji, koji u ovom času herojski brane centar našeg oslobođene teritorija i tekovine naše gotovo trogodišnje borbe.

Podaci o neprijatelju:

Dugo Selo: 160 vojnika 3. sat. 3. želj. boj., 130 Nijemaca, Un gestapovaca, 50 žandara. Naoružanje nepoznato.

Ivanić Grad: oko 717 neprij. voj. što Nijemaca, žandara i združenogovaca.

Deanovec: 20 voj. sa 2 puškomitralj., a na stanici veliki bunker
Sirinec: 20 voj. sa 2 puškomitralj., a na stanici veliki bunker
Križ: 940 neprij. voj. Naoružanje: 4 topa 75 mm, 12 teških mitralj., 35 puškomitralj.

Novoselec: oko 300 združenogovaca i Nijemaca. Imade 1 teški bacač.

Most na Česmi: oko 50 neprij. voj. sa 2 teška mitralj., 3 puškomitralj. i 1 reflektor.

Ludina stanica: oko 77 neprij. voj. Naoružanje: 1 laki bacač, 2 teška mitralj., 6 puškomitralj. U blizini nalazi se bunker okružen sa bodljikavom žicom, a ispred žice postavljene su mine.

Bunker na potoku Vlahinička: 24 neprij. voj. naoružani sa 1 teškim mitraljezom, 2 puškomitralj. i puškama.

Popovača: 550 neprij. voj. što Nijemaca, ustaša, žandara? združenogovaca. Naoružanje: 1 teški bacač, 6 lakih bacača, 3 teška mitralj., 12 lakih puškomitralj; ostalo puške. Naoružanje Nijemaca nepoznato.

Krivaj — Voloder: 35 voj. naoružani sa 3 puškomitraljeza: ostalo puške.

Garešnica: oko 40 neprij. voj. u bunkeru na pruzi, **naoružani** teškim bacačem, 1 teškim mitraljezom i 3 puškomitraljeza.

Bunker Gaj (Tucilača): 25 neprijatelj, voj. sa 2 **puškomitraljeza**.

Repušnica: 55 neprij. voj. u bunkerima naoružani sa 1 **teškim** mitralj., 3 puškomitraljeza i 1 parabelumom.

Kutina: 1619 neprij. voj. združenogovaca, gestapovaca, žandara, ustaša. Naoružanje: 1 top 100 mm, 2 protukol. topa. 3 topa 75

i^yjj 2 teška bacača, 10 teških mitralj., 39 puškomitralj., 5 ten-
ova, 8 kamiona, 5 motor kotača.

[*Banova Jaruga*: 330 neprij. voj. naoružani sa 4 teška bacača.
• 7 lakih bacača, 8 teških mitralj., 8 puškomitralj., 27 šmajsera.

Husajin: 43 neprij. voj. naoružani sa 2 laka bacača, 3 laka mi-
tralj-, 5 šmajsera.

Illova: 92 neprij. voj. naoružani sa 2 teška bacača, 4 laka baca-
ja 8 lakih mitralj., 6 tromblon pušaka.

Jedinice našeg korpusa i jedinice XXVIII divizije imaju
zadatak da izvrše diverzije na željez. pruzi Dugo Selo —
Kutina.³

Radi izvršenja tog zadatka

NAREĐUJEMO:

XXVIII divizija

Izvršiti će diverziju na željezničkoj pru-
zi Popovača — Kutina time da dio pruge
između V. Brdo — Krivaja potpuno uništi i
spali šlipere. Preko dana sa dvije brigade
ostati na pruzi i to sa jednom brigadom kod
Popovače time da razmotri i mogućnost lik-
vidacije samog uporišta Popovača, a sa jed-
nom brigadom oko Repušnice. Jedna briga-
da nalaziti će se u rezervi kod Čaire. Jedan
bataljon postaviti na predstražu kod Šar-
tovca sa izviđanjem u pravcu Gojila i Gare-
šnice. Jedinice na tim položajima zadržati
će se sve dotle dok ne stignu nova naređe-
nja od korpusa o razmještanju jedinica.

U slučaju da neprijatelj izađe u toku
dana iz svojih uporišta prihvatiti borbu. Po-
staviti mine i porušiti sve mostove na pruzi
i cesti.

III diverzantski bataljon dodijelit će je-
dan vod radi izvršenja navedenih zadataka.

XXXIII divizija

Izvršiti će diverzije na željez. pruzi izme-
đu Ivanić Grada i Popovače sa jednom bri-
gadom dok će se druga brigada nalaziti u
rezervi oko Kat. Selišta. Jedan bataljon
ostaviti u Daskatici sa izviđanjem prema
Narti. Brigada koja će vršiti diverziju u to-
ku dana povući će se na položaje oko Male

³ Vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa Glav-
nom štabu NOV i PO Hrvatske od 18. juna 1944.

i Velike Ludine sa osiguranjem na cesti Konščani — Razljev. Most na Česmi na državnoj cesti potpuno uništiti.

III diverzantski bataljon dodijelit će jedan vod diverzanata za izvršenje navedenih zadataka.

Radio stanicu tipa Godevka treba da ima kod sebe, radi održavanja veze.

Istočna grupa

Sa jednim bataljonom izvršit će diverziju na želj. pruzi između Prečeca i Ivanić Grada. Tom bataljonu dodjeljuje se jedan vod diverzanata radi izvršenja zadatka.

Preko dana neka se taj bataljon zadržava oko Kloštra Ivanića, time da na cestama i postavi mine.

III diverzantski bataljon.

Dodijelit će po jedan vod **diverzanata** XXVIII diviziji, XXXIII diviziji i **Istočnoj** grupi, radi izvršenja napred pomenutih zadataka. Sa jednim vodom pokidati će **željez.** prugu između mosta na Česmi i Novoselec Križa, a po izvršenom zadatku vratiti se u svoju bazu.

Evakuacija ranjenika. Vršit će se u pravcu Podgarića. Svaka divizija odredit će svoje sanitetsko previjalište.

Veze. Sve jedinice održavat će vezu sa štabom putem radio stanice, osim bataljona Istočne grupe, koji treba vezu održavati kuririma, biciklistima ili konjanicima.

Vrijeme početka diverzije. Vrijeme početka diverzije bit će dne 27. V o.g. u 24 sata, dok će bataljon Istočne grupe početi sa diverzijom u 23 sata.

Mjesta štabova. Stab korpusa nalazit će se u Grabovnici. Stab XXVIII divizije nalazit će se u Mikleuški. Stab XXXIII divizije nalazit će se u Kat. Selište. Stab Istočne grupe ostaje na istom mjestu.

Znac raspoznavanja. Znac raspoznavanja ne mjenjaju se, već ostaju redovni znaci.

Ishrana. Ishrana jedinica vršit će se iz mjesnih sredstava sa terena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi

Komandant general-major
Vlado Matetić

(M. P.)

postavljeno:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske
Štabu XXVIII divizije NOVJ
Štabu XXXIII divizije NOVJ
gtabu Istočne grupe
I III diverzantskom bataljonu

BR. 140

NAREĐENJE ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 27.
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED
I DEJSTVO¹

Prilog 9. —

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. br.65
27. V 1944. g.

ŠTABU I. UD. i II. BRIGADE
ŠTABU GRUPE S.D.P. ODREDA

Opšta situacija na sektoru sjeverne Dalmacije u sadanjem momentu je slijedeća:

Neprijatelj svojim snagama saobraća sa linijom Karlobag — Obrovac, Karin — Benkovac, Benkovac — Bribirske Mostine — Skradin. U sadanjem momentu ova komunikacija **mu** je i najglavnija na našem sektoru, što se vidi, iz njegovog jačeg pokreta kao i osiguranja na istoj. Liniju Karin — Zadar, također koristi, ali sa manjim snagama. U glavnom na ovom sektoru nema novih neprijateljskih jedinica, već ostaje i dalje jedino 264 Divizija i neki djelovi iz Brandenburške i 513 Divizije.² Uz njemačke snage nalaze se i ustaško-četničke trupe.

Neprijatelj je pre izvjesnog vremena poduzeo ofenzivu na Liku, gdje su učestovale i neke jedinice okupatora sa ovoga sektora,³ te nakon završene ofenzive povratili su se ponovo u polazne baze. Poslije toga neprijatelj je produžio sa ofenzivom

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/9—1, k. 1010.

² Na području Jugoslavije nije bila 513. divizija.

³ Odnosi se na Prvi puk »Brandenburg« i Dvadeset drugi motorizovani puk (vidi dok. br. 31 i 88).

na Gorski Kotar i Kordun, koja je još u toku.⁴ Isto tako 25. 0y mj. Njemci su poduzeli ofenzivu i u zapadnom dijelu Bosne sa jačim snagama i iz slijedećih pravaca: Livno — Glamoč. Livno — Bos. Grahovo, Knin — Bos. Grahovo, Srb — Trubar, Lapac — Bos. Petrovac, Bos. Krupa — Bos. Pertovac i Banja Luka Sanski Most.⁵ Na nekim mjestima neprijatelj je uspio prodrijeti, dok je na nekim odbijen. Borbe su u toku.

Zadnjih dana osjeća se pokret neprijateljskih snaga u pravcu Šibenika i Drniša od Splita. Ove snage kreću najvjerojatnije za učešće u ofenzivi u zapadnoj Bosni, što još nije provjereno. U glavnom na ovom sektoru nema jačih okupatorskih snaga sem što se na prostoru Djevske — Bribirske Mostine — Skradin nalazi veći dio Njemaca,⁶ zajedno sa četničkom bandom.

Da bi u ovakvoj situaciji naše jedinice koje djeluju na ovom sektoru bile što ofenzivnije u izvođenju akcija, a ujedno privezali jedan dio neprijateljskih snaga koje učestvuju u ofenzivi i koje misle da krenu u pravcu zapadne Bosne, dajemo sljedeće zadatke brigadama i Grupi S.D.P. Odreda u sljedećem:

I. ud. Brigada: još u toku dana spremiće svoja dva bataljona sa kojima će se prebaciti preko komunikacije **Benkovac** — Bribirske Mostine na noć 27/28. V 1944. g. Zadatak ova dva bataljona jeste da preuzmu osiguranje kanala od Sjevero-Dalm. P. Odreda, a potom pored osiguranja kanala i prihvata sprema vršiti izvođenje akcija na sektoru Vodice — Pirovac — Zaton — Vrana. Kada se Sjevero-Dalm. P. Odred prebaci na sektor Bukovice Stab I. ud. brigade prebaciće se i sa ostala svoja dva bataljona na donji sektor, stim da ta dva bataljona budu orjentisana na liniji Vrana — Benkovac, radi izvođenja akcija u pravcu Polače, Jagodnje i Benkovca.⁷ U sastav i pod komandu Štaba I. Brigade stavlja se i Benkovački bataljon i Šibenska četa, kojim će štab brigade odrediti zadatke i sa njima izvoditi akcije. Ova dva bataljona koja će se u toku noći prebaciti sa kojima treba da ide neko od članova Štaba brigade treba da se povežu sa kapetanom Bursaćem, koji je od strane ovog Štaba određen za organizaciju i transport materijala od obale u unutrašnjost i koji će im dati uputstva i objasniti stanje i situaciju na tom sektoru.

II. Brigada: Za sada ostaje na sektoru na kojem se nalazi, ; a po dolasku S.D.P. Odreda zadatak ove Brigade biće sledeći:

⁴ Vidi dok. br. 111, 123, 163, 166, 200 i 202.

⁵ Riječ je o napadu na Vrhovni štab NOVJ (desant na Drvar).

⁶ Vjerovatno dijelovi 264. pješadijske divizije.

⁷ i ⁸ O izvršenju tih zadataka vidi tom V. knj. 28, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 20. juna 1944.

• ^tavice se na liniju Brgud — Bruška — Karin, stim da pri-
fenlia podatke o neprijatelju na Benkovačkom sektoru i u
K«vcu Ravnih Kotara, dostavi predloge o mogućnostima izvo-
S_ni_a akcija i pristupi odmah izvršenju manjih uspješnih ak-
•ia bilo na komunikacionim vezama sa kojima se neprijatelj
K_ži ili sa čišćenjem manjih neprijateljskih uporišta.⁸ Od toga
Efan bataljon ili manje od bataljona držati u Brgudu koji će
služiti kao osiguranje ceste i prihvata materijala koji se bude
'upućivao sa obale za Bukovicu.

Grupa S.D.P. Odreda: Odmah će izvući S.D.P. Odred sa
donjeg sektora čim ga smjene dva bataljona I. ud. Brigade. Sa
!snagama Odreda u zajednici sa kapetanom Bursaćem prikupiti
sav materijal i spremu koja je stigla i koja se već dole nalazi,
te izvršiti prebacivanje za Bukovicu. U tu svrhu neka mobilize
preko Komande Područja sva prevozna i prenosna sredstva, da
se to od jedanput prebaci. Po dolasku na sektor Bukovice u
sastav ovog Odreda Stab Grupe uključice odmah bataljon
Kninskog Odreda kao IV. Bataljon. Ovaj odred postaviti na
»tvaranje pravca i to: jedan bataljon Obrovac — Zegar u Bili-
šanima, jedan Zelengrad — Medvida, jedan Mokro Polje — Ra-
dučić — Ervenik, a jedan na liniji Djevske — Dobropoljci, od
kojeg jedan dio u pravcu Kistanja. Pored toga staviti mu u za-
datak sakupljanje dezertera na sektoru Bukovice i vršenju mo-
bilizacije sa novim ljudstvom, a kao najosnovnije angažovati
ga u izvođenju akcija, naročito na neprijateljske komunikacione
veze, postavljanju mina, čišćenje terena od špiljara, špijuna
itd., kao i na uzdizanju komandnog kadra i boraca na vojnič-
kom i političkom polju. Kninski P. Odred angažovati na liniji
Rujišta — Turovac, s tim da bude aktivan na komunikaciji Pa-
djene — Otrić. Prominski Odred da i dalje djeluje u Promini
sve dok postoje mogućnosti, u protivnom držati ga na liniji
oko Kistanja. Zadarskom Odredu Stab Grupe izdaće zadatak
prema situaciji na njihovom sektoru, u glavnom aktivno dej-
stvo kao najvažnije jeste upadanje u Ravne Kotare. Stab Grupe
daće do znanja Benkovačkom bataljonu i Šibenskoj četi da se
u operativnom pogledu stavljaju pod komandu Štaba I. ud.
Brigade.

Sve jedinice pored dobivenih zadataka vršice i mobiliza-
ciju ljudstva na sektoru svog djelovanja. U ovom pogledu ra-
diti saglasno sa svim pozadinskim vlastima i organizacijama
na terenu. Isto tako težiti da se posveti što veća pažnja o
ishrani jedinica, također prilikom konfiskacije imovine biti
: uvijek u saglasnosti sa pozadinskim vlastima.

U posljednje vrijeme osjeća se da i ako je naredeno da se
šalju ovom štabu izvještaji najmanje dva puta dnevno, a kad

je potrebno i više, sve jedinice to ne čine. U buduće redovno slati pismene izvještaje, ili telefonske, radiogramom den^ svakog dana dva do tri puta, koji moraju biti potpuni i stanja i situacije kod dotične jedinice.

Štab I. ud. Brigade odnosno dva bataljona I. brigade ko" SČ budu u toku noći prebacili na donji sektor stupiće u vezu sa kapetanom Bursaćem, te u koliko bude prebačene odječne spreme, oružja i ostalog materijala, zadržaće za sebe jednu četvrtinu (odjela, hrane, municije), a oružja samo koliko m»' je potrebno za nenaoružano ljudstvo. U koliko su prispjeli raketni bacači uzeće ih Štab I. ud. Brigade. Ovo uzeti jedino onda ako je ova sprema za XIX. Diviziju, a u protivnom ne **uzimati** u koliko se sprema transportuje za VIII. Korpus.

Štab I. Brigade nastojaće da na komunikacijama obalskog pojasa i sjeverno od njega postavi što veći broj nagaznih mina. U tu svrhu stupiće u vezu sa komandama područja i komandama mjesta i tražiti od njih da se usposobe kod minerskog odeljenja brigade nekoliko minerskih grupa od područja i komanda mjesta, te nakon toga dati im sektore njihovog djelovanja radi postavljanja mina.

Pošto će neprijatelj vjerovatno reagirati na tom sektoru poduzeti da jedinice budu što elastičnije u manevrisanju, a u slučaju jačeg pritiska izvlačiti se u sjevernom pravcu. Zato će biti Štab I. ud. brigade uvijek povezan sa ovim Štabom putem radiostanice koju ima na raspoloženju i obavještavati o situaciji i stanju.

Ranjenike slati će jedinice koje se nalaze južno od komunikacije Benkovac — Mostine u prihvatnu ambulantu Štaba I. Brigade iz koje će se dalje odmah upućivati na obalu, to će činiti i II. Brigada za vrijeme dok se bude nalazila u okolini Benkovca sa sjeverne strane, tj. slaće ih odmah poslije ukazane prve pomoći sa potrebnim brojem osiguranja do ambulante I. Brigade, a jedinice u Bukovicu u Divizijsku bolnicu, odakle će referent saniteta ovog Štaba organizovano vršiti prebacivanje na obalu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v.d. Politkomesara:
I. Radaković s. r.

Komandant — p.pukovnik:
T. Popović s.r. I

Ovjerava —
Šef Operativ. Otsjeka
major:

Potpis nečitak

(M. P.)

BR. 141

IZVEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 27. MAJA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BOR- BAMA U DRUGOJ POLOVINI MAJA¹

STAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
* JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 104/44
Dne 27. svibnja 1944.

predmet: Operativni izvještaj za drugu
polovicu mjeseca maja.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

14. V 1944. god. naša divizija sa svojim jedinicama držala je slijedeće položaje: Udarne brigada »Braće Radića« Repno, Martnšćinu, Belec; brigada »Matija Gubec« Zajezdu, Topličicu, Gotalovec, Pažurovec. Istoga dana za vrijeme držanja ovih položaja nije došlo do sukoba sa neprijateljem. Sa borcima radilo se vojnički i politički, a ujedno vršeno je i šurenje boraca.

15. V 1944. god. zbog koncentracije neprijateljskih snaga naša divizija prema naređenju štaba X korpusa povukla se je na nove položaje, radi izvlačenja snaga van dohvata neprijateljskog obruča. Na novim položajima došlo je do sukoba sa neprijateljem, o čemu je podnijet operativni izvještaj pod Oper br. 101/44 od 26. V o.g.

16. 17. i 18. V 1944. god. vođene borbe u kojima je zadan osjetan udarac neprijatelju, dok je na našoj strani također bilo osjetljivijih gubitaka u oružju i ljudstvu.

Gubitci neprijatelja 120 vojnika izbačeno iz stroja.

Zarobljeno od neprijatelja: 1 p.mitraljez, jedan njemački pištolj, dva karabina i jedna mala apoteka.

Naši gubitci: 8 mrtvih, 16 ranjenih. . .

Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, dva p.mitraljeza, jedan top 75 mm, jedno postolje od mitraljeza »breda«, 1 teški minobacač, jedan laki minobacač, 53 karabina mauzer, 18 manliher i 20 raznih pušaka, 1 teški mitraljez i 2 antitenk. puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27—1/6/1.

¹ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 133.

Od materijala za vezu jedna radio stanica, 3 telefona i 1500 metara izolovane žice. Operativni izvještaj o ovim ^H bama podniet pod oper. izvještajem broj 101/44 od 26. V 1944

19. V 1944. god. Udarne brigada »Braće Radića« držalaj^j položaj Ivanec i kose iznad Ivanca i ostala kroz cijeli dan. J_e_ dinice su se sređivale i odmarale. Brigada »Matija Gubec« zg. posjela je položaje na Debeloj Bukvi, gdje je ostala tokom cijelog dana do 21 sat navečer. Brigada je napustila ove položaje istoga dana u 21 sat i zaposjela položaj selo Apatovac. Istoga dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

20. V 1944. god. jedinice su se nalazile na istim položajima sve do 19 časova, a tada su izvršile pokret i zauzele položaje na sektoru Bilo Gore i to: Udarne brigada »Braće Radića^ Peščenik — Hudovljani — Gor. Velika: brigada »Matija Gubec« Široko Selo, Brdani, M. Mučna, a radilo se na sređivanju i učvršćivanju jedinica i do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

21. V 1944. jedinice su ostale na istim položajima. Otpočelo se sa vodničko-desetarskim kursom, a isto tako posvećena je pažnja vojno-političkoj izobrazbi boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

22. V 1944. s obzirom na pojačanje brojnog stanja u uporištu Koprivnica jedinice su zauzele povoljnije položaje u blizini dosadanjih položaja. Istoga dana do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

23. V 1944. naša divizija izvršila je pokret na povoljnije položaje radi ishrane i mirnijeg i slobodnijeg rada na vojno-političkoj izgradnji boraca, sa slijedećim rasporedom jedinica: Udarne brigada »Braće Radića« Topolovac sa zaseocima (sekcija Čakovec). Brigada »Matija Gubec« Većeslavac — Trnovac — Ladislav (sekcija Čakovec). Istoga dana u brigadi »Matija Gubec« borci su dobili injekcije protiv trbušnog tifusa i vršeno je šurenje odijela i sprema. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

24. V 1944. jedinice su ostale na istim položajima sve do 14 sati istoga dana, a tada su jedinice izvršile pokret na sektor oko Bjelovara radi izvršenja predstojeće akcije.

25. V 1944. u vezi naređenja štaba X korpusa naša divizija dobila je zadatak¹ da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Vel. Trojstvo⁴ i da si ujedno postavi i osiguranje u pravcu Bjelovara na liniji Markovac — Grginac — Novoseljani (kota 174) (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). U neprijateljskom upo-

³ Vidi dok. br. 116.

⁴ Istovremeno su jedinice Trideset treće divizije, u sadejstvu sa Dvadeset osmom divizijom, napale neprijateljsku posadu u Narti (vidi dok. br. 119).

i ... vel. Trojstvo nalazilo se oko 1 satnija feldžandara i na E?Si iznad Vel. Trojstva — Stari Brijeg oko 600 žandara služalaca središnje škole Bjelovar, a među njima nalazilo se pred sam napad i jedan »minni in loftmno. Trldno Krlftoflo wRIQPA Radića« dobila je zadatak da sa tri bataljona izvrši likvidaciju neprijatelj u Vel. Trojstvu i na kosi Stari Brijeg. Zbog ne- jlačnih podataka, nepravilnog uvođenja jedinica u borbu od K-trane vodiča, vrlo malenog broja metaka poslije 5-satne borbe I bataljoni su se povukli uslijed žestokog pritiska neprijatelja uz I očetne gubitke u oružju i ljudstvu.

Gubitci neprijatelja: 50 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubitci: 11 mrtvih, 27 ranjenih, 11 nestalih. Gubitci I u oružju: 1 teški mitraljez, 1 njem. p.mitraljez, 12 mauzer ka- I rabina i jedna talijanska puška.

Brigada »Matija Gubec« osiguravala je u pravcu Bjelo- [vara držeći gore već napomenute položaje. Oko 9 sati istoga I dana neprijatelj je od Bjelovara glavnom cestom nadirao pre- I ma položajima III bataljona u Markovcu. Naši borci tom pri- I likom pustili su neprijatelja sasna blizu, a zatim čeonim udar- I cem i bočnim manevrom neprijatelja razbili, nanijeli mu I teške gubitke i natjerali u paničan bijeg, goneći ga sve do Bje- I lovara. Tom prilikom neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i zna- I tno veći broj ranjenih.

Naši gubitci: 10 ranjenih i dva mrtva druga.

Gubitaka u oružju nije bilo.

26. V 1944. poslije neuspjele akcije na Vel. Trojstvo još I istoga, dana tj. 25. V 1944. god., jedinice su se povukle na nove | položaje radi odmora i sređivanja i to: Udarne brigada »Braće I Radića« Jabučeta — Babotok, a brigada »Matija Gubec« Po- I ljančani, Gor. Sređice, Kokirov i Matičev breg. Istoga dana. I nije došlo ni do kakovih sukoba sa neprijateljem.

27. V 1944. s obzirom na podatke koji su dobiveni od oba- • vestajne službe da neprijatelj vrši koncentraciju svojih snaga I u Virju i Podrav. Novi Gradu s namjerom vršenja ofanzive na I sektor Bilo Gore, a znajući sposobnost divizije, gledajući na- I količinu municije divizija se je prebacila na sektor Kalnik za- Ruzevši položaje M. Poganec, Vel. Botinovac, Prnjavor, M. Bo- I tinovac, M. Grabičani i Grdak.

U borbama kroz Zagorje i na sektoru Kalnika naše jedi- B nice na ofanzivu neprijatelja, koju je isti primpremio na taj I sektor, nisu odgovorile kako bi trebalo biti. Čestim borbama u I Zagorju jedinice su bile umorne, broj municije smanjio se je K na vrlo malen broj, tako da se je morala voditi vrlo velika • štednja, a u vezi sa tim nije se mogao neprijatelju dati jedan I jači i odlučni udarac. Pored toga jedinice su bile prekasno

izvučene iz Zagorja i to iz onog dijela koji se nalazi preko ci
Varaždin — Zagreb, tako da je neprijatelj stalno mogao sva"
dan da nas uznemirava i da ne dozvoli našim jedinicama **da**
se odmaraju. ®

U ovom razdoblju izbačeno je iz stroja 200 **neprijatelj**
skih vojnika, a zarobljeno od neprijatelja 1 p. mitraljez, 2 ka"
rabina, jedna mala apoteka i jedan pištolj.

Naši gubitci: 21 mrtav, 53 ranjenih, i 136 **nestalih**
drugova.

Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, 3 p.mitraljez»*
1 top 75 mm, 1 laki bacač, 1 teški bacač, 2 teška mitraljez®«!
2 antitenk. puške i 104 karabina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
F Tuđman

Komandant - Dotpukovnik-
Štrok

BR. 142

**ZAPOVIJEST ŠTABA TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 27.
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJU
NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI OD ČESME DO KUTINE¹**

ŠTAB XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA
ZAGREBAČKOG NOV i PO
Broj
Dne 27 svibnja 1944.

Z A P O V I J E S T

(sekcija Čazma i Kostajnica 1 : 100.000)

Po naređenju-¹ štaba X Korpusa jedinice naše **divizije**
kao i XXVIII divizije imaju zadatak izvršiti diverziju **pruge**
i to: na prostoru Ivanić Grad — Kutina, te nakon izvršene di-
verzije postaviti zasjedu u blizini pruge i ceste te ne dozvoliti
neprijatelju da istu popravi. t

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu
Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9/1, k. 1207.

^a Vidi dok. br. 139.

Zadatak naše divizije jeste da izvrši diverziju na prostoru od Česme do Popovače i na istom mjestu postaviti zasjedu.³ Od Popovače do Kutine diverziju pruge vršiti će XXVIII divizija.⁴

Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

Zadatak

I brigada

3. bataljona, jedan vod diverzanata

Ima zadatak uz pomoć diverzanata vršiti diverziju pruge na prostoru od potoka Česme do željezničke stanice Vidrenjak jedna grupa od dvije čete. Druga grupa od željezničke stanice Vidrenjak do potoka Vlahinička. Treća grupa od potoka Vlahinička do željezničke stanice Popovača. Svaka grupa da bude jaka od dvije čete koje će davati samo osiguranje, a diverzanti će eksplozivom sjeći prugu. Vaša četa za vezu da se snabdije testerima kao i kliještima za sječenje žice te da ruši telefonsku vezu na istom međuprostoru. Za ovaj zadatak upotrijebiti svega dva bataljona, a jedan bataljon ostaviti čete u rezervi u V. Ludini, koji tamo treba da spava i da se odmori, a ujutru da postavi zasjedu u zajednici sa II brigadom. Bataljoni sa pruge, kad se budu povlačili, da se povuku u selo G. Vlahiničku, gdje će si dati sami osiguranje u pravcu Popovače.

Vaš IV bataljon ostaviti će te u selu Daskatici te neka daje osiguranje, tj. patrolu u pravcu Narte i Siščana.

II brigada

Sa 3. bataljona, pionirska četa, odeljenje teškog bacača, 3 t. mitraljeza, 1. top 47 mm

Ima zadatak sa jednim bataljonom likvidirati posadu kod drvenog mosta na potoku Česmi jugoistočno od sela Obedišča, te uz pomoć pionira da izvrši temeljito rušenje i uništenje mostova na toj cesti. Po izvršenju ovog zadatka ovaj bataljon povući će se u M. Ludinu. Ostala dva bataljona imaju zadatak smjestiti se

⁵ Vidi dok. br. 52/1, k. 1124 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

* Vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske od 18. juna 1944.

i prenočiti u selima Rečica i Razljev dati osiguranje prema Križu i Novosel[^] kod mostova na Česmi, te ujutro u sam svitanje ovi bataljoni izaći će cijeli u zasjedu na iste položaje te ukoliko neprijatelj bude išao prugom u pravcu Male i Velike Ludine, bataljon iz Razljeva će zalaziti neprijatelju iz boka i tući glll Osim toga ovaj bataljon ima zadatak da spriječi popravljavanje mosta na Česmi kod Obedišča. Osim toga ova dva bataljona mogu također da poruše temeljito mostove preko Česme kod sela Konščana i između Novoselca i Razljeva.

Početak akcije: Početak akcije biti će u 24 sata dne 27. V 1944 godine u koje vrijeme jedinice moraju biti 1la određenim položajima.

Evakuacija ranjenika: Vršiti će se do sanitetskog Divizijskog previjališta, a koje će biti u Kat. Selišću odakle će se ranjenici odpremati dalje u bolnicu.

Mjesto štabova: Štab divizije nalaziti će se u selu Kat. Selišće, štab I brigade nalaziti će se u Maloj Ludini, štab II brigade nalaziti će se u Razljevu.

Znakovi: Znakovi raspoznavanja ostaju oni redovni.

Veza: Jedinice koje će biti na zadatku treba da održavaju međusobnu vezu patrolama. Štabovi brigada izvještavati će štab divizije o toku akcije svaki sat.

Napomena: Prilikom nastupanja na samu prugu voditi računa o tome da će se možda naići i na kakovu neprijateljsku patrolu koju treba pohvatati ili rastjerati, a ne dati se od nje smesti. Upozorite jedinice na to da će neprijatelj tokom akcije možda nastojati ometati rad pucajući iz bunkera. Međutim ta vatra neće biti efikasna te se na nju ne treba niti obazirati. Prilikom povlačenja paziti na to da isto bude organizovano. Izlazak na samu prugu treba da bude oprezan, kod toga vodeći računa o bunkerima i neprijateljskim uporištima, a koja se uz prugu nalaze, a isto tako i prilikom povlačenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M. P.) Komandant, potpukovnik:

Dostavljeno na znanje
Štabu X korpusa »Zagrebačkog«
Na znanje i postupak
Štabu I brigade
Štabu II brigade

BR. 143

**NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG
SEKTORA ZA LIKU OD 27. MAJA 1944. PODREĐENIM JE-
DINICAMA DA PROTJERAJU NEPRIJATELJA I POSJEDNU
LINIJU ŠIROKA KULA — OŠTROVICA — VREBAC¹**

STAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU
Br. si.

Dne 27. V 1944. god. u sati²

Prema neprovjerenim podacima neprijatelj je napustio noću 26/27. V Medak i povukao se u pravcu Gospića. Naše jedinice će produžiti gonjenje neprijatelja sa Vrebačke Staze u pravcu sjeverozapada, težeći da se pojedine neprijateljske grupe nadkriljavanjem opkole i unište.³

III brigada XIX divizije sa bataljonom Lič. odreda goniti će i uništavati neprijatelja u zoni levo Ledenice — Vrebac zaključno do linije desno Jagodnje — Široka Kula. Nastojati da se još u toku današnjeg dana posjednu položaji na liniji Široka Kula — Ostrovica — Vrebac, dejstvujući manjim odeljenjima aktivno na komunikaciju i nepr. uporišta na istoj Bilaj — Gospić — Perušić.

Odmah po izbijanju na navedene položaje pristupiti rušenju i miniranju komunikacija koje preko tih položaja izbijaju u pravcu Ljubova, Jagodnje, Podlapače.

I brigada XXXV divizije produžit će sa dosadanjih položaja sa svoja 2 bataljona pokret za neprijateljem pravcem Lisina — Ljubovo i Liutica — Sv. Gospa — Ratkovića Poljana — Ljubovo sa zadatkom čišćenja navedenog prostora od pojedinih nepr. grupa i presecanja komunikacije Široka Kula — Bunić.⁴ Pristupiti odmah rušenju i miniranju ceste iz pravca Bunića i iz pravca Široke Kule. Odmah pristupiti izvidanju nepr. u pravcu Bunića, Kozjana, Kuzmanovače i Podova. Ukoliko bi se neprijatelj zadržao na prostoru Bunić — Šalamunić odmah rokirati veći dio svojih snaga prema toj prostoriji i napasti neprijatelja. Što prije uhvatiti vezu sa XXXV divizi-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19/1—42, k. 1611 A.

² Tako je u originalu.

³ Vidi dok. br. 170.

⁴ Vidi dok. br. 156.

jom čiji dijelovi se nalaze verovatno na liniji Bjelo Polje Krbavica.⁵

Dostavite nam što prije podatke o neprijatelju na linji Mekinjar — Tolić — Pišać — Salamunić — Bunić, naročito pažnju obratite na ovaj pravac i ne dozvoliti nikakvo iznenađenje od strane neprijatelja.

Opštu rezervu (jedan bataljon prve brigade) smestiti Petanović Brdo.

Štabovi brigada postaviti će se na takvo mjesto gdje mogu najbolje rukovoditi svojim bataljonima.

Izvještavajte nas obavezno svaki parni sat o situaciji.

Naš štab nalaziti će se na Kobiljači do 16 sati, a od **18 sati** u Petanović Brodu, a u međuvremenu u pokretu na **pravcu** Kobiljača — Breštane — Podlapac — Petanović Brdo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant, potpukovnik:
Perhavec

Dostavljeno: Štabu XI Korpusa
Štabu I brigade XXXV divizije
Štabu III brig. XIX divizije

⁵ O rasporedu Druge brigade Trideset pete i Treće brigade Trinaeste divizije vidi dok. br. 162.

BR. 144

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU OD 27. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAE- ŠTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU VREPCA¹

ŠTAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU
Br. si.

Dne 27. maja 1944. god. u 19 sati

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Naše su jedinice danas u 4 sata izjutra otpočele napad na neprijatelja prema izdatoj zapovijesti.² Neprijatelja nije bilo na čardaku, Stružnici i Mandića Bregu. Zauzimanjem ovih položaja jedinice su odmah produžile pokret u pravcu Male i Velike Lisine i Ljutika. Ovdje su se vodile borbe sa neprijateljem i nakon zauzeća ovih kota neprijatelj je odstupio u pravcu Široke Kule i Ljubova.³ Jedinice koje su bile na osiguranju prema Vrepcu vodile su borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz VrePCA u pravcu Čardaka.

U Mekinjaru, Toliću, Pišaću, Podlapači, Jagodnji nema neprijatelja.

Neprijatelj se još sinoć povukao iz Metka u pravcu Gospića.

Naše snage u pokretu su za neprijateljem sa zadatkom da ovladaju linijom Vrebac, Ostrovica, Široka Kula, Ljubovo. Detalji se vide iz priložene zapovijesti.⁴

III brigada XIX divizije zarobila je do sada na Lisini 2 puškomitraljeza i manju količinu ostalog materijala; brigada je imala jednog teže ranjenoga. Tačan rezultat borbe kao i gubitci nisu nam još poznati.

Brdskoj bateriji smo naredili da izvuče svoje topove i da od Komande područja traži potreban broj konja za prevoz. Baterija za sada nema nijednog konja.

Situacija na ostalim sektorima: Pločanski Klanac drži četa Komande mjesta Lovinac i jedna četa II Ličkog područja. Jedna četa II Ličkog područja nalazi se s jednim vodom u Smiljanu, a s jednim u Divoselu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 36/1—42, k. 1611 A.

² Vidi dok. br. 137.

³ Vidi dok. br. 156 i 170.

⁴ Vidi dok. br. 143.

Četa Komande mjesta Udbina drži položaj na Kuku.!

Artiljerijski bataljoni stavljeni su na raspoloženje dtjL Iškoli Peroviću. Na sektoru Velebita bilo je u toku **jučerašni** dana bez promjena. Dostavljamo vam akt druga Miškovića «S 5 depeša sa njegove radio-stanice. ^M

Ishrana naših jedinica teče za sada dosta neuredno. o<]td žat ćemo konfenciju sa II Ličkim područjem i NOO da se erg»' nizacija iste poboljša.

Vaš akt op. br. 112 primili smo.⁵ Zadatak koji ste nan dali sprovodimo u delo. Nadamo se da ćemo zadatke, koje smo postavili pred naše jedinice, izvršiti još u toku današnjeg dana imajući u vidu dosadanji razvoj situacije.

Svim sredstvima ćemo nastojati da vaš plan što prije izvr šimo i poboljšamo stanje ishrane ukoliko bude moguće.

Molimo da nas pomognete u organizaciji ishrane i orga nizaciji pozadinske veze u područjima, kako bi se što prije oslo bodio kabel koji nam u velikoj mjeri nedostaje.

Ovog momenta smo primili izvještaj da su jedinice III brig. XIX divizije zauzele Vrebac." Neprijatelj koji ima 2 tenka pobjegao je u Bilaj i Ribnik.

Neprijatelj se nalazi u Buniću i patrolama kontroliše Šalamunić.

Sa I brigadom XXXV divizije izvršit ćemo napad na Bunić još u toku današnjeg dana.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik:
Perhavec

⁵ Dokument se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 38/1, k. 569.

⁶ Vidi dok. br. 170.

⁷ Brigada je 27. i 28. maja napadala neprijateljske položaje za padno od Bunića (vidi dok. br. 156).

BR. 145

**NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD
„ MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE I OPE-
RATIVNOM ŠTABU JUŽNE GRUPE BRIGADA ZA RASPO-
RED I DEJSTVO JEDINICA¹**

**STAB
XI KORPUSA NOVJ
— JUGOSLAVIJE —**

o p Br. 114, 28. V 1944.

**ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ
OPERATIVNOM ŠTABU JUŽNE GRUPE BRIGADA**

Situacija: Neprijatelj pritiješnjen povukao se sa prostorije I Korenica — Krbavica — Homoljac koju sad kontrolišu naše jedinice.²

Istoga dana neprijateljske jedinice, pored ustaša, ojačane [i sa jednom legionarskom bojnom, zadržale su se na Crnom [Vrhu više Ljubova i izvršili uspješan kontranapad na jedinice [štaba Južne grupe brigada i odbacili ih, tako da sada neprija- I telj ponovno kontroliše Ljubovo — Kuzmanovaču — Bunić — ! Salamunić — Svračkovo Selo.³ Na tom sektoru sada se nalaze [slijedeće neprijateljske jedinice:
f 31. i 32. ustaška bojna i jedna legionarska bojna.⁴

Do danas uvečer, ovladavši tom prostorijom, neprijatelj I nije krenuo dalje.

U vezi sa gornjom situacijom

n a r e đ u j e   s e :

XXXV divizija izvršiće slijedeći raspored snaga: II bri- gadu postaviti na prostor Končarov Kraj — Homoljac — Le- t skovac sa zadatkom zatvaranja pravca od Vrhovina.⁵ Jedinice [držati na okupu, obezbjeđenje dobro postaviti, a naročito do- bro organizovati izviđačku i osmatračku službu. Ceste solidno onesposobiti i minirati. Sa jednim bataljonom te brigade po- [staviti se na prostor Saborski — Lička Jesenica prema već

145

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 42—1/1, k. 569.

² Odnosi se na Drugu brigadu Trideset pete i Treću brigadu Trinaeste divizije (vidi dok. br. 153).

³ Vidi dok. br. 156.

⁴ Iz sastava njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 88).

⁵ Vidi dok. br. 153.

lanije datom zadatku. III brigadu XIII divizije postaviti pistoriju Krbavica — Vrpila sa zadatkom temeljitog g^H vanja i odmora te brigade, a održavati kontakt sa neprij^J ljem na prostori Čanak — Kozjan — Bunić. U slučaju nje- govog nadiranja u pravcu Krbavice, Vrpila i Debelog Brej~ napasti ga svom snagom i onemogućiti njegov prodor.

Sa brigadama uspostaviti telefonsku vezu a također i štabom Korpusa.

Operativni štab južne grupe brigada izvršice slijedeći raspored jedinica:

I brigadu XXXV divizije postaviti na prostor Podlapača — Tolić sa zadatkom održavanja kontakta sa neprijateljem ispitivanja njegovih snaga i spriječavanja njegovog širenja sa sadašnje prostoriije.⁶ Odmah poduzeti sve da se takav raspored iskoristi za dobar odmor i sređivanje jedinice.

III brigadu XIX divizije postaviti na prostoriiju Breštane — Ledenice — Zrnić — Čardak sa jačim predstražarskim dije- lovima te izviđačko-osmatračkim na Lisini i Čardaku. Zadatak te brigade bio bi u unutarnjem sređivanju i odmor te koordi- nacija sa ostalim jedinicama u slučaju potrebe."

Operativni štab poduzeti će sve mjere da sa štabovima brigada bude u telefonskoj vezi, a također i sa štabom Korpusa.

Osnovni zadatak svih jedinica jeste sređivanje unutarnjeg stanja, odmor i popravljavanje kondicije te pripreme za pred- stojeće operacije. Svi štabovi pod ličnom odgovornošću koman- danata i komesara moraju uložiti maksimum truda da kroz naj- kraće vrijeme osposobe i fizički i moralno svoje jedinice za nove zadatke. Ne smije da se događa da, uslijed novog rada intendantata, jedinice gladuju i iscrpljuju se.

Ovo vrijeme sređivanja, odmora i zatišja štabovi moraju iskoristiti da se organizuje što bolje služba izvidanja, osma- tranja i uopće prikupljanje podataka o neprijatelju, jačini i rasporedu, namjerama, kvalitetu, naoružanju i imena neprija- teljskih jedinica koje se nalaze na dodijeljenom odsjeku.

Ne bi se smjelo dogoditi da štabovi padnu u takvu grešku pa da jedinice drže na položajima. Glavninu snaga držati na okupu, a samo sa najpotrebnijim snagama obezbjeđivati se i svršavati ostale zadatke.

Operativne izvještaje o svim proteklim operacijama, a koji još nisu do sada dostavljeni, treba dostaviti ovome štabu najkasnije u roku od 48 sati po primitku naređenja sa svim potrebnim priložima.

⁸ Vidi dok. br. 22/1—42. k. 1611 — A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 154.

Stab XXXV divizije treba odmah osposobiti svoj artiljerijski divizion za borbu,
Operativni štab za južnu grupu brigada treba ispitati što **bilo** sa Kordunaškom brdskom baterijom koja je bila negdje u Vrebačkoj stazi i, ukoliko ista nije pala neprijatelju u ruke, osposobiti je za borbu i uzeti privremeno u svoj sastav.⁸
Prijem ovog naređenja potvrdite i izvijestite šta ste poduzeli i kako ste postavili zadatke pred svoje jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
s. o.

(M. P.)

Komandant, pukovnik:
M. Šakić

BR. 146

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 28. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NJEMAČKU AUTO-KOLONU NA CESTI RIJEKA—TRST'

**OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI KORPUSA NOVJ I PO
— JUGOSLAVIJE —**

Br. 300, dne 28. V 1944.

Operativni izvještaj iz
akcije dne 17. V 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1.) Neprijatelj svakodnevno saobraća glavnom asfaltiranom cestom Rijeka — Trst. Osobito se oslobodio poslije ofenzive koju je vršio u Istri. Brigada je dobila zadatak da postavi zasjedu na cesti između Šapjane i Podgrada 17. V prije zore. Neprijatelj svakog jutra oko 7 sati izlazi iz Podgrada u jačini oko 30 vojnika i postavlja zasjedu sa sjeverne strane ceste između Starada i Podgrada. Zadatak brigade je bio da sa jednim bataljonom posjedne neprijateljske položaje u koje on ima doći, da ga sačeka i potuče, ili ako naiđe cestom da ga

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 34—2.3. k. 1321.

* Vidi dok. br. 72 i 147.

potuče. Sa jednim bataljonom da postavi zasjedu između Starada i Pasjaka sa sjeverne strane ceste u šumi V. Breg, s time što će postaviti jedan vod na kotu 648, sa zadatkom da ne dozvoli neprijatelju izlazak na tu kotu. Sa jednim trećim bataljonom da prekine cestu Ilirska Bistrica — Podgrad, i ne dozvoli neprijatelju da blokira tu cestu. Brigada se prije polaska na akciju nalazila u selu Pregarje zapadno od Ilirske Bistrice. Sam teren na kome je izabrano mjesto zasjede jeste neobično podesan za istu, osim što sama cesta prolazi kroz dva usjeka, dok sa druge strane ti usjeci pružaju mogućnost uspjeha bombaša.

2.) U toj borbi učestvovala je I brigada »Vladimir Gortan«, jačine tri bataljona, jedna prateća četa sa dva teška bacača i jednom protivkolskom puškom.

3.) U zasjedu su naišla 4 neprijateljska luksuzna automobila iz pravca Sapjane; jednovremeno je iz pravca Podgrada dolazilo 60 neprijateljskih vojnika, koji su imali namjeru da zaposjednu položaje oko ceste kao i obično. U tim luksuznim automobilima vozio se je jedan brigadni general sa pratnjom od 4 vojnika i 12 oficira. Taj general je 16. V krenuo iz Trsta preko Pule, noćio u Opatiji i ujutro 17. V krenuo preko Matulja za Trst.

4.) Situacija na našoj strani bila je dobra i vjerovalo se u potpuni uspjeh; akcija je bila pripremljena i borci su je rado primili. Neprijatelj je bio iznenađen, jer je bio uvjeren da je teren poslije ofenzive potpuno očišćen od partizana.

5.) Štabu brigade izdata je zapovijest usmeno, dok zapovijest štaba brigade u cijelosti prilažemo.³

6.) Sve jedinice zaposjele su položaje i bile na svojim mjestima 17. V u 4.30 sati. Borba je počela točno u 8.20 sati.

7.) U 8.20 sati naišli su iz Sapjana 4 luksuzna automobila sa napred navedenim generalom i naišli u zasjedu I bataljona između Pasjaka i Starada. Na njih je otvorena mitraljeska i puščana paljba. Automobili su se zaustavili u usjeku i iz njega se iskrcali 4 vojnika i 4 oficira sa dva puškomitraljeza, dok su ostali krenuli napred automobilima i to najvećom brzinom. Sve je to bilo neobično brzo izvedeno, neprijatelj je davao otpor iz šmajsera. Odmah je izvršen juriš, ali je neprijatelju uspelo pobjeći automobilima, dok su se iskrcani vojnici i oficiri rastrčali po šumi oko ceste, od kojih su dva oficira uspeli pobjeći kroz šumu u pravcu Mune, dok su 2 ubijena, a četiri vojnika zarobljena.

³ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8 I, k. 1327.

U to isto vrijeme III bataljon, koji je postavio zasjedu r. me(ju Podgrada i Starada, primio je borbu sa neprijateljskom kolonom koja je dolazila iz Podgrada da osigura cestu. Ta kolona bila se razvila za borbu i nailazila bočno na desno krilo III bataljona u to vrijeme naletila su na zasjedu III bataljona ova [ista 4 luksuzna automobila sa generalom, te je na iste i ovaj bataljon otvorio žestoku paljbu gdje su se automobili zaustavili. Neprijatelj je odmah pritekao u pomoć sa 2 autoblinde i 4 kamiona vojske iz Podgrada i otprilike isto toliko jačinom iz šapjana. Stab brigade, vidjevši da je neprijatelj bacio jače snage- dao je naredenje za povlačenje u pravcu Pregarje. Borba je trajala sve do 10.30 sati kada su se naše jedinice povukle.

8.) Postavljeni zadatak nije u potpunosti postignut. Jedinice su svoje zadatke uglavnom izvršili. Zarobljeno je 4 neprijateljska vojnika među kojima i 1 Rus iz SS odreda i 3 Istrana (domobranca). Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 1 šmajser, 4 puške, 1 pištolj, 1 ranac municije za puškomitraljez, i 180 komada metaka za šmajser, 2 fotografska aparata i ostala f odjeća i obuća sa šest vojnika. Ubijeno je 15 neprijateljskih [oficira i vojnika među kojima i jedan general. Ranjeno ih je 10 među kojima je teže ranjen jedan major, komandant garni- «ona u Podgradu.

9.) Naših gubitaka u ljudstvu i materijalu nije bilo.

10.) Utrošeno je 1170 komada puščane i mitraljeske mu- ničije, 500 komada šmajserke, 12 ručnih bombi i 15 mina I teškog bacača.

11.) U borbi su se naročito istakli borci i komandiri I f čete III bataljona i III čete I bataljona, koji su sa svojim če- I tama pojurili i u paničnom bijegu pohvatali neprijateljske I vojnike.) Lica i jedinica koji su se slabo pokazali nije bilo.

13.) Akcija je bila dobro pripremljena, mjesto i vrijeme J za akciju također je bilo najpovoljnije, osim što borci, a naro- I čito oni u čijim se rukama nalaze automatska oruđa, nisu ' bili prethodno temeljito upoznati kako treba nišani i kada I otvarati vatru na motorna vozila koja su u pokretu, što je do- I velo do toga da je veći deo vatre bio neiskorišćen, odnosno nije bilo efikasnih pogodaka. Razlog je tome da borci nišane ; automobile u pokretu u kabine ili karoserije, što dovodi do !• toga da automobili, osobito oni koji idu velikom brzinom, | uspiju pobjeći ispod vatre. Upravljanje i rukovođenje borbom I četa dobro su se snašli i rukovodili svojim jedinicama, dok se I vodnici i desetari još uvijek ne osjećaju kao rukovodioci u

borbi. Minobacači su bili prilično iskorišćeni i tukli su neprijateljsku pozadinu i pojačanja koja su dolazila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant'
potpukovnik:

BR. 147

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 28. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA VLAK NA PRUZI ILIRSKA BISTRICA — ŠT PETER I O NJEMAČKOJ OFANZIVI NA PODRUČJU KASTAV - KLANA¹

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
XI KORPUSA NOVJ i PO
— JUGOSLAVIJE —
Br. 301, dne 28. V 1944.

*Operativni izvještaj iz
akcije od 5-V-1944.*

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1.) Neprijatelj je stalno saobraćao prugom od Ilirske Bistrice do Št Petera (na Krasu). Na tome sektoru ranije nisu izvođene akcije, uslijed toga što se nisu nalazile ni naše ni slovenačke jedinice. Neprijatelj je vrlo malo, ili skoro nikako, čuvao tu prugu, sem manjih posada koje je on za svaki slučaj tamo postavio. Sam teren za izvođenje akcije jest prilično pogodan, uslijed toga što je kršovit i pomalo pošumljen sitnom šumom. Pored toga za ledima se ima kote koje dominiraju i nadvisuju samu prugu.

2.) U toj akciji učestvovala je sama I brigada »Vladimir Gortan« sa svoja tri bataljona i dva teška bacača od prateće čete, dok je jedan bataljon postavljen na sektor Gumance sa zadatkom da spreči neprijatelju ako bi pokušao da se digne iz Klane na dominirajuće položaje i tako odsiječe odstupnicu bri-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35—1/3, k. 1321.

[1-jji što bi bilo i moguće, jer je neprijatelj za to vrijeme jakim snagama vršio ofenzivu na sektoru Kastav — Klana.²

[3.) Naziv i sastav neprijateljske jedinice protiv koje je vođena borba, kao i njeno brojno stanje nije nam poznato, već je naišao vlak od 8 vagona pun vojske i nešto civila.

4.) Neprijatelj je vršio ofenzivu sa jakim snagama u cijeloj Istri. Naša odluka bila je da ne primamo borbu tamo gdje hoće neprijatelj, već da mu se nanese osjetni gubitci baš tamo gdje se to on najmanje nada, da bismo u neprijateljskoj ofenzivi ipak zadržali inicijativu u svojim rukama. Neprijatelj je malo vjerovao da bi mogao biti napadnut s obzirom na ofenzivu koju on vrši i baš na tome mjestu gdje do sada nije bio napadan. U vagonima se čula pjesma prije nego su naišli na zasjedu.

5.) Zapovijest štabu brigade izdata je usmeno i uza štab brigade nalazili su se komandant³ i komesar⁴ ovoga štaba, dok **zapovijest** štaba brigade u prilogu dostavljamo.³

6.) Vlak je naišao 5. V u 8.20 časova.

7.) Na pruzi je bila postavljena mina, a oko pruge u neposrednoj blizini zasjeda. Na minu je naletila lokomotiva i sa ova vagona prevrnula se pod škarpu, dok je ostalih 6 vagona ostalo na pruzi. Na vlak je otvorena žestoka paljba, a neprijatelj je poskakao iz vagona i prihvatio borbu, razbježio se sa druge strane pruge i zauzeo položaj. Neprijatelj je davao žestok otpor, a borba je trajala pola sata. Zatim je neprijatelj počeo da dolazi u pomoć iz Ilirske Bistrice, pošto je i sama akcija bila izvedena u neposrednoj blizini Bistrice. Nakon pola sata jedinicama je dato naređenje za povlačenje.

8.) Postavljeni zadatak nije u potpunosti izvršen i ciljevi nisu postignuti, zato što vlak nije potpuno uništen i pokupljen plijen. Borba se završila na istom mjestu gdje je i počela. Za to je vrijeme jedna četa vršila fingirani napad sa istočne strane na Ilirsku Bisticu. U toj akciji neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i ranjenih vojnika. Uništena je lokomotiva i dva vagona, a pruga oštećena.

9.) Na našoj strani ranjen je jedan drug; drugih gubitaka nije bilo.

10.) Utrošeno je 3.080 puščane i mitraljeske municije, 250 šmajzerske i 39 mina za laki bacač.

11.) Lica i učesnika koje bi trebalo pohvaliti, u toj akciji nije bilo.

² Vidi dok. br. 72.

³ Savo Vukelić

⁴ Joža Skočilić

⁵ Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1, k. 1327.

12.) Isto tako lica i jedinica nije bilo koji bi se imali u¹ na odgovornost.

13.) Akcija je bila dobro pripremljena i izdate zapovijed bile su u skladu sa situacijom. Upravljanje i rukovođenje bor' bom bilo je prilično dobro, sem što veza nije dovoljno **funkciol** nisala.

Kao kritika moglo bi se uzeti to, što nije izvršen jm¹ potpuno uništen vlak iako je zato postojala mogućnost. Stab brigade u sporazumu sa Operativnim štabom nije **dozvolio da** se vrši juriš i da se izlažu borci opasnosti iz razloga, **što se 4** neprijatelj bio već snašao i davao žestok otpor, a **teren kuda** bi se vršio juriš bio je čist i ravan, što bi dovelo do **toga da** bi sigurno bili imali veći broj mrtvih i ranjenih **drugova, s*** kojima se ne bi imalo kuda, jer je bila u toku **neprijateljska** ofenziva i evakuacija ranjenika bila je nemoguća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, **potpukovnik:**

BR. 148

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 28. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ 0 BORBI KOD PREGARJA¹

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
XI KORPUSA NOV i PO
— JUGOSLAVIJE —
Br. 303. dne 28. V 1944.

Operativni izvještaj iz
borbe od dana 18.V 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1.) Poslije izvršene akcije 17. V na cesti kod Starada,² brigada se povukla u sela Pregarje, Huje, Zagorje sa rasporedom i to: I bataljon, štab brigade i prateća četa u selo Pregarje, IV bataljon u selo Huje i III bataljon u selo Zagorje.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 37—1/3, k. 1321.

¹ Na komunikaciji Trst — Rijeka (vidi dok. br. 146).

K. -cka se je odmarala. Teren oko tih sela jest brdovit sa du-
f ^°kim udolinama kroz koje teku mali potoci, pored toga gusti
R ^njaci oko sela kao šuma.

I ^° 2.) U toj borbi učestvovala je I brigada »Vladimir Gor-
L, « sa svoja tri bataljona i pratećom četom.

B ^ 3.) Neprijatelj je, jačine oko 300 vojnika, krenuo da na-
KgHne ^a ^e ^z pravca Ilirske Bistrice i sa oko 150 voj-
K ii pravca Podgrada. Sastav i naziv nepr. jedinica nije
["am točno poznat.

4.) Neprijatelj je u toku noći došao i ujutro rano upao u
I sela Tominje, Zajelše te ih spalio, potom krenuo prema selu
•pregarje. Naš I bataljon zauzeo je položaj i, potpomognut našom
m]n obacačkom vatrom, odbio neprijatelja i progonio ga u pravcu
! podgrada. Neprijatelj se povukao u Podgrad. Zatim se potrpao
I u kamione, tenkove i autoblinde i krenuo u pravcu Trsta. Svega
[ie imao u toj koloni 27 kamiona, 1 tenk i 2 autoblinde, kao i
4 luksuzna automobila. Došao je do Markovščine i krenuo preko
I Orehe na Tatre preko Erjavče jednom kolonom, a jednom od
I obrova preko Javorja u pravcu Huje i tako napao iznenadno
I naš III i IV bataljon. Neprijatelju je kroz kratko vrijeme uspjelo
h zauzeti dominantne položaje i cestom prodrijeti u sela Ga-
I berk i Huje sa autoblindom i tenkom, na što su naše jedinice
bile prinuđene da se preko doline prebace do sela Celje, Pre-
[lože i Monforte. Borba je trajala 4 sata. Neprijatelj je opljačkao
I sela Pregarje, Huje i Gaberka zatim ih zapalio. Tako je borba
[ušla u noć, neprijatelj nije dalje nadirao. Uvečer neprijatelj
[je blokirao prugu i cestu Ilirska Bistrica — Sv. Mihael i sa 40
I kamiona iskrcao se i pokušao da nas napadne iz pravca Prema
(i Ribnice, na što se brigada spremila za pokret i probila ispod
I sela Pregarja preko Javorja kroz Obrovo za Golač i dalje ce-
stom za Vodice.

5.) Zapovijesti su izdavane usmeno ili pismeno u samom
[toku borbe, već prema situaciji.

6.) Borba je počela 18. V tačno u 8.30 časova, a trajala
I sve do 19 sati.

7.) Postavljeni ciljevi nisu postignuti u potpunosti, jer
! je neprijatelj, iako ne sa jakim snagama, uspio da potisne naše
•jedinice.

8.) Gubici neprijatelja u ljudstvu nisu nam poznati, ali •
I ih ima Punim pogotkom jedne naše mine uništen je jedan
•kamion.

9.) Na našoj strani nije bilo gubitaka sem što je jedan
drug lakše ranjen.

10.) Utrošeno je 834 komada puščane municije, 3305 ko-
mada mitraljeske municije, 250 šmajferskih metaka, 30 mina
za laki i 45 za teški bacač.

11.) Jedinica i lica koji su se naročito istakli u toj nije bilo.

13.) Kritički se može osvrnuti na to, što su se štab brig ,u > kao i ostali komandni kadar dali zavarati od strane neprijatni koji je zapravo, može se reći, fingirao napad sa istočne stn^^l na što su bili posvetili naši drugovi najveću pažnju, a pravac napada izabrao je, da pomoću motorizacije jednim ve. ćim zaobilaznim manevrom i jačim snagama udari naše nice sa leđa.

Kao pouku i dobre strane treba povući iz toga, što se pravovremeno prozrela namjera neprijatelja i što se **nisu** do zvolili nabaciti gdje to neprijatelj hoće, već se mimo njega probili i zašli mu za leđa.

SMRT FAŠIZMI! — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, **potpukvnik:**
(M. P.)

BR. 149

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU OD 28. MAJA 1944. ŠTABU TREĆE BRIGADE DEVETNAESTE DIVIZIJE DA ZATVORI PRAVCE KOJI OD BUNIĆA IZVODE KA RAMLJANIMA I ŠIROKOJ KULI¹

OPERATIVNI ŠTAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU
Br. si.

Dne 28. maja 1944. u 2 sata

• ŠTABU III BRIGADE XIX DIVIZIJE

Pravac Vrebac — Podlapača zatvorite sa bataljonom Lič. partizanskih odreda i sa terenskim jedinicama koje se tamo nalaze.²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 8 42. k. 1611 A.

⁵ i * O izvršenju tog naređenja vidi dok. br. 170.

Sa jednim bataljonom zauzmite položaj Subar (k. 701) — i 663 jedan kilometar zapadno od Basarić Drage.

W Sa tri bataljona, odmah po primitku ovog naredjenja, Lgnite na sektor Podovi — Kuzmanovača — Čanak sa zadatkom da se zatvore pravci koji od Bunića vode prema Ramlja-Eima i Širokoj Kuli, kako bi odsjekli neprijateljske snage koje j nalaze na prostoru Bunić — Salamunić i Korenica.³

XXXV divizija i dijelovi I brig. XXXV divizije izvršiće u toku današnjeg dana napad na ove neprijateljske snage te Egći njihovom uništenju.⁴ Prema situaciji i stanju kod nepri-**I iatelja**, pretpostavlja se da neprijatelj ima namjeru noćas ! ^vršiti povlačenje u pravcu Ramljane odnosno Široke Kule.

Mašu I brigadu orijentisali smo na sektor Ljubovo sa zadatkom d. odsiječe neprijatelju odstupnicu na navedenim pravcima.' **Vaš** izvještaj⁶ o stanju jedinice primili smo, ali bez obzira na poteškoće ishrane odmah pristupite izvršenju ove zapovijesti.

Hrana vam je poslata jučer po podne. Naš štab nalazit će **se do** — sati⁷ u Podlapači a od 10 sati kod kuća Opsenica na i cesti Ljubovo — Bunić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik:

Perhavec

⁴ Vidi dok. br. 152, 156 i 162.

⁵ Vidi dok. br. 144 i 156.

⁸ Vidi dok. br. 115.

⁷ Tako je u originalu.

BR. 150

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPAD^{vQr}
SEKTORA ZA LIKU OD 28. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAP'
STOG KORPUSA NOVJ O RASPOREDU, DEJSTVU I «Ti
NJU JEDINICA¹

OPERATIVNI ŠTAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU
br. si.

Dne 28. maja 1944. god. u 17.35 sati

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Trenutna situacija: u 15 sati

Neprijatelj, sa oko 2 satnije, napada na dio položaja I brig XXXV divizije Sove (1018 kota) — Panos (k. 987) Brda (I[790). Na ovom položaju nalaze se naša 2 bataljona. Jedan bataljon drži položaje — južno od Vukmirovića Stanovi — k. 873 i 846. Na ovaj dio položaja napadaju 2 satnije legionara, težeći zaobići naše položaje na Panosu. Neprijatelj tuče minobacačkom vatrom naše položaje. Na Crnom Vrh^u nalazi se u rezervi cela 32. bojna.

Bataljon Ličkog partizanskog odreda drži Vrebac.

III brigada XIX divizije krenula je noćas sa položaja Vrepca na prostoriju Podovi — Kuzmanovača — Čanak sa 3 bataljona, a sa jednim da posjedne položaje iznad Barlete i Ostrovice.² Neznamo dali je ta brigada stigla na određene položaje, ali po borbi sudeći njeni dijelovi se nalaze na prostoru Podovi — Korito gdje vodi borbu sa neprijateljem koji drži Konjski Vrh i Čubrića Vrh.³

Razvoj situacije:

Poslije primitka izvještaja juče po podne, da su naše snage ušle u Vrebac,⁴ odmah smo izdali naređenje⁵ III brigadi XIX divizije da sa odredskim bataljonom zatvori pravac Vrebac — Podlapača, a sa celom brigadom izvrši gonjenje neprijatelja sa Čardaka i Lisine i da izbije na položaje na liniji iznad Široke Kule — Barlete i zatvori sve pravce koji vode u pravcu Bunića — Podlapače.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 373—42, k. 1611 A.

² i ³ Vidi dok. br. 170.

⁴ Vidi dok. br. 144.

⁵ Vidi dok. br. 149.

I brig. XXXV divizije naređeno je⁶ da se odmah prebaci svoja 3 bataljona na Ljubovo, da presiječe komunikacije Široka Kula, Bunić i da glavninu svojih snaga zatim orijentiše prema Buniću i Šalamuniću, jer smo dobili podatke da se u Buniću nalazi neprijatelj. Brigadi smo kasnije naredili da siječe komunikaciju i Kozjan — Čanak i da izvrši napad na Neprijatelja u Buniću.

Noćas u 24 sata primili smo naređenje od zamj. komandanta Korpusa⁷ da III brigadu XIX divizije prebacimo sa 3 bataljona na prostoriju Podovi — Kuzmanovača — Čanak u cilju odsijecanja neprijateljskih snaga u Buniću, Zamj. komandanta korpusa krenuo je sa Štabom I brigade XXXV divizije sa njena 2 bataljona na cestu Bunić — Ljubovo. Na tom pravcu nije naišla na neprijatelja. Zatim je sa jednim bataljonom izvršila napad na dio neprijateljskog položaja na Crnom Vrh. Napad nije uspio zbog nadmoćnosti neprijatelja. Ručnim bombama nanoseno je nekoliko gubitaka neprijatelju.⁸ Jedan bataljon vršio je pritisak na Bunić. U samom Buniću nije bilo neprijatelja. Oba bataljona su se povukla na položaj južno od ceste Bunić — Ljubovo. Oko 8 sati neprijatelj je otpočeo protunapad na naše jedinice sa jednom legionarskom bojnom, koja je dovučena automobilima iz Široke Kule. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i nedostatka municije, kao i zbog zamorenosti i iscrpljenosti jedinica, naše se snage pod borbom povlače na prihvatne položaje. Dali smo brigadi direktivu da se u slučaju jačeg pritiska povuče na položaj Gradina — Ljutica.

U vezi takve situacije izdali smo naređenje III brigadi B XIX divizije da izvrši napad na neprijateljski bok na pravcu [Korita — Jagodnja, pa ako bi neprijatelj i dalje nadirao u istom pravcu Podlapače da drži položaje sjeverno od Vrebac — Ljutik — Velika i Mala Lisina oslanjajući se na položaje I brigade na Gradini.

Gubitci neprijatelja: Kod III brigade XIX divizije u toku i jučerašnjeg dana oko 50 mrtvih i ranjenih, zaplijenjena 3 puškomitraljeza, preko 3000 metaka puščane municije i razne druge stvari.⁹

Sopstveni gubitci: 1 mrtav, 3 teže i 1 lakše ranjen (svi niži komandni kadar).

Gubitci I brigade tokom jučerašnje borbe: 1 lakše ranjen, a od današnjih borbi 3 mrtva i 8 ranjenih.

⁶ Naređenje se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/42, k. 1611—A.

⁷ Zamjenik komandanta Jedanaestog korpusa bio je tada Stevo Ospenica (vidi dok. br. 105).

⁸ Vidi dok. br. 170.

⁹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 145.

Kroz posljednja dva dana vidjelo se je da nije mo[^]fl manevar sa ove dvije brigade kako smo ga zamišljali. Tom ima više razloga:

U prvom redu brojno stanje brigada (I brigada XXXV divizije svega oko 450 ljudi uključivši u to brojno stanje *| njen 4. bataljon kojega nema u sastavu, III brigada XIX di* vizije svega oko 500 ljudi).

Zatim iscrpljenost obeju brigada koja je stvarno velika Pored toga posljednjih dana nijedna ni druga brigada nj«| bile redovito snabdijevane hranom bilo radi nedovoljne orga- nizacije intendanture bilo da hrana nije stvarno mogla stici

Sto smo imali uspjeha, to je bilo postignuto jedino na temelju iznenađenja, jer u svakoj borbi imamo posla barem sa tri puta jačim neprijateljem. Držimo da bi daleko više uspjeha postigli kad bi, nakon što bar nešto odmorimo i nahranimo brigade, udarili samo na jedno mjesto. Ako nastavimo kao do sada nećemo nikada moći da uništimo niti najmanji dio nepri- jateljskih jedinica. Na ovakav način uspijevamo tek da ga na pojedinim sektorima momentalno potisnemo uz manje gubitke a zatim on nakon dva tri sata borbe, kada se naše jedinice potpuno izmore, prelazi sa svježim i mnogo jačim rezervama u protunapad i tjera nas. . .

Na temelju prednjega, a u vezi sa zaključcima koje je naš štab zajedno sa drugom zamj. komandanta korpusa donio, po- vukli smo I brigadu na liniju Podlapača — Breštane, a III bri- gadu XIX divizije na liniju Lisac — Lisina — Čardak — Zrnić Poljane. Održavati ćemo stalni kontakt sa neprijateljem ma- njim snagama nastojeći prikupiti podatke gdje bi neki dio ne- prijateljskih snaga stvarno mogli uništiti, a kroz to vrijeme jedinice će nam se barem nešto odmoriti. O namjerama, odno- sno odlukama koje budemo donosili, izvještavati ćemo vas stalno unaprijed.

Problem ishrane također je na ovom sektoru težak. Kruha ima još za jedan do dva dana. U vezi rješenja toga pitanja, a na temelju direktiva¹⁰ o tom pitanju koje ste nam u svom do- pisu od 28. ov. mj. dali, sazvali smo konferenciju ONOO i ko- mande II lič. područja. O rezultatu iste izvijestiti ćemo vas. Molimo da se sa strane naslova hitno poduzmu mjere za doba- civanje hrane ovamo sa kojeg drugog sektora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Lcnae M.

Komandant, potpukovnik:•
Perhavec

BR. 151

NAREĐENJEŠTABAJEDANAESTOGKORPUSANOVJOD

29. MAJA 1944. ŠTABUTRIDESETPETEDIVIZIJEZARA-

SPORED I DEJSTVO JEDINICA¹

STAB
XIKORPUSANOV
JUGOSLAVIJE —

Op.Br. 115, 29.V 1944.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

Prema posljednjim obavještenjima danas je neprijatelj krenuo sa pravca Gračaca i Srba prema Bruvnu i Mazinu. izdali smo naređenje Operativnom štabu južne grupe brigada da najhitnije vrati III brigadu XIX divizije na njezino pret- hodno mjesto djelovanja.² Vaš operativni štab se samim tim rasformira³ a I vaša brigada stavlja opet pod neposrednu ko- mandu vašeg štaba. Vaš operativni oficir major Novković kre- nut će za vaš Stab. Zadatak vaše I brigade ostaje isti prema haređenju od 28. o. mj., s tim da treba da kontroliše i odsjek koji je bio dodijeljen III brigadi XIX divizije.⁴

Pošaljite nam izvještaj o sadašnjoj situaciji na svim torima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. T.

Komandant — pukovnik:
M. Š.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno- »rijskog instituta, reg. br. 23—1/1, k. 569.

² Ona je upućena na prostoriju Udbina — Bruvno radi zatvaranja pravca Gračac — Lapac (vidi dok. br. 43—1/1, k. 569, u Arhivu Vojno- »rijskog instituta).

³ Odnosi se na Operativni štab jugozapadnog sektora za Liku (vidi dok. br. 77).

⁴ Vidi dok. br. 145.

BR. 152

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 2« MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD KONCAROVOG KRAJA I O RASPOREDU NE PRIJATELJSKIH I VLASTITIH SNAGA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. sl., 29. V 1944.

Dostavlja dnevni izvještaj o situaciji.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1. — Podatci o neprijatelju:

Neprijatelj se nalazi u Crnoj Vlasti i Cigelju odakle sa patrolama krstari prema Ramljanima i Turjanskom. Nalazi se u Babinom Potoku, na Čudinom Klancu i u Plitvičkom Leskovcu.

Jačina neprijatelja u Crnoj Vlasti, Cigelju, Babinom Potoku cijeni se do jedne bojne ojačane sa dvije satnije, koje su 27. o. mj. došle u Babin Potok iz Čanka.²

Na Dumanu neprijatelj se nalazi na starim položajima.

U Gospiću nalaze se manje snage, dok u Perušiću ima većih snaga, koje su prikupljene u toku posljednjih dana, ali ne zna se u koju svrhu.

Neprijatelja nema u Trnovcu, Zivuljama, Turjanskom, Homoljcu i na Homoljačkom Klancu, u Prijeboju i Buniću.

Upućene su oficirske patrole da ispituju stanje neprijatelja na Ljubovu i Širokoj Kuli.³ Predvečer se je čula (oko 19 časova) artiljerijska vatra sa pravca Široke Kule, gdje je upućen izviđački vod sa obavještajnim oficirom III brigade da ispita stanje na tome sektoru.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27—1/5, k. 1234.

² U širem rejonu sela Babin Potok nalazili su se Jada Prvi bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije i Devetnaesta ustaška bojna (Istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18.)

³ Na području Široke Kule bile su tada slijedeće neprijateljske jedinice: Trideset prva i Trideset druga ustaška bojna i dijelovi Trećeg bataljona 846. puka njemačke 392. legionarske divizije. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18.)

2. — *Podatci o našim jedinicama:*

II brigada: sa dva bataljona nalazi se u Cuića Krčevinama sa zadatkom kontrole Prijeboja — Plitvičkog Leskovca. jedan bataljon nalazi se na sektoru Ličkog Petrovog Sela sa zadatkom kontrole Ličko Petrovo Selo — Prijeboj. Jedan bataljon nalazi se u Lukićima sa zadatkom kontrole Cudinog

• Klanca — Končarovog Kraja — Uvalice.

III brigada: sa dva bataljona nalazi se u Krbavici, a sa dva bataljona na Vrpilama sa zadatkom izviđanja neprijatelja i zatvaranja pravca od Ljubova prema Korenici.

I brigada: nalazi se na sektoru Podlapača — Tolić sa zadatkom izviđanja neprijatelja i spriječavanja širenja istog sa prostorije gdje se sada nalazi.

III brigada XIX divizije: vjerovatno se nalazi u pokretu te je njezin raspored ovome štabu još nepoznat.⁴

Lički partizanski odred: sa jednim bataljonom nalazi se u Kamenskom, a sa jednim bataljonom na Velebitu⁵ sa zadatcima po dosadanjem.

Artiljerijski divizion nalazi se u Ondiću i istome je naredeno da pređe na sektor Bjelog Polja u cilju usposobljavanja za borbu.

3. — *Borbe vođene u toku današnjeg dana:*

Danas oko 5 sati neprijatelj je napao sa pravca Končarovog Kraja i Plitvičkog Leskovca u jačini jedne i pol satnije dva bataljona II. brigade, koji su se nalazili na sektoru istočno od Končarovog Kraja. Poslije kraće borbe bataljoni su se povukli u Uvalicu, gdje se je nastavila borba, te je neprijatelju pošlo za rukom da zauzme Uvalicu, a bataljone da potisne na liniju Crni Vrh — 2igi Vrh. Tu su se bataljoni sredili i izvršili napad na neprijatelja, koji se je povukao oko 18 časova, kontrolišući patrolama Uvalicu. Bataljoni su bili povučeni da zauzmu novi raspored, kako je to gore izloženo.

Naši gubitci: 1 mrtav, 3 ranjena i 10 nestalih. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

⁴ Po naređenju Operativnog štaba jugozapadnog sektora za Liku, Treća brigada je 30. maja napustila položaje kod Široke Kule i Ljubova i prebacila se na Srednju goru (vidi dok. br 170).

⁵ Na Kamenskom je bio Drugi a na Velebitu Prvi bataljon (vidi dok. br. 8—16 6. k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 153

**DIREKTIVA ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 29
MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED
I DEJSTVO¹**

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Op. Br. 338, 29.V 1944.

Sadržaj: direktiva
za rad brigada.

**ŠTABU II BRIGADE XXXV DIVIZIJE III BRIGADE
XIII DIVIZIJE I ŠTABU XI KORPUSA²**

Situacija: neprijatelj pritiješnjen, povukao se je sa prostorijske: Korenica — Krbavica — Homoljac, koju sada kontrolišu naše jedinice.

Istog dana neprijateljske jedinice, pored ustaša, ojačane i sa jednom legionarskom bojnom, zadržale su se na Crnom Vrhu više Ljubova i izvršile uspješan kontranapad na jedinice štaba Južne grupe brigada i odbacile ih tako, da sada neprijatelj ponovno kontroliše Ljubovo — Kuzmanovača — Bunić — Šalamunić — Svračkovo Selo.³ Na tome sektoru nalaze se sada slijedeće neprijateljske jedinice: 31. i 32. ustaška bojna i jedna legionarska bojna.⁴

Do uveče 28. o. m., ovladavši tom prostarijom, neprijatelj nije krenuo dalje.

U vezi sa gore izloženom situacijom,

n a r e đ u j e   s e

1. — II brigada:

1. — Postaviti će se na prostor: Končarov Kraj — Homoljac — Leskovac sa zadatkom zatvaranja pravca od Vrhovina.⁵

Jedinice držati na okupu i u ruci, obezbjeđenja dobro postaviti, a naročito dobro organizovati izviđačku i osmatračku službu. Ceste solidno onesposobiti i minirati.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—2/2, k. 1234.

² Divizija je primjerak direktive poslala Štabu korpusa na uvid.

³ Vidi dok. br. 170.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 152.

Jedan bataljon uputiti po zasebnom naređenju br. 337 od 28. o.m.⁶ dostavljeno toj brigadi zasebno.

2. • III brigada
XIII diviz.:

2. — Postaviti će se na prostoriju: Krbavica — Vrpile sa zadatkom temeljitog sređivanja i odmora te brigade, a održavati kontakt sa neprijateljem na prostoriji: Čanak — Kozjan — Bunić. U slučaju njegovog nadiranja u pravcu Krbavice, Vrpila i Debelog Brda, napasti ga svom snagom i onemogućiti njegov prodor.⁷

3. — I brigada:

3. — Nalaziti će se na prostoriji: Podlapača — Tolić — sa zadatkom održavanja kontakta sa neprijateljem, ispitivanja njegovih snaga i spriječavanja njegovog širenja sa sadanje prostorije. Ova brigada nalazi se pod komandom Operativnog štaba Južne grupe brigada.⁸

4. — III brigada
XIX divizije:

4. — Nalaziti će se na prostoru: Breštane — Ledenice — Zrnić Poljana — Čardak sa zadatkom koordiniranog rada po potrebi sa ostalim jedinicama. Ova brigada također se nalazi pod komandom Operativnog štaba za Južnu grupu brigada.⁹

5. — Osnovni zadatak jedinica jeste sređivanje unutrašnjeg stanja, odmor i popravljavanje kondicije u koju svrhu poboljšati hranu za tri dana od danas, izdavajući svaki dan po tri obroka, za što je već izdato naređenje u tom cilju našoj intendanturi. Svi štabovi pod ličnom odgovornošću komandanta i komesara moraju uložiti maksimum truda da kroz najkraće vrijeme osposobe i fizički i moralno svoje jedinice za nove zadatke.

Ovo vrijeme sređivanja, odmora i zatišja štabovi moraju iskoristiti da se organizuje što bolja služba izviđanja, osmatranja, i uopće prikupljanje podataka o neprijatelju: jačini i rasporedu, namjerama, kvalitetu, naoružanju i imena neprijateljskih jedinica, koje se nalaze na dodijeljenom odsjeku. Ove podatke prikupiti što prije i dostaviti ovom štabu.

⁸ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 152.

* Po naređenju Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ, taj štab je 29. maja rasformiran (vidi dok. br. 77 i 151).

No opet ne smije se dogoditi da štabovi padnu u takvu grešku da jedinice drže na položajima. Glavninu snaga držati na okupu, a samo najpotrebnijim snagama obezbjeđivati se i svršavati ostale zadatke, no štabovi biće lično odgovorni, ako jedinice budu iznenadene.

6. — Po jedinicima izvršiti dezinfekciju, šišanje i brijanje pranje veša i kupanje.

7. — Izvršiti prikupljanje pohranjenih puškomitraljeza, **teških** i lakih bacača i izvršiti popunu municijom.

8. — Veze: Sa ovim štabom uspostaviti telefonsku vezu.

Održavati, odnosno uhvatiti vezu i sa susjednim jedinicama.

9. — U toku današnjeg dana dostaviti ovom štabu sadanje brojno stanje i stanje municije.

Dostaviti u roku 24 sata sve operativne izvještaje, koji još nisu dostavljeni.

10. — Svakog dana dostavljati ovome štabu do 21 sat izvještaj, što je učinjeno u toku dana.

11. — Naročitu pažnju obratiti na ishranu boraca.

12. — Mi se nalazimo u Vrelu. O promjenama mjesta vaših štabova odmah nas izvještavati.

Prijem naređenja potvrditi.

Naređenje br. 337 od jučer stavlja se van snage.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 154

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU OD 29. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJA NA GOLOURI, KONJSKOM VRHU I VELONJU¹

OPERATIVNI STAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU

¹ Br. si.

od 29. maja 1944. god. u 18 sati

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Razvoj situacije 28. ov. mj.:

III brigada XIX divizije po prijemu naređenja² da krene na prostoriju Kuzmanovača — Bunić; pokret je izvršila u 8.30 sati. Oko 13.30 sati prispjela je sa tri bataljona na Ljubovo i napala neprijatelja koji je držao položaj Goloura — Konjski Vrh — Velonj.³ Poslije dvosatne borbe nije uspjela neprijatelja potisnuti sa tog položaja i zadržala položaje k. 1063 — Cubrića Vrh (k. 1145) — k. 936 — k. 903 — k. 976. Njen IV bataljon drži položaj Zubar (k. 701) — Crni Vrh (k. 786). U 18 sati poslato je brigadi naređenje⁴ da se u vezi sa situacijom kod I brigade XXXV div. povuče na prostoriju Čardak — Zrnić Poljana — Ledenice.

I brigada XXXV div., poslije izvlačenja iz borbe, postavila se na prostoriju Podlapača — Breštane.

Prema izvještaju⁵ III brig. u 22 sata brigada je zauzela Golouru i uputila manje snage u pravcu Ljubovo.

Neprijatelj se u toku noći povukao na svoje polazne položaje.

Sadanje stanje:

Naše su jedinice u pokretu i zauzimanju rasporeda prema dobivenoj zapovijesti koja se prilaže.⁶

Neprijatelj drži glavninu svojih snaga na Crnom Vrh i kontroliše Ljubovo i Vukmiroviće. U Buniću i Šalamuniću noćas nije bilo neprijatelja.

Jutros u 7.30 sati izvršio je neprijatelj, koji se sastoji od četnika i legionara, upad na naš teritorij iz Gračaca i Vel. Popine u pravcu Bruvna i od Srba i Suvaje u pravcu Mazina.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 28 1—42, k. 1611 A.

² Vidi dok. br. 149 i 150.

³ Vidi dok. br. 170.

⁴ Vidi dok. br. 170.

⁵ Redakcija ne raspolaže tim izvještajem.

⁶ Vidi dok. br. 22/1—42. k. 1611 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

1

Jačina i namjera neprijatelja nije nam poznata. Izdali smo na I ređenje Lič. području da sa snagama koje mu stoje na rastvT loženju stupi u dodir sa neprijateljem, osmatra njegove TV> krete i zadržava njegovo daljnje nadiranje. Mi smatramo da | ovaj neprijateljski ispad ima za cilj da olakša pritisak na na& | snage na pravcu Bunić — Široka Kula i da razvuče naše snage. Prema razvoju situacije poduzet ćemo potrebne mjere.

Prema vašem naređenju⁷ op. br. 114 naredili smo majoru Vilku da što prije dopremi kompletnu haubičku municiju u Šeganovac, te smo mu u tom cilju stavili na raspoloženje brdsku bateriju VIII divizije kojoj smo naredili da se vrati na Kordun u sastav svog divizionu. Njene topove neprijatelj je pronašao i odvuкао.⁸ Ostali su joj samo zatvarači i par kola bez konja. Po istom vašem naređenju, da ljudstvo korpusno« divizionu uputimo u Šeganovac, nismo postupili zbog situacije na prostoru Mazin — Bruvno.

Potvrđujemo prijem naređenja op. br. 114 od 28. V ov. god.⁹

Iz priložene zapovijesti¹⁰ vidi se šta smo poduzeli i koje smo zadatke postavili pred naše jedinice.

Informativni podaci:

U Gospiću se navodno nalaze veće snage Nijemaca. Kamioni koji prolaze cestom Gospić — Karlobag voze vojsku i materijal. Neprijatelj se koncentriše u Karlobagu i prelazi za otok Pag.¹¹ 25. ov. mj. IX ustaška bojna otišla je za Karlobag. Garnizon, koji je do sada ta bojna držala u Brušanima, zamjenilo je 160 domobrana i nešto žandara. U Gospić je neprijatelj dopremio veću količinu žita. 26. ov. mj. 10 kamiona ustaša otišlo za Karlobag.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Lenac M.

Komandant, potpukovnik:

Perhavec

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 145.

⁹ Vidi dok. br. 41—1/1, k. 569 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹⁰ Vidi dok. br. 145.

¹¹ U Istorijatu njemačke 392. legionarske divizije o tome piše: »Pag, koji je dosada bio posjednut samo slabim dijelovima 9. ust. bataljona, nije smio da bude napadnut od strane bandi prije nego što mu budu upućena pojačanja. Prema izvještajima povjerenika da neprijatelj namjerava da protiv Paga preduzme jednu akciju komandosima, 5. V na Pag su prebačene 2 čete 847. grenad.[irskog] puka sa zadatkom da tamo ostanu duže vremena i da na visu ist. od mjesta Pag izrade jednu oslonu tačku. Da bi se zagarantovala artiljerijska podrška, naređeno je 1. vođu 6. bater. art. puka, koji se nalazio u Karlobagu, da zauzme položaj oko 5 km južno od Karlobaga (vidi dok. br. 38/14, k. 18 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 155

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU OD 29. MAJA 1944. ŠTABU TREĆE BRIGADE DEVETNAESTE DIVIZIJE DA SE POVUČE NA PROSTORIJU BREŠTANE — LEDENICE — ZRNIC POLJANA NA RADI ODMORA I SREĐIVANJA JEDINICA¹

OPERATIVNI STAB
JUGOZAPADNOG SEKTORA ZA LIKU
Br. Si.

Dne 29. maja 1944. god.u 22 sati

ŠTABU III BRIGADE XIX DIVIZIJE

Uputili smo vam već dva naređenja;² jedno juče po podne, a drugo danas u 14 sati da se sa brigadom povučete na prostoriju Breštane — Ledenice — Zrnić Poljana u cilju odmora i sređivanja vaših jedinica. Prema istom naređenju treba da izbacite jedan bataljon na prostor Lisina — Čardak kao predstražu.

Naša prva brigada nalazi se na prostoru Podlapača — Tolić — Sv. Gospa također u cilju odmora i sređivanja jedinice.

Jučer se neprijatelj, pritješnjen pritiskom naših snaga, povukao na prostoriju Korenica — Krbavica — Homoljac koju sada kontrolišu naše jedinice XXXV divizije.³

Neprijatelj je danas sa manjim snagama ispao iz Gračaca — Vel. Popine — Srba i Suvaje i iz Lapca. Sa svih tih pravaca uglavnom je odbijen. Sa manjim snagama se zadržao u Derin Gaju i na Kuku.

Vaša kuhinja nalazi se na Čardaku i hrana od dva obroka vas čeka spremna. Mi ćemo imati skoro telefonsku vezu sa Čardakom.

Mi se nalazimo u Budžaku kod Podlapače.

Pristupite što prije odmoru i sređivanju jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Lenac M.

Komandant, potpukovnik:
Perhavec

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 24'1—42, k. 1611 A.

² Vidi dok. br. 7/42, k. 1611 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

³ Vidi dok. br. 153.

BR. 156

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 29. MAJA 1944 ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O NAPADU NA VELIKU I MALU LISINU I ČARDAK I NA LINIJI LJUBOVO BUNIC¹

ŠTAB
I BRIGADE XXXV DIVIZIJE
29. maja 1944. godine

Dostavlja operativni
izvještaj.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA

26. V ov. g. brigada je dobila zadatak² da sa jednim bataljonom napadne neprijatelja na V. i M. Lisini, a u zajednici sa III brigadom XIX divizije koja je imala da napadne neprijatelja na Čardaku,¹ sa jednim bataljonom da se osigura Pišač — Šalamunić — Svračkovo Selo — Bunić, jedan bataljon da bude u rezervi: rezerva se nalazila na Metlici kod Breštana.

27. V u 2h brigada je krenula na zadatak prema dobivenoj zapovijesti⁴ od Operativnog štaba za jugozapadni sektor Like sa slijedećim rasporedom:

I bataljon da osigura desni bok našim snagama koje su izvodile akciju na sektoru Čardak — Velika i Mala Lisina, II bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja na sektor Velika i Mala Lisina, a u zajednici sa III brigadom XIX divizije, III bataljon bio je kao opšta rezerva Operativnog štaba za jugozapadni sektor Like, IV bataljon i Izviđačka četa nisu bile u sastavu brigade, već su se nalazile u Čujića Krčevini.

Raspored i snage neprijatelja bile su na sektoru Velika i Mala Lisina u jačini 31. ustaške bojne: na Čardaku neprijatelja nije bilo.

27. V t.g. u 5h otpočela je akcija na dodijeljenom sektoru ove brigade na koji je napadao naš II bataljon, koji je dobrim manevrom svojih snaga i skoncentrisanom pješadijskom vatom na neprijateljske položaje uspio da odbaci neprijatelja sa njegovih položaja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5 I, k. 1237.

² i ⁴ Vidi dok. br. 137.

³ Vidi dok. br. 170.

[27. V 1944. dobiveno je usmeno naređenje, da se brigada -to prije krene u pravcu Ljubovo — Čurum, sa zadatkom da , Spadne neprijatelja na sektoru Ljubovo — Bunić. Brigada Tjl krenula na dobiveni zadatak u 23 h sa slijedećim rasporedom: 1. bataljon napasti će neprijatelja na sektoru Čurum. kota 1245 i 1162, 3. bataljon, ojačan sa 4 brede osigurati e sa boka od pravca Bunić sa položajem kota 940, kota 967 i kota 805. 2. bataljon nije mogao na vrijeme stići na zadatak, -nošto mu nije moglo stići naređenje na vrijeme, jer se bata-
Iljon nalazio na Velikoj i Maloj Lisini i bio umoran, pošto je istoga dana vodio borbu na tome sektoru.

Snage neprijatelja bile su slijedeće: 31. bojna, ojačana sa dvije satnije legionara, na sektoru Rakići — Vukmirovići i Konjski Vrh, 32. ustaška bojna, također ojačana sa dvije satnije legionara, na sektoru Obsenice — Čurum — Crni Vrh (kota 1245), kota 1162. Akcija je otpočela 28. ov. mj. u 4 h. Akcija nije uspjela pošto je neprijatelj bio nadmoćniji, te je bataljon bio prisiljen da se povuče na svoje polazne položaje, gdje je zauzeo položaj na koti Kosa. U 9 h neprijatelj je počeo nastupati u pravcu naših položaja, tj. u pravcu našeg 1. i 3. bataljona, sa jačim kolonama, gdje su bataljoni primili borbu. Oko 11 h neprijatelj je jačim snagama uspio odbaciti naše I snage i ovladao je istim položajima oko 13 h. Naše su se snage povukle na slijedeće položaje: Panos, kota 1018, kota 866 i Srnećak. U 15 h. brigada 19. divizije napala je neprijatelja od pravca Čubrića Jezera u pravcu Konjskog Brda, te je prisilila neprijatelja da se povuče s tih položaja. Oko 16 h neprijatelj se povukao sa svih položaja na svoje polazne položaje.

U 18 h brigada je dobila naređenje, pošto se neprijatelj povukao, da se naše snage povuku na odmaranje Podlapača — Breštane, s tim što su na položaju ostale izvidnice, koje su održavale neprekidan kontakt s neprijateljem.

Ishod borbe: Neprijatelj je u toku ovih dviju akcija pretrpio gubitke i to 23 mrtva i veći broj ranjenih.

Sopstveni gubici: U toku ove dvije akcije naši gubici bili su 8 ranjenih drugova, među kojima je bio zamjenik komesara čete drug Jandre Đukić, i 6 drugova iznemoglih.

Utrošak municije: Po svim vrstama oružja utrošeno je 3.420 metaka, 30 kom. ručnih bombi, 10 mina malih i 10 kapsla za mali bacač.

Izgubljeno od oružja i spreme: U toku ove dvije borbe nije ništa izgubljeno od oružja i spreme.

I Pokvarenog oružja nije bilo.

Veza sa jedinicama bila je dobra i redovna, sem drugog bataljona, s kojim nismo imali veze do 9 h 28. ov. mj.

Kritički osvrt: Budnost kod jedinica bila je dobra, kod 3. čete 3. bataljona, koja je slabo osmatrala, te se neprijatelj prebacio na jurišno odstojanje, a da ga nisu primijetili kod 2. bataljona, što se povukao sa položaja, iako nije to učinio pošto nije bio jak pritisak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant, **poručnik-**
M. Koprivica

(M. P.)

BR. 157

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 29. MAJA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJA U KORENICI I NA OKOLNIM VISOVIMA¹

STAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ
29. maja 1944. god.

Operativni izvještaj
od 27. i 28. ov. mj.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj o borbi 27. na 28. ov. mj.

Operacije su se izvodile na Korenici i okolne kote, tj. Mrsinj, Varićak i Derikrava (k. 907).

Borbu je vodila cijela brigada pojačana sa dva bataljona II brigade 35. divizije.²

Borba se vodila sa neprijateljskom ustaškom XIX bojnom Ivana Mesića, koja je bila jačine tri do četiri **stotine** vojnika.

Naše namjere, odnosno zadatak, bio je protjerati neprijatelja sa navedenih položaja. Neprijateljske namjere bile su

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15—15, k. 1237 A.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 134.

f držati navedena mjesta dok opljačka sela, i drugo, da veže naše laiage na tom sektoru kako bi neprijateljske kolone lakše pro- I lazile u pravcu Prijeboja — Bihaća itd.

Pismena zapovijest nije izdavana, već je štabovima bata- I l jona usmeno saopšteno i naredeno; izvršeno je samo izvidanje. I Borba je počela 27. ov. mj. u 3,45 sati kod I i II bataljona, I ^ je kod IV. poslije 15 minuta.

Tok borbe: I i III bataljon, koji su napali na kotu 907, I privukli su se na par stotina metara do neprijatelja gdje su [fekali na signal, koji se trebao dati za napad, a međutim usli- jed magle i šume, signal koji je dao III bataljon nije se uopće mogao primijetiti. Bataljoni su krenuli u napad i privukli se do samih bunkera, gdje ih je neprijatelj primijetio i odjednom otvorio vatru iz automatskog oružja kojeg je moglo biti 7—8 [komada. Borci su otvorili vatru i bacili par ručnih bombi, ali od prve neprijateljske vatre bilo je gubitaka i uslijed čistine, bataljonima nije uspjelo da ponovnim napadom izbace nepri- jatelja. Borba se vodila na navedenom mjestu oko tri četvrt sata, kada je već bio dan, i bataljoni su se povukli za dvije stotine metara nazad kako bi mogli izdržati neprijateljsku va- tr u i praviti pritisak vlastitom vatrom. U 8 sati dobili su nare- I denje od štaba divizije da se vrši jaki pritisak na neprijatelja i : da se nastoji zbaciti istoga sa položaja. Kada su bataljoni po- (stupili po naredenju i počeli ponovo da se privlače, neprijatelj , je dobio pojačanje od pravca Bunića u jačini od dvije satnije i [krenuli u protunapad, gdje su naše jedinice dignute sa polo- žaja i povlačile se dosta u neredu. Neprijatelj je produžio go- njenje jednom satnijom do sela Tuka gdje je bio zaustavljen; f nakon jedan sat povukao se na polazne položaje.

III i IV bataljon stigli su na polazne položaje u određeno i vrijeme i krenuli na izvršenje zadatka svaki u svom pravcu, dok je bataljon II brigade stigao nakon jedan sat. III bataljon, koji je zaposjeo kotu 1153, stigao je u 3,40 na položaj zbog ne- prohodnog terena po kojem je otežano kretanje, a naročito po | noći. Rake te koje je imao ispaliti za signal nisu se vidjele usli- jed magle i šume, stoga je bilo zakašnjenje kod ostalih jedinica koje su čekale na navedeni znak. IV bataljon stupio je u borbu u 3,45 sati i uspio potisnuti neprijatelja sa nekih položaja, ali uslijed prodora kod III bataljona, gdje je neprijatelj uspio zavladatai dominantnim kotama, isti se morao povući padinama Mrsinja u pravcu Vrela. Bataljon II brigade, koji je stigao sa I zakašnjenjem na padine Mrsinja prema Vrpilama, nije došao do izražaja u samom napadu pošto je zadocnio. III bataljon, koji je bio napadnut od neprijatelja, bio je razbijen u prvom naletu gdje je imao 11 nestalih boraca, što najbolje govori da

nije bilo neke uporne borbe, poslije čega se bataljon povukao preko Mrsinja u pravcu Pogledala.

Istog dana oko 12 sati neprijatelj se povukao **nazad** ni Korenicu i ostale položaje. U 20 sati na večer bili smo obaviješteni od II brigade, koja se nalazila sa dva bataljona u Pogij3 dalo — Korenička Reka, da je neprijatelj došao iz tri **pravca** prema njihovim položajima u jačini od 150—200 vojnika i da se njihov bataljon povukao u pravcu Koreničke Reke u Mj. l-aljevac.

Prema naredenju toga štaba trebao je uslijediti **ponovo** napad na iste položaje, kao i prošlu noć, time što je bilo **neke** izmjene u samom napadu. Bataljoni II brigade kojima je **bilo** naredeno od strane toga štaba kao i od nas, pod čiju **komandu** spadamo, da dođu prema Borju kod križanja cesta od **kuda** se treba izvršiti pokret za izvršenje dobivenog zadatka. U **vezi** nedolaska navedenih bataljona i obavještenja od istih, **po** neprijateljskom dolasku na Homoljac, nismo mogli raspoloživim snagama da krenemo u napad i osiguramo se prema **Homoljcu**. I i II bataljon, koji su izbili na kotu 907 u 4 sata, na istoj **nisu** našli neprijatelja koji se povukao i napustio samo mjesto **Korenica**. Neprijatelj se povukao u pravcu Babin Potoka da nije **bio** zapažen od naših jedinica, pošto smo se oslanjali na **bataljone** II brigade, i tako nismo kontrolisali cestu premda smo **bili** upozoreni od toga štaba, da bi neprijatelj mogao da napusti Korenicu, a što smo i sami konstatovali.

Postavljeni zadaci, koji su bili pred ovom brigadom, **nisu** izvršeni kao što je bilo predviđeno. Neprijateljski **gubici** u ovoj borbi, koliko smo mogli ustanoviti, bilo je oko 15 **mrtvih** i ranjenih, među kojima je bio i jedan zapovjednik **satnije** poručnik.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu: 7 mrtvih, 12 ranjenih i 15 nestalih boraca, (od kojih je vjerovatno neki broj i zarobljen i to većina onih koji nisu mogli u povlačenju da stignu ostale borce III bataljona).

Izgubljeno je 8 pušaka, 1 puškomitraljez i 1 mali **bac**ač sa nestalim borcima. Utrošeno je 5.100 metaka, 20 mina za teški **bac**ač, 30 za laki **bac**ač i 16 ručnih bombi.

Kritički osvrt: Zadaci koji su bili postavljeni pred ovu brigadu moglo se polučiti makar nekoliko uspjeha da je **bilo** više prodornosti i čvrstine kod pojedinih bataljona koji **su** dosta zatajali u borbi. Razlog tomu jest, jedno slaba živahnost, **prodornost** jedinica koja treba u napadu da bude na **visini**, drugo što i sam komandni kadar u tim jedinicama više se **gubi** i postaju kao borci, ne držeći čvrsto jedinice u rukama, **treće**

slaba fizička kondicija boraca koji su dosta nepokretni da bi se zaskočilo neprijatelju u njegovu pothvatu i raznovrsnim manevrima.

Sam napad bio je dosta kasno, pošto su jedinice imale nepristupačan put, drugo što nije neprijatelj bio napadnut na svim položajima kako je to bilo predviđeno i tako je mogao pružiti pomoć napadnutim položajima slabeći one koji nisu ugroženi.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Operativni oficir:	Komandant, major:
Ivo Stipaničić	poručnik: B. Gostović	B. Mamula

(M. P.)

BR. 158

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 29. MAJA 1944.
ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O DEMONSTRATIVNIM NAPADIMA NA HRVAČE I SINJ I O DRUGIM BORBAMA¹

ŠTAB II BRIGADE XX DIVIZIJE NOVJ. 29 maja 1944 Br. 483	Operativni izvještaj 950 44
---	--------------------------------

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V.J.

27 na noć izvršili smo sa jednim bataljonom ojačanim sa bacačem jači demonstrativni napad na selo Hrvače. Sa dve čete jednog bataljona izvršili smo demonstrativni napad na Sinj,

⁵ Kao uzroke neuspjelog napada na Korenicu Štab Jedanaestog korpusa navodi: neaktivnost južne grupe brigada (Prva brigada Trideset pete divizije i Treća brigada Devetnaeste divizije), koja je napadala neprijatelja na komunikaciji Vrebac — Podlapac, i dolazak pojačanja napadnutoj posadi u Korenici (vidi dok. br. 162 u ovoj knjizi i depešu Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—6 l. k. 119/10).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 29 2. k. 1029.

prekinuli telefonsku liniju Hrvače — Sinj i postavili dve n*. gazne mine koje su i dalje ostale na toj cesti. Jedna četa nj bataljona ojačana teškim mitraljezom postavljena na Plešivicu sa zadatkom da štiti povlačenje naših snaga kao i pariranje u slučaju potrebe.

I bataljon koji je napadao Hrvače, privukao se blizu i vatrom pritiskao neprijatelja koji se je koncentrisao oko crkve i davao otpor. Bacač je privučen na blisko otstojanje kod Pletikosića kuća i tukao je u glavni centar oko crkve. Izbacio je 22 granate teške i 4 lake. Rezultat ne znamo kako je, ali vjero, vatno da je neprijatelj imao žrtava, jer je bacač dobro tukao. Neprijatelj je davao otpor i tukao je sa bacačem. Naša dva druga lakše ranjena od oskoka bacačke granate.

Četa koja je pucala na Sinj, napravila je uzbunu kod neprijatelja i neprijatelj je tukao bacačem ispred Suhača prema Karakašici i Lučanima, a iz topa bacio je nekoliko granata na padine Plešivice i prema Satriću.

Prije dana povukli smo sve snage u Beare i Zelovo. Na Plešivici ostala je i dalje II četa III bataljona, koja je imala zadatak da drži Plešivicu, osmatra Sinj i Hrvače i u koliko neprijatelj izjutra krene prema Zelovu ili Plešivici, istoga tući i izvijestiti o pokretima neprijatelja. Jedna četa IV bataljona koja je bila u brigadnoj rezervi, postavljena je posle izvlačenja naših snaga na Gradinu između Potravlja i Zelova, koja je imala zadatak da zatvara pravce put Hrvače — Zelovo kao i Potravlje — Zelovo.

28 u 9 sati neprijatelj sa oko 150 vojnika podvukao se je uz Plešivicu od pravca Hrvača i Sinja, neprimijećeno i došao u neposrednu blizinu 2 čete III bataljona, koja je držala položaj na Plešivici. Zapucao na četvu koja više nije bila u stanju da se snade i neorganizovano se povukla. Na položaju ostao je teški mitraljez i poginuo vodnik mitraljeskog voda potporučnik Soda Mijo. Iz 2 čete nestalo je 8 boraca sa 5 pušaka, koji se do sada nisu javili i ne zna se šta je sa njima ili su zarobljeni ili su pobjegli svojim kućama. Za ovaj slučaj snosi najveću krivicu komanda 2 čete III bataljona i vodnik mitraljeskog voda, koji su imali jasan zadatak i dobar položaj sa kojeg su imali dobru preglednost i mogli su da dadnu dobar otpor, da ne dozvole neprijatelju da iziđe na Plešivicu i da ga dobro potuku. Ali prema svemu vidi se, da nisu osmatrali i da je jedan veći dio spavao, dok je neprijatelj mogao da im dođe na blisko otstojanje neprimijećen. ...

Kada je neprijatelj 28 krenuo od Sinja i Hrvača prema Zelovu, a još za vreme samog našeg napada na Sinj i Hrvače,

ustaše i domobrani u jačini oko 400 vojnika krenuli su sa Visoke i Dicma prema Neoriću i Gizdavcu. Odatle su izjutra došli u Gornji Muć do Otarnika (k. 696) i zauzeli k. 696. Naš II bataljon koji je bio u Brstanovu izašao je na položaj Moseć prema Gizdavcu i Gornjem Muću i dočekaov ovoga neprijatelja i nije mu dao da se popne na Moseć. Kada smo dobili obavještenje, da je neprijatelj stigao da Gornjeg Muća, mi smo naredili našem IV bataljonu, koji se nalazio na položaju prema Kljacima, da krene prema Otarniku i napadne neprijatelja koji je stigao do Gornjeg Muća. Također III bataljon, koji se nalazio u Bearama orjentisao je jednu četvu prema istom neprijatelju i zapucao iz te strane. Neprijatelj se je počeo povlačiti iz pravaca iz kojih je došao i to u 14 sati. Za ovo sve vrijeme, neprijatelj je držao Plešivicu, dok se nisu povukle neprijateljske snage koje su došle iz pravca Dicma. Poslije toga, pred samu noć, neprijatelj se počeo povlačiti sa Plešivice, kojega je gonio naš I i III bataljon. Izlaskom naših snaga na Plešivicu pronađen je mrtav potporučnik Soda Mijo i sahranjen je. Neprijatelj se je povukao u svoje stare baze.

Za čitavo ovo vrijeme Svilajsko-Mosečki odred nalazio se je prema Mirlović Polju i Svilaji i prema Otišiću.

Udarina grupa IV bataljona noću 26 t. m. napravila je zasjedu na cesti Sedam Kaštela — Trogir, dočekala jedan neprijateljski kamion, bacila na njega 6 ručnih bombi i opalila dva plotuna. Kamion je uspio da pobjegne. Rezultat je 4 mrtva i 10 ranjenih neprijateljskih vojnika. Podaci dobiveni iz pozudanih izvora.

Drug Bogde² javio nam je preko Splitskog područja radiogramom, da je uputio materijal kojega treba da prihvatimo. Mi smo uputili naš III bataljon za prihvata materijala. Javili smo drugu Bogdi da šalje što više oružja i municije. O prebacivanju materijala izvjestićemo vas naknadno, dok vidimo šta je došlo i kako će se prebaciti, o čemu ćemo moći da vas izvjestimo koliko će biti potrebno naših snaga da se angažuje za prebacivanje materijala.

Komesar drug Vojo¹ otišao je na Lečevičku opštinu u vezi mobilizacije. Mobilizaciju vrše pozadinske ustanove uz pri pomoć našu. Za nekoliko dana moći ćemo vas izvjestiti kakav je rezultat.

Jučerašnji dolazak neprijatelja u Neorić i Gornji Muć izgleda da je loše uticao na novomobilisane iz Neorića i može se očekivati da bi moglo biti otpadaka.

² Njeguš

³ Janković

Što nam javljate da nabavimo što više hrane, mi je sad nemamo, ali nastojaćemo, koliko dođemo do kakve hrane,"jM slaćemo je tamo.

s. F. s. N.

Politkomesar,
si. odsutan.

Komandant, major-
Savo Kesar

(M. P.)

Po kuriru u
12 sati.

P. S. Primili smo dopis od Komande područja u kome nam javljaju, da su primili naređenje od Vas t.j. u vezi štaba Korpusa, da svi novomobilisani Splitski upućuju se u IX diviziju a sa Trogirskog i Šibenskog sektora za XX diviziju. Do sada koje smo mi dobili Splitski, već su raspodjeljeni po bataljonima i ako bi se moralo njih slati u IX diviziju, bilo bi nezgodno a jedan dobar dio od njih već je primio i oružje. Također u njih smo sigurniji nego u druge, da neće pobjeći. Što se tiče ostale mobilizacije još se nezna kako će proći i kako će ovi novomobilisani iz Muća i Ogorja opštine obastati, a naročito Neorićani. Za ovu naredbu nismo znali do danas i prema tome mišljenja smo, da ovi borci koji su se već svrstali u naše jedinice svakako treba da ostanu, a u koliko budu dolazili drugi Splitski, što je svakako vjerovatno da će dolaziti, jer neprijatelj na donjem sektoru vrši mobilizaciju i muških i ženskih i svi naši simpatizeri i one koje obuhvati naša organizacija, vjerovatno će izlaziti. Mišljenja smo koji od sada budu izlazili iz Splita i splitskog sektora upućuju se za IX diviziju. A možda bi i bolje bilo, da ovi u koje se može i sumnjati da će pobjeći i teže se odazivaju, upućuju u IX diviziju kako bi se odmaknuli dalje od svog terena. O ovome nas izvjestite kako ćemo da postupamo.

Savo

BR. 159

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 29. MAJA 1944.
ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O UNIŠTENJU USTAŠKO-
DOMOBRAanske POSADE U ARZANU¹**

ŠTAB
III BRIGADE XX DIVIZIJE NOVJ
Položaj 29. V 1944.

Operativni izvještaj o
akciji na Aržano.

ŠTABU XX. DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Dostavljamo Operativni izvještaj o akciji na Aržano izvedenoj 27/28. o.mj.

1.) Položaj na kojemu je jedinica vodila borbu (sekcija Livno I : 100.000) dosta je krševit i slabo pošumljen, pa pored toga brisani prostor ispred neprijateljskih bunkera, tako da je bilo dosta otežano privlačenje za napad.

Neprijatelj je bio smješten u dva komšiluka, okruženi sa nizom suho izgrađenih bunkera, solidno građeni, odozgo pokriveni sa drvljem i pločama.

Zgrade u kojima je stanovao građene su masivno, te su iste bile utvrđene sa vanjskim zidom kao bunker.

2.) Naša Brigada sudjelovala je u ovoj borbi u zajednici sa jednim bataljonom Mosorskog Odreda, koji je dao osiguranje na Orlovači. Ovaj bataljon nije imao borbu sa razbježalim vojnicima iz garnizona Aržana nego manju borbu sa dva kamiona Nijemaca koji su došli u pomoć iz Studenaca. Ovdje je postavio na osiguranju naš minerski vod nagazne mine, te je ubijen od eksplozije mine jedan njemački oficir i jedan njemački vojnik.

3.) U ovom garnizonu nalazile su se dvije satnije domobrana i jedna satnija ustaša. Komandant bojne bio je natporučnik Kosović, a satnik ustaške satnije bio je natporučnik Storeli, koji je ubijen u bunkeru, dok za komandanta bojne ne znamo je li poginuo ili je stradao u povlačenju.

4.) Namjera neprijatelja bila je odbrana garnizona Aržanovo, a naša namjera je bila da zauzmemo taj garnizon. Ovaj garni-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 31—5 2, k. 1029.

zon htjeli smo zauzeti iz razloga da bi smanjili pritisak koji i neprijatelj vršio prema Livanjskom Polju i Drvaru, te d'a* naoružali novomobilisano ljudstvo, kojega imamo dosta oružja. Likvidacijom ovoga garnizona oduzeli bi neprijatelju ljudstvo koje bi ga moglo ispomagati pri vršenju gore pomenute ofanzive. Samim zauzećem ovoga garnizona podigao se je moral novomobilisanih boraca čitave Brigade, a dobro je djelovao i na sve ostale, a također će nam dobro poslužiti i za provođenje daljnje mobilizacije na ovome sektoru.

5.) Prilažemo izdatu zapovijest za likvidaciju ovoga garnizona ' 6.) Borba je počela 26. o. mj. u 24 sata.

7.) Naše podilaženje ovom garnizonu bilo im je javljeno sa signalom iz nama neprijateljskih kuća u Kamenskom i neprijatelj je naš napad čekao spreman na svojim položajima. Kada su se naši borci privukli na blisko otstojanje neprijatelj je otvorio žestoku vatru iz svih oružja, teških bacača i automatskog oružja. Nato su se naši borci pritajili, ne otvarajući vatru iz pušaka i na dati znak naši borci izvršili su juriš sa ručnim bombama na bunkere, koje su poslije dvosatne borbe likvidirali i neprijatelja natjerali u bjegstvo.³ Nato je rezervna četa III. bataljona nastavila gonjenje neprijatelja prema našoj zasjedi.

Bataljoni su u određeno vrijeme izvršili napad, tako da je žestina udara neprijatelja omela i prisilila na povlačenje. U povlačenju neprijatelj je naišao na zasjedu našeg IV. bataljona, koja je bila dobro postavljena gdje je uspio 50 ubiti i 105 zarobiti. . . . Također neprijatelj je uspio da razbaca skoro cijelo naoružanje naokolo po ogradama i žbunju, te smo isto pronalazili po danu, a neke djelove uopšte nismo mogli pronaći kao nišanske sprave teških bacača, djelove od puškomitraljeza i dr.

Moral neprijatelja bio je vrlo dobar. To se može zaključiti iz toga što je neprijatelj iz bunkera vikao našim »veza«, »dodite, dodite«, te po tome što se niti jedan neprijateljski vojnik nije predao i garnizon je bio likvidiran, tek onda su se neprijateljski vojnici posakrivali po kućama i žbunjevima. Kada su naši vojnici k njima prilazili nisu se predavali nego su stali bježati.

C.) U ovoj borbi postignuti su postavljeni ciljevi i zadaci izvršeni u potpunosti. U ovoj borbi naša Brigada ubila je 200 neprijateljskih vojnika, zarobili smo 123. . . . Zarobljena su dva oficira. Nadalje je zarobljeno 5 teških Breda, 4 teška bacača, jedno postolje od teškog bacača, 9 puškomitraljeza, od toga 3 puškomitraljeza Z.B., 2 mala bacača od kojih je jedan neispravan, oko 100 pušaka, 3 pištolja, 3 strojnice, 3 telefona, 10.000

¹ Redakcija ne raspolaže tom zapoviješću.
« Vidi dok. br. 199.

bredine municije (ostale municije ništa), 100 ručnih bombi, 3 granata za teški bacač, jedna pisača mašina (velika stolna), jedan motorbicikl, jedan mali bicikl, jedan dvogled, 5 konja, jedna poljska kuhinja te oko 200 pari odjela vojničkih (polovnih).

9.) Gubici sa naše strane iznose 2 mrtva i 17 ranjenih od toga 7 teže ranjenih. Poginuo je zamjenik Komandira 1. čete III. bataljona Čurlin Štipan, ranjen V.D. komesara 1. čete III. bataljona Šilović Ante.

10.) U ovoj akciji je utrošeno 5.710 kom. puščane municije, 1.100 bredine, 103 granate od malog bacača i 204 ručne bombe. H.) U ovoj borbi istakli su se svi bataljoni kao cjelina, jer se nije zapazilo niti najmanjih propusta u komandovanju i održavanju veze, te smo mišljenja da treba cijelu Brigadu istaći kao primjer i sve jedinice pohvaliti, te će to koristiti daljnjem rezvitku ove Brigade.

U ovoj akciji naročito su se istakli Vladović Frano komandir čete II. bataljona, Simundžija Ivan komandir 1. čete II. bataljona, Šušnjara Ivan zamj. komesara 1. čete, Plosnić Ante komesar 1. čete, Juko Perić vodnik, Vladojević Ante borac i Pivčević Tomo, borac, te Čabo Marko komesar čete I. bataljona, koji je ubio sam 13 neprijateljskih vojnika. U III. bataljonu istakli su se komandir 1. čete III. bataljona Štrbac Jovo i iz I. bataljona vodnik Munivrana Jozo.

12.) Odluke i izdate zapovijesti bile su realne.

13.) Upravljanje i rukovođenje sa borbom bilo je vrlo dobro. Komandovanje u višim i nižim jedinicama snašlo se je vrlo dobro.

Upotreba vojske i pojedinih vrsta oružja bilo je efikasno. Sadejstvo i uzajamni rad pojedinih jedinica i oružja bilo je vrlo dobro i nije bilo nikakvih manjkavosti, a naročito u pogledu održavanja veze, koja je ovoga puta u potpunosti zadovoljila.

Taktički i vojnički postupci naših starješina i trupa bili su u skladu sa situacijom na bojištu.

14.) Iz ove akcije možemo izvući vrlo korisnu pouku, jer borci i rukovodioci su se uvjerali od kolike je važnosti tačnost izvršenja napada, odlučnost kod juriša i uvjerenje, da se najbolji rezultati u noćnim borbama postižu silinom udara t.j. bombom i nožem, a nikako sa puškama i automatskim oružjem što su pojedinci ranije praktikovali. Iz ove akcije izvučena je jedna vrlo korisna pouka, što su se štabovi i rukovodioci uvje-

rili da je potrebno da svaki izvršava svoj zadatak bez obzira da li će ga izvršiti susjedna jedinica.

Napomena: zapaljene su sve zgrade iz kojih je neprijatelj davao otpor ili signalizaciju, a tih je bilo 12. Naime signalizaciju su davali iz jedne kuće u Kamenskom, kao ugovoreni znak da je prošla naša vojska u pravcu Aržana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit, komesar
Mate Bilobrk

Komandant, major
Ivan P. **Vulin**

BR. 160

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 30
MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
UZROCIMA NEUSPJEHA PRILIKOM NAPADA NA NEPRI-
JATELJSKU POSADU U NARTI'

STAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. broj 312
Dne. 30. V 44.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Analiza akcije
na uporište Nartu

Akcija koja je bila preduzeta sa ciljem likvidiranja neprijateljskog uporišta Narta nije uspjela.- Isto tako nije uspjela ni akcija protiv neprijateljskog uporišta Vel. Trojstvo⁵ koja je bila preduzeta jednovremeno sa napadom na uporište Narta.

Zapoviješću ovoga štaba bio je predviđen početak napada na Nartu u 3.30 sati. Vrijeme početka napada bilo je malo

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—2, k. 551 B.

² i ³ Opširnije o tome vidi dok. br. 116, 119 i 161.

kasno i uslijed toga. jedinice koje su napadale, nisu imale dovoljno vremena na raspoloženju da bi još u toku noći izvršile ^{o d o r} kroz prepreke od žica. Raniji početak napada nije bilo moguće odrediti iz razloga toga što XXVIII divizija ne bi u tom slučaju mogla stići pravovremeno na položaje koji su joj bili određeni i na kojima je trebala vršiti osiguranje od pravca **Bjelovara.**

Napad na samo uporište Nartu vršila je I brigada XXXIII divizije. Jedinice ove brigade nisu sa dovoljno odlučnosti pristupile izvršenju tog zadatka, a naročito se to ispoljilo kod I bataljona ove brigade, koji je, doprijevši do žičanih prepreka, zauzeo položaj i potom tražio od štaba brigade naređenje za daljni rad.

II i III bataljon I brigade radili su dosta dobro. II bataljon bio je neoprezan i dozvolio je da je dio neprijateljske posade iz Narte mogao izaći i neprimjetno privući se položajima toga bataljona i iznenaditi ga.

XXVIII divizija nije uspjela da zauzme određene položaje za zasjedu iz razloga toga što se u selu Korenovo i Kokinac nalazio neprijatelj sa slabijim snagama. U ovom slučaju nije pravilno postupljeno, jer snage koje su bile određene za zasjedu bile su dovoljno jake da protjeraju neprijatelja iz tih sela. Jačina neprijatelja u gore pomenutim selima iznosila je u svakom selu oko 50 vojnika, dok je za zasjedu prema Bjelovaru bilo određeno dvije brigade. Jedinice XXVIII divizije zauzele su položaje bliže samom uporištu Narti, na udaljenju od samog uporišta oko 1.500 m, što je omogućilo neprijatelju da može staviti pod vatru i samo uporište.

XXI brigada XXVIII divizije popustila je pod pritiskom neprijatelja, premda bi mogla taj pritisak izdržati da je bilo više upornosti u borbi.

Da su jedinice XXVIII divizije izdržale na zasjedama, uporište Narta bi vjerojatno bilo u toku noći likvidirano.

Uporište Narta bilo je izabrano za likvidaciju, pošto je isto najlakše i sa najmanje žrtava moguće likvidirati. Osim toga likvidacija ovoga uporišta važna je i iz političkih razloga, tj. radi razbijanja organizacija Bijele garde kao i izvođenja mobilizacije. Za svako ostalo uporište na našem sektoru potrebna su mnoga veća i jača osiguranja, a i likvidacija bi bila teža.

XXXII diviziji bilo je zapoviješću ovoga štaba naređeno da izvrši napad na uporište Vel. Trojstvo u kojemu se nalazila posada od oko 120 neprijateljskih vojnika. Ali kako ovaj štab nije imao podataka da u to uporište neprijatelj često upućuje pojačanje od oko 500 žandara, to je diviziji bilo naređeno da,

ukoliko bi se u Vel. Trojstvu nalazilo pojačanje, tj. posada u » jačana sa 500 žandara, ne vrši napad na uporište već da saj^» , fingira napad, kako bi se rasteretile naše jedinice odvlačenja« neprijateljskih snaga u pravcu Vel. Trojstva i time olakšao na pad na uporište Narta. Međutim i pored ovoga naređenja divzija je vršila napad na Vel. Trojstvo u kome se nalazilo oko 600 do 700 neprijateljskih vojnika. Uslijed ovoga divizija i pretrpjela osjetljive gubitke od oko 15 mrtvih i 40 ranjenih.

Gubici naših jedinica kod Narte iznosili su oko 18 mrtvih i 30 ranjenih i oko 20 nestalih. Ove gubitke pretrpjele su našo jedinice većinom od artiljerijske i minobacačke vatre.

Analiza akcije izvršena na sastanku štaba 30. V 1944. god

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
službeno odsutan

Komandant general-major
(M. P.)

BR. 161

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME NOU DIVIZIJE OD 30. MAJA 1944. ŠTABU ŠESTOG I DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA JEDINICA KOJE SU PRILIKOM NAPADA NA NARTU BILE NA OSIGURANJU PREMA BJELOVARU, GAREŠNICI I HERCEGOVCU¹

STAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 184

Dana: 30. V 1944. god.

Operativni izvještaj
o akciji na Nartu.²

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ
ŠTABU X KORPUSA NOV i POJ

1. — Naredenjem štaba X korpusa NOV i POJ, Op. br. 290/44 od 23. V 1944, pisano u 3 sata, jedinice naše divizije dobile su zadatak da sa dvije jače brigade postavimo osigu-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 2—1/2, k. 473.

² Neprijateljsku posadu u Narti napala je Prva brigada Trideset treće divizije 25. maja. Brigada »Braće Radića« istovremeno je napala neprijatelja u Velikom Trojstvu (vidi dok. br. 165).

gnje prema uporištu Bjelovaru. Sa trećom brigadom trebalo je dati osiguranje prema Garešnici i Hercegovcu.³ Osiguranje prema Bjelovaru trebalo je da zauzme položaje na liniji: bočno k. 131 — V. i M. Korenovo — k. 145 (Brezovac) — Novi Pavijani sa bočnim osiguranjem prema Galovcu, a prema Garešnici i Hercegovcu na liniji: Šimljanica (k. 182) — Srednje Brdo — sa isturenim dijelovima prema Gradini i Krnjači (k. 187), te sa izviđačkim dijelovima prema Dišniku.

Položaje prema Bjelovaru određene gore pomenutom naredbom naše jedinice nisu mogle zaposjesti, jer se neprijatelj nalazio na čitavoj toj liniji. Jedinice su zaposjele položaje na liniji: Polje Grabovac — (zapadno od sela V. Korenovo) — rubom šume ispod sela V. Korenovo — preko Bjelovarske Rijeke — k. 113 — selo Galovac (prethodno isteravši neprijatelja sa želj. stanice Novi Pavijani. Jedinice koje su imale zadatak zaposjesti položaje prema Garešnici i Hercegovcu na vrijeme su zaposjele određene im položaje.

2. — Naša jedinica je bila XXVIII udarna divizija, a sačejstvjujuće jedinice su bile XXXII i XXXIII divizije X korpusa.

3. — Neprijateljske jedinice su bile posade V. i M. Korenova — Galovca — Kokinca — Bjelovara — Garešnice i Hercegovca. Njihova imena su nam nepoznata, a isto i imena njihovih komandanata. Jačina neprijatelja u samom Bjelovaru bila je 5.500 (Nijemci, domobrani, žandari i ustaše).

4. — Neprijatelj je imao namjeru da pritekne upomoć napadnutoj posadi Narte. Mogućnost manevra na položajima prema Bjelovaru bila je vrlo mala, a može se reći i nikakva, zbog velike blizine jedinica u uporištu sa prvom borbenom linijom. Jedinice koje su imale položaje prema Garešnici i Bjelovaru imale su mogućnosti za manevar.

Prema tome XVII i XXI ud. brigade morale su prihvatiti čisto defanzivni način borbe, dok je Brodska brigada mogla manevrisati, ali na njezine položaje neprijatelj nije naišao.

5. — Zapovijest za ovu akciju koju je izdao štab divizije dostavljena je štabu X korpusa, dok VI korpusu prilažemo zapovijest uz izvještaj.⁴

6. — Napad na uporište je počeo u 3,30 sati. Jedinice XVII ud. i Brodske brigade zaposjele su položaje na vrijeme, dok su jedinice XXI ud. brigade zaposjele položaje sa zakašnjenjem.

7. — Već u 6 sati jedinice XXI ud. brigade otpočele su borbu sa neprijateljem koji je pokušao da iz sela V. Korenovo

³ Vidi dok. br. 116.

⁴ Vidi dok. br. 119.

zauzme naše položaje.⁵ Dva neprijateljska napada bila su odbijena. Neprijatelj je, uvidjevši čvrstinu naših jedinica, počeo tući jakim artiljerijskom i minobacačkom vatrom, a naročito žestoko je tukao položaj I bataljona XXI ud. brigade. Pošto su odbijena dva neprijateljska pokušaja da zaposjednu položaje ispod V. Korenova, neprijatelj je doveo jače pojačanje u pomenuto selo iz Sredica gdje se na odmaranju nalazilo oko 1500 Nijemaca. Smjer i težište njihovog prodora bio je pravac selo V. Koreново — mlin na Bjelovarskoj Rijeci na cesti Bjelovar — Narta — k. 113 — Narta. Taj dio naših položaja stavljen je pod žestoku vatru kako teškog tako i pješadijskog oruđa i je bunkera sa mosta kod mlina i sa strane posade iz Narte. Cesta se nije mogla od jake vatre minirati, a pri zaposjedanju položaja II i III bataljon XXI ud. brigade dobili su slabiju vatru iz uporišta Narte.

Oko 10 sati neprijatelj je sa jakim snagama počeo da napada naše položaje; gotovo svi njegovi pokušaji bili su odbijeni. U isto to vrijeme primjećeno je povlačenje naših jedinica koje su napadale uporište sa strane Bjelovara, gdje je bilo i težište prodora kroz neprijateljski odbranbeni pojas. Videći povlačenje naših jedinica na jednoj strani i osjetne gubitke od artiljerije na položajima XXI ud. brigade, štab XXI ud. brigade došao je do komandanta divizije sa prijedlogom da se jedinice izvuku. Naređeno je da se izvuče rezerva, dok je jedinicama naređeno da i dalje zadrže svoje položaje. U to vrijeme jedinice su trpjele osjetne gubitke od artiljerije i minobacača. Komandant divizije je po izvlačenju rezerve odredio pravac kojim će se jedinice povući kad zato uslijedi naređenje. Komesar XXI ud. brigade" i komandant divizije otišli su u štab divizije da vide kakova je situacija u uporištu i na drugim sektorima*] Žestina neprijateljske vatre bila je sve veća. Gotovo od svakog plotuna neprijateljske artiljerije i minobacača mi smo imali izbačenih iz stroja. Ne sačekavši izvještaje sa ostalih sektora štab brigade je donio odluku o povlačenju. Prije donesene odluke, neprijatelj je iz Narte, oslobodivši se pritiska naših snaga u uporištu, izašao i krenuo u pravcu Bjelovara. Jedna četa I bataljona XXI ud. brigade dobila je vatru sa leđa i pri povlačenju nije mogla da iz borbe izvuče jednog ranjenog i jednog mrtvog druga. Tako se XXI ud. brigada povukla sa svojih položaja u 13,30 sati.

Dok su jedinice XXI ud. brigade vodile borbu na svojim položajima, XVII ud. brigada je spremala napad na posadu u Galovcu. Osjetivši naše jače snage neprijatelj se povukao u

⁵ Vidi dok. br. 51—1, k. 1124, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁶ Franjo Srempf

i Jovara. a XVII ud. brigada zaposjela je položaje na liniji M. Berenovo — Galovac — Novi Pavijani. Ti položaji su zaposnuti oko 13 sati.

Za sve ovo vrijeme Brodska brigada je bila na svojim položajima i na njene jedinice neprijatelj nije nailazio.

Posada iz Narte sastala se, sa snagama koje su nadirale Grgiovara, u šumi zapadno od k. 113. O ovome smo radio-ramom izvijestili štab X korpusa, koji nam je odredio pravac povlačenja prema selu Berek.

8. — Cilj u ovoj akciji nije postignut; jedinice su se morale povući prije nego što je izvršen zadatak. Neprijatelj je imao osjetne gubitke, ali mi tačan broj ne možemo reći. Na mjestu borbe nađeno je 5 mrtvih žandara i gestapovaca, dok tjedan domobran uhvaćen živ; zarobljene su tri puške i nešto druge spreme.

9. — Naši gubitci u ovoj akciji bili su 23 ranjena i 4 mrtva druga. Među ranjenim drugovima nalazi se komandir I jte I bat. XXI u. brigade drug Nikola Bogojević, komandir 3. éte I bat. XXI ud. brigade kapetan drug Simo Đermanović. Među ranjenim drugovima nalaze se još nekoliko rukovodilaca, čija ćemo imena dostaviti u spisku ranjenih i listama gubitaka.

10. — Za vrijeme trajanja ovih operacija utrošili smo 3.500 mauzer metaka i 3 mine za teški bacač, od kojih su dvije sabotirale. Izgubljenog i uništenog materijala nemamo.

11. — **U ovoj akciji dobro su se držali svi borci, a naročito I bataljon XXI u. brigade koji je trpio najžešću vatru. Pojedinci se nisu isticali.**

12. — Nije primijećeno ni kod jednog rukovodioca slabo nje za trajanja borbe. Stab XXI ud. brigade napravio je iku što se povlačio dok mu nije stiglo naređenje divizije, osno korpusa.

13. — Akcija nije bila dobro pripremljena ni vojnički ni I politički, a odluke u izdatim zapovjestima nisu bile realne što se vidi i iz tačke 1. ovoga izvještaja, gdje smo iznijeli da •eje neprijatelj nalazio na cijeloj liniji koju su trebale zapo- [sjesti naše jedinice. Informativna služba ovog je puta podbacila.

Rukovodioci su se snalazili dobro. Pogrešku je napravio, već kako smo gore iznijeli, štab XXI ud. brigade, što je jedinice povukao prije nego što su donesene odluke od pretpostavljenih štabova, premda se položaji ne bi mogli održati, a gubitci bi bili mnogo veći. Situacija je bila na tom sektoru takova da se nije mogla dati efikasna odsudna borba i spriječiti prodor neprijatelja. Vrlo slabi položaji (dominantne položaje držao je neprijatelj) nalazeći se između dvije vatre (V. Korenovo — Narta). nadmoćnost neprijateljskih snaga i po broju i po nao-

ružanju, izlazak posade iz Narte u susret snagama koje su ifl
stupale iz Bjelovara, malo rastojanje između Narte i Bjelo[^]
(slaba mogućnost manevra), tačni pogotci artiljerije i minf² a¹
cača, sve je to onemogućilo da se položaji zadrže do kr^a ~
likvidacije posade u Narti. Situacija za nas bi bila nuflg⁰ *
voljnija da smo mogli zauzeti položaje predviđene naredbo^o *

U ovoj akciji smo vidjeli da se sve naše vojničke s[^] l
nije operacije moraju mnogo bolje razraditi i sa borcima i"»)?
rukovodiocima. Isto tako mora se posvetiti veća pažnja **oda!**
biranju uporišta koje treba napasti.

Služba veze bila je dobra, a operacijama je **rukovodi**
štab X korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ. Kladarin

Komandant, **potpukovnik;**
Radojica M. Nenezić

BR. 162

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 30
MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O
NAPADU NA NEPRIJATELJSKE SNAGE U KORENICI¹

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ

Kopija

Op. br. 342, 30. V 1944.

Dostavlja operativni iz-
vještaj o akciji kod Kore-
nice dne 27. i 28. V 1944.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se operativni izvještaj o akciji na Korenicu,²
koja je izvođena 27. i 28. maja 1944. godine.

1. — Opis položaja:

Akcija se izvodila na istočnim padinama Mrsinja, k. 1153,
k. 1048, Varićak i Derikrava (k. 907) i mjestu Korenica.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 28—1 5. k. 1234.

² Vidi dok. br. 41—1 1, k. 569 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

2. — Naziv naše jedinice koja se je borila:

III brigada ojačana sa dva bataljona II brigade ove divizije-

3. — Naziv, jačina i sastav neprijatelja:

XIX ustaška bojna³ Ivana Mesiča, jačine do 400 ljudi, Ipjačana sa još dvije satnije iz druge neke bojne.

4. — Obostrana situacija:

Namjera neprijatelja bila je: držati Korenicu sa jačim **Osiguranjima** na okolnim kotama, dok se ne opljačkaju okolna sela, a s druge strane da se vežu naše snage na tome sektoru, kako bi se omogućio neprijatelju prolaz kolonama u pravcu prijeboja i Bihaća.

5. — Izdate zapovijesti:

Zapovijest je izdata usmena na licu mjesta, a po pret-hodnom izviđanju u toku dana: III brigada napadala je sa dva bataljona k. 1153, 1048, Vrpile, po zauzeću kojih trebalo je • **očistiti** istočne padine navedenih kota i vršiti pritisak na samu Korenicu. Napadni pravac za ova dva bataljona bio je: Vrelo — Mrsinj Grad — Vrpile. Sa dva druga bataljona brigada je imala da napada pravcem Jasikovac — k. 761 — k. 907 neprijateljske položaje Varićak — k. 907, po zauzeću kojih ova dva bataljona imaju da vrše pritisak na Korenicu sa južne strane.

II brigada sa jednim bataljonom dobila je zadatak da čisti [istočne padine Mrsinje u sadejstvu sa bataljonima III brigade, a jedan bataljon da zadrži u rezervi na prostoru južno od Police, sa zadatkom eventualnog dejstva protiv neprijatelja, koji bi napao bataljone III brigade u leđa sa pravca Krbavica. Dva druga bataljona ove brigade ostali su na osiguranju prema I Homoljcu i Prijeboju.

6. — Borba je počela 27. V o.g. u 3.45 časova.

7. — Tok borbe:

1. i 2. bataljon III brigade koji su napadali Varićak i k. 907 u toku noći neopaženo privukli su se do navedenih kota ' koje je neprijatelj utvrdio i opasao redom bunkera od kamena. I U isto vrijeme 3. i 4. bataljon iste brigade, stigli su na polazne j položaje ispod kote 1153 i 1048, odakle su trebali dati ugovor- [reni znak raketlom za opšti napad. Kako se dati signal od strane I ovih bataljona zbog magle nije vidio kod 1. i 2. bataljona, ovi t su otpočeli borbu — napad na 10 minuta ranije, te su se pri- I vukli skoro do samih bunkera na Varićak i k. 907; kada je iste I [neprijatelj] primijetio otvorio je vatru iz automatskih oruda.

³ Devetnaesti ustaški bataljon je 22. maja 1944. povučen sa pod- I ručja Korenice u Otočac (vidi Istorijat njemačke 392. legionarske divi- I zije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39'14, k. 18).

Borci su odgovorili na vatru i bacili su ručne bombe, ali u jakе neprijateljske vatre, Dretprjevši izvjesne gubitke, pov su se unazad, kako bi se mogli zakloniti od neprijateljske vatre jer su dotle bili na čistini. Sa novih položaja bataljoni su ispošli pripremu napada vatrom i otpočeli su novim napadom, ali ponovni napad nije uspio i bataljoni su se povukli na polazne položaje. Borba je vođena sve do 18 sati, kada i bilo naredeno ponovno da se pređe u napad, ali uto je neprijatelj dobio pojačanje sa pravca Bunića u jačini od dvije satnije izvršio ponovno napad na ova dva bataljona, koji su se počeli povlačiti pod borbom u pravcu Tuka, dokle ga je neprijatelj gonio sa jednom satnijom, gdje je bio od strane ovih bataljona zaustavljen i nakon jedan sat povukao se je na svoje položaje

3. i 4. bataljon, koji su izbili na polazne položaje u određeno vrijeme, počeli su sa napadom 10 minuta kasnije, ba borbe posjeli su k. 1153, te su produžili sa napadom prema neprijateljskim položajima, koji su se nalazili na istočnim padinama k. 1153 i na samoj k. 1048, te su uspjeli da neprijatelja nešto potisnu prema Korenici, ali je neprijatelj ubacio u borbu pojačanje od jedne satnije, te je uspio da potisne 3. bataljon i zauzme dominantne kote na njegovom sektoru, kao i k. 1153. Pošto se je ovaj bataljon povukao u neredu prema Vrelu, otpočeo je sa povlačenjem i 4. bataljon, koji je napadao k. 1048 i koji je sada bio ugrožen u bok i leđa, te se je i on povukao padinama Mrsinja prema Vrelu.

Bataljoni II brigade, koji su zakasnili zbog lutanja po šumi i teškom terenu, videći povlačenje bataljona III brigade i oni su se povukli u pravcu Vrela, a potom u Mihaljevac.

Oko 12 sati neprijatelj se je povukao u Korenicu i na svoje polazne položaje.

Napad na Korenicu i okolne kote trebao je biti ponovljen istoga dana u 24 sata, ali neprijatelj se je u toku noći povukao iz Korenice u pravcu Homoljca i Bunića, tako da su brigade zorom 28. ov.mj. bez borbe izbile u Korenicu i na sve okolne kote.

8. — Ishod borbe:

Postavljeni ciljevi u toku borbe nisu bili postignuti, zbog dolaska pojačanja neprijatelju sa pravca Bunića, što je uslijedilo zbog neaktivnosti južne grupe brigada, kao i zbog siabe borbenosti jedinica II i III brigade, a naročito 3. bataljona, koji nije dao potrebnu upornost da odbije pritisak neprijatelja, koji je vršio na njega.

Gubitci neprijatelja iznašaju 15 mrtvih i ranjenih, među kojima i jedan zapovjednik satnije poručnik.

9. — Naši gubitci: 7 mrtvih, 12 ranjenih i 16 nestalih. Ijedu ranjenima nalazi se komesar čete John Adolf i informativni oficir brigade poručnik Knežević Branko.

Kao 16. nestali pokazan je kapetan Becić Drago, koji je nestao 10. V o.g. kod Živulje, za koga ranije nisu dostavljeni podatci, jer se nije znalo šta je sa njima i očekivalo se da će se [povratiti u svoju jedinicu.

10. — Utrošak municije:

Utrošeno 5.400 puščanih metaka, 20 mina za teški bacač, 30 mina za laki bacač i 16 ručnih bombi.

Izgubljeno je 8 pušaka, 1 p.mitraljez i 1 mali bacač sa nestalim borcima.

11. — Nema nikoga koji se je naročito istakao u borbi.

13. — Kritika akcije:

Sama akcija bila je pripremljena dobro, ali zadatci nisu bili izvršeni zbog:

1) Slabog i vojnički nesposobnog starješinskog kadra brigade.

2) Iznurenosti boraca i vrlo slabe kondicije, koja se odražavala na neaktivnosti i slaboj upornosti svih jedinica.

3) Komandnog kadra koji često uzima ulogu borca — strelca i zaboravi da rukuje svojom jedinicom, što prouzrokuje neaktivnost većeg dijela boraca, koji se prepuste sami sebi.

4) Slabog shvatanja opšteg zadatka, pa uslijed toga i slabog sadejstva sa susjednom jedinicom i samoinicijativna aktivnost. Često opravdano povlačenje jednog bataljona, prouzrokovalo je napuštanje položaja susjednog bataljona, na koi uopšte napad nije bio upravljen i pružala mu se je mogućnost da udari u bok neprijatelja i tako povuče u napad ugroženog susjeda, te pretvori odstupanje u uspješan napad.

6) Slabe vojničke izvježbanosti boraca, što otežava svaku vojničku radnju, pa je ovo sve dovelo do neaktivnosti, nepreduzimljivosti, pa čak i apatije starješinskog kadra.

Preduzete su potrebne mjere da se jedinicama sve ovo ukaže i popravi opšte stanje.

Na današnjoj konferenciji skrenuta je pažnja na sve propuste ovome štabu, a pored toga biće uzet na odgovornost.

Prilažu se liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 163

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 30. MAJA
1944. ŠTABU SEDME NOU DIVIZIJE O BORBAMA KOD
VOJNICA I VRGINMOSTA¹**

**S T A B
I UDARNE BRIGADE VII UD. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 30/44.
Dne 30. maja 1944.**

**Operativni izvještaj o borbama
oko Vojnića i Vrginmosta dostavlja**

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Položaji na kojima smo vodili borbu za vrijeme neprijateljskog prodora na oslobođeni teritorij bili su sjeverne padine Loskunjske G. i sjeveroistočne padine Petrove Gore.² Položaji su bili dobri i ispresijecani i prirodno maskirani. Zemljište je predstavljeno na sekciji Karlovac 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi 4 bataljona i prateća četa naše brigade, dva bataljona Kordunaškog odreda i desno od nas nalazila se naša III brigada.

Neprijateljske snage sačinjavale su drugi puk I sibirske divizije,³ jačine oko 1500 ljudi, većinom konjice.

Neprijatelj je sa ovim snagama krenuo od pravca Kostajnice preko Banije i Korduna za Karlovac.⁴ Ovo je bilo neko pregrupisavanje neprijateljskih snaga, a ujedno pljačka i razaranje po oslobođenoj teritoriji.

Naša odluka je bila, da se neprijatelja razbije na pravcu Vojnića i time mu spriječi da se dohvati Petrove Gore i ne dozvoli pronalazak zemunica i bolnica za koje su oni preko špijunaže doznali.

Za ovaj raspored izdata je usmena zapovijest.

Raspored naših snaga bio je slijedeći: I bataljon — Kneževića Kosa — k. 134, II bataljon Komadine — k. 213 i sjeverozapadno s. Šolići na bezimenoj k., III bataljon sjeverno od Vrginmosta na Bulatskom Brdu, IV bataljon istočno od Vrginmosta k. 193. Štab brigade sa prištapskim dijelovima nalazio se na Crevarskoj Strani.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 22'2, k. 816.

² i * Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 123.

³ Odnosi se na Prvu kozačku konjičku diviziju.

Naš zadatak bio je slijedeći: sa dva bataljona kontrolirati i zatvoriti pravac Tušilović — Vojnić, Tušilović — Krnjak, sa [druga] dva bataljona zatvoriti pravac Lasinja — Vrginmost i Skakavac — Vrginmost.

Borba se vodila 26, 27. i 28. ov.mj., a počela je 26. ov. mj. u 8 sati.

Dana 26. ov. mj. neprijatelj jačine oko 1000 vojnika sa četiri tenka i nešto kamiona krenuo je iz Karlovca preko Tušilovića za Vojnić.⁵ Naš II bataljon držao je položaj Komadine — golići južno od raskrsnice puteva Tušilović — Vojnić i Tušilović — Krnjak, dočekao je neprijatelja i tu ga zaustavio. Tu se razvila borba i vodila se od 8 do 16 časova. Neprijatelj je širim manevrom odbacio II bataljon sa tih položaja i odatle produžio dalje u dva pravca. Jednim dijelom snaga kreće dalje pravcem Tušilović — Krnjak, a drugim dijelom snaga pravcem Tušilović — Vojnić. U 16,30 sati prima borbu i I bataljon na Kneževića Kosi. Neprijatelj je i na ovome pravcu bio zaustavljen. Odluka za ova dva bataljona bila je slijedeća: zadržavati neprijatelja što duže na ovome pravcu, a zatim pod borbom I povlačiti se u pravcu Vojnića. Prije nego što su ova dva bataljona bila prisiljena da odstupe preko Vojnića, neprijatelj je brzim prodorom iz Vrginmosta stigao u Vojnić, tako da se bataljon sa Kneževića Kose nije uspio sav prebaciti sa južne strane Vojnića, nego je bio razdvojen, i jedna četa morala se povlačiti prema Utinji i s njom nismo imali veze sve do 28.

- 28. mj. do 20 sati. Dvije čete ovoga bataljona, koje su se preli bacile južno od Vojnića, zadržale su se oko Jovića (k. 250). II I bataljon koji se na vrijeme povukao preko Vratnika i Ledeni nika, stigao je oko 20 s. u Radmanovu Poljanu i tu je mislio I zanočiti pretpostavljajući da neprijatelj neće dalje od Vojnića I u toku toga dana. Međutim u 21 čas neprijatelj sa konjicom **JBrodužuje** od Vojnića preko Kupljenskog za Miholjsko. Na osnovu takve situacije naša odluka bila je slijedeća: iste noći I II bataljon prebaciti s desne strane ceste Miholjsko — Krstinja, a sa dijelom I bataljona s lijeve strane iste ceste zatvoriti I pravac prema Krstinji i Kladuši. Sa I bataljonom u toku noći nije se uspjelo uhvatiti vezu i ovaj plan nije izveden. II bataljon te noći povukao se prema Dunjaku.

Istoga dana situacija kod bataljona oko Vrginmosta odvijala se ovako: Neprijatelj jačine oko 200 konjanika naišao je od Gline i Topuskog ka Cemernici. IV bataljon nalazio se sjeverno od Cemernice oko raskrsnice puteva Topusko — Vrginmost i Vrginmost — Lasinja, dočekuje neprijatelja vatrom i odbacuje ga nazad. Neprijatelju stiže pojačanje, vrši ponovno

⁵ Vidi dok. br. 128, 199, 200 i 202.

napad na IV bataljon i odbacuje ga u pravcu Blatuše. odakl je po naređenju produžio preko Petrove Gore (Petrovac) n pravcu Vojnića na drugi zadatak. Neprijatelj od Čemerni» pošto je odbacio IV bataljon, produžuje konjicom prema Vrgi^ mostu i dalje prema Vojniću, tako da III bataljon sa Bulatskoo Brda sjeverno od Vrginmosta nije uspio prebaciti se preko <» ste prema Podgorju, nego se povukao u pravcu Bovića i tamō se povezao sa II Kordunaškom brigadom" i u zajednici s njom vodio borbu sve do 28. ov. mj. do 20 sati, kada je dobio naređenje da krene u sastav brigade.

Dana 27. t. g. neprijatelj, ujutro rano, još pod mrakom povlači se iz Miholjskog nazad za Vojnić. I i IV bataljon vrše pritisak na neprijatelja u Vojniću sa pravca Dude — k. 250 i Novkovići — k. 229. II bataljon u to vrijeme nema veze ni s jednom jedinicom i kreće prema Širokoj Rijeci. Tada dobija naređenje da krene u pravcu Klokoča. U tom međuvremenu dobija naređenje od štaba divizije da krene u sastav brigade i istog dana stigao je u zaselak Opačići, gdje je zanoćio i ujutro došao u sastav brigade. III bataljon toga dana bio je u sastavu II Kordunaške brigade.

Dana 28. V t. g. I, II i IV bataljon nalazili su se na položaju Novkovići i Dude. Neprijatelj je iz Vojnića vršio pritisak u pravcu Novkovića, a sa jednom kolonom od oko 120 konjanika kreće cestom od Vojnića prema Miholjskom. Naš plan tada bio je slijedeći: jedan dio snaga sa lijevog krila prebaciti na Poljanu prema cesti, sa zadatkom da napadne kolonu konjanika, i ova kolona bila je zaustavljena i odbačena nazad. Na pravcu Novkovića neprijatelj nastupa i dalje potiskuje I bataljon sa položaja i ovlađuje Novkovićima. Na tim položajima vodila se borba do 13,30 časova. U 14 sati sa ova tri bataljona vršimo ponovno napad na Novkoviće i dalje prema Vojniću. Neprijatelj počinje da se povlači, dok su naše snage izbile na Novkoviće i Poljanu: neprijatelj se povukao za Vojnić i kreće prema Tušiloviću, a sa jednom kolonom konjanika prema Krnjaku. U to vrijeme naše desno krilo spušta se prema Vojniću, a sa lijevog krila prebacujemo jedan dio preko ceste i Lednika za Kolarić brdo. da napadne kolonu koja ide prema Krnjaku. Ovdje je uspjelo uhvatiti začelje kolone, nanijeti neprijatelju dosta gubitaka, zarobiti jednog ranjenog vojnika i jedna kola od neprijateljske komore. Neprijatelj je istoga dana povukao se za Karlovac. Gonjenje neprijatelja produžilo se do Krnjaka i završilo se u 21 čas. Poslije ovoga naše jedinice razmjestile su se oko Vojnića, a na zatvaranje pravca prema Tu-

* Vidi tom V. knj. 28, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 10. juna 1944.

šiloviću i Krnjaku postavljen je II bataljon u s. Kolarić, a IV bataljon u s. Pajići.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su.

Zarobljeno je: 3... ranjeno je 86 i ubijeno 53 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je: 1 »šarac«, 10 karabina, 2 pištolja, 4800 mauzer metaka, 1 daljinar bez postolja, 20 čebadi, 22 šatorska krila, 15 šinjela, 8 bluza, 6 hlača, 8 pari čizama i cipela, 4 konja, jedna kola sa opremom i ostale spreme.

Naši gubitci: 13 ranjenih, od toga 10 lakše i 3 teže.

Utrošeno je: 16723 puščana i mitraljeska metka, 90 bombi za teški bacač, 10 bombi za laki bacač, 19 granata za protivkolski top.

U ovim borbama svojom hrabrošću i borbenošću istakla se druga četa III bataljona.

Umješnim rukovođenjem jedinicom i ličnom hrabrošću istakao se komandir 2 čete III bataljona poručnik drug Pašić Petar i vodnik Vujaklija Pero, te borci iste čete Perenčević Miloš i Drakulić Stanko.

U ovim borbama rukovođenje jedinicama kod nižeg komandnog kadra bilo je dobro.

Za vrijeme ovih borbi veza je najviše uticala na pravilno komandovanje jedinicama. Brigada je bila suviše razvučena i daleko bataljon od bataljona, a zatim neprijatelj brzim prodorom na nekim pravcima uspio je da nam pocijepa i razdvoji neke snage. U momentu kad je neprijatelj naišao na oslobođenu teritoriju i otpočela se borba, nismo imali veze sa susjednim jedinicama, jer su u to vrijeme i one bile pomjerane na druge položaje.

Štednja municije bila je dosta slaba.

Napomena: Prilikom pokreta brigade od Vojnića prema Vrginmostu na Crevarskoj Strani, stigao nas je prazni kamion koji je išao do Vrginmosta; zaustavili smo taj kamion i htjeli smo da što prije prebacimo jednu četvu koja je trebala da što prije ispita situaciju prema Lasinji. Kad se četa okupila oko kamiona i počela ulaziti u kamion, jednom borcu odšrafi se engleska ručna bomba, padne u kamion i eksplodira. Tom prilikom poginula su tri druga, a 17 ih je ranjeno. Tu su previjeni i istim kamionom odveženi u bolnicu.

Prilog: liste sa pregledom gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara
Ljubo

Komandant — kapetan:
M. Suzić

BR. 164

IZVOD IZ KNJIGA DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I po
HRVATSKE ZA MAJ 1944. GODINE¹

Eroj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1894	I.V.	15,05	V. Š.	Op. 30. IV. U Lici vode se oštre borbe na sektoru Vrhovine — Brinje sa neprijateljem koji pravi ispade u oslobođeni teritorij. 30.IV. Neprijateljski ispad od Ramljana odbijen uz nepr. gubitke 20 mrtvih. ²
1995	I.V.	15,05	V. Š.	Naša VIII. Divizija koja je jedna od najboljih naših jedinica vodila je u toku mjeseca marta i početkom aprila vrlo oštre borbe sa neprijateljem i nanosila mu velike gubitke. ³ U to vrijeme ona je izbacila iz stroja 1436 nepr. vojnika i oficira i to 656 ubila i 780 ranila. Predlažemo vam da »Slobodna Jugoslavija« govori o uspjesima ove divizije.
1897	I.V.	19,00	V. Š.	Poslije smrti Huske Miljkovića ⁴ u muslimanskim jedinicama nastalo je previranje. Ubistvo Huske organizovano u Cazinu u vezi sa pojedinim Huskinim komandantima koji su trebali preći sa svojim jedinicama na stranu neprijatelja. Ovaj plan uspio je samo djelomično. Na stranu nepr. prešao komandant Odreda sa većim

¹ Original, pisan latinicom, mastilom i mašinom nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—2, k. 119/1, 1—1. k. 119.4, 119/7, 119'8, 119/9 i 119/10.

² i ⁸ Vidi dok. br. 19 i 90 u ovoj knjizi i tom V. knj. 26, dok. br. 146.

³ Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 50, 55. 59. 81 i knj. 26, dok. br. 8, 17, 20, 29, 58. 69, 79 i 80.

⁴ Opširnije o Huski Miljkoviću vidi tom V, knj. 19. dok. br. 26 i knjigu depeša Štaba Četvrtog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—2, k. 119 1.

Broj Datum Sat fone _ Sadržaj depeše

dijelom svoje jedinice, jedan bataljon i jedna četa Druge brigade.

Prva brigada je skoro potpuno sačuvana. Velik broj boraca koji su otpali nalaze se u šumama i oni se prikupljaju.

Na mjesto Huske postavljen je komandant prve brigade Sakanović Halil.

1898 I.V. 18,18 V.S. U vezi nastale situacije molimo da se hitno proizvedu u of. činove rukovodioci iz muslimanskih jedinica i to: U čin majora Sakanović Halil, komandant Unske grupe. U čin kapetana Međedović Muharem kom. III. mus. brigade i Azis Nezirović oper. oficir I. brigade. U čin poručnika Veljačić Hasića zamjenik kom. I brig., Hodžić Ahmo, Duratović Ferid, Bego Siferović komandant bataljona, Herceg Omer zamj. kom. bat. i Čano Mehmed oper. oficir bataljona. Molimo saglasnost radio-putem.⁵

1899 I.V. 10,10 X. korp. Javili smo VI korpusu da 28. div. ako ima uslova najprije napadne Koprivnicu.⁸ Dok bude 28. div. na vašem sektoru uputiti nekog iz vašeg štaba da objedinjuje rad. Stab divizije neka sam rukovodi jedinicama po vašim konkretnim direktivama.

1905 I.V. VI. Uputite hitno 4 kurira sa potreb-
Korp. njima po najvažniji kurirski sanitet-

⁵ Vrhovni štab NOVJ odgovorio je 4. maja depešom: »Odobravaju se činovi za rukovodiocce Huskine jedinice (odnosi se na muslimanske brigade koje su bile u sastavu Unske operativne grupe — prim. red.), pošaljite to i pismeno za Bilten«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br 5 30—2. k. 119/1).

⁶ Napad na Koprivnicu tada nije vršen (vidi dok. br. 83).

Broj Datum Sat fome   _   Sadržaj   depeše

ski materijal. Ujedno pošaljite popj, sanit. materijala primljenog od Saveznika.

Pr Zarković⁷

1907   I.V. 18,55 V. S.

Op. Na sektoru Ogulin — Brinje — Otočac, Vrhovine nalazi se glavnina 392 leg. divizije i 8 ustaških bojni. Oni dnevno vrše ispade u cilju izbacivanja naših snaga od komunikacija.⁸

Na sektoru Plaški — Brinje — Vrhovine nalazi se naših 5 brigada, a u Drežnici jedna brigada i odred.⁹

1. V. Neprijatelj je jačim snaga napadao od Vrhovine i Ramljana prema Trnovcu i Babinom Potoku. Poslije žestokih borbi neprijatelj je odbačen nazad.¹⁰

Druge nepr. kolone od Brinja pro- bile su se do Lič Jesenice i Plaškog. U Drežnici vode se oštre borbe.¹¹ Zaplijenjen 1 mitraljez i 6 pušaka. U svim borbama neprijatelj trpi velike gubitke. Samo na sektoru Dabar — Jesenice nepr. imao u 2 dana oko 120 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici osjetni.

1908   I.V. 12,40 VI. K.

Javite što ste primili od Saveznika u posljednje vrijeme.¹²

⁷ Gruzica

⁹ i ¹⁰ Na području Plaški — Brinje — Vrhovine djelovale su tada slijedeće jedinice: Prva i Treća brigada Osme divizije. Prva i Druga brigada Trideset pete divizije i Treća brigada Trinaeste divizije, a u rejonu Drežnice Druga brigada i Prvi NOP odred Trinaeste divizije (vidi dok. br. 17, 20, 59 i 90).

¹¹ Vidi dok br. 59.

¹² i Stab Šestog korpusa NOVJ odgovorio je 17. maja 1944. depešom slijedeće: »Saveznički avioni bacali su: 8. 16. 18, 20, 23 i 28 ožujka te 10, 13 i 15 travnja uglavnom: eksploziv, odijela, obuće, veša, nešto sanitetskog materijala, oružja i municije...« (vidi dok. br. 1—1/1, k. 119/7, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Broj	datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
Ljn	i.V.	05,45	V. S.	Drugog maja generallajtnant Gošnjak krenuo k vama.
1911	2.V.	08,55	VI. Korp.	Br. 109. Za Drapšina. Organizuj akciju na Moslavini i odmah dođi ovamo. Ne trebaš ići u X korpus. ¹³ Zigić
1914	3.V.	14,00	V. S.	Op. Neprijatelj koji se bio probio do Jasenica i Plaškog pod pritiskom naših snaga odbačen na polazne položaje. ¹⁴ Zagrebački odred upao na Pantovčak (Predgrađe Zagreba) ubio jednog, a zarobio 5 nepr. vojnika, zaplenio 10 pušaka i 12 konja. ¹⁵
1915	3.V.	12,53	VI Korpus	Br. 110. Cehoslovačka vlada u Londonu zatražila je od V. Š., preko svog vojnog ministra, da im dademo sledeće podatke: 1.) koliko vojnika i oficira broji čehoslovačka brigada, 2.) sastav komande, imena oficira i njihov čin u čehoslovačkoj vojsci, 3.) broj Slovaka i Čeha u brigadi, 4.) koliko je Čeha državljana. Javite najhitnije direktno V. S. gornje podatke. ¹⁶

" Narodni heroj Petar Drapšin bio je do tada komandant Šestog I korpusa. Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ postavljen je za načelnika Glavnog štaba Hrvatske. U depeši Glavnog štaba Hrvatske od 22. aprila 1944. o tome piše: »... Drug Drapšin, treba da preda dužnost što prije i da se uputi na Moslavinu sa jednom Vašom divizijom (odnosi se na Dvadeset osmu diviziju — prim. red.). U zajednici sa snagama 33. divizije treba likvidirati: V. Zdence, Garešnicu i Hercegovac. Drapšin i treba samo da organizuje ove akcije.« Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. I 4-2, k. 119/1.

¹⁴ Neprijateljske snage je odbio Plaščanski NOP odred (vidi dok. br. 7—1, k. 432, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

¹⁵ Vidi dok. br. 5 27—2, k. 119/1 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹⁶ Ti se podaci nalaze u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1, k. 899.

Broj	Datum	Sat	forme	Sadržaj	depeše
Za Drapšina					
1916	3.V.	08,41	VI K.	Br. 111. Obzirom da će 28. div. n [^] . rati se još zadržati tamo zbog operacija, kreni odmah ovamo. Potvrdi depešu.	
1917	3.V.	11,20	G. S. Slov.	Na sektoru Ogulin — Drežnica Brinje — Novi — Senj — Otočac — Vrhovine nalazi se 392 legionarska divizija. ¹⁷	
				U zapadnoj Istri nalazi se 278. divizija. Tamo je i komora 114. divizije. ¹⁸	
1924	4.V.	14	V. S.	Op. 23. IV. Jedinice 32 div. u borba- ma kod Novog Marofa i Podruta, ubile su 50, zarobile 26 i ranile veći broj nepr. vojnika. ¹⁹ Zaplenile 1 pm., 3 šmajsera, 20 p. i nešto municije, uništen 1 tenk. Naši gubici 22 mrtva i 12 ranjenih. Izgubljen tenk. ²⁰ 2.V. na Baniji odbijen nepr. ispad od Dvora prema Javorju i Zrinju. ²¹ 1. i 2. V. u Pokuplju prebjeglo na našu stranu 8 Rusa i 1 Nijemac. 1 Rus zarobljen. ²²	
				3. V. 1944 na sektoru Cazin odbijen jedan neprijatelj, ispad. Neprijatelj se povukao u Cazin i pretrpio teže gubitke. ²³	
				28. IV. 1944 u Istri naše jedinice minirale su 1 vlak na pruzi Trst — Rijeka — kod Šapjana. ²⁴ Na sektoru	

¹⁷ Vidi istorijat te divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18.

¹⁸ Njemačka 114 lovačka divizija prebačena je iz Dalmacije u Italiju januara 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 45, 46 i 62).

» M i u Opširnije o tome vidi dok. br. 9.

si j 2s vidi dok. br. 7—1, k. 432, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

²² U depeši Štaba Trideset četvrte divizije o tome piše: »Ruski bataljon 1. maja u selu Lukavec održao je miting. Za vrijeme mitinga naišla je kozačka patrola od kojih su naši Rusi zarobili 1 Njemca — wachmeister Ernest Hofman i jednog Rusa. Ostali su pobjegli. 1. maja iz Kurilovca došlo k nama 8 Rusa sa 1 šarcem ...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1, k. 432).

²⁴ 5 j 28 vidi dok. br. 72.

. Sadržaj depeše

Klana porušeno je 10 poljskih mostova.²⁵

30. IV. 1944. Nijemci su po selima Istre vršili teror. U mnogim selima pohapsili su narod. U selu Lipa kod Klane zapalili oko 80 kuća i poklali sav narod, pa i malu djecu.²⁶ Kod sela Hlabina ubijeno 8 i ranjeno 11 Nijemaca.

1926 4.V. 17,15 X Korp. Br. 109. Javite da li održavate vezu sa V. Š. Ako održavate, šaljite mu direktno operativne i informativne izvještaje.²⁷

1928 4.V. 18,58 V. S. O. B. 10 korpus javlja: 28. IV. prošla pravcem Zabok — Zagreb njemačka druga motorizovana divizija, ukupno 119 tenkova. Provjereno. 3.5. djelovi 1. Kozačke divizije stigli na sektor Pušća — Jakovlje — D. Stubica — Zabok. IV korpus javlja: Već 17 dana Nemci drže blokiranu Petrinju. Zabranili ulaz i izlaz. Govori se o koncentracijama u selima oko Siska.

392. divizija drži komunikaciju Bosiljevo — Generalski Stol — Ogulin — Brinje — Senj — Otočac — Vrhovine.²⁸

2. V. došli u Pounje iz Grčke djelovi neke njemačke divizije.²⁹ Navodno treba da krenu na Jadran ili da smijene 373. div. Oper. štab Istre javlja:

²⁷ Štab Desetog korpusa je 6. maja javio slijedeće: »V. S. (Vrhovni štab — prim red.) nam se ne javlja premda ga redovito nazivamo.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—34/2, k. 119/1).

²⁸ O dislokaciji njemačke 392. legionarske divizije vidi dok. br. 39/14, k. 18 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

²⁹ U maju 1944. na područje Cazin — Otoka došla je iz Njemačke (gdje je bila na vježbi i preoružanju) Deseta lovačka pukovnija.

Broj Datum Sat ĩome _ Sadržaj depeše

113. njemačka divizija iz Italije i neka SS divizija od Trsta stigle u Istru. Dva puka iz Zadra morem stigli u Pulu i Rovinj.

1930 5.V. 10,25 X Korp. Generalmajor Drapšin Petar postavljen je za zamjenika komandanta GŠH.³⁰ Na putu k nama običi će i vaš Korpus.

Još se ne može tražiti taktičko bombardovanje. Javite koliko bi bila jaka Zagorska brigada.³¹

1931 5.V. 10,15 X K. Postavite za v. d. komesara 32. div. Tuđman Franca.³²

1933 5.V. 08,50 VI Korpus Br. 112. Ako je 28 div. slobodna uputite je u X korpus.³³ Štab divizije će sam rukovoditi operacijama po konkretnim uputama štaba X korpusa (od koga će netko iz štaba doći do divizije).

1934 5.V. 10.00 V. Š. Op. Naš štab ima radio-vezu sa svima štabovima korpusa zatim neposredno sa 34. div., XIX. div. i Istranima. Osim toga sa GŠ Slovenije, sa Štabom Mornarice i sa V. Bos. Korpusom. Svi štabovi korpusa imaju vezu sa svojim divizijama i sa susjednim korpusima. Veze divizija sa brigadama i "veze sa grupama i odredima su rijetke.

³⁰ Vidi dok. br. 9/1, k. 1244, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

" Štab Desetog korpusa je 6. maja javio: »zagorska brigada bila bi jaka tri bat.[aljona] oko 450 boraca.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—34/2, k. 119/1.)

³¹ Franjo

" O njenom odlasku iz Slavonije u Moslavinu vidi dok. br. 83.

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1935	5.V.	10,00	V. S.	Altostratusi. Mjesto spuštanja Bjelo Polje. ¹⁴
1938	5.V.	19,25	V. S.	<p>Op. Zagorje: 23. IV. kod Novog Marofa i Podrute pobijeno 50 a ranjeno veći broj nepr. vojnika.³³ Plen 1 puškomitraljez, 3 šmajsera, 20 pušaka i manja količina municije. Uništen top, izgubljen tenk. Naših 22 mrtva 12 ranjena.</p> <p>3. V. likvidirano uporište D. Orešje kod Sv. Ivana Zeline.³ Ubijeno 18 zarobljeno 12 ustaša. Plen 2 mitraljeza, 42 puške, 5000 metaka.</p> <p>Žumberak: 3. V. miniran ustaški oklopni vlak na pruzi Zagreb — Karlovac. Uništeno 6 vagona, oštećena lokomotiva, pobijeno i ranjeno više ustaša.³⁷ Na istoj pruzi između Zdenčine i Horvata od naše tempirane mine poginulo 5, ranjeno 6 ustaša.³⁸</p> <p>Banija: 3. V. Vodene borbe sa dijelovima 115 Šleske divizije kod Dvorra.³⁹</p> <p>Kordun: 29. IV. u Karlovcu postavljene dve paklene mašine za Pavelića. Eksplodirale nekoliko minuta ranije. Poginulo 6, ranjeno 34 ustaška oficira i vojnika. Među poginulima i pukovnik Rogozić.⁴⁰</p> <p>Bos. Krajina: Po naknadnim podacima u borbi 3. V. kod Cazina pobijeno 20 a ranjeno 15 nepr. vojnika.⁴¹ Iz</p>

⁸⁴ Riječ je o spuštanju materijala koji su saveznički avioni donosili za jedinice Glavnog štaba Hrvatske u Lici.

^M Vidi dok. br. 83.

»7 i ss Mine su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

" Ta divizija nije bila na teritoriji Jugoslavije. O pomenutoj borbi vidi dok. br. 41—3, k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁴⁰ Vidi knj. depeša Štaba Četvrtog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/36—2, k. 119/1.

⁴¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 46.

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj	depeše
				Cazina prebjeglo na našu stranu 5 boraca. <i>Gorski Kotar: 3. V. vodene žestoke borbe kod Jasenka — Drežnice — Ogulina i Zlobina. Nepr. pretrpio teške gubitke. Samo kod Jasenka ubijeno 80 nepr. vojnika i uništen* 1 tenk.</i> ⁴² <i>Istra: 20.IV. naša istarska brigada vodila borbu na cesti Trst — Rijeka. Kod Sapjane spljena 3 kamiona i zaplenjeno mnogo sprema.</i> ⁴³	
1939	5.V.	14,00	V. S.	Ob. IV korpus, 4. V. javlja: U Pounju na sektoru Divuša — Ravnice — Orehovica — Struga — Dobrljine, nalazi se 115 šleska divizija. Sastavljena od Nemaca i Poljaka. Ima tenkova, bornih kola, topova i kamiona. Stab u Divuši.	
1940	5.V.	14,00	V. S.	Ob. Goc. ⁴⁴ 4. V. javlja: od Novog preko Bihaća za Lapac otišlo 2000 vojnika 373 divizije. Nepr. popravlja cestu severno od Lapca na Kuk.	
1941	5.V.	19,15	V. S.	Ob. Na sektoru našeg 6. korpusa ovih dana vrši ofanzivu 13. S.S. bosanskog hercegovačka divizija i 42. gebirge divizija. ⁴⁵	
1943	5.V.	19,45	V. S.	S. Prvog maja spustio se kod Korenice engleski kapetan Slatterv za poslove ekspedicije avijatičara i ranjenika i prijem materijala na našoj	

" Vidi dok. br. 59.

" Vidi dok. br. 1—26/2, k. 572, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

⁴⁴ Glavni obavještajni centar

⁴⁵ O neprijateljskim snagama koje su učestvovala u toj ofanzivi vidi dok. br. 103.

Broj Datum Sat rome _ Sadržaj depeše

aerobazi. Misija moli odobrenje da na bazu dođu jedan pilot i jedan radio-telegrafista. Navode da će devet aviona služiti za taj transport.⁴⁸

- i*
- 1944 5.V. V. S. S. Engleska misija moli odobrenje da se kod nas spusti jedan lekar i 4 asistenta sa potrebnim materijalom za obrazovanje bolnice. Molimo instrukciju.⁴⁷
- 1945 5.V. 07,45 VIII K. Br. 90. Javite gdje možete primiti materijal sa padobranima.⁴⁸
- 1948 6.V. 14 V. S. Op. Zagorje: 4. V. Zagrebački odred napao ustašku kolonu na cesti Pešćeno — Sv. Ivan Zelina. Ubijeno 8 ustaša. Plen 90 mina za teški bacač, 2 puške. 5000 metaka, 2 konja i jedna kola.⁴⁹
Gorski Kotar: 5. V. nastavljena borba sa neprijateljem na sektoru Drežnica — Jasenak.⁵⁰
Lika: 5. V. kod Ramljana razbijena 34 ustaška bojna i potisnuta prema Perušiću.
Ubijeno šezdeset ustaša, jedan oficir, ranjeno stotinu ustaša. Plen 1 protivkolski top sa devedeset granata, 2 teška bacača sa 160 mina, 2 puškomi-traljeza, jedan šmajser, 15 pušaka, 3

⁴⁸ i ⁴⁷ Vrhovni štab NOV i POJ odgovorio je depešom 9. maja 1944. sljedeće: »Englezima odobreno ljudstvo za aerobazu. Ljudstvo i materijal za bolnice primite.« (Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—37/2, k. 119/1.)

⁴⁸ Štab Osmog korpusa je 7. maja 1944. javio: »Materijal sa padobranima možemo primiti samo na Veliko Očijevo«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—35.2, k. 119/1.)

⁴⁹ Vidi dok. br. 5'33—2, k. 119/1 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

^M Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

Broj Datum Sat Zbirka _ Sadržaj depeše

pištolja, 6000 metaka, 10 konja, 6 kareta, 1 fijaker. 1 radio stanica i druga sprema.⁵¹

- 1949 6.V. 14,00 V. S. Ob. VI. *Korpus javlja: od Vinkovaca na sektor Sibinj — Andrijevcima došla jedna motorizovana divizija, navodno za ofanzivu na Dilj.*⁵²
 U Požegu treba navodno da dođe njemačka komanda za Balkan.⁵⁸ U Brodu Njemci grade pontonske mostove. Ob. IV. *Korpus javlja: 115 Sleska divizija ima 46 i 220 puk. Broji oko 5000 ljudi. Dijelovi 373 legioner. divizije povukli se iz Cazina i Ostrošca, a mjesto njih došli ustaše i domobrani. 4. V. od Srba za Lapac prošlo 350 kamiona vojske i materijala.*
- 1951 6.V. 14,35 XI. *XI Korpus — za Sakića*⁵⁴
Korpus Sedmog predveče treba da si u Slunj. Odatle se ide kamionom na mjesto gdje će se održati zasjedanje Zavnoha.⁵⁵
 Zasjedanje će biti osmog uveče. Ukoliko još ima članova Zavnoha obavijestiti ih.
- 1952 6.V. 13,00 VI K. Br. 112. Preuzimajte sve nepokretne ranjenike iz X. korpusa. Na njihovom se terenu ne mogu zadržavati.

⁵¹ Vidi dok. br. 11, 23, 37, 39 i 135.

⁵¹ U izvještaju Štaba Istočne grupe NOP odreda Šestog korpusa NOVJ od 20. maja o tome piše: »Za vreme ofanzive na Papuk i Psunj (ona je trajala od 26. aprila do 8. maja — prim. red.) na našem sektoru stalno su se nalazile jače koncentracije neprijateljske vojske i upadale na ovaj sektor, tako da je i to sprečavalo i onemogućavalo akcije naših odreda«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 40—3. k. 473 A.)

⁵⁵ Taj podatak nije tačan.

⁵⁴ Mićun Šakić

⁵⁵ Riječ je o Trećem zasjedanju ZAVNOH-a. Ono je održano 17. i 18. maja u Topuskom.

Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1961	V V.	10,10 X Korp.	Br. 111. Naredili smo VI Korpusu da preuzima sve vaše nepokretne ranjenike i bolesnike. Prebacite ih što prije.
1962	7.V.	10,10 X Korp.	Br. 112. Odobravamo formiranje zagorske brigade. ⁵⁶
1964	7.V.	14,00 V. Š.	Op. Kordun: 6. V. miniran vlak na pruzi Karlovac — Ogulin kod Belavić sela. Lika: 6. V. nastavljene borbe na sektoru Perušić. ⁵⁷ Istra: 5. V. Neprijatelj sa tri divizije otpočeo ofanzivu, pali sva sela u Kastavštini. ⁵⁸ Naše snage orjentisane na IX Korpus.
1965	7.V.	14,30 XI. i IV. K.	Javite odmah depešom koliko i kakav materijal ste primili od Saveznika od 6. III. do 1. V. U buduće javljajte odmah čim nešto primite i to količinu i vrstu materijala. ⁵⁹
1966	7.V.	17,17 X Korp.	Br. 114. Javite odmah depešom da li ste još štogod primili od Saveznika od 6. III. do 1. V. osim javljene pošiljke 10. IV. ⁶⁰ U buduće javljajte odmah čim nešto primite i to količinu i vrstu materijala.

⁵⁴ O njenom formiranju vidi tom V, knj. 25. dok. br. 3.

⁵⁷ Opširnije o tome vidi dok. br. 102 i 135.

⁵⁸ Vidi dok. br. 72 i 147.

Vidi knjigu depeša Štaba Četvrtog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1, k. 432.

⁶⁰ U depeši od 10. aprila 1944. Štab Desetog korpusa NOVJ obavijestio je Glavni štab Hrvatske o primitku slijedećeg materijala: 100 šmajsera. 14 puškomitraljeza s municijom i nešto odjeće i obuće (vidi dok. br. 5—5'2, k. 119/1, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1967	7.V.	18,23	VI Korp.	113. Javite odmah depešom da li ste još štogod primili od Saveznika od 6 III. do 1. V. osim 8. III. i 23. IV.« U buduće javljajte odmah čim primite i to količinu i vrstu materijala.
1968	7. V.		VIII Korp.	Br. 94. Javite odmah depešom da li ste još štogod primili od Saveznika od 6. III. do 1. V. osim javljenih pošiljaka. U buduće javljajte odmah čim nešto primite i to količinu i vrstu materijala.
1969	8.V.	15,10 08,27	XI Korp.	U prihvatnoj bolnici XIII. divizije nalazi se poručnik Boja Tišma, kao upravnik bolnice. Premjestite je na lakšu dužnost. Ona je sposobna i zaslužna, a nije više tako mlada. Javite joj da je njen sin živ i zdrav.
1970	8.V.	14,30	V. S.	Op. 7. V. 44. Jače nepr. snage uz pomoć motorizacije probile su se iz Bihaća do Vaganca i Prijeboja. Jedna nepr. kolona jačine dvije bojne probila se kod Josipdola i Modruša preko Plaškoga do Blata i Lič. Jesenica (sekcija Gospić — Ogulin). ⁶⁴ 7. V. 44. Jače nepr. snage iz Karlovca i Zdenčine otpočele su ofanzivu na Pokuplje i dospjele do linije Gradec — Pokupsko (sekcija Zagreb — Karlovac — Petrinja.) Neprijatelj pali i pljačka. ⁶³ U Baniji noću između 6. i 7. V. prekinuta pruga na više mjesta između Sunje i Kostajnice. Manji nepr. ispadi odbijeni. Zapaljen 1 kami-

< i '« Vidi dok. br. 31.

^M Vidi dok. br. 43.

Eroj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				on, ubijena 3, a ranjeno više nepr. vojnika. 7. V. 1944. u Krajini između Krupe i Otoke, dignut u zrak 1 vlak. ⁶⁴
1971	8.V.	19,30	XI K.	Javite osmoj diviziji da uspostavi sa nama radio vezu. Slušamo je svakog punog sata po starom planu. Radimo sa drugim aparatom na istom valu
1972	8.V.	09,45	XIX. div.	Brdske topove za sada ne možete dobiti. Ako se mogu preko vašeg terena prebacivati ranjenici za otoke učinite sve da se što prije prebace ranjenici iz Like. ⁶⁵ U tu svrhu povežite se sa XI korpusom.
1973	8.V.	17,31	X K.	Odobravamo kadrove za Zagorsku brigadu.
1974	8.V.	19,40	XI K.	Pošaljite izvještaj o situaciji kod vas. ⁶⁶
1977	8.V.	14,00	V. S.	Ob. Između 9' i 22. apr. prošlo od Zagreba prema Generalskom Stolu vagona: 56 hrane, 26 vojne spreme, 23 benzina, 20 municije i 7 bojnih otrova. Od Generalskog Stola voze kolima prema Ogulinu. 6. V. prošlo Kostajnica — Dvor 160 kamiona vojske. 5. V. prošla Bos. Novi — Bihać

^M Vidi dok. br. 46.

^w Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 77.

^{**} Štab Jedanaestog korpusa NOVJ dostavio je 8. maja depešom slijedeći izvještaj: »Usljed iznenadnih prodora neprijatelja u Poljanak, Prijeboj, Jezera, kordunaške brigade nisu uspjele da izađu van tih komunikacija. Štab divizije (odnosi se na Osmu diviziju — prim. red.) krenuo u 11.30 sati pravac Plitvička Jezera — Poljanak i do sada sa istim nemamo veze. a ni njihove brigade. Komore su krenule istim pravcem i izgleda pale...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, re? br. 1—31'3, k. 572).

Broj Datum Sat forme _

Sadržaj depeše

veća kolona, produžila za Lapac. I
prošlo Obrovac — Karlobag 350
gona vojske i materijala. 5. V Srb
— Lapac: 120 kamiona.
Na mjesto Kozaka navodno dolaze
domobrani sa vježbe iz Njemačke
Dva puka Sleske divizije smjenjuju
djelove 373 divizije koja odlazi na*
Jadran.⁶⁸

3978 8.V. 18,30 St.Mor- Depeša br. 90 — Štabu Mornarice.
narice Potrebni su nam najžurnije upaljači
za mine italijanskog bacača 81 mm.
Molimo da ih pošaljete postepeno sa
otoka Visa preko XIX. divizije štabu
XI. korpusa 4000 komada, a ako ih
tamo nema da se nabave preko Bari-a
od saveznika.

"i979 8.V. 09,55 St. Depeša br. 90 Štabu XIX. divizije.
XIX d. Stupite u vezu sa Štabom Mornarice
radi prebacivanja 4000 upaljača sa
Visa za mine italijanskog bacača 81
mm za XI korpus. Štab Mornarice
je o prednjem izvješten.

1981 9.V. 14,12 V. S. Op. 8. V. Neprijatelj koji je napadao
od Bihaća spojio se kod Plitvičkih
Jezera sa drugom nepr. kolonom koja
je nadirala od Jesenica.⁶⁹ Na taj na-
čin slobodni teritorij Like otsječen je
od Korduna. U borbama kod Lič. Je-

i ⁸⁴ Polovinom maja 1944. stigla je na područje cazinske krajine
Deseta lovačka pukovnija. Dijelovi Prve kozačke konjičke divizije pre-
bačeni su iz Banije u Slavoniju (vidi dok. br. 100. u ovoj knjizi; tom V,
knj. 28. izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hr-
vatske od 16. juna 1944; dok. br. 2 6. k. 78A. u Arhivu Vojnoistorijskog
instituta).

<* j i>; Njemačka 373. legionarska divizija nije otišla na Jadra
O njenom rasporedu u 1944. godini vidi dok. br. 2'6. k. 78 A. u Arhivu
Vojnoistorijskog instituta.

" Vidi dok. br. 31 i 36.

·p>3? Datum Sat Kome

Sadržaj depeše

P * * ^

senice neprijatelj je imao 30 mrtvih i ranjenih. U Pokuplju i dalje se vode borbe s neprijateljem koji se probio iz više pravaca. Na Baniji odbijeni su manji neprijateljski ispadi uz gubitke po nepr.— 4 mrtva i 6 ranjenih.

1982 9.V. 14,05 XI Kor- Javite situaciju na Vašem sektoru i
pus o namjerama neprijatelja. Nama je poznato da je neprijatelj jednom kolonom probio se preko Corkove Uvale za Leskovac, a jednom preko Poljanaka za Plitvice gdje se sastao sa snagama iz Prijeboja. Kod Plitvica su zaplijenili komoru Osme divizije. Ovamo se prebacio Stab Osme divizije i njegova dva bataljona. Javite da li imate vezu sa tamošnjim djelovima Osme divizije.⁷⁰ Javljajte se svaka dva sata.

1984 9.V. 10,00 XIX Brdska baterija ne može Vam za sada biti prebačena.

G.S.

1985 9.V. 18.50 V.S. Naši teški ranjenici u Lici nalaze se u opasnosti. Molimo, ako je ikako moguće, uputiti savezničke transporte aviona na Krbavsko Polje da ih evakuišu.⁷¹

G. S. H.

⁷⁰ Istog dana je Štab Jedanaestog korpusa javio depešama sljedeće: »Neprijatelj je ovladao danas komunikacijom Prijeboj — Leskovac — Babin Potok. Borbe se vode kod Uvalice. Ustaše su izvršile ispad iz Dumana prema Turjanskom i Zivulji. Borbe su u toku.« — I »Nepr. napada pravcem Uvalica — Korenička Reka i Prijeboj — Kafačela Treća brig. Osme div. krenula je sa Cudinog Klanca u pravcu IKorduna, dok se Prva brig. sa tri bataljona nalazi na pravcu Uvalice — Korenička Reka.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—37/2, k. i 119.1.)

⁷¹ Vrhovni štab NOV i POJ poslao je Glavnom štabu Hrvatske 11. maja ovu depešu: »Javite još danas da li možete primiti na Vaš aerodrom jedan avion sa kojim bi došao čovjek radi organizacije svakuisanja ranjenika«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5-39 2. k. 119/1.)

Broj	Datum	Sat	šome	Sadržaj	depeše
1986	9.V.	18,50	V. S.	Zbog novonastale situacije u Lici sve naše snage angažovane su na linir Prijeboj — Vrhovine ⁷² te privremeno nemamo mogućnosti da pošaljemo brigadu na komunikaciju Bihać Knin. Nastaćemo da je što pre pošaljemo.	G. g. H. ~
1987	9.V.	18,50	V. S.	Usled presecanja veze između Like i Korduna, privremeno se preporučuje ~~uspostavljanje iz Bosne preko Banije. Kada uspostavimo kanale javićemo.~~	G. S. H.
1988	9.V.	20,00	XI korp.	Nepr. drži Saborski, Sertić Poljanu i Poljanak. Kordunaške brigade uputite u pravcu Slunja. ⁷³ Sa svojim snagama razvijte aktivnost prema situaciji.	
1989	9.V.		XI korp.	Sve drugove koji se iz Bosne prebacuju za Kordun organizovano i sa pratnjom prebacujte preko Kapele.	
1990	9.V.	20,55	XI korp.	Javite da li je ugroženo mesto za bacanje iz savezničkih aviona. Ako jeste — predložite neko povoljnije. ⁷⁴ Zašto ne javljate o situaciji kod vas?	
1991	9.V.	21,35	XI korp.	Depeša br. 91 — Štabu XI korpusa Naredite II ličkom području da preko III brigade pošalje XIX diviziji 100 kompletnih mina za bacač 81 mm od	

⁷² Vidi dok. br. 131.

⁷³ Vidi dok. br. 102 i 118.

⁷⁴ Štab Jedanaestog korpusa je 11. maja depešom javio da materijal može primiti na prostoriji Podlapac — Petanović brdo 'Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—39'2. k. 119'1).

Broj Datum Sat   ĩome   _   Sadržaj   depeše

3 kilograma. Nedostajuća punjenja uzeti od I ličkog područja.

G. S. H.

1992 9.V. 10,00 Štabu Depeša br. 91. Štabu XIX div. 100 XIX div. kompletnih mina dobit ćete od II ličkog područja. Mauzer municije ne možete dobiti. U buduće municiju zahtjevati od VIII korpusa.

ti

G. S. H.

1993 9.V. 07,10 XI korp. Prvu brigadu Osme divizije čim prije uputite u Kordun.⁷⁵ Izbjegavajte frontalne borbe osim u slučaju odbrane ranjenika. Nastojte vještim manevrima i udarima na neprijateljski bok i pozadinu nanijeti mu što više gubitaka. Javite kako ste riješili pitanje ranjenika.⁷⁶ Javite o situaciji na cesti Bihać — Knin. Obavjestite nas o situaciji u G. Kotaru i Istri.⁷⁷

G. S. H.

1995 10.V. 14,38 V. S. Op. Neprijateljske snage jačine jedne divizije čiji broj nam je nepoznat ovladale su komunikacijom Ličko Petrovo Selo — Plitvička Jezera — Vrhovine, gdje su se spojile sa tamošnjim nepr. snagama. Borbe se vode oko Uvalice i Prijeboja. Namjere neprijateljske još su nam nepoznate, to jest da li će produžiti na more ili će poduzeti ofanzivu na Liku.⁷⁸ Djelovi 392 divizije i ustaše ovladali su ko-

⁷⁵ O njenom povratku u Kordun vidi dok. br. 102.

⁷⁶ O mjerama koje je Stab Jedanaestog korpusa preduzeo za «mještnj ranjenika vidi dok. br. 77, 88, 105 i 115.

⁷⁷ Vidi dok. br. 59, 72, 111, 146, 147 i 148.

⁷⁸ Sedmog maja su njemačke i ustaške snage započele napad na oslobođenom teritoriju Like (vidi dok. br. 31, 88 i 131).

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše	Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše	
				munikacijom Brinje — Ličke Jnice — Plitvice. Neprijateljska ofanziva na Pokuplje završila se. Neprijatelj se povukao prema Sisku. ⁷⁹ U Moslavini u nekoliko manjih akcija ubijeno 16 nepr. vojnika, zarobljeno 13, zaplijenjeno 36 pušaka i 7 pištolja. ⁸⁰						znak. Po mogućnosti javite unapred vreme odlaska kako bi mogli javiti na aerodrom. ⁸³ Ovo javite majoru Veblu.
					2008	10.V.	21,05	XI K.	Sav materijal koji je pao iz aviona stavlja se na raspoloženje Vašem Korpusu. G. S. H	
1996	9.V.	19,50	XI korp.	Kada naide pored vas slovenačka delegacija sa Kongresa recite im da svi govornici sa Kongresa pošalju svoje govore centralnom odboru. ⁸¹ To traži Vrhovni štab.	2010	10.V.	18,50	V.S.	Ob. I. Kozačka div. iz uporišta Vrbovec — Gradec i Dugo Selo u pokretu navodno za Brod. ⁸⁴ 9. V. 44. živ saobraćaj na komunikaciji Sisak — Kostajnica. Sa sektora Petrinje dijelovi I. kozačke divizije spremni za pokret. Iz Zagreba u Dvor stigla jedna ustaška bojna, da smjeni dijelove 373 divizije. 8. V. prošlo 20 transporata vojske od Sunje za Bos. Novi. Navodno ovih dana ima stići 10.000 domobrana iz Italije preko Slovenije, koji su tamo ostali poslije kapitulacije.	
1997	9.V.	19,58	XI korp.	Šestoj diviziji ne treba dati hranu. Objasnite im situaciju i teškoće prehrane naših jedinica. ⁸² G.S.						
1998	9.V.	14,12	V. S.	Od danas ćemo materijal iz aviona na Krbavskom polju između Sandanov Gaja i sela Pišać.						
1999	9.V.	10,50	XI K.	Odmah organizujte stalno čekanje materijala iz aviona na Krbavskom polju, kako ste predložili.	2011	10.V.	17,35	XIX div.	Javite ponovo da li je moguće prebacivanje nepokretnih ranjenika iz Like u Italiju. ⁸⁵ Svoj brdski top pre-	
2003	10.V.	19,25	XI korp.	U slučaju potrebe naš avion iz Krbavskog polja uputite na aerodrom u Bos. Petrovac. Iznad aerodroma avion neka leti nisko i neka baci tri zelene rakete. Sa zemlje će dobiti isti					" Stab Jedanaestog korpusa je 11. maja 1944. poslao Glavnom I štabu Hrvatske slijedeću depešu: »Komandant aerobaze javlja da je u redu evakuirao uredaje u Srednju Goru, a avion i pilota Vujakliju i uputio u aerobazu Vrh.fovnog] štaba. Pilota je pratio naš aeromehaničar Cesar, koji se imao vratiti u bazu. Moli da ga obavjestite da li su sretno stigli...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—39/2, k. 119/1).	

⁷⁹ Vidi dok. br. 43 i 168.

⁸⁰ Vidi dok. br. 165.

⁸¹ Riječ je o delegatima na Drugom kongresu Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije, održanom 2. maja u Drvaru. O problemu ishrane jedinica Jedanaestog korpusa vidi dok. br. 99, 105, 106 i 145.

Broj Datum Sat žome_   Sadržaj depeše

bacite što pre iz Like u Dalm. jer nepr. vrši ofanzivu od Prijeboja u pravcu Korenice.⁸⁶ Nastojte da r» svaku cenu uspostavite i održavate vezu sa XI. Korpusom i da im pomognete u spasavanju ranjenika.

2014 10.V. 08,18 VI korp. Br. 116. U rezultate za dvomjesečno takmičenje niste unijeli gubitke neprijatelja. To nam odmah javite koliko ste ubili, ranili i zarobili. Javite i vlastite gubitke.⁸⁷

G. S. H.

2016 10.V. 17,10 X korp. Pošaljite telegrafski rezultate takmičenja.⁸⁸

G. S. H.

2018 11.V. 14,02 V. S.   Op. 10. V. Neprijatelj koji je ovladao komunikacijom Bihać — Vrhovne motorizacijom i pješadijom probio se do Korenice i napreduje prema Buniću. Jedna kolona Njemaca i četnika nadire od Kamenskog preko Plješevice prema Frkašiću, dok jedna ustaška bojna od Ramljana prema Krbavici.⁸⁹
8.—9. V. Jedinice desetog korpusa vodile su borbe s jačim neprijatelj-

mo urgirajte preko Visa za dobre brodove jer se situacija može izmeniti.« — 12 maja: »Neprijatelj svojim prodorom iz Vodica cestom Benkovac — Vrana — Pirovac zatvorio kanal za prebacivanje. Ranjenici momentalno ne mogu, javićemo kad budu [mogli].« — 13 maja: »Sa XI korpusom još nemamo veze. Mi smo im se obratili i pismena Neka nas obavijeste o stanju i kada i koliko ranjenika treba da stigne. Mi smo izvršili pripreme i kanal za prebacivanje.« — 14 maja: »Za XI korpus. Jače nepr. snage kontrolišu obalski pojas, mi ipak vršimo prebacivanje ali u manjim grupama, dosta je otežano.« (Vidi dok. br. 88, 94 i 115 u ovoj knjizi i reg. br. 5/2, k. 119/1. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁸⁶ Vidi dok. br. 45 i 131.

⁸⁷ j R8 o rezultatima takmičenja koje je organizovano između korpusa Glavnog štaba Hrvatske od 24. februara do 24. aprila 1944. vidi tom V, knj. 26, dok. br. 141.

⁸⁹ Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 47.

skim snagama kojima je uspjelo da se probiju do Ivanca, ali su ga odmah napustile i povukle se u svoje garnizone.

Neprijatelj je imao 20 mrtvih i više ranjenih.⁹⁰

G. S. H.

2019 II.V. 12,38 XI korp. Javite da li neprijatelj drži cestu Prijeboj — Leskovac — B. Potok i cestu B. Potok — Korenica.⁹¹

G. S. H.

2020 II.V. 13.00 XI korp. Neprijatelja nema na Plitvicama, Poljanku i Sertić Poljani. Jedinice Osme divizije aktiviraćemo s ove strane.⁹²

Stab je sa Prvom brigadom⁹³

2021 II.V. 14.02 V. S. V K.⁹⁴ U vezi sa situacijom u Lici molimo da se aktiviraju Vaše snage na komunikaciji Bihać — Knin.

2024 II.V. 18,50 V. S. Momentalna situacija u Lici ne dopušta spuštanje aviona. Ukoliko se situacija izmjeni javićemo odmah. Naši ranjenici su privremeno sklonjeni.⁹⁵

G. S. H.

⁹⁰ Vidi dok. br. 42 i 70.

⁹¹ Štab Jedanaestog korpusa je 11. maja odgovorio depešom: »Neprijatelj ušao u Bunić i Debelo Brdo. Također izbio na Ljubovo pravcem od Kozjana. Trnovac, Krbavicu i Glave pali. Neprijatelj drži ceste Prijeboj — Leskovac — Babin Potok i Babin Potok — Korenica ...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/3, k. 572.)

⁹² Odnosi se na područje Like, južno od komunikacije Vrhovine — Plitvički Leskovac — Prijeboj (vidi dok. br. 102 i 131).

⁹³ Odnosi se na Prvu brigadu Osme (kordunaške) divizije. Po naredenju Štaba Trideset pete divizije ona je 12. maja stigla u Podlapac (vidi dok. br. 61 i 131).

⁹⁴ Peti korpus (bosanski)

» Vidi dok. br. 77, 88, 105 i 115.

Broj	Datum	Sat	šome	Sadržaj	depeše
2028	11.V.	15,02	V. S.	Ob. 8. V. I. kozačka divizija na oiu « la Dugo Selo. 2000 Kozaka otišlo J Slav. Brod. Sibirski puk iste div ^ H još na sektoru Zabok — Hum Liw 330. divizija otišla za Lavov (X. Kor pus). Jedan saveznički avion pilot lova pao je kod Gora blizu Petrinje. Puj spašen. Jedna tvrđava pala kod Kar lovca. Jedan član spašen. U okolini Ogulina pala 4 aviona. Jedan pii, spašen (IV. Korpus).	
2029	U.V.	20,30	XI korp.	Po izveštaju Mornarice nepr. s j ^ L kreću iz sjev. Dalmacije preko Kar lobaga na sjever. Pitajte XIII div. da li stižu na njihov otsek. ⁹⁶	
2031	12.V.	14,00	V. S.	Op. Neprijatelj koji vrši ofanzivu na Liku ovladao je komunikacijama Pri jeboj—Korenica, Vrhovine, Korenica, i dospio do Bunića. Druge nepr. sna ge od Perušića i Ramljana ovladale	

" i ¹⁵⁴ U istorijatu njemačke 392. legionarske divizije o tome piše: »Po naredenju korpusa (odnosi se na Petnaesti brdski korpus — prim. red.) morao je da bude otvoren obalski put Karlobag — Obrovac, da bi se suvozemnim putem mogao da prebaci jedan divizion obalske artiljerije koji je dolazio sa sjevera i koji je bio određen za 264. diviziju. Za ovo su 2. V određene dvije čete 9. ust.fušskogl bataljona sa zadatkom da prodiru prema jugu, da uklone drumske prepreke i da na sredini puta stupe u vezu sa dijelovima 264. divizije angažovani s juga. Obadvije čete su uklonile nekoliko drumskih prepreka, pri čemu su južno od Barić Drage naišle na jačeg neprijatelja, od koga su se uveče odvojile. Cete su imale nekoliko gubitaka Od nagaznih mina.

U međuvremenu je od 264. div. primljen radiogram da su naše snage sjev. od Starigrada naišle na jačeg neprijatelja i da su opkoljene. Na ovo je k-dant divizije (392 divizije — prim. red.) naredio da se na prostoru sasvim sjeverno od Starigrada iskrcaju 2 čete 847. grenad. (grenadirskog — prim. red.) puka sa zadatkom da oslobode borbenu grupu 264. div. i zajedno s njom prodiru prema sjeveru i spoje se sa dvjema ustaškim četama... Trupe su se iskrcale bez dodira sa neprijateljem, dok se neprijatelj — shodno /vješta}« k-danta borbene grupe 264. div. — u osvrt zore povukao u šume...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

Datum Sat Kome Sadržaj depeše

su Ljubovom — Trnovcem, Krbavicom. Neprijat. kolona koja je išla od Lapca kroz Plješevicu preko Frkašića spojila se sa snagama u Korenici.⁹⁷ Naš avion uputili smo na Petrovački aerodrom, molimo javite nam da li je stigao.

2032 12.V. 13,17 VI K. Br. 118. Koliko ste kadrova uputili Desetom korpusu? Sve Kalničane stavite na raspoloženje Desetom korpusu.⁹⁸

G. S. H.

I 2033 12.V. 20,47 XI korp. Javite odmah gdje ste sklonili ranjenike. Ranjenici ni u kom slučaju ne smiju pasti u ruke neprijatelju. U slučaju potrebe evakuacije upotrijebite nosila i konje.⁹⁹ Obavijestite nas o situaciji u Istri i Kotaru.

2034 12.V. 19,13 XI korp. Javite gdje se nalazi brigada koju ste uputili na sektor Kapela da bi mogli s njom uhvatiti vezu i organizovati napad na nepr. s leđa.¹⁰⁰ Javlajte nam sela gdje se nalaze vaše jedinice i ranjenici, po imenima naših poznatih drugova iz tih sela. Glavninu snaga angažujte u borbi za ranjenike, koji ne smiju pasti neprijatelju.

⁹⁷ Vidi dok. br. 31 i 45.

⁹⁸ U izvještaju koji je Štab Šestog korpusa 16. juna 1944. poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: »Poslali smo za X korpus "7 vrlo dobrih rukovodilaca što viših, što nižih, a poslaćemo po potrebi još.« (Vidi tom V, knj. 28).

⁹⁹ O smještaju ranjenika vidi dok. br. 77, 83, 105 i 115.

¹⁰⁰ IM O rasporedu jedinica Jedanaestog korpusa u to vrijeme vidi dok. br. 54, 55, 56, 61, 65 i 131 u ovoj knjizi i dok. br. 1/3, k. 572, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Broj Datum Sat forme _ Sadržaj depeše

- 2035 12.V. 17,15 XIX div. Nepr. jače snage¹⁰¹ kreću se prtja Lici. Hvatajte vezu sa XI korpusom pomozite im u evakuaciji ranjenika i držite svoje snage u pripravnosti je, bi te snage mogle krenuti na vašu prostoriju.
- 2042 12.V. 12,15 XI korp. Momentarno nije moguće prebacivanje ranjenika brodovima zbog aktivnosti nepr. na otseku XIX div. Pratite budno razvoj situacije kako bi vi mogli doneti pravilne odluke u vezi sa ranjenicima. Imajte u vidu Bosnu i Kapelu.
- 2044 13.V. 15,00 XI korp. Obavještavajte nas češće i iscrpnije o situaciji kod vas. Javite o borbama koje vodite, o pokretima nepr., koje nepr. jedinice učestvuju¹⁰² i kako spasavate ranjenike.
- 2045 13.V. V. S. Ob. Dijelovi 1. kozačke div. došli na sektor Banova Jaruga — Brod. Nijemci sa toga sektora ušli u sastav 42. jeger. div., koja je navodno krenula za Zagreb. (VI korp.) Zarobljeni Rusi iz 1. kozačke divizije izjavili da su ih Nijemci obučavali

»i i io« Riječ je o Prvom puku »Brandenburg« i Devedeset drugom motorizovanom puku koji su tada prodirali od Gračaca ka Udbini i Kravskom polju (vidi dok. br. 31 i 120).

¹⁰¹ Istog dana je Štab Jedanaestog korpusa javio depešom: »Mi još ne znamo koje neprijateljske snage učestvuju u ovim operacijama. Znamo da učestvuje Gospički garnizon, pored jačih motorizovanih njemačkih jedinica. Učestvuje veći broj tenkova, oko 60 tenkova i autoblinda. U dosadašnjim operacijama neprijateljski gubici su mali s obzirom da uspješnu borbu sa tenkovima nismo imali, a on sa tenkovima manevriše, presjeca veze i komunikacije, osvaja na taj način naše položaje koji se bez borbe napuštaju i na taj način potiskuje. U zadnja dva dana na Gorici su mine oštetile 2 tenka i 1 autoblindu, dok su gubici u ljudstvu nepoznati...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—33/3, k. 572). O neprijateljskim snagama u ovoj operaciji vidi dok. br. 31 i 88.

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				<p>načinu odbrane od bojnih otrova i da su govorili da će ih za 30 do 40 dana upotrebiti na istočnom bojištu (X korpus).</p> <p>Na sektor Zumberka pala 2 saveznička avijatičara. Provjerit će se.</p> <p>Dijelovi 1. kozačke div. sa sektora Zagreb — Karlovac — Sisak pomjeraju se pravcem Sunja — Kostajnica, idu navodno na Kozaru¹⁰³ (IV korpus).</p>
2046	13.V.	16.55	XI K.	XIX div. javlja da može prebaciti ranjenike brodovima. Uхватite s njome vezu.
2037	12.V.	17,25	X korp.	Slovenci javljaju da su od 3—8 maja preko Slovenije prema Zagrebu jake njem. snage. Javite da li su stige, nazive i raspored. ¹⁰⁴
2039	12.V.	21.20	XI korp.	III kordunaška brigada aktiviraće se na komunikaciji Petrovo Selo — Prijeboj — Babin Potok, ¹⁰⁵ . Šta je sa Istrom i XIII divizijom? ¹⁰⁰
2038 i 2041	12.V.	17,30 08.30	VI i X korp.	Nepr. vrši ofanzivu u Lici. U vezi s time aktivirajte svoje jedinice. Izgleda da nepr. vrši pregrupaciju svojih snaga. Napadajte komunikacije. ¹⁰⁷

¹⁰³» Oni su prebačeni u Slavoniju (vidi dok. br. 114).

¹⁰⁴Štab Desetog korpusa je 13. maja depešom javio slijedeće: [»Preko našeg teritorija nisu prolazile njem.[ačke] trupe osim 119 tenkova za koje smo već javili.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—43/2, k. 119/1).

¹⁰⁵Vidi dok. br. 118.

¹⁰⁰o dejstvima jedinica Operativnog štaba za Istru i Trinaeste divizije u to vrijeme vidi dok. br. 59 i 72.

¹⁰⁷O izvršenim napadima vidi dok. br. 44, 100, 114, 127, 142 i 165 u ovoj knjizi i operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda NOVJ a Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4. k. 121.

Broj	Datum	Sat	Šifra	Sadržaj depeše
2040	12.V.	15,40	VIII korp.	Nepr. vrši ofanzivu u Lici. ^{14*} Pog ^ mogućnost da se njegove snage iz jj. ke prebace na vašu prostoriju. Obratite pažnju na taj otsek i aktivirajte svoje jedinice.
2049	13.V.	19,40	V. S.	U toku 12. V. u Gračac stigle nove nepr. snage i nadirale prema Bruvnu. ¹⁰⁹ Osjeća se koncentracija u Perušiću. Ispad na pravcu Perušić — Kuzmanovača odbijen. ¹¹⁰ U pogledu ranjenika dali smo direktivu XI korpusu da ih uputi ka moru, a XIX div. da ih prihvati. U Slavoniji na pravcu Slatina — Čeralije — Voćin Osječka brig. razbila jednu satniju gestapovaca: ubijeno 10, ranjeno oko 20 i jedan zarobljen. Zaplijenjeno 7 p., 1 laki bacač, 1 p. mitraljez i nešto sprema. Oštećen tenk od 12 tona. ¹¹¹ Na pruzi Krupa — Bihać uništena 1 lokomotiva i 6 vagona. Poginulo više nepr. vojnika. 10. i 11. V. saobraćaj nije funkcionisao.
2050			V. Š.	Maršalu Titu. Prilikom formiranja 1. zagorske brigade upućujemo Ti naše plamene pozdrave. Sinovi Hrv. Zagorja, čiji si i Ti sin, zadojeni svijetlim tradicijama herojske Gupčeve bune, ponovno su ustali da ostvare vjekovne težnje radnika i seljaka Hrvatske, a to su pravda i sloboda. I mi, borci i rukovodioci 1. zagor. brigade, zavjetujemo Ti se da ćemo Te u ovom konačnom obračunu sa mrskim fašist, zločincima slijediti do konačnog njihovog uništenja. Borci i rukovodioci 1. zag. brigade.

¹¹⁰ Vidi dok. br. 74 i 131.

¹¹¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 93.

Broj	Datum	Sat	šifra	Sadržaj depeše
•OSI	13.V.		V. Š.	Javite 13. diviziji da će se spustiti u Ravnu Goru Engleska vojna misija za Istru. Kad se spusti neka izvesti ko je došao.
2052	13.V.		XI korp.	Javite kakva je politička situacija na sektoru gdje neprijatelj vrši ofanzivu. Da li neprijatelj pali? Je li narod izbjegao? ¹¹²
2053	13.V.	09,30	St.Mor-nar.	Usled ofanzive u Lici pripremite brodove za hitnu evakuaciju 250 ranjenika sa sektora Severne Dalmacije. U tom cilju neka komanda II obalnog sektora stupi u vezu sa XIX divizijom.
				G.S.H.
2056	13.V.	10,00	XIX korp.	U Lici neprijatelj ovladao komunikacijama Korenica — Udbina, Udbina — Lovinac, Korenica — Bunić — Ljubovo. ¹¹³ Naše trupe su se izvukle iz neposrednog dodira.
				G.S.H.
2057	13.V.		XI korp.	III brig. VIII div. vrši akcije na otku Petrovo Selo — Pl. Leskovac. I brig. VIII div. uputite u Kapelu.

Stab Jedanaestog korpusa u depeši od 14. maja o tome javlja: »Neprijatelj je spalio Srednju Goru, Podlapac, Tolić, Mekinjar. Teški ranjenici su u Srednjoj Gori u zemunicama. Lakši prebačeni su uglavnom na prostor Kamensko — Bjeli Potok. Jače neprijateljske snage grupisane su u Bjelom Polju, Pećanima, Jošane, Visuć. Namjeravamo sa ranjenicima krenuti preko Plješevice pravcem Kordun. (Lakši ranjenici i bolesnici prebačeni su na Kordun i na Velebit — prim red.). Osigurajte prihvata na liniji Plitvička Jezera — Izačić...« (Vidi dok. br. 102 i 105 u ovoj knjizi i dok. br. 1—33/3. k. 572, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

¹¹² Vidi dok. br. 45, 47, 51, 54, 55, 56, 61, 65, 77 i 131.

Broj Datum Sat ĩome _ Sad r Ź a j d e p e Ź e

Javite kako teĉe ishrana.¹¹⁴ Obratite se na NOF. Po nareĉenju Zavnoha on treba da vam dade ĉetiri vagona Źita

- 2058 14.V. 15,30 VIII korp. Br. 99. Nepr. je iz Bihaća prodro u pravcu Prijeboja, spojio se sa snagama iz Vrhovina i produŹio pravcem Korenica — Udbina — Lovinac. i Iz Gospića su prodrli preko Ljubova za Bunić. Izgleda da su se snage iz Gračaca spojile sa ovima kod Udbine.¹¹⁵
- 2060 14.V. 18,55 V. S. Op. *Pokuplje*: Neprijatelj se povukao iz Vel. Mlake, Rašĉa, Lomnice i Brezovice.
Kordun: Nepr. se povukao iz Jasenica jednom kolonom preko Dabra za Brinje, s drugom preko Plaškog za Ogulin. Sa ovom drugom naŹe snage¹¹⁸ vodile borbu.
Lika 12. V. nepr. ovladao komunikacijama Korenica—Bjelo Polje—Udbina — Lovinac, Korenica — Bunić — Ljubovo, i Bunić — Pišać. Na komunikacijama Udbina — Bruvno i Gračac — Bruvno — Lapac vodene borbe.¹¹⁷ NaŹe snage se izvukle iz neposrednog dodira i rasporedile duŹ komunikacija. Jedna brig. aktivirana na komunikaciji Prijeboj — Babin Potok.^{1,8} Rezultate ĉemo javiti. TeŹki

¹¹⁴ O stanju ishrane je Źtab Jedanaestog korpusa 14. maja depešom javio: »Hrane imamo joŹ za dva dana i prema sadašnjem stanju ne vidimo mogućnost rjeŹenja ovog problema na ovom terenu.«! (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1 3, k. 572).

¹¹⁴ Vidi dok. br. 3.1 i 120.

¹¹⁶ Rijeĉ je o PlaŹĉanskom NOP odredu (vidi knjigu depeŹa Źtaba ĉetvrtog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1, k. 432).

^{1,7} Vidi dok. br. 94.

^{1,8} Vidi dok. br. 131.

ranjenici sklonjeni u zemunice, a laki upućeni ka moru i dalje prema situaciji.

- 2062 14.V. V. S. O. B. U Slavoniji neprijatelj drži sektor Pušine — Cačinci — Orahovića — Kutjevo — Našice. Predstoji čišćenje Krndije.¹¹⁹ (VI korpus)
11. i 12. V. prugom Kostajnica — Bihać prošla 4 transporta i to: 105 vagona vojske, 55 vagona sa kamionima, 9 vagona sa tenkovima i 37 zatvorenih vagona. 12. V. 44 200 kamiona vojske i 4 tenka otišli od Kostajnice prema Zagrebu, 18 vag. vojske i 30 kamiona otišlo cestom Kostajnica — Novi. 13. V. 44 ujutro svi njemački oficiri iz Dvora i Novog otišli na konferenciju u Banju Luku.¹⁻⁹ Zadnji dijelovi Sleske divizije 13. V. 44 otišli iz Dvora prema Bihaću. Prebjegli Čerkez iz Kostajnice izjavio da Kozaci iz Siska idu za Brod i dalje za Madarsku.
- Javljenih 80 vagona vojske iz Karlovca otišli u pravcu Generalskog Stola. Vojnici izjavili da idu za Senj. (IV korp.). Jak saobraćaj u oba smjera na cesti Bihać — Knin. (19. div.).
- 2063 14.V. 19,11 V. S. Goc javlja da se u Bihaću nalazi 3000 vojnika legije i Njemaca. Vojska je smještena po barakama i ispod šatora u Kraljama, Zavalju i Zegaru. a manji broj i pod vedrim nebom. Prema nepotvrđenim podacima treba iz Petrinje preko Bihaća da prođu 3 divizije za Jadran. Na željezničkoj

no Neprijatelj tada nije preduzeo krupnije operacije na Krndiji. Pod zaštitom tenkova, neprijateljske snage su 18. maja povučene iz Orahovice. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—2/1, k. 119/7).

¹³⁰ Vjerovatno zbog priprema za drvarsku operaciju.

Broj Datum Sat Kome

stanici Bihać nalazi se veća količina benzina, municije i ostale ratne spre me koja se otprema za Liku kamionima.

2064 14.V. XI korp. U Liku je prebačeno posljednjih dana hrane za 15 dana. Vi morate naći mogućnost da tu hranu iskoristite. Ako to nije moguće, onda se hrana mora uzeti sa terena. Vojska ne smije gladovati. Kordunašku brigadu odmah uputite na sjever a ostale snage aktivirajte na komunikacijama. Nač. P. J«i

2065 14.V. 19,10 XI korp. Situacija na Kordunu normalna. Kordunaške snage nalaze se na prostoru Čorkova Uvala — Poljanak — Drežnik.¹²² Nepr. drži Pl. Leskovac — Pl. Jezera — Prijeboj — Petrovo Selo.¹²⁵ Naše snage napadaju ga na toj liniji. Javite kada i gde možemo očekivati ranjenike. Sa ešalom uputite jednu radio-stanicu koja treba da se javlja nama svaka dva sata.

2066 14.V. 05,40 V. S. Pokretni ranjenici iz Like nalaze se oko Kamenskog kod Nebljusa. Molimo javite da li ih može prihvatiti Vf divizija.¹²⁴

2067 15.V. 12.50 XI korp. Ispitajte da li je moguće ranjenike prebaciti u Bosnu. Tražili smo pomoć od VI div.

¹²¹ Načelnik Glavnog štaba NOV i POJ bio je tada Pavle Jakšić. « j m jsa, toj se prostoriji tada nalazila Treća brigada Osme divizije. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1. k. 432).

¹²⁴ Vrhovni štab NOV i POJ odgovorio je depešom 16. maja: Ranjenike možemo prihvatiti. Dali smo naređenje VI div.fiziji.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1 I. k. 119 4).

Broj Datum Satfome_   Sadržaj   depeše

068 15.V. 15,30 IV, XI,   Izvjestite nas depešom koliko je VIII ukupno rukovodilaca službe veze, korpus uključivši vodnike vodova za vezu i referente divizija, prošlo kroz kurs rukovodilaca škole za vezu, a koliko ih još imate koji nisu prošli.^{1,23}

2a V. S.   Jedna neprijateljska kolona probila se komunikacijom, gdje se spojila s kolonom koja je nadirala od Korenice. Neprijatelj je spalio sela Srednju Goru, Podlapaču, Mekinjar, Tolić. Jače nepr. snage koncentrisane su u Bjelom Polju, Pećanima, Jošanima i Visuću. U borba- ma na cesti L. Petrovo Selo, P. Leskovac naše jedinice vrše pritisak. Ubijeno je 30 nepr. voj- nika, a više ranjeno, uništen 1 automobil s nje- mačkim oficirima i dva mot. kotača.¹²⁸ Na Kor- dunu jedna nepr. kolona od Ogulina probila se do Primišlja u pravcu Slunja gdje se vode borbe.¹²⁷ 13. V. u Zagorju Radićeva brigada potpuno uništila nepr. uporište Mače (sek. Ptuj). Ubijen 71 ustaša, zaplijenjene 34 pu- ške.¹²⁸ Zagorska brigada likvidirala uporište Mihovljan.¹²⁹ Posada potpuno uništena kao i oružje, ubijeno 60 ustaša, zaplijenjeno 20 pu- šaka.

15. V. 44.

Za V. S.   Op. Lika: Jedna nemačka div. prolazi komu- nikacijom Bihać — Prijeboj — Korenica — Ud-

¹⁰ Stab Četvrtog korpusa NOVJ javio je depešom 19. maja: »Kurs rukovodilaca škole za vezu završilo je osam vodnika i četiri referenta za vezu. Jedan referent za vezu nije završio kurs i 36 vod- nika vodova za vezu.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—1/13/1, k. 429 A). Redakcija ne raspolaže podacima za Osmi i Jeda- naesti korpus.

Opširnije o tome vidi dok. br. 118.

¹¹⁷ Borbu su vjerovatno vodili dijelovi Grupe NOP odreda Čet- vrtog korpusa NOVJ.

¹²⁸ Ustaško uporište u selu Mače uništila je Prva brigada Tri- deset treće divizije, dok je brigada »Braće Radića« bila na osiguranju prema Zlataru (vidi dok. br. 49 i 165).

Vidi dok. br. 49. 109 i 165.

bina — Lovinac. Delovi 373. div. iz Bihaća i delovi 392. div. iz Vrhovine poseli su **kućii/nikaciju Prijeboj — Vrhovine.**¹³⁰ Garnizoni **perušić — Gospić i Gračac** koristili su **povoljnu** situaciju za paljenje i pljačku.¹³¹

Ofanziva u Lici prešla je kulminacionu točku Kordun: Ispad iz Ogulina bio je lokalnog karaktera sa ciljem da smanji naš pritisak na komunikaciju Petrovo Selo — Pl. **Leskovac.**¹³² Ofanzivu na Kordun i Baniju ne **očekujemo** za sada.

Zagorje: nepr. je aktivan u namjeri da **izbaci** naše snage iz Zagorja.¹³³

Banija: Lokalni ispadi.

16. V. 1944. Br. 2086.

Br. 126. Postavljamo za komandanta XII divizije **VI. K.** majora Nikolu Demonju, dosadanjeg **komandanta XVII brig.**¹³⁴ Predložite komandanta XVII brigade. Da li bi zadovoljio A. Petković.¹³⁵

Gošnjak. Zigić

Br. 125. Prošlo je već više od mjesec dana od **naređenja** da pošaljete za našu kartoteku podatke za oficire, počam od uključno zastavnika i **zamjenika komesara čete** na više, a ti podaci još uvijek nisu stilgi. Naređenje treba odmah **izvršiti**. Ukoliko ne možete poslati najednom **podatke** za sve oficire, pošaljite najprije podatke za sam štab korpusa, otsjeke i jedinice oko **njega**, zatim za pojedine divizije, pa grupe **odreda** i t. d.

¹³⁰ O neprijateljskim snagama koje su učestvovalе u operaciji «Morgenstern» vidi dok. br. 31 i 88.

¹³¹ Vidi objašnjenje br. 8 uz dok. br. 95.

¹³² Na tu komunikaciju vršila je tada pritisak Treća brigada Osme divizije (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—1, k. 432).

¹³³ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome 14. maja piše: »Počeo je pothvat protiv komunističkih skupina na celom području ovog zapovjedništva. U pothvat su pošle postrojbe P.T.S. i 1 vod gorskih topova središnje škole Oružanih snaga.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—15, k. 58).

Narodni heroj Nikola Demonja je poginuo septembra 1944. u Slavanskoj Požegi, kao komandant Dvanaeste divizije.

¹³⁵ Andrija Petković je postavljen za komandanta Sedamnaeste brigade (vidi dok. br. 52 1. k. 1124 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta)!

Pošaljite što prije i prijedloge za odlikovanje, također postupno.^{SG}

16. V. 2083.

Br- 5.
XI K

Hranu možete tražiti od američkog oficira, količina neograničena.¹³⁷ Šaljite preciznije operativne izvještaje. Iz dosadanih izvještaja ne vidi se jasno ni vojna ni politička situacija. Dobija se utisak da ste bili iznenađeni, da ste izgubili jedinice iz ruku i da ste do krajnosti neaktivni. Javljate za neprijateljske lokalne ispade, paljevine i povlačenje. Gde su bile vaše jedinice, jesu li davale otpor, kakvi su bili rezultati?

Neprijatelj vam je izložio svoj bok. Očekujemo da ćete popraviti učini»ne greške.

Izvestiti po svima gornjim pitanjima. Ovo važi i za propuštene podatke.¹³⁸

15. V. 2080

D.

M vidi k. 476 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹³⁷ Vidi dok. br. 1—34/3, k. 572, depešu br. 379 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

¹³⁸ Štab Jedanaestog korpusa je 17. maja dostavio slijedeći izvještaj: »Iz naših operativnih izvještaja nije se moglo vidjeti rezultat i razvoj pojedinih operacija ali opća vojnička situacija je bila jasna. Razlog ovome jeste neodgovoran stav nižih komandanata po pitanju izvještavanja, pored otežanih veza, stalnih marševa i t.d. Ofanziva je bila opće iznenađenje ali taktički mi nismo bili iznenađeni. Kroz sve vrijeme ofanzive mi smo imali jedinice u ruci, jedino našim prelaskom na teren Plješevice III brigada XIII i [III brigada] XIX divizije ostale su južno od komunikacije Lapac — Udbina — Ljubovo i naš štab praktički i sa njima rukovodi preko zamjenika komandanta korpusa te političkog komesara i operativnog oficira XXXV divizije. Samo rukovođenje je otežano jer je moguća veza samo po noći i to kuririma. Naša aktivnost kroz sve to vrijeme nije bila baš tako mala. Vodili smo uglavnom defanzivne borbe oko Prijeboja, Šijanovog Klanca, Ljubova i Gorica... Također smo prelazili i u protivnapade i to sa uspjehom. I kordunaška brigada nije bila iskorištena s «bzizrom da smo nju postavljali uvijek tako da bi je mogli prvom prilikom povratiti na sjever... Neočekivani ulazak [neprijatelja] u Koreničku kotlinu nije nam dozvolio organizaciju pravca Korenica — Vrpile, što je omogućilo neprijatelju lako probijanje tim pravcem u Krbavsku dolinu. Isto tako uporna odbrana Šijanovog Klanca dovela je do naglog otstupanja naših jedinica, što je neprijatelj iskoristio, naglim izbijanjem prema Glavama i Trnovcu. Probojem [neprijatelja] pravcem Kamensko — Frkašić, te Vrpile — Debelo Brdo bili su kompromitovani svi pravci za odbranu Krbave. Tada se već postavljalo pitanje ranjenika u svojoj njegovoj oštrini i naša daljnja aktivnost bila je pod problemom ranjenika. Sada je neprijatelj izložio svoj bok na liniji Bjelo Polje — Udbina, ali prema dosadašnjim podacima na

Br. 4. Jedna nepr. kolona nadire od Ogulina pr[^]
XI. K. Primišlja za Slunj. Poslednji put naređujemo
da kordunsku brig. odmah uputite na Kordun
Glavninu svojih snaga orijentišite na Komuni-
kaciju Petrovo Selo — Prijeboj — Vrhovine «
cilju ovladavanja tom komunikacijom.¹⁵⁹ sa_
znali smo da su Nemci uhvatili negde oko Di-
vosela doktore Vilotića i Staknera. Javite hit-
no šta znate o tome.
15. V. 2071

Br. 120. Već trećim telegramom uzalud tražimo rezul-
X. K. tate takmičenja. Ovo je neizvršavanje naređe-
nja. Izvještaj najhitnije pošaljite.¹⁴⁰ U buduće
za ovakve postupke pozivaćemo na odgovor-
nost.
16. V. 2082. . 1

Za Vš: Op. U Lici je situacija nepromjenjena. Naše
snage su u toku pregrupisavanja. U Kordunu
nepr. ispad preko Mrežnice odbijen je. Naši
delovi prebačeni su na levu obalu reke.¹⁴¹ U
Baniji nepr. je izvršio ispad iz Kostajnice pre-
ma Svinjici. Odbijen je uz gubitke od 11 mr-
tvih i ranjenih.¹⁴² Noću 14/15. V. delovi 34.
div. izvršili su napad na G. i D. Izimje i sta-
nicu. Akcija nije uspela. Nepr. je imao 20 mr-
tvih i 25 ranjenih.¹⁴³
Naši gubitci 7 mrtvih, 20 ranjenih. Neprijatelj
je u toku 15, 16 i 17. V. sistematski bombardi-
rao i mitraljirao prostoriju Vojnić — Slunj —
Kladuša — Krstinja. U Kladuši su ostale neo-
štećene samo 2 zgrade. Civilno stanovništvo
pretrpjelo je gubitke od 12 mrtvih i 10 ranje-
nih. 12 štuka uništilo je selo Lukinići.
17. V. 1944 Br. 2098

toj liniji se nalaze jake posade i taj bok vrlo dobro osiguravaju...«
(Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—35/3, k. 572).

Za dejstvo na toj komunikaciji prebačena- je tada samo
Druga brigada Trideset pete divizije (vidi dok. br. 131).

¹⁴⁰ Izvještaj se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg.
br. 35/3, k. 112.

¹⁴¹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su se jedinice prebacile
na lijevu obalu Mrežnice. J[^]t

¹⁴⁵ Te je gubitke neprijatelju nanio Treći bataljon Banijskog NOP
odreda (vidi dok. br. 7—1, k. 432, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta)

¹⁴⁵ Vidi dok. br. 71 i 84.

- rjjr 13. Pošaljite depešom izvještaj o vojničkoj i političkoj situaciji. Izvijestite o izvedenim akcijama.¹⁴⁴
17. V. 44. 2096 Gošnjak—Zigic
- 2a V. S. Ob: 10. V. od Banja Luke na sektor Bihaća došla nepr. motor, kolona oko 10.000 vojnika 17. V. 44 krenula u pravcu Izačića, Ličkog Petrovog Sela i Zavalja. X. lovačka pukovnija došla iz Nemačke na sektor Bihaća, pa se vratila u Bos. Krupu. Navodno treba da ide za Lapac ili Bos. Petrovac. 236. div. bila je u Sloveniji. Još neznamo koje su nepr. div. u Lici. Mislimo da je 115 Sleska čiji naziv provjeravamo i delovi 373 i 392. legionarske div. 1. njemačka Jägerersatz (dopunska) regimenta je do sad bila na sektoru Jastrebarsko-Karlovac Jedan bat. neprijatelj, vojske stigao 16. V. od Karlovca u Generalski Stol.
18. V. 44 2114
- Za V. Š. — Na pruzi Sisak — Sunja — Kostajnica minirana dva voza. Pričinjena je neprijatelju velika šteta.¹⁴⁵
18. V. 1944 Br. 2110
- Za V. Š. XI korpus treba hitno hrane.¹⁴⁶ Tražili smo da Saveznici bace na Plješevicu na Poljane zapadno od Bihaća. Molimo za intervenciju
19. V. 1944 Br. 2122.

¹⁴⁴ Stab Jedanaestog korpusa dostavio je 18. maja Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeći izvještaj: »16 maja u tri sata Prva brig 35 div. izvršila je napad na neprijatelja u Pećanima. Napad nije uspio, jedan bataljon te brig. prebacio se na Ljubovo. U 8 sati nepr. je napao odsjek položaja Gorice — Pećani koji su držali dijelovi 1. i 2. brig. t uspio njima da ovlada. Naše jedinice su nakon uporne borbe na prihvatnim položajima prešle u 15 sati u protunapad i izbacile neprijatelja u svoju bazu. Naši gubici 4 mrtva i 3 ranjena. Nepr. je imao više mrtvih i ranjenih. Oštećene su 2 blinde. Nepr. je palio Mekinjar, Salamunić, Bunić, Debelo Brdo i Jošane. Na komunikaciji Jošane — Udbina saobraćalo je 40 kamiona u jednom i drugom pravcu. Čule su se borbe u pravcu Metka. Podataka još nemamo.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—2/1, k. 119/10.)

¹⁴¹ Miniranje su izveli diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1, k. 432, 4—1/13 I, k 429 A).

^{14*} U depeši od 18. maja Stab Jedanaestog korpusa piše: »Molimo da nam se hitno i redovno baca hrana na Unjku kod Bijelih Potoka, stanje ishrane vrlo teško. Mi smo tražili preko američkog oficira Molimo urgirajte.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—2/1 k. 119/10.)

7fa V. Š.

Ofanziva na Liku je završena. Neprijateljski garnizoni iz Lapca, Gospića, Vrhovina i Bihaća povlače se. Glavnina je prošla u pravcu južnog Primorja i sever. Dalmacije.¹⁴⁷ Napustio je čitavo Krbavsko Polje, Korenicu, Prijeboj i bin Potok. Pljačkao je i palio sva sela. Narod je bio sav izbjegao. Izvjestan dio je pohvatan Očekujemo podatke sa prostora Podlapača — Srednja Gora gdje je bilo dosta naroda. U toku ofanzive prebacivan je na manje ugrožena mjesta. I ako je pretrpio ogromnu štetu moral naroda je visok.

U toku ofanzive vodene su borbe na raznim sektorima. Pojediniosti, neprijateljske i naše gubitke javićemo naknadno. U Istri ofanziva je završena. Palio je sela, pljačkao i ponekad klao narod.¹⁴⁸ Vojska je očuvana i vršila prepade na komunikacije. Brigada je krenula na zadatke u pravcu Idrije.¹⁴⁹

5. V. 1944 srušen je vlak kod SI. Bistrice. Poginulo i ranjeno 120 Nijemaca.¹⁵⁰ U Zagorju je ofanziva završena. Naše snage su odbačene na Kalnik.¹⁵¹ Nepr. avijacija u toku 18. i 19. V. produžila sistematsko rušenje još ne porušenih sela na Kordunu. Srušila su se 2 bombardera. Na ostalim sektorima stanje je nepromijenjeno. Veći dio pokretnih ranjenika iz Like prebačen je na Kordun. Za ostale ranjenike javićemo naknadno.

19. V. 1944 Br. 2131.

Za V. S.

Sa sektora Zagreb — Karlovac nemačka divizija treba navodno da ide na sektor Knin, a ona iz Knina za Karlovac.¹⁵² 19. V. iz Karlovca

¹⁴⁷ Vidi dok. br. 31 i 88.

¹⁴⁸ Vidi dok. br. 164.

¹⁴⁸ Odnosi se na Prvu istarsku brigadu »Vladimir Gortan«.

¹¹⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 72.

¹⁵¹ Vidi dok. br. 183.

¹⁵¹ Do tih premještanja nije došlo. Dijelovi njemačke 373. legionske divizije ostali su i dalje u Kninu. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/6, k. 78 A.)

u Generalski Stol došlo 5 vagona grade za most na Globornici između Gornjih i Donjih Dubrava. 19. V. 1944 iz Petrinje u Varaždin otišao 1 bataljon Nijemaca. Mjesto njih došlo 150 Kozaka. Navodno je 10. V. došla na sektor Bihać 13 SS »BH« muslimanska divizija, a 17. V. 1944 njen veći dio preko Prijeboja otišao za Liku.¹⁵³ 19.V. prošlo Kostajnica — Bos. Novi 37 vagona vojske, 50 vagona kamiona, 10 nepoznato, 30 praznih, a natrag 2 vagona vojske, 18 vagona kamiona. 19.V. u Otoku došle 2 bojne, a iz Otoke ceo garnizon u Banja Luku. 20. V. 1944 Br. 2193

- Za V. Š. Jedna neprijateljska kolona ponovno se probila od Gospića u Krbavsku Dolinu. Druga kolona probila se od Bihaća i ovladala cestom L. Petrovo Selo — Vrhovine. Prave namjere neprijatelja nepoznate. Aktivnost nepr. avijacije još uvijek traje. 20. V. 1944 Br. 2194
- Br. 111. Neprijateljska ofanziva u Lici jenjava. S glavninom snaga neprijatelj se povlači prema jugu. Na Kordunu normalno, G.S.H. 20. V. 2157. za VIII korpus.
- Br. 24. Zašto vaš telegrafista ne prima naše depeše. U buduće mora da prima svaku našu depešu. 19. div. javlja da cestom Zadar — Obrovac — Karlobag kreću jače kolone navodno 118. lovačka div.¹⁵⁴ Provjerite preko 13. div. 20. V. 2144. za XI. Korpus.
- Br. 35. Odmah uputite kord. bat. u sastav njegove brigade.¹⁵⁵ Ako je Lika ponovo okupirana,¹⁵⁶ ne upućujte svoju brigadu na ostsjek Mazin

¹⁵⁵ Ta divizija nije bila u Lici, već na području istočne Bosne (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2).

¹⁵³ Stab Jedanaestog korpusa je 22. maja naredio da se Omladinski bataljon Prve brigade Osme divizije sa prostorijske Mogorić — Velebit prebaci na Kordun (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—4/1, k. 119*10).

¹⁵⁴ Vidi dok. br. 88.

nego na Kapelu, kako smo vam prije naredili
Zašto ne javljate situaciju?¹⁵⁷ T ^ ^ f c
21. V. 2174. za XI korpus G.Š.H

Br. 137. Sibl nam javlja da 28. divizija ne može izvršiti
zadatke zbog veoma slabog brojnog stanja
Kad je Drapšin pošao iz Moslavine, divizija je
bila sposobna da izvrši postavljene zadatke
t.j. da likvidira Garešnicu, Hercegovac i
Zdenca. Sibl ne govori o promenama u upori-
štima već o promenama u jedinici i da je to
uzrok što se ne izvršavaju zadaci. Sta vi znate
o tim promenama? Zašto se stvarno nisu izvr-
šili zadaci? Izvestite nas po ovome.¹⁵⁸
20. V. 2196. za VI korpus G.S.H.

¹⁵⁷ Stab Jedanaestog korpusa je 22. maja depešom javio slijedeće:
»Pored komunikacija Bihac — Knin i Gospić — Otočac neprijatelj drži
i komunikacije Gospić — Podlapača — Bunić — Korenica — Prijeboj i
Petrovo Selo — Leskovac — Cudin Klanac. Jačina osiguranja je pro-
mjenljiva, a sama osiguranja nisu garnizonirana. Drži i kontroliše pro-
storiju zapadno od ceste Vrebac — Podlapača — Bunić — Korenica.
Sada je saobraćaj Vrebac — Korenica minimalan, Korenica ima 1 sat-
niju ustaša i nešto četnika, a prostoriju Korenica — Ljubovo kontro-
liše otprilike jedna ustaška bojna.

Naše snage nalaze se u prikupljanju i sređivanju i to: I i n
brigada na prostoriji Mihaljevac — Bjelo Polje — Pečani, III brigada
XIII divizije: Srednja Gora — Ploča, a III brigada XIX divizije: Bruv-
no. Nekadašnjim prodorom Vrebac — Podlapača — Korenica (neprija-
teljske snage prodrle su' na ovom pravcu 18. maja; vidi dok. br. 131
— prim. red.) neprijatelj je postigao iznenađenje i rascijepio I brigadu
koja je bila na liniji Ljubovo — Breštane tako da su dva bataljona
ostala na prostoru Srednja Gora — Breštane gdje su vodili uporne
uspješne borbe za odbranu ranjenika, dok su druga dva bataljona sje-
verno od linije Podlapac — Korenica. U toku je koncentracija te bri-
gade. II brigada nalazi se na liniji Frkašić — Bjelo Polje — Mihalje-
vac, s tim što im se jedan bataljon nalazi u Končarovom Kraju. Na
sektoru Čitluk — Počitelj nalazi se Kordunaški bataljon te bataljon
Ličkog odreda i još neke jedinice sastavljene od straža i samostalnih
četa vojnopozadinskih vlasti. Te jedinice vodile su uspješne borbe sa
neprijateljem koji je pokušavao da prodre u Velebit prema ranjeni-
cima i civilnim logorima.

Zbog slabe ishrane i neprekidnih borbi i marševa sve jedinice su
potpuno iscrpljene i namjeravamo ih odmoriti, a potom djelovati pre-
ma situaciji prvenstveno na komunikaciju Gospić — Podlapača —
Korenica — Prijeboj ukoliko je neprijatelj bude držao.« (Arhiv Vojno-
istorijskog instituta, reg. br. 1—37/2, k. 572).

¹⁵⁸ Stab Šestog korpusa je 24. maja depešom odgovorio: »Ocjena
Sibla nepravilna. Brojno stanje smanjeno u ofanzivi (odnosi se na ofan-
zivu koju je neprijatelj preduzeo u Slavoniji krajem aprila — prim.
red.) za 152 od 3000. Promjene male...« (Arhiv Vojnoistorijskog insti-
tuta, reg. br. 1—3/1, k. 119 7).

! Za V. 5-

14. V. 1944 na Pruzi Zagreb — Beograd miniran nepr. transportni voz kod Vel. Gorice. Uništena lokomotiva i 3 vagona, 15. maja na pruzi Zagreb — Karlovac miniran ustaški oklopni voz. Uništena lokomotiva i četiri oklopna vagona oštećena. Istog dana miniran je ustaški transportni voz.

Uništena je lokomotiva i dva vagona, a 3 oštećena. 16. V. 44 miniran je oklopni voz kod V. Gorice.¹⁵⁹ Uništena lokomotiva i dva vagona. 17. V. kod Sv. Klare miniran je nem.[ački] transport, voz. Uništena lokom. i 2 vagona. 18. V. 1944 miniran je jedan voz na pruzi Zagreb — Sisak, a drugi na pruzi Zagreb — Karlovac.¹⁶⁰ Rezultat nepoznat. 20. V. 44 odbijen je nepr. ispad iz Petrinje u pravcu Gora.¹⁶¹ Manje nepr. snage pošle su iz Ogulina u pravcu Primišlja i iz Karlovca u pravcu Skakavca. Borbe se vode.¹⁶² Primili smo neproverene vesti o pretstojećoj ofanzivi na Kordun.¹⁶³ Jake nepr. snage prolaze pravcem Vrhovine — Prijeboj — L. Petrovo Selo.

21. V. 1944 Br. 2173

Za V. S.

20. V. Miniran oklopni voz kod Jaske. Rezultat nepoznat. 21. V. jedna kolona Nemaca iz Jeger regimente¹⁶⁴ prodrla je iz Ogulina u Primišlje. Jedinice VIII div. razbile su je. Zarobljeno 18 Nemaca, ubijeno 40, dok se dosta utopilo u Mrežnici.¹⁶⁵ Nepr. slabije snage pobile su iz Skakavca u pravcu Karlovca osetivši pokret naših snaga na taj otsek. Muslimanske jedinice¹⁶⁶ u jednoj zasedi ubile 5 ustaša i 1 zarobile. Nepr. snage koje su iz pravca Otočca stigle na prostoriju L. P. Sela — Izačić pripadaju navodno 181 nem. div. i dolaze iz Italije. One bivakuju na prostoriji Petrovo Selo —

¹⁵⁹ j iko Mine su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

¹⁶¹ Prodor ustaša i dijelova Prve kozačke konjičke divizije na nadenom pravcu spriječila je Četvrta brigada Sedme divizije (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1, k. 432).

m } les vidi dok. br. 129.

¹⁶³ Te su vijesti bile tačne. Vidi dok. br. 123, 163 i 166.

¹⁶⁴ Odnosi se na Prvi lovački rezervni puk.

¹⁶⁵ Iz sastava Unske operativne grupe Četvrtog korpusa NOVJ.

Izačić sa oko 200 motornih vozila.¹⁶⁷ Danas vode borbe na otseku Cazin. Aktivnost avijacije na Kordunu nastavlja se, 21. V. bombadovani su Slunj i Cetingrad. Nanesena je velika materijalna šteta. Bilo je i ljudskih žrtava 22. V. 1944 Br. 2184

Br. 131. Objasnite zašto je 28. divizija napala Kloštar Ivanić¹⁶⁸ a ne uporišta koja smo naredili. Ifrtj smo odabrali zadatke čije rešavanje poboljšava političku situaciju i pruža uslove za mobilizaciju. Kloštar Ivanić se nalazi neposredno uz glavnu prugu. Trebali ste predvideti reagiranje Nemaca. Sibl je javio da 28. ne može izvršiti postavljene zadatke a vi ste joj dali još teži zadatak. Iz ovoga se vidi da u osnovi niste shvatili kakvi zadaci stoje pred vama na vašem operativnom području.

22. V. 2181. za X. korp.

G.S.H.

Za V. S. Na sektoru Bihać — Cazin nalazi se jedna nemačka divizija. 22. V krenule su tri kolone pravcima: Otoka — Bužim — Cazin — Pećinograd i Cazin — Tržac. Sa prvim dvema kolonama borbe su u toku.¹⁶⁹ Neprijatelj na pravcu Cazin — Tržac izviđao most preko Korane. Imaju dosta tenkova. Kroz poslednjih dana bilo jače prebacivanje motorizovanih snaga u pravcu severa. Borbe se nastavljaju. Na ostalim sektorima situacija nepromijenjena.

23. V. 1944 Br. 2198.

Za V. S. U toku je prebacivanje 90 nepokretnih ranjenika iz Like za Bosnu. Molimo da naredite VI div. da uhvati vezu sa XI korpusom oko Mazina da podpomogne ovo prebacivanje i da nam javite gdje će ih prihvatiti VI divizija. Ranjenici su ugroženi u Lici zbog stalne aktivnosti neprijatelja.

23. V. 1944 2205

¹⁶⁷ Na toj prostoriji vjerovatno su bili dijelovi njemačke 373. legionarske divizije koji su od 7. do 21. maja učestvovali u operaciji «Morgenstern» u Lici. Jedinice 181. njemačke divizije na toj prostoriji nisu bile (vidi dok. br. 31 i 88).

¹⁶⁸ O napadu na to mjesto vidi dok. br. 87 i 165.

¹⁶⁹ j no opšarnije o tome vidi dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.

Br. 37-

Mi primamo i vaše depeše sa zakašnjenjem, ali to nije razlog što nam nije jasna situacija nego same depeše ne daju pregled situacije. Mi imamo podatke da je jedna nepr. divizija stigla preko Otočca u Petrovo Selo. Vi o tome ne javljate ništa. Isto tako ne dajete jasnu sliku koje su jedinice prošle komunikacijom Prijeboj — Korenica — Udbina. Vi nam dajete situaciju fragmentarno i statistički iz čega se ne vidi rad neprijatelja ni vaš. Kad uočite jednu kolonu potrebno je da je pratite kroz svoj teritorij i da nam to stalno javljate da bi mogli shvatiti nepr. pokrete u cjelini.

Mi urgiramo da vam avioni bacaju hranu, ali to ne može podmiriti vaše potrebe. Vi morate otvoriti kanal za prebacivanje hrane sa Korduna i snabdjevati se sa terena. Prebacite zbog toga što prije jednu brigadu na Kapelu.

22. V. 7186 za XI. korpus.

G.S.H.

Br. 141. VI. Korpusu. U dvomjesečnom takmičenju VIII. je Korpus zauzeo prvo a vaš Korpus drugo mjesto. U takmičenju vaš se štab pokazao inicijativan i dobro se snalazio u vodenju složenih operacija. Vaše su se jedinice pokazale prodorne i uporne u bojevima sa okupatorom i domaćim izdajicama. Za nanešene udarce neprijateljima naših naroda pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i političke komesare i očekujemo da ćete u predstojećim teškim zadacima koji stoje pred vama uložiti još više truda i volje u uništavanju neprijatelja naših naroda.

23. V. 44. 2194

Komesar Zigić Komandant Gošnjak

Br. 41. XI. Korpusu. Tražili smo od V. S. pomoć VI. divizije za prebacivanje ranjenika. Uхватite s njome vezu na prostoriji istočno od linije Srb — Lapac i organizujte zajedno prebacivanje.

23. V. 44. 2204

G.S.H.

Za V. S.

Neprijatelj jačine 1 nem. divizije, navodno 181, 11 pešad. pukovnije, 1 bojne legionera, čerke-

skih i ustaških jedinica, otpočeo je 23. V. nastupanje i to: Delovi nem. divizije iz Bihaća" Cazina 1) preko Vaganca ka Rakovici, 2) preko Tržačke Raštele ka Šturlićima, 3) preko Skokova ka Pećigradu, 4) pešad. pukovnija iz Otoke ka Bužimu, 5) legionerska bojna iz Dvora ka Zirovcu, 6) Čerkezi i ustaše iz Kostajnice i pe_ trinje ka Jabukovcu gdje su se sjedinile. Na svim pravcima sa neprijateljem su vodene borbe.¹⁷⁰ 24. V. Neprijatelj se zadržao u Rakovici, Šturlićima i Jabukovcu. Iz Skokova i Bužima odstupio je u pravcu Cazina i Otoke, dok je kolona iz Zirovca produžila za stupanje ka Vrnograču. Namera neprijatelja čišćenje muslimanske krajine, a verovatno ofanziva na Baniju i Kordun. Borbe su u toku. Rezultate ćemo javiti.

24. V. 44 Br. 2208/293

Za V. Š.

U Lici nepr. drži slabim snagama komunikaciju Gospić — Podlapača, Bunić — Korenica — Prijeboj i Petrovo selo — Leskova — Vrhovine. Drži i kontroliše prostoriju zapadno od ceste Vrebac — Podlapača — Bunić — Korenica. Jačina osiguranja promjenljiva. Osiguranja nisu garnizonirana. Na ostalim sektorima nije promjenjeno.

24. V. 1944 Br. 294/2209

Br. 143. VI. Korpusu. Nije pitanje zašto Ivanić Kloštar nije likvidiran, već zašto je uopšte napadan kad su za 28. div. bile druge direktive. Da li vi znate ko je naredio ovaj napad?¹⁷¹ Javite.

24. V. 44. 2206

G.S.H.

Za V. S.

Već tri dana prolazi neprijateljska motorizacija pravcem Bihać — Novi. Danas su primjećene jake kolone na pravcu Srb — Lapac. Vrlo jaka nepr. avijacija prati pokret trupa. Neprijateljska bojna koja se iz Dvora preko Zirovca kre-

¹⁷¹ Stab Šestog korpusa je depešom 27. maja javio: »Ivanić Kloštar napadan po naredenju štaba korpusa« (odnosi se na Deseti korpus — prim. red.) (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1 — k. 119/7.)

tala prema Vrnograču otsječena je od svoje pozadine i vršimo opkoljavanje.¹⁷²

25. V. 1944 Br. 298/2218

2a V. S. Predlažemo za sovjetsko odlikovanje Uzelca Srđu, majora, komandanta brigade XIII. Div.; Štroka Izidora, potpukovnika, k-danta XXXII. Div.; Miljković Jocu, kapetana, k-danta bat. VIII. Div.; Pekić Dušana, majora, načel. štaba XXXIV Div.; Nenezić Radojicu, potpukovnika, k-danta XXVIII. Div.; Priliku Đuru, poručnika, k-danta Brodske Brig.; Anku Paden, poručnika, k-dira čete XIII. Div.; Vuković Milutina, vodnika iz VIII. Div.; Maljašanić Savu komesara bat. VII. Div.; Petrović Adama, kapetana, k-dant bat. VII. Div. Predlažemo za sovjetsko odlikovanje borce: Vorkapić Milutina borca iz VIII. Div.; Bajić Vojislava iz XXXV. Div.; Resanović Stojana mitraljesca iz VII. Div.; Čorak Milana borca iz VII. Div.; Rajković Milana p.mitraljesca iz VIII. Div.; Popović Milu borca iz VIII. Div.

25. V. 1944. Br. 2219.

Za V. S. Sa neprijateljskim kolonama (Zirovac, Vrnograč 1 Petrinja — Jabukovac) borbe su u toku. Sve ostale nepr. kolone iznenada su obustavile nastupanje i povukle se ka polaznim bazama. Jedinice XIII Div. razbile su 1 ustašku satniju između Kukuljana i Kastava.¹⁷³ Ubijeno i ranjeno 28 ustaša i 1 zarobljen. Jedinice 28 i 33. Div. noću 21/22. V. porušile su prugu Križevci — Dugo Selo na dužini 800 m. i srušile 4 veća i 2 manja mosta. Na pruži Križevci — Bjelovar porušili 6600 m. pruge i 1 veći i 2 manja mosta.¹⁷⁴ Na ostalim sektorima bez promene. U Lici ćemo uskoro preći u protu- napade.¹⁷⁵

25. V. 1944. Br. 2215.

¹⁷² Opširnije o tome vidi dok. br. 123, 166, 200 i 202.

¹⁷³ Ta je satnija razbijena između Ozlja i Stativa 22. maja 1944. vidi knjigu depeša Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg br. 1—4/1, k. 119/10.

¹⁷⁴ Vidi dok. br. 165.

īs i u? vidi dok. br. 128, 134, 137, 143, 145. 150 i 170.

Br. 45. XI. korpusu. Dvadesetpetog celu noć čekajte hranu i avionu na Plješivici na Paljevini. Produžite čekanje svaku noć.

25. V. br. 2214.

G.S.H.

Br. 48. za XI. korpus. Iz vašeg izvještaja proizilazi da su u Lici ostale samo ustaške snage. One ne mogu držati Liku u okupaciji. Zbog toga se ne slažemo sa vašim planom napada na komunikacije kao osnovnim delovanjem. Vi treba da čistite Liku od tih manjih snaga. Početi sa Korenicom i Bunićem tako da se spojite sa nama na Kapeli."« Vaše delovanje pomoći ćemo sa ove strane. Na Kordun neprijatelj se naglo povukao sa krajnjih točaka o kojima smo vas jučer obavijestili. Primjećuje se jači pokret neprijatelja od Bihaća ka Novom.

Na Baniji se vode borbe.¹⁷⁷

25. V. 44. 2142.

G.S.H.

Br. 147. VI. [korpus] i br. 138. X. Korpus. Juče 25. maja u jutro u 7 h Nijemci izvršili sa 700. padobranaca napad na Vrhovni Stab. Kombinovano sa ovim napadaju Drvar oko 3 divizije sa pravaca: Banja Luka, Bihać, Lapac, Knin Livno.¹⁷⁸ Njemačka avijacija oko 200 aparata neprekidno u dejstvu. Preko šefa vaše engleske misije tražimo pomoć engleske avijacije. Engleski aparati da ovladaju prostorijom: Banja Luka — Bihać — Lapac — Knin — Livno i da bombarduju ova mjesta, te prostorom Banja Luka — Lapac — Zagreb.¹⁷⁹ U vezi sa ovim odmah počnite sa energičnim i stalnim napadajem na glavnu prugu Beograd — Zagreb. Glavninu svojih snaga angažujte za izvršavanje ovog zadatka.¹⁸⁰

25. V. 44. 2127.

G.S.H.

i-« j is» Lici su tada, pored ustaša, bili i dijelovi njemačke 392. legionarske divizije. Napad na Korenicu izveden je 27/28. maja (vidi dok. br. 134 i 157 u ovoj knjizi i Istorijat 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

¹⁷⁷ Vidi dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.

¹⁷⁸ Opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 93—104.

¹⁷⁹ J D5 Vidi dok br 199 201 i 203. J

¹⁸⁰ O izvršenju zadatka vidi tom V, knj. 28, izvještaje štaba Šestog i Desetog korpusa.

Ifla IX- korpus. Noću 27 na 28 maja snage prve brigade VIII div. smeniće vaše snage u Prijeboju i Petrovu Selu. Nepr. je napustio Topusko i Vrgin Most. Borbe se vode kod Vojnića.¹⁸¹ Naredite XIII div. da pojača aktivnost na liniji Karlovac — Ogulin.¹⁸² Br. 52/2138. 27 maja.

[Za IX. korpus: Neprijatelj je započeo ofanzivu na Kordun. U vezi sa povratkom vaših ranjenika i prebacivanjem drugih ustanova u Liku, neophodno je potrebno da se Korenica što pre zauzme i očisti.¹⁸³ Izvedena akcija na komunikaciju Bihać — Knin je dobro odabrana. Produžite u granicama mogućnosti.

Br. dep. 2530-51 27. V. 1944.

Za VIII korpus: Neprijatelj je prodro na oslobođeni dio Korduna i Banije. Borbe su u toku. U Lici naše snage prešle su u protivofanzivu.¹⁸⁴ Nastojaćemo da uskoro započnemo akcije na drum Bihać — Knin. Od naše Engleske misije energično tražena intervencija savezničke avijacije. Šef misije nas izvještava da je danas Bihać jako bombardovan.¹⁸⁵

Br. dep. 2129 26. V. 1944.

Za V. S. Korpus javlja da je tokom 26 maja njemačka VII motorizovana kolona u jačini 300 vozila probila se iz Livna za Grahovo i iza sebe ostavila sve slobodno.¹⁸⁶ — Takove njem. kolone kreću se od Dubrovnika preko Metkovića i Splita prema sjeveru. Br. 301/2144. 28 maja.

Za XIX diviziju. Jeste li prihvatili grupu ranjenika sa Velebita i šta je sa njima?¹⁸⁷ Izvestite da li su 10. V. kod Knina iz palog savezničkog aviona naši spasili tri člana, a ostalo Nemci obesili kod Knina na

¹⁸¹ Vidi dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.

¹⁸² O dejstvima Trinaeste divizije na toj liniji vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ od 6. juna 1944.

¹⁸³ i ¹⁸⁴ IM vidi dok. br. 157.

¹⁸⁶ vjerovatno se odnosi na dijelove njemačke Sedme SS divizije [»Princ Eugen« koji su na tom pravcu prodirali u toku drvarske operacije (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23⁴, k. 712).

pijaci. 29-V zauzeli smo Korenicu.¹⁸⁸ Nepr sa Korduna pod našim pritiskom povlači.¹⁸«

Br. 5/2147. 28. V.

Za X korpus. Zašto ste napadali Ivanić Kloštar i Nartu a ne onauporištako jasmovammiodredili? Dali radipruga Bjelovar—Kloštar ikak vesu PO procjeni namjere neprijatelja koji je stigao u Bjelovar?¹⁹⁰ Javite nam vojno-političku situaciju na vašem području i u jedinicama.¹⁹¹

Br. 114/2142. 28. maja.

Za XI korpus. Vaši ranjenici će biti zadržani na Kordunu. U vezi sa neprijateljskim ispadom u Leskovac zadržana je jedna kordunaška brigada na prostoru Poljanak — Sertić Poljana i biće po potrebi angažovana za čišćenje Cudinog Klanca.¹« Javite situaciju i vaše namjere.¹⁹³ Br. 54/2150. 29. maja.

Pripremite i izvedite što prije napad na Cudin Klanac¹⁹⁴ kako bi sprečili neprijatelja da pljač-

¹⁸⁸ Vidi dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.

¹⁹⁰ Na postavljena pitanja Stab Desetog korpusa je odgovorio slijedećim depešama 30. maja: »... Narta je bila predviđena. Ona je najlakše uporište u Moslavini. Od prvog plana treba odustati jer su jedinice nesposobne da ga izvrše. Mislimo se angažovati u Podravini, t.j. Đurđevac, Virje, Novigrad, a potom se prebaciti na ovaj sektor... 30. maja 28. divizija porušila prugu između Kutine i Popovače na 25 mjesta.« — 2. juna: »... Iz Bjelovara dio Njemaca otišao u Koprivnicu... Produžiće vjerovatno dalje...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—5/1, k. 119/9).

¹⁹¹ O vojno-političkoj situaciji na terenu i u jedinicama Desetog korpusa vidi dok. br. 9, 10 i 165.

¹⁹² J. i. w. Dijelovi Jedanaestog korpusa NOVJ vršili su napade na Čudin Klanac od 7. do 10. juna, ali ga nisu zauzeli (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/12/1, k. 119/10).

¹⁹³ Štab Jedanaestog Korpusa je 30. maja depešom javio slijedeće: »Neprijatelj drži Ljubovo i samim tim Bunić i Salamunić. Predlažemo da pristupimo čišćenju Ljubova prije čišćenja Cudinog Klanca. Ovamo nam je orijentisana glavnina snaga... Odsjek Bruvno: 29. V. slabije legionarske i četničke snage napadale su u pravcima Gračac — Bruvno — Srb, Suvaja — Mazin, ali su odbijene i vraćene u baze. Iznad Bruvna vodila se borba između njemačke i savezničke avijacije i oboren je jedan njemački lovac, pilota su uhvatili.

Odsjek Ljubovo: Neprijatelj drži prostoriju sjeverozapadno od ceste Kula — Čurum, s glavnom otpornom tačkom na Crnom Vrh, gde drži glavninu snaga i gdje je solidno utvrđen.

28 i 29. o.m.j. I. brigada XXXV divizije i III brigada XIX divizije vodile su ofanzivne operacije na prostoriji Kula — Ljubovo. Ne-

ka i [vrši] ispade u pravcu Leskovca. Za ovaj zadatak upotrebićete i I. kordunašku brig. sa kojom uhvatite vezu na Poljanku i dajte joj plan rada.¹⁹⁵

Br. 55/2150. 30. maja.

2a V. S.

2. Kozačka konjička puka, koja su otstupila od Vojnića ka Vrginmostu opkoljena su u Cemer-nici. Pomoć koja im je pošla od Petrinje odbacena je do Gora. Žestoke borbe su u toku. Neprijatelj trpi velike gubitke.¹⁹⁶ Sve veze u I?aniji ponovno uspostavljene. U Petrinji neke snage izgleda »Tiger« divizije koje bi navodno za zapadnu Bosnu.¹⁹⁷ Zadržavati ćemo ih što dulje. U Lici su legionari i ustaše izvršile ispad iz Cudinog Klanca i ušle u Uvalicu i Leskovac. Borbe su u toku.¹⁹⁸ Na pruži Dugo Selo — Kutine uništeno 426 m. šina. Na reci Čazmi na cesti Križ — Popovača, uništen most dug

prijatelj se je uporno branio i odbacio I brigadu od Crnog Vrh, dok je III brigada ovladala linijom Zubara — Crni Vrh — Kurjak — Gradina — Tepšanovac, Konjski Vrh. Neprijatelj je imao veće gubitke.

Odsjek Korenica: Neprijatelj drži Končarov Kraj — Leskovac te Duman. Patrolama dolazi u Turjanski. 29. o.m.j. iznenadio je II. brigadu i došao u Uvalicu, ali je povraćen. Jačina neprijatelja na prostoru Babin Potok — Ljubovo — Kula je 3. ustaške bojne koje imaju pozadi u rezervi legionarske jedinice i motorizaciju. Doznajemo da se vrši koncentracija ustaških snaga na prostoru Perušića.

Raspored naših jedinica: U cilju odmora jedinice su uglavnom izvučene iz kontakta sa neprijateljem i nalaze se na slijedećim prostorijama: II brigada XXXV divizije: Homoljac — Leskovac — Prijeboj, III brigada XIII divizije: Krbavica — Vrpile, I brigada XXXV divizije: Podlapača — Tolić, III brigada XIX divizije: Srednja Gora — Breštane — Čardak. ... Uslijed neprekidne aktivnosti neprijatelja uslovi za odmor nisu nikakvi. Naše namjere: poslije odmora mislimo usmjeriti aktivnost naših jedinica na čišćenje Končarovog Kraja i Cudinog Klanca, te prostorije Ljubovo — Kuzmanovača, a potom na komunikaciju Bihać — Lapac — Otrić — Gračac.« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—7/1, k. 119/10.)

¹⁹⁵ Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao je Štabu Jedanaestog korpusa 31. V. ovu depešu: I brig. VIII div. ne može učestvovati u akciji na Cudin Klanac. Vaš je zadatak da to sami izvršite što prije sa svojim snagama kako bi obezbjedili vezu Korduna sa Likom, koja nam je potrebna za prebacivanje hrane...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—7/1, k. 119/10.)

¹⁹⁶ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 28. izvještaj Štaba Sedme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 6. juna 1944.

¹⁹⁸ Borbu je vodila Druga brigada Trideset pete divizije (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—7/1, k. 119/10).

25 m.¹⁹⁹ Na ostalim sektorima bez promjene. Na našem području saveznička avijacija vrlo aktivna, 28 i 29 žestoko bombardovanje Bihaća" 28/V Bos. Novi. Mitraljirali nepr. kolonu koja je odstupala ka Karlovcu. Sa pravca Bihaća još se vide gusti oblaci dima.²⁰⁰

30. V. 1944. Br. 2135/301

Za VI korpus. Javite kakva je politička situacija na vašem području i koliko ste mobilisali za posljednja dva mjeseca.²⁰¹

31. V. 1944. Br. 149/2173.

¹⁹⁹ Diverziju je izvela Prva brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa Trećim diverzantskim bataljonom. (Vidi tom V. knj. 28, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 18. juna 1944.)

²⁰⁰ u depeši koju je Stab Jedanaestog korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: »Posljednjih dana saveznička, avijacija bombardovala je Bihać, Bos. Krupu, Bos. Novi. Vidili su se požari. Bihać je većinom porušen. Zapaljeni su magacini municije. Neprijateljske snage pri prolazu kroz Bihać prema sjeveru prilikom bombardovanja su razdvojene, ostaci tih snaga prikupljaju se južno od Bihaća pod Plješevicom i namjeravanju krenuti za glavninom...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—8'1, k. 119/10).

²⁰¹ Vidi dok. br. 104 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16. juna 1944.

BR. 165

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 31. MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O **BORBAMA**, DIVERZIJAMA I O NAPADIMA NA NEPRIJATELJSKE GARNIZONE¹

STAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ
Op. broj 309
Dne 31. maja 1944.

Operativni izvještaj
za mjesec maj — dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Od posljednjeg izvještaja jedinice X korpusa »Zagrebačkog« i jedinice XXVIII divizije imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

XXXII divizija — Jedinice ove divizije nalazile su se na slijedećim položajima: Brigada »Matija Gubec« Krapinica, Zajezda, Topličica, a ud. brigada »Braće Radića« Podrute, osim jednog bataljona ud. brigade »Braće Radića«, koji se je nalazio na položaju kota 385 iznad ceste koja vodi Mađarevo — Podrute (sekcija Ptuj).

Ujutro izvršio je neprijatelj² napad na II bataljon ud. brigade »Braće Radića« sa jednom bojnom ustaša koji su nastupali iz pravca Novi Marof, baš u času kad je isti bataljon trebao da zauzme povoljniji položaj kod Podruta. Bataljon je razbijen i povukao se je u pravcu Pokojca.³ Neprijatelj i dalje je nastupao u pravcu Peca, gdje se je nalazio IV bataljon ud. brigade »Braće Radića«. Poslije kraće borbe bataljon je potisnut, a neprijatelj je zauzeo mjesto Pece. Neprijatelj je nastupao, osim spomenute bojne,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1/4, k. 551 a.

² Dijelovi Prve pješačke pukovnije PTS, oklopnog sklopa PTS, Druga bojna Petog ustaškog zdruga i vod topova (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—14, k. 58).

³ Vidi dok. br. 6.

sa još jednom bojnom ustaša iz pravca **Novoa Marofa** prema položajima IV bataljona brigade »Braće Radića«.

Svojim lijevim krilom nastupao je neprijatelj dalje prema položajima brigade »Matija Gubec« koji se je nalazio u Krapinici. Isti bataljon izvršio je juriš na neprijatelja i neprijatelj je zadržan i prisiljen da se povuče.

Gubici neprijatelja iznose 40 mrtvih i oko 25 ranjenih vojnika.

Naši gubici: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 7 nestalih.

Gubitak oružja: 1 puškomitraljez. Zarobljeno nije ništa.

Od rukovodilaca ranjen je operativni oficir I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Ju. triša Janko.

4. V 1944.

Jedinice ove divizije nalazile su se na položajima: ud. brigada »Braće Radića« Gornji Kraljevec — Budinščina — Novosel, zaselak između Pažurovca i Budinščine; brigada »Matija Gubec« Sv. Križ — Gornja Konjščina — Zajezda (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

U 15 h brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret u pravcu Ivanca sa zadatkom da u toku noći izvrši likvidaciju neprijatelja u Vinici kod Varaždina (sekcija Ptuj). Ud. brigada »Braće Radića« izvršila je pokret u 19 h sa zadatkom da zauzme položaje Vuglovec — Ivanec — Prigorec — Željeznica (sekcija Ptuj).

Istog dana neprijatelj je u jačini od 3 sate nije ustaša ušao u Ivanec i zbog toga štab divizije odlučio je da se izvrši likvidacija neprijatelja u Ivancu,⁴ a ud. brigada »Braće Radića« da sa svojim jedinicama izvrši osiguranje u pravcu Varaždina i Lepoglave, držeći položaje Vuglovec — Prigorec — Salinovec — Željeznica.

Napad brigade »Matija Gubec« nije uspio te je povučena po naredenju štaba divizije na položaje Margečani — Radovan — Završje. .]

⁴ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za maj 1944. o tome piše: »U Ivanec su upućene 4. V. 1944 g. 2 sati 1 bojne 1. p. pukovnije) PTS koje su tamo zatekle skupinu odmetnika nepoznate jačine, sa kojima su otpočele borbu. Odmetnici su uništili. Gubici odmetnika: 17 mrtvih, 30 zarobljenih«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—14, k. 58.)

Gubici neprijatelja: 10 što mrtvih i ranjenih.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 2 ranjena druga.

g V 1944.

Jedinice ove divizije ostale su na položajima, koje su držale i dan ranije. U toku dana vršila se je priprema za likvidaciju neprijatelja u Ivancu.⁵ Zadatak je povjeren ud. brigadi »Braće Radića«. Brigada »Matija Gubec« osiguravala je u pravcu Varaždina, a I brigada XXXIII divizije u pravcu Lepoglave.

6. V 1944.

Ud. brigada »Braće Radića« otpočela je istoga dana u 2.30 h sa napadom na uporište Ivanec. Brigada »Matija Gubec« nalazila se je na osiguranju u pravcu Varaždina na liniji Stažnjevec — Tužno. Borba se je vodila sa dužim prekidima sve do 20 h istoga dana, kada je neprijatelj pod zaštitom mraka napustio položaje i povukao se u pravcu Lepoglave.

Gubici neprijatelja: 10 što mrtvih što ranjenih.

Vlastiti gubici: 2 mrtva i 3 ranjena.

7. V 1944.

Ud. brigada »Braće Radića« držala je položaje: Ivanec — Vitešinec — Prigorec — Željeznica (sekcija Ptuj 1:100.000). Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima kao i dan ranije.

Oko 18 h neprijatelj je počeo nadirati od pravca Jerovca i Ribić Brega prema Ivancu. Kako jedinice ud. brigade »Braće Radića« nisu zaposjele željezničku stanicu i rudnik, to je neprijatelju bilo omogućeno da se veoma lako dočepa prvih zgrada samoga mjesta i da na taj način imade jednu prihvatnu točku za daljnje nastupanje. Jedinice ud. brigade »Braće Radića« potpomognute sa jedinicama I brigade XXXIII divizije izvršile su kontranapad na neprijatelja, koji nije uspio. U 2 h 30 m. 8. V 1944. povučene su jedinice iz samog mjesta Ivanec i zaposjele položaje iznad mjesta, dok je u samom mjestu ostala jedna desetina radi održavanja kontakta sa neprijateljem.

⁵ Vidi dok. br. 42, 70, 176, 178 i 179.

8. V 1944.

Ud. brigada »Braće Radića« držala je r*. ložaje iznad groblja i Dječjeg doma kod mjesb Ivanec — Vitešinec — Ponikve — Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim ložajima, tj. na liniji Tužno — Stažnjeveć cilju osiguranja u pravcu Varaždina.

Oko 10 h neprijatelj je produžio sa nastupanjem od željezničke stanice Ivanec i rudnila uglja u samo mjesto, a istovremeno je nastupala i jedna bojna ustaša iz Lepoglave u pravcu Ivanca. Treća kolona nastupala je od Stažnjeveća prema Salinovcu (sekcija Ptuj 1 :100.000).

Neprijatelj je uspio izvršiti prodor između položaja ud. brigade »Braće Radića« i I brigade XXXIII divizije. Uslijed novonastale situacije Štab Divizije povukao je jedinice na nove položaje. Ud. brigada »Braće Radića« zauzela je položaje: Margečan — Seljanec — Bela, a brigada »Matija Gubec« Gačice — Osečka — Radovan.

III bataljon ud. brigade »Braće Radića« u svom povlačenju do iznenadnog sukoba sa neprijateljem kod Salinovca, djelomično se je raspršio.

I bataljon brigade »Matija Gubec« u svom povlačenju došao je u sukob sa neprijateljem kod Gačica u jačini od jedne satnije ustaša. Jurišem I bataljona brigade »Matija Gubec« neprijatelj je razbijen i prisiljen na povlačenje.

Gubici neprijatelja: oko 25 što mrtvih što ranjenih.

Naši gubici: 6 mrtvih, 9 ranjenih i 7 nestalih drugova.

Gubitak oružja: 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez, 13 pušaka, postolje t. mitraljeza, 400 kom. municije.

Utrošeno: 1.500 metaka.

Kritika: U svim borbama, koje su se vodile nekoliko dana oko Ivanca, pokazali su se krupni nedostaci, kao na pr.: djelomično zalaganje snaga u borbi; oklijevanje i mlakost u izvođenju napada, naročito u noćnim borbama; neiskorišćavanje pogodnih momenata dok se neprijatelj još nije utvrdio; neodržavanje kontakta sa neprijateljem i neosmatranje, uslijed čega dolazi do slabog poznavanja situacije; slabo održava-

nje veze između pojedinih susjednih jedinica, kao i slaba kontrola krila i bokova, uslijed čega dolazi do iznenađenja.

11. V 1944.

Brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret sa položaja Gornji Kraljevec — Sv. Jelena i okolnih zaselaka radi likvidacije neprijateljskog uporišta Komin,⁶ gdje se je nalazilo 38 ustaša sa 1. mitraljezom i 2 p. mitraljeza. Zadatak je povjeren 1. bataljonu brigade »Matija Gubec«. 3. bataljon iste brigade osiguravao je u pravcu Novog Marofa držeći položaje kote 211 u blizini sela Cret, a 2. bataljon iste brigade vršio je osiguranje od pravca Sv. Ivan Zelina na položajima Hrastje — Šalovec.

Nakon izvršenog juriša borci su došli do pred sam zid cintora. Zid zbog svoje debljine nije bilo moguće probiti topom 47 mm. Miniranje nije izvršeno zbog neodlučnosti минера. U 4.15 h 12. V 1944. bataljon se je povukao.

Gubici neprijatelja 1 mrtav.

Vlastiti gubici: 4 lakše ranjena.

Utrošeno: 500 metaka, 8 granata za top 47 mm.

Od rukovodilaca ranjen je komandir čete drug Vukelić.

12. V 1944.

Jedinice ud. brigade »Braće Radića« davale su osiguranje u pravcu neprijateljskog uporišta Zlatar, jer je I brigada XXXIII divizije i Zapadna grupa odreda imala zadatak likvidaciju neprijateljskih uporišta Mače i Mihovljani.⁷ Za vrijeme izvođenja ove akcije ud. brigada »Braće Radića« držala je položaje sa tri bataljona na liniji Cetinovec — grupa kuća južno od raskrsnice Zlatar — Lobar — Mače — poljskim putem do mjesta Srečići, dok jedan bataljon bio je u korpusnoj rezervi (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Prema položajima ove brigade nastupale su dvije satnije ustaša pojačane sa tri tankete i 1 topom od 47 mm. Jedinice ud. brigade »Braće Radića« kontranapadom potisle su neprijatelja prema Zlataru.

⁶ Vidi dok. br. 70, 182 i 183.

⁷ Vidi dok. br. 109, 184 i 185.

Gubici neprijatelja: 15 što mrtvih št[^]^1 njenih.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 4 ranjena.

Plijen: 4 puške i nešto municije.

15. V 1944.

Jedinice

ove divizije nalazile su se na sektoru Martinščina — Repno — Belec — Belečk" Završje — Grtovec — Zajezda — Gornja Sevnica — Pažurevec (sekcija Ptuj 1 :100.000)" Istog dana neprijatelj je počeo sa jakom koncentracijom svojih snaga kod Novog Marofa u Zlataru, u Gornjoj Batini i Beloj.*

Po naredenju Štaba Korpusa jedinice trebale su se rokirati na nove ooložaje. Ud. brigada »Braće Radića« sa dva bataljona Visoko — Vinično — Radečić, dok su dva bataljona trebali držati položaje Hum — kota 318 do dolaska jedinica I moslavačke brigade. Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona Velišće, a jedan bataljon Moždjenec sa zadatkom da kontroliše Novi Marof, radi razbijanja neprijateljskog lijevog krila, a time i razbijanje ustaške ofenzive.

Jedinice I moslavačke brigade nisu stigle na vrijeme na položaje Hum — kota 318, osim jednog bataljona, dok su ostali bataljoni ostali na položaju oko Trgovišća — Hrašćine. 4. bataljon ud. brigade »Braće Radića«, koji je također držao položaje kota 318 uspio je da se sa ranjenicima prebaci za Visoko. Neprijatelj je brzo nailazio od pravca Novog Marofa i uspio raspršiti bataljon I. moslavačke brigade i zauzeti kotu 318. Taj bataljon nije se uspio povući preko glavne ceste, već se je povukao u pravcu Trgovišća — Hrašćine u sastav I. moslavačke brigade. U isto vrijeme nadirao je neprijatelj u jačini od jedne satnije sa nešto motornih vozila od pravca Komina prema Humu. -

I bataljon ud. brigade »Braće Radića«, koji se je nalazio na položaju Vinično, napao je neprijatelja, koji se je ipak uspio probiti za Hum. Jedinice I moslavačke brigade zajedno sa 2. bataljonom ud. brigade »Braće Radića« bile su otcijepljene od ostalih snaga ove divizije. Jedi-

⁸ i ¹³ Vidi dok. br. 133.

nice su vodile cijeli dan borbu sa neprijateljem i uspjele probiti neprijateljski obruč u pravcu Breznice i Cretna i zauzele položaje Kračevac.

3. bataljon brigade »Matija Gubec«, koji se je nalazio na položaju Velišće, vršio je pritisak na neprijatelja na kotu 318 i uspio je istu kotu oko 18 h zauzeti. Nakon zauzeća te kote neprijatelj je u jačini jedne satnije nadirao od pravca Hraščine s namjerom da uđe u Hum. Isti bataljon otvorio je vatru na neprijatelja i prisilio ga na povlačenje.

16. V 1944.

Oko 7 h neprijatelj je nastupao od pravca Komina sa motorizacijom i pješadijom u pravcu položaja 1. bataljona ud. brigade »Braće Radića« kod Vinična (sekcija Ptuj 1 : 100.000). Usljed jakog pritiska bataljon se je povukao u pravcu Visoko. U isto vrijeme neprijatelj je nastupao i od pravca Huma, a jedinice povukle su se na nove položaje preko ceste Sudovec — Moždenec, da zauzmu položaje kota 280, 534, 547 (sekcija Čakovec). Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima, jedino što se 2. bataljon iste brigade, koji se je nalazio kod Moždenca, povukao na položaje iznad Sudovca prema Novom Marofu. Istog dana neprijatelj je oko 7 h počeo sa napadom na položaj 2. bataljona brigade »Matija Gubec« sa motorizacijom i pješadijom.

Prije povlačenja jedinica ud. brigade »Braće Radića« jedinice I moslavačke brigade dobile su zadatak da se prebace od Visokog na položaje kod Sudovca i G. Rijeke i da naprave barikade na cesti kod Sudovca prema Novom Marofu. Jedinice ud. brigade »Braće Radića« na položajima iznad Sudovca nisu našle jedinice I moslavačke brigade osim 2. bataljona brigade »Matija Gubec«, tako da su kote 280, 534, 547 bile bez kontrole.

Jedinice ud. brigade »Braće Radića«, kad su krenule da zauzmu nove položaje, dobile su sa tih položaja jaku vatru i iznenadnu, tako da su se jedinice pod neprijateljskim jurišem povukle preko ceste Visoko — Gornja Rijeka u pravcu Podvinja. Stapske jedinice i dijelovi 1. bataljona probili su se prema Kalniku. ...

Noću 16. na 17. V 1944. prikupljene su jedinice i izvršen je pokret u pravcu Apatovj» gdje su se već nalazili neki dijelovi I moslavačke brigade iz iste divizije.

17. V 1944.

Brigada »Braće Radića« držala je položaj sa jednim bataljonom na kosi sa lijeve strane puta prema D. Rijeci, a jedan bataljon sa desne strane puta. Jedan bataljon nalazio se je kod Ivančeca, a jedan na kosi iznad Ribnjaka. Brigada »Matija Gubec« držala je položaje Debela Bukva sa dva bataljona. Oko 9 h neprijatelj je počeo nadirati od pravca Osijeka, Marinovca prema položajima I moslavačke brigade kod Apatovca, a od pravca Koprivnice i Ludbrega prema položajima K.P.O.⁹ (sekcija Čakovec 1 : 100.000). Nakon kratke borbe I moslavačka brigada odstupila je sa položaja u Apatovcu, a neprijatelj produžio je nastupanje prema položajima brigade »Matija Gubec« i ud. brigade »Braće Radića« na kosi iznad Ivanca (klijeti). Bataljon brigade »Matija Gubec« povukao se je pod pritiskom neprijatelja prema bataljoni- ma brigade »Braće Radića«, dok su bataljone nastupajućeg neprijatelja pustili sasma blizu i tada izvršili juriš i razbili neprijatelja u jačini od jedne bojne, koji je počeo u paničnom bijegu bježati u pravcu Ludbrega i Koprivnice.

Bataljoni, koji su se nalazila na položajima oko Ivančeca i Ribnjaka također su bili napadnuti od neprijatelja, koji je razbijen i koji se je povlačio u pravcu Ludbrega i Koprivnice.

Gubici neprijatelja iznose oko 120 vojnika.

Vlastiti gubici 8 mrtvih, 16 ranjenih, 125 nestalih drugova.

Plijen: 1. p. mitraljez, 1 pištolj, 2 karabina, 1 mala apoteka.

Gubici u oružju: 2 antitenk. mitraljeza (avionska), 2 p. mitraljeza, 1 top 75 mm, 1 postolje za t. mitraljez, 1 t. minobacač i 1. minobacač, 1 t. mitraljez, 2 antitenk. puške, 91 puška.

Od materijala za vezu: 1 radio-stanica, 3 telefona, 1.500 m. žice telefonske.¹⁰

⁹ Kalničkog partizanskog odreda

¹⁰ Vidi dok. br. 190 u ovoj knjizi i dnevne izvještaje PTS—Ia 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—286 26, k. 112.

jg V 1944. Jedinice Divizije izvršile su pokret prema lugarnici radi odmora. U pokretu stigao je izvještaj da je neprijatelj napustio Apatovac, međutim neprijatelj se ponovno vratio i 2. i 3. bataljon ud. brigade »Braće Radića« dobili su zadatak da napadnu neprijatelja. Juriš nije uspio. Poslije neuspjelog juriša jedinice su krenule u pravcu Debele Bukve.

25. V 1944. Jedinice ove divizije dobile su zadatak da izvrše likvidaciju neprijateljskog uporišta Veliko Trojstvo i da se postavi osiguranje u pravcu Bjelovara.¹¹ U cilju izvršenja ovoga zadatka jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele su položaje: Markovac — Grginac — Novoseljani — k. 174 (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Udarne brigade »Braće Radića« dobila je zadatak da sa tri bataljona izvrši napad i likvidaciju neprijatelja u Vel. Trojstvu.

Nakon 5 sati borbe bataljoni su se povukli pod pritiskom neprijatelja. Na osiguranju također se vodila borba sa jedinicama brigade »Matija Gubec« i našim borcima uspjelo je neprijatelja razbiti.

Gubici neprijatelja: 80 mrtvih i veći broj ranjenih.

Vlastiti gubici: 13 mrtvih, 47 ranjenih, 11 nestalih.

Gubici u oružju: 1 t. mitraljez, 1 njemački puškomitraljez, 12 karabina, 1 talijanska puška.

Kritika: Divizija je dobila naređenje da ne napadne na uporište Vel. Trojstvo ako se tamo nalazi 500 žandara, već samo da izvrši fingirani napad kako bi se rasteretile ostale naše snage koje su napadale na uporište Narta,¹² ali i pored toga napadali i pretrpjeli nepotrebne gubitke.

XXXIII divizija:

I brigada

6. V 44.

Jedinice ove brigade osiguravale su akciju na uporište Ivanec u pravcu Lepoglave na liniji: Lepoglavska Ves — selo Kaniža — k. 421 (s. Vuglovec).

Tokom dana neprijatelj je pokušao u manjim skupinama da se probije od Lepoglave u

¹¹ Vidi dok. br. 116, 141, 119 i 161.

¹² i ¹⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 116, 119, 160 i 161.

Ivanec i to prugom i cestom. Neprijatelj «aB svaki puta odbijen.

Oko 17.30 sati neprijatelj je ponovno pokušao prodor u pravcu Ivanca sa 200 vojnika mu je i uspjelo. Vlastitih gubitaka nismo imali

Gubici neprijatelja 9 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

7 V 44.

Jedinice ove brigade zauzele su položaj Knapić brdo, k. 260, groblje u Ivancu, Donji Gečkovec, Vuglovec.

U 17 sati neprijatelj je nastupao od pravca Jerovec u tri kolone: jednom kolonom prema željez. stanici Ivanec, drugom kolonom cestom k Ivancu i trećom kolonom prema rudniku. Neprijatelj je prvi put odbijen dok mu je u sumraku uspjelo zauzeti željez. stanicu Ivanec i prugu. Zajedno sa jedinicama brigade »Braće Radića« izvršen je napad na neprijatelja koga smo uspjeli protjerati iz rudnika. Neprijatelj se povukao uz prugu prema željez. stanici. Tokom noći bilo je tu i tamo zapucavanja patrola ali nekih većih borbi nije bilo.

8. V 44.

Neprijatelj je pokušao zauzeti k. 260 ali je odbijen. U 10.10 neprijatelj je žestoko napao na lijevo krilo i uspio da se probije i da dođe jedinicama iza leđa. Po naređenju štaba XXXII divizije izvršeno je povlačenje jedinica u pravcu sela Prigorec. Za vrijeme povlačenja neprijatelj je otvorio žestoku vatru sa k. 428 i 260 na naše jedinice. Jedinice uspjele su se probiti u tri kolone između k. 428 i 260. Gubici neprijatelja nepoznati.

Vlastiti gubici: 6 mrtvih. 1 ranjen, 6 nestalih.

Gubici u oružju: 6 karabina.

13. V 44.

Jedinice ove brigade imale su za zadatak da napadnu na neprijateljsko uporište Mače. U uporištu se nalazilo 60 ustaša. III bataljonu iste brigade povjeren je zadatak da izvrši likvidaciju uporišta Mače. I bataljon bio je na osiguranju prema Bedekovčini, dok je II bataljon bio na osiguranju na cesti kod mjesta Kroflini. IV bataljon bio je u rezervi. Napad je počeo u 4.30 sati, a završen u 9 sati.

Gubici neprijatelja: 59 mrtvih dok je jedan zarobljen.

Plijen: 34 puške, 3000 manliher metaka, 2 revolvera, 1 telefon i ostale ratne spreme.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

Po likvidaciji uporišta Mače I i II bataljon krenuli su da zaposjednu položaje na kosi Strugača (sekcija Ptuj) sa zadatkom da osiguraju likvidaciju uporišta Mihovljan i da spriječe nadržanje neprijatelja od prvaca Mače.

Neprijatelj potpomognut sa tenkovima pokušao je da pritekne u pomoć napadnutoj posadi u Mihovljanima, ali je od istih jedinica odbijen.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Vlastiti gubici: 4 ranjena.

15. V 44.

Jedinice ove brigade tokom noći izvršile su pokret i zauzele slijedeće položaje: II i III bataljon Hraščina — Trgovišće, IV bataljon k. 428. I bataljon trebao je da zauzme k. 377 no istu je prije zaposjeo neprijatelj. Nakon kratke borbe bataljon je odbačen i povukao se dijelom prema Radešiću, a dijelom prema Hraščini. Oko 10 sati neprijatelj je nastupao sa svih strana.¹³ III i IV bataljon prihvatio je borbu sa neprijateljem. Neprijatelj stalno dobija pojačanja i nastoji pod svaku cijenu pomoću tenkova probiti položaj III bataljona. Istovremeno vrši juriše i na položaje IV bataljona, ali je svaki put odbijen.

II bataljon dobio je zadatak da očisti k. 215 koju je zaposjeo neprijatelj. Bataljon nije izvršio zadatak.

Oko 12 sati nailaze tri štuke i bombama i mitraljeskom vatrom tuku položaje IV bataljona. Pod zaštitom aviona neprijatelj se povukao na jurišna odstojanja da izvrši juriš i uspio izbaciti IV bataljon sa k. 428. Po naređenju jedinice su se trebale povlačiti u pravcu Čreta. Prilikom povlačenja naišle su ponovno tri štuke, koje su stalno tukle naše jedinice prigodom povlačenja. Osim II bataljona sve jedinice povukle su se za selo Visoko, koji se je tek tokom noći prebacio preko ceste i ušao u sastav brigade. Za vrijeme probijanja neprijateljskog obručca izgubljen je protivkolski top 37 mm.

16. V 44.

Oko 7 sati jedinice ove brigade se iz Visokog preko Gor. Rijeke za Vojnovac* Deklešanec i Hižanovec. Pod pritiskom neprijatelja i bombardiranjem avijacije jedinice ove brigade povukle su se sa tih položaja i zaposjeli daju položaje oko sela Kalnik (sekcija Gakove 1 : 100.000).

I na tim položajima dolazi do borbe sa neprijateljem, a jedinice zamorene i demoralizovane povlače se preko Kamešnice i Osijeka za Apatovac. Prilikom tog povlačenja izgubljena je protivtenkovska puška.

17. V 44.

Jedinice ove brigade zaposjele su slijedeće položaje: II bataljon kosu Kićur (k. 326), III bataljon kosu istočno od k. 368 i položaje južno od Apatovca, I bataljon k. 298, a IV bataljon bio je u rezervi.

Oko 9 sati neprijatelj je nadirao u pravcu Apatovca od Vel. Brda u jačini jedne bojne ustaša. Nakon kratke borbe jedinice napuštaju položaje. . . U međuvremenu neprijatelj je zaposjeo i selo Vel. Poganac, te put Poganac — Prkos — Rasinja, i sprječavao prebacivanje razbitih jedinica u pravcu Bilo Gore. Pojedine grupe probijaju se preko neprijateljskih položaja još tokom dana, dok su se ostale sakrivale po šumama i tokom noći prebacile preko ceste Križevci — Koprivnica. U borbama 15, 16, 17 imale su jedinice osjetljive gubitke kako u ljudstvu tako i u oružju.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Vlastiti gubici: 25 mrtvih, 124 ranjena, 149 nestalih.

Gubici u oružju: protukolski top 37 mm, 30 topovskih granata, protukolski mitraljez (avi-
onski), antitenkovska puška, teški mitraljez, 7 puškomitraljeza, 156 pušaka, 23 šmajsera, veći broj municije, zatim je izgubljeno 2 telefona, 4 km kabla, 3 karete, 12 konja, 4 sedla, 5 samara.

25. V 44.

Jedinice XXXIII divizije dobile su zadatak da napadnu sa jednom brigadom neprijateljsko uporište Narta, gdje se nalazilo 230 domobrana, 100 žandara, 50 Nijemaca.¹⁴

Naoružanje: 2 teška bacača, 1 laki bacač, 7 teških mitraljeza i oko 29 puškomitraljeza.

Uporište je utvrđeno većim brojem bunkera i okolo postavljene prepreke od žica. Na nekim mjestima postavljene su i mine.

Zadatak da napadne i likvidira uporište Narta povjereno je I brigadi.

II brigada imala je zadatak da jednim bataljonom kontroliše prelaze na rijeci Česmi.

Dva bataljona iste brigade nalazili su se u korpusnoj rezervi.

Napad je počeo 25 maja u 3.30 sati. Jedinice su stvarnim napadom počele u 3.50 sati.

Jedan bataljon napadao je sa zapadne strane od Stefanja. Privukavši se 30 metara do žice dobio je iznenadnu jaku vatru od strane neprijatelja te se povukao i sklonio iza okolnih kuća.

II i III bataljon I brigade prilikom samog nastupanja također su dočekani jakom vatrom. Neprijatelj sa jednim dijelom se je uspio provući iz samog uporišta, te je izvršio juriš na naše jedinice i tom prilikom uspio razbiti II bataljon.

Jedinice su nekoliko puta jurišale na neprijateljske položaje ali su svaki put odbijene. Neprijatelj se je UDorno branio iz uporišta potpoman jakom minobacačkom vatrom.

U isto vrijeme tukao je neprijatelj jakom artiljerijskom vatrom iz Bjelovara na naše položaje.

Od jutra vodila se žestoka borba na zasjedi prema Bjelovaru i neprijatelj je uspio da se probije kroz osiguranje.

I brigada, koja je napadala, dobila je naređenje da se povuče iz neprijateljskog uporišta na novoodređene položaje.

Povlačenje jedinica I brigade izvršeno je 25. V 44. u 14 sati.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Vlastiti gubici: 9 mrtvih, 39 ranjenih i 30 nestalih.

Neki od nestalih već su se vratili u jedinice.

Od rukovodilaca ranjen je komandant III bataljona drug Biškupec Slavko, zamjenik politkomesara II bataljona drug Jagodić, opera-

ativni oficir IV bataljona drug Vampotić Zdravko. Poginuo je jedan komandir, a dva su ranjena.

Većina boraca ranjena je od minobacačke i artiljerijske vatre i to zato što su se borci gomilali, a rukovodioci nisu posvetili dovoljno pažnje samom zaklanjanju.

Gubitika u oružju nije bilo.

11 brigada
21. IV 44.

Jedinice ove brigade razrušile su mostove na Česmi i potoku Kovačica kod Vel. Grđevca (sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

II bataljon iste brigade vodio je vrlo kratku borbu sa neprijateljem dok je bio na osiguranju prema Vel. Grđevcu.

Gubici neprijatelja nepoznati.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

29. IV 44.

Jedinice ove brigade istjerale su ustaše iz sela Stari Glog kamo su došli da rekviriraju žito i blago.

Gubici ustaša nekoliko mrtvih.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

1. V 44.

Jedinice ove brigade u zajednici sa udarnim bataljonom Istočne grupe napali su neprijateljsko uporište Sv. Ivan Zabno.¹⁵

Zadatak da se likvidira uporište Sv. Ivan Zabno povjeren je II bataljonu.

III bataljon bio je na osiguranju prema Bjelovaru, a sa jednom četom u sastavu udarnog bataljona u pravcu Križevaca. Napad je počeo u 1.30 sati.

Nakon kratke borbe neprijatelj je istjeren iz bunkera i povukao se je u općinsku zgradu odakle je davao daljnji otpor.

U svitanje naše jedinice povukle su se u određene baze.

Gubici neprijatelja nepoznati.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

5. V 44.

Jedinice ove brigade postavile su zasjedu između Blatnice i Starog Sela.¹⁰ Oko 7 sati naišla je neprijateljska patrola na zasjedu.

Gubici neprijatelja 8 mrtvih.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

¹⁵ Vidi dok. br. 174.
Vidi dok. br. 177.

- H v 44.** Jedinice ove brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Rovišće¹⁷ (sekcija Čazma 1 : 100.000). Likvidacija uporišta povjerena je III bataljonu, a II bataljon postavljen je na osiguranje prema s. Sv. Ivan Zabno. I bataljon bio je u rezervi.
Napad je počeo u 24 sata i trajao do 4 sata ujutro.
Gubici neprijatelja 9 mrtvih.
Vlastiti gubici 2 mrtva i 1 ranjen.
Plijen 8 pušaka.
- 10. V 44.** Jedinice ove brigade držale su položaje prema Bjelovaru dok je XXVIII divizija vršila likvidaciju neprijateljskog uporišta Hercegovac.¹⁸
- 15. V 44.** Jedinice ove brigade držale su položaje prema Križu i Ivanić Gradu prilikom napada XXI brigade na uporište Kloštar Ivanić.¹⁹
II bataljon davao je osiguranje diverzantima koji su rušili pruge između Ivanić Grada i Križa. Osiguranje diverzantima sukobilo se sa neprijateljskim patrolama koje su rastjerali.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
- točna grupa*
I odreda
Udarni bataljon
- 25. IV 44.** Jedinice tog bataljona napale su 20 Čerkeza koji su se nalazili u šumi kod Ivančana. Zaročljeno 12 živih, a 7 ubijeno.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
- 29. IV 44.** Jedinice se nalaze u zasjedi kod sela Hagnja, dok je II moslavačka brigada vršila napad na Sv. Ivan Zabno.

¹⁷ U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za maj 1944. rečeno je o tome napadu slijedeće: »Noću 7/8. V napadnuta je od strane odmetnika posada u Rovišću (17 km j.i. od Križevaca), tom prilikom razrušena je pruga na više mjesta.

Naši gubici: 3 mrtva, 2 ranjena i 4 konja izgubljena. Posadu je sačinjavala 2. sat XXXII »bojne ustaške vojnice iz Bjelovara. Utrošeno 6.000 naboja za pušku i strojopušku.« (Vidi dok. br. 28 u ovoj knjizi i dok. br. 5/1—4, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

¹⁸ Opširnije o napadu na Hercegovac vidi dok. br. 41, 64, 66, 75 i 83.

» Vidi dok. br. 24 i 90.

5. V 44. Kod pokreta u selo Dragičevac sukobile su se jedinice tog bataljona sa neprijateljem u jačini od 150 vojnika, koji su nastupali iz Ivanič Kloštra²⁰ (sekcija Čazma 1 : 100.000).¹

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i 3 ranjena
Vlastitih gubitaka nije bilo.

Moslavački odred
7. V 44.

Jedna četa tog odreda ubila je kod Kutine 2 domobrana, a dva zarobila.²¹
Plijen: 2 puške, 100 metaka.

Bjelovarski odred
27. IV 44.

Jedinice tog odreda vršile su napad na neprijateljsko uporište Koprivnica. Napad nije uspio.²²

Gubici neprijatelja 3 mrtva i nepoznat broj ranjenih.

Vlastiti gubici 1 ranjen.

7. V 44.

Jedinice vrše osiguranje na cesti Bjelovar — Rovišće prilikom izvršenog napada na Rovišće od strane II brigade XXXIII divizije.

20. V 44.

Jedinice II bataljona istog odreda nalaze se na zasjedi kod Drave prema selu Vizvar, kao i kod sela Drenovice.

Oko 7 sati nastala je borba sa mađarskom patrolom.

Zarobljeno je 3 mađarska vojnika i 1 podoficir. Kratko vrijeme nakon toga prebacilo se preko Drave 200 Mađara i Nijemaca i krenuli prema selu Ferdinandovcu, gdje se nalazio jedan vod tog odreda, koji se poslije kratke borbe povukao.

Kod Drenovice jedinice tog odreda zarobile su 4 belogardista, a ubili 6.

Plijen: 3 puške, 1 šmajser, 200 km municije, 6 bomba.

Vlastiti gubici: 1 ranjen.

²⁰ Vidi dok. br. 176.

²¹ Vidi dok. br. 176.

²² Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda o tom napadu nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/1—2, k. 1623.

I Si- V 44. Jedinice II bataljona vodile su borbu sa ustašama između sela Semovci i Virje (sekcija Đurđevac 1 : 100.000).

Gubici neprijatelja: 8 mrtvih.
Vlastite gubitke nismo imali.

Upadna grupa odreda

Zagrebački odred

g V 44.

Jedinice tog odreda, tj. II bataljon izvršio je napad na neprijateljsko uporište Donje Orešje (sekcija Zagreb — Ptuj 1 : 100.000). Napad je počeo u 4.30 sati i nakon 8 sati borbe likvidiralo se uporište.²³

Gubici neprijatelja: 18 mrtvih.

Zarobljeno 12 ustaša.

Vlastiti gubici: 2 mrtva i 1 ranjen.

Plijen: teški mitraljez, puškomitraljez, 40 pušaka, 4000 metaka.

¹ *Kalnički NOP odred*

Jedinice II bataljona, zajedno sa jednom četom I bataljona, vodile su borbu kod Ljubušice.

Gubici neprijatelja: 12 mrtvih, 9 ranjenih.

Vlastiti gubici: 3 mrtva, 3 ranjena.

f Zagorska brigada
13. V 44.

Jedinice te brigade imale su zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Mihovljani. I udarni bataljon Zagorske brigade imao je zadatak likvidirati samo uporište, dok su ostala dva bataljona postavili osiguranje na liniji: Velika Ves — Mihovljani (sekcija Ptuj 1 : 100.000). U uporištu nalazilo se 50 ustaša. Napad je počeo u 4 sata, a dovršen 14. V u 6.30.

Zarobljeno 7 ustaša, dok je ubijeno 43.

Vlastiti gubici: 1 mrtav, 14 ranjenih.

Plijen: 30 pušaka, 500 metaka.

Uništen je 1 tenk.

III diverzantski bataljon

1. V 44.

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga, kod stanice Ivanić Grad, dignut je u zrak teretni vlak. Uništena lokomotiva i 4 vagona. 5 vagona oštećeno. Promet je stajao 12 sati.²⁴

²³ Vidi dok. br. 25 i 30.

²⁴ i » Vidi dok. br. 172.

- Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga bM stanice Voloder, postavljena je nagazna mina koju je neprijateljska patrola pronašla. Pri denju mine ubijena su 2 neprijateljska vojnika.²⁵
- Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Repinec, dignut je u zrak teretni vlak. Un šteta lokomotiva i 4 vagona, dok su 2 vagona oštećena. Promet je stajao 48 sati.²⁵
- Na pruzi Dugo Selo — Zagreb, kod stanice Sesevete, postavljena je nagazna mina. Mina ne eksplodirala, već se je kod nailaska vlaka zapalila i izbacila lokomotivu iz kolosjeka.
2. V 44. Na pruzi Banova Jaruga—Zagreb, kod stanice Ludina, dignut je u zrak transportni vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona, a 7 vagona oštećeno. Promet stajao 15 sati.²⁶
- Jedinice tog bataljona vodile su borbu sa neprijateljem kod sela Hruškovice. Gubici neprijatelja 1 mrtav, 2 ranjena.
- Vlastitih gubitaka nije bilo.
- 3 V 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Moslavačka Gračenica, zarobili su 20 domobrana i 2 puške.
3. V 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Prikraj, dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Promet je stajao 48 sati.²⁷
10. V 44. Na pruzi Dugo Selo — Zagreb postavljena je mina; ubijeno je 5 neprijateljskih vojnika.
11. V 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Ivanić Grad, dignut je u zrak transportni vlak. Uništena je lokomotiva. Cijela kompozicija izbačena je iz kolosijeka, osim 3 vagona.²⁸
- Gubici neprijatelja: 72 njemačka vojnika i veći broj ranjenih.
- Promet je stajao 72 sata.
- Na pruzi Dugo Selo — Križevci, između stanica Vrbovec i Prikraj, presječena je pruga na 45 mjesta i srušen 1 most dugačak 15 m. Promet je stajao 7 dana.²⁹

²⁶ Vidi dok. br. 173.

²⁷ Vidi dok. br. 177.

¹⁹ i ²⁹ Vidi dok. br. 182.

- Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Voloder, postavljena je mina za vlak koja nije eksplodirala.
20. V 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Vrbovec, dignut je u zrak osobni vlak. 4 vagona su uništena, dok je lokomotiva oštećena. Ubijena su 4 njemačka vojnika. Promet je stajao 16 sati.³⁰
- Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Deanovec, dignut je u zrak teretni vlak. Podatke, o šteti i zastoju prometa nemamo.
- Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Sirinec, dignut je u zrak transportni vlak, ali podataka nemamo.
- 21/22. V 44. Na pruzi Bjelovar — Križevci, između stanica Sv. Ivan Zabno i Križevaca, presječena je pruga na 275 mjesta i srušena su tri mosta u duljini od 8,10 i 15 m.
- Na pruzi Dugo Selo — Križevci, između stanica Prikraj i Gradec, presječena je pruga na 32 mjesta i srušena 4 mosta dugačka od 10--22 m.³¹
- Napred navedene akcije izvršila je I i II četa tog diverzantskog bataljona, dok od III čete nema podataka. Ta četa djeluje na sektoru Zapadne grupe odreda.
- XXVIII divizija
25. V 44. Jedinice ove divizije dobile su zadatak da sa dvije brigade postave osiguranje prema Bjelovaru na liniji: bočno k. 131 — V. i M. Korenovo — k. 145 (Brezovac) — N. Pavijani sa bočnim osiguranjem prema Galovcu, a prema Garešnici i Hercegovcu na liniji: Šimljanica (k. 182) — Sred. Brdo sa isturenim dijelovima prema Gradini i Krnjači (k. 187), te sa izviđačkim dijelovima prema Dišniku.³²
- Jedinice ove divizije nisu prema Bjelovaru zaposjele položaje kako je predviđeno zapovi-

³⁰ Vidi dok. br. 191.

³¹ Vidi dok. br. 193.

³² Divizija je posjedanjem tih linija zatvarala pravce koji od Bjelovara i od Garešnice i Hercegovca izvode ka Narti koju je napadala I Prva NO brigada Trideset treće divizije (vidi dok. br. 119 i 161).

ješču, jer se je na toj liniji nalazio neprijatelj. Jedinice su zaposjele položaj na liniji: polje Grabovac — (zapadno od sela Koreново) — rubom šume ispod sela V. Koreново — preko Bjelovarske rijeke — k. 113 — selo Galovac. Jedinice koje su imale zadatak zaposjesti položaj prema Garešnici i Hercegovcu zaposjele su na vrijeme ove položaje. Oko 6 sati jedinice XXI udarne brigade otpočele su borbu sa neprijateljem koji je pokušao da iz sela V. Koreново zauzme položaje te brigade. Dva neprijateljska napada odbijena su. Nakon toga neprijatelj je počeo tući jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, a naročito položaje I bataljona XXI udarne brigade. Neprijatelj je stalno dobijao pojačanja. Oko 10 sati neprijatelj je ponovno napadao na položaje tih jedinica, ali su svi njegovi pokušaji prodora odbijeni. U to isto vrijeme primijećeno je povlačenje jedinica koje su napadale uporište sa strane Bjelovara. Osim toga jedinice XXI brigade trpjele su osjetne gubitke od artiljerije. Zbog toga je naredeno da se izvuče rezerva udar. XXI brigade, a jedinice iz I borbenog reda da i dalje zadrže svoje položaje. Jedinice XXI udarne brigade povukle su se sa svojih položaja u 13.30 bez naređenja Štaba Divizije.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih žandara i gestapovaca, dok je jedan domobran uhvaćen živ.

Vlastiti gubici: 23 ranjena, 4 mrtva. Među ranjenim nalazi se komandir čete XXI brigade drug Bogojević, komandir čete iste brigade kapetan drug Đermanović.

Za Istočnu i Zapadnu grupu odreda nisu uneseni svi podaci, jer ih do sada nisu poslali.

U svim gore izloženim akcijama i borbama neprijatelj je pretrpio slijedeće gubitke.

<i>Neprijateljskih vojnika:</i>		<i>Vlastiti gubici:</i>	
ubijeno	466	teški mitralj.	82
ranjeno	144	ranjeno	265
zarobljeno	45	nestalo	305
<i>Zaplijenjeno:</i>		<i>Gubitaka u materijalu:</i>	
t. mitraljeza	1	radio-stanice	
p.mitraljeza	2	telefona	5

kabla	5.5	<i>Oštećeno</i>	
samara	5	vagona	9
sedala	4	lokomotiva	1
konja	12		
pušaka	125	<i>Vlastiti gubici:</i>	
šmajsera	1	poginulo	80
pištolja	3	ranjeno	265
municije	8000	nestalo	305
telefona	3		
bombi	6	<i>Gubitaka u oružju:</i>	
		topa 2 (75 i 37 mm)	
		teški bacač	1
<i>Uništeno:</i>		teš. mitraljeza	4
tenk	1	puškomitraljeza	12
lokomotiva	5	pušaka	279
vagona	19	šmajsera	23
šinja	704	antiten. puš.	2
mostova	8	avion, mitralj.	3
		laki bacač	1
		granata	30

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, general-major:

BR. 166

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 31. MAJA
1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV O BORBAMA
OD 22. DO 30. MAJA¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 288/44
Dne 31. maja 1944.

Kratki podaci o borbama
jedinica ove divizije i
sadjejestvujućih jedinica
u vremenu od 22. do 30.
V. 1944.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

22. i 23. maja 1944. II brigada vodila je borbu na sektoru Skokovi sa motorizovanom neprijateljskom kolonom jačine 300 Nijemaca, 14 što manjih što većih tenkova, 8 kamiona i veći broj motorcikla.- Neprijatelj je zaustavljen. Gubici neprijatelja neprovjereni. Mrtvi i ranjeni otpremljeni u dva kamiona sanitetska. Naši gubici: 3 ranjena druga. Zaplijenjeno ni izgubljeno nije ništa.

25. i 26. maja 1944. II brigada i III brigada VII divizije u sadjejestvu sa dijelovima I i II muslimanske brigade i jednim bataljonom II brigade VIII divizije vodile su borbu sa neprijateljskom bojnom jačine 800 vojnika legionara, ustaša i četnika na prostoriji Hrvatsko Selo, Kamenski Most, Katinovac.¹ Neprijatelja je izvukla pomoć koja se je probijala iz Gline.⁴ Gubici neprijatelja pažljivo prikupljeni i provjereni: 88 mrtvih i oko 95—100 ranjenih vojnika i oficira. Naši gubici (bez muslimanskih jedinica) 8 mrtvih i 37 ranjenih drugova. Zaro-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 31/2, k. 813.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 123 i 202 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 14. juna 1944.

³ U tim borbama bili su okruženi dijelovi borbene grupe Iarend« (vidi dok. br. 123 i 202 u ovoj knj. i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 14. juna 1944).

⁴ Okruženom neprijatelju pritekli su u pomoć dijelovi Prve kosačke konjičke divizije i Osmog ustaškog stajaćeg zdruga (vidi dok. br. 202).

bljeno nije ništa. Izgubljeno: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 3 karabina, koji se nijesu mogli izvući od poginulih drugova.

24. i 25. maja 1944. IV brigada u sadjejestvu sa bataljonom P O. Banije vodila je borbu sa neprijateljskim kolonama, gdje su se probile iz pravca Kostajnice jačine oko 1000 Kozaka, ustaša, četnika i Petrinje jačine 200 Kozaka. Borba se vodila na prostoriji Jabukovac — Kraljevčani — Šušnjar — Gravac. Gubici neprijatelja u tim borbama pažljivo prikupljeni ose 34 mrtva i 41 ranjeno vojnika i oficira. Naši gubici 8 mrtvih i 24 ranjena. Zarobljeno i izgubljeno nije ništa.

26. 27. i 28. maja 1944. sa 3 bataljona I brigade i 2 bataljona IH brigade vodili su borbu sa neprijateljskim kolonama na prostoriji Tušilović — Vojnić.⁵ Gubici neprijatelja u tim borbama nisu provjereni; može se računati 20—30 mrtvih i toliko ranjenih vojnika. Naši gubici 2 mrtva i 20 ranjenih vojnika. Zaplijenjeno 5 jahaćih konja. Izgubljeno nije ništa

27. maja 1944. II brigada VIII divizije napada zaštitnicu Sibirsko-kozačkog puka na prostoriji Vrginmosta.⁶ Gubici neprijatelja 20 mrtvih i 20 ranjenih vojnika. Zarobljeno 3 konja sa sedlima i 1 neprijateljski vojnik. Mi nijesmo imali gubitaka.

28. maja 1944. II brigada VIII divizije, Omladinska brigada i bataljon I brigade VII divizije postavili su zasjedu II sibirskom puku na cesti Vojnić — Vrginmost.⁷ U toj borbi neprijatelj je imao 60—80 mrtvih i oko 100 ranjenih vojnika. Naši gubici (bez Omladinske brigade) 3 mrtva i 21 ranjeno boraca. Izgubljeno nije ništa. Zarobljeno 16 neprijateljskih vojnika, 1 puškomitraljez i 10 karabina.

29. i 30. maja vodili su sa istim neprijateljem borbu na prostoriji Čemernica i cesta Čemernica — Glina jedinice: II i III brigada VII, II brigada VIII divizije i Omladinska brigada. Neprijatelj je uspio da se probije preko Gline, u Petrinju. Gubici neprijatelja u toj borbi: preko 50 mrtvih i više od 50 ranjenih vojnika. Naši gubici (osim brigade »Jože Vlahovića«): 8 mrtvih i 48 ranjenih boraca. Zarobljeno 6 vojnika; zaplijenjeno: 1 šarac, 5 karabina, 31 jahaći konj i ostale spreme i stoke koju je neprijatelj napljackao.

30. maja 1944. IV brigada vodila je borbu sa neprijateljskom kolonom potpomognutom tenkovima na cesti Petrinja — Gline, koja je išla u pomoć kozačkom puku opkoljenom u mernici.⁸ Neprijatelj je imao 10 mrtvih i preko 10 ranjenih vojnika. Naši gubici 4 mrtva boraca.

⁵ Vidi dok. br. 202 i 203.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 123 i 202 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 10. juna 1944.

U svim ovim borbama jedinice naše divizije u sadjejtvu sa navedenim jedinicama nanijele su neprijatelju oko 300 mrtvih i preko 400 ranjenih vojnika i oficira.

Gubici jedinica naše divizije iznose 25 mrtvih i 92 ranjena borca. Gubici II brigade VIII divizije 8 mrtvih i 61 ranjen. Za ostale jedinice nemamo podataka.

Zarobljeno i zaplijenjena sprema od neprijatelja:

Jedinice naše divizije zarobile su 10 neprijateljskih vojnika, 2. p. mitraljeza šarca, 15 karabina, 47 konja jahaćih i tovarnih, i veći broj raznovrsne vojničke sprema (čebadi i šatorskih krila).

Po izvještaju II brigade VIII divizije ona je u tim borbama zarobila 13 neprijateljskih vojnika, 11 konja i ostale sprema. Omladinska brigada nije još dostavila podatke.

Napominjemo da je neprijatelj u ovim borbama imao sigurno preko 100 ubijenih konja.

Ovi podaci pažljivo su prikupljeni s težnjom da se postigne što veća tačnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, pukovnik:

BR. 167

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 31. MAJA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DESANT NA BRAC¹

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
31. V. 1944. god.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Makarska — Omiš 1 : 100.000)

PODACI O NEPRIJATELJU:

U posljednje vrijeme neprijatelj po otocima vrši razna pregrupisavanja, kako izgleda u cilju smjene jedinica.

Na otoku Braču nalaze se dijelovi 118. njemačke divizije i to oko Nerežišća jedan bataljon ojačan sa baterijom topova

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 12—1 3, k. 1100.

j 5 lakih tenkova. U Selcima i Sumartinu, jedan bataljon ojačan sa dva tenka, dvije baterije. Iz Nerežišća i Sumartina zadnjih dana dijelovi snaga odlaze prema Supetru i dalje na kopno dok sa kopna pristižu također dijelovi vojske u Supetar. Prema sadašnjim podacima u Supetru se sada nalazi oko 200 neprijateljskih vojnika. Neprijatelj koristi komunikaciju Sumartin — Gornji Humac — Nerežišće — Supetar i to samo danju.

Namjera neprijatelja: Uporna odbrana utvrđenih uporišta u Sumartinu, Nerežišću i Supetru.

Naše snage: I i III brigada i po jedan bataljon II i III prekomorske brigade.³ Baterija brdskih topova 75 mm. *Savezničke snage:* Jedan komandos jačine oko 400 ljudi, baterija brdskih topova 75 mm, jedna baterija haubica 100 mm. Aktivno potpomaganje savezničke avijacije.⁴

Naš zadatak: Zauzimanje uporišta oko Nerežišća, aktivno obezbjeđenje prema Supetru i Sumartinu i po likvidaciji Nerežišća aktivno djejestvo u pravcu ovih uporišta.⁵

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

Zapadna kolona:
III brigada, pojačana sa jedn. baterijom brd. topova i pola voda protukol. čete Prekomor. brig.
K-t maj. Arsenić⁰
1 sav. komandos

III brigada napadati će pravcem Murvice — Vičja Jama (kota 660) — kota 622 — Nerežišće, sa zonom širenja desno: Staza (kota 730) — Pod Gažul — kota 550 — Zavelo Brdo (kota 480), zona širenja lijevo: Visoka (kota 623) — V. Hrastovik — Volujak — Dunaj. Saveznički komandosi napadati će pravcem Celina (kota 524) — Cura — Vrpolje sa zonom širenja desno u vezi sa III brigadom; zona širenja lijevo: Dračevica — Nerežišće.

Zadatak ove kolone likvidacija neprijateljskih uporišta jugoistočno od Nerežišća na kotama 614 — Gažul (710) —

² Na Braču su se tada nalazili Drugi i Treći bataljon 738. puka 118. lovačke divizije i jedan divizion 668. artiljerijskog puka iste divizije (vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa od 9. juna 1944. u ovoj knjizi i knjigu »Der Weg der 118. Jäger Division«.

³ i ⁵ Pored Prve i Treće brigade, u desantu su učestvovala tri bataljona Druge i dva bataljona Prekomorske brigade (vidi tom V, knj. 28, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa od 9. juna 1944).

⁴ Vidi tom V, knj. 2, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 9. juna 1944.

⁰ Borko

k. 680 — Mala Visoka — Klopotina i ot
pornu tačku sjeverno od kote 542.

Istočna kolona:
1 brigada bez 1 bata-
ljona.
2 bat. savez, topova.
K-t maj. Stupar⁷

Istočna kolona završiti će ofenzivno! obezbjeđenje zapadne kolone. Ovo obezbjeđenje vršiti prema neprijateljskim snagama u uporištu Sumartin, na taj način što će postaviti zastor prema Sumartinu — Selcima i Novom Selu i dubinske zasjede duž komunikacije Sumartin — G. Humac — Nerežišće. Vršiti osmatranje luke Pučišće i obezbjeđenje sa tog pravca.

Sjeverna kolona:
Jedan bat. I brig., je-
dan bat. III prek. br.⁸
jedan vod prot. čet.⁹
III prek. br.
K-t maj. Truta¹⁰

Vršiti će ofenzivno obezbjeđenje i osiguranje akcije III brigade od neprijatelja koji se nalazi u Supetru. Način obezbjeđenja kako je navedeno kod istočne kolone.

Artiljerija:
Bat. brd. topova
75 mm, naša.
2 bat. savez, topova.

Iskravanje po usmenom naređenju. Glavni cilj artiljerije neprijateljska artiljerija kod uporišta Nerežišće. Pomocni ciljevi davati će se za vrijeme borbe od komandanta zapadne kolone, a po potrebi štaba divizije.

Rezerva:
Jedan bat. II brig.

Divizijska rezerva nalaziti će se uz štab divizije jačine jednog bataljona. Istočna, zapadna i sjeverna kolona odgovarajuće rezerve na svojim pravcima dejstva.

Mineri i pioniri:

Sve kolone snabdjeće minerske i pionirske vodove sa nagaznim minama protutenkovskim, za miniranje puteva i prolaznih mjesta protiv bornih kola. Jurišne minere po desetinama snabdjeti sredstvima za sječenje i rušenje prepreke od žica, sredstvima za čišćenje minskih polja, dimnim i zapaljivim bombama.

⁷ Bogdan
⁸ prekomorske brigade
⁹ protukolske čete
¹⁰ Ljubo

Avijacija:

Saveznička avijacija aktivno će potpomagati napade naših kolona. Bombardiraće položaje neprijateljske artiljerije kod Nerežišća, komunikaciju Supetar — Nerežišće — Sumartin, i sjeverni obalni pojas otoka Brača u dubini jedan i po kilometar. U toku same borbe bombardirati će ciljeve prema ukazanoj potrebi. Komandanti kolona preko štaba divizije tražiti će bombardiranje pojedinih ciljeva naznačujući tačno što žele da se bombardira.

Izviđanje i obezbjeđivanje:

Sjeverna kolona obezbijediti će se osmatranjem od pravca Sutivana — Splitske i Postira. Zapadna kolona isturiti će izvidnice od pravca Bobovišće — Milna. Istočna kolona pored obezbjeđenja iz Pučišća obezbijediti će se osmatračkim dijelovima od pravca Povija. Za obezbjeđenje od dještva borbenih kola minirati i pregraditi komunikacije i sredstvima za odbranu od protubornih kola osigurati se kako za vrijeme akcije tako i od eventualnog pristizanja pojačanja neprijatelja.

Veza:

Štabovi kolona biti će povezani sa komandnim mjestom divizije pomoću radio-stanica. Komande kolona međusobno biti će također povezane radio-stanicom. Sve radio-stanice štabova kolona slušati će stalno štab divizije i primati naredenje. Veza sa istočnom kolonom i štabom divizije biti će u 0,0, tj. u početak svakog sata, napr. u 5, 6, 7, 8 itd. časova. Veza sa zapadnom kolonom svakog sata prvog četvrta, tj. u 4.15, 5.15, 6.15 itd. Sa sjevernom kolonom svakog sata u pola sata, tj. u 4.30, 5.30, 6.30 itd. Svakog sata u tri četvrti slušati će sve stanice radi eventualnih naredenja. U preko nužnoj potrebi komandanti kolona tražiti će vezu i van ovog vremena. Štabovi kolona

međusobno također će svakog sata u tri četvrti po potrebi se sporazumijevali Organizaciju veze u pojedinim kota nama narediti će štabovi pojedinih kolona. Pored radiofonske veze štabovi kolona će unutar svojih jedinica uspostaviti telefonsku i kurirsku vezu, i imati spremne kurire sa vodičima'zas vezu sa štabom divizije.

Intendantura:

Jedinice za ovu akciju snabdjeti će se hranom za pet dana. Borcima na ruke izdati obrok za dva dana. Popune municijom kako je regulirano u usmenom naređenju.

Sanitet:

Divizijska hirurška ekipa za zapadnu i sjevernu kolonu biti će u selu Obršje. Za istočnu kolonu odrediti će se usmeno i naknadno. Evakuacija ranjenika biti će svake noći iz sela Planica, uvala Zagradac, gdje u toku dana upućivati sve ranjenike. Detalje će regulisati referent saniteta divizije.

Plijen i zarobljenici:

Sav zaplijenjeni materijal i oružje predavati u intendanturu štaba divizije po povratku na Vis. Sve zarobljenike ukratko preslušati na licu mjesta radi potrebnih podataka, a zatim upućivati prema štabu divizije gdje ih predati.

Ugovoreni znaci:
(Za ovu akciju)

»Borbeni znaci'   *Ugovoreni znaci:*
Za noć
1/2. Džon   Malta — Meri <
2'3. Bebi   London — Lira
3/4. Miki   Moskva — Milan
4/5. Džek   Amerika — Anka
5/6. Luka   Rim — Rusija.

Napomena: Borbenim znacima služimo se za daljinu, a ugovorenim na 2—3 koraka.

Početak napada:

Opći napad početi će oko 6 časova ujutro 2. VI tek. god. Jedna planinska četa saveznika u toku noći 1/2. juna oko 24

časa napasti će kotu Vidova Gora radi likvidacije neprijateljske osmatračnice na tom brdu. Nakon likvidacije ova četa ostati će na Vidovoj Gori kao obezbjeđenje iskrcavanja istočne kolone.

Mjesto štabova:

Stab divizije nalaziti će se na koti Oštri Humac (k. 557), sjeveroistočno od sela Draga Voda, kamo slati sve izvještaje. Točna mjesta svojih štabova pojedine kolone javiti će štabu divizije. Sa štabom divizije nalaziti će se i komandno mjesto savezničkih snaga.

Odredbe o prevoženju: Sjeverna kolona krenuti će 31. ov. mj. iz Visa gdje će se ukrcati u 21 čas i iskrcati u uvali Blaca.¹¹ U toku 1. VI odmarati će se prikriveno sjeverno od mjesta iskrcavanja i krenuti na zadatak tako da stigne na svoje mjesto prije svanuća.

Zapadna kolona ukrcati će se u Komiži u 17 časova 1. VI na savezničke brodove za to određene. Do tog vremena sve pripremiti za brzo ukrcavanje.

Istočna kolona ukrcati će se u Rukavac u 14 časova na savezničke brodove 1. VI.

Artiljerija ukrcati će se u Rukavcu. Za čas ukrcavanja komandant artiljerije sporazumjeti će se sa Štabom Mornarice.

Mjesto iskrcavanja: Za zapadnu kolonu 3 bataljona Murvice, jedan bataljon u Planice. Rezerva ukrcati će se u Komiži na zaseban brod, a iskrcati će se u luci Farska.

Artiljerija naše divizije iskrcati će se u luci Farska.

Komandosi iskrcati će se u luci Blaca. Istočna kolona iskrcati će se u Bolu gdje će se iskrcati i saveznička artiljerija, kojoj osigurati nesmetano dještvo.

¹¹ Vidi tom VIII, knj. 2. dok. br. 107: zapovijest Štaba mornarice.

Napomena: Obratiti pažnju na potpun rednaukrcavanjuiiskrcavanju. Odrediti dijelove za obezbjeđenje iskrcavanja i ukrcavanja pri povratku. Za ukrcavanje za povratak ostaju iste luke kao i iskrcavanje, ukoliko se¹ drukčije ne naredi. O ovome će se još usmeno dati obrazloženje komandantima kolona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, p.pukovnik:
D. Korać B. Božović
Načelnik p.pukovnik
A. Biočić

(M. P.)

Dostavljeno na znanje:
Štabu VIII korpusa,
Štabu Mornarice
Štabu savezničkih snaga na otoku Visu.

Na izvršenje:
Štabovima brigada
Štabu artiljerije ove divizije

BR. 168

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVIRTE DIVIZIJE OD 31. 31\JA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU¹

**ŠTAB
XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE**
Broj op. 133/44.
Dne 31. V 1944. god.

Opći vojni izvještaj

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I VOJNIČKA SITUACIJA

a. Zumberak: Neprijateljske posade na komunikacijama Zagreb — Karlovac ostale su uglavnom nepromijenjene. Te komunikacije osiguravaju dva bataljona »Jägerersatzregimente«,² dijelovi X i XXX ustaške bojne i XX željeznička stražarska bojna. Na cesti Zagreb — Karlovac neprijatelj je postavio nove posade u Izimju i Staničakima od dijelova »Jägerersatzregimente«. Cilj je ovih posada da nam onemoguće postavljanje zasjeđa na tom dijelu ceste, jer smo ih tu znali češće napadati. Na taj način je neprijatelj zatvorio pristup do pruge na prostoru od Jaske do Draganića. Našim dolaskom na Zumberak neprijatelj nije uopće vršio ispade na oslobođeni dio Zumberka, a pogotovo poslije našeg napada na Izimje. Neprijateljska djelatnost na ovom sektoru svodi se uglavnom na patroliranje u blizini garnizona. Na sektoru Okić neprijatelj zna češće izaći, jer mi na tom sektoru ne držimo naših jedinica. Ovih dana je stigla na sektor Zagreb — Samobor jedna njemačka divizija (naziv nepoznat), koja se je do jučer odmarala, a jučer su već primijećeni njeni dijelovi u pokretu prema Zagrebu i Sloveniji.

Rad naših jedinica na ovom sektoru ograničen je uglavnom na postavljanje zasjeđa i vršenje diverzija. Pored toga jedinice su često angažovane noću na osiguravanju rada rekvizicionih komisija za potrebe naše divizije kao i za potrebe XIII divizije. Postavljanje zasjeđa u zadnje vrijeme nije pokazalo rezultate, jer neprijatelj nije izlazio iz garnizona, a

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojno-istorijskog instituta, reg. br. 52—1/6, k. 426.
² Riječ je o bataljonima Prvog lovačkog rezervnog puka.

**pokreti koje je vršio prema Karlovcu bili su glavnom želio
zničkom prugom.**

b.) Pokuplje i Posavina: Vojnička situacija u Pokuplju DO našem odlasku u Zumberak mijenja se vrlo često i neprijatelj je na tom sektoru bio zadnje vrijeme dosta aktivan. U t_{onj} vremenu neprijatelj je izvršio ofanzivu na Pokuplje iskoristivši pokret Kozačke divizije prema Sisku i Petrinji.¹¹ Ofanziva i» I imala karakter krstarenja po terenu bez duljeg zadržavanja I poslije ofanzive neprijatelj je češće vršio ispade do Pisarovine i Kupčine, kao i do Vukomeričkih Gorica, koristeći odsustvo Brigade na tom terenu. Po odlasku Kozačke divizije sa linije Zagreb — Sisak, neprijatelj nije u Posavini vršio nikakve ispade, tako da je Turopoljski odred upućivao po jedan bataljon u Posavinu radi prikupljanja dezertera i mobilizacije U prvi čas, pošto je sa ovog sektora otišla Kozačka divizija, pa do dolaska Nijemaca, bilo je mogućnosti vršiti napade na pojedine oslabljene garnizone, no odred odmah poslije ofanzive nije bio zato sposoban. Osjeća se povratak dijelova Kozačke divizije ponovo u Turopolje. Tako je u toku jučerašnjeg dana jedna kolona iz sastava Kozačke divizije, u jačini od 800 vojnika sa 4 topa, kretala cestom od Karlovca i stigla u Pokupsko. Za njen pokret dalje od Pokupskog još ne znamo.

Rad Turopoljskog odreda sastojao se u osiguranju rekvizicija vršenih na terenu, te postavljanju zasjeda.

II ORGANIZACIONO STANJE

a.) Brigada »Franje Ogulinca-Selje«: Ima 4 bataljona po 3 pješadijske čete, prateću čet, čet, za vezu, bolnički i minerski vod.

b.) Karlovačka brigada: ima 4 bataljona po 3 pješadijske čete, čet, za vezu, prateću čet, bolnički i minerski vod.

c.) Žumberački odred: ima 4 bataljona, od toga 3 imaju po 3 pješadijske čete, a jedan ima 2 pješadijske čete, prateći vod, čet, za vezu, minerski i sanitetski vod.

d.) Turopoljsko-posavski odred: ima 3 bataljona po 3 čete, čet, za vezu, sanitetski vod, minersku desetinu i prateći vod.

III REORGANIZACIJA I FORMIRANJE NOVIH JEDINICA

Najbolji bataljon Turopoljsko-posavskog odreda uvrstili smo u sastav Seljine brigade kao 4. bataljon, a Ruski bataljon je ušao u sastav odreda. Pored toga Seljinu brigadu smo popunili sa 150 Istrana. Karlovačka brigada je došla u

» Vidi dok. br. 24 i 90.

sastav naše divizije, umjesto Omladinske brigade.⁴ Iz sastava f Karlovačke brigade, po naredenju štaba korpusa uputili smo i00 Istrana za VIII diviziju. Momentano nemamo nikakvih Ogleđa za formiranje novih jedinica, a niti imamo u vidu kakovu reorganizaciju.

IV OCJENA ŠTABOVA

a.) Stab divizije: Naš štab je za sada potpun. Novopostavljeni drugovi (obavještajac i operativac) zadovoljavaju na dužnosti. Odnosi u štabu su dobri. Pošto su nam jedinice sad više skoncentrisane imamo veću kontrolu nad radom. Još uvijek naša divizija ne izvodi veće operacije, pa se zbog toga i naš štab ne razvija dovoljno u operativnom pogledu. Najviše pažnje smo posvetili vojničkoj izobrazbi u jedinicama.

b.) Stab brigade »Franje Ogulinca-Selje«: Pokazao se u radu aktivan, a naročito pri izvođenju vojničke obuke. U štabu vlada harmonija. Stab ima perspektive da se razvije u vrlo dobar štab.

c.) Stab Karlovačke brigade: Ovaj štab još nije isproban u borbi, ali po svakodnevnom radu zadovoljava.

d.) Stab Zumberačkog odreda: Dolaskom novog komandanta⁵ stanje se je unekoliko popravilo. Kao osnovno: vraća se povjerenje boraca u rukovodioce. Stab još nije kao cjelina dovoljno zahvatio u rad. Pomoć štabova bataljona još je uvijek nedovoljan.

e.) Stab Turopoljsko-posavskog odreda: Komandant odreda je najaktivniji u štabu i najviše radi. Sadašnji komesar nije sasvim zadovoljio u radu, a pored toga je i bolestan, tako da ćemo morati postaviti novog komesara. Ostali članovi štaba i zadovoljavaju.

V PREGLED VOJNIČKE OBUKE

Vojnička obuka u našim jedinicama izvodi se po planu i kojeg smo izdali i rad je sa borcima i rukovodiocima mnogo ; intenzivniji nego ranije. Najbolje se obuka izvodi u brigadi S »Franje Ogulinca-Selje« zato jer je štab najozbiljnije shvatio potrebu obuke, a pored toga imaju i mnogo pomoći od kaptana Kopyara, koji se nalazi pri štabu. Obuku sa jedinicama izvodi po 4 sata dnevno, tako da sa rukovodiocima dan prije proradi ono što će se sa borcima sutradan raditi. Obuka je počela sistematski, tj. od jedinačne obuke pa dalje. Obuka u

⁴ Omladinska brigada »Jože Vlahović« izišla je iz sastava Trideset [četvrte divizije 10. maja 1944 (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15/1, k. 1223).

⁵ Boris Balaš

odredima je još mnogo slabija nego u brigadama, zato što komandni kadar nije sam dovoljno upoznat sa nastavom druge strane angažovanje odredskih bataljona za prevoza transporta umnogome ometa rad. Od kad je počela sistematizacija obuka osjeća se u jedinicama, a naročito u brigadama više čvrstoće, discipline i reda. Sa naše strane dajemo jedinicama punu pomoć u tom radu.

VI VOJNO-POLITICKA SITUACIJA U JEDINICAMA

Vojnička kriza u našim jedinicama je uglavnom prestala. Osjeća se izvjestan polet i živost u svim jedinicama. Naročito je u tom pogledu odskočila brigada »Franje Ogulinca-Selje« koja svakim danom postaje bolja i čvršća. Komandni kadar koji je dosad bio osnovni problem u našim jedinicama se je zadnja dva-tri mjeseca prilično uzdigao i sad više ne oskudijevamo tako na vojničkom kadru. No još uvijek niži komandni kadar nije se naročito uzdigao, ali nema one opće slabosti kao ranije. Odgovornost rukovodilaca se je mnogo pojačala, ali još uvijek ne do maksimuma. Borci su se više saživjeli i postali čvršći, ali još uvijek novi dio boraca je slabiji i sa manje vojničkog znanja i umijeća.

Stanje u brigadi »Franje Ogulinca-Selje« je sada dobro, borbenost i disciplina su povećani, a komandni kadar se je prilično prekalio. Ulazak novih 150 Istrana Brigada je lako primila ne izgubivši gotovo ništa u disciplini i borbenosti. Brigadi manjka prodornost uslijed toga što nije vršila ofanzivnih operacija. Upornosti u obranbenim borbama ima dovoljno.

Stanje u Karlovačkoj brigadi je prilično dobro. Brigada je još neisprobana u borbama, pa još ne možemo ocijeniti njenu borbenost ni upornost, no svakako ni ona nema dovoljno prodornosti, jer je do sada uglavnom vodila obranbene borbe. Na odmoru kao i pokretima pokazala je dovoljno discipline i reda.

Stanje u Zumberačkom odredu se je u zadnje vrijeme nešto popravilo. Panika koja je bila zavlada u odredu pomalo iščezava, a komandni kadar je preživjeo krizu, i pomalo stiće samopouzdanje. Odredu manjka još borbeni moral, a kao osnovno borci stiće povjerenje u komandni kadar.

Stanje u Turopoljsko-posavskom odredu nije se u posljednje vrijeme promijenilo. Komandni kadar je prilično borben, no kao rukovodioci mnogi se još ne snalaze dobro. ...

Politička situacija u našim jedinicama se je u zadnje vrijeme prilično popravila. Dezerterstvo je uglavnom prestalo izuzev pojedinačnih slučajeva iz odreda. Na našem sektoru neprijatelj je naročitu pažnju posvetio propagandi u vezi sa

stankom »Odredbe o amnestiji«, tako da je imao uspjeha onih koji su sjedili kod kuće, te je dobar dio takvih otišao 6. maja u neprijateljsku vojsku. Ova propaganda u našim jedinicama nije uopće imala nikakvog uspjeha.

VII SADAŠNJI RASPORED JEDINICA

Brigada »Franje Ogulinca-Selje« krenula je sa još dva bataljona Zumberačkog odreda na sektor Samobor sa zadatkom da likvidira koje manje neprijateljsko uporište, da izvrši ekonomske akcije u dijelu Slovenije, koji je naseljen Švabama.

Karlovačka brigada nalazi se na sektoru Prekrižje — Hutin — Sorževo sa zadatkom vršenja diverzija na pruži i postavljanja zasjeda prema Draganićima.

Zumberački odred: dva bataljona nalaze se na sektoru Slavetić sa zadatkom osiguranja rada rekvizionim komisijama i prebacivanja transporta preko pruge. Druga dva bataljona su krenula sa brigadom »Franje Ogulinca-Selje«.

Turopoljsko-posavski odred nalazi se na sektoru Kupčina — Hobolići — Cerovski Vrh.

VIII NAČIN ISHRANE I ZDRAVSTVENO STANJE

Sve jedinice naše divizije prešle su na kazansku ishranu. Uslijed toga što su se jedinice na ovom sektoru ranije hranile po kućama, a područje nije stvaralo nikakvih rezervi za ishranu vojske, nastale su sada poteškoće na sektoru Zumberka u snabdijevanju. Tako se je dogodilo kad smo došli na ovaj sektor, da jedinice nisu tri dana primile sljedovanje, a kruh i više dana. Obzirom na takvu situaciju, tj. pomanjkanja rezervi, naše su jedinice dnevno zauzete osiguranjima oko rekvizicije iz pograničnih sela, jer samo o tome ovisi ishrana jedinica. Sve dotle dok pozadinske ustanove ne budu dorasle osnovnom svom zadatku, tj. snabdijevanju vojske, mi ćemo biti velikim dijelom angažovani u sakupljanju hrane. Uslijed svega ovoga snabdijevanje hranom još uvijek zapinje.

Zdravstveno stanje u našim jedinicama je dosta dobro, i nema slučajeva zaraznih oboljenja.

IX PLAN ZA BUDUĆE AKCIJE I OPERACIJE

Seljina brigada i dva bataljona Zumberačkog odreda će ovih dana vršiti nekoliko akcija u okolici Samobora i Bregane. Na ovom sektoru inače nemamo za sada drugih izgleda da bismo mogli likvidirati neko uporište, obzirom na to što su naše akcije ograničene samo na noć za koje vrijeme je teže iskoristiti pravilno oružje (teško), a operacije danju na pruži i cesti je nemoguće vršiti zbog toga što neprijatelj ima jačih

uporišta s kojih može uvijek ići u pomoć. Za sada ćemo p[^]. stavljati zasjede i vršiti diverzije na pruži.

X STANJE ODJEĆE I OBUĆE

Naše jedinice vrlo slabo stoje u pogledu odjeće. Ima mnogo boraca koji su ostali sasvim goli, a nemamo gotovo nikakvih mogućnosti snabdijevanja sa terena, a niti tako uspješnih akcija da se obuku. U pogledu obuće ništa bolje ne stojimo, jer su svi Istrani, koji su stigli u našu diviziju, došli potpuno goli i bos, a i naši stariji borci su ono obuće što su imali već potderali. Koliko bi bilo moguće da nam se pošalje nešto odjeće i obuće savezničke bilo bi neophodno potrebno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franc Knebl

Komandant, p.pukovnik:
M. Dasović

BR. 169

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 31. MAJA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA O POKRETIMA NEPRIJATELJA I O BORBI KOD KRBAVICE I HOLJCA¹

STAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 348, 31. V 1944.

Dostavlja izvještaj o
dnevnoj situaciji.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1. — Podaci o neprijatelju:

Danas prije podne neprijatelj se povukao od Bunića do Obsenice.

Neprijateljske patrole, koje su se nalazile na Crnom Vrh, pri pojavi naših patrola na cesti Bunić — Ljubovo povukle su se u pravcu Kozjana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 20—4 5, k. 569.

Na sektoru prema Vukavi neprijatelj drži kotu Goloura (1162), Rakići (k. 904) i Čardak (k. 942); na ovim položajima jačina neprijatelja je jedna satnija legionara.

Na sektoru Vrebac, između Bilaja i Vrepca kod Komljevače (k. 611) prikupila se je jedna ustaška bojna, koja prema neprovjerenim podacima ima namjeru da napadne Vrebac.

Dijelovi bojne, koja je zanoćila 30. ov. mj. na sjevernim padinama Crnog Vrh, produžila je 31. ov. mj. pokret preko Kozjana u pravcu Trnovca.² Koja je to bila bojna nije se moglo ustanoviti, ali izgleda da je legionarska.

U Končarovom Kraju i Plitvičkom Leskovcu neprijatelja i nema, ali isti kontrolniše patrolama i Plitvički Leskovac i Končarov Kraj.

Na Cudinom Klancu, Kosi i okolnim kotama nalazi se oko 200 ustaša i legionara. Dobro su utvrđeni u bunkerima i rovovima.

Na sektoru Bihać — Lapac nema promjena.

2. — Podatci o našim jedinicama:

Raspored jedinica ostaje isti kao i prošlog dana, osim što je jedan bataljon II brigade upućen na sektor Poljanak — Plitvička Jezera — Plitvički Leskovac, radi kontrole, i osiguranja komunikacije iz Korduna za Korenicu.

3. — Vođene borbe:

a) 30. ov. mj. jedna neprijateljska kolona jačine oko 200 vojnika došla je u Trnovac, opljačkala je u šumi izvjestan broj stoke i preko Brezovca, prema neprovjerenim podacima, otišla za Babin Potok.

b) Danas oko 11 sati neprijatelj je izbio iznad crkve u Krbavici u jačini oko 20 vojnika, dok je ostali dio satnije ostao na bezimenoj koti iznad crkve i na k. 928. Jedan vod 3. bataljona III brigade, koji se nalazio na Poljani (k. 1024), otvorio je vatru na neprijatelja, koji se je povukao u pravcu Kozjana

² U Istorijatu njemačke 392. legionarske divizije o tome piše: »30. V su I/846 (I bataljon 846. puka — prim. red.) i 19. ust.[aški] bataljon sa prostora Babin Potok. 31. i 32. ust. bataljon i dijelovi III/846, sa prostora Široka Kula, krenuli u napad protiv III/35. div. (III brigade I 13. divizije — prim. red.) za koju je izvješteno da se nalazi na prostoru Trnovac. I 846 i 19. ust. batalj. dostigli su Trnovac bez dodira sa neprijateljem, dok su 31. i 32. ust. batalj. sa dijelovima III/846. na prostoru Čanak (11 km sjeverozap. od Bunića), kao i sa visova južno od Trnovca, odbacili slabijeg neprijatelja. 31. V su I 846. i 33. ust. batalj. na prostoru Uvalica (3 km jugoist. od Plitvičkog Leskovca) protjerali I II35. div. za koju je javljeno da se nalazi na prostoru Uvalica i to I 1/846. napadom duž puta ka Prijeboju, a 33. ust. batalj. preko Uvalice I ka Prijeboju. Poslije odbacivanja slabijih neprijateljskih grupa oba bataljona su se spojila južno od Prijeboja...« (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39.14. k. 18).

čim je primijetio naše jedinice kako su izbijale na pomenutu kotu. Jačina neprijatelja je bila jedna satnija oko 120 vojnika

c) Oko 18 časova neprijatelj u jačini 250—300 vojnika počeo je nadirati od Babinog Potoka i Trnovca prema Homoljcy i Pogledalu, te je poslije jednosatne borbe sa 4. bataljonom H brigade uspio da izbije na Pogledalo, a zatim se ubrzo spustio u Vrelo, gdje se i sada nalazi i baca raketle. Uputili smo jedan bataljon III brigade na Mrsinj prema Vrelu sa zadatkom da spriječi neprijatelja da izbije na Mrsinj.

U toku današnjih borbi gubitci neprijatelja nisu poznati a naših gubitaka nije bilo.

d) Danas poslije podne oficirska patrola I brigade došla je do Vukave i, opazivši na Gradini radio-stanicu, privukla se istoj na desetak metara, bacila ručne bombe, otvorila vatru iz šmajsera, ubila dva oficira i uništila radio-stanicu.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik;
N. R. Grubor

P S.

Cim je neprijatelj počeo nadirati prema Pogledalu, centrale su prekinule vezu, te nismo nikako mogli sa **vama** da uspostavimo telefonsku vezu; oko pola noći vezu smo bili uspostavili, ali preko vaše centrale nikako nismo mogli dobiti vezu.

ŠTAB
XI KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 118, 10. VI 1944.
Uz op. br. 118 priključiti

Nač. štaba potpukovnik.

BR. 170

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 31. MAJA 1944.
ŠTABOVIMA DEVETNAESTE I TRIDESET PETE DIVIZIJE
O BORBAMA OD 27. DO 30. MAJA¹

STAB

XII BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ

W~ 31. maja 1944. god.

Operativni izvještaj

ŠTABU XIX I XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavljamo vam operativni izvještaj za izvršene operacije od 27 do 29 ovoga mjeseca.

1) *Opis položaja:* Teren na kojem su vršene operacije je sav pošumljen, ispresijecan mnogim vrtačama, a kamenjari ga čine još neprohodnijim. Normalno kretanje po ovakvom terenu moguće je samo stazama. Za privlačenje terena je podesan, jer je pokriven šumom. Operacija je vršena na sektoru Podlapača — Vrebac — Ostrovica — Široka Kula — Ljubovo. Sekcija Gospić, 1 : 100.000.

2) *Naziv naše jedinice* koja se borila: III Brigada XIX Divizije, ojačana sa dvije čete I bataljona Ličkog partizanskog odreda. I Brigada XXXV Divizije osiguravala je operacije od Ljubova i Bunića i vršila pritisak na Bunić.¹

3) *Naziv i jačina te sastav neprijateljske jedinice:* Komunikaciju Vrebac — Podlapača drži jedna jača ustaška bojna, koja drži položaj Mandića Brdo — Stružnica — Čardak — Mala i Velika Lisina sa jačinom oko 3 satnije, a u samom Vrepcu ima oko 3 satnije.³ Na položajima Čardak i Lisina nalazi se 31. ustaška bojna. Na prostoru Široka Kula — Bunić — Ljubovo nalazi se 32. ustaška bojna; na prostoru Medak — Ribnik — Bilaj nalazi se 34. ustaška bojna.

4) *Obostrana situacija:* Po prolazu njemačke motorizacije ustaška banda zadržala se na gore spomenutim položajima u cilju uznemiravanja i pljačke naše pozadine, da oteža vezu između naših jedinica, kao i snabdijevanje istih. Odluka višeg štaba koji je nama izdao naređenje⁴ jest: uništiti neprijatelja nosno protjerati ga sa tog terena u polazne garnizone.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnohistorijskog instituta, reg. br. 31—4/5, k. 1234.

² Vidi dok. br. 156.

³ U Vrepcu se, od 21. maja, nalazila Trideset četvrta ustaška bojna (vidi objašnjenje br. 3 uz dok. br. 120).

⁴ Vidi dok. br. 41—1/1, k. 569 u Arhivu Vojnohistorijskog instituta.

5) *Izdane zapovijesti:* u prilogu se dostavlja izdata zapovijest od 26. ovoga mjeseca, a sva ostala naređenja koja su se izdavala prema razvoju situacije, izdavata su direktno usmeno podređenim nam štabovima.

6) *Početak borbe:* 27. ovoga mjeseca 5.15^h.

7) *Tok borbe:* Neprijatelj koji je noćio, prema podacima naše informativne službe, sav se skoncentrisao na M. Lisinu, energičnim naletom bio je na istoj iznenađen i pr^tjeran. Sa Lisine neprijatelj je, dajajući vrlo mali otpor, u paničnom bijegu, odstupao pravac Široka Kula i odstupio pravo u Gospić. Sa sobom je nosio ranjene i mrtve. Gonjenju neprijatelja sudjelovali su pored našeg III Bataljona i dijelovi I brigade XXXV divizije koji su u tom momentu i stigli pozadi naših snaga.⁵ U 8 sati čula se pucnjava u pravcu Vrepca i položaja našeg II bataljona, koji je bio na osiguranju sa tog pravca. Odmah nakon toga Stab brigade je izdao naređenje IV bataljonu koji se nalazio na Čistulji da sa svim svojim snagama krene cestom prema pucnjavi i da pojača položaje našeg II bataljona. I bataljonu na Čardaku izdato je naređenje da ostane na Čardaku za prihvrat dijelova koji su gonili neprijatelja 'dijelova koji su se nalazili na pravcu Vrebac — Čardak; ovaj bataljon je služio kao rezerva. Po dolasku IV bataljona na položaje Tunjevac (k. 623), Stab brigade je donio odluku da izvrši pokretom i vatrom manevar na neprijatelja koji se nalazio u Vrepcu, da istoga izbací iz Vrepca preko rijeke Jadove, jer u tom momentu neprijatelju je stiglo pojačanje od dva tenka u Vrebac, a vidilo se nekoliko kamiona na cesti Bilaj — Vrebac. II bataljon nastupao je preko Stražbenice i cestom do crkve i k. 595 i 580, dok IV-ti dobio naređenje da nastupa sa dvije čete putem koji se odvaja od ceste Vrebac — Podlapača na mjestu k. 623 prema Gradini (k. 634) i Radovanuši, te k. 840. Lički partizanski odred, odnosno dvije njegove čete, nalazile su se na istočnoj strani Stražbenice i nastupale su prema Vrepcu, II naš bataljon samoinicijativno donio je i sam odluku da napadne neprijatelja u Vrepcu i zauzeo je širok front, šta je prouzrokovalo da su dijelovi IV bataljona nastupali pozadi II i na taj način nisu mogli doći do izražaja onako kako je to bilo predviđeno. Neprijatelj, osjetivši bočnu vatru od Gradine i videći pokret cestom i preko polja, u paničnom bijegu odstupio je preko rijeke Jadove uz pomoć artiljerije (jedan brdski top i jedna haubica zaštićavala mu je povlačenje, a nalazila se je na putu jugoistočno od k. 809 — Medovača). Neprijatelj je odstupio na položaje k. 589, k. 588, k. 611, k. 575 i 640, te 509. Naše snage došle su na sjevernu obalu rijeke Jadove, a manji

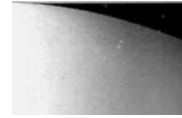
» Vidi dok. br. 24 i 90.

R

djelovi prešli su istu i zadržali se u kršu kod potoka Suvaje i na k. 582. U to vrijeme je neprijatelju kamionima stizalo pojačanje iz Gospića do Bilaja. Ovakva je situacija bila oko 12 časova i Stab brigade je bio donio odluku da zadrži položaje na kojima se nalazi i izvrši pregrupaciju jedinica i prekine sa gojenjem neprijatelja. Položaj smo zauzeli na k.: 582, 651, 590, 575, 573, 634, 691, 555, 580 i 671, koje smo položaje uzeli za prihvat i konačnu odbranu isturenih položaja i Vrepca. Za vrijeme od jedan sat do mraka neprijatelj nije pokušavao apsolutno ništa, jedino što je artiljerijom pucao — tukao po našim položajima. U 7 sati navečer donesena je odluka da ova dva naša bataljona povučemo u sam Vrebac, a dijelove Ličkog odreda postavili smo na isturenije položaje, sa zadatkom da zatvaraju pravac Bilaj — Vrebac i da uznemiravaju neprijatelja. Bataljon koji je gonio neprijatelja, već u li sati je prestao i da ga goni i povratio se na polazne položaje, tj. na Čardak i Ličinu. Zanočili smo sa brigadom u slijedećem rasporedu: jedan bataljon i jedinice pri štabu na Čardaku (Tomaševićevi stanovi), a sa tri bataljona Vrebac, Tvrde Drage.

U 6 časova 28. V t.g. dobili smo depešom naređenje da se sa brigadom prebacimo na sektor Ostrovica — Široka Kula — Podovi — Kuzmanovača — Kozjan — Čanak, sa zadatkom da odsječemo neprijatelju odstupnicu iz Bunića na koji će i vršiti napad I brigada. Na sektoru Vrebac ostavili smo I bataljon Ličkog odreda sa zadatkom da zatvara pravac Vrebac — I, Podlapača. Jedan naš bataljon odmah smo uputili preko Barilete na Zubar — Crni Vrh, sa zadatkom da ispita taj sektor i da kontroliše pravac Ostrovica — Široka Kula i Ostrovica — Vrebac, te da aktivno djeluje na neprijatelja u Širokoj Kuli i Ličkom Osiku, jer nam nije bila uopće poznata situacija na sektoru Široka Kula — Ljubovo — Bunić — Korenica; mi smo sa ostala tri bataljona krenuli i to: jedan bataljon kretao se iz Vrepca preko Basarića — Tunjevačka Glava — Dimića Vrh — Selište — Medene Strane — Razbojište — Kurjak, sa zadatkom da sa tog mjesta pošalje vezu Štabu brigade i ostalim bataljonima jugoistočno od Jezeranskog Vrh i da do daljnjeg naređenja zadrži se na položajima Kurjak — Debeli Vrh, a ostala dva bataljona krenuli smo preko Miščevića Drage — Čevanuše — Prkosa — Lisac (k. 1134) i spustili se sjevernim padinama Staze Sume do puta sjeverozapadno Ošipove Glave. Kad smo se nalazili na brdu Liscu čuli smo borbu na položajima Goloura — Velonj — Konjski Vrh i po vatri smo zaključili da se borba spušta prema Podlapači. Donijeli smo odluku da ispitamo situaciju na Ljubovu i uputili smo odmah jedan bataljon preko Čubrića Vrh da ispita situaciju na sek-

toru Ljubova. Rezultat ovoga ispitivanja je: neprijatelj se nalazio na Ljubovu i na položaju Goloura i Konjski Vrh i sdu"štao se prema Podlapači. Tučući vatrom dijelove I brigade koji su napustili položaje na Čubrića Vrh, mi smo odmah donijeli odluku da sa drugim bataljonom izvršimo pritisak na Široku Kulu i da zauzmemo položaje Kurjak — Debeli Vrh i Jezeranski Vrh. Sa ostala dva bataljona položaje na Čubrića Vrh i k. 1063 i položaje koji se protežu jugozapadno od Korita na bezimnim kotama. Dvije čete postavili smo u rezervu kod Čankova Stana. Svi ti položaji bili su zauzeti vrlo brzo i aktivno djelovanje sa tih položaja počelo je odmah. Neprijatelj, osjetivši nas, povratio se je od pravca Podlapače i zauzeo položaje na Golouri — Velonju — Konjskom Vrh, sjevernoj strani iznad kuća Obsenica. Čardak, položaje oko Srdara i Gradinu kod Široke Kule, te kote 773 i 665. Na svim tim položajima, osim Konjskom Vrh i Golouri, neprijatelj je i zanoćio. Za čitav taj dan neprijatelj nije vršio nikakav pritisak iz Široke Kule ni sa Ljubova, jedino što je naš I bataljon kad je izlazio na Čubrića Vrh, bio iznenađen od neprijatelja koji se nalazio na Golouri, jer smo računali da tu moraju biti dijelovi I brigade, a i neprijatelj se kao takav i pokazivao. U tom naletu mi smo imali tri ranjena, a neprijatelj oko 5 mrtvih i 7 ranjenih. Obračunali smo se bombama. Neprijatelj je pustio našu patrolu koja je išla hvatati vezu pod samu Golouru i tek onda istu napao bombama. Da je bio drskiji mogao nam je nanijeti mnogo više gubitaka, ali zahvaljujući njegovoj neodlučnosti i vatri koju je otvorila četa koja se je nalazila na bezimenoj koti iznad Čubrića Stana, neprijatelj se nije smio spustiti sa Goloure i goniti naše snage.

28. V t.g. zanoćili smo na položajima Kurjak — Debeli Vrh — Jezeranski Vrh — bezimena kota sjeverno od Čubrića stana, Čubrića Vrh, a u toku noći zauzeli smo napuštenu Golouru i Konjski Vrh. Ovaj položaj smo držali sa dva bataljona, a jedan bataljon je bio u rezervi.

29. V t. g. osvanuli smo na položajima na kojima smo zanoćili i na sektoru Ljubova nije bilo za čitav dan nikakvih promjena, dok na Širokoj Kuli neprijatelj je tri puta u toku dana nastojao zbaciti naše snage sa položaja u čemu nije uspio, već naprotiv [u] sami mrak toga dana [naše] snage zauzele su Gradinu. Sva tri puta kad je neprijatelj pokušavao zauzeti naše položaje vršio je to sa tri pravca, ali sa malo snaga (oko 160 boraca). Toga dana na tim položajima neprijatelj je imao oko 20 izbačenih iz stroja, a mi svega jednog ogrebenog od metka. Toga dana je neprijatelj tukao artiljerijom iz Ličkog Osika na naše položaje.

Već 28. ov. mj. operativni štab izdao je naređenje da se sa brigadom povučemo na odmor.⁶ Mi smo to naređenje dobili tek 29. V t.g. u 20 časova.

30. V t.g. napustili smo položaje i sa Brigadom se povukli na sektor Srednja Gora, Mekinjar.

8) *Ishod borbe:* Postavljeni zadatak nije u potpunosti izvršen, jer neprijatelj nije potpuno uništen, već samo uz gubitke protjeran. Očistili smo teren Čardak, Lisina, Vrebac, Barlete, Ostrovica i izbacili neprijatelja sa čitavog ovog sektora u Bilaj — Ribnik — Gospić — Široku Kulu — Ljubovo. Do 30. V t. g. bio je sav teren čist, jedino što je neprijatelj ostao na položajima na sjevernoj strani komunikacije Široka Kula — Ljubovo. Za sve vrijeme ovih borbi neprijatelj je imao 42 mrtva i 56 ranjenih. Zarobili smo 3 puškomitraljeza »Brno«, 2 tal. puške, 42 ručne bombe, 3000 metaka za puškomitraljeze i puške, 23 vojničke porcije, 8 čutura, 12 čebadi, 14 šinjela i civilne robe: 40 biljaca, 25 koperata (šarenica) i drugog civilnog veša i 6 met. pšenice, ječma i kukuruza. (Sve ove civilne stvari povraćene su civilima čije su i bile.) Zarobljen je jedan poljski kazan i nekoliko kanti, te 11 km poljskog kabla.

9) *Naši gubici:* za sve vrijeme borbi imali smo 7 izbačenih iz stroja i to: četvorica teže ranjena od kojih su dvojica na putu za bolnicu umrli (Adralić Dane, komandir 2. čete II bataljona, bio je ranjen u stomak i desetar Vračar Đuro iz IV bataljona bio je ranjen kroz grudni koš); među ranjenima nalazi se vodnik IV bataljona Macura Sava, vodni delegat 3. čete III bataljona Vojnović Nikola i Ilija Vujaković, vodnik II bataljona. Drugih gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu nismo imali.

10) *Utrošak municije:* Za puške 2260 metaka, za puškomitraljeze 2260, za mitraljeze 600, za strojnice 120, ručnih bombi 26, granata za mali bacač 17, za teški bacač 4.

11) *Imena učesnika, lica i jedinica koji su se naročito istakli, kao i onih koje treba pohvaliti:* Drug vodnik 2. voda II čete Rakić Ivan i desetar 1. desetine 2. voda 2. čete Samohod Joso, obadvojica iz II bataljona, istakli su se u ovim borbama jer su uvijek bili među prvima i što je drug desetar uzeo puškomitraljez i jurišao istim na neprijatelja. Ova dvojica će biti od strane štaba pohvaljeni. Općenito, sve jedinice, borci i rukovodioci u ovim akcijama dobro su se držali.

12) *Imena lica i jedinica koji su se slabo držali i koje bi trebalo kazniti.* U ovim akcijama nije ih bilo.

⁶ Vidi dok. br. 7/1611 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

13) *Kritički osvrt:* Pripreme za ovu akciju nisu bile potpune, jer je vrijeme za izvođenje istih bilo vrlo kratko. Izviđanje položaja sa komandnim kadrom nije izvršeno niti su podaci o neprijatelju i o njegovim položajima bili tačno na vrijeme prikupljeni. U akciju se ušlo ne znajući pravo na kojim je položajima neprijatelj noćivao, niti sa kolikim snagama. Po informativnim podacima neprijatelj je trebao noćiti na Čardaku i snage su mu se kretale od 200 do 250, dok u stvari neprijatelja je bilo više od 300 i nije noćivao na Čardaku. Izdate zapovijesti i odluke bile su realne, jedino što 27. V nije bila pravilno procijenjena situacija na sektoru Vrebac. Bilo je zaključeno na temelju vatre da neprijatelj ima namjeru da vrši pritisak na naše položaje, dok u stvari vatra je bila radi odbrane svojih položaja. Upravljanje i rukovođenje borbom odnosno operacijom bilo je dobro, jedino što veza nije najbolje funkcionisala i što je prouzrokovalo da pojedina naredjenja od viših štabova nisu stizala na vrijeme nižim štabovima, te odluke nisu na vrijeme sprovedene. Komandovanje snašlo se prilično. Mnogo slučajeva bilo je samoinicijative. Upotreba pojedinih rodova vojske i pojedinih vrsta oružja nije ni došla do izražaja, jedino mali bacač i teški bacač korisno je upotrebljen na Malu Lisinu. Taktički i borbeni postupci naših starješina i trupa bili su u skladu sa razvojem situacije. U ovoj akciji ishrana boraca uopće nije funkcionisala: čitavih 24 sata borci nisu ništa jeli, a i kad su dobili bilo je to malo i vrlo loše. Kruh je bio sav pretvoren u prah — mrvice. U ovoj akciji nisu postignuti najbolji rezultati radi toga što naši borci još nisu naučili odlučno goniti neprijatelja, a i jedan od glavnih uzroka što se nisu sve situacije iskoristile 100%, je taj što su borci fizički jako slabi i izgladnjeli i nisu u stanju da pokretom gone neprijatelja. Iz ove akcije možemo izvući slijedeće pouke: bolje je akciju odložiti za jedan dan, nego u istu ići a ne poznavati tačno neprijateljske snage, položaj i njegov raspored. Prije svake akcije neophodno je potrebno izvršiti sa svim komandnim kadrom izviđanje neprijateljskih položaja i objekata i upoznati pojedine rukovodioce sa pravcem njihovog napada i markantnim tačkama na tom pravcu. Predvidjeti treba uvijek rad po izvršenju zadatka, bez obzira na rezultat. Organizovati ishranu da ne bude ona uzrok da se pojedini momenti ne iskoriste.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stevo Ilić

Za komandanta,
Načelnik štaba-kapetan:
(M. P.) Morović Šime